almanah
CONVORBIRI LITERARE '81

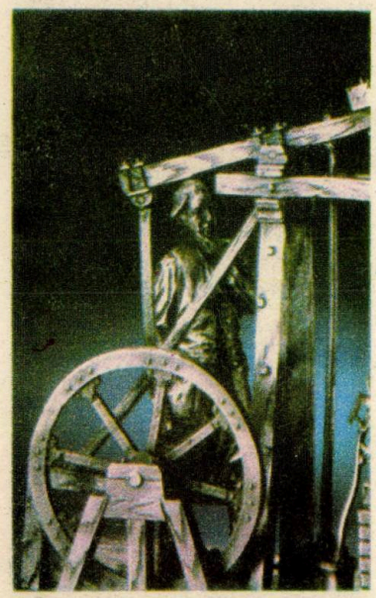

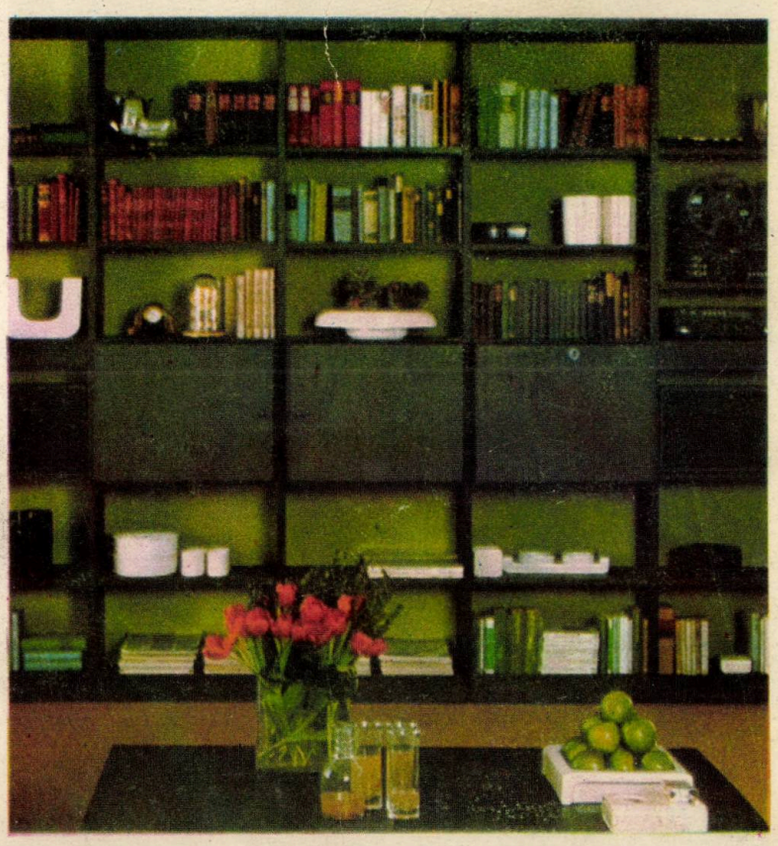

almanah CONVORBIRI LITERARE '81

1981
IANUARIE
L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25
FEBRUARIE
2 9 16 23
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22
MARTIE
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
APRILIE
L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26
MAI
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
IUNIE
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
IULIE
L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24 31
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26
AUGUST
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
SEPTEMBRIE
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
OCTOMBRIE
L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25
NOIEMBRIE
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
DECEMBRIE
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
COLECTIVUL REVISTEI
almanah CONCURSURI LITERARE '81
VĂ UREAZĂ
LA MULȚI ANI!

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
Nr. .....

almanah CONVORBIRI LITERARE '81

REDACTOR ŞEF:

CORNELIU STURZU

●

ALMANAH REALIZAT DE:

Daniel DIMITRIU
Al. DOBRESCU
Lucian DUMBRAVĂ
Georgeta IACOBITZ
Georgeta ISTRATI
Constantin PRICOP
Ioanid ROMANESCU
Horia ZILIERU

●

Prezentare artistică :

Arh. GHEORGHE ANTON

●

Eugenia COLMAN
Ana VĂLCU

●

Tehnoredactor :

DUMITRU HURDUBEI

DIN CUPRINS:

● RETROSPECTIVĂ „CONVORBIRI '81" ● DESPRE CONTINUITATE ● NICOLAE IORGA ŞI ORAŞUL IAŞI ● CONTRIBUŢIA IAŞULUI LA SERBAREA DE LA PUTNA ● CÎND ZÎMBESC SCRIITORII ● ISTORIE ŞI LEGENDĂ ● AŞA VĂ PLACE ISTORIA LITERARĂ ? ● MAEŞTRII ANECDOTEI ZÎMBESC ● UN ANUMIT SPIRIT AL LOCULUI ● UMOR POLONEZ ● AMINTIRILE LUI GEORGE LESNEA DESPRE MAGDA ISANOS ŞI EUSEBIU CAMILAR ● SĂ RÎDEM CU SLAVOMIR MROZECK ŞI MOLDOVA GYÖRGY ● PROZĂ ROMÂNEASCĂ ● LITERATURĂ PENTRU COPII ● LITERATURĂ DE AVENTURI ● LITERATURĂ ŞTIINŢIFICO-FANTASTICĂ ● CENTENARELE ANULUI 1981 ● SPORT ● CUVINTE ÎNCRUCIŞATE ● CIFRE ÎNCRUCIŞATE ● MAXIME ŞI CUGETĂRI ● VÎRSTA SCRIITORILOR ● GOSPODINA LA EA ACASĂ ● MAPAMOND ● EPIGRAME ● POESIS ●

●

REDACŢIA **„CONVORBIRI LITERARE"**
str. Gh. Dimitrov nr. 1
telefon : (981) 1 62 42
I A Ş I – R O M Â N I A

●

ADMINISTRAŢIA : BUCUREŞTI,
CALEA VICTORIEI, NR. 115,
Telefon : (90) 50 66 18

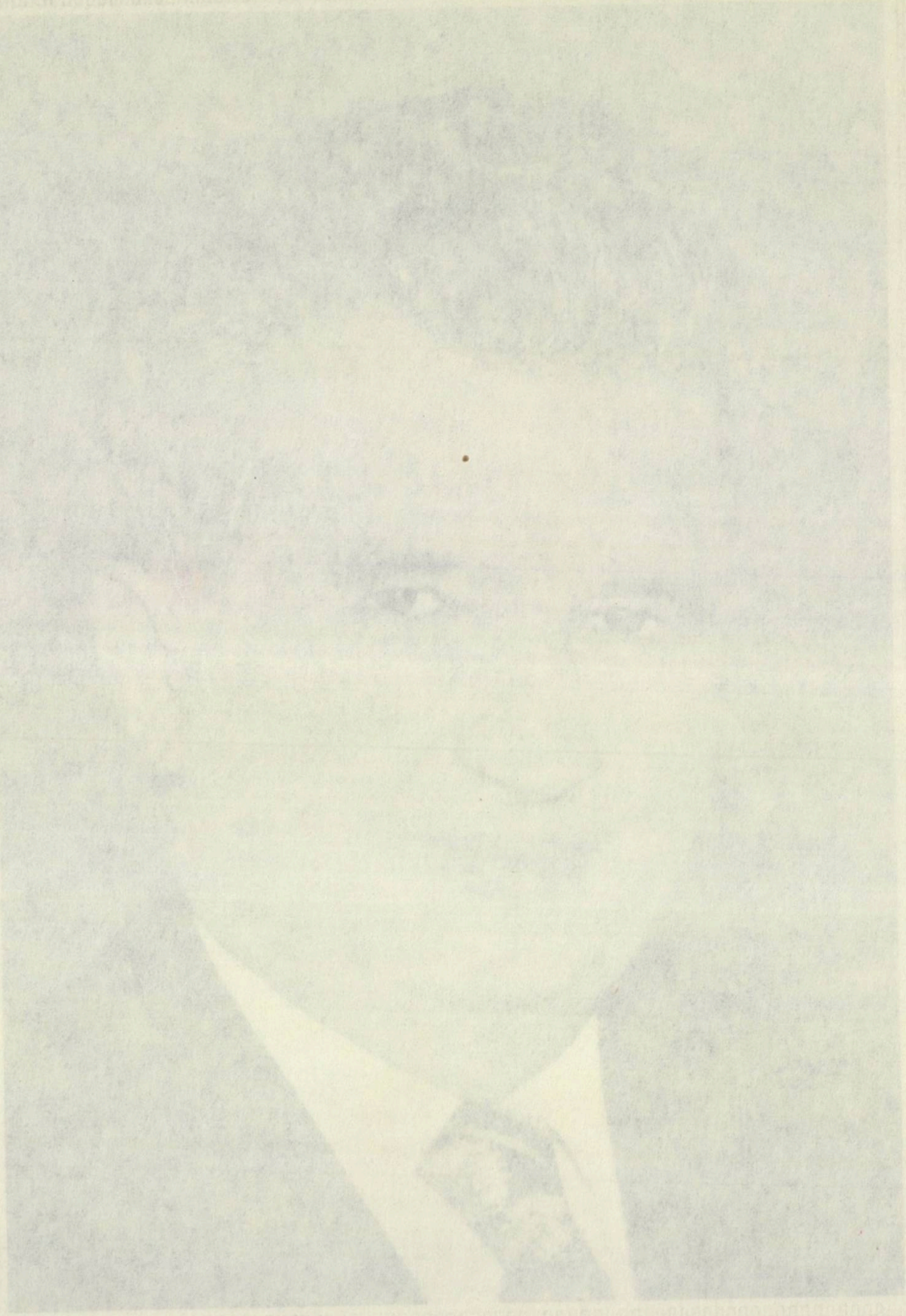

„Numai o literatură care își trage seva din izvoarele poporului nostru, din forța și vitalitatea poporului nostru, din construcția socialismului va fi o literatură viabilă, va rămîne și va deveni o literatură cu adevărat clasică".

NICOLAE CEAUȘESCU

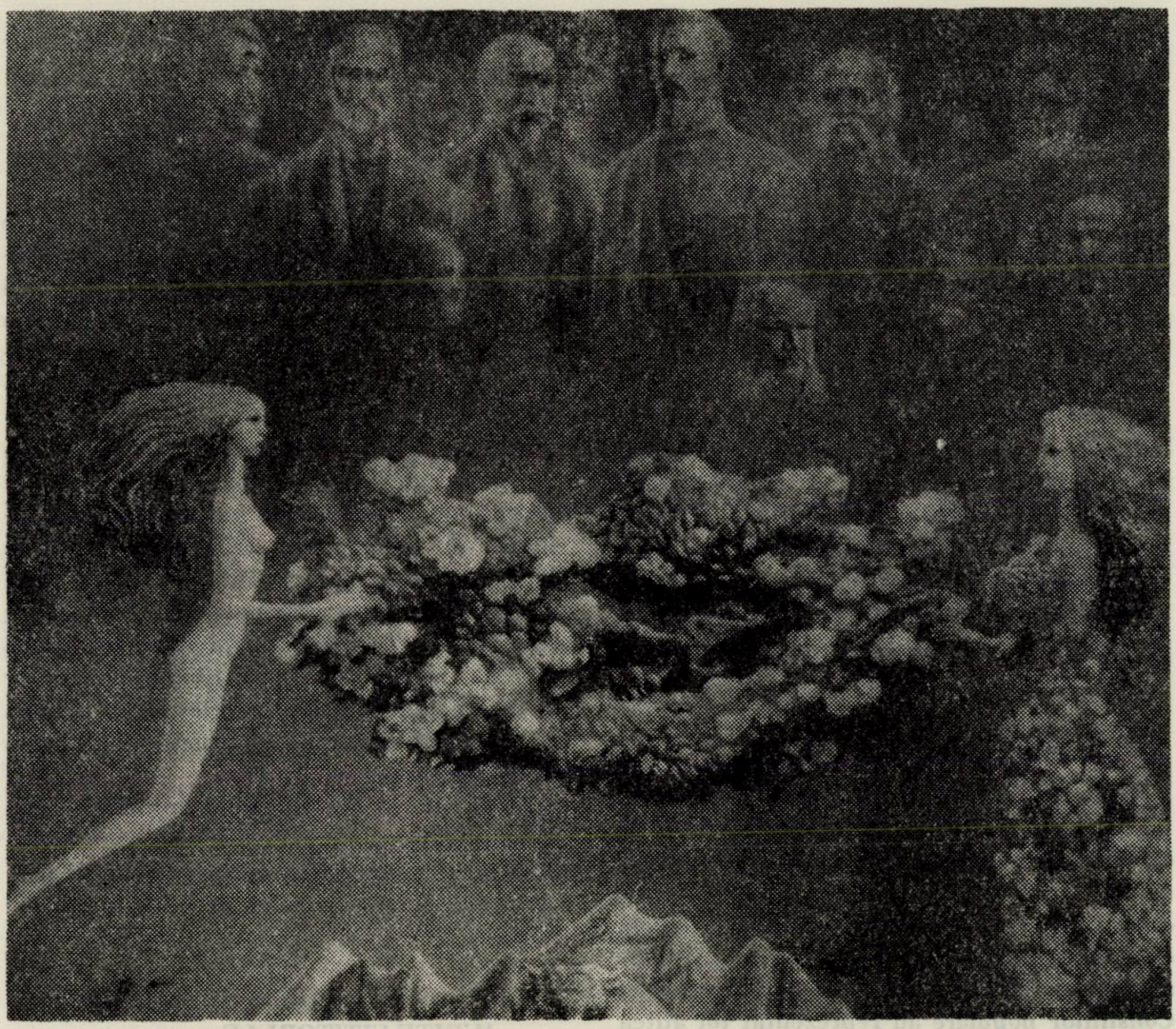

Sabin BALAȘA : „Frescă" (Sala „Pașilor pierduți" — Universitatea Al. I. Cuza — Iași).

SEMNE BUNE „ANUL ARE"...

IUBITE CITITORULE,

● Iată, ai dinaintea ochilor cel de al treilea Almanah tipărit de revista „Convorbiri literare".

Reînnodînd o străveche și prestigioasă tradiție a publicisticii ieșene, reprezentată cu strălucire în veacul trecut de Gheorghe Asachi, noi, cei de astăzi, scriitori și ziariști, traducători și istorici literari din Moldova am dorit să vă oferim cîteva pagini de aleasă desfătare sufletească, de gînd înalt și bucurie spirituală.

IUBITE CITITORULE,

● Anul 1981 stă sub semnul unei mari aniversări din viaţa poporului nostru ! Se împlinesc 60 DE ANI DE LA ÎNTEMEIEREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN.

Cele şase decenii de lupte şi jertfe ale clasei noastre muncitoare, ale întregului nostru popor sub conducerea partidului comuniştilor au însemnat tot atîtea trepte spre libertate şi o viaţă mai bună, spre întemeierea şi desăvîrşirea societăţii socialiste în patria noastră, spre independenţă şi suveranitate naţională, spre progres. Ultimii cincisprezece ani, de cînd la cîrma partidului şi a ţării se află cel mai iubit şi mai respectat fiu al naţiunii tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, au constituit perioada cea mai glorioasă din istoria contemporană a României, a partidului său conducător.

IUBITE CITITORULE,

● În anul care s-a încheiat întregul nostru popor a trăit evenimente de însemnătate excepţională pentru destinele Patriei. Cel de al II-lea Congres al Frontului Democraţiei şi Unităţii socialiste, alegerile de deputaţi în Marea Adunare Naţională şi Consiliile populare, cel de al II-lea Congres al Consiliilor populare au reprezentat tot atîtea momente care ne-au pregătit şi ne pregătesc viitorul.

Întreaga societate românească, angajată în efortul colectiv de adîncire şi perfecţionare a democraţiei socialiste, şi, pe această bază, de sporire continuă a potenţialului economic, tehnico-ştiinţific şi cultural al naţiunii noastre priveşte cu încredere viitorul.

Intrăm într-un alt deceniu mîndri de succesele noastre, dar şi responsabili faţă de viitorul patriei. Cincinalul pe care îl începem se întemeiază, înainte de toate, pe forţa, hărnicia şi priceperea tuturor oamenilor din minunata noastră ţară de a şti să învingă greutăţile, de a crea noi bunuri materiale şi spirituale.

Ştim că nu este uşor. Ştim cu toţii că mai avem încă multe de făcut pentru generaţiile de azi şi de mîine. Dar ştim, totodată, că stă în puterea noastră, a tuturor, de a ne face o viaţă mai bună şi mai demnă în rîndul popoarelor lumii.

IUBITE CITITORULE,

● Sentimentul că ne hotărîm în libertate viitorul, că sîntem capabili să-i dăm, cu certitudine, un sens prin munca noastră de zi cu zi, sentimentul că oamenii ţării noastre sînt într-un singur gînd, că au o singură voinţă, un singur ideal, însufleţesc pe toţi scriitorii patriei.

În acest tumult unanim al vieţii şi dăruirii de sine locul scriitorului a fost şi este pretutindeni : pe marile şantiere, printre lanurile de porumb ori traversînd ninsorile iernii, printre copii şi vîrstnici, acolo unde pulsează fierbinte viaţa patriei şi a oamenilor săi. El ştie că rostul său în lume este de a depune mărturie despre timpul nostru iar fiecare pagină pe care o scrie este o oglindă în care contemporanii şi urmaşii vor trebui să se privească.

Scriitorul din România de azi şi-a cîştigat conştiinţa menirii sale prin gînd curat, statornicie şi încredere nestrămutată în destinul glorios al poporului său. Să-i urăm sănătate !

IUBITE CITITORULE,

● Noi, scriitorii, împreună cu Dumneavoastră, sîntem angajaţi în marea operă de creare a civilizaţiei socialiste şi comuniste, de modelare a conştiinţei omului de mîine. Noi, scriitorii, sîntem însufleţiţi de marile idealuri ce animă întregul nostru popor pentru fericire şi bunăstare, pentru libertate şi pace. Talentul cu care ne-au înzestrat părinţii îşi găseşte împlinirea într-o societate în care avem datoria de a ne făuri destinul creator, acela de a scrie şi despre Dumneavoastră, despre oamenii şi faptele acestui veac, ale tuturor celor care zidesc astăzi pentru deceniile şi secolele care vin eternitatea României.

Să ne trăieşti întru MULŢI ANI, iubite cititorule !

„CONVORBIRI LITERARE“

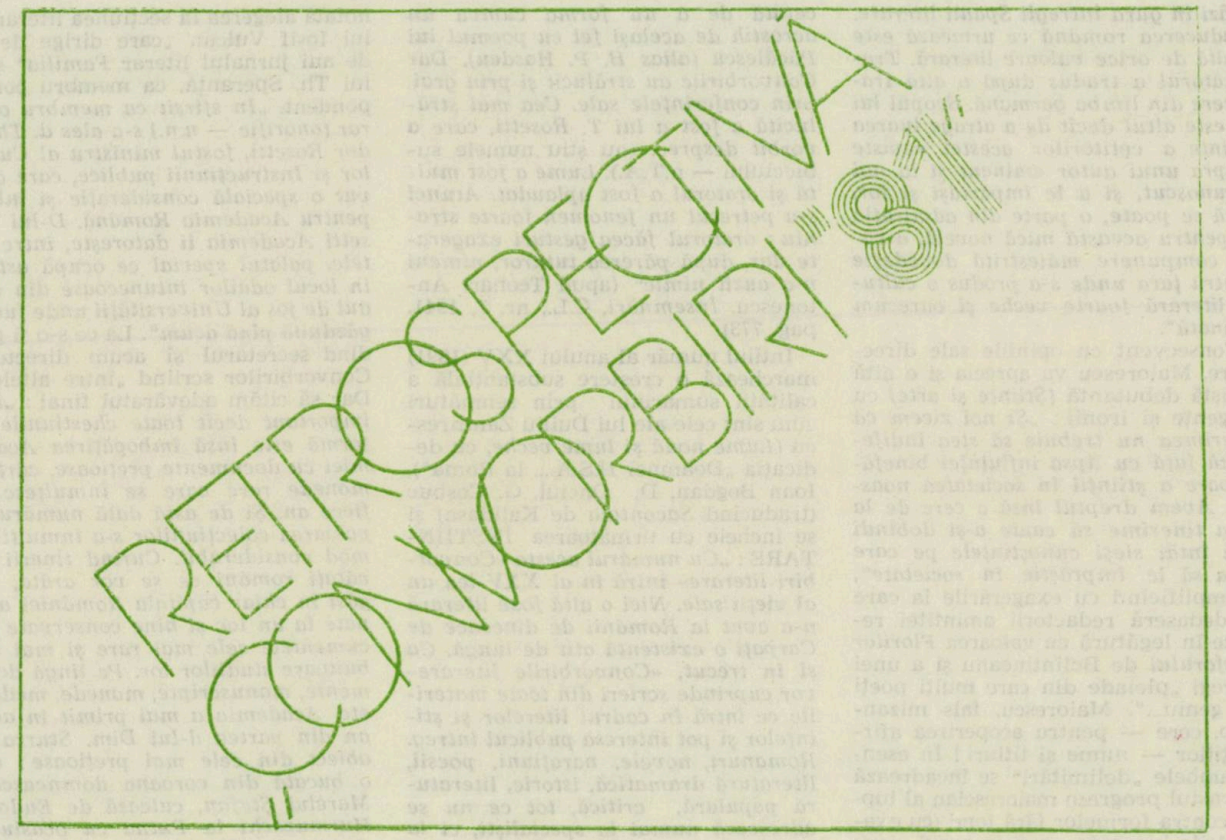

Dacă ne referim la anul 1871, primul din retrospectiva noastră decenală, nu știm cu exactitate aria de răspîndire a revistei junimiste, mai ales peste hotare, dar cu toate apelurile ce se fac pentru reînnoirea abonamentelor, „Convorbiri literare" își menține următoarea manșetă : *„Apare la 1 și 15 a fiecărei luni. Abonamentul pe un an pentru România liberă 1 galben ; pentru Austria 5 forinți, pentru Germania de Nord 1 galben, pentru Svițera, Belgia și Italia 15 franci, pentru Francia și Spania 20 franci. Abonamentele se fac numai pe un an întreg : în Iași la Tipografia Societății Junimea și la Librăria Junimea, la București și la Librăria Socec".*

Peste două decenii, revista devenită lunară și bucureșteană, este consecventă — și ceva mai explicită — sub acest aspect : *„Apare la 1-iu a fiecărei luni. Prețul abonamentului pe un an, pentru România 20 lei, pentru Transilvania, Bucovina și Ungaria 15 lei, pentru țările Uniunii poștale 30 lei. Pentru expediție recomandată 3 lei în plus. Exemplare cu numărul 2 lei în România ; 1 leu și 50 bani în Transilvania, Bucovina și Ungaria ; 3 lei în țările Uniunii poștale. Reclamații pentru numere perdute nu se consideră. Abonamentele se adresează la Administrație, str. Berzii 59. La Librăriile Socec E. Grave și Ig. Heimann ; în provincie la Librăriile din localități sau prin biroul poștal ; în Transilvania, la librăriile : Ciurcu, Brașov ; W. Krafft, Sibiu ; „Concordia", Năsăud ; librăria diecesană, Blaj ; în Bucovina la Ronnald Schally, Cernăuți ; În Ungaria la Klein, Arad ; Librăria diecesană, Caransebeș. Doritorii de a se abona pot face la oricare din adresele indicate o simplă cerere și li se vor trimite numerele apărute în anul pe care doresc a fi abonați, însoțite de adeverința de plată [a] abonamentului".*

Că treburile mergeau oarecum bine în privința difuzării o atestă următorul ANUNCIU, tipărit în februarie 1871, chiar imediat după poezia Mortua est ! a lui Eminescu : *„Anul IV a Convorbirilor (1 martie 1870—1 martie 1871), broșat într-un volum, se află spre vînzare de acuma înainte la Librăria Junimea în Iassi, și la Librăria Domnilor Socecu și Com. în București. Tot acolo se găsesc încă și cîteva exemplare din anul III (Anul I și II nu mai sunt de vînzare)".*

Parcă știind că „prelecțiunile populare" „ținute de societatea Junimea" se vor pierde, Miron Pompiliu face un „rezumatu" al celor prezentate în anul „al șeptelea" (1871), prelecțiuni menite „să dezvolte și să propage în societatea de aici, sub nimerita formă de conferință publică, cunoscința diferitelor idei de cultură ș-a măreților resultate obținute în domeniul sciințelor sau literelor ajunse la un înalt grad de desvoltare". Cel ce se remarcă și în acest domeniu al muncii de culturalizare obștești este tot T. Maiorescu. Prelecțiunilor lui le acordă M. Pompiliu spațiu prioritar. Dăm aici un fragment din rezumatul altei conferințe, aceea a lui I. P. Florentin despre *Forma estetică : „Astfeliu s-a arătat că sentimentele frumosului se produc în sufletul sau prin impresiunile celor cinci sensuri (simțuri n.n.) sau prin agitarea conșcinței, la multiplele mișcări ale ideilor. Acum pentru ca sentimentul frumosului să fie puru și desăvîrșitu, se cere ca emoțiunea să nu fie nici prea lungă, nici prea scurtă, nici prea slabă, nici prea tare, și în fine nici uniformă și nici variată pînă la exagerațiune".*

Dările de seamă, semnate de I. Negruzzi, M. Pompiliu, I. Bădescu ș.a., care nu mai sînt simple „notițe literare" sau „bibliografice" atestă la începutul deceniului al optulea, apariția cronicii literare în publicistica noastră.

Anul 1881, debutează, spectaculos, cu *Amintiri din copilărie*, primul fragment, care afișează în același timp o protocolară „Dedicație D-șoarei L(ivia) M(aiorescu)" și-i semnat vizibil, Ion (nu Ioan) Creangă. Titu Liviu Maiorescu însuși traduce o lucrare beletristică, a lui Pedro Antonio de Alarcon, de data asta sub semnătură, dar, prevăzător, teoreticianul junimist adaugă de îndată o *Notă a traducătorului* cu subînțelese și multiple justificări : *„Alarcon, un poet al Spaniei moderne, e născut la Guadix în 1833. Destinat mai întîi la teologie, scăpat din seminar pentru a se face jurnalist, în curînd revoluționar, apoi militar curajos în războiul cu Marocco, în sfîrșit deputat și consilier de stat, Alarcon e mai întîi de toate scriitor, poet, novelist. Poeziile sale serioase și umoristice descrierea «de Madrid à Napoles», cu deosebire novelele EL ESCANDALO, EL SOMBRERO DE TRES PICOS și altele, sunt*

astăzi în gura întregii Spanii literare. Traducerea română ce urmează este lipsită de orice valoare literară. Traducătorul a tradus după o altă traducere din limba germană. Scopul lui nu este altul decît de a atrage luarea aminte a cetitorilor acestei reviste asupra unui autor eminent și la noi necunoscut, și a le împărtăși și lor, dacă se poate, o parte din admirația sa pentru această mică novelă, a cărei compunere măiestrită dovedește pentru țara unde s-a produs o cultură literară foarte veche și oarecum rafinată".

Consecvent cu opiniile sale directoare, Maiorescu va aprecia și o altă revistă debutantă *(Științe și arte)* cu exigențe și ironii : *„Și noi zicem că tinerimea nu trebuie să stea indiferentă față cu lipsa influinței binefăcătoare a științii în societatea noastră. Avem dreptul însă a cere de la acea tinerime să caute a-și dobîndi mai întăi sieși cunoștințele pe care vrea să le împrăștie în societate"*, exemplificînd cu exagerările la care se dedaseră redactorii amintitei reviste în legătură cu valoarea *Florilor Bosforului* de Bolintineanu și a unei întregi „pleiade din care mulți poeți de geniu...". Maiorescu, fals mizantrop, cere — pentru acoperirea afirmațiilor — nume și titluri ! În esență ambele „delimitări" se încadrează în vastul program maiorescian al luptei contra formelor fără fond (cu exagerările inerente, ca și în cazul „inoportunității" teatrului românesc în Transilvania postpașoptistă) în care liderul junimist s-a arătat mereu un „neadormit detectiv al neajunsurilor omenești", cum îl va caracteriza ulterior unul dintre primii săi elevi (I. Găvănescul).

Cît privește cealaltă „șicană" a lui Hasdeu, de notorietate și circulație publică mult mai largă, pînă în zilele noastre, ea este comentată cu hazul (de necaz) subînțeles de însuși Iacob Negruzzi în discursul rostit de acesta la a 45-a aniversare a „Junimii" și a 41-a aniversare a „Convorbirilor" (la 19 ianuarie 1908 în sala hotelului „Bulevard" din București) : *„Domnilor, originile Junimii se pierd în noaptea timpurilor... Mai curînd în una din nopțile senine de vară ale anului 1863, într-un local foarte suspect din preajma bisericii Banului, cînd doi membri astăzi foarte respectabili* (e vorba de T. Maiorescu și T. Rosetti — n.T.A.) *au petrecut împreună. Ce au făcut acolo nimeni nu poate spune ; sigur este că acolo s-a zămislit începutul Junimii... Acest copil a crescut. În scurt timp s-a alăturat la societate și P. Carp, Negruzzi și Pogor. Din trecutul glorios al acestei Junimi literare ce vă pot spune ? Ea a existat pe mai multe terenuri : pe cel al scrisului, al vorbirii și al actelor. Multe a produs Junimea, dar momentul ei cel mai strălucit a fost atunci cînd Convorbirile au publicat o operă poetică de cea mai înaltă valoare, intitulată „La noi e putred mărul", operă semnată de P. A. Călescu și avînd așa o alcătuire a versurilor ,încît primele litere din fiecare vers formau acrostihul Convorbiri literare. De atunci fiece poesie, mai mult chiar, fiece proză era cercetată de a nu forma cumva un acrostih de același fel cu poemul lui Păcălescu (alias B. P. Hasdeu). Dar Convorbirile au strălucit și prin grai, prin conferințele sale. Cea mai strălucită a fost a lui T. Rosetti, care a vorbit despre...* (nu știu numele subiectului — n.T.A.). *Lume a fost multă și oratorul a fost aplaudat. Atunci s-a petrecut un fenomen foarte straniu : oratorul făcea gesturi exagerate dar, după părerea tuturor, nimeni n-a auzit nimic"* (apud Teohari Antonescu, *Însemnări*, C.L., nr. 7, 1941, pag. 773).

Întîiul număr al anului XXV (1891) marchează o creștere substanțială a calității sumarului prin semnături cum sînt cele ale lui Duiliu Zamfirescu *(Lume nouă și lume veche*, cu dedicația „Doamnei H.S.A.... la Roma"), Ioan Bogdan, D, Onciul, G. Coșbuc (traducînd *Sacontala* de Kalidasa) și se încheie cu următoarea ÎNȘTIINȚARE : *„Cu numărul acesta «Convorbiri literare» intră în al XXV-lea an al vieții sale. Nici o altă foae literară n-a avut la Românii de dincoace de Carpați o existență atît de lungă. Ca și în trecut, «Convorbirile literare» vor cuprinde scrieri din toate materiile ce intră în cadrul literelor și științelor și pot interesa publicul întreg. Romanuri, novele, narațiuni, poesii, literatură dramatică, istorie, literatură populară, critică, tot ce nu se adresează numai la specialiști, ci la întreaga pătură cultă a publicului român din toate părțile a intrat de la început și intră și astăzi în cadrul revistei noastre. Direcțiunea și Administrațiunea revistei se adresează la vechii săi abonați rugîndu-i ca să le dea și pe viitor binevoitorul lor sprijin. Abonamentele (20 fr. pe an în România, 30 în țările din Uniunea poștală și numai 15 în provinciile române din Austro—Ungaria) se fac sau la Librăria Socec, București, Calea Victoriei 21, sau direct la Stabilimentul grafic I. V. Socec, str. Berzei nr. 59, București sau, în sfîrșit, la orice birou poștal".*

În numărul următor, scrisori ale lui Alecsandri către Grigore Alexandrescu, comunicate de ginerele poetului muntean, D. Mehedințeanu, dintre care reproducem ultima, exemplu de viu patriotism și trainice legături prietenești : *„Mircești, 14 octombrie 1877. / Iubite Alexandrescu, / Mă grăbesc a-ți îndeplini dorința trimițîndu-ți alăturatul bilet către d. Socec, pentru ca să ție la dispoziția d-tale un exemplar cu prosa mea. Cum vei prezinta acest bilet la librărie, vei căpăta volumul spre a completa astfel ediția operelor mele. Voești să știi cum petrec aici ? Foarte bine de cînd CURCANII noștri s-au purtat ca niște șoimi pe cîmpul luptei. Eroismul lor au făcut să-mi crească inima în pept și m-au întinerit ; totodată am avut o mare mulțumire părintească, măritîndu-mi copila ...Te îmbrățișez și te rog să arăți d-nei și d-rei Alexandrescu complementele mele. /V. Alecsandri".*

Mai consemnăm succinta dare de seamă asupra activității Academiei în primul său sfert de veac de existență semnată de I(acob) N(egruzzi). E notată alegerea la secțiunea literară a lui Iosif Vulcan „care dirige de 26 de ani jurnalul literar *Familia*" și a lui Th. Speranță, ca membru corespondent. *„În sfîrșit ca membru onorar (onorific — n.n.) s-a ales d. Theodor Rosetti, fostul ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, care a avut o specială considerație și iubire pentru Academia Română. D-lui Rosetti Academia îi datorește, între altele, palatul special ce ocupă astăzi, în locul odăilor întunecoase din rîndul de jos al Universității unde fusese găzduită pînă acum"*. La ce s-o fi gîndind secretarul și acum directorul Convorbirilor scriind „între altele" ? Dar să citām adevăratul final : *„Mai important decît toate chestiunile de formă este însă îmbogățirea Academiei cu documente prețioase, cărți și monede rare care se înmulțesc pe fiece an. Și de astă dată numărul și valoarea colecțiunilor s-a înmulțit în mod considerabil. Curînd tinerii învățați români ce se vor arăta, vor găsi în chiar capitala României adunate la un loc și bine conservate documentele cele mai rare și mai trebuitoare studiilor lor. Pe lîngă documente, manuscripte, monede, medalii, etc. Academia a mai primit în acest an din partea d-lui Dim. Sturza un obiect din cele mai prețioase : este o bucată din coroana domnească a Marelui Ștefan, culeasă de Eudoxiu Hurmuzachi la Putna cu ocasiunea desgropării Sf. morminte domnești și păstrată în scumpătate într-o cutiuță de aur. La vederea acestui obiect de aparență neînsemnată, care patriot român nu va fi împresurat de amintiri mărețe și nu va simți inima sa bătînd mai viu și mai puternic ?"* Tot acum se publică „studiul critic" *Mihail Eminescu* de N. Petrașcu, traducerea raportului consulului prusac Kuch despre *Starea de lucruri din Moldova și Valahia de la anii 1828 și pînă la 1843*, documente despre activitatea pașoptistă a lui Ion Maiorescu, *Ars poetica* de Horațiu în traducerea și comentariile lui D. C. Ollănescu, seria de manuscrise slavo-române kievene de Ioan Bogdan ș.a.

Primul an al începutului de secol excelează, în domeniul poeziei prin traduceri semnate de D. Anghel (poezie populară spaniolă), Panait Cerna (François Coppée, Ch. Baudelaire), George Coșbuc (Divina commedia), George Murnu (Iliada). Mai prolifici, cu poezie originală, St. O Iosif și Maria Cunțan (a cărei corespondență literară cu Ilarie Chendi va fi publicată ceva mai tîrziu). Tot aici un pastel, *Primăvara*, în descendență coșbuciană, semnat de lingvistul Sextil Pușcariu : *„Cosînzeana smulge-o floare / Din cosiță, și-o aruncă / Peste luncă. / Prier desmețit de soare / Se deșteaptă, / Și deschide mîna dreaptă ; — / Fluturii atît așteaptă ! / Ca un stol nebun de vise / Fug din pumnul ce-i robise, / Și vestesc în toată țara / Primăvara".*

Activi în paginile revistei : Teohari Antonescu, Dr. V. Babeș, G. Bogdan-Duică, Ilarie Chendi, Mihail Dragomirescu, Simion Mehedinți, Sextil Pușcariu, Ion Bogdan, N. Iorga, D. Onciul, V. Haneș.

Anul 1911 îi are printre colaboratorii constanți pe Panait Cerna, Em. C. Ciomac, Corneliu Moldoveanu, Eug. Ciuchi, Mircea Dem. Rădulescu, Emil Gîrleanu, Eugen Lovinescu, G. Bogdan-Duică, T. Capidan, N. Cartojan, Mircea Djuvara, Ch. Drouhet, R. Ortiz, S. Mehedinți, I. A. Rădulescu-Pogoneanu, I. Simionescu, V. Madgearu, Al. Tzigara Samurcaș, Tr. Lalescu. Aria tematică e lărgită considerabil cuprinzînd studii de antropologie, arheologie, artă plastică, astronomie, biologie, demografie, drept, economie politică, estetică, etnografie, geografie, geologie, higienă, învățămînt, istorie, medicină, pedagogie, psihologie, statistică, teologie. Poetul debutant apreciat de E. Lovinescu în grupajul ce urmează, e prezent cu elegia *Hamlet murind...*

La jumătatea deceniului posterior războiului și păcii, Al. Marghiloman recunoștea în ziarul său, *Steagul*, din 20 dec. 1920 : „Suntem în plină anarhie administrativă, în plină anarhie economică, în plină anarhie financiară". Sub directoratul lui Simion Mehedinți, spirit realist și activ, revista reflectă din plin preocupările epocii. Multe cronici istorice, militare, agricole, politice, școlare, bisericești etc. Se propun soluții de toată mîna. Asta și explică în bună măsură alegerea făcută pentru mănunchiul ilustrativ ce urmează. Directorul „Convorbirilor" sugerează cursuri de alfabetizare în cazărmi — și nu numai pentru recruți (lipsă acută de spațiu locativ școlar), un învățător protestează contra remunerațiilor derizorii. În lumea literelor se afirmă Vladimir Streinul, Gh. Tutoveanu, V. Voiculescu, G. M. Vlădescu, Ion Dongorozi, D. Caracostea, P. P. Panaitescu. Lungi studii istorice de C. C. Giurescu, I. C. Filitti. Una din epigramele lui E. I. V. : „Vrea epigrame „descifrate", / Cu un cuvînt — mă ia la vale ; / Dar, oare, cum să scrii și bine / Și pe înțelesul... dumisale ?" În miezul unor adînci frămîntări sociale și politice, ia ființă acum partidul comuniștilor români. O poezie de ecou : *Muncitorii de* A. Mîndru.

Sub direcția lui Al. Tzigara Samurcaș, în 1931, printre poeții cei mai cultivați se află Simona Basarab, Dem. Bassarabeanu, Const. Goran, I. V. Pavelescu și mai ales Al. S. Stamatiad. Proza e minoră, remarcîndu-se doar Al. Bilciurescu. Interes deosebit pentru *Însemnările zilnice* ale lui Titu Maiorescu. Spațiu extins studiilor literare și științifice. Printre autori : G. Adamescu, cu articole filologice, general N. Alevra *(Oameni politici și apărarea națională)*, Olimpiu Boitoș, V. L. Bossy, Mircea Florian *(Directivele unei filosofii autonome)*, V. Gerota, Artur Gorovei, A. E. Pangrati, C. Rădulescu-Motru, H. Sanielevici, Scarlat Struțeanu, Octav Tăzlăoanu, Paul Zarifopol. Lucid antinaziste comentariile externe ale lui A. Cantacuzino *(Europa față de Mittel Europa, Soarta apropierii franco-germane)*. Apar cu scurte însemnări sau sînt recenzați Martha Bibescu, N. Iorga, Camil Petrescu, Gala Galaction. În chiar începutul numărului pe luna februarie redacția se

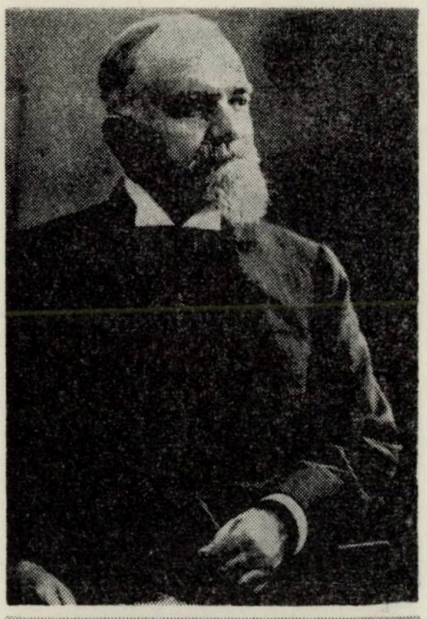

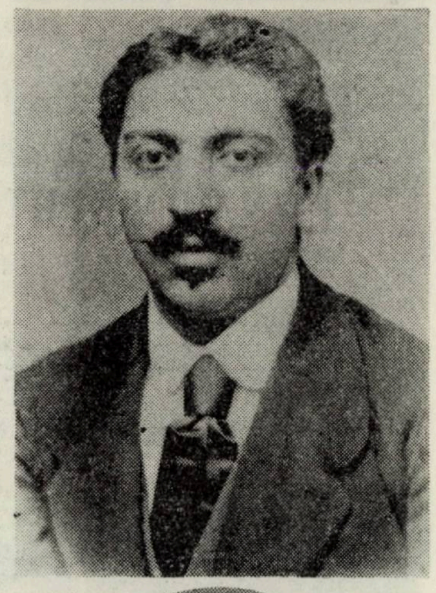

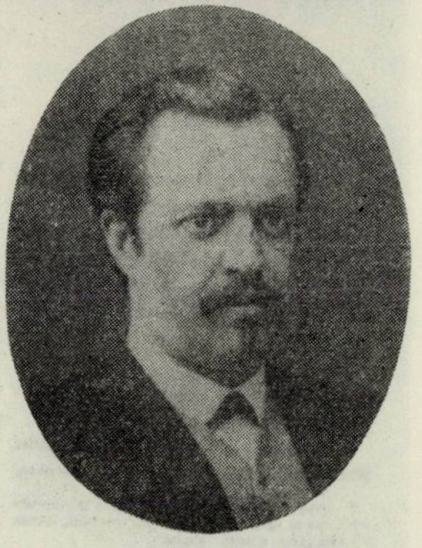

LEGENDĂ :

1. *Titu Maiorescu*
2. *Iacob Negruzzi*
3. *Vasile Pogor*

adresează CĂTRE ABONAȚI : *„Prietenii și abonații revistei sînt stăruitor invitați a achita abonamentul pentru a asigura regulata apariție a publicației. Sprijinul particular este cu atît mai necesar, cu cît mai multe autorități au renunțat la abonamentele din trecut. Astfel, Ministerul Afacerilor Străine prin adresa nr. 10051 din 20/02. ne face cunoscut că «din cauza reducerilor bugetare ce ni s-au impus, nu suntem în măsură a face abonamentul la revista Dv.» ; iar Ministerul Industriei și Comerțului, prin adresa 14711 din 24./II că «nu mai poate reînnoi abonamentul și pe 1931 din lipsă de fonduri». Alte autorități nu s-au hotărît încă a răspunde nici a achita abonamentul. Boicotarea oficialității sperăm să fie compensată prin sprijinul particularilor. Altfel, constatînd falimentul culturii, vom fi nevoiți a întrerupe apariția revistei... Plata se va face numai direct sau prin mandat Administrației «Convorbirilor literare», str. Wilson 1, București I".* Cam în acest spirit a fost conceput și apelul directorului revistei, din numărul precedent, pe care l-am reprodus alăturat in extenso. Tot vremuri !

Plin de pitoresc, și în același timp de severitate a argumentării, este articolul *Un plagiat ardelenesc după romanul „Ciocoii vechi și noi" al lui N. Filimon*, de Grigore Băjănaru. Concluzia lui e necruțătoare și putea fi pilduitoare în timp : „Numele lui Teohar Alexi va figura deci, de acum înainte, în istoria literaturii române, cu tristul atribut de *«plagiator al lui N. Filimon»*".

Zbuciumatul an 1941 consemnează prin contribuția harnicului răscolitor de colecții vechi care este și astăzi Iosif E. Naghiu ceremonia ridicării primei statui a lui Eminescu, așa cum o consemnase *Familia*, anul XXV, 1890, p. 456 : *„Încă de pe la nouă ore dimineață, cetățenii botoșăneni se îndreptau spre piața Marchian unde era instalat bustul. Pe la orele 10 și jumătate studenții și delegațiile diferitelor corporații, întrunite în grădina Vîrnav, s-au îndreptat spre piața Marchian în ordinea următoare : 1. Patru călăreți ; 2. Muzica militară ; 3. Școalele primare ; 4. Școala de meserii ; 5. Liceul ; 6. Delegația liceelor Sf. Sava și Matei Basarab ; 7. Delegația Conservatorului de muzică ; 8. Delegația Societății pentru învățătura poporului român ; 9. Delegația junimei medicale ; 10. Delegațiunea „Asimilarea" ; 11. Delegația Asociațiunii generale a studenților români din București ; 12. Delegația Asociațiunii idem din Iași ; 13. Delegațiunea studenților ; 14. Comitetul studenților pentru ridicarea bustului lui Eminescu ; 15 Delegația studenților în medicină ; 16. Delegațiunea societății „Unirea" ; 17. Delegațiunea Societății „Tinerimea română" ; 18. Delegațiunea societății presei ; 19. Delegația clubului liberal național din Iași și București ; 20. Delegațiunea Băncii de asigurare „Unirea" ; 21. Cetățenii botoșăneni. Pe la orele 11 d-l locțiitor de primar anunță că serbarea inaugurării se deschide".* Au vorbit prin-

tre alţii Ventura, Bacalbaşa, Scipione Bădescu, Delavrancea, Gruber, Ştefan Stîncă. *„Un singur lucru* — scrie *CURIERUL ROMÂN* din Botoşani — *s-a remarcat cu multă părere de rău, ca o notă discordantă în această impunătoare serbare : lipsa totală a reprezentaţiuni guvernului şi a unei delegaţiuni din partea societăţii Junimea în cercul căreia marele poet îşi dezvoltase mai toată activitatea sa literară !...“*

O scrisoare a lui Titu Maiorescu către Mihail Dragomirescu, din 20 nov. 1899, atestînd iarăşi stilul de lucru al olimpianului : *„Iubite domnule Dragomirescu, / Îţi retrimit articolul d-lui Iorga fără a-l fi citit şi cred că trebuie să-l citiţi Dv. astă seară în adunarea obicinuită a Comitetului de Redacţie din care eu nu fac parte. Veţi citi cel puţin pasagiile însemnate de dumneata cu creionul şi veţi hotărî ce aveţi de suprimat. / Eu nu vreau să mă amestec în această chestie : 1) fiindcă autorul nu mi-a dat articolul său mie, ci d-lui Evolceanu. Cînd Alexandrescu din Focşani mi-a trimis articolul mie, eu l-am revăzut şi i-am făcut o notă semnată de mine. 2) Fiindcă e pendentă de Senatul universitar, poate şi la Consiliul profesoral universitar, din cari ambele adunări fac parte, chestia Iorga-Tocilescu, şi trebuie să am nu numai toată nepărtinirea, dar şi toată aparenţa nepărtinirei în probabilele discuţii viitoare. / La ce treabă se adună sîmbăta la d-ta colaboratorii «Convorbirilor», dacă nu pentru a se ocupa de o lucrare importantă ca aceea ce v-a trimis-o d. Iorga ? / Al d-tale devotat / T. Maiorescu / P. S. Îţi scriu fiindcă azi după amiaz nu am speranţă să ne mai întîlnim. Eu sunt prins pînă la 7 ore de alte lucrări“.*

Manşeta copertei... pare a fi cea prezentă : „Revistă întemeiată de „Junimea“ la 1 martie 1867“ etc.

Justificare de sfîrşit : dramaticelor evenimente ale anului, ilustrate în revistă, am preferat, pentru grupajul ce urmează, amintirile vechi şi cam „late“ ale arheologului Teohari Antonescu. Poate nici filipica nedreaptă a lui Ilie Torouţiu, proprietar şi director al „Convorbirilor“, admirator fervent al moştenirii eminesciene, împotriva operei capitale a lui Călinescu. Poate şi pentru că durerile acelui an, în ce priveşte generaţia noastră, n-au trecut încă între amintiri...

Lucian DUMBRAVĂ

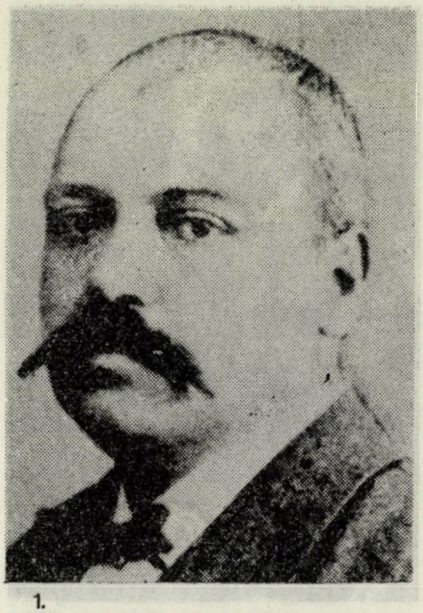

1.

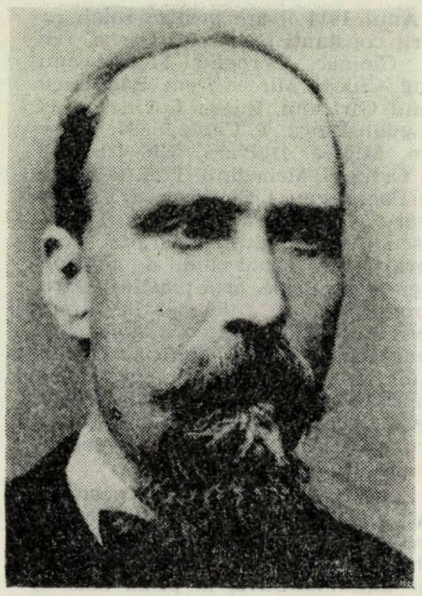

2.

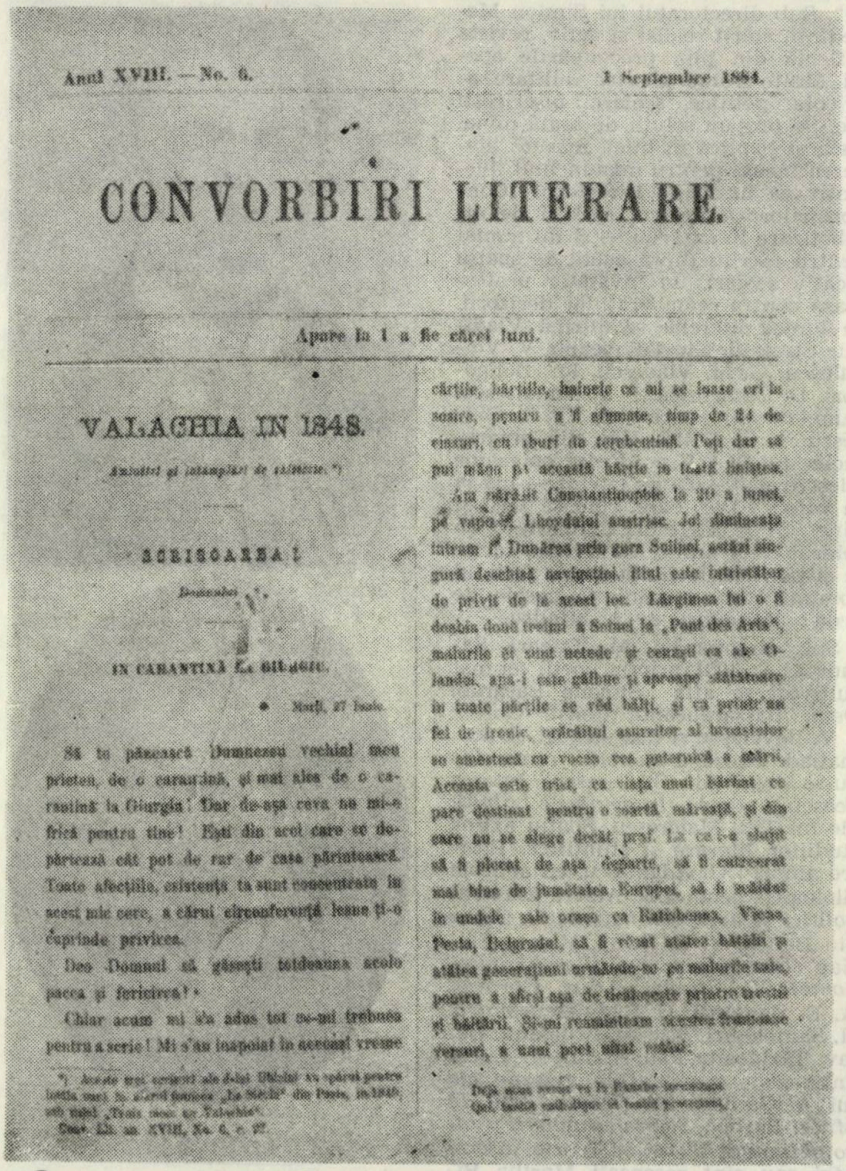

Anul XVIII. — No. 6. 1 Septembre 1884.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 a fie cărei luni.

VALACHIA IN 1848.

Amintiri şi întîmplări de călătorie.)

SCRISOAREA I.

IN CARANTINĂ La Giurgiu.

Să te păzească Dumnezeu vechiul meu prieten, de o carantină, şi mai ales de o carantină la Giurgiu! Dar de-aşa rea nu mi-e frică pentru tine! Eşti din acei care se depărtează cât pot de rar de casa părintească. Toate afecţiile, existenţa ta sunt concentrate în acest mic cerc, a cărui circonferenţă lesne ţi-o cuprinde privirea.

Deo Domnul să găseşti totdeauna acolo pacea şi fericirea!

Chiar acum mi s'a adus tot ce-mi trebuea pentru a scrie! Mi s'au înapoiat în sfîrşit cărţile, hârtiile, hainele ce mi se luase eri la sosire, pentru a fi afumate, timp de 24 de ceasuri, cu fiuri de terebentină. Poţi dar să pui mână pe această hârtie în toată liniştea.

Am părăsit Constantinopole la 20 a lunei, pe vaporul Lloydului austriac. Joi dimineaţa intram în Dunărea prin gura Sulinei, sulină singură deschisă navigaţiei. Rău este întristător de privit de la acest loc. Lărgimea lui o fi deabia două treimi a Senei la „Pont des Arts“, malurile îi sunt netede şi cenuşii ca ale Olandei, apa-i este gălbue şi aproape stătătoare în toate părţile se văd bălţi, şi ca prinţ'un fel de ironie, orăcăitul asurzitor al broaştelor se amestecă cu vuetul cel puternic a mării. Aceasta este trist, ca viaţa unui bărbat ce pare destinat pentru o soartă mărească, şi din care nu se alege decât prof. La cel-e alegit să fi plecat de aşa departe, să fi cutreerat mai bine de jumătatea Europei, să fi trăit în multe alte oraşe ca Ratisbona, Viena, Pesta, Belgradul, să fi venit atâtea hârtii şi atâtea generaţiuni urzindu-se pe malurile sale, pentru a afla aşa de deodată pustiu trecută şi bătrîni. Şi-mi reaminteam acestea frumoase versuri, a unui poet uitat astăzi.

*) Aceste mici schiţe ale d-lui Obedenaru au apărut pentru întîia oară în „Revue française“ din Paris, în 1848, sub titlul „Trois mois en Valachie“.

Conv. Lit. an. XVIII, No. 6, p. 97

3.

LEGENDĂ :

1. *Th. Rosetti* 2. *I. Caragiani* 3. *„Convorbiri literare“ anul XVIII*

DE-ALE LUI HASDEU ŞICANE...

NO. 12 — ANUL V.
IASSY, 15 AUGUST 1871.

ÎN CONTRA UNEI COPILĂRII

Domnule Redactoru,

Familia din Pesta şi după dînsa *Trompeta Carpaţilor* şi *Telegraful* din Bucuresci (Vivat sequens !) publică următorul articol, semnatu de D. Hasdeu :

UNU RAMAŞAGU

Im Traum sah ich ein Männchen, klein und putzig, / Das ging auf Stelzen, Schritte ellenweit, / Trug weisse Wäsche und ein feines Kleid, / Inwendig aber war es grob und schmutzig, / Inwendig war es jämmerlich, nichtsnutzig.../ (Heine, *Traumbilder*, 4).

La 3 iuniu, în ajunul marii serbări naţionale în onoarea lui Tudor Vladimirescu, mai mulţi amici se întruniseră seara la mine, dintre cari mi-aduc aminte pe d-nii Alexandru Lupaşcu, dr. Vlădescu, Gregoriu Tocilescu, T. Rădulescu, N. Popovici şi Scurtescu.

În acel momentu mi se aduse numărul *Corvorbirilor Literare*, în cari d. Titu-Liviu Maiorescu, bătîndu-şi jocu de Barnuţiu, de Şincai, de Cichindealu, de Cipariu, de Sion, de Bolintineanu, de toate somităţile cugetării române, şi mai alesu de poeţi, celebrează cu emfasă aşa numită *Noua Direcţia* inaugurată — risum teneatis ! — de d-nii Bodnărescu, Eminescu, Iacob Negruzzi şi *tutti quanti*.

Pentru a arăta, cîtu de ridicule sunt toate criticele în bine şi în rău ale d-lui Titu-Liviu Maiorescu, eu propuseiu atunci un remaşagu, afirmînd, cu deplină certitudine, că nu este nici o galimatia pre faţa pămîntului, în prosă sau în versuri, pre care *Convorbirile Literare* să nu se grăbească a le priimi în sînul lor, cu singura condiţiune esenţială, ca să nu cuprindă nimicu românesc.

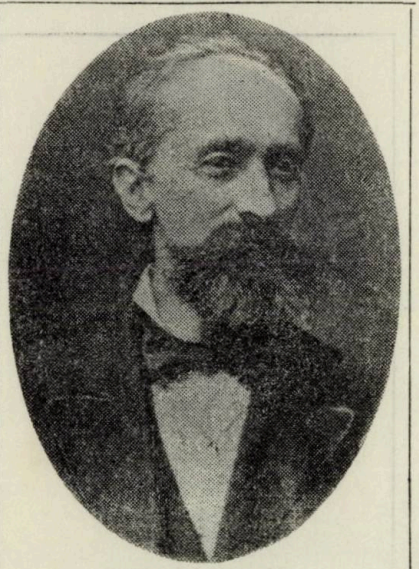

B. P. Hasdeu

Drept probă luai condeiul şi improvisaiu pe loc următoarea frivolitate rimată :

EU ŞI EA
(din Gablitz)

Ca o liră fără sunet,
Ca un fulger fără tunet,
Ca un rîu fără murmur,
Ca o pasere tăcută,
Ca o casă, ce stă mută
Şi pustia împregiuru :
Ăstu-feliu sunt şi eu, vai mie !
Formă fără melodie,
Puru spectacolu făr' idei,
De cînd dînsa nu-i sub soare
Şi puterea-mi cîntătoare
A peritu cu moartea ei.

M. I. ELLIAS

Observaţii bine, că de la cea dintîi şi pînă la ultima literă, totul este vag, absurd, rece, mistificat, fără creeri şi fără inimă, o adunătură de silabe sonore.

Titlul *Eu şi Ea* — ne face a rîde din capulu locului.

Gablitz este un poet, care n-a existat nicăieri şi niciodată : inventîndu acest sunet nemţesc eu avuiu în vedere predilecţiunea *Convorbirilor Literare* pentru tot ce se aduce pre la Berlin.

Sub-scrierea *M. I. Ellias* este un nume evreesc, croitu intradins pentru a măguli sympatiele şi aspiraţiunile d-lui Titu Liviu Maiorescu.

Primul vers : *Ca o liră fără sunet* — este tot ce poate fi mai comic prin echivocitatea de a desemna tot aşa de bine o harpă, ca şi o monetă turcă falşă.

Cele cinci versuri de la început, debutînd fiecare prin cîte unu mare ce formează *cacofonia*.

Apoi unu *fulgeru fără tunetu, o formă fără melodie, o putere cîntătoare*, tot vorbe în vîntu fără nici un înţeles !

În fine unu *„vai mie !"* era necesariu pentru a completa tipul acestei bufonade.

Am cîştigat rămăşagul. Era de ajuns o fantasmagorie evreo-nemţească, un Gablitz în cap, un Ellias în coadă şi un înşirăte-mărgărite la mijloc, dară nici o ideie, nici o simţire, nici o inspiraţiune românească, pentru ca *„Eu şi Ea"* să placă d-lui Titu Liviu Maiorescu.

Din dată, după întoarcerea-i din Bucuresci, unde devenise atît de celebru prin sfăşiarea şcoalei naţionale de pre tribuna parlamentului, dumnealui a şi admisu cu fericire galimatia în *Convorbiri Literare* din 15 Iulie.

Mă credu acum datoru a divulga rămăşagu, rugînd toate ziarele române de a-i da o publicitate cît de întinsă, fiind cea mai solidă măsură despre seriozitatea de criticismu a d-lui Titu Liviu Maiorescu şi cea mai generoasă răzbunare pentru acei scriitori români, filosofi, istorici, filologi, beletrişti, pe care-i batjocorescu mereu *Convorbirile Literare*.

Mie unuia îmi pare bine că de cîte ori voiu vrea să fiu poet pentru d. Titu Liviu Maiorescu nu-mi trebuie de cît să... zic că am tradus din nemţeşte.

Iacă vă *Noua Direcţie ! ! !*

HASDEU.

Postscriptu. Pentru ca totuşi să consol cătu de puţin pre dl. Titu-Liviu Maiorescu m-am silit a allege şi a pune în fruntea acestui articolu, o deviză anume dintr-un poet.

Precizarea lui Titu Maiorescu

În faţa acestui articolu am onoare a vă ruga să publicaţi şi pentru persoana mea o declarare făcută deja în primii numeri ai „Convorbirilor Literare" (15 Iunie 1867). Nici Societatea „Junimea" în genere, nici subscrisul în special, nu au nici un amestec la redacţia „Convorbirilor". Atît meritul cît şi responsabilitatea acestei întreprinderi privesc exclusiv pe D. Iacob Negruzzi. Participarea mea la „Convorbiri" se mărginesce la articolele subsemnate de mine, pentru a căror publicare această revistă mi-a făcut onoarea de a-mi deschide coloanele sale. În deosebi nu am avut nici o şciinţă (şi nu eram chematu a o avè) despre poezia menţionată mai sus, şi în timpul cînd s-a primitu şi cînd s-a publicatu în „Convorbiri", eram absent din Iassi *.

Nu se poate dar argumentà de la publicarea acelei poesii străine într-o foaie a cărei redacţie nu mă privesce, în contra criticelor mele „în bine şi în reu", şi prin urmare cred că D. Hasdeu împreună cu „scriitorii români", la care face alusie, „filosofi, istorici, filologi, beletrişti" sunt cu mult prea modeşti, cînd văd în această procedere „cea mai solidă măsură" în contră-mi. Asemenea nu mă îndoiescu că, dacă în materie literară şi şciinţifică poate fi vorba de resbunare, aceşti bărbaţi eminenţi voru găsi o „resbunare mai generoasă" şi deocamdată mai cu minte.

Primiţi, etc.

Iassi, 14 august 1871,

Titu Maiorescu

---

*) Şi D. Negruzzi era şi este încă absent. Pentru caracterizarea procedării d-lui H. mai amintim că la 4 iunie cînd a trimis d-lui poezia, de notorietate publică, şi D. Negruzzi si D. Maiorescu lipseau din Iassi, fiind la Cameră în Bucureşti.

Nota Red.

PREOCUPARE PERMANENTĂ PENTRU ALTE „DIRECȚII“

ANUL XIV — NO. 11
1 IANUARIE 1881

SCIINȚE ȘI ARTE

Prospectul cu care se presintă această revistă ne spune, că se simte o mare necesitate în societatea noastră de influență binefăcătoare a științii, și că ar fi un semn de egoism din partea tinerimii de astăzi, dacă ar sta indiferentă „în fața răului crescător“. Și noi zicem, că tinerimea nu trebuie să stea indiferentă față cu lipsa influenței binefăcătoare a științii în societatea noastră. Avem dreptul însă a cere de la acea tinerime, să caute a și dobîndi mai întăi sieși cunoștințele, pe care vrea să le împrăștie în societate. Răul pe care-l va combate atunci, cînd va ajunge la maturitate, va fi acel al diletantismului și cu aceasta va folosi îndeajuns societății, pe care vrea să o lumineze. Pînă atunci însă dacă tinerimea cutează a ieși la lumină cu astfel de „reviste“ sub firma de „Științe și arte“, apoi judecătorii sinceri la care fac apel, trebuie să le spună, că dacă este adevărat, că nu se poate cere perfecție de la o literatură, care începe, de aici nu urmează de loc ca toate compositiile mediocre gustate de tinerimea studioasă în orele de repaos, să formeze acea literatură începătoare și să-și ridice îndrăzneala pînă în publicitate.

Ca să nu se creadă că dacă această revistă nu ar fi apărut, s-ar fi înădușit vre-un talent, vom cita exemple din cele întăi rînduri ale celui întîi articol, care după arătarea sumarului ar fi o critică asupra „florilor Bosforului“ de Bolintineanu.

Pe la 1852, timpul în care „fl. Bosf.“ sunt scrise, în literatura română se numărau cîteva opere bune, mai virtos în poezie. Această artă s-a cultivat și complectat mai înainte de celelalte genuri literare prin conlucrarea unei pleiade din care mulți poeți de geniu...

Cine vrea să lumineze pe altul, cel puțin trebuie să spună ceva. Dar cine scrie, că pe la 1852 erau deja „cîteva opere bune“ de poesie și că în acea pleiadă erau mulți poeți de geniu și nu indică anume nici o operă și nu numește nici pe unul dintre acei poeți, nu instruește cu nimic pe cetitor cu o asemenea apreciație vagă.

Ș-apoi eram deprinși și auzi expresiuni ca „opere bune de poesie“, „un gen literar complectat“, „poeți de geniu“, grămădite una după alta numai ca reclamă în limba librarilor.

Dar autorul continuă, că pe acești poeți

...studiul modelelor streine... ți ajutase a redica caracterul original și cam vulgar al poesiei prin o cunoaștere mai înaltă a artei.

Aceasta este earăș așa de puțin precis, încît nu se înțelege de loc, care este acea poesie originală, „și cam vulgară“ a cărei caracter l-au ridicat poeții de geniu: poesia scrisă sau acea populară. Dacă este aceasta din urmă, la care se referă autorul, atunci pe lîngă confesiunea gîndirii, el ignorează importanța singurului nostru produs de artă națională, cînd crede că poesia scrisă de acea pleiadă a ridicat caracterul „cam vulgar“ al poesiei populare române, care este admirată de toți străinii, ce o cunosc. În acest caz autorul nu cunoaște nici chiar cartea publicată pentru promotiunea d-lui Crăciunescu.

Oricum ar fi însă, cetitorul acestor rînduri, nu se folosește cu nici o cunoștință precisă. Pentru ce? Pentru că însuși autorul are încă nevoie să învețe cum se face expunerea științifică a unei materii.

M-r (= Maiorescu)

SĂBII DE CARTON

NO 1. BUCUREȘTI, 1 APRILIE 1891
ANUL XXV

O CIRCULARĂ DIN ANUL 1848

Domnule Director,

Printre hîrtiile răposatului meu tată am găsit un ordin confidențial din 1848 al ministrului de interne *i cavaler al mai multor ordine* Teodor Balș adresat se vede către toți ispravnicii și deci către tatăl meu care atunci era ispravnic al ținutului Sucevei.

Interesant mi s-a părut cum ministrul de interne din anul revoluției se ferește de a numi lucrurile pe nume. Mișcările revoluționare se numesc: *niscaiva, ceva, cumva, i altele de asemenea* etc. Mai băgați seama cum *înaltul guvern* face deosebire între *evgheniști* și *popor* și cum însfîrșit pentru orice gălăgie face răspunzător pe ispravnic și-l amenință cu un *aspru vigavor.*

Dacă credeți că acest hazliu document merită să fie scos la lumină, vă rog să-l publicați în viitorul număr al revistei D-voastre.

Primiți etc.

Fălticeni, Decemvrie 1891

V. Forescu

Arhon Vornice!

Vre-o cîțiva inși, fără căpătéiu, fără frică lui Dumnezeu, neținînd samă de părinteasca îngrijire, cu care înaltul guvern ocrotește pe fiecare din lăcuitori, fie din evgheniști fie din popor, au plecat prin târguri și sate și cată prin fel de fel a tulbura liniștea obștiei, și a băga, în capul celui slab, idei răsvrătitoare, i altele de aseminea.

D-v. pe care înaltul guvern v-a pus în capul ținutului, veți băga de samă ca liniștea să nu fie tulburată și dacă veți simți niscaiva, ceva, cumva, din partea cuiva, îndată, prin înadinsă ștafetă să-mi docladarisiți, puindu-vă totodată în vedere, ca pentru orice neajuns, tulburare, gălăgie, D-v. veți pica sub grea răspundere și ve veți atrage asupră-ve aspru vigavor.

Ministru din Lăuntru *i cavaler a mai multora ordine*

T. BALȘ

1848, aprilie 10 zile (Eși)

Către Cinstita Isprăvnicie a ținutului Sucevei.

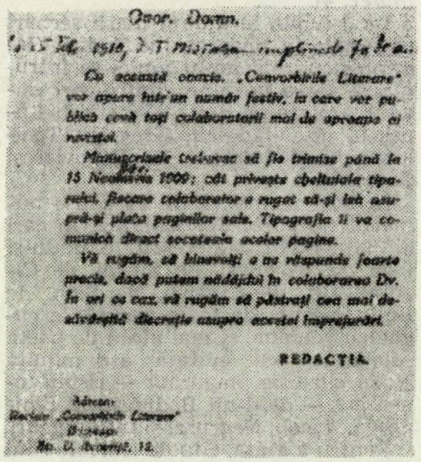

Onor. Domn.

Cu această ocazie, „Convorbirile Literare“ vor apare într'un număr festiv, în care vor publică cîte o pagină toți colaboratorii mai de aproape ai revistei.

Manuscrisele trebuesc să fie trimise până în 15 Noembrie 1890; căci privește cheltuiele tipărirei, fiecare colaborator e rugat să-și ieà asupră-și plata paginilor sale. Tipografia îi va comunică direct această cheltuiele acelor pagine.

Vă rugăm, să binevoiți a ne răspunde foarte grabnic, dacă putem număra în colaborarea Dv. în ori ce caz, vă rugăm să păstrați cea mai deplină discreție asupra acestei întreprinderi.

REDACȚIA.

Adresa:
Redactor „Convorbirile Literare“
București
Str. C. Negruzzi, 14.

„Convorbiri literare“ adresă directă

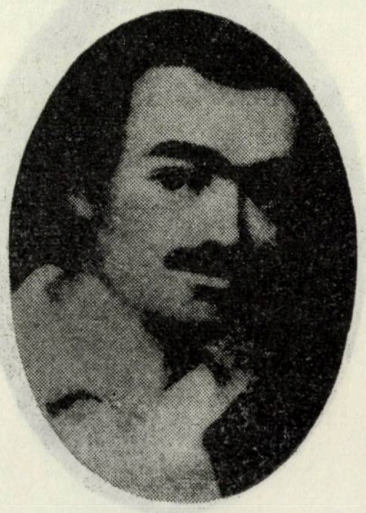

Alecsandri, tînăr

HASDEU NU E IERTAT

NO. 4. BUCUREȘTI, 1 APRILIE 1901, ANUL XXXV

PENTRU D-L B.P. HASDEU

Am înaintea mea răspunsul d-lui B. P. Hasdeu la discursul de intrare în Academie a d-lui Ioan Pușcaru. D. Ioan Pușcaru e un bătrîn om politic din Ardeal, care a scris cîteva versuri necuviincioase și slabe și un repertoriu istoric alcătuit fără metodă și critică, iar d. Hasdeu a fost profesor la Universitate, membru al Consiliului permanent și director la Arhivele Statului, locuri din care vîrsta l-a silit pe rînd să-și dea demisia.

El seamănă între ei prin aceea că pentru moment nu mai sînt nimic și se deosibesc prin aceea că d. Pușcaru n-a fost ceea ce a fost d. Hasdeu, adică un dibaci și erudit înălțător de teorii discutabile și un glumeț uneori cu haz.

De ce aceste reflecții ?

Pentru că în discursul prin care una din aceste persoane onorează pe cealaltă (și nici de fel pe sine) cetim :

„Profit pe de o parte pentru a-ți ura mulți ani de activitate ulterioară pe aceeași cale [?], pe de altă parte pentru a stigmatiza aci acea nouă direcțiune a junimii actuale zise române, care cîrtește nencetat contra bătrînilor, unii asasinînd babele din teorie, alții din teorie calomniind pe moșnegi".

Am reprodus fidel ; așa stă în discursul lui Hasdeu.

Adică pentru d-sa un număr de tineri muncitori și lucrînd metodic pentru binele științei românești nu merită, pentru că îl supără pe d-sa, decît să stea în rîndul celor mai odioși asasini.

Acestea le vor ceti în Analele Academiei Române... tinerii mai tineri, decît noi pentru... pentru a vedea mai bine, ce suflete au acei contra cărora luptăm.

N. IORGA

BUCURIA LANSĂRII SCRIITORULUI DE TALENT

NO. 2 BUCUREȘTI, FEBRUARIE, 1911 ANUL XLV

UN NOU SCRIITOR: VICTOR EFTIMIU

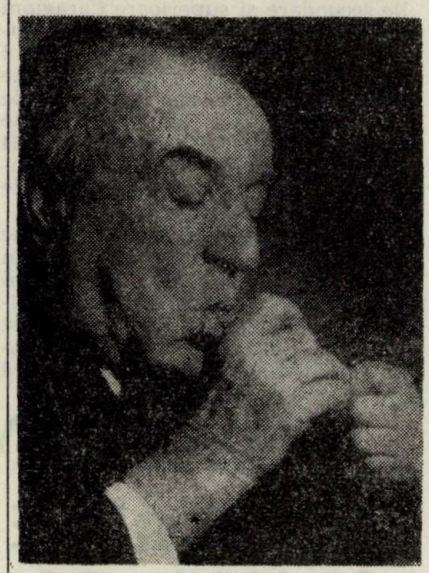

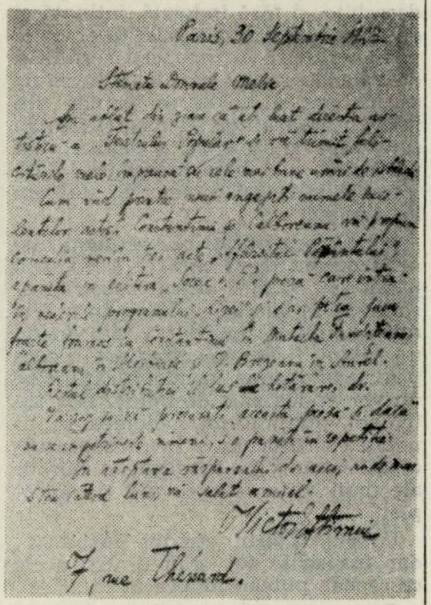

Manuscris semnat V. Eftimiu

L-am cunoscut acum cîțiva ani la o întrunire literară. Un tînăr, un copil aproape, scund, brun, și cu părul ușor încrețit. Foarte sfios. Părea rătăcit în acea întrunire de oameni ceva mai în vîrstă...

Cine era și de unde descăleca am aflat-o abia mai tîrziu.

Venea din Macedonia, unde-și petrecuse o parte a copilăriei, nu fără folos, nu fără a rămîne cu o bogată comoară de aduceri aminte, de basme vitejești, nu fără a fi păstrat în ochiu ceva din priveliștile pitorești, văzute odinioară, și mai ales nu fără a avea o oarecare subtilitate, o oarecare fineță, mai obișnuite aiurea decît la noi.

Altminteri, un „bohem", un rătăcitor. Își părăsise casa părintească, pentru a umbla prin lume, de dragul înnoirii și al veșnicei schimbări. Făcea acum ziaristică și ceva literatură. Cum le făcea va povesti el singur, cîndva, în chipul pitoresc în care știe povesti amintirile acestor vremi tulburi și totuși atît de fermecătoare.

Veneam de la Paris, și eram numai în treacăt în țară, ceea ce îmi cîștigă simpatia tînărului Victor Eftimiu. Visul lui se îndrepta spre Paris, mirajul atîtor imaginații aprinse.

Voia să facă pictură. Nu. Voia să facă muzică vocală. Nu. Voia să facă vioara. Voia să facă de toate, dar ceea ce e mai sigur, voia să vină la Paris unde îl ademeneau atîtea ispitiri. Zîmbeam, și nu credeam. Și cu toate astea s-a întîmplat. Nimic nu-l oprea la București ; Cerul e pretutindeni acelaș. A plecat. E drept că s-a oprit în drum, vr-un an la Sibiu, fiind secretarul de redacție al ziarului *„Țara noastră"*, e drept că s-a mai oprit nu știu cît timp la Budapesta și la Viena, dar nu e mai puțin drept că într-o dimineață de Mai tînărul Victor Eftimiu pășea pragul casei mele, la Paris. Își ajunsese ținta. Era la Paris.

Și atunci l-am cunoscut mai de aproape, și ca om și ca scriitor. Atunci l-am putut prețui cumpănindu-mă însă între multe nădejdi dar și între multe îndoieli.

Isteț, îndemînatic, întreprinzător, fără a fi îndrăzneț, plin de o încredere de sine, învăluită totuși într-o ușoară ironie, spiritual, nepăsător la atîtea încercări ale unei vieți nesigure, încropită de azi pe mîne, pururi cu voie bună, în orice împrejurare plin de demnitate, dar mai presus de toate „bohem" neînduplecat, stăruitor, nelecuit.

Acesta era omul.

Scriitorul mă lăsa de asemenea pe gînduri.

De o ușurință de condei în adevăr minunată, de o aptitudine universa-

lă ceea ce te făcea să te îndoiești că ar avea și vre-o competență, Victor Eftimiu scria de toate : nuvele pentru ziare, poezii în toate genurile, cronici rimate, o dramă în trei acte pe care n-a publicat-o, un roman din viața zbuciumată a Românilor din Macedonia, prizărit în foița unui ziar din Ardeal, și mai ales un număr nesfîrșit de cronici de ziar de cuprins felurit, ușoare, vioae, uneori sentimentale, iar alteori chiar străbătute de o scăpărare de gîndire originală, cărora le lipsea doar un veșmînt mai trainic.

Mărturisesc că în fața unei astfel de activități risipite în atîtea părți deosebite, și fără îndoială, întinată și de prea multă superficialitate, eram nedumerit : fi-va acoperit scriitorul de valurile repezi ale unei literaturi ușoare sau ști-va să se smulgă din îmbrățișarea atîtor ademeniri pentru a concepe și înfăptui o lucrare mai puternică, mai bine închegată ? Iată întrebările ce-mi punem. Și stăteam la îndoială.

Mărturisesc iarăși că prețuiam mai mult pe om decît ceea ce scria. Îmi părea rău văzînd atîtea însușiri irosindu-se în lucruri grăbite, în schițe atît de fugare ; îmi părea rău văzînd un talent firesc pierzîndu-se poate pentru totdeauna în mici alcătuiri ce nu vor apuca ziua de mîine. Dar așteptam, punîndu-mi nădejdea în tinerețea scriitorului și în „nebănuitul" ce stă ascuns în învelișurile tainice ale unui viitor adesea atît de apropiat.

Firește, tînărul scriitor făgăduia ; dar însușirile lui erau dintre acele ce repede puteau luneca în rău.

Ceea ce era văzut însă, cu statornicie, cu neclintire, sub multele încercări pripite, era scînteia unui talent real care vroia să aprindă un foc puternic, și nu știa încă unde. Încerca aici, încerca dincolo. Încercarea izbutea numai pe jumătate, dar era îndreptățită. Romanul îi trecea peste puteri ; în poezie nu-și găsise o originalitate ; pentru dramă nu cunoștea îndeajuns viața. Rămăsese în schițe și în cronice. Puțin lucru. Și cu toate astea, însușirea de căpetenie era vădită : *fantezia*. Fiecare rînd ne-o arunca sub ochi, strigînd parcă : Da, am fantezie. Nu mă *înalț* ca alții ; nu *adîncesc* ca alții ; dar am fantezie.

Știu îmbina ; știu scoate scăpărări nouă, știu arunca o rază colorată peste orice ; sar schimbînd rînduiala lucrurilor, sînt pretutindeni și nicăieri, pot face să vorbească obiectele neînsufletite, mă preumblu în planeta Marte, mă joc cu tot aurul din Colorado, rîd și plîng după voință ; scot subiecte din orice, căci am fantezie !

Și în adevăr o avea.

Această fantezie trebuia însă să se închege într-o operă de artă mai largă, mai izbutită, mai muncită, care nu venea încă.

Acum însă a venit. În seara de 2 Fevruarie, Teatrul Național ne-a dat poemul *Înșiră-te Mărgărite* în care recunoaștem și un talent dovedit și o operă încîntătoare.

E. LOVINESCU

NECROLOGUL UNUI JUNIMIST

IOAN CARAGIANI

NO. 1 BUCUREȘTI, IANUARIE 1921. ANUL LIII

În ziua de 13 ianuarie 1921 a încetat din viață bătrînul profesor de limba și literatura elină la Universitatea din Iași, Ioan Caragiani.

Născut în ziua de 11 fevruarie 1841 i-a lipsit numai o lună de zile ca să împlinească vîrsta de 80 ani. Studiile secundare și superioare Caragiani le-a făcut la Atena și era un bun cunoscător al istoriei și literaturii vechi eline, pentru care avea o dragoste deosebită. Totuș el n-a voit să rămîie în Grecia, ci, bun Român de origine și de sentimente, el a emigrat în 1864 în România unde i s-a încredințat catedra pe care a ocupat-o mai bine de o jumătate de secol.

La înființarea Academiei Române în anul 1867, printre membrii din toate provinciile locuite de Români care aveau a reprezenta unitatea culturală și națională a României a fost numit și Caragiani, apoi, ultim supraviețuitor al celor ce compuseseră instituțiunea la 1867, a avut mulțumirea să asiste la serbarea solemnă pe care a organizat-o Academia la împlinirea unei jumătăți de secol.

Așezîndu-se în Iași în 1865, el făcu parte din membrii societății „Junimea", frecventînd regulat ședințele ei hebdomadare timp de 20 de ani ; în „Convorbiri literare" Caragiani a publicat un șir de traduceri din Homer, Aristoteles și Theocrit, precum și articole originale despre Românii din Macedonia și poezia lor populară. El a făcut parte și dintre membrii societății „Junimea" care țineau prelecțiunile populare, filosofice, literare și istorice la Universitatea din Iași.

Caragiani avea un caracter egal, plăcut și totdeauna vesel. Vestit din cauza anecdotelor pe care le povestea cu o artă și un humor extraordinar, chiar pînă la bătrînețe, Caragiani era apreciat de toți cunoscuții săi și lasă o amintire dureroasă în cercul numeroșilor săi prieteni.

DATORII DE VREMURI GRELE

CĂTRE VECHII ȘI NOII COLABORATORI

ANUL AL 64-LEA, IANUARIE 1931, BUCUREȘTI

„Convorbirile literare" pășesc pe în al 64-lea an al apariției lor neîntrerupte, constituind arhiva culturală în care sînt consemnate cele mai de seamă evenimente și monumente literare ale epocii de redeșteptare a României contemporane.

Faima revistei și vîrsta ei, respectabilă chiar pentru țări cu o civilizație mai veche, au servit ca argument decisive împotriva insinuărilor dușmanilor noștri cari, în dezbaterile Ligei Națiunilor din vara trecută, au încercat să ne înfățișeze ca lipsiți de orice viață culturală cu caracter românesc.

Dar, oricît de merituoasă și respectabilă ar fi longevitatea unei reviste, ea nu-i poate satisface ambiția și justifica existența, dacă lipsește idealul animator, singurul care motivează și susține apariția oricărui periodic.

Revista „Junimei", deși bucurîndu-se, mai mult ca oricare alta, de un trecut de glorie necontestată, deoarece a servit de îndreptar al gîndirii românești și a dominat întreaga mișcare culturală a țării, a fost totuși tare stînjenită în dezvoltarea ei de prefacerile neprevăzute ale ultimilor ani. Ca mai toate dintre publicațiile similare, care în contra vitregiei vremii au reușit să se mențină, și C. L. au avut de învins atîtea greutăți, încît abia și-au putut salva existența, necum să mai ambiționeze realizarea atîtor dorințe prevăzute în programul lor.

Astăzi, însă, cînd în vederea salvării viitorului, o eră nouă trebuie să se prepare poporului nostru, se impune ca și veterana revistelor române să-și revizuiască trecutul, și, din învățămintele acestuia, să-și fixeze planul de activitate viitoare, în armonie cu aspirațiunile obștești de regenerare și consolidare a neamului românesc. În primul rînd C. L. năzuiesc să fie și în viitor oglinda culturii noastre, căutînd să se mențină într-o tot atît de strînsă legătură cu pulsațiile vieții românești, ca și în trecut...

Direcțiunea C. L. face deci un călduros apel la vechii și la noii colaboratori, rugîndu-i în primul rînd, să părăsească atitudinea de nepăsare, ce au adoptat chiar mulți dintre luptătorii din trecut, închizîndu-se într-o rezervă prudentă, care, dacă poate fi comodă din punct de vedere egoist, este însă dăunătoare intereselor generale. E de dorit să se anga-

jeze în lupta generală şi aceia care, mulţumindu-se pînă aci să cugete numai la nevoie lor proprii, erau bucuroşi, ca şi călătorul surprins de furtună, să se dosească, la vreme de restrişte, sub zidul ocrotitor de care ne vorbeşte Platon în a sa Republică, fără să se îngrijească de viitor. Indiferenţa nu mai poate fi scuzată azi, devenind culpabilă.

Principala dintre cauzele lipsei unei opinii publice salutare este tocmai laşitatea celor mulţi, cari, deşi avînd judecăţi întemeiate asupra oamenilor şi problemei zilei, nu se încumetă să le proclame şi să le susţină, de teama de a nu fi criticaţi. Profitînd de această latentă laşitate, generalizată chiar la oameni de perfectă bună credinţă şi cu reală valoare în domeniile specialităţii lor, cei interesaţi să apere anumite cauze, folositoare lor, dar dăunătoare obştei, au cutezanţa tuturor îndrăznelilor, uzînd de cele mai grosolane exagerări şi chiar de falsificarea adevărului, deoarece se ştiu la adăpostul oricărei riposte din partea celor cuminţi dar intimidaţi. Toată existenţa noastră se resimte de lipsa de curaj a celor cumpătaţi, de a-şi exprima şi susţine părerile. Ei lasă astfel joc liber energumenilor, cari, profitînd de şovăirea generală îşi iau singuri rolul de conducător, reuşind prin teroare şi ameninţări să domine pe cei surprinşi în a lor culpabilă nedumerire. Îmbătaţi de succesele uşoare în lipsa oricărei rezistenţe, aceşti egoişti, orbiţi de înălţarea propriei lor personalităţi, nici nu bănuiesc dispreţul ascuns sub aplauzele gălăgioase ale făţărniciei. Periculoasă, însă, devine acţiunea lor în Republica mai restrînsă dar mai senină a literelor şi a artei. De aceea, C.L. îşi propun să reacţioneze contra unor asemenea injoncţiuni fatale, căutînd să demaşcheze pe acei histrioni sub haină de apostoli, cari, neavînd nimic sfînt, prihănesc toate domeniile în cari din invidie nesăţioasă vor să se impună. Sfidarea bunei credinţe, din partea celor cu atitudini de şefi, falsifică mentalitatea tinerei generaţii, care uluite de succesele aparente ale pretinşilor conducători, pierd orice încredere în principiile sănătoase ale străduinţelor răbdătoare şi cinstite.

Luînd pildă de la iluştrii lor înaintaşi, susţinătorii C.L. vor să le reînvieze *cultul adevărului*, fără alte preocupări cu riscul chiar al unei eventuale impopularităţi trecătoare. Propovăduind adevărul în locul promisiunilor ademenitoare făcute în vederea unei notorietăţi ieftine, nu aşteptăm aprobarea tuturor, ci numai a acelora care, neorbiţi de interese proprii, învederează binele general. Căci ingrată şi nepopulară, deşi veşnic salutară, a fost în toate timpurile susţinerea veracităţii împotriva demagogicii falacioase. Iar spre domirirea celor ce s-ar mira găsind în filele „Convorbirilor" studii ce depăşesc domeniul restrîns literar le vom aminti unul din numeroasele exemple celebre, şi anume a lui Nicolae Filipescu care cel dintîi în revista noastră a stîrnit printr-un articol, de actualitate şi azi, interesul pentru chestiunile agrare.

Revista va continua tradiţia unei tribune libere, de la înălţimea căreia să se poată susţine orice gînd cinstit care, satisfăcînd exigenţele imuabile ale adevărului şi ale artei, va tinde să contribuie, pe orice cale, la îndreptarea stării actuale, atît de grav ameninţătoare pentru existenţa culturii româneşti. În vremuri aşa de îngrijorătoare este de aşteptat, ca studiile cu caracter social şi economic să precumpănească, vremelnic, faţă de producerile pur literare, a căror înflorire este atît de condiţionată de o bună stare materială.

Sub povara grijilor zilei de mîine, reînnoim apelul pentru o cît mai activă colaborare, cu scop de a lumina şi îmbărbăta opinia publică în lupta grea, ce cu toţii trebuie să susţinem pentru salvarea ţării...

Al. TZIGARA-SAMURCAŞ

AMINTIRILE TUTELARE

O ŞEDINŢĂ A JUNIMII LA IAŞI, LA N. VOLENTI. A. PHILIPPIDE. ANTON NAUM

ANUL LXXIV — N-RUL 1 IANUARIE 1941
1895 ianuarie 21

Să vorba să reproduc bine ceea ce am văzut astăseară, şi eu în general sînt foarte prost reproducător. Decît, voi încerca să reproduc ceva. S-a reînfiinţat vechea „Junime". Şi iată cum: Maiorescu înainte de a pleca la Viena îmi spusese că este vorba să se refacă o nouă ediţie a „Junimii". „Voi scrie lui Volenti, un fost junimist, care compunea pe vremuri poezii şi le făcea... ia! În fine; vei fi d-ta, d-l Negulescu şi alţii". A scris lui Volenti cam următoarele: „M-am gîndit dacă n-ar fi bine să reînceapă vechea noastră „Junime", să reconstruiţi societatea avută de noi, cu elemente tinere, cu acelaşi simţ de frumos, acelaşi cuget curat şi iubire pentru adevăr, şi dispreţ pentru fraseologie (vezi: Ureche, Nădejde, Hasdeu, etc.). Cu vechile elemente care sunt pe acolo şi cu cele noi aţi putea reîncepe pe aceeaşi scară fosta societate. La Negulescu şi T. Antonescu puteţi adăuga pe Naum, Missir, Miron Pompiliu. Dar cu Leonardescu? Cu Rîşcanu, ce mai zici? Mai înainte însă de a intra în materie, la începutul scrisorii îi vorbeşte Maiorescu despre schimbările întîmplate la „Convorbiri". Scrisoarea a citit-o Missir, care şedea lîngă mine şi erau la număr următorii: Eu, Negulescu, Naum, apoi unul foarte gras al cărui nume nu-l cunosc, Missir, apoi şeful caracudelor, Miron Pompiliu, cel mai spiritual, cred, între toţi, Cantacuzin, Burlă, Paul şi fratele lui Volenti. Aceştia sunt toţi mari şi laţi.

Missir a început povestirea sa cu cumpărătoarea „talangei" societăţii „Junimea". Lăsase Maiorescu pe Melic să caute o talangă pentru societate. Melic, cum era el foarte sfios şi modest, intră la vînzător: mă rog d-ta să-mi dai o talangă. De care vrei? îl întrebă vînzătorul, de oi sau de boi? Apoi, (şi se frecă la bărbie), să-mi dai una de boi. Şi asta a fost talanga societăţii şi o păstrez eu acum.

Mi s-a spus mult de rolul lui Creangă. Cînd avea cîte ceva de spus, din mijloc de unde era, ca ţeranul, fericit să spună ceva nou ce nu-l ştiu ceilalţi (Missir vorbeşte), numai ce se repezea odată între noi, îşi spunea povestea şi apoi, liniştit, pleca la loc. Cînd voia să vorbească Creangă, să-şi spuie el povestea sau păcăliturа, apoi, fie orice ar fi fost, toţi săreau, întrerupeau pe cel ce vorbea sau citea şi ascultau ceea ce spunea dînsul. Lambrior de asemeni, le spunea late şi numai ce-şi punea mîna la gură şi, după ce-şi vorbea istoria, se întorcea la ceilalţi: Ce? Ori am spus-o prea latâ? Numai cînd venea Alecsandri stăteam cuminţi. Alecsandri ori citea ce avea de citit ori vorbea ce avea de vorbit, de regulă vorbea numai dînsul, şi apoi după un ceas pleca. Această excepţie, numai cu Alecsandri se făcea.

Despre Carp am auzit o anecdotă nostimă care-l zugrăveşte deplin: De regulă el căuta tot discuţii generale în orice lucru; uneori aducea în vorbă cîte o idee şi discuta singur pe tema dată. Va să zică în mintea omului acesta nici că intra ideea că el nu are dreptate.

O poezie a lui Volenti vorbea despre o femeie „culcată abil pe un pat, între dantele, care avea mîna pe sîni, un buchet de iasomie veghea într-un ghiveci şi la picioarele ei, în genunchi, stătea un tînăr şi o privea fix cu ochii, căci o iubea pe dînsa, obosită şi cu gîndul la bal." Şi apoi printr-o minune minunată numai iată că pe ambii îi apucă dragostea şi se strîng în braţe şi se iubesc şi uită că împrejurul lor „cad stelele albastre, se duc luceferii..." pînă ce se sfîrşeşte poezia. Negulescu şi-a dat opinia: Că „impresia lui este aşa, că trebuie făcut aşa..." Mă gîndeam să spun şi eu, că între prima parte, o femeie

obosită care se gîndește numai la bal, e și obosită de dans și a doua, cînd se rup de dragoste amîndoi, nu este tocmai un „concursus", dar iar mi-a apărut înainte figura amfitrionului, și am făcut așa că toată seara nu am scos nici un cuvînt. În rezumat, impresia mea este că vechii junimiști, în amintirea zilelor frumoase petrecute împreună, iar cei noi, în speranța unui cer mai senin și unui ideal de realizat, toți vor face posibilul să ne redea veselia de odinioară și că, deși Naum spunea : „vechea «Junime» nu mai reînviază, erau alte timpuri, erau alți oameni ; lipsește Maiorescu", totuși spirite mari vor reieși și cine știe dacă petrecerea noastră de astă seară nu este mai întîi preludiul plăcut al unor petreceri și mai frumoase în viitor, și ceea ce-i mai însemnat, poate dintre noi, poate dintre cei ce au să vină, se vor naște spirite așa de mari, așa de înalte, încît lumea aceasta colosală să privească, sute și sute de ani, la petrecerile noastre, ca la petrecerile unei generații uriașe, la care exista vlaga, și sufletul aprins pentru frumusețea divină, pentru adevărul cel nobil.

Cei ce m-or citi, dacă văd oarecare fraze late, să mă ierte, fiindcă am convingerea, de aici înainte începe o viață vie. S-a hotărît să se ție banchetele la Iași, să se aducă toți foștii membri ai „Junimii" să ia parte. Amin !

Iată cîteva note pentru determinarea caracterului lui Phillipide. El n-are pe pămîntul acesta decît o singură rudă, pe soră-sa. N-o văzuse și nici dînsa pe el, de ani ; venind soră-sa la el și întrebîndu-l după adresa lui, ajunge acasă și sună. „Cine e ?" „Eu". „Cine ești tu ?" „Soră-ta". A deschis ușa numai cît să vîre capul, a văzut-o și : „mă rog îi trece mata pe la prînz ; acum am treabă. Vină pe la 12". Și aceasta a fost singura concesie care a făcut-o el muritorilor sosiți pe cînd lucrează. Probabil este avar sau neîncrezător ? ! Iată altă anecdotă pe seama lui : cartea care a făcut-o el asupra *Istoriei limbii române*, după Evolceanu, o carte capitală, o vinde în chipul următor : se duce la Maximovici, un librar de-aici din Iași, cu cîte un exemplar numai : „na, vinde-o, pune-o la fereastră". Apoi, peste două sau trei zile, trece pe la librarar : „ai vîndut-o ?" De s-a vîndut îi cere 10 fr. pe carte și-i dă alt exemplar... Dar ceea ce îi luminează caracterul omului acestuia și-i dă o strălucire curată, poate și cumva poetică, este faptul raportat de Missir. Philippide era la Halle, trimis să studieze, și Maiorescu avînd o sumă de 800 lei disponibilă în buget, o trimete lui Philippide, cu gîndul că poate să-i folosească. Acesta îi răspunde : „D-le Maiorescu, cu leafa care am îmi pot îndeplini toate dorințele și nu văd ce-aș mai putea face și cu suma care mi-ați trimis-o ; banii aceștia ar putea servi un altuia, mai sărac". Și a trimis banii îndărăt. Maiorescu : „iacă un apostol, un om pătruns de cartea lui și nobil". Cred însă că sunt nu tocmai de ajuns expresiile acestea pentru fapta lui Philippide.

Naum mi-a lăsat o impresie frumoasă aseară. Pe cînd noi stăteam la masă și vorbeam, el singur, ca un poet, și cu minunata lui albime a părului, care, tocmai prin contrastul cu redingotă neagră pune în relief și mai mult trăsurile feței, se plimba în lungul și în largul odăei și se gîndea. Din cînd în cînd se așeza pe cîte un scaun departe, sau privea la ceasornicul din perete cu misteriosul „cucu". Părul alb, redingota neagră și încheiată strîns, un trup înalt și mers cam cocoșat sunt note foarte caracteristice.

Teohari ANTONESCU

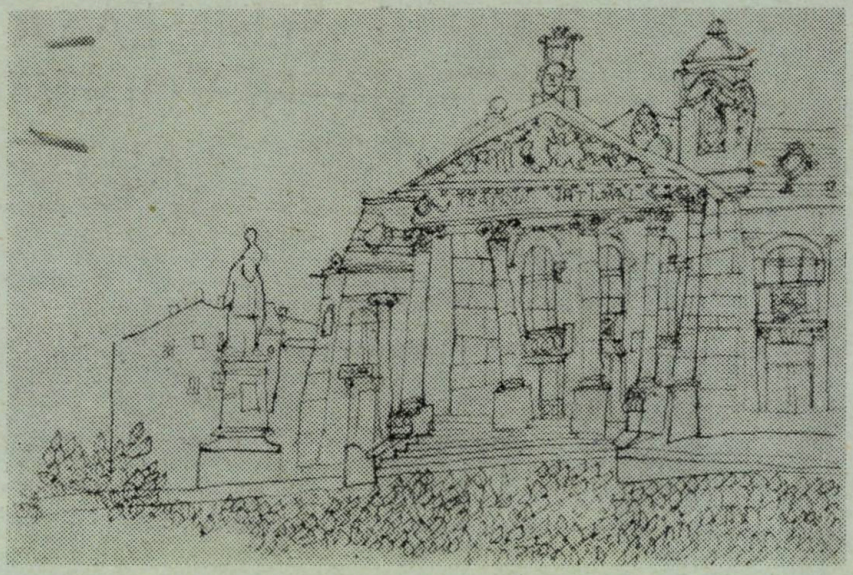

1.

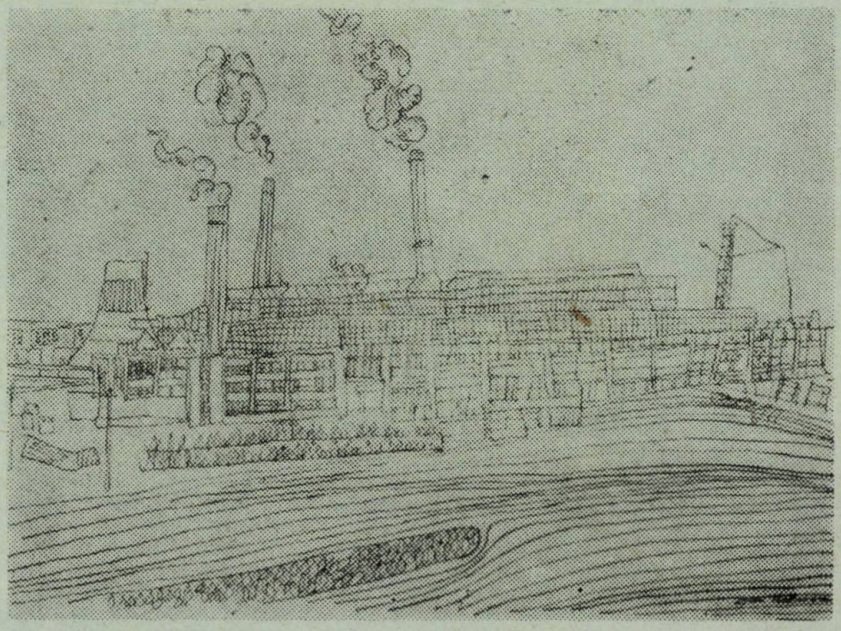

2.

LEGENDĂ :

1. *Dan Hatmanu : „Iași — Teatrul Național"*
2. *Dan Hatmanu : „Iași — Fabrica de ulei"*

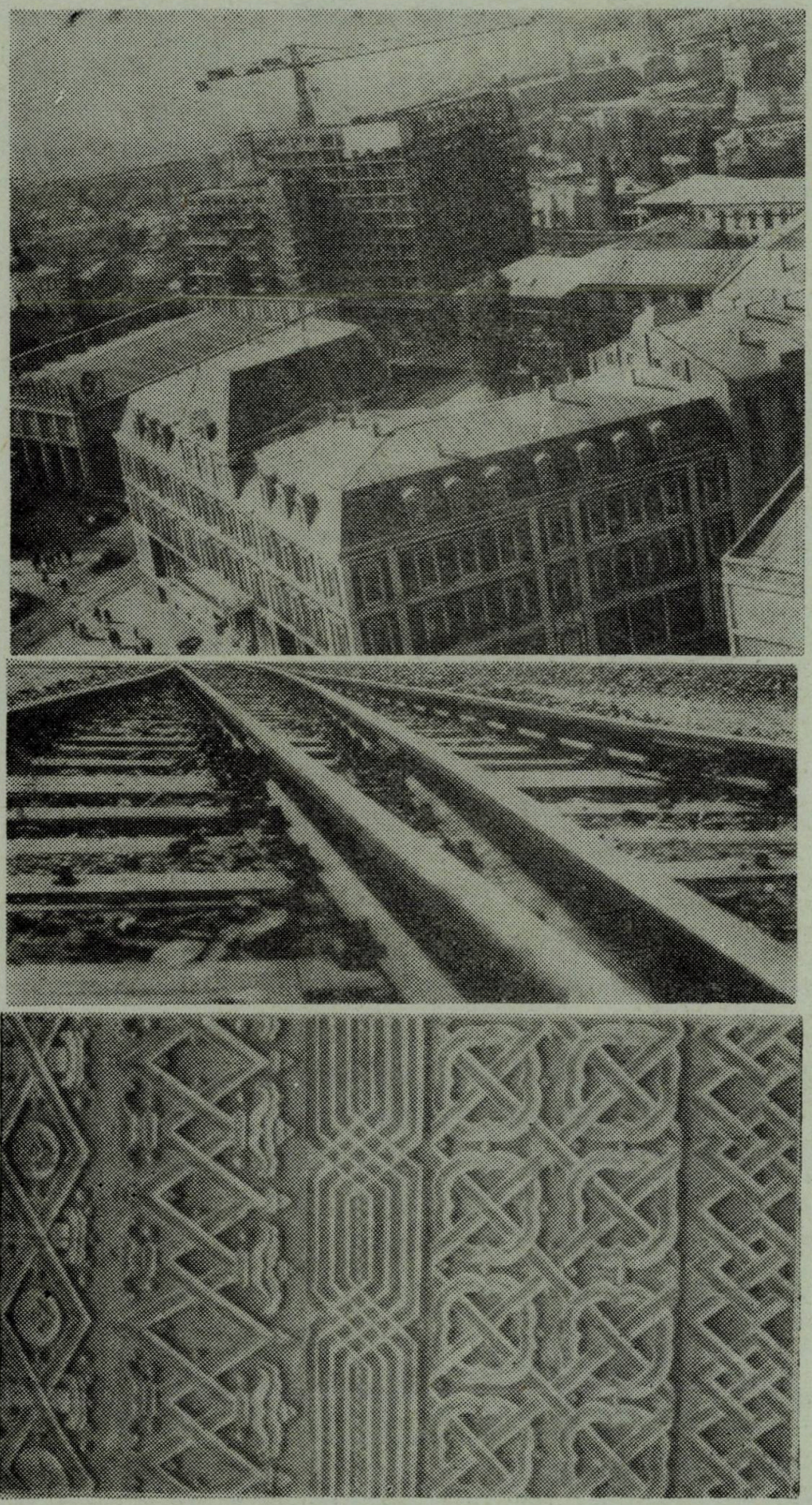

Fotomontaj : Liviu Rusu

DESPRE CONTINUITATE

Am fost nu chiar demult, împreună cu cîțiva prieteni scriitori și critici, oaspeții unei mari întreprinderi industriale a Iașului – Combinatul de fibre sintetice. Sala clubului, pregătită special pentru această întîlnire, era o sală de expoziție ad-hoc, cu lucrări de pictură realizate de membrii cenaclului *România pitorească* de la combinatul amintit. În acel loc, unde pătrundea totuși zgomotul mașinilor și se simțea freamătul muncii, în acel decor, în acel univers de culoare mai măiestrit sau mai stîngaci dozată pe pînză, am discutat cu gazdele, creatori ai teromului, despre poezie, despre artă și modernitate, despre autori, idei contemporane, concepte estetice, ca și pe marginea unor poeme citite de tineri debutanți, membri ai cenaclului *Junimea*. Am început prin a sublinia acolo, într-un spațiu industrial reprezentativ pentru România de azi, un adevăr banal, deși nu banal ar trebui să-l numesc, ci mai degrabă arhicunoscut. De ce un adevăr arhicunoscut ? Poate fiindcă trăim într-o epocă și într-o lume în care tocmai asemenea adevăruri sînt uitate și în consecință trebuiesc mereu reamintite, mereu subliniate... E vorba în fond de un deziderat permanent : avem nevoie, spuneam, de muzică, de literatură, de teatru, de artă în genere, de metaforă – care atunci cînd e rodul talentului autentic reușește să ne revele ceva din necuprinsul sufletului omenesc, făcîndu-ne mai frumoși și mai buni. Într-o astfel de ambianță, actori ai Teatrului Național au rostit poeme ale marilor clasici sărbătoriți în 1980 : Eminescu, Arghezi, Blaga, Barbu – iar poeții prezenți la întîlnirea noastră au citit și ei din lirica lor. S-au exprimat idei, opinii, nedumeriri incitante. Fluxul comunicării ne-a „prins" aproape fără să ne dăm seama și cîteva ore au trecut ca clipele... Dialogul viu, nu părea a fi doar un intermezzo în viața de zi cu zi a făuritorilor de fibre sintetice de pe impresionanta platformă industrială a Iașului. Am simțit că discuția despre creația artistică și despre destinul ei în contemporaneitate se desfășura tocmai într-un spațiu al creației. Ea nu distona cu cadrul, cu mediul, ci, dimpotrivă, se armoniza perfect.

Fapte ca cele relatate spun ceva despre atmosfera și chiar despre personalitatea de azi, atît de complexă, a marelui oraș, unde cultura și arta nu sînt un teritoriu al divertismentului, ci o forță tot atît de însemnată ca și creația de bunuri materiale. Ambele sînt deopotrivă de importante și se potențează reciproc.

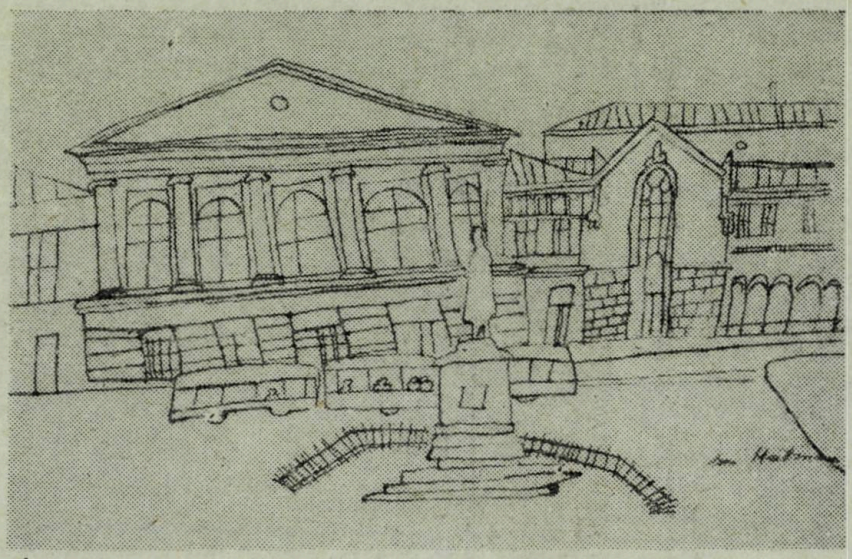

1.

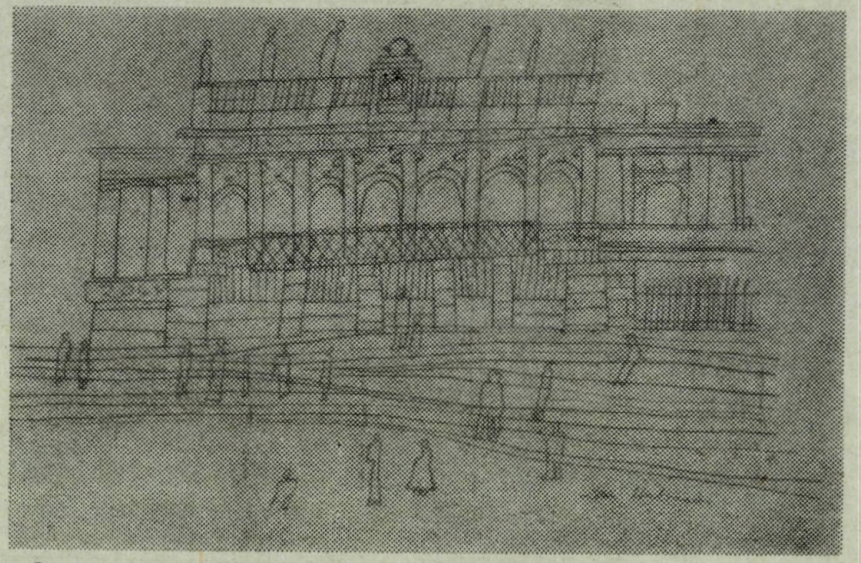

2.

3.

LEGENDĂ :

1. *Dan Hatmanu : „Conservatorul de muzică și arte plastice" – Iași*
2. *Dan Hatmanu : „Casa Al. I. Cuza"*
3. *Dan Hatmanu : „Casa Ion Nădejdie – Sărărie"*

*

Sigur, ca spiritualitate, Iaşul a strălucit aproape întotdeauna, încît din acest punct de vedere nu putem vorbi decît de o evoluţie în linia unei tradiţii vechi şi puternice. Sadoveanu îi prevedea şi îi dorea să rămînă doar un oraş al intelectualilor. Intuiţia lui Conu Mihai, proverbială, invocată pînă acolo încît risca la un moment dat să umbrească celelalte haruri ale scriitorului, nu a fost, din fericire, confirmată de istoria prezentă. Ar fi fost şi imposibilă o limitare a Iaşului doar la atît. Între cele două războaie, G. M. Cantacuzino vorbea în lucrarea sa *Arcade, Firide şi Lespezi* despre călătoria în Moldova a prinţului de Ligne petrecută pe la sfîrşitul veacului al XVIIII-ea. Prinţul scria cu admiraţie la acea vreme despre un anumit farmec al capitalei moldave, descriind biserici, turnuri, ziduri şi citadele. Interesant e că G. M. Cantacuzino nu mai vedea la data redactării cărţii lui nici o şansă de evoluţie a Cetăţii de pe cele şapte coline, cum se zice cu o sintagmă devenită şablon iritant, considerînd că „Iaşul este un poem terminat". Dar un contemporan al său îi replica judicios, lucid, într-o carte de memorii : „Cred mai curînd că el ar putea fi comparat cu o operă întreruptă, cu „Simfonia neterminată" a lui Schubert, bunăoară, — căci el nici n-a dat ceea ce ar fi putut da, nici n-a realizat ceea ce era de aşteptat să realizeze".

*

Sînt adeptul unei juste aprecieri cînd se compară prezentul cu trecutul şi mă feresc de a cădea în eroarea unor entuziaşti care în dragostea lor lăudabilă şi de altfel pe deplin îndreptăţită pentru prezent „sar" din realitate, ne propun imagini prea sumbre, deformînd uneori trecutul, inclusiv cel relativ apropiat... Incontestabil, cultura şi civilizaţia Iaşului, ca de fapt a întregii noastre patrii, sînt o realitate istorică *neîntreruptă*. Nimeni nu poate ignora nici măcar o clipă a istoriei, nimeni nu poate „amputa" istoria, extrăgînd cu foarfeca segmente ale ei şi dîndu-le la o parte. La urma urmei nici nu ne putem da seama unde se află acest „la o parte". Şi pentru că a venit vorba, iar însemnările de faţă nu se vor altceva decît o confesiune, aş face o scurtă paranteză. L-am ascultat odată pe un bătrîn, ieşean, cu responsabilităţi obşteşti înalte la începutul epocii revoluţionare de după august '44, vorbind despre Iaşi. În trei propoziţii poticnite şi cu două gesturi largi de mînă voia să mă convingă că la Iaşi nu a fost nimic sau aproape nimic într-un trecut nu prea îndepărtat. Auzindu-l, un străin ar fi putut trage concluzia că pînă acum cîteva decenii, dacă aici nu a fost chiar pustiu, oricum Iaşul nu depăşea cu mult nivelul unui tîrg urban neevoluat şi, dînd crezare mărturiei nu-i aşa ! — vii, nu i-ar fi trebuit străinului prea multă imaginaţie pentru a vedea noroiul Bahluiului întinzîndu-se pînă în zidurile Universităţii şi ale Palatului Culturii, ba încă şi dincolo de ele... Ce rost au asemenea exagerări, amnezii şi mai ales cui folosesc ? Iaşul a parcurs în trecut, e drept, o perioadă relativ lungă de agonie. Între cele două războaie, ziarul *Vremea* publica o anchetă cu un titlu înspăimîntător nu numai pentru ieşeni, ori pentru cei aflaţi într-un fel sau altul legaţi sufleteşte de acest oraş, ci pentru toţi românii, pentru că, aşa cum scriam şi altădată, Iaşul a fost şi continuă să fie mai mult decît un mare oraş, un mare centru economic, cultural, de învăţămînt etc., a fost şi este un argument românesc. Ancheta avea un titlu lipsit de orice echivoc : *De ce mor Iaşii ?* Era o vreme cînd — se ştie — mulţi intelectuali de frunte îl părăseau, atraşi de alte zări, de zările metropolitane ale Bucureştiului, iar unii dintre ei (pe care i-a stigmatizat cu pana sa necruţătoare G. Călinescu) cînd se reîntorceau spre a revedea „dulcele" lor tîrg cu al cărui trecut se mîndreau, dar pentru al cărui prezent şi viitor nu făceau nimic, cînd se întorceau în oraşul care-i făcuse Oameni, în oraşul primei Universităţi a ţării, al *Junimii*, al *Convorbirilor literare*, al *Contemporanului* (evanghelia socialiştilor români cum spunea Jean Bart), al *Vieţii Româneşti*, se tînguiau, firește cu lirismul caracteristic, şi se interesau de vreun cîrciumar vestit pe care-l ştiau de pe cînd fuseseră cetăţeni ai Iaşului. Am fost şocat citind o mărturisire maliţioasă a lui Mihai Ralea, care, cînd a plecat de la Iaşi, a declarat : „căci nu e aşa uşor să părăseşti acest oraş cu farmec straniu de cimitir, de muzeu şi de frondă..." Mă întreb acum, la sfîrşitul anului '80, an în care am făcut bilanţul celei mai fertile epoci din istoria României, epoca Ceauşescu, ce am găsit eu însumi cînd am debarcat, şi nu ştiam atunci că poate pentru întreaga viaţă, la Iaşi, la începutul deceniului 7. Farmec straniu de cimitir ? Nu mi-am dat seama. Poate din cauza tinereţii mele şi a lumii zecilor de mii de studenţi în care am intrat. Muzeu ? Desigur. Frondă ? Depinde ce înţelegea Ralea în contextul amintit prin frondă. Dacă termenul avea un sens creativ, dacă el viza vocaţia înnoirii şi a luptei cu inerţiile, atunci se poate spune că, da, frondă era. Dar, din păcate, atunci în doze încă destul de mici pentru ambiţiile, justificate, ale Iaşului. De pildă, literatura şi artele se aflau aici prin anii '60 într-o oarecare stare de amorţeală. Scriitorii maturi de astăzi, ca să mă refer la domeniul care-mi este mai apropiat, erau la începuturi. Cei mai în vîrstă, care au avut un mare rol în formarea unui climat, ca George Lesnea, Otilia Cazimir şi alţii erau valori constituite şi se găseau la momentul sau aproape de momentul memoriilor. Se vorbea încă mai mult despre trecut, tonul era paseisto-evocator, iar unii, prosternîndu-se în faţa zidurilor şi a statuilor — mai mari sau mai mici — se retrăgeau într-un timp revolut al amintirilor, vrînd să confirme parcă în mod anacronic ceea ce se afirmase înainte de război şi anume că Iaşul e oarecum un poem încheiat... Industria era şi ea destul de modest reprezentată. Se construise foarte puţin. Instituţiile academice, cercetarea ştiinţifică fundamentală (chimie, biologie, matematică, hidrologie) atingeau un nivel relativ înalt.

*

Au urmat însă, începînd cu anul 1965, trei luştri de dezvoltare intensivă în toate planurile : industrial, urbanistic, cultural şi de învăţămînt, Iaşul bucurîndu-se din plin de roadele politicii partidului. Paralel cu progresul economic s-a produs şi un spectaculos salt în cultură. A apărut o revistă săptămînală de cultură, a fost regîndită într-un spirit nou publicaţia lunară a Uniunii Scriitorilor odată cu trecerea de la un nume cam provincial la unul care „repovesteşte" marea literatură română. S-a înfiinţat o editură, reînnodîndu-se o tradiţie editorială multiseculară. S-a structurat o amplă şi modernă reţea muzeistică cu rol multiplu : de tezaurizare a valorilor culturii naţionale, de cercetare, de instrucţie şi de educaţie patriotică. Aş remarca, aşa cum am făcut-o şi cu alte prilejuri, restaurarea unui excepţional edificiu — Casa Pogor — devenit sediul Muzeului de literatură al Moldovei, adevărat templu al culturii româneşti, spaţiu binecuvîntat unde, spunea Nichita Stănescu, *Moriţa* s-a transformat în *Oda, în metru antic*, unde s-au pus temeliile culturii noastre moderne, unde s-a desfăşurat acel „vis al inteligenţei" cum a definit *Junimea* Titu Maiorescu, unde s-a petrecut „primăvara literelor române" ca să citez metafora lui Simion Mehedinţi.

În acest răstimp de un deceniu şi jumătate Iaşul universitar şi-a sporit baza

materială – spații de învățămînt, de cercetare, cămine, cantine – s-a îmbogățit și s-a diversificat ca profil răspunzînd astfel exigențelor formulate în Programul partidului, de a se situa, în contextul întregului învățămînt românesc, în avangarda dezvoltării societății noastre de azi și de mîine.

Dintr-un profil al laşului cultural schițat fie și din cîteva tușe nu pot lipsi arta plastică reprezentată de o pleiadă de personalități excepționale ; poezia și critica literară, dar și proza și dramaturgia ; cercetarea în domeniul științelor sociale și mă gîndesc în mod deosebit la Institutul „A. D. Xenopol", în cadrul căruia lucrează istorici de prim rang, care au înzestrat istoriografia noastră cu lucrări de referință, unele fundamentale. Am în vedere, de asemenea, Institutul de lingvistică, istorie literară și folclor care dispune de un colectiv de cercetători omogen, valoros. Colectivul de istorie literară de la acest institut a dăruit recent culturii naționale o lucrare monumentală, *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, rod al unei exemplare munci de echipă, timp de mai bine de un deceniu. laşul cultural de astăzi înseamnă desigur și Teatrul Național „Vasile Alecsandri" (aflat acum într-un vădit efort de modernizare), și Opera Română și Teatrul pentru tineret și copii (cu remarcabile succese în ultimii ani atît în țară cît și în multe locuri peste hotare și care în curînd se va muta într-un nou și modern lăcaș) și Conservatorul „George Enescu" care e nu numai un institut de învățămînt, dar și o prestigioasă instituție de spectacole, și... Dar cîte și cîte nu ar fi de adăugat și, mai ales, cîte nu mai sînt de făcut.

Nu am nici vocația și nici mistica cifrelor. Îmi place să consemnez ceea ce se vede cu ochiul liber. Cu ochiul liber al minții și al sufletului. Lucrul cel mai vizibil e că laşul stă sub zodia eternă a Spiritului, a creativității cu implicații majore, profunde nu numai în ceea ce privește progresul propriu ci în devenirea continuă a României socialiste. Situat într-un spațiu natural de o particulară frumusețe, care-i conferă o personalitate și din acest punct de vedere unică la noi, comparabilă și comparată adesea cu cea a vestitelor orașe italiene, laşul plătește scump acest lux, pentru că mai mult decît alte mari așezări urbane trebuie să-și aducă de la distanțe apreciabile tot ceea ce-i este necesar vieții și dezvoltării sale multiple, de la apă pînă la materiale de construcții. O singură sursă, practic inepuizabilă, îi este pe deplin accesibilă : forța de creație. E ca o predestinare. *Aurul cenușiu* nu i-a lipsit niciodată și cu atît mai mult astăzi. De aceea laşul îmi apare ca un mare poem deschis...

Constantin COROIU

1.

2.

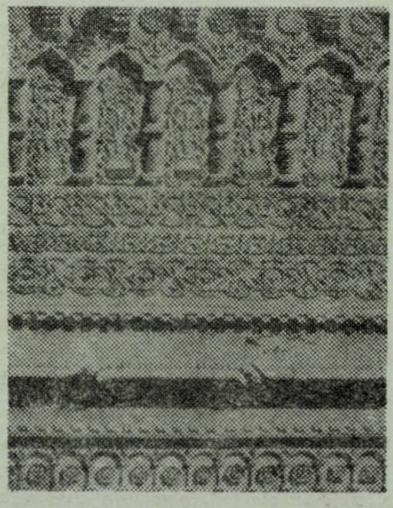

3.

LEGENDĂ :

1. *Tradiție... laşi*
2. *Veronica Micle – laşi*
3. *Trei ierarhi (detaliu)*

*

„Mi-a produs o bucurie deosebită să constat o serie de realizări în domeniul științei și tehnicii, faptul că profesorii lucrează în strînsă legătură cu oamenii de știință, cu întreprinderile, pentru o obține rezultate cît mai bune în ridicarea nivelului tehnic al întregii noastre activități. Iată de ce doresc, în mod deosebit să adresez felicitări profesorilor, studenților și elevilor din laşi, precum și urarea de a obține rezultate tot mai bune în întreaga lor activitate".

*

„Trebuie să facem totul, dragi tovarăși și prieteni, pentru ca România socialistă să obțină în următorul cincinal, atît în învățămînt și știință cît și în producția materială, o nouă calitate, să asigurăm, trecerea patriei noastre într-un stadiu superior de dezvoltare, corespunzător condițiilor pe care munca poporului nostru le poate realiza. Să asigurăm patriei noastre un loc demn între popoarele libere, egale în drepturi, între națiunile care sînt hotărîte să-și construiască viața în mod liber, fără nici un amestec din afară".

Din cuvîntarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la marea adunare populară din municipiul laşi, 15 septembrie 1980

*

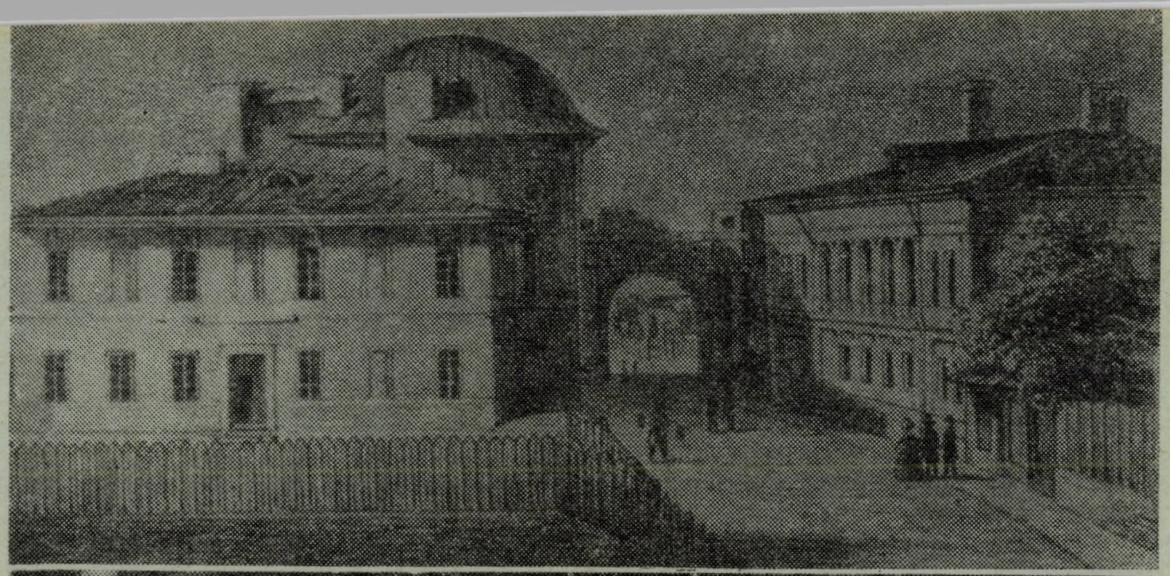

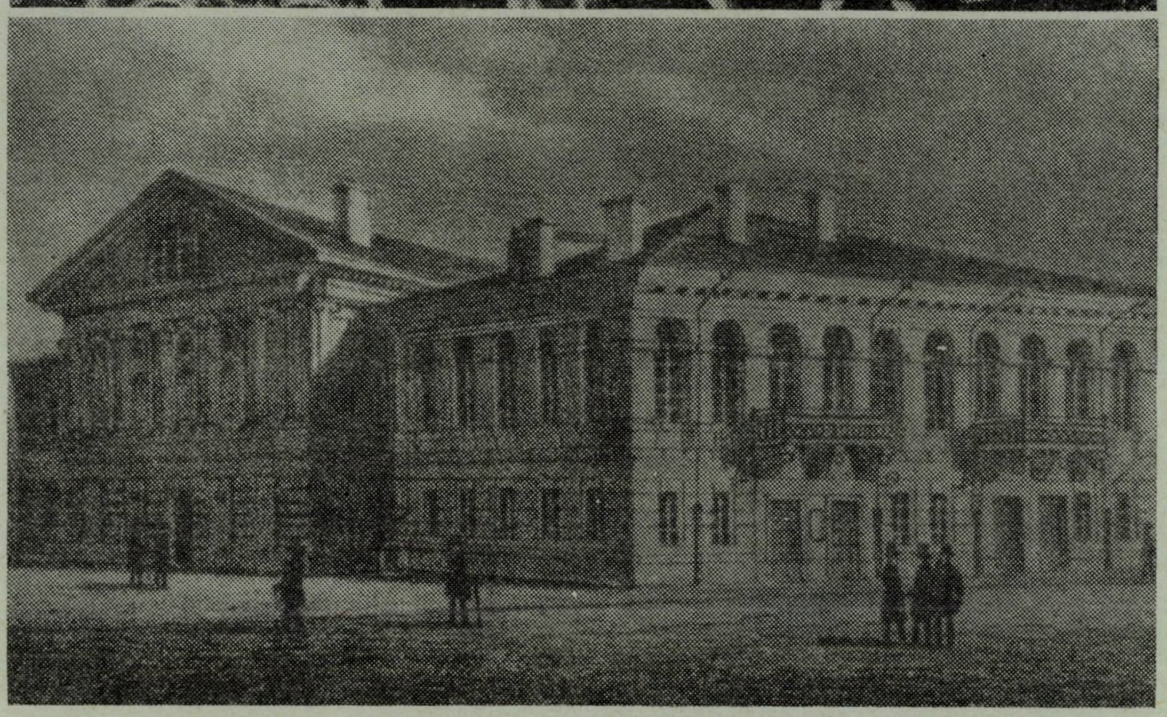

Fotomontaj : Liviu Rusu

Nicolae Iorga și orașul Iași

Mărturii documentare

Personalitate marcantă a culturii naționale și universale, cu activități fără precedent în istoria poporului român, covîrșitoare prin resursele de energie și acumulare de cunoștințe, multilaterală prin diversitatea domeniilor de cercetare și manifestare, Nicolae Iorga a manifestat constant un interes nedisimulat față de orașul în care și-a făcut studiile universitare. Legăturile sale cu fosta capitală a Moldovei nu s-au întrerupt niciodată, prezența sa aici, înainte de primul război, în timpul acestuia sau în perioada interbelică, a constituit de fiecare dată un adevărat eveniment. În opera sa, în activitatea de profesor universitar și academician cu prilejul conferințelor și congreselor, în calitate de lider al Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor sau de președinte la Comisia Monumentelor Istorice, cu orice ocazie N. Iorga a făcut să se audă glasul său în sprijinul păstrării și conservării bunurilor materiale și spirituale ale orașului Iași.

Din mulțimea de mărturii scrise care sprijină afirmațiile noastre am ales un număr de documente care reliefează preocupările savantului român în direcția cunoașterii și cultivării la Iași a istoriei literare românești și a protejării monumentelor istorice care fac parte din patrimoniul național. Din prima categorie publicăm mai jos cinci scrisori, din anii 1907—1912, trimise de Nicolae Iorga conducerii Universității din Iași cu dorința de a-i autoriza ținerea unor cicluri de conferințe având ca teme istoria literaturii românești, elementele culturii populare românești, natura și originea lor și valoarea tradiției în viața națiunilor. După cum este știut acestea n-au fost niște preocupări singulare în activitatea lui Iorga, cercetările întreprinse de omul de știință și cultură român s-au finalizat prin editarea unor importante tomuri privind istoria literară românească.

Celelalte documente trădează pe istoricul „total" căruia nimic nu-i este indiferent din ceea ce înseamnă istorie românească. Așa se explică participarea sa la comemorarea lui Mihai Viteazul în 1918 ca și la sărbătorirea, patru ani mai tîrziu, a unui secol de la instaurarea domnilor pământene. Pentru acest din urmă eveniment la Arhivele Statului din Iași se păstrează bucata de hîrtie pe care N. Iorga a scris textul plăcii comemorative ce trebuia pusă cu acest prilej. O atenție specială a acordat savantul român monumentelor istorice ale orașului Iași,

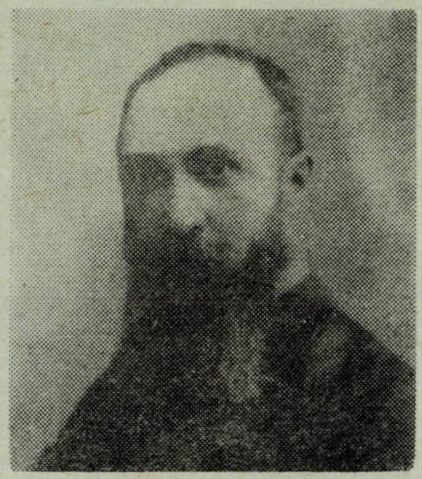

N. Iorga.

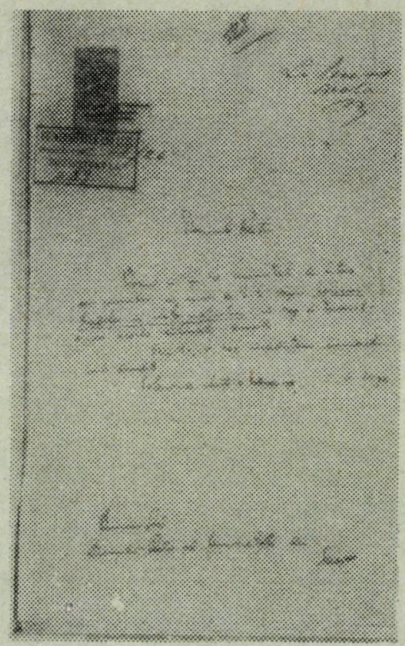

Scrisoarea lui Iorga către rectorul Universității din Iași

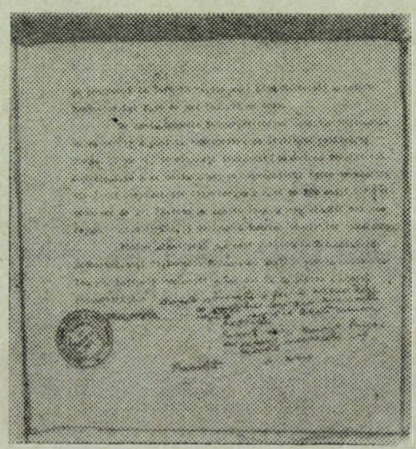

Fragment din scrisoarea lui Iorga către primarul orașului Iași (1937, 30 iulie).

lucru ce reiese și din scrisoarea sa cu data de 30 iulie 1937. Merită a cita, în acest sens, părerea marelui istoric: „Iașul este mai mult decît o fostă ilustră capitală a Moldovei, zidurile sale sălășluesc comori de artă și istorie națională pe care nici o altă urbe a României de azi nu le stăpînește cu atîta îmbelșugare. Iașul este prin sine însuși un muzeu național și o datorie sfîntă ne îmbie la străduință neobosită și continuă de a îngriji ca monumentele sale istorice să nu fie înăbușite, desprinzîndu-se în toată strălucirea neîntunecată pe orizontul trecutului lor". Din nefericire multe din ideile valoroase ale lui N. Iorga, în privința monumentelor istorice, nu s-au putut pune atunci în practică, ele reazîndu-se abia în zilele noastre. **Una dintre ele a fost exprimată cu patru decenii în urmă într-o adresă trimisă Primăriei Iași, la 11 martie 1939, în care Iorga cerea să se interzică construirea unor clădiri în fața Teatrului Național și a Mitropoliei, să se demoleze cocioabele și să se facă un parc larg. Acesta este doar un exemplu, lectura documentelor pe care le reproducem mai jos va convinge pe cititor și de existența altora.**

I. DUMITRU

— 1 —

1907 septembrie 11 — *N. Iorga solicită rectorului Universității din Iași aprobarea pentru un ciclu de conferințe cu tema „Istoria literaturii românești de la 1840 la 1870".*

Domnule rector,

Voind să adaug silințele mele la mișcarea de cultură a Iașului, vă rog să-mi îngăduiți a ține, începînd cu 1 octombrie, în aula Universității, la fiecare două duminici, orele 5—7, conferințe pentru public cu privire la Istoria literaturii românești de la 1840 la 1870.

Primiți, vă rog, încredințarea considerației mele deosebite.

N. Iorga
profesor universitar, deputat al Colegiului al II-lea de Iași. București, 11 septembrie 1907.

Domniei Sale
Domnului rector al Universității din Iași

[Rezoluție]

Se va răspunde domnului Iorga că i se aprobă cererea, însă să specifice exact datele zilelor și ora în care va ține conferința.

Rector, C. Climescu

1 Arh. St. Iași, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 2/1906—1907, f. 284. Original.

— 2 —

1908 octombrie 15 — *Cererea lui N. Iorga adresată rectorului G. Bogdan pentru a-i aproba continuarea prelegerilor cu tema „Istoria literaturii românești".*

Domnule rector,

Am onoarea a vă înştiinţa, că începînd de duminica 19 octombrie a.c. voi continua cursul de Istoria literaturii româneşti, **început anul trecut la această Universitate. Aceste prelegeri vor urma la fiecare două duminici de la orele $2^1/_2$ — $4^1/_2$ p.m.**

Vă rog dar, domnule rector, să binevoiţi a lua cuvenitele măsuri, pentru a mi se pune la dispoziţie aula Universităţii în zilele şi la orele mai sus citate.

Primiţi, vă rog, domnule rector, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

N. Iorga

D-sale, domnului rector al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]

15 octombrie 1908. Se admite în conformitate cu prezenta cerere.

Rector, Dr. G. Bogdan

2 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 2/1908—1909, f. 65. Original.

— 3 —

1909 octombrie 16, Vălenii de Munte — *N. Iorga solicita conducerii Universităţii din Iaşi aprobarea pentru cursul său liber de „Istoria literaturii româneşti de la 1866 înainte".*

Domnule rector,

Vă rog să binevoiţi a-mi îngădui continuarea cursului meu liber pe care-l voi începe la 25 octombrie. Voi trata în anul acesta despre Istoria literaturii româneşti de la 1866 înainte.

Primiţi, vă rog, asigurarea consideraţiunei mele deosebite.

N. Iorga

Vălenii de Munte, 16 octombrie 1909.

D-sale, domnului rector al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]

1909 octombrie 21. La Senat.
Rector Dr. G. Bogdan

3 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza" Rectoratul, dosar 1/1909—1910, f. 67. Original.

— 4 —

1910 octombrie 1 — *N. Iorga solicita rectorului G. Bogdan avizul pentru prelegerile sale cu tema „Elementele culturii populare româneşti, natura şi originea lor".*

Domnule rector,

Dorind a continua anul acesta lecţiile mele la Universitatea pe care o conduceţi, printr-un curs despre Elementele culturii populare româneşti, natura şi originea lor, **vă rog să binevoiţi a-mi da cuvenita autorizaţie. Ca şi pînă acum, aş vorbi în Aulă, la două duminici odată, în orele $2^1/_2$ — 4, începînd de la 22 octombrie.**

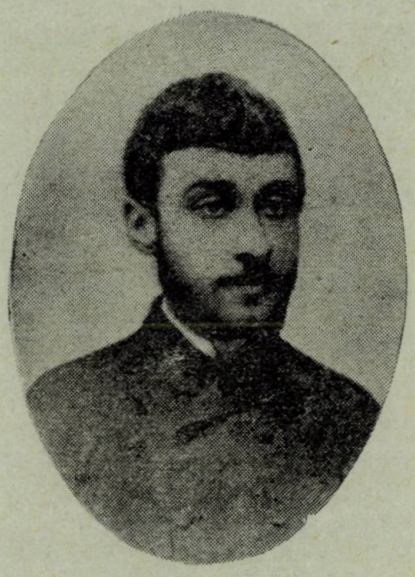

Nicolae Iorga

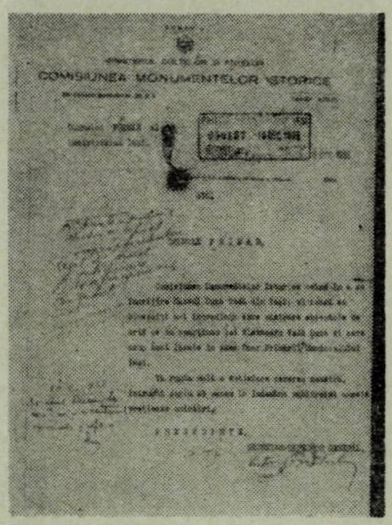

1938, decembrie 5. N. Iorga solicită Primăriei Iaşi obiectele ce au aparţinut lui Al. I. Cuza, pentru „Muzeul Unirii".

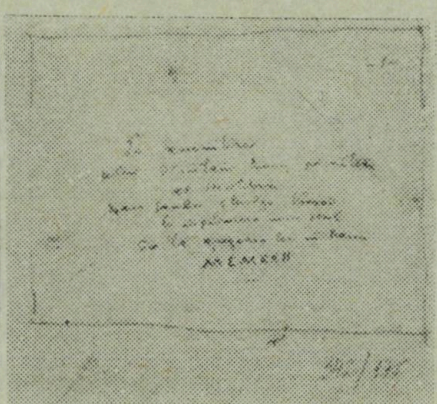

Textul plăcii comemorative, scris de N. Iorga, ce trebuia pusă cu prilejul centenarului domniilor pămîntene.

Binevoiţi a primi, domnule rector, încredinţarea consideraţiei mele deosebite.

N. Iorga

1 octombrie 1910.

Domniei Sale

Domnului rector al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]

1910 octombrie 4. La Senat.
Rector Dr. G. Bogdan

4 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 2/1909—1910, f. 237. Original.

— 5 —

1912 februarie 20, Vălenii de Munte — *N. Iorga solicită aprobarea rectorului Universităţii din Iaşi pentru ciclul său de conferinţe cu tema „Valoarea tradiţiei în viaţa naţiunilor".*

Domnule rector,

Dorind să ţin la Universitate, în cîteva seri consecutive, un număr de lecţii despre Valoarea tradiţiei în viaţa naţiunilor, **vă rog să binevoiţi a-mi acorda autorizaţia dumneavoastră.**

Primiţi, vă rog, încredinţarea consideraţiei mele deosebite.

Vălenii de Munte, 20 februarie 1912

N. Iorga

Domniei sale, domnului rector al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]

La Senat. Rector G. Bogdan

5 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 1/1912, f. 128. Original.

— 6 —

8 noiembrie 1918, Bucureşti — *Ordinul Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice privind sărbătorirea la Iaşi a memoriei domnitorului Mihai Viteazul. Cu această ocazie profesorul N. Iorga va conferenţia despre „personalitatea şi faptele eroului comemorat".*

România

Ministerul Instrucţiunii şi al Cultelor
Direcţiunea învăţămîntului secundar şi superior

Nr. 80808 8 noiembrie 1918

Domnule Rector,

Urmînd ca în ziua de 8 noiembrie să se comemoreze în chip solemn, printr-o serbare cu caracter naţional, amintirea voievodului Mihai Viteazul, avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă programul festivităţilor, rugîndu-vă să binevoiţi a lua măsurile cuvenite în ce priveşte corpul studenţesc al Universităţii din Iaşi.

În dimineaţa acelei zile se va oficia, la orele 11, un Reqviem în biserica Mitropoliei. O delegaţie de 50 de studenţi, pe care îi veţi designa, pe cît posibil din toate provinciile româneşti, va lua loc în naosul bisericii. Ceilalţi vor avea intrarea în balcon.

La orele 3 d.m., în sala Teatrului Național, se va da o reprezentație festivă, la care sudenții vor participa după aceleași norme ca mai sus.

La orele 9 seara va avea loc, în aula Universității, conferința domnului profesor N. Iorga asupra personalității și faptelor eroului comemorat.

În acest scop vă rugăm să binevoiți a ne pune la dispoziție aula Universității pentru ora și ziua indicată.

pt. Ministru, Director,
V. Valaori Gheorghe Lazăr

Domnului Rector al Universității Iași

[Rezoluție]

Se vor face trei anunțuri, unul în vestibulul Universității, al doilea în vestibulul facultății de medicină, iar al treilea la Consiliul studențesc.

Dr. N. Leon

Universitatea din Iași
Primit la 18 noiembrie
Înregistrat la nr. 803

6 Arh. St. Iași, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 3/1918, f. 74. Original.

— 7 —

1922 august 29, Vălenii de Munte — *Scrisoarea lui N Iorga către președintele Ligii Culturale secția Iași, privind sărbătorirea centenarului de la reinstalarea domniilor pământene.*

Vălenii de Munte, 29 august 1922

Domnule Președinte,

La 27 septembrie a.c. împlinindu-se 100 ani de la reinstalarea domniilor pământene, Comitetul Central al Ligii Culturale e de părere să se comemoreze într-un mod deosebit această aniversare.

Pe lîngă slujba de pomenire, Liga Culturală ar dori ca secțiunea dumneavoastră să se îngrijească de dezgroparea rămășițelor voevodului Ion Sandu Sturza și așezarea lor la loc de cinste, împreună cu o piatră de comemorare.

Comitetul Central va căuta să facă acelaș lucru în București cu rămășițele voevodului Grigore Ghica.

Primiți, vă rugăm, domnule președinte, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Președinte, Secretar general,
N. Iorga Zah. Florian

Domniei sale, domnului președinte al Ligii Culturale, secția Iași

[Rezoluție]

La ședința Comitetului, ce va avea loc sîmbătă 9 septembrie curent.

Iacov A. Bîrlădeanu

7 Arh. S. Iași, colecția „Documente", P. 342/175. Anexată la document se află o jumătate de pagină din „Revista istorică" pe care N. Iorga a scris conținutul plăcii comemorative: „În amintirea celui dintîi Domn pământean al Moldovei, Ioan Sandu Sturza Voevod, la împlinirea unui secol de la așezarea lui în scaun MCMXXII". Ambele documente sînt scrise de mînă.

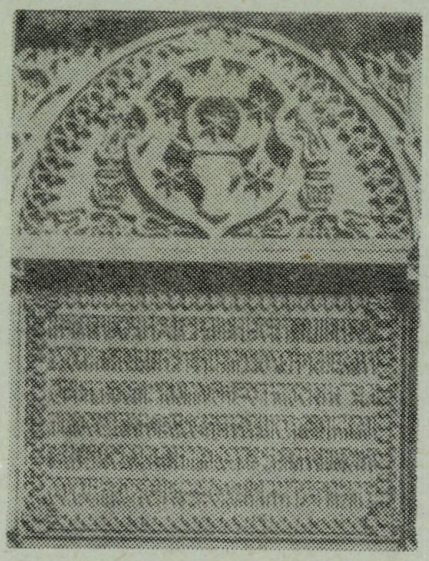

1.

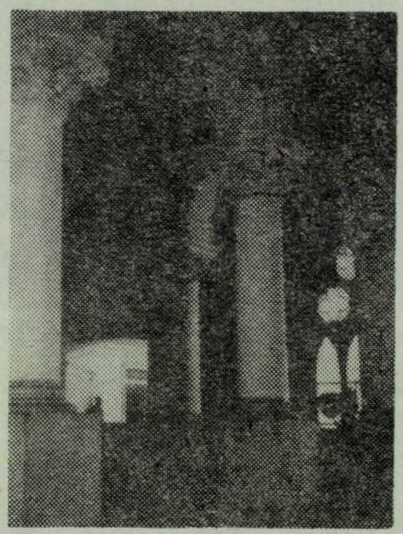

2.

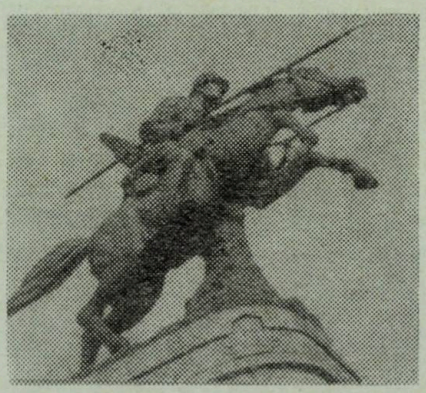

3.

LEGENDĂ:

1. *Trei Ierarhi (detaliu)*
2. *Palatul Culturii (interior)*
3. *Monumentul cavaleriștilor — Iași.*

— 8 —

1935 mai 29, București — *Adresa Comisiei Monumentelor Istorice către Primăria Iași privind exproprierea terenului din jurul mănăstirii Golia din Iași.*

Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor
Comisia Monumentelor Istorice
29 mai 1935

Domnule primar,

La adresa dumneavoastră nr. 13504, din 16 mai 1935, avem onoarea a vă răspunde că, Comisiunea Monumentelor Istorice luînd în cercetare cererea domnului Aurel Ghelmetti este de părere că în acest caz, — dat fiind aspectul pitoresc sub care turnurile și absida Bisericei se văd în spatele zidului de incintă a fostei Mănăstiri Golia — soluția ideală ar fi — dacă Primăria dispune de fondurile necesare — exproprierea în întregime a terenului proprietate a domnului Ghelmetti.

În cazul lipsei de fonduri, Comisiunea Monumentelor Istorice este de părere să se aprobe construcția nouei clădiri, după planul trimis, însă cu obligația de a o așeza la 6 m de zidul de incintă al Mănăstirei cu scopul de a permite în viitor crearea — prin exproprierea acestei porțiuni de teren — unei străzi care să degajeze monumentul istoric de vecini.

Ca urmare la adresa noastră nr. 486 din 1935, profităm de această ocazie a vă aduce la cunoștință că chiar în ultimii ani Primăria a tolerat construcții noi, care s-au lipit chiar de zidul Mănăsirii, pe latura dinspre str. Gh. Enescu, iar pe stradela de pe latura nord, care a fost creată încă dinainte de război, în urmă intervenției Comisiunei, dărîmîndu-se casele vechi, ce erau lipite de zidul de incintă, s-a construit de curînd o casă, care nu respectă depărtarea de 6 m., ce reprezintă lărgimea stradelei create.

Deoarece Mănăstirea Golia este unul din monumentele istorice cele mai importante nu numai din Iași dar chiar din toată țara, vă rugăm călduros să luați toate măsurile necesare ca să se respecte, fără concesii, menținerea hotărîrii de a se observa treptat, cu posibilitățile și după împrejurări, izolarea completă a celor patru laturi a fostei Mănăstiri Golia, creîndu-se o stradelă de 6 m lărgime.

În consecință, vă rugăm să vă însușiți această hotărîre dispunînd și întocmirea unui decret regal astfel ca să nu mai poată fi nici o abatere posibilă în viitor.

Președinte,
N. Iorga Secretarul Comisiunii,
Drăghiceanu

Domnului primar al municipiului Iași

8 Arh. St. Iași, fond Primăria orașului Iași, dosar 281/1935, f. 3. Original.

— 9 —

1937 iulie 30, Iaşi — *Scrisoarea lui N. Iorga adresată, în calitate de preşedinte al Ligii Culturale şi al Comisiei Monumentelor Istorice, Primăriei oraşului Iaşi, referitoare la conservarea monumentelor istorice din fosta capitală a Moldovei.*

Liga pentru unitatea culturală
a tuturor românilor
Nr. 7927

Bucureşti, 30 iulie 1937

Domnule primar,

Sînteţi primarul unui oraş care depăşeşte caracterul unui municipiu de primă categorie în ţară.

Iaşul este mai mult decît o fostă ilustră capitală a Moldovei, zidurile sale sălăşluiesc comori de artă şi istorie naţională pe care nici o altă urbe a României de azi nu le stăpîneşte cu atîta îmbelşugare.

Iaşul este prin sine însuşi un muzeu naţional şi o datorie sfîntă ne îmbie la străduinţă neobosită şi continuă de a îngriji ca monumentele sale istorice să nu fie înăbuşite, desprinzîndu-se în toată strălucirea neîntunecată pe orizontul trecutului lor.

Trebuie să le dăm spaţiu şi atmosfera necesară traiului lor, ca să respire aerul curat cu care s-au înviorat strămoşii şi ctitorii cînd le-au clădit şi să soarbă credinţa şi graiul românesc, care va răspunde cu toată puritatea lui ecoului ce răsună din zidurile lor.

Vă sunt desigur cunoscute, domnule primar, hotărîrile luate de mine la Congresul Ligii Culturale, de la 27—29 iunie a.c., şi programul de înfăptuiri, din care Liga Culturală a tuturor românilor îşi face de azi înainte un crez.

De aceea, domnule primar, ştiind că momentan mijloacele nu vă permit a păşi la exproprieri de utilitate publică, vă propun şi vă rog să obţineţi deocamdată hotărîrea Consiliului Municipal, de a se declara supuse exproprierii toate terenurile din jurul monumentelor istorice, pe o rază de 500 metri, interzicîndu-se de azi înainte pe aceste zone orice clădiri noi sau reparaţiuni, obligînd şi dărîmarea tuturor clădirilor insalubre.

Făcînd acest prim pas sub oblăduirea primariatului dumneavoastră veţi fi, domnule primar, cel dintîi căruia posteritatea populaţiunii româneşti a Iaşului îi va păstra o eternă recunoştinţă. Această intervenţie o fac în rîndul întîi ca preşedinte al Comisiunii Monumentelor Istorice, care vă va înainta memoriul justificativ.

Primiţi, vă rog, domnule Primar asigurarea consideraţiei mele deosebite.

Preşedinte,
N. Iorga

Domniei sale, domnului primar al municipiului Iaşi

9 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaşi, dosar 281/1937, f. 2. Original.

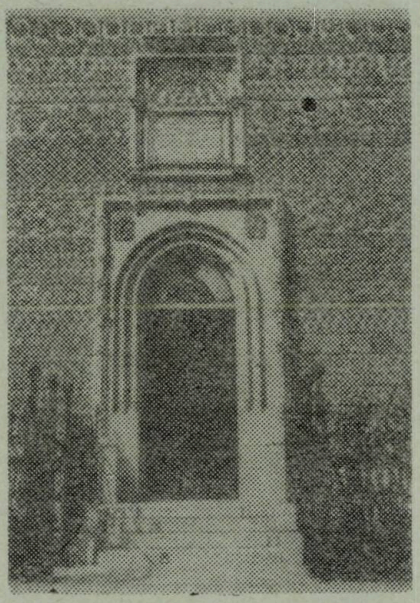

1.

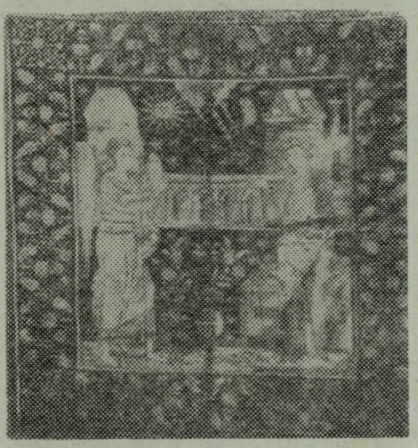

2.

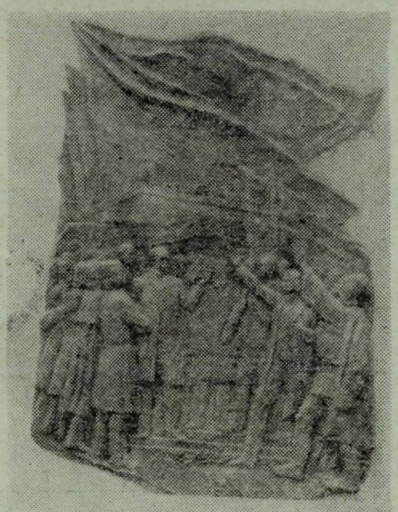

3.

LEGENDĂ :

1. *Trei Ierarhi (detaliu)*
2. *Văl de tîmplă brodat, dăruit de Vasile Lupu mînăstirii Trei Ierarhi din Iaşi*
3. *Monumentul Independenţei — Iaşi (detaliu)*

— 10 —

1938 aprilie 1, Bucureşti — *Adresa Comisiei Monumentelor Istorice, al cărei preşedinte era N. Iorga, către Epitropia Generală a Casei Spitalelor Sf. Spiridon Iaşi pentru repararea schitului Măgura Ocnei.*

Ministerul Cultelor şi Artelor
Comisia Monumentelor Istorice
1.IV.1938

Domnilor efori,

Fiind un lucru de interes general românesc să se păstreze locaşurile noastre de credinţă, şi cu atît mai mult cînd ele sunt monumente istorice legate de viaţa poporului şi domnilor noştri, avem onoare a vă ruga să binevoiţi a ne da concursul dumneavoastră pentru repararea bătrînului Schit Măgura Ocnii, de lîngă Tîrgul Ocnii, care în 1803 a fost închinat Epitropiei „Sf. Spiridon" din Iaşi, împreună cu întinsele lui cuprinsuri de pămînt.

Pentru această frumoasă operă, vă rugăm să binevoiţi a prevedea o anumită sumă în bugetul acelei instituţiuni, sumă ce se va adăuga la fondul pe care socotim că-l vom putea realiza prin diferite alte subscrieri.

Preşedinte, N. Iorga **Secretarul Comisiunii, Victor Brătulescu**

[Rezoluţie]

4 aprilie 1938. Se aprobă în principiu un ajutor. Să se ceară Comisiei Monumentelor Istorice să arate la cît se ridică devizul reparaţiilor pentru a putea şti cît să ajutăm şi noi.

Dr. Gr. T. Popa

10 Arh. St. Iaşi, fond Epitropia Generală a Casei Spitalelor „Sf. Spiridon" Iaşi, dosar 1 466, f. 1. Original.

— 11 —

1938 mai 11, Bucureşti — *N. Iorga, în calitate de preşedinte al Comisiei Monumentelor Istorice cere Epitropiei Casei Spitalelor „Sf. Spiridon" din Iaşi să protejeze monumentele istorice ce le are în administrare.*

Ministerul Cultelor şi Artelor
Comisiunea Monumentelor Istorice
9.IV.1938

Domnule director general,

Salvarea de la ruină a mănăstirilor şi schiturilor de pe cuprinsul pămînturilor onoratei Epitropii a bisericii „Sf. Spiridon" — Iaşi, fiind o îndatorire ce după lege rămîne pe seama acelei onorate Eforii, avem onoare a vă ruga să binevoiţi a lua sub îngrijirea dumneavoastră vechile biserici, pentru a scăpa de la ruină monumentele noastre istorice, care alcătuiesc o podoabă a ţării.

Preşedinte, N. Iorga **Secretarul Comisiunii, Victor Brătulescu**

[Rezoluţie]

11 mai 1938. Se va ţine seama la bugetul viitor. Dr. Gr. T. Popa

11 Arh. St. Iaşi, fond Epitropia Generală a Casei Spitalelor „Sf. Spiridon" Iaşi, dosar 1 466, f. 17. Original.

— 12 —

1938 august 22, Bucureşti — *Adresa Comisiei Monumentelor Istorice, a cărui preşedinte era N. Iorga, către Primăria oraşului Iaşi, referitoare la exproprierea terenului din faţa bisericii Trei Ierarhi din Iaşi.*

Ministerul Cultelor şi Artelor
Direcţia Monumentelor Istorice.
22 august 1938

Domnule primar,

La adresa dvs. nr. 30.918 a.c. avem onoare a vă face cunoscut că menţinem proiectul pentru exproprierile terenului din faţa bisericii Trei Ierarhi din Iaşi, rugîndu-vă să fie adoptat de Municipiul Iaşi şi trecut în planul de sistematizare al oraşului, astfel încît să nu mai poată da niciodată nici un fel de autorizaţie de construcţie pe terenurile expropriabile, chiar dacă exproprierea, din lipsă de fonduri, nu poate fi plătită curînd de Primăria acelui municipiu.

Preşedinte, N. Iorga — **Secretar Director General, Victor Brătulescu**

Primăriei municipiului Iaşi

12 Arh. St. Iaşi, fond Primăria oraşului Iaşi, dosar 281/1938, f. 6. Original.

— 13 —

1938 decembrie 5, Bucureşti — *Adresa Comisiei Monumentelor Istorice, a cărui preşedinte era N. Iorga, către Primăria oraşului Iaşi, pentru a dona „Muzeului Unirii" din Iaşi obiectele ce au aparţinut lui Al. I. Cuza.*

Ministerul Cultelor şi Artelor
Comisiunea Monumentelor istorice.
5 decembrie 1938

Domnule Primar,

Comisiunea Monumentelor Istorice avînd în a sa îngrijire Muzeul „Cuza Vodă" din Iaşi, vă roagă să binevoiţi a-i încredinţa spre păstrare obiectele de artă ce au aparţinut lui Alexandru Vodă Cuza şi care acum sunt lăsate în seama onor Primăria Municipiului Iaşi.

Vă rugăm mult a satisface cererea noastră, întrucît dorim să punem la îndemîna publicului aceste preţioase amintiri.

Preşedinte, N. Iorga — **Secretar Director General, Victor Brătulescu**

[Rezoluţie]
Domnule director general,
14.12.1938

În inventarul Municipiului Iaşi nu se află nici un obiect istoric în legătură cu domnitorul Cuza Vodă, afară de masa mare din lemn şi furnel aflată în păstrarea domnului Rudolf Suţu, la Biblioteca „Ioan Creangă". Şeful Administraţiei bunurilor Municipiului Iaşi

Domnule Primar,

Luînd contact cu domnul Rudolf Suţu, directorul Bibliotecii „Ioan Creangă", care cercetînd documentele, ne dă următoarele indicaţii asupra obiectelor istorice din inventarul Primăriei, ca mărturii a domniei lui Alexandru Ioan Cuza :

1. Cupeaua lui Cuza Vodă cu perina caprei acoperită cu postav albastru şi brodată cu fire de aur şi marca Domnitorului.

2. Cupeaua de călătorie a Domnitorului, care nu se deosebeşte de cupelele obişnuite, doar afară că pe lîngă geamuri are zaluzele ca la ferestrele locuinţelor.

3. Caleaşca lui Cuza Vodă, ce i-a oferit-o împăratul Napoleon III. Caleaşca a fost lucrată de furnizorul Curţii imperiale Treful, a cărui atelier se află la Paris. Marca se poate vedea şi acum pe mutelcile roţilor. Pentru urcarea în trăsură scările se desfac în trei clape.

4. Trăsura de bagaje cu platformă, care însoţea domnitorul în călătorii pentru transportarea bagajelor.

În muzeul de la Golia se mai află o masă mare furnelată la care a lucrat domnitorul Ioan Cuza.

Primăria a achiziţionat în trecut o faţă de masă, cu inscripţie cirilică, de care se crede că ar fi servit la acoperirea mesei pe care s-a oficiat primul serviciu divin în legătură cu Unirea Principatelor.

Rugăm a dispune să se comunice Comisiunii Monumentelor Istorice cele relatate, în cazul că veţi bine voi a pune la dispoziţie obiectele arătate mai sus.

Şeful Administraţiei bunurilor Municipiului Iaşi,

ss. indescifrabil

13 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaş, dosar 281/1939, f. 1 şi 2. Original.

— 14 —

1939 martie 11, Bucureşti — *Adresa Comisiei Monumentelor Istorice, semnată de N. Iorga, către Primăria oraşului Iaşi, pentru a interzice construirea unor clădiri în faţa Teatrului Naţional şi a Mitropoliei din Iaşi.*

Domnule Primar,
Ministerul Cultelor şi Artelor
Comisia Munomuntelor Istorice
11 martie 1939

Cînd s-a construit Teatrul Naţional din Iaşi, s-a aşezat cu faţa spre Mitropolie, plănuindu-se atunci desfiinţarea cocioabelor din faţa ei, în aşa fel ca pe locul lor să se facă un parc larg ; lucru, ce ar scoate în evidenţă frumuseţea acestui monument istoric.

În acest scop, avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a dispune luarea măsurilor necesare pentru dărîmarea acestor cocioabe şi împiedicarea unor construcţii noi [...]

Primiţi, vă rugăm, domnule ministru, încredinţarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte, N. Iorga — **Secretar Director General, Victor Brătulescu**

Domnului primal al municipiului Iaşi

14 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaşi dosar 281/1939, f. 16. Original.

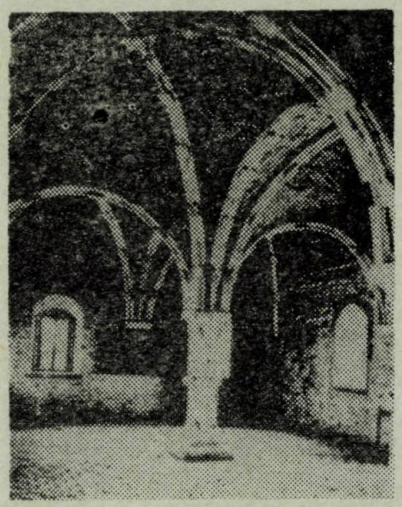

1.

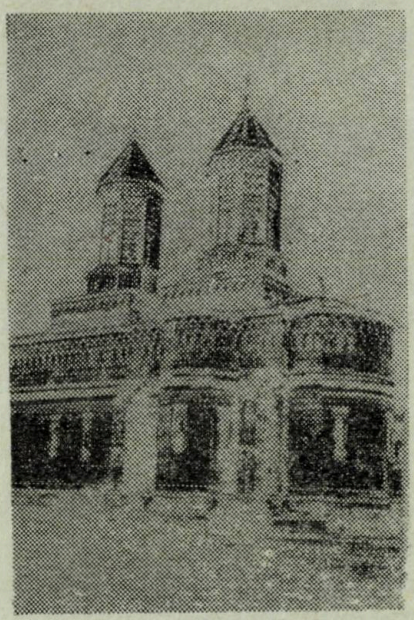

2.

3.

LEGENDĂ :

1. *Sala gotică de la Cetăţuia (interior)*
2. *Trei Ierarhi — Iaşi*
3. *Institutul de medicină (Poarta veche)*

Fotomontaj realizat de : Liviu RUSU

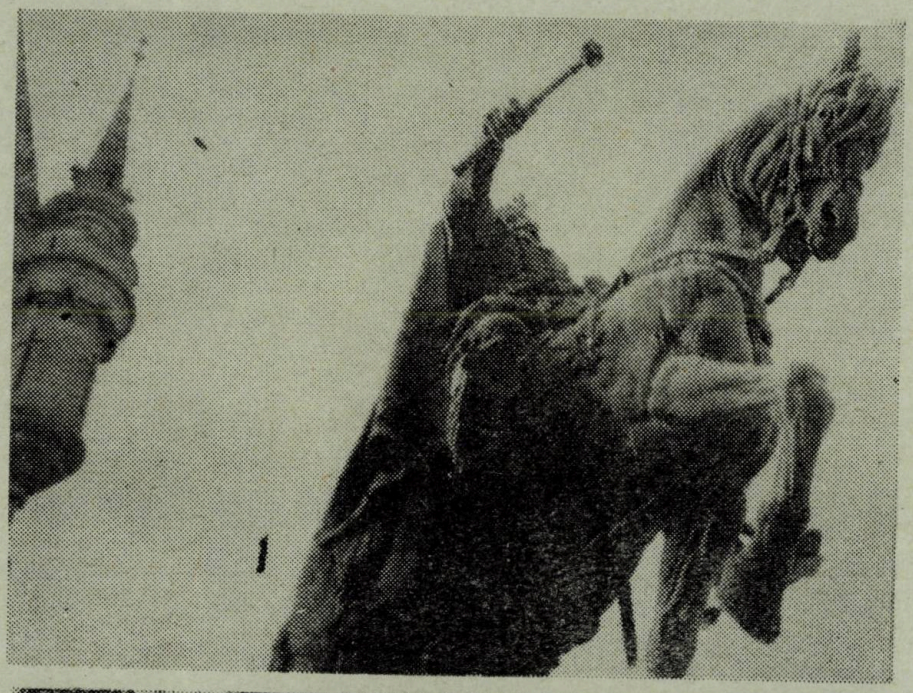

CONTRIBUȚIA IAȘULUI LA SERBAREA DE LA PUTNA. ÎN LUMINA UNOR DOCUMENTE INEDITE.

În cadrul luptei desfășurate de poporul român pentru unitate națională, serbarea de la Putna din 1871, ocupă un loc important. Parte integrantă a luptei naționalităților din dubla monarhie, pentru o viață națională proprie, ea reprezintă protestul românilor împotriva încheierii pactului dualist austro-ungar și hotărîrea lor de a lupta pentru unirea tuturor românilor într-un singur stat național.

Fără a intra în detalii, menționăm doar că inițiativa serbării a aparținut studenților români din Viena, grupați în jurul a două societăți, care vor fuziona în 1871, constituind „România Jună". Serbarea urma să aibă loc în vara anului 1870, cu prilejul împlinirii a 400 de ani de la ridicarea mănăstirii Putna, una dintre ctitoriile ilustrului domn Ștefan cel Mare.

Cauze de natură politică și materială au determinat pe organizatori, avînd ca mentori pe Mihai Eminescu și Ioan Slavici, să amîne comemorarea pentru vara anului 1871, cînd, în seara zilei de 14/26 august, serbarea a fost deschisă, desfășurîndu-se, în următoarele zile, după un program elaborat de comitetul de organizare, cu participarea a numeroși localnici și reprezentanți din toate teritoriile românești.

Presa vremii, personalități contemporane cu evenimentul, memorialiști și istorici de mai tîrziu, au analizat cu pertinență momentul în cauză, reliefîndu-i semnificația și importanța. Privită din acest unghi, problema ar fi, aparent închisă. Aparent, deoarece la 110 ani de la realizarea serbării, surse documentare inedite sînt în măsură să completeze evenimentul, punînd în lumină aspecte noi ale acestuia, sau necunoscute. Fondurile din Arhivele Statului-Iași, păstrează astfel de documente.

Este cunoscut faptul că, în vederea realizării serbării, comitetul constituit la Viena s-a adresat, prin intermediul ziarelor vremii, studenților români din diverse centre universitare europene, precum și celor din țară, ca și organizațiilor culturale și persoanelor particulare, făcîndu-le cunoscute obiectivele urmărite prin comemorare, ca și necesitatea de a sprijini, prin orice mijloace, acțiunea.

Studenții ieșeni, raliați acțiunii, ca și organizatorii serbării, au primit un sprijin eficient din partea Primăriei din Iași. În iulie 1871, consiliul primăriei a ales o delegație alcătuită din primarul Constantin Cristodulo Cerchez, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Dimitrie Gusti și Gh. Mârzăscu, spre a reprezenta Iașul la Putna. În acest sens, persoanele menționate au fost înștiințate de hotărîrea luată. Adresele Primăriei fiind identice ca text, o reproducem pe cea trimisă lui Vasile Alecsandri, din 29 iunie/10 iulie 1871. Totodată, primăria expedia suma de 1 000 lei noi comitetului organizatoric din Viena. Suma în cauză a fost aprobată de Ministerul de Interne, din cheltuielile extraordinare, după cum rezultă din adresa expediată primăriei la 30 iunie/11 iulie 1871.

În urma demersurilor făcute de cetățenii orașului Iași, se obține și o reducere de 50 la sută din costul biletelor de tren pentru cei care doreau să participe la serbare. Faptul este adus la cunoștința publicului prin cele 300 de exemplare ale publicației tipărite la Tipografia H. Goldner.

Organizația culturală a „Femeilor române" din Iași, trimite la Putna, ca ofrandă, o flamură ce urma a fi depusă pe mormîntul voievodului. Ca un omagiu suprem adus memoriei lui Ștefan cel Mare și în semn de solidaritate cu românii aflați la Putna, cetățenii orașului Iași au organizat, pentru ziua de 15/27 august, în grădina primăriei, un banchet festiv. În acest sens, s-au adresat primarului spre a le aproba orchestra și stindardul orașului. Primăria, prin adresa din 14/26 august 1871, face cunoscut capel-maistrului necesitatea de a participa cu orchestra la festivitatea organizată.

În concluzie, se impune a fi subliniat faptul că și cu această ocazie, ca dealtfel în toate momentele mari ale istoriei naționale, Iașul și-a onorat prezența, contribuind la eforturile tinerilor studenți români de a realiza serbarea de la Putna, unul din cele mai importante momente din lupta poporului român pentru unitate națională, din a doua jumătate a veacului al XIX-lea.

Anghel POPA

— 1 —

1871 iulie 29/august 10 — **Adresa Primăriei din Iași către Vasile Alecsandri.**

1871, luna iulie în 29/10 zile

Domnul meu,

Consiliul Comunal al acestei urbe în ședința de la 16 și 22 ale curentei votînd în unanimitate ca Domnia Voastră în unire cu domnul primar C. Cristodulo Cerchez, d-ul Consilier Gh. Mârzăscu și dumnealor domnii cetățeni notabili Mihail Cogălniceanu și Dimitrie Gusti să reprezentați pe vechiul nostru municipiu Iași la serbarea ce are a să face în viitoarea lună august la mănăstirea Putna din Bucovina la mormîntul lui Ștefan cel Mare.

Subsemnatul, în respectul ce fiecare român datorește acestei solemnități și a rămășițelor marelui erou român de o eternă memorie, vă roagă, domnul meu, să binevoiți a primi această importantă misiune pe care v-o deleagă Consiliul Comunal spre a-l reprezenta la măreața serbare de 15 august viitor.

Primiți, vă rog, totodată, încredințarea preaosebitei mele considerațiuni.

Primar, Secretar Șef,
Domniei Sale,
Domnului cetățean și cavaler
Vasile Alecsandri.

1 Arh. St. Iași, fond Primăria municipiului Iași, dosar 147/1871, f. 6. Ciornă.

— 2 —

1871 iulie 30/august 11 — **Adresa Ministerului de Interne către Primăria Iași, prin care aprobă suma de 1.000 de lei destinată serbării de la Putna.**

București, 30/11 iulie 1871.

Domnule Primar,

Pe baza votului dat de Consiliul Comunal și a cererei ce faceți prin raportul nr. 9141, ministerul admite trimiterea sumei de una mie lei noi din cheltuielile extraordinare, Comitetului diriguitor serbărei ce are a se face la mormîntul lui Ștefan cel Mare din Putna însă la timp să se justifice aceasta prin cuvenita dovadă în regulă.

Primiți, domnule primar încredințarea considerației mele.

Ministru Șeful Divisiunii
D-lui Primar Comunei Iași

2 Arh. St. Iași, fond Primăria municipiului Iași, dosar 147/1871, f. 30. Original.

— 3 —

1871 august 13 — **Adresa Tipografiei H. Goldner prin care face cunoscut primăriei imprimarea a 300 de exemplare din publicația comandată.**

Iași, în 13 August 1871.

Domnule Primar,

Conform cererei domniei voastre făcută prin adresa nr.... din... am onoare a vă prezenta odată cu aceasta nr. de 300 exemplare din publicațiunea cu nr. 16996 pentru imprimarea cărora veți binevoi a respunde costul lor în sumă de lei noi zece.

Primiți, vă rog, Domnule Primar, încredințarea considerațiunilor mele.

H. Goldner.
Domniei Sale,
Domnului Primar (al) Municipiului Iaşi.

3 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaşi, dosar 147/1871, f. 50. Original.

— 4 —

1871 august 13/25 — **Publicaţia adresată locuitorilor Iaşului privind reducerea costului biletelor de călătorie pentru participanţii la serbarea de la Putna.**

Primariul Urbei Iaşi
Cetăţeni !

După înţelegerea avută cu direcţiunea căilor ferate, am plăcerea a vă vesti, că oricine doreşte a asista la serbarea ce are a urma la monastirea Putna în memoria nemuritorului nostru domn Ştefan, va fi condus cu jumătate de preţ, îndată ce va prezenta pentru aceasta bilete pe care le ţin la dispoziţia tuturor cetăţenilor şi pe care le voi elibera pentru mergerea pînă la Hadig Falva şi întoarcere, în toate zilele, cu începere de astăzi vineri în 13 şi pînă joi 19 a curentei inclusiv.

Primar, C. Cristodulo Cerchez.
Nr. 16996.
1871, august în 13/25 zile.

4 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaşi, dosar 147/1871 f. 52. Original.

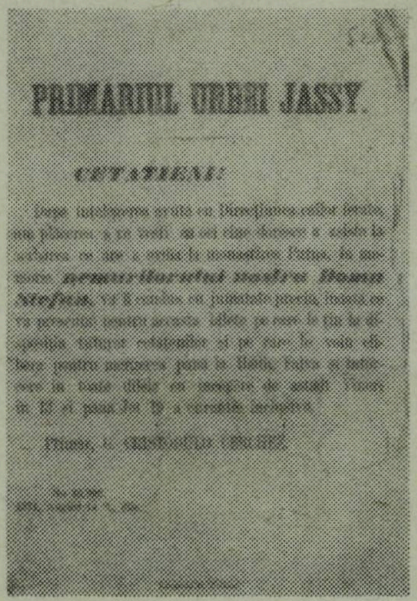
PRIMARIUL URBEI IASSY.

CETĂŢENI!

1871, 13/25 August : Publicaţie adresată locuitorilor Iaşului privind reducerea costului biletelor de călătorie pentru participanţii la serbarea de la Putna.

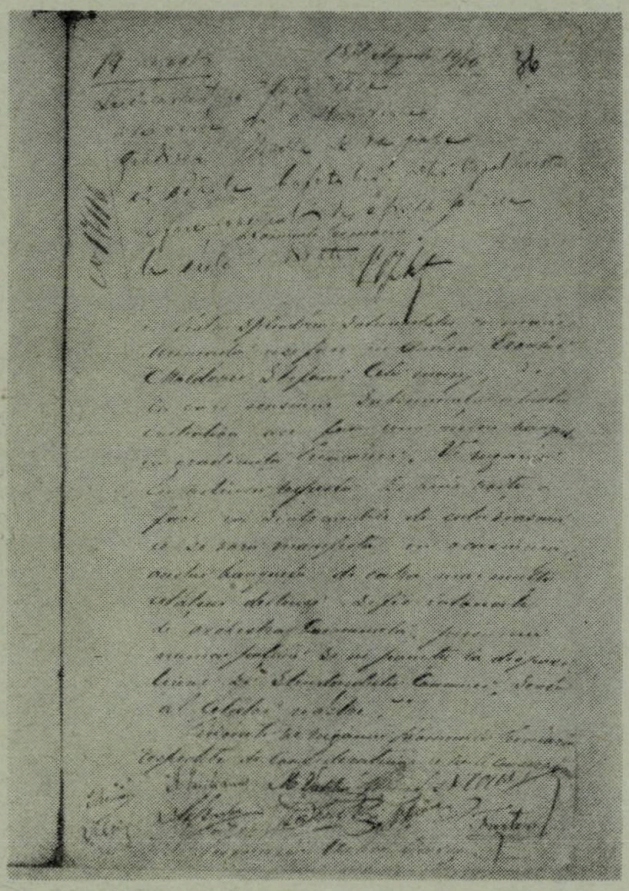

1871, 14/26 august : Scrisoarea cetăţenilor ieşeni către primărie.

— 5 —

1871 august 14/26 — **Scrisoarea cetăţenilor ieşeni către primărie.**

1871, August 14/26.

Domnule Primar !

Pentru splendoarea solemnităţei ce mîine urmează a să face în Onoarea Eroului Moldovei, Ştefan cel Mare şi la care ocaziune subsemnaţii au luat iniţiativa a să face un mic banchet în grădiniţa Primăriei, vă rugăm, cu adînc respect, să binevoiţi a face ca sentimentele de entuziasm ce se vor manifesta, cu ocaziunea acestui banchet, de către mai mulţi cetăţeni distinşi, să fie întonată de orchestra comunală, precum numai puţin să ne puneţi la dispoziţiune şi stindardul Comunei, scut al Cetăţei noastre.

Primiţi, vă rugăm, domnule primar, respectile de consideraţiune ce vi le conservăm.

(Urmează semnăturile)

Domniei sale, domnului primar al urbei Iaşi.

5 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaşi, dosar 147/1871, f. 36. Original

— 6 —

1871 august 14/26 — **Adresa primăriei către şeful orchestrei municipiului Iaşi.**

1871, luna August în 14/26 zile.

Domnule Capel Maistru !

În urmarea cererei ce ne-a făcut un număr de cetăţeni, prin petiţiunea registrată la nr. 17116, aprobînd ca Muzica Comunală mai pe la orele 11 antemeridiane la biserica Sf. Neculae cel Mare, unde este a se face solemnitate în onoarea memoriei Eroului Moldovei, Ştefan cel Mare şi de acolo să urmeze pe cetăţeni la grădinuţa Primăriei, unde are a fi pregătit de cetăţeni un mic banchet, cu bugetul de acolo. Vă invit domnule a vă conforma acestei regulări.

Primiţi încredinţarea consideraţiei mele.

Primar **Secretar Şef**

Domniei Sale,

Domnului Capel — Maistru al Muzicei Comunale.

6 Arh. St. Iaşi, fond Primăria municipiului Iaşi, dosar 147/1871, f. 37. Ciornă.

CÎND ZÎMBESC SCRÏITORÏI

Un om lipsit de orice har, i-a spus într-o zi marelui maestru al aforismului Georg Cristoph Lichtenberg, următoarele :

– Sînteți cult, inteligent dar aveți niște urechi mari care vă anulează restul calităților.

Lichtenberg, care avea într-adevăr acest defect fizic, i-a răspuns :

– Închipuiți-vă urechile mele și creierul dv. Această combinație ar da un măgar cu aer de noblețe !

Odată, aflîndu-se la odihnă, la țară, cunoscutul dramaturg și romancier August Strindberg s-a îmbolnăvit grav. Medicul de țară care-l consulta nu i s-a părut lui Strindberg destul de priceput.

– E ceva grav doctore ? – l-a întrebat el.

– Nu, nu cred – a răspuns doctorul. Și eu am suferit de această boală dar acum, precum vedeți, sînt sănătos.

– Da, doctore – l-a replicat Strindberg – dar pe dumneata te-a tratat un alt medic !

Autorul „Paradisului pierdut" a fost căsătorit, pe cînd era orb, cu o femeie foarte cicălitoare (lucru care se întîmplă de altfel și unor oameni cu vederea bună !). Într-o zi un prieten al său făcu – în prezența acestuia – remarca :

– Soția ta e frumoasă ca un trandafir.

– Nu mă pricep la flori i-a răspuns John Milton, dar cred că ai dreptate ; eu simt zilnic țepii trandafirului meu !

Molière, care nu avea o părere prea bună despre medicii din vremea sa, a definit astfel diagnosticul medical :

– Omul suferind, în lupta cu boala, are nevoie de un arbitru și recurge la diagnosticul medicului. Cînd medicul nimerește boala, omul a scăpat ; cînd îl nimerește pe bolnav, omul e pierdut !

Louis Blanc era mic de statură. Stînd de vorbă cu Barbey d'Aurevilly, își scoase creionul.

La despărțire, poetul îi spuse cu o politețe excesivă :

– V-ați uitat bastonul, domnule...

– Ah ! – făcu Loius Blanc – mulțumesc... Dar nu mi-e baston, ci spadă !

Galineau (diplomat și scriitor francez) era foarte timid. Invitat la o recepție, se apropie de gazdă ferm hotărît să-i facă un compliment delicat, care să-i cîștige simpatia acesteia :

– Încîntat că vă revăd, contesă. Sînt cinci ani de cînd n-am mai avut această plăcere...

– Cum trece timpul ! Mă găsești schimbată ?

– Ei, firește...

– Mai urîtă ?

– Ferească Dumnezeu ! Așa ceva ar fi imposibil !...

Într-o dimineață Goethe se plimba ca de obicei prin bătrînul parc de la Weimar. Pe o alee îngustă se întîlni cu un critic literar care se dovedea ostil creației sale. Cînd ajunseră unul în dreptul celuilalt și cineva trebuia să se dea la o parte, ursuzul critic spuse :

– Eu niciodată n-am să fac loc celor lipsiți de talent.

– Ba eu întotdeauna fac așa – răs-

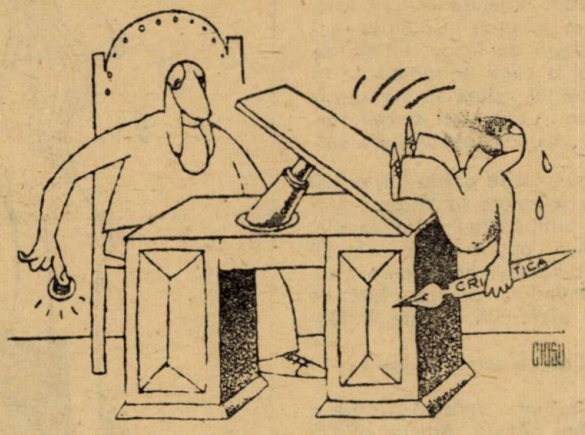

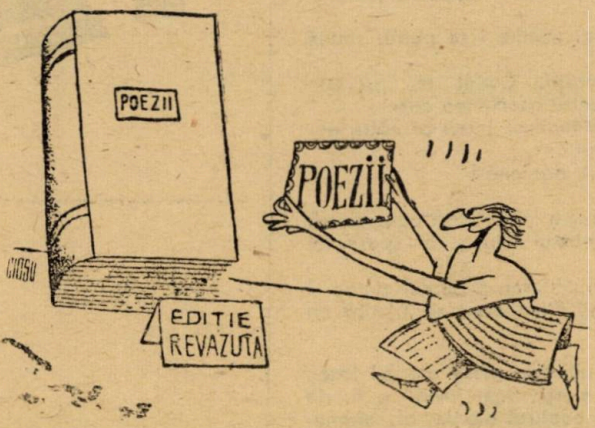

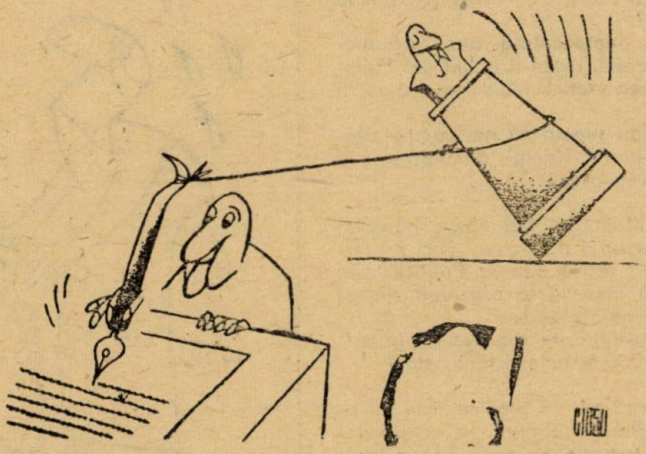

punse Goethe – și se dădu la o parte din drum.

Scriitorul francez Scaron a inserat într-unul din volumele sale de versuri un madrigal dedicat cățelușei surorii sale. Madrigalul era intitulat „Cățelușei surorii mele". După un timp, certîndu-se cu sora sa, el a cerut editorului ca la erata respectivului volum să fie specificat în loc de : „Cățelușei surorii mele" se va citi „Surorii cățelușului meu".

Dante, persecutat în patria lui, a fost obligat să se refugieze la Verona. Aici însă domnea prințul Albuin de L'Escale, care arăta mai puțină stimă poetului genial decît bufonului de la curtea sa. Cineva, exprimîndu-și mirarea față de o asemenea preferință, Dante îi răspunse :

– Fiecare ține cu semenul său !

Gustave Flaubert, vorbind despre o artistă, i-a spus cămilă. Artista, aflînd, l-a dat în judecată pentru insultă. Judecătorul de pace îl condamnă pe scriitor la cinci franci amendă.

– Prin urmare – întrebă Flaubert – e interzis să-i spui unei doamne cămilă ?

– Absolut interzis – răspunse judecătorul.

– Dar unei cămile i se poate spune doamnă ?

– Cît poftești. Codul nu prevede sancțiuni pentru asemenea caz.

Atunci scriitorul se întoarce către actriță, zicîndu-i :

– Vă salut, doamnă !

Angajat într-o înflăcărată controversă religioasă, poetul Ducis îi spuse lui Chamfort :

– Doar inutilitatea primului potop îl împiedică pe Dumnezeu să trimită un al doilea...

Una din ultimele piese ale lui Ibsen „Cînd noi, morții, vom învia" e foarte complexă și confuză d.p.d.v. al conținutului de idei și al caracterelor personajelor. Un reporter îl întrebă pe dramaturg înainte de prezentarea piesei :

– Care este ideea fundamentală a noii piese pe care ați scris-o ? Ce mesaj ați vrut să transmiteți prin ea ?

Ibsen răspunse plin de importanță :

– Numai bunul Dumnezeu și cu mine știm asta !

Piesa fu reprezentată, dar, fără succes. În antract, Ibsen îl întîlni din întîmplare pe reporter. Luîndu-l la o parte îi șopti :

– Îmi dau seama că am cam exagerat adineaori ! Numai dumnezeu știe ce-i în piesa asta !

Poetul Malherbe lua masa într-o zi la arhiepiscopul de Rouen. Nici nu termină bine masa și adormi. Prelatul care trebuia să meargă la oficierea slujbei îl invită și pe Malherbe.

– Scutește-mă, te rog –spuse poetul. Dormeam foarte bine și fără asta !

– Explicați-mi, vă rog, ce este un alibi ? întrebă o cititoare pe cunoscutul autor de romane polițiste Edgar Wallace.

– Alibi ? – răspunse acesta – este atunci cînd asasinul dovedește că nu a fost de față cînd și-a omorît victima.

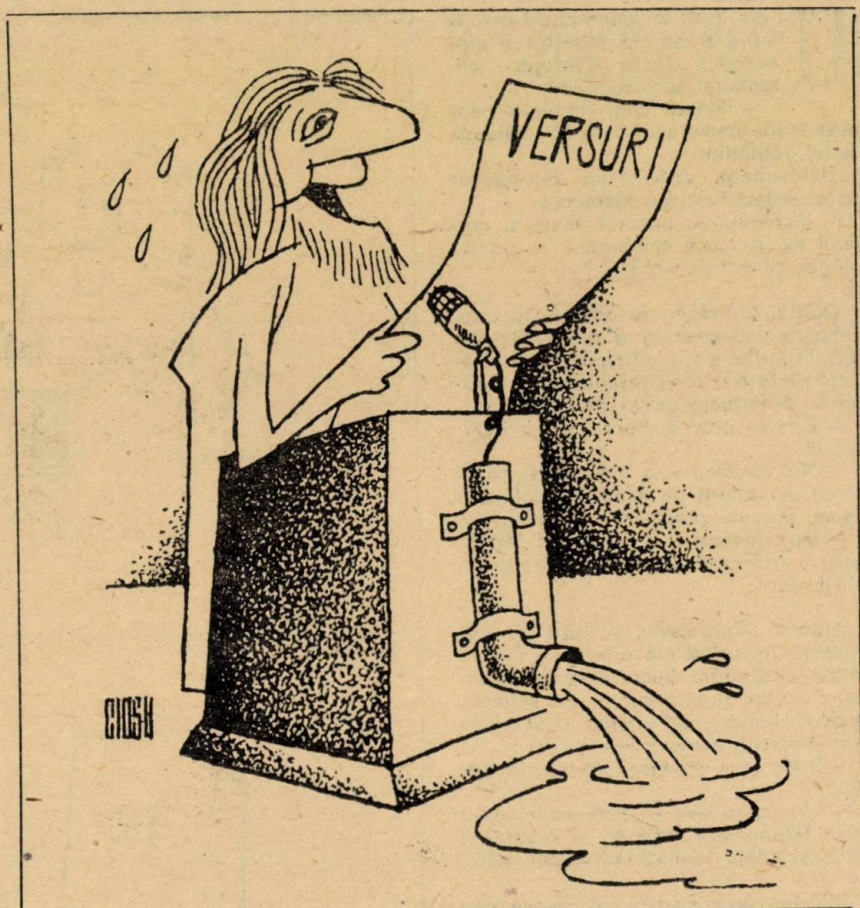

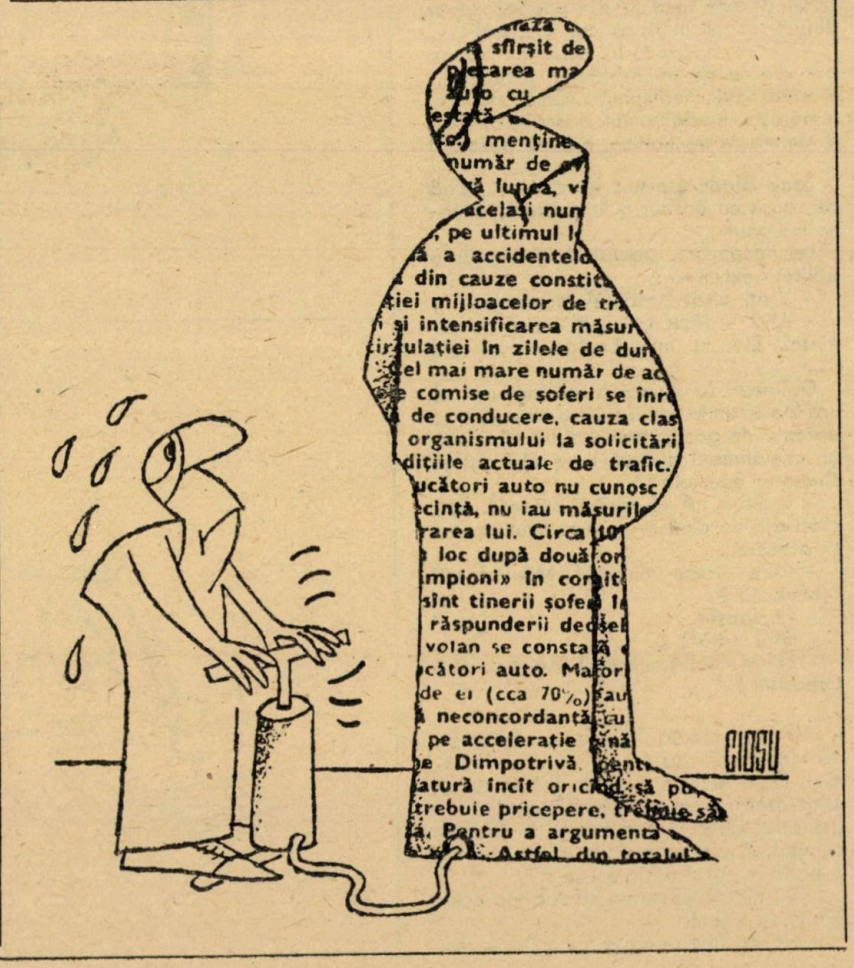

Autorul de piese bulevardiere Yves Mirande lua masa la un restaurant. La sfîrșit i se aduseră clătitele cu dulceață pe care le comandase.

– Chelner ! – chemă el.

– Poftiți.

– Cine pune dulceață în clătite ?

– Șeful, domnule.

– Ah !... Și cine o scoate ?

Jack London, care într-un timp a spălat vasele într-un restaurant, povestea următoarea anecdotă :

Un client pretențios chemă pe directorul restaurantului.

– Ce fel de pui e ăsta ? – strigă el, atrăgînd atenția celorlalți. Numai piele și oase ?

– Doriți și penele ? – întrebă imperturbabil directorul.

Boileau, lăudat de o doamnă pentru punctualitatea sa la întîlniri, spuse :

– Îmi place să fiu punctual la întîlniri deoarece am observat că cei care așteaptă nu se gîndesc la altceva decît la imperfecțiunile celor care îi fac să aștepte.

E greu să înveți limba franceză ? – îl întrebă pe Heine o doamnă de societate.

– Nici o greutate – răspunse acesta. Pur și simplu, în locul cuvintelor germane se folosesc cuvinte franceze !

Într-o discuție literară, scriitorul Clement Vantel susținea că femeile sînt lipsite de imaginație. Cineva îl contrazise.

– Nu sînt de acord cu dumneata – ripostă Clement Vantel. Încă n-am auzit pînă acum să fi apărut o Alexandre-Dumas – mama !

Rabelais îl însoțea pe cardinalul Du Bellay, proaspăt numit ambasador, la Roma. În audiența pe care Du Bellay o avu la Papă, nu lipsi nici marele scriitor. Du Bellay se apropie de Sfîntul Părinte și în timp ce, conform protocolului, îi sărută papucul, Rabelais se retrase imediat fără a spune o vorbă. Cînd ambasadorul l-a întrebat care a fost rațiunea acestei jignitoare comportări, Rabelais i-a răspuns :

– Dacă dv., care sînteți stăpînul meu, ați sărutat papucul Papei, ce-ați fi voit să mai sărut eu ?...

La Fontaine avea obiceiul de a fi foarte ironic cu interlocutorii săi. Odată, discutînd cu o față bisericească despre cei condamnați la focul veșnic al iadului, pedeapsă care, după afirmațiile prelatului, era îngrozitoare pentru răposații cu multe păcate, scriitorul i-a ripostat astfel :

– O, părinte ! Nu fiți chiar așa de îngrijorat. După părerea mea, cei osîndiți la focul veșnic se aclimatizează repede și, pînă la urmă, se simt precum peștii în apă !

Alphonse Allais răspundea cu promptitudine oricărui creditor prea sîcîitor : „Dragă domnule, în fiecare lună pun toate facturile într-o pălărie și o plătesc pe aceea care iese la sorți. Vă informez, cu părere de rău, că dacă veți continua să mă plictisiți cu insistențele dv., nu veți mai participa la următoarea tragere. Cu stimă, al dv. A.A."

Cunoscutul poet francez Baudelaire era veșnic dator. Într-o zi, croitorul căruia poetul nu-i plătise o datorie destul de mare îi spuse :

– Vreți să-mi spuneți cînd îmi veți da banii pe care mi-i datorați ca să pot dormi liniștit ?

Baudelaire îi răspunse mîhnit :

– Dragul meu, mă tem că dacă-ți voi spune cînd se va întîmpla acest lucru îți vei pierde definitiv somnul !

Dacă aș avea 100 000 de franci – spunea o actriță într-un cerc de ziariști – m-aș lăsa de teatru... Criticul Jules Lemaitre duse mîna la buzunar.

– Propun – zise el – o listă de subscripție și mă înscriu primul cu 500 de franci...

Căutate, găsite și prezentate de
Mihai BURDUJA

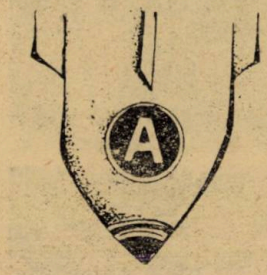

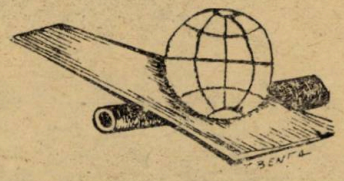

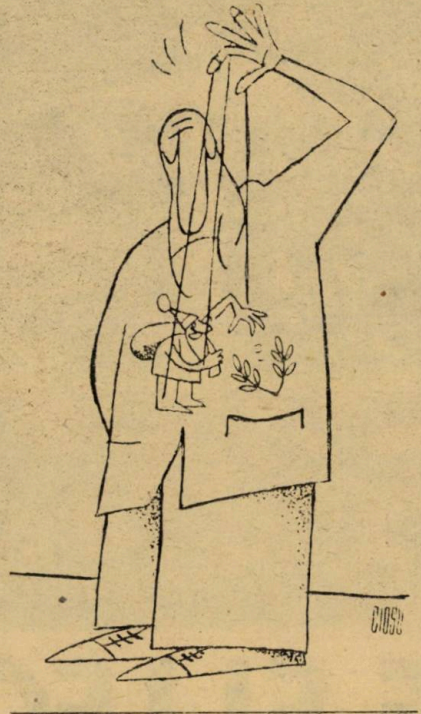

VARIA

De cînd a publicat și din lucrările mele, almanahul „Convorbiri literare" e foarte căutat de femei...

Gospodinele-s subtile
Și nu vor să se dezmintă
Au aflat că printre file
Se găsesc, foi de... PLĂCINTĂ !

Unui gestionar accidentat :

Nu poate bietul mișca
Brațul, – de vre-o săptămînă
Nu mai poate apuca
Și nici vinde... pe sub mînă !

EPIGRAME

pe tema:
„Doi cu sapa, trei cu mapa"

I

– Ba, cu sapa au fost trei !
(Numele, – mă rog, îmi scapă)
Fiindcă unul dintre ei
Avea mapă dar și... sapă !

II

Știrile c-aveau toți sape
Sînt incontestabile
Însă trei, duceau în mape
Sape... demontabile !

III

Sape, toți cinci au avut
Și-o afirm cu mult temei
Altfel cum ar fi putut
Să se... sape între ei ? !

IV

Numai patru aveau sapă
Ca s-o dovedesc nu-i greu
Unul singur avea mapă
Și acela, eram eu ! ! !

Costache PLĂCINTĂ

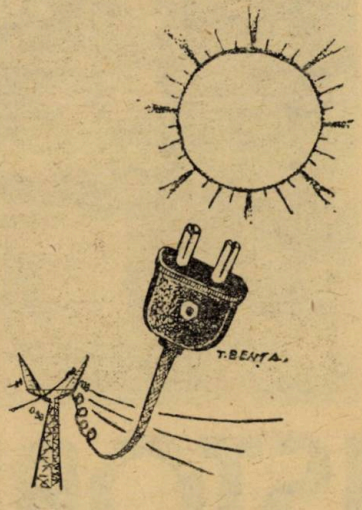

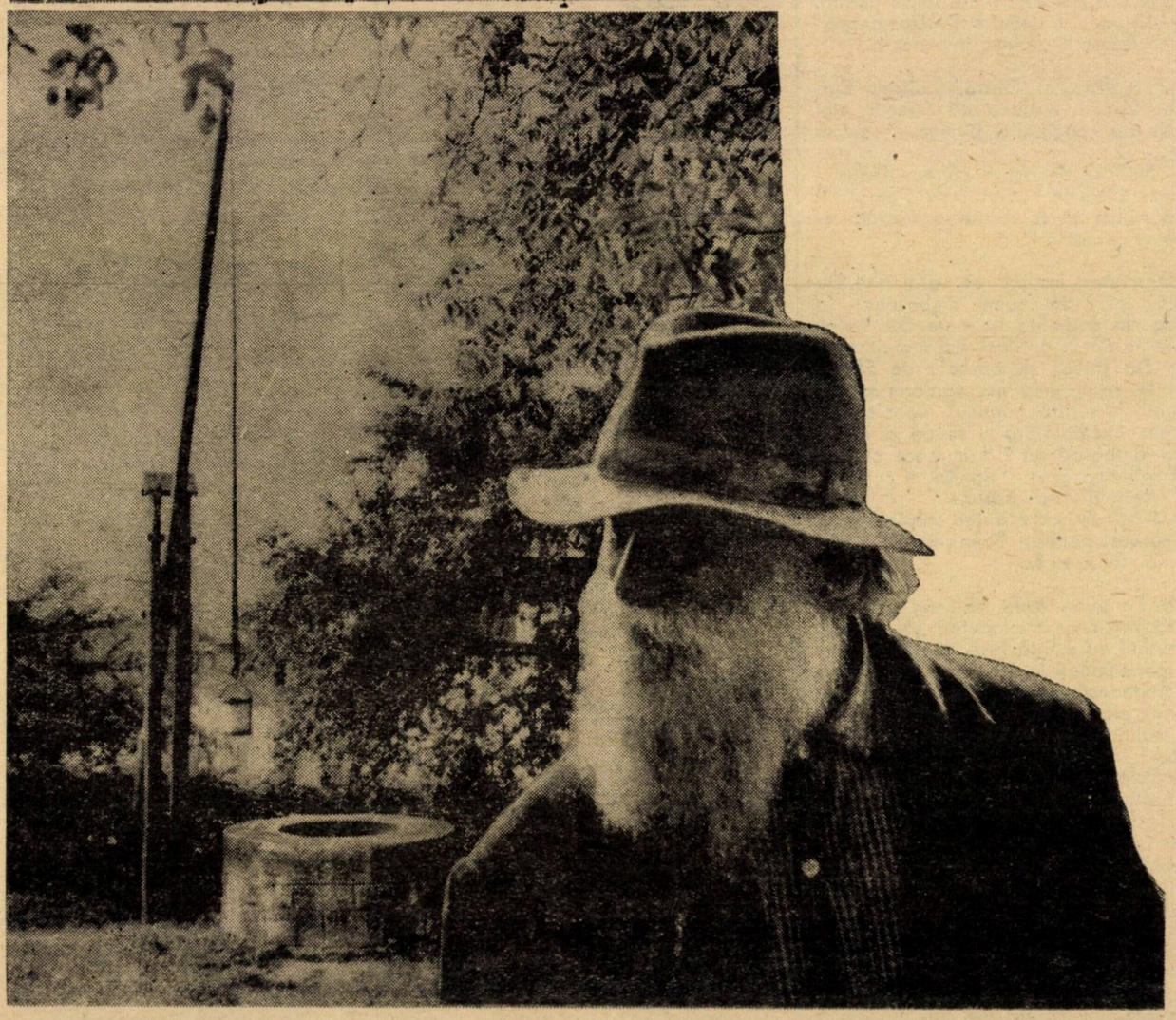

ISTORIE ȘI LEGENDĂ

(În satul lui Costache Conachi)

La cîțiva kilometri de Tecuci, lîngă apa Bîrladului, se află Țigănești, sat ce-și interferează hotarele cu cele ale unei păduri bătrîne, cu luminișuri înflorite, loc de petrecere pentru orășeni în luna lui mai ; deasupra copacilor se profilează distinct siluetele a trei construcții — o clădire impunătoare, cu acoperișul de țiglă roșie, un turn ciudat și turla unei vechi biserici — toate trei legate de numele lui Costache Conachi și al familiei sale.

Înainte însă de a le cerceta mai de aproape, trebuie să facem o explorare în trecut. Pînă să devină a Conăcheștilor la 1790, moșia Țigăneștilor a fost proprietatea soției lui Dabija Voievod, Doamna Dafina, originară de prin aceste locuri. Ruinele palatului ei precum și cele ale unei bisericuțe mai puteau atrage atenția în 1881, istoricului academician și junimist Alexandru Papadopol-Calimah. Conachi însuși își amintește de vechii proprietari într-o elegie din 1838, închinată unui păr bătrîn, doborît de vînt : „ai dat umbră, ai rodit, / Dabijei vodă și mie peste unul și pol veac".

Preluînd afacerile cam încurcate de cheltuitorul lui tată, Manolache, după moartea acestuia, întîmplată la 1803, poetul „logofăt și cavaler" Costache Conachi, spirit practic, bun gospodar, econom — ajungînd pînă la faima de mare zgîrcit, receptiv la înnoiri, dar cu măsură, autoritar, va pune repede pe picioare moșia părintească, ba o va și spori, e adevărat, nu întotdeauna cu mijloace tocmai cavalerești (v. documentele procesului cu răzeșii din Gîrlești, publicate de G. T. Kirileanu), astfel încît, în scurt timp va ajunge unul din oamenii cei mai bogați ai Moldovei, pămînturile sale încălcînd granițele a trei județe : Tecuci, Covurlui și Putna. Pentru apărarea lor poetul va lupta cu o energie neistovită nici la bătrînețe. Edificator în această privință este episodul înfruntării cu călugării mînăstirii Neamț, care, avînd o moșie, prin părțile Furcenilor, se dedau la samavolnicii, prin încălcări de hotare și răsluiri de pămînturi. Documentele aflate la Arhivele statului din Tecuci, oferindu-ne imaginea lui Costache Conachi în ipostaza sa de mare proprietar, ni se par relevante mai ales pentru definirea mai nuanțată a personalității omului, ajuns acum la apusul vieții (are peste 70 de ani) dar rămas la fel de lucid și întreprinzător, printre altele, preocupat de astronomie și capabil de pasiuni erotice tîrzii. În scrisorile cam răstite către isprăvnicia ținutului Tecuci îl ghicim pe fostul ministru de justiție și candidat la scaunul Moldovei : „Din alăturata înștiințare a vechilului ce am pe partea de moșie me Furcenii să vă pliroforisi cin.-ta isprăvnicii de întindere ce-au făcut cu arătură du-lui post. Iancu Costandachi și călugărul mon. Neamțului pentru care am mai jăluit și s-au poroncit privighetorului ca să cerceteze și să-m înnapoiască răsluirea din stăpînire-mi și el nici pîn-acum au făcut vreo lucrare — pentru care poftescu pe de o parte a-m îndeplini pămîntul răsluit iar pe de alta a poronci privighetorului ca să-m lenevească la pricinele ce se ating de mine ca să nu arăt ministrului din lăuntru că le lasă fără lucrare și le ține cu anii" (29 mai 1847). Iar în atitudinea ireverențioasă față de „sfinții călugări" care, pentru a-și spori averea, recurg la „abuzuri", „confuzarisiri" și alte „chipuri viclene", îl recunoaștem pe iluministul voltairian întîrziat în acest început de fertil veac al XIX-lea.

Dar indiferent de întinderea moșiilor sale și de funcțiile administrative, unele cum am văzut de ul de însemnate pe care le-a avut, ca ierul general al poetului rămîne întotdeauna la Țigănești. Aici s-a născut și aici a copilărit învățînd în casă cu tot felul de dascăli după moda timpului ca și verii săi de la Lărgășeni, care aveau acolo o adevărată „academie". La Țigănești se întoarce cu plăcere, în clipele sale de răgaz, înaltul demnitar și tot aici se va stabili definitiv în 1835, în urma tentativei nereușite de a ocupa tronul Moldovei.

Din păcate, Conachi, care, cum arăta Ibrăileanu, n-a avut simțul naturii, nu ne ajută să facem o reconstituire în versuri a ținutului său natal. Totuși, unele imagini disparate răzbat și în poezia acestuia. În pribegia din 1821, dorul de țară îl îndeamnă pe poet să-și rememoreze locurile de baștină, care, atunci, reprezentau pentru el întreaga Moldovă : „Unde sînt acele locuri care mi-au dat viață mie / Inima mea le jelește cu durerea cea mai vie / O, Moldavie iubită..." Alteori, în timpul suferinței pricinuite de iubirea pentru Zulnia, poetul își caută alinarea în mijlocul naturii, care poate fi aceea din preajma Țigăneștilor : „Călător pe vii, pe dealuri, pe cîmpii nemărginite / Umblu de urît, cu ziua, pe colnice părăsite..." Conachi, anticipînd o atitudine tipic semănătoristă, a avut voluptatea vieții la țară, mărturisită cu o anume ostentație într-un dialog satiric încă din 1806 : „Nici locuiesc în palaturi, nici în tîrguri desfrînate / Viața mea este prea proastă, tot la țară cu păstorii"... O declarație mai directă a atașamentului față de locul nașterii sale o vom întîlni totuși într-o însemnare făcută pe marginea unui manuscris, cu prilejul căderii primei ninsori, în 1831 : „Eu aflîndu-mă aici la Țigănești și frunza tufărișului din pădure fiind nepicată și verde, m-am plimbat cu sania și era o minune de frumusețe a vedea copacii așa verzi pe tot lungul omătului".

Aflate sub semnul înnoirilor, locurile te lasă cu greu să-ți mai imaginezi înfățișarea lor de demult ; au trecut, din nou, „peste unul și pol veac". Și totuși, la Țigănești, sînt încă semne în care poți descifra oameni și întîmplări din trecut. Treci pe lîngă ziduri bătrîne și le auzi parcă șoptind numele unor jupînițe de altă dată. Poetul, care, la vremea lui a fost un amorez vestit, ceea ce face ca lui Nicolae Iorga, în 1910, cînd vizitează conacul, să i se pară că „după ferestile înalte privese ochii negri, frumoși, de cucoane albe, fragede", a avut grijă să lase posterității, în acrostihuri de circumstanță numele trecătoarelor sale muze : Catinca îi „stă împotrivă", Mărioara „inima-i rănește", Anica „îi aprinde sufletul", Lucsandra „îl robește cu obrazul", Elena „îl răpește cu ochii", Casandra îl „săgetează din sprîncenene"... Dar toate aceste nume sînt eclipsate de unul ce revine tot mai insistent în versurile poetului, lecuit dintr-o dată de frivolitate și capabil de o surprinzătoare profunzime în suferință și de o îndelungată fidelitate, încît spontan ne vin în minte modelele altor doi îndrăgostiți, de data aceasta din literatura universală, Dante și Petrarca (G. Călinescu îl și numește „un Petrarca ras în cap, cu chip de fante oriental..."). Este numele Zulniei, „cea mai frumoasă decît zorile la față / Între flori naltă ca crinul, cu ochii muri de negreață" sau, mai exact, al frumoasei Smaranda, soția vecinului și prietenului Petrache Negri. Aici, la Țigănești, cum și la Blînzi și Mînjina, s-au consumat probabil unele din episoadele uimitorului roman de dragoste al poetului, care, trecut bine de a doua tinerețe, așteaptă timp de zece ani pentru a-și împlini, în sfîrșit, visul de iubire și pentru a-l vedea apoi spulberat definitiv, doar după trei ani de căsnicie cu Smaranda, odată cu moartea acesteia, probabil de ciumă, în 1831, prilej pentru cel părăsit de a produce pe strunele lirei sunete de rezonanță eminesciană. „Ah, te-ai dus, dulce lumină, din zarea ochilor mei".

După moartea Zulniei, dragostea lui Conachi se răsfrînge, în continuare asupra copiilor acesteia, în special asupra lui Costache Negri, pe care vrea să-l înfieze, dovedindu-se în această privință „un maștih excelent".

Într-o margine a Țigăneștilor, la capătul unei frumoase alei se ridică o clădire spațioasă, elegantă, cu înfățișare de conac, azi sediul școlii agricole. Este fosta casă, renovată desigur, a lui Costache Conachi și apoi a fiicei sale, Cocuța, căsătorită cu Nicolae Vogoride, caimacanul de tristă amintire. Vizitînd-o în 1910, Nicolae Iorga găsește aici Școala de agricultură a Academiei Române, tocmai în febra instalării, pe pereți se mai văd nasturi din hîrtia aurită a tapetului, de sub tencuiala scorojită a tavanului ies la iveală grinzile stropite cu semilune și stele de aur ale „odăii turcești", sobele din teracotă albă stau desfăcute de-a lungul pereților. În curînd, renovate și văruite proaspăt, „odaia turcească", „odaia verde", „odaia albă", transformate în săli de clasă, se vor umple de larma noilor locatari, veniți din mai multe colțuri de țară. Pe scările impunătoare de piatră și pe terasele largi ale clădirii vor răsuna pașii atîtor generații de elevi...

Dar pietrele mai poartă în ele amintirea celui ce le-a așezat la temelie. Aici, la capătul scărilor, trebuie să fi tras de multe ori celebrul răd-

van cu cai jigăriți și vizitii matusalemici, menit să sporească și mai mult faima de zgîrcit a poetului, pentru a-l purta la treburile slujbei, în vizită la prieteni sau către locurile unde-l chema pasiunea lui de mare vînător.

Tot aici, în 1846, la nunta fiicei sale cu Nicolae Vogoride, de față fiind și Mihail Sturza, domnul Moldovei și rudă cu mirele, beizadeaua Dimitrie va arunca bani din cerdacul casei nuntașilor sosiți cu mic cu mare din toate satele învecinate. Dezmințindu-și avariția, Conachi va pune să se desfunde multe butoaie cu vin și va avea grijă să înzestreze douăsprezece perechi de tineri ce se căsătoreau tot atunci, dăruindu-le cîte doi boi, o vacă și o mie de lei.

Și tot aici s-a oprit, în vremile tulburi ale lui 1857, în fruntea unui convoi de trăsuri, protopopul Gheorghe Dimitriu, tatăl lui Calistrat Hogaș, vajnic luptător pentru Unire și tocmai de aceea scos din slujbă de Vogoride : „— Binecuvîntează, părinte protopoape — i-ar fi zis, după cum însuși povestea mai tîrziu protopopul — Ecaterina Conachi-Vogoride, ieșindu-i în întîmpinare. — Nu-mi mai zice protopop că nu mai sînt. Bărbatul dumitale m-a dat afară...“ Bineînțeles că la intervenția energicei sale soții, caimacanul a trebuit să revină asupra deciziei. Cocuța Conachi, partizană înflăcărată a Unirii, ca și tatăl ei, poetul ce scrisese că „neamurile acestea nu pot veni în dezbinare“, va lupta pentru realizarea acesteia, adesea uneltind împotriva propriului ei soț, caimacanul cu ambițioase visuri de domnie. Unii cercetători îi atribuie un rol însemnat în descoperirea și publicarea corespondenței secrete a lui Vogoride cu Poarta, corespondență păstrată — spune legenda — într-o tainiță a conacului de la Țigănești, ceea ce va duce la compromiterea caimacanului și va constitui un argument în plus pentru anularea primelor alegeri din 1857.

Alte legende, făcînd din Țigănești teatrul unor aventuri în genul romanelor de capă și spadă, îi atribuie lui Ioniță Hrisanti, eroul titular al unei cunoscute nuvele hogașiene, rolul de pion principal în sustragerea acelorași scrisori, prin intermediul soției sale, urgisita cucoană Catinca, fiică nelegitimă, se spune, a poetului Conachi și, deci, soră vitregă cu Cocuța. Așa s-ar explica, după o tradiție a familiei, ura caimacanului care a dus nu numai la îndepărtarea lui Hrisanti din funcția de director al Tribunalului din Tecuci, dar chiar la tocmirea de ucigași plătiți. Aceștia i-ar fi ieșit înainte, cu ciomege și cuțite, pe cînd judecătorul se întorcea de la vie, în septembrie 1857. Prins, unul din ei, argat țigan dintre robii lui Vogoride — relatează Natalia Costăchescu, nepoata lui Hrisanti, într-un articol din „Timpul“ — ar fi dat pe față urzeala : „— Nu mă dați pe mine stăpînirii, că mă schingiuiește. Mai bine împușcați-mă, acum pe loc. — Dacă spui cine te-a pus, te iert. — Măria-sa Domnitorul m-a pus. — Ce plată ți-a făgăduit ? — Două sute de galbeni și un loc de casă în vatra satului...“

La cîteva zeci de metri de locuința poetului se află arcul de triumf, „marele arc de cărămidă roșie, cu ferestruici de sinagogă“ pe care Iorga, cu prilejul amintitei vizite, îl găsește „aproape neatins“ destul de bine conservat și astăzi, și așteptîndu-și cu stoicism restauratorii. Să fie ridicat chiar de Conachi, în timpul visurilor sale de domnie, spulberate în 1835 prin alegerea rivalului său, Mihail Sturza ? Sau, așa cum afirmă și N. Iorga, confirmînd tradiția orală, să fie materializarea unei alte speranțe deșarte a ginerelui său Vogoride, caimacanul, de data aceasta în dezacord cu mersul istoriei și cu voința poporului, care dorea unirea ? Se pare că această alternativă e mai plauzibilă.

Fatalitatea face ca tot din familia poetului, un nepot de-al acestuia, fiul Cocuței, Emanuel Conachi-Vogoride, să candideze, prin 1886, tot fără sorți de izbîndă, de data aceasta la tronul Bulgariei, ceea ce-l face pe Alecsandri să exclame sarcastic într-o scrisoare către Ion Ghica : „Nefericitul tron al Bulgariei, la ce este expus !“ După cum se vede, în familia lui Conachi, aspirația la domnie era o boală molipsitoare !

La Țigănești de sub stratul înnoirilor, răzbat semnele altor straturi mai vechi, ale istoriei. Căci la Țigănești pietrele au memorie. Visuri de mărire, poezie, dragoste, suferință, toate acestea ți le evocă numele adunate laolaltă pe stela funerară de lîngă bisericuța veche din mijlocul satului. Urmele literelor săpate în piatră de abia se mai văd. Deasupra ei vezi aplecată umbra unui alt mare dispărut, Nicolae Iorga, care, dăruindu-i un ceas din tumultoasa sa existență i-a descifrat inscripția : Manolache, Smaranda, Costachi, Ecaterina... Ceva din ființa lor mai stăruie încă în viața de acum a acestor locuri.

Doru SCĂRLĂTESCU

Ion Petrovici : „De la fereastra mea“ (grafică)

anecdote

PESCUIT SPORTIV

O tînără cumpără toate cele necesare unui pescar pasionat, apoi îi spune vînzătorului :
— Şi acum, vă rog să-mi spuneţi unde găsesc un lac sau un rîu cu mulţi pescari.

MOTIVAŢIE LOGICĂ

— Domnişoară, îi spune directorul unei tinere şi frumoase dactilografe, cum se face că soseşti întotdeauna ultima, dar la plecare eşti prima ?
— Vedeţi dumneavoastră, nu pot întîrzia peste tot !

XENOFOBIE

O tînără îi spune unei prietene :
— Mi-a scris sora mea că s-a măritat cu un numismat. Eu aş fi preferat un francez de-al nostru.

PUNCTUALITATE

— Sper că nu mai ai de ce te plînge, îi spune ea logodnicului ei, aveam întîlnire la ora şase iar acum e şase fără zece. De data asta am fost mai mult decît punctuală.
— Da, numai că am avut întîlnire ieri, nu astăzi.

CRA EXACTĂ

Constatînd că pendula s-a oprit, doamna îi spune fetei în casă :
— Du-te şi vezi cît e ceasul la cadranul solar din fundul grădinii.
După cîteva minute, aceasta se întoarce cu cadranul pe braţe.
— Nu mă pricep la treburile acestea. Uitaţi-vă singură.

ARITMETICĂ

— Eu am două surori, îi spune el prietenei sale.
— Nu-i adevărat. O cunosc pe sora ta şi mi-a spus zilele trecute că nu are decît o singură soră.

TENTAŢIE

Ea avea nevoie de o sumă mare de bani şi se gîndi la flăcăul tomnatec care-i dădea tîrcoale de mai multă vreme.
— Am să fiu sinceră, spune ea, am nevoie de 100.000 de franci vechi. Dacă mi-i dai, am să-ţi arăt unde am fost operată de apendicită.
El îi semnă pe loc un cec, ea îl invită în automobilul ei şi îl duse într-o străduţă liniştită.
— Vezi, spune ea arătînd cu mîna, în clinica aceea din capătul străzii.

NOROC CHIOR

— Am avut întotdeauna noroc la bărbaţi, declară o tînără. Toţi cei care mi-au plăcut au fost tipi bine.

AH, CĂLDURILE !

O tînără îl întîlneşte pe un văr de-al ei care s-a întors din Africa.
— Ce climă groaznică ! se plînge acesta. În fiecare zi erau cel puţin 45°C. la umbră.
— Dar cine te obliga să stai la umbră ?

INTERPRETARE

— Asta-i curată impertinenţă ! îi spune directorul noii sale secretare. Aţi deschis o scrisoare care-mi era destinată mie.
— Nu sînt vinovată ! Pe plic scria „personal" şi am crezut că tot personalul instituţiei poate să o citească.

ATENŢIE

O infirmieră îi arată spitalul unei tinere colege nou angajată.
— Aici, spune ea, sînt bolnavii cei mai periculoşi pentru noi. Sînt aproape vindecaţi.

STRATEGIE

Doi tineri înfometaţi se hotărăsc să mănînce la un restaurant şi să mărturisească apoi că nu au cu ce plăti.
— Haidem aici, propune unul din ei.
— Hai mai bine dincolo, spune celălalt.
— Meniul e mai puţin apetisant.
— Da, în schimb chelnerii sînt mai puţin solizi.

DUPĂ CHEF

Un tînăr îl conduce acasă pe un prieten care s-a cam întrecut cu băutul. Acesta scoate cheia din buzunar, dar nu reuşeşte s-o vîre în broască.
— Lasă-mă pe mine să deschid.
— Nu, tu ţine mai bine casa. Se mişcă tot timpul.

CAZONĂ

— Cum te cheamă, soldat ? îl întrebă plutonierul-major pe un tînăr recrut.
— Dupont de Cormel de la Renaudière de Tortil, răspunde acesta cu emfază.
— Ei bine, Dupont de Cormel de la Renaudière de Tortil, mîine dimineaţă eşti de corvoadă la măturat curtea cazărmii.

OCHIUL COLONELULUI

— Am avut noroc, spune un soldat unui camarad, colonelul îmi dăduse două săptămîni de carceră.
— Vrei să spui că ţi-a ridicat pedeapsa ? Ar fi pentru prima dată !
— Stai să-ţi explic. Mi-a spus : „Am un ochi de sticlă. Dacă ghiceşti care e, îţi ridic pedeapsa. Dacă nu ghiceşti, îţi mai dau două săptămîni".
— Şi cum de-ai ghicit ?
— Foarte simplu. Ochiul lui de sticlă este singurul care are ceva uman în el.

NU VĂ PUNEŢI CU EL !

— Nu mă enerva, îi spune Marius lui Ovidiu, pentru că de cîte ori mă enervezi ucid un om.
— Bine, bine, calmează-te. Dar ia spune-mi, te înfurii des ?
— Eu ? Niciodată !

ADRESA EXACTĂ

— Tocmai am pus o scrisoare la cutie. Pe plic am scris : Celui mai mare idiot din România. Mă-ntreb ce-or să facă cei de la poştă.
— Simplu : vor scrie pe plic : „retur la expeditor" şi-o să ţi-o aducă poştaşul înapoi.

LOVITURĂ RATATĂ

Mitică participă la deschiderea sezonului de vînătoare însoţit de un văr de-al lui. Deodată, un iepure trece în goana mare prin faţa lor. Imediat, Mitică duce arma la umăr, ochieşte...
— Nu te mai osteni degeaba, sfătuieşte vărul lui. Ai uitat să încarci arma.
— La naiba, de ce n-ai tăcut ? Iepurele n-avea de unde să ştie.

UNICA SOLUŢIE

În faţa unui cazino, un jucător îi spune unui amic :
— Nu există decît un singur mijloc sigur ca să cîştigi la ruletă.
— Care ?
— Să te faci dentist.

VIGILENŢĂ

— Eşti de santinelă în faţa unui depozit de muniţii şi acesta explodează. Cum procedezi ?
— Trag un foc de armă în aer ca să dau alarma.

SE MAI ÎNTÎMPLĂ

Un tînăr ceva mai mult decît ameţit se întoarce acasă, se scotoceşte prin buzunare, scoate o ţigară şi exclamă :
— La naiba ! Mi-am fumat cheia !

DEBUT PROMIŢĂTOR

Un tînăr completează un formular administrativ. La rubrica „profesiunea" ezită o clipă, apoi scrie cu litere apăsate cuvîntul „descoperitor".
— Bravo ! exclamă funcţionarul administrativ. Ce-ţi descoperit ?
— Nimic deocamdată. Sînt în faza de căutări.

RECORDURI

— Eu, spune Ovidiu, cunosc un om care a căzut pe fereastră de la etajul cinci fără să păţească nimic.
— Eu, ripostează Marius, cunosc un tip care a căzut de la fereastra etajului al cincisprezecelea şi e la fel de teafăr ca şi noi.
— Imposibil !
— Ba e foarte posibil, pentru că, din fericire, n-a căzut în afară, ci înăuntru.

PRECIZARE

— Cum vă numiţi ?
— Dunăreanu.
— Ia te uită ! Ca şi fluviul !
— Da, dar nu sînt eu !

DESCOPERIRE

O doamnă îl opreşte pe un tînăr pe stradă şi îl întreabă.
— Cine era fata cu care vă plimbaţi mai înainte ?
— Care fată ? A, da, era sora mea !
— Ia te uită, nu ştiam că sînteţi fiul meu !

NEDUMERIRE

— Salut bătrîne ! Împrumută-mi 500 de lei pînă la chenzină.
— Cînd e ziua chenzinei ?
— De unde vrei să ştiu ? Tu munceşti, nu eu !

REVEDERE NEAŞTEPTATĂ

Mitică se plimbă pe Calea Victoriei. Deodată, se repede spre un trecător şi îi trage una zdravănă peste umăr, exclamînd voios ?
— Salut, Nelule.
— Dar nu mă..., încercă acesta să explice, dar Mitică nu-l lăsă să termine.
— Îmi pare grozav de bine că te-am întîlnit. Cîţi ani au trecut de atunci ? Văd că ţi-ai făcut operaţie estetică la nas.
— Bine, dar...
— Ia spune, ţi-ai vopsit părul ? Erai blond pe vremuri.
— Cred că mă...
— Parcă ai mai şi crescut ! Asta se întîmplă rar la vîrsta noastră, Nelule !
— Dar mă cheamă Radu, nu Ion !
— Al dracului mai eşti ! Pînă şi numele ţi l-ai schimbat !

DISCREŢIE

Mitică se află pentru a zecea oară în boxa acuzaţilor.
— Bravo, exclamă judecătorul, răsfoindu-i dosarul, se pare că eşti bine garnisit... Furt prin efracţie... escrocherie... scandal în local public..., vătămare corporală..., abuz de încredere.
— Dacă nu vă opriţi, voi cere să fiu judecat cu uşile închise, îl întrerupe Mitică.
— Pe ce motiv ?
— Logodnica mea e în sală, răspunde Mitică cu voce scăzută.

MODESTIE

Un tînăr mic de statură, dar plin de el, contemplă gînditor obeliscul din piaţa Concorde, aruncîndu-şi din cînd în cînd privirile spre statuia lui Napoleon din vîrful lui. După cîteva minute bune se urneşte din loc şi oftează :
— Nu, nu trebuie să mă las în voia visurilor... E imposibil !

SECRET DE FAMILIE

— Cine era frumosul cu care te-am văzut ieri la cinema ?
— Cumnatul meu.
— Foarte simpatic tipul. Am să-l rog pe soţul tău să mi-l prezinte.
— Să nu faci asta ! Vezi tu, e un secret de familie. Părinţii soţului meu i-au spus întotdeauna că e singurul lor copil.

DE-ALE PAPAGALILOR

Un călător întîlneşte un papagal care-i spune :
— Vino cu mine, e foarte frumoasă, ai să vezi !
Intrigat, călătorul îl urmează pe papagal, în vreme ce acesta repetă întruna : „Nu-i alta mai frumoasă ca ea !“ Ajunşi în faţa unei case, călătorul urcă treptele de la intrare şi intră într-o cameră unde se afla, într-adevăr, o papagaliţă de toată frumuseţea.

AH, PARISUL !

— Unde ţi-ai petrecut luna de miere ? îl întrebă un scoţian pe un conaţional de-al său.
— La Paris ! Fermecător oraş !
— I-a plăcut şi soţiei tale ?
— Ea a rămas acasă. A mai fost ea la Paris acum cîţiva ani.

ROMANTICA

Tînărul scriitor tocmai a cerut-o în căsătorie pe fiica unui milionar.
— Stai puţin, tinere, spune acesta, te-ai însura cu fata mea dacă n-ar avea zestre ?
— Bineînţeles !
— În cazul acesta nu sînt de acord ! Nu vreau să am un ginere cretin !

PROMISIUNE ASCUNSĂ

Un bătrîn îi cere mîna unei tinere fete :
— Domnişoară, vreţi să fiţi atît de bună să-mi faceţi onoarea de a deveni văduva mea ?

BĂIAT RĂU

— Dragă prietenă, am auzit că fiica ta s-a logodit cu Lucian. Nu ştii că a stat zece ani în închisoare ?
— Nu se poate ! Afurisitul ! Nouă ne-a spus că a stat doar doi ani !

PERSPECTIVĂ

— Iubito, îi spune un tînăr atlet logodnicei sale, ultima dată am alergat pe distanţa de 200 de metri în 21 de secunde şi trei zecimi.

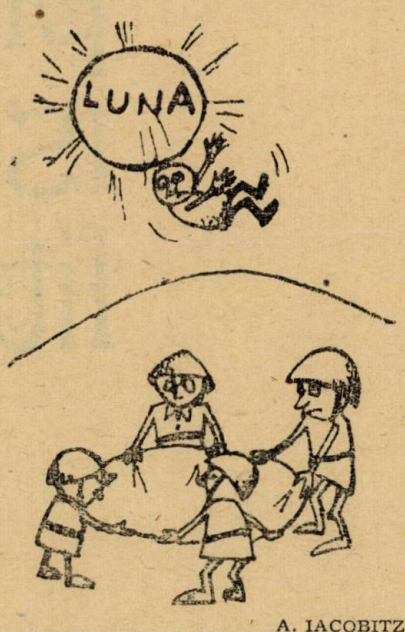

A. IACOBITZ

— Minunat, dragule ! Cînd o să fim căsătoriţi n-o să-ţi ia mult timp cumpărăturile !

UNGHI DE VEDERE

— Cum a decurs întîlnirea ta cu bruneta aceea drăgălaşă ?
— Aproape perfect !
— Ce vrei să spui !
— Eu am fost punctual, dar ea n-a venit !

REPRESALII

— Auzi, iubito, un individ mi-a spus că semăn foarte mult cu tine.
— Nemernicul ! Dacă-l întîlnesc, îi trag două palme să mă ţină minte !
— Linişteşte-te, i-am tras eu !

URECHI SENSIBILE

— Bună ziua, doamnă, am venit să vă acordez pianul
— Bine, dar nu v-am cerut să veniţi !
— Dumneavoastră nu, dar m-au chemat vecinii.

ULTIMA ŞANSĂ

De trei ore încheiate, trupeşa doamnă încearcă toţi pantofii dintr-un magazin, fără să găsească o pereche care să-i convină.
— Asta-i tot ce aveţi, nu mai există nimic să-mi daţi să încerc ?
— Ba da, cutiile !

ASORTEU

O tînără intră într-un magazin de încălţăminte şi cere o pereche de pantofi cu tocuri foarte joase.
— Cu ce vreţi să-i asortaţi ? o întreabă vînzătoarea.
— Cu un bărbat foarte scund.

INTERDICŢIE

O femeie foarte trupeşă se urcă pe un cîntar automat, introduce o monedă în fantă şi primeşte un bilet pe care scrie : „Este interzis să vă cîntăriţi două persoane deodată“.

PREA REPEDE

— Sînteţi într-un tren expres şi aveţi bilet de accelerat. Trebuie să plătiţi un supliment de viteză.
— Nici nu mă gîndesc ! N-aveţi decît să-i spuneţi mecanicului să meargă mai încet.

AUTOSERVIRE

O actriţă celebră îşi scrie memoriile.
S-au scris atîtea despre mine, spune ea, încît acum am chef să aleg minciunile care-mi convin cel mai mult.

Traduse şi comentate de
Mihai ZAPODEANU

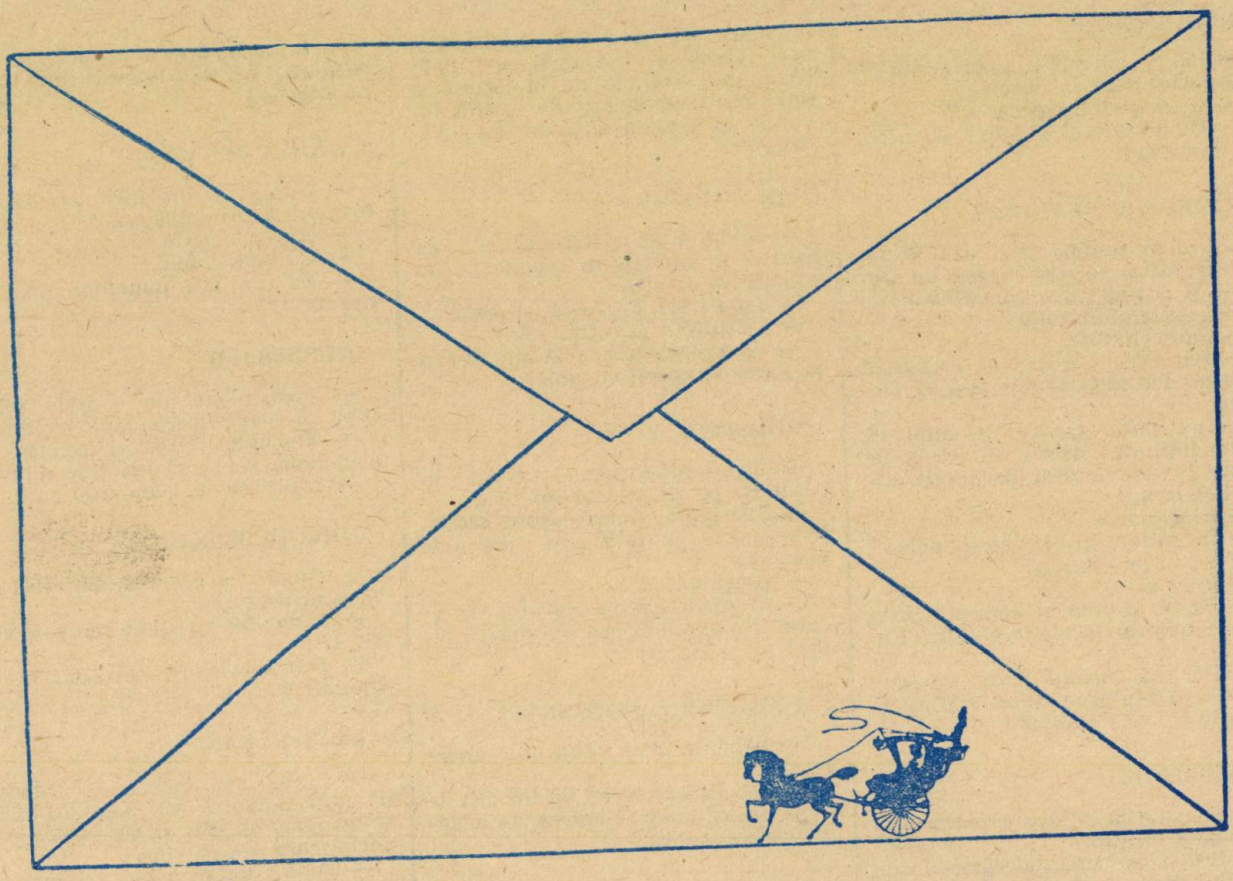

asa vã place istoria literarã?

NASREDDIN HOGEA – PERSONAJ REAL

Reprezentant tipic al înțelepciunii și umorului oriental, Nasreddin Hogea rămîne, totodată, și un personaj de circulație universală. Dincolo de culoarea epocii și a locului, vorbele și faptele puse pe seama lui au în primul rînd un bogat conținut spiritual, o valoare umană, vehiculînd adevăruri simple, înfățișînd, pe calea umorului și a ironiei, confruntarea veșnică și generală dintre buni și răi, dintre cinstiți și necinstiți, dintre înțelepți și proști, dintre bogați și săraci. Așa se explică, de altfel, de ce Nasreddin și povestirile sale au trecut și în patrimoniul culturii universale, el devenind un erou familiar nu numai pentru popoarele orientale, ci și pentru cele europene. Multe din întîmplările sale au pătruns, într-o formă sau alta, și în tradiția orală sau scrisă a multor popoare, mai ales a celor balcanice.

Se știe că fiecare popor are eroul său, un „Nasreddin Hogea" al său, pe care l-a înzestrat cu propria sa înțelepciune și cu arma sarcasmului, făcîndu-l astfel un adevărat purtător de cuvînt al său și un luptător nemuritor pentru atingerea idealurilor sale de viață. Dar, dacă acești eroi populari, printre care și Păcală al meleagurilor românești, au fost generați de geniul creator și de aspirațiile acelor popoare, fiind eroi ce țin de domeniul legendei și al fabulei, Nasreddin Hogea al lumii turcești, în ciuda unor păreri generale a fost un personaj real, istoric de la care s-au păstrat și urmele materiale ale existenței sale. Cercetările au dovedit în mod sigur acest fapt. Din păcate, însă, sînt puține elementele care să poată oferi o imagine cît mai exactă a vieții lui.

Ceea ce se știe precis despre el se rezumă doar la faptul că este născut în satul Horto, de lîngă orașele Sivrihisar și Akșehir, din centrul podișului anatolian, în familia imamului (preot musulman) Abdullah ; apoi a urmat cursurile medreseului (înaltă școală musulmană) din Akșehir, după care a fost numit imam în satul natal, un scurt timp kadî (judecător) în Sivrihisar și, în sfîrșit, hoge (profesor) în Akșehir, unde a și murit.

Multă vreme, pe baza unei relatări din cunoscutul „Seyahatname" vol. III (Carte de călătorii) al globtrotterului Evliya Celebi, s-a crezut că el a fost contemporan cu Bayezid Fulgerul și cu Timur-Lenk, existînd, de altfel, și cîteva povestiri legate de hanul tătar și năstrușnicul hogea. Cercetători de seamă ai istoriei și culturii turce, ca Bursalî Mehmed Tahir, Ismail Hami Danișmend, prof. Fuad Mehmed Köprülü ș.a., în ciuda sărăciei surselor, au reușit totuși să dovedească că Nasreddin Hogea a trăit în epoca selciukidă, mai precis în veacul al XIII-lea.

Eroarea, preluată de la Evliya Celebi, s-a bazat pe confundarea lui Nasreddin Hogea cu un celebru poet al vremurilor, Tadjeddin Ibrahim bin Hîzîr, cunoscut mai bine sub pseudonimul poetic Ahmedî, care, într-adevăr, s-a aflat în preajma învingătorului de la Ankara, bucurîndu-se de aprecierea acestuia, pentru umorul și inteligența sa pătrunzătoare.

Pe piatra de mormînt al lui Nasreddin Hogea din orașul Akșehir se găsește înscris anul hegirei 386, care ar echivala cu anul gregorian 996, ceea ce, desigur, este imposibil de acceptat. Două documente, unul din 655 hegira (1257) și celălalt din hegira 665 (1266—1267), conțin însă în lista martorilor numele unui „Nasreddin Hogea". Dacă anul morții sale s-ar citi invers, adică 683 (1284-1285), nu este exclus ca respectivul martor să fie una și aceeași persoană cu hîtrul hogea. De asemenea, dacă se ia în considerație și însemnarea dintr-o condică a judecătoriei din Sivrihisar, în care se menționează că Nasreddin Hogea a murit, în Akșehir, în vîrstă de 78 de ani, se poate ajunge la constatarea că renumitul personaj s-a născut în anul hegirei 605 (1208—1209). Foarte recent, ca o confirmare a cercetărilor de pînă acum, s-a descoperit, în aceeași regiune, și mormîntul fiicei lui Nasreddin Hogea, datînd, se pare, cu puțin mai tîrziu de anul morții tatălui său.

În același timp, cercetările privind biografia sa au scos la iveală și faptul că Nasreddin Hogea a avut și o serie de preocupări literare și teologice. Dar, se pare că toate manuscrisele au dispărut în timpul ocupării orașului Akșehir de către armatele lui Timur-Lenk. Nu se cunoaște ce valoare prezentau acele manuscrise, însă, indiferent de ele, ceea ce rămîne prețios este faptul că Nasreddin Hogea a consemnat unele întîmplări — petrecute aevea sau născocite — cu aspect anecdotic și cu un bogat conținut filozofic, referitoare la viața și persoana sa. Aceste însemnări s-au păstrat în copii — manuscrise din diverse epoci și mai ales în tradiția populară, care l-a transpus pe erou în lumea legendei. Cu timpul, s-a ajuns însă pînă acolo încît toate povestioarele cu haz — aparținînd în special sectei călugărilor bektașizi și spiritului orășenesc din Istanbul — să fie atribuite lui Nasreddin Hogea, ceea ce desigur a dus la diminuarea valorii originale. Pentru a distinge ceea ce este cu adevărat creația lui Nasreddin Hogea de toate interpolările ulterioare, în afara criteriului cronologic, criteriul cel mai sigur — recomandă Refik Halit Karay — îl constituie faptul că umorul și satira lui Nasreddin, cu toate că sînt îndreptate și ele împotriva sistemului social și politic, împotriva autorităților locale și la adresa prostiei și necinstei, sînt lipsite de injurii, vulgarități și batjocură înjositoare. „Spiritul care poartă numele lui Nasreddin Hogea este caracterizat prin simțul dreptății, al măsurii, grijei față de om, prin entuziasm... ; el este între noi, cu noi, cu toată lumea... ; participă la bucuriile și necazurile poporului ; nu se consideră dintr-o grupare aparte sau superioară... ; ironia sa nu este răuvoitoare..." Un alt cercetător — A. Refik Gür — sublinia și el că „umorul lui se adresează spiritului... Povestirile sale anecdotice, sînt subtile, profunde, provocatoare de reflecții ; ele poartă ecoul unui spirit sclipitor"...

Într-adevăr, povestioarele sale, legate de viața zilnică, măruntă a oamenilor poartă amprenta dreptății, sincerității și modestiei ; ele degajă, mai ales, mult, foarte mult realism și optimism. Aparent naive și nevinovate, anecdotele sale sînt pline de subtilități și critici cu adrese precise. Slujbaș al stăpînirii și bisericii, el nu s-a sfiit totuși să ironizeze dogmatismul religiei și nedreapta alcătuire a lumii.

Micul său mausoleu, deschis din toate părțile, dar prevăzut cu o ușă solidă și cu un lacăt mare, trezește și astăzi zîmbetele vizitatorilor, constituind o ultimă dovadă (și invitație, în același timp) a optimismului tonic cu care el a privit viața și moartea.

Personaj real, dar păturns de mult și definitiv în legendă, Nasreddin Hogea rămîne simbolul înțelepciunii, încrederii și optimismului popular de pretutindeni.

Tahsin GEMIL

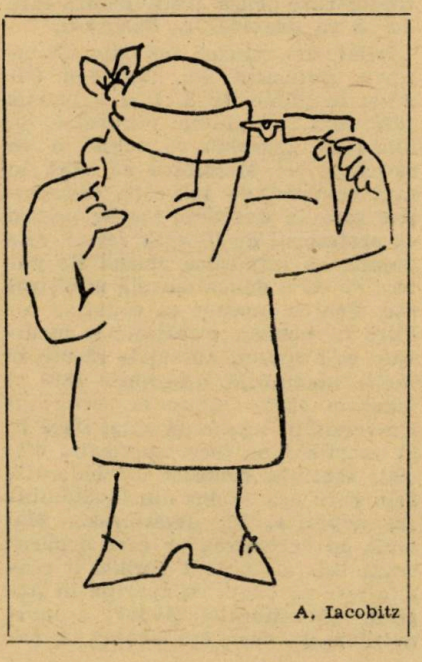

A. Iacobitz

„DOSARUL MAIORESCU"

În arhiva rectoratului Universității „Alexandru Ioan Cuza" se găsește un dosar pe coperta căruia stă scris următoarele: „Relativ la darea în judecată a domnului profesor Titu Maiorescu de către Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor. 1870 februarie 25". În filele lui, patruzeci la număr, se află istoria celei de a doua excluderi a lui Maiorescu din învățămîntul superior ieșean (prima avusese loc în 1864). Eroii acestei întîmplări, în jurul cărora se desfășoară întreaga acțiune, sînt trei: Gh. Mîrzescu, ministru al instrucției publice și al cultelor în timpul evenimentelor pe care le relatăm, profesorul de filosofie Titu Maiorescu și intermediarul celor doi aflați în dispută, rectorul Ștefan Micle.

Rezultat al adversităților politice, darea în judecată a lui Titu Maiorescu a avut ca pretext absența profesorului de la cursuri într-o perioadă cînd, la sfîrșitul anului 1869, se afla, de fapt, pentru tratament în străinătate. I se mai reproșa, deși prezentase rectorului certificate care-i scuzau lipsa de la Universitate, că pledase în calitate de avocat în cîteva procese începute anterior perioadei în discuție. Drept urmare, o comisie instituită din inițiativa ministrului Mîrzescu, în frunte cu rectorul universității bucureștene G. Costaforu, din ea mai făcînd parte Al. Orăscu, G. Ștefănescu, A. Teodori și I. Capsia, îl aștepta pe profesorul ieșean în capitala țării ca să-l judece. Aflăm acest lucru din telegrama pe care Gh. Mîrzescu a trimis-o, la 25 februarie 1870, lui Șt. Micle, de altfel primul document al acestei scurte istorii. Înștiințat în aceeași zi de cuprinsul telegramei, Titu Maiorescu îi scrie rectorului ieșean că el contestă felul cum această comisie de judecată și-a început acțiunea, anunțată public prin „Monitorul oficial", și că nu poate recunoaște citația venită de la autoritatea care acuză, motiv pentru care nu se va prezenta la București.

Iritat de refuzul lui Titu Maiorescu, ministrul Gh. Mîrzescu trimite, în zilele de 3, 4 și 6 martie 1870, trei telegrame rectorului Șt. Micle cu speranța că acesta îl va convinge pe Maiorescu să vină în fața comisiei de judecată. Insistențele sale se dovedesc inutile pentru că profesorul de filozofie ieșean este hotărît să împiedice abuzul de putere de care dădea dovadă ministrul său. Pentru început va căuta să reintre în posesia certificatelor medicale ce-i scuzau absențele făcute în lunile noiembrie, decembrie 1869 și ianuarie 1870 aflate la rectoratul Universității ieșene. Și chiar dacă la 31 martie i se face cunoscută, oficial, sentința comisiei de judecată, prin care era exclus din învățămîntul superior, nu dezarmează. Mai mult, în scrisoarea pe care o adresează lui Micle, la 1 aprilie, îi reamintește că odată cu apariția în paginile „Monitorului oficial" a învinuirilor de care era acuzat, a încetat, încă din 17 februarie, prelecțiunile la Facultatea de litere și filozofie, așa că suspendarea venită de la minister era fără obiect.

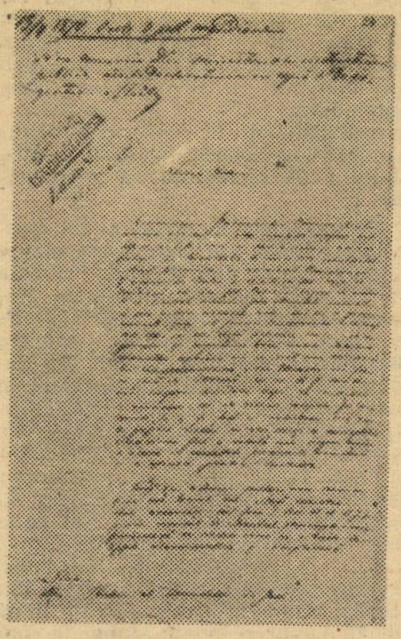

1.

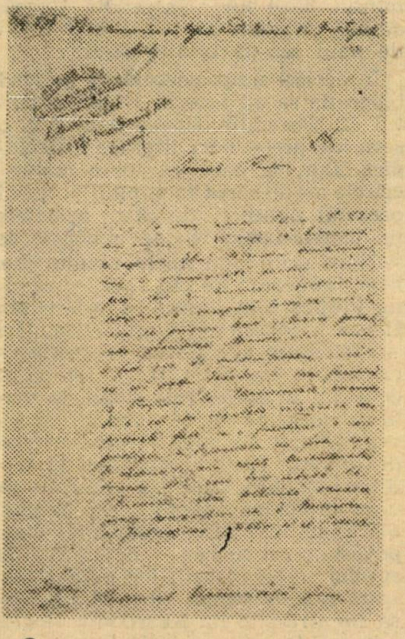

2.

LEGENDĂ:

1. *1870 aprilie 14; Fragment din memoriul lui T. Maiorescu adresat rectorului Șt. Micle.*
2. *1870 mai 3; Fragment din scrisoarea lui T. Maiorescu către Șt. Micle*

Două săptămîni mai tîrziu, la 14 aprilie 1870, într-un memoriu trimis tot lui Micle, Titu Maiorescu face o analiză la obiect a modului în care a acționat Comisia instituită de Ministerul Instrucțiunii Publice, prezidată de ministrul Gh. Mîrzescu. Din lectura acestui memoriu reies cu claritate cîteva lucruri: în primul rînd că avem de-a face cu un bun cunoscător al legilor, în al doilea rînd că toată această înscenare era, de fapt, fără obiect real și că nu urmărea decît înlăturarea unui adversar politic incomod, și în ultimul rînd că, deși frustrat de drepturile sale, Maiorescu era convins de nevinovăția sa. Din fericire pentru el această excludere din învățămîntul superior n-a durat prea mult. La începutul lunii mai 1870 o telegramă care sosea de la București pe adresa rectorului Micle, semnată de noul ministru al instrucției publice, P. P. Carp, prieten al lui Maiorescu, îi făcea cunoscut că sentința în procesul profesorului ieșean nu va fi supusă sancțiunei domnești, mai mult, i se cerea ca Maiorescu să fie invitat să-și reia postul.

Spre surpriza probabilă a lui Micle, Maiorescu, într-o scrisoare adresată acestuia deși își manifestă bucuria că noul ministru i-a făcut dreptate, nu se grăbește să revină la catedră pînă în momentul în care „prestigiul și demnitatea sa" nu vor căpăta, public, reparația necesară. Amănunte interesante asupra actului final din „dosarul Maiorescu" le găsim la paginile 152—153 din lucrarea lui Titu Maiorescu Însemnări zilnice, vol. I, 1855—1880. Aici se află conținutul unei scrisori pe care Maiorescu, la 26 aprilie 1870, a adresat-o lui P. P. Carp. Ea a fost prilejuită de discuțiile purtate în jurul persoanei sale de către prietenii săi politici care ar fi dorit să-l vadă în locul lui Gh. Mîrzescu, P. P. Carp ocupînd această funcție pînă la sosirea titularului. În această scrisoare Maiorescu îi sugerează lui Carp că este necesar, în eventualitatea că nu intră în minister și rămîne totuși în învățămîntul superior, „să devină public un alt fel de satisfacție — natural, din cauza situației oficiale, nu din cauza persoanei mele. Eu propun următoarele:" Și în continuare propune ca în paginile „Monitorului oficial" să apară un text, din partea Ministerului Instrucțiunii Publice, în care persoana sa să fie disculpată de toate învinuirile aduse în timpul ministeriatului lui Gh. Mîrzescu. Lucrurile se vor întîmpla așa cum a dorit Maiorescu. La 15 mai 1870, în numărul 105 al „Monitorului oficial", pe pagina a doua, un text cu litere mari reproduce sugestiile existente în scrisoarea către P. P. Carp. Firesc, după această recunoaștere publică a nevinovăției sale Maiorescu trimite, la 25 mai 1870, o scrisoare lui Șt. Mi-

cle în care afirma că „ar fi o exagerare" să mai persiste în demisia dată şi acceptă să reînceapă prelecţiunile la Universitate. Cu aceasta dosarul se termină şi incidentul e închis. Pentru o mai bună edificare dăm mai jos cele mai importante documente din dosar însoţite de notele noastre lămuritoare.

D. IVĂNESCU

— 1 —

1870 februarie 25, Bucureşti — *Ministrul Instrucţiunii Publice, G. Mîrzescu, îi comunică rectorului Şt. Micle că Titu Maiorescu trebuie să se prezinte la Bucureşti în faţa comisiei de judecată a Ministerului Instrucţiunii.*

Nr. 1477

1870, Bucureşti, februarie

Telegramă

Domnului rector al Universităţii Iaşi

Înştiinţaţi pe domnul Titu Maiorescu, profesor la acea Universitate, şi dat în judecată de acest minister, prin „Monitorul" nr. 38, să plece îndată pentru a se prezenta înaintea comisiunei constituită conform art. 398, în palatul Universităţii din Bucureşti, în cancelaria rectorului. Răspundeţi telegrafic ziua plecării domnului Maiorescu.

Ministru
G. Mîrzescu

[Rezoluţie]

Primită în 25/2/1870 la 6 h şi 15 m. seara.

Se va face invitaţiune domnului T. Maiorescu conform cuprinsului acestei telegrame.

Şt. Micle

1 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 1. A doua zi, rectorul Şt. Micle îi trimitea lui Maiorescu următoarea adresă : „Nr. 179. D-lui Titu Maiorescu, profesor. Am onoare a vă trimite întocmai copie de pe telegrama Ministerului Instrucţunei Publice, nr. 1 477, prin care, de îndată, să mergeţi în Bucureşti, înaintea comisiunei constituită conform art. 398 din Legea instrucţiunei" (Ibidem, f. 2).

— 2 —

1870 februarie 25, Iaşi — *Scrisoarea lui Titu Maiorescu către rectorul Universităţii din Iaşi, Ştefan Micle, în chestiunea procesului intentat primului de către ministrul Instrucţiunii Publice, Gh. Mîrzescu.*

Domnule rector,

Dacă domnul ministru prin depeşa nr. 1477 mă cheamă la Bucureşti în interesul serviciului, atunci îl rog să-mi pună la dispoziţie mijloacele de transport. Or dacă este vorba numai de o chestiune personală a mea, atunci domnul ministru va binevoi a lăsa la propria mea apreciere, dacă cred de nevoie a mă prezenta sau nu. Căci o judecată se poate da şi în lipsă. În orice caz voi aştepta, ca o citare din partea comisiunei constituită, conform art. 398 din Legea Instrucţiunei Publice, să-mi fixeze termenul judecăţii şi să-mi comunice punctele de acuzare. Căci primul cuvînt, ce-l aud despre o asemenea afacere, este sus arătata depeşă adresată către rectorul Universităţii, în care, fără a se lămuri nimic, se citează numai „Monitorul" nr. 38. Fiindcă cazul de faţă este cel dintîi în care se aplică art. 398 al legii Instrucţiunii Publice, cred că este de datoria mea a insista, în ceea ce mă priveşte, la o procedere regulată. De aceea nu pot recunoaşte o dare sub judecată prin „Monitor" fără ca să se încunoştiinţeze funcţionarul în chestiune şi cu atît mai puţin recunosc o citaţiune emanată de la autoritatea care acuză, ci o pot recunoaşte cînd va proveni de la Tribunalul instituit de Legea Instrucţiunei Publice.

Acestea, domnule rector, am onoare a vi le răspunde la adresa dumneavoastră cu nr. 179 din 25 februarie a.c., cu rugăminte să binevoiţi a le transmite şi domnului ministru.

Primiţi încredinţarea prea distinsei mele consideraţiuni.

Iaşi, 1870, februarie 25

T. Maiorescu

profesor de filozofie

[Rezoluţie]

27/2/1870. Se va comunica o copie exactă de pe această declaraţiune onorabilului minister, de urgenţă.

Şt. Micle

2 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 3, 8. Original. : Două zile mai tîrziu, la 27 februarie 1870, Şt. Micle trimitea ministrului Instrucţiunii publice următoarea telegramă : „Nr. 180, 1870 februarie 27. D-lui ministru al Instrucţiunei Publice şi Cultelor. In urmare telegramei d-voastre nr. 1 477, înştiinţînd prin adresa nr. 179 pe domnul profesor T. Maiorescu de a merge în Bucureşti conform acelei telegrame, d-sa a răspuns prin înscrisul aice alăturat în copie exactă" (Ibidem, f. 4).

— 3 —

1870 martie 3, Bucureşti — *Telegrama ministrului G. Mîrzescu către Şt. Micle în chestiunea procesului lui Titu Maiorescu.*

Nr. 1797 1870 martie 3, Bucureşti

Telegramă

Domnului rector al Universităţii Iaşi

Punîndu-vă în vedere telegrama nr. 1477, din 25 februarie expirat, relativ la darea în judecată a d-lui Titus Liviu Maiorescu, vă invit a-mi comunica de urgenţă ştiinţele cerute prin acea telegramă.

Ministru
G. Mîrzescu

[Rezoluţie]

3/3/1870

Se va răspunde prin telegraf că d-ul Maiorescu a răspuns în scris la invitarea făcută ca să meargă la Bucureşti, cerînd a se comunica ministerului răspunsul şi că s-a şi comunicat în... **

Micle

3 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 5. : Răspunsul lui Şt. Micle adresat ministrului Mîrzescu, la 4 martie 1870, avea un conţinut asemănător rezoluţiei sale de mai sus : „Nr. 191, 1870 martie 4. Domnului ministru al Instrucţiei Publice Bucureşti. Răspunsul telegramei 1 797, conform telegramei 1 477, invitat domnul Maiorescu a merge la Bucureşti. Domnia sa a răspuns în scris, trimis dumneavoastră cu adresa 180 din februarie 27 (Ibidem, f. 6).
* Aşa în original.

— 4 —

1870 martie 1, Bucureşti — *G. Mîrzescu cere rectorului Universităţii din Iaşi, Şt. Micle, să-i comunice profesorului Titu Maiorescu ca să se prezinte în faţa comisiei de judecată.*

Telegrama

Extraurgentă

Nr. 9802

Domnului rector al Universităţii Iaşi

La raportul nr. 180 răspund : ministerul, motivat de adresa rectorului Universităţii din Bucureşti, nr. 14, vă invită a face cunoscut profesorului Maiorescu de a veni în Bucureşti, spre a se prezenta dinaintea Comisiunei de judecată, constituită conform art. 398. Punctele de acuzare sînt acele cuprinse în „Monitorul oficial" nr. 38, pe care le veţi comunica prin adresă formală domnului Maiorescu. Termenul primei înfăţişări fiind zădărnicit se va mijloci la comisiune pentru fixarea unui nou termen, care se va comunica prin organul domniei voastre domnului Maiorescu, spre cunoştinţa şi regula sa.

Ministru, G. Mîrzescu

[Rezoluţie]

3 h, 49' seară, 4 martie 1870

Se va încunoştiinţa despre cuprinsul acestei telegrame pe domnul T. Maiorescu, în cel mai scurt timp.

Micle

4 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 7. : La fila 9 se găseşte ciorna adresei trimisă lui T. Maiorescu prin care i se aduce la cunoştinţă conţinutul telegramei de faţă.

— 5 —

1870 martie 6, Bucureşti — *G. Mîrzescu comunică lui Şt. Micle termenul de judecată al profesorului Titu Maiorescu.*

6 martie 1870

Nr. 1915

Telegramă

Domnului rector al Universităţii Iaşi

După mijlocirea nr. 19 a comisiunei ad-hoc, întocmită conform art. 398 din Legea instrucţiunei, pentru judecarea profesorului Titu Liviu Maiorescu, vă fac cunoscut că termenul de înfăţişare este fixat la 14 martie curent, orele opt seara, în palatul Universităţii din Bucureşti, cancelaria rectorului. La moment să faceţi cunoscut acest termen datului în judecată profesor Maiorescu şi răspundeţi telegrafic de rezultat.

Ministru
G. Mirzescu

[Rezoluţie]

Primită la 6h, 50' seara

Se va comunica cuprinsul acestei telegrame în copie domnului profesor Titu Maiorescu de urgenţă şi apoi se va face răspuns telegrafic.

Micle

5 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 10. : În aceeaşi zi Ştefan Micle trimite o copie a telegramei de mai sus lui Titu Maiorescu şi comunică ministrului Mîrzescu că ordinul dat a fost executat (Ibidem, f. 11).

— 6 —

1870 martie 8, Iaşi — *Scrisoarea lui Titu Maiorescu în care cere lui Şt. Micle certificatele medicale depuse, pentru a justifica absenţele de la cursuri, ca să le trimită comisiei de judecată instituită la Bucureşti.*

Domnule rector,

Vă rog să binevoiţi a-mi înapoia cele două acte medicale, ce vi le-am trimis pentru scuzarea absenţelor mele în lunile noiembrie, decembrie şi ianuarie. Vreau să le înaintez comisiunii instituite la Bucureşti, conform art. 398 din Legea Instrucţiunei Publice, pentru judecarea mea, împreună cu o explicare în scris, căci actul de acuzare publicat în „Monitorul" nr. 38 nu merită o călătorie.

Primiţi, domnule rector, încredinţarea prea distinsei mele consideraţiuni.

Iaşi 1870, martie în 8

T. Maiorescu

Domniei sale
Domnului rector al Universităţii Iaşi

[Rezoluţie]

8 martie 1870. Se va elibera domnului profesor T. L. Maiorescu copie de pe certificatele medicale prezentate către rectorat pentru legitimarea lipsei de la prelegeri în lunile noiembrie, decembrie 1869 şi ianuarie 1870.

Micle

6 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 12. Original : Micle îi trimite copii după actele menţionate mai sus de Maiorescu (Ibdem, f. 13).

— 7 —

1870 martie 31, Bucureşti — *Telegrama ministrului G. Mîrzescu către rectorul Şt. Micle prin care îl înştiinţează că profesorul Titu Maiorescu a fost îndepărtat din învăţămîntul superior în urma sentinţei comisiei de judecată.*

Telegramă

Domnului rector
al Universităţii Iaşi

Comisiunea instituită conform art. 398 spre a judeca pe profesorul Titu Liviu Maiorescu, proiectînd în unanimitate destituirea sa din postul ce ocupă la acea universitate, subsemnatul, audiind pe Consiliul permanent al Instrucţiunei, vă comunicăm aceasta cu invitare ca pe de o parte să puneţi în vedere profesorului Maiorescu art. 15 din lege, spre a se folosi de beneficiile ce i se acordă, prin acest articol şi pentru că i se dă termen de 10 zile de la comunicarea sentinţei, ce vi se trimite în copie chiar cu expediţia de astăzi, spre a i se înmîna, iar pe de alta se suspendă profesorul Maiorescu din postul său, pînă la definitiva deciziune ce va lua ministerul, în urma judecatei ce va avea loc înaintea Consiliului superior de instrucţiune.

Ministru
Mirzescu

[Rezoluţie]

Primită la 7 h, 48 minute seara în 31 martie 1870

Se va comunica întocmai copie de pe telegrama aceasta domnului T. Maiorescu pentru termenul ce are acordat pentru recurs.

Micle

7 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 16 : La 19 martie 1870 Şt. Micle, rectorul Universităţii din Iaşi, raporta Ministerului Instrucţiunii că de la 24 februarie 1870 profesorul Titu Maiorescu nu-şi mai susţine prelegerile şi ar dori să se cunoască rezultatul judecării sale (Ibidem, f. 14). La 1 aprilie acelaşi an Micle îi făcea cunoscut lui Maiorescu conţinutul telegramei trimisă de ministrul Mîrzescu, prin care i se anunţa suspendarea din învăţămîntul universitar (Ibidem, f. 15).

— 8 —

1870 martie 31, Bucureşti — *Ordinul cu care ministrul G. Mîrzescu trimite rectorului Şt. Micle, în copie, sentinţa Comisiei de judecată în cazul lui Titu Maiorescu.*

Ministerul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice Diviziunea Scoalelor
Nr. 2762

Bucureşti,
31 martie 1870

Domnule rector,

Conform telegramei nr. 2761, ce v-am dat în privinţa profesorului Titu Liviu Maiorescu, vă înaintez pe lîngă aceasta copie după sentinţa pronunţată de Comisiunea universitară, instituită conform art. 398, cu invitare de a se comunica numitului profesor Maiorescu ; şi data de primire a acestei sentinţe de domnul Maiorescu o veţi face cunoscută ministerului prin telegramă,

Primiţi, domnule rector, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

Ministru
G. Mîrzescu

Corpul diviziei
dr. N. Nitulescu

Domnului rector
al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]

Se va trimite domnului Maiorescu.
Rector

8 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 20. Original : La 5 aprilie 1870 Titu Maiorescu a luat cunoştinţă de decizia comisiei universitare instituită în Bucureşti (Ibidem, f. 21). În aceeaşi zi faptul era raportat ministerului, odată cu raportul plecînd şi o chitanţă semnată de T. Maiorescu prin care acesta confirma primirea unei copii după sentinţa comisiei instituită în cazul său (Ibidem, f. 24).

— 9 —

1870 aprilie 2, Iaşi — *Scrisoarea lui T. Maiorescu către Şt. Micle ; primul îi comunica rectorului că suspendarea sa din învăţămînt e fără obiect deoarece el a renunţat să-şi exercite funcţia încă înainte de a fi judecat.*

Domnule rector,

La adresa dumneavoastră cu nr. 218, din 1 aprilie a.c., am onoare a răspunde că, după cum v-am comunicat prin scrisoarea din 23 martie, înainte de ori ce judecată, îndată după publicarea necuviinciosului prescript verbal al Consiliului permanent, prin „Monitorul oficial" nr. 38, am încetat însumi prelecţiunile la Universitate încă din februarie şi v-am declarat că de atunci nu mai fac parte din corpul profesoral al Universităţii Iaşi, refuzînd totodată a subscrie statele de prezenţa pe martie. Prin urmare suspendarea ministerială din 31 martie este fără obiect.

Primiţi, domnule rector, încredinţarea prea distinsei mele consideraţiuni.

Iaşi, 2 aprilie 1870

T. Maiorescu

ex. profesor la Universitatea Iaşi

Dumisale
domnului rector al Universităţii Iaşi

[Rezoluţie]

3 aprilie 1870. Se va comunica în copie la onorabilul minister al Instrucţiunei Publice această demisiune a domnului profesor T. Maiorescu de la catedra de filozofie pe care a ocupat-o în mod definitiv. Totodată se va cere de la onorabilul minister suplinirea catedrei de filozofie

devenită vacantă prin demisiunea fostului profesor.

Micle

9 Arh. S. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 17 : Poziţia lui Titu Maiorescu a fost adusă la cunoştinţa ministrului, lucru ce reiese din cele trei ciorne, cu formulări diferite dar avînd acelaşi conţinut (Ibidem, f. 18-19).

— 10 —

1870 aprilie 14, Iaşi — *Memoriul lui Titu Maiorescu către rectorul Ştefan Micle în care contestă sentinţa comisiei de judecată şi modul ei de a proceda.*

Domnule rector,

Comisiunea profesorilor din Bucureşti pentru judecarea mea nu a fost compusă conform art. 398 din Legea Instrucţiei Publice, care se pare a înţelege numai profesori din facultatea de care se ţine inculpatul.

Afară de aceasta eu am arătat Comisiunei 7 martori din Berlin şi vr-o 5 din Iaşi, care să dovedească că am fost bolnav tocmai în modul şi în timpul arătat prin atestatele medicale, că prin urmare absenţele mele, dacă nu se găsesc motivate, pot să provoace dimisionarea mea conform art. 390, dar niciodată pedepsire pentru „fals pretext şi surprinderea bunei credinţe". Întrebarea martorilor apărării era cu atît mai necesară cu cît instrucţiunea domnului ministru era făcută fără ca dumneavoastră sau eu să fi ştiut un singur cuvînt despre ea, şi actul de acuzare mi s-a trimis redigiat (redactat) gata, înainte de a fi fost eu întrebat, dacă am de propus martori sau alte dovezi, în sensul apărării. Comisiunea fără a întreba un singur martor a admis de constatare propunerile acuzării şi a opinat pentru destituire.

Faţă cu asemenea procederi, un recurs şi-ar avea locul său. Însă înaintea cărei autorităţi să-l fac ? Articolul 15 al Legei Instrucţiunei Publice prevede recursul la Consiliul permanent, care funcţionează în asemenea cazuri ca o Curte de apel administrativă şi disciplinară. Însă cum aş putea eu să fiu judecat în apel de membrii actuali ai acestui Consiliu, dumnealor domnii Aron Florian, Zalomit, etc. cînd toţi aceşti membri, cu actualul domn ministru Mîrzescu în frunte, au publicat prin „Monitorul" nr. 38, din 17 februarie a.c., un prescript-verbal în contra mea, care admite de „evidente" faptele acuzării şi convoacă Comisiunea profesorilor numai pentru a mă „pedepsi" ? În loc de a se face de minister, fără prejudecarea Consiliului, o instrucţiune disciplinară obiectivă asupra faptului, pentru a se supune judecăţii prevăzută de articolul 398, în contra mea Consiliul permanent redige însuşi actul de acuzare, îşi pronunţă opiniunea, înainte de judecată şi încă şi-o publică prin „Monitor". Domnul ministru, care „audiind pe Consiliul permanent", prin depeşa nr. 2761, din 31 martie, are bunăvoinţa a-mi pune în vedere recursul prevăzut la articolul 15, era dator să-şi pună însuşi în vedere acest articol, atunci cînd împreună cu acelaşi Consiliu permanent, călcînd atribuţiunile judiciare, a redigiat şi publicat prescriptul verbal de acuzare. Dumnealor trebuiau să ştie, că într-o instrucţiune regulată nu le era permis a prejudeca o cesiune (chestiune), pe care puteau fi mai pe urmă chemaţi a o judeca în apel.

Aşa cum s-au petrecut lucrurile îmi este luat orice mijloc de apărare ; alt Consiliu permanent, înaintea căruia să mă prezind recuzînd pe cel actual, nu există în organismul Instrucţiunei Publice ; nu există asemenea o procedere, după care să pot eu cere depărtarea actualilor membri ai Consiliului pentru abila denegare de dreptate, ce au aplicat în contra mea ; şi prin urmare nu-mi rămîne decît a declara că nu pot face recurs în contra sentinţei comunicate prin adresa dumneavoastră din 5 aprilie 1870.

Aceste, domnule rector, vă rog să binevoiţi a le aduce la cunoştinţa Ministerului, ca răspuns la depeşa sa din 31 martie 1870. Totodată, în ceea ce priveşte suspendarea, ce mi se aplică prin aceeaşi depeşă, domnul ministru va şti că din ziua în care prescriptul-verbal de acuzare mi s-a publicat prin monitor, va să zică din 17 februarie, eu am încetat prelecţiunile la universitate şi v-am declarat apoi dumneavoastră că, ori care va fi verdictul Comisiunei, din acea zi nu mai sînt profesor al Universităţii de Iaşi. Suspendarea domnului ministru era dar fără obiect.

Primiţi, domnule rector, încredinţarea prea distinsei mele consideraţiuni.

Iaşi, 14 aprilie, 1870

T. Maiorescu

Dumisale, domnului rector al Universităţii din Iaşi

[Rezoluţie]

15 aprilie 1870, orele 3 post meridian.

Se va comunica domnului ministru al Instrucţiunei Publice această declaraţiune în copie şi de urgenţă.

Micle

10 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 26, 31. Original.

— 11 —

1870 mai 3, Bucureşti — *Telegrama ministrului instrucţiunii P. P. Carp către rectorul Şt. Micle prin care-i cere să-l anunţe pe profesorul Titu Maiorescu ca să-şi reia postul la Universitatea din Iaşi.*

1870 mai 3

Telegramă

Nr. 3560

Domnul rector,
Universitatea Iaşi

Fiindcă nu aprob şi nu supun sancţiunei domneşti sentinţa care destituie pe domnul Maiorescu, vă încunoştiinţez despre aceasta rugîndu-vă să-l invitaţi a relua postul său.

Ministru
P. P. Carp

[Rezoluţie]

Primită la 7 ore şi 30 minute, în 3 mai 1870.

Se va încunoştiinţa pe domnul profesor Maiorescu şi invita pentru a-şi ocupa postul ca profesor la Universitate.

Micle

11 Arh. St. Iaşi, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 29 : În ziua imediat următoare la 4 mai 1870, rectorul Şt. Micle trimite decanului Facultăţii de litere încunoştiinţare asupra rechemării profesorului Maiorescu la Universitate, iar lui Maiorescu îi comunică următoarele : „În virtutea telegramei ministeriale nr. 3 500, de pe care vi se trimite întocmai copie, cu plăcere vă invit ca să binevoiţi a vă relua postul dumneavoastră de la această Universitate şi să începeţi prelecţiunile cît mai curînd, fiindcă onoratul Minister al Instrucţiunei Publice nu aprobă şi nici supune sancţiunei domneşti sentinţa prin care dumneavoastră aţi fost destituit." (Ibidem, f. 29). Tot în aceeaşi zi o telegramă trimisă ministrului P. P. Carp de către rectorul Universităţii ieşene îl informa că T. Maiorescu a fost rechemat la postul său.

— 12 —

1870. mai 6, Iaşi — *Scrisoarea lui Titu Maiorescu către Ştefan Micle : mulţumeşte pentru felul în care noul ministru P. P. Carp i-a soluţionat cazul ; nu acceptă reintegrarea în învăţămînt înainte de a reglementa statutul său.*

Domnule rector,

În urma adresei dumneavoastră cu nr. 235 am onoare a vă ruga să binevoiţi a exprima domnului ministru simţămintele mele de recunoştinţă pentru actul prin care a terminat instrucţiunea disciplinară începută în contra mea. În ceea ce priveşte însă reluarea postului meu, procedarea ministerului trecut a fost aşa de surprinzătoare, încît nu mă pot decide a mai funcţiona ca profesor la Universitate, înainte de a-mi şti regulată relaţiunea mea personală faţă cu o funcţiune a cărei prestigiu şi demnitate au fost aşa de încercate prin actele ministerului trecut. Mă voi duce îndată la Bucureşti, voi solicita onoarea unei convorbiri cu domnul ministru al Instrucţiunei Publice şi al Cultelor, şi numai după rezultatul acesteia

voi putea răspunde în mod definitiv la invitarea ce mi se face.

Primiți, domnule rector, încredințarea prea osebitei mele considerări.

Iași, 6 mai 1870 Titu Maiorescu

Dumisale Domnului rector al Universității Iași

[Rezoluție]

6 mai 1870. Se va comunica în copie domnului ministru al Instrucțiunei Publice.

Micle

12 Arh. St. Iași, fond Universitatea „Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1869—1870, f. 32 : La 9 mai 1870 St. Micle raporta ministrului P. P. Carp dorințele lui Maiorescu exprimate în documentul de față : de a discuta cu ministrul asupra revenirii sale în învățământul universitar și de a-i mulțumi pentru modul în care a soluționat cazul său (Ibidem, f. 33).

— 13 —

1870 mai 25, Iași — *Scrisoarea lui Titu Maiorescu către St. Micle ; îi comunica hotărîrea sa de a reveni la Universitate.*

Domnule rector,

În urma invitărilor repetate din partea Ministerului de-a-dreptul și prin organul dumneavoastră (depeșa ministerului nr. 3572 și adresa dumneavoastră nr. 235) și în urma publicării oficiale din „Monitorul" nr. 105, prin care procederea fostului domn ministru Mîrzescu, în ceea ce mă privește, este îndestul caracterizată, cred că ar fi o exagerare din parte-mi, cînd aș persista în demisiunea dată, și am dar onoare a vă declara că voi reîncepe prelecțiunile la Universitate.

Primiți, domnule rector, încredințarea prea osebitei mele considerări.

Iași, 25 mai 1870

T. Maiorescu

profesor de filozofie la Universitatea Iași

Dumisale domnului rector al Universității Iași

[Rezoluție]

25 mai 1870. Se va face cunoscut Ministerului respectiv ziua cînd domnul Maiorescu va începe prelegerile sale, tot atunci se va întreba Ministerul de cînd domnul Maiorescu urmează a-și primi onorariul.

13 Arh. St. Iași, fond Universitatea Al. I. Cuza", Rectoratul, dosar 28/1860—1870, f. 34. Original : La 5 iunie 1870 Micle trimite la Ministerul Instrucțiunii un raport la care anexează o copie a scrisorii de mai sus, primită de la Maiorescu (Ibidem, f. 35). O telegramă, puțin explicită primită de la minister, reușește să mai încurce, pentru puțin timp, situația lui Maiorescu, mai ales în ceea ce privește retribuția. Un raport al lui Micle și o altă telegramă a lui P. P. Carp lămuresc definitiv situația profesorului de filozofie și cu aceasta incidentul e închis (Ibidem, f. 36-39).

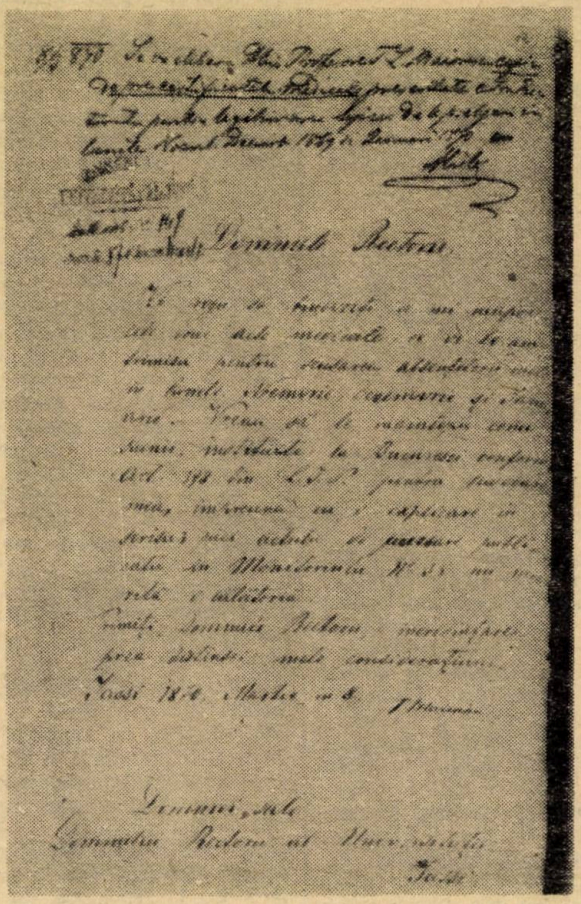

1. *Scrisoarea lui T. Maiorescu către St. Micle prin care cere certificatele medicale depuse.*

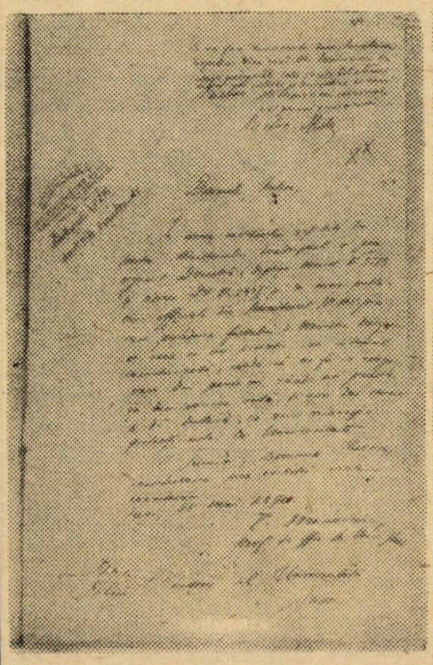

3. *1870 mai 25. Scrisoarea lui Maiorescu către St. Micle, îi comunică hotărîrea de a reveni la Universitate.*

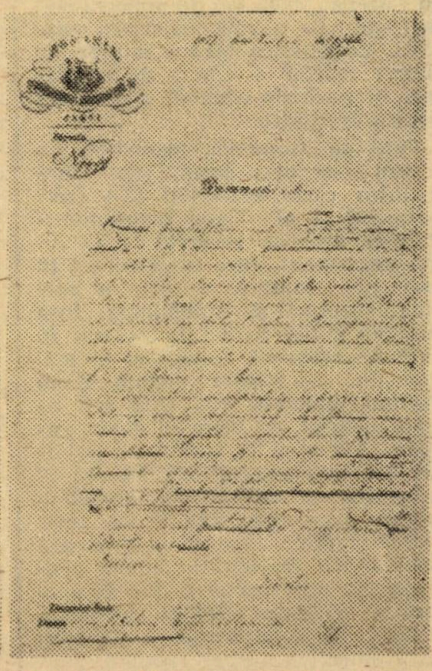

2. *1870 mai 6. Fragment din scrisoarea lui T. Maiorescu către St. Micle.*

Foto: Liviu Rusu

PATRIE, PATRIOTISM

Frumusețea și rodnicia pămîntului nostru nu au seamăn pe lume. MIRON COSTIN. Dacă dușmanul vostru vă cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui decît să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva, carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în volnicia și puterea de mai înainte. ȘTEFAN cel MARE.

Pentru slobozenie și moșie cu cinste a muri, decît prin multe veacuri cu necinste a trăi, mai cu folos și mai lăudat este. DIMITRIE CANTEMIR.

Acela nu este patriot care n-a învățat a fi folositor obștei ; n-a purtat cerul în pieptul său acel care n-a simțit plăcerea de-a fi binefăcător pentru mulți, chiar cu sacrificiul său. GHEORGHE ASACHI.

Omul înainte de neam și-a iubit familia, înainte de lume și-a iubit neamul și partea sa de pămînt, fie mare, fie mică, în care părinții săi a trăit și i-a îngropat, în care el s-a născut, în care a petrecut dulcii ani ai copilăriei, ce nu se mai întorc ; în care a simțit cea dintîi bucurie și cea dintîi durere de bărbat. Nu cunosc încă nici o seminție cît de barbară, care să nu aibă acest simțămînt. MIHAIL KOGĂLNICEANU.

...O ! Trebuie să nu aibă cineva nici o picătură de sînge în vine, nici o scînteie de simțire în inimă, pentru ca să nu se înduioșeze la privelișteа patriei sale și să nu iubească pe fratele său : poporul român. V. ALECSANDRI.

Mă gîndesc tot timpul la țară, sînt cu totul sufletul, în fiecare clipă, alături de poporul nostru... Lumea trebuie să cunoască țara mea, așa cum e. Peste tot unde mă duc, eu nu uit că aceasta e prima mea datorie ! GEORGE ENESCU.

Fără patrie nu se poate închipui existența de națiune și fără națiune, patria e numai un cuvînt deșart. NICOLAE IORGA.

...De aceea patriotismul este simțămîntul activ și covîrșitor al generațiilor actuale, care binecuvîntează părinții, moșii și strămoșii mai mult ca pe ele. adeseori învrăjbite în vrăjmășii, dar totdeauna unite în amintirea celor din trecut. BARBU ȘTEFĂNESCU DELAVRANCEA.

A fi patriot nu e un merit, e o datorie. Numai cine nu socoate iubirea de țară drept o datorie e în stare să se laude cu ea. GEORGE TOPÎRCEANU.

Mă simt al poporului meu pînă în cel mai afund trecut de suferințe ; mă simt al prezentului prin cuvîntul de progres și pace al generației mele ; mă simt al viitorului prin luptătorii tineri ce mă vor continua. Ce săvîrșim noi bun în prezent se leagă de întreaga operă a viitorului. MIHAIL SADOVEANU.

Și-am rămas stăpîni pe moșioara noastră. Știe numai bunul Dumnezeu cu cît ne-am plătit noi pămîntul acesta, scump tuturor românilor, scump pentru frumusețile și bogățiile lui, scump pentru faptele mărețe și înălțătoare care s-au petrecut pe el. ALEXANDRU VLAHUȚĂ.

Românul își iubește pămîntul unde s-a născut ca un rai, din care nici tiraniile cele mai crude nu sînt în stare a-l goni. V. ALECSANDRI.

N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid. Care nu se înfiorează de-a ta faimă, Baiazid ! MIHAI EMINESCU.

Steagul e România ! Acest pămînt binecuvîntat al patriei, stropit cu sîngele strămbunilor noştri şi îmbelşugat cu sudorile muncitorului. El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinţii şi unde se vor naşte copiii voştri. Steagul e totdeauna trecutul, prezentul şi viitorul ţării : întreaga istorie a României. ALEXANDRU IOAN CUZA.

...să cunoşti, în trăsături generale, lunga şi chinuita poveste omenească şi, mai amănunţit, istoria gliei tale băştinaşe aşa cum ţi-au durat-o din vremile cele mai cărunte, cu zilnice sudori şi cu mult, prea mult sînge moşii şi strămoşii... să ai idee ce este pămîntul de care ţi-e legată soarta şi să cunoşti plaiurile şi munţii, apele şi cîmpiile, unde ai să trăieşti, unde au trăit şi s-au prăpădit cei ce te-au făcut şi unde au să trăiască şi să se prăpădească cei pe care îi faci tu. EMIL RACOVIŢĂ.

...Viaţa oricărui om e ca o coardă care, împinsă, oscilează şi revine încet la poziţia simplă şi dreaptă de la care a plecat. Eu revin de unde am luat-o, la acei care au prezidat la primii mei paşi şi au dispărut ; asta mă îndurerează, dar nu mă înstrăinează de locul meu natal, unde vreau să mă întorc o dată şi o dată, pentru odihna cea mare. GEORGE ENESCU.

Fiind pămîntean drept din neam în neam, am urmat legea inimii răzeşilor şi moşnenilor noştri şi n-am cunoscut ura, ci numai dragostea în formele ei multiple, fie pentru semenul meu, fie pentru trecut, fie pentru datină, fie pentru acest pămînt pentru care au suferit şi au luptat generaţiile anterioare. MIHAIL SADOVEANU.

Patria e pentru cei mai mulţi patria lor, pentru cîţiva patria părinţilor lor, pentru foarte puţini, la care sigur patriotismul e activ, patria fiilor lor. NICOLAE IORGA.

Pămîntul acesta este frămîntat cu sîngele moşilor şi strămoşilor noştri. MIRON COSTIN.

rubrică realizată de
M. BURDUJA

Foto : Mihai Munteanu

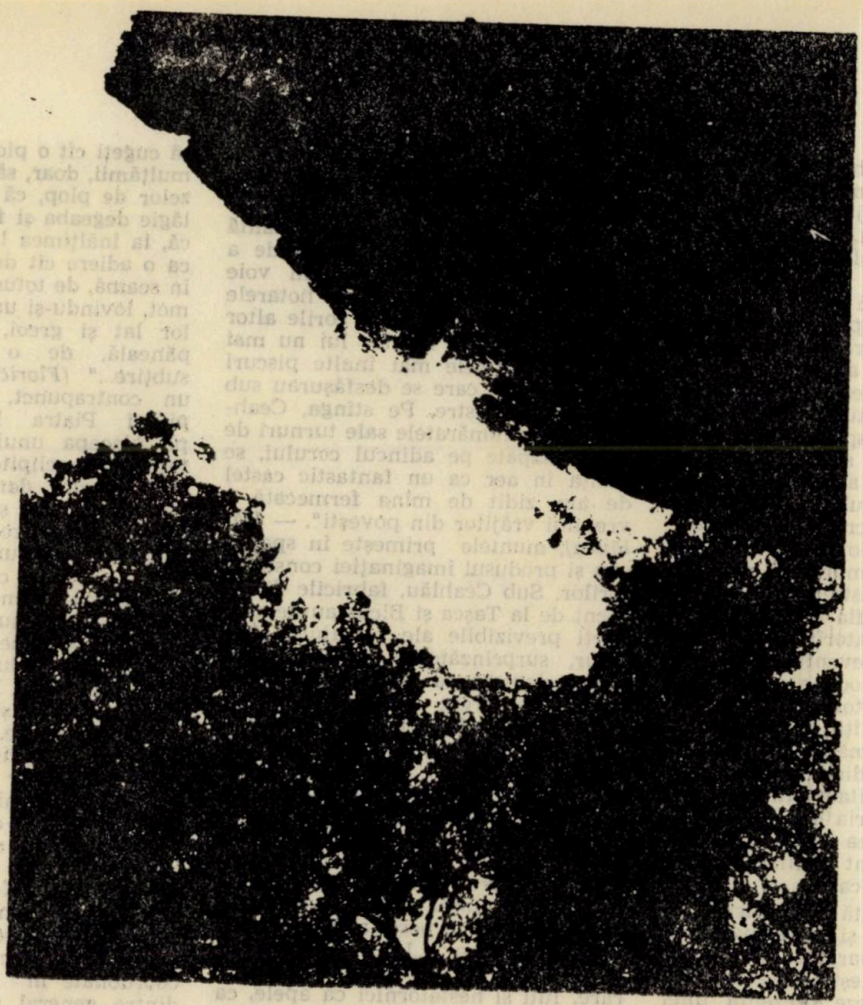

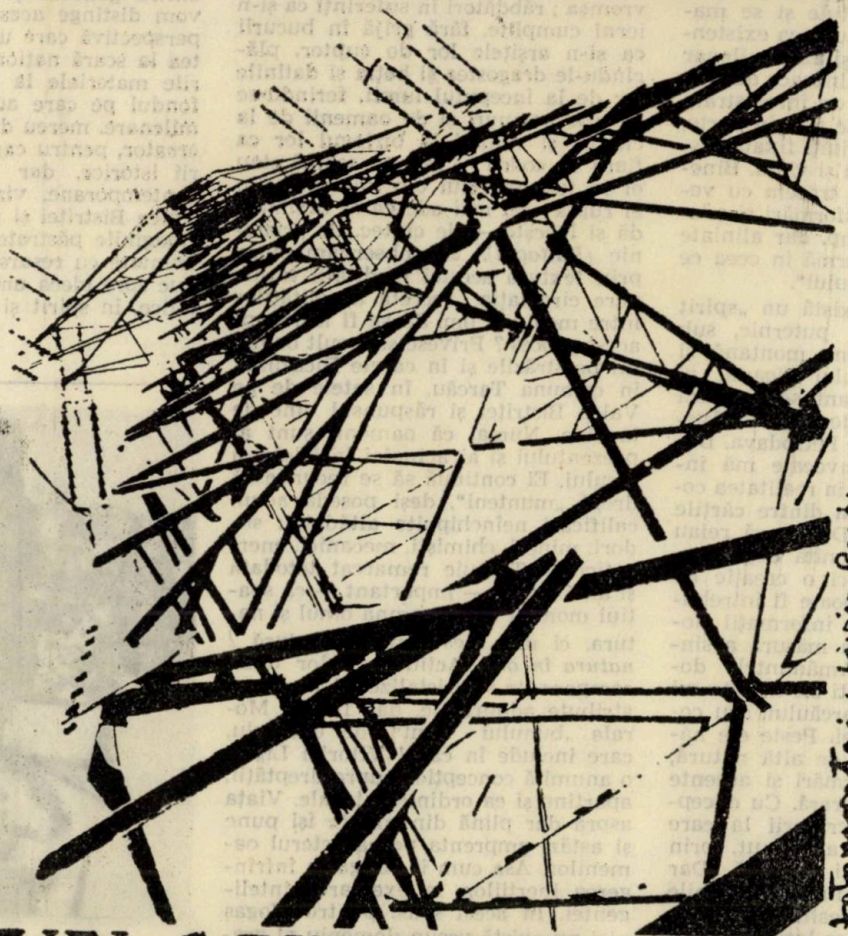

fotomontaj : Liviu Rusu

UN ANUMIT SPIRIT AL LOCULUI

Momentul de tihnă în care să ne lămurim pe noi înşine faţă de lumea înconjurătoare nu trebuie aşteptat, lăsat să vină la voia întîmplării, pentru că s-ar putea să nu-l găsim niciodată. În agitaţia acestui veac el trebuie căutat, să ne întîmpine, să ne încapă. Poate e adevărat că sînt locuri predestinate unei asemenea întîmplări, favorizînd meditaţia şi limpezirea. Poate că ţinutul Neamţ este unul dintre aceste spaţii propice distilării gîndului şi sufletului. M-am întrebat adesea ce a însemnat şi cît a însemnat pămîntul pe care-l străbat astăzi pentru scrierile lui Creangă, Hogaş ori Sadoveanu ? Desigur nu un „cadru", ci mult mai mult : o *matrice* chiar. Şi astfel am ajuns la concluzia că a te afla într-un anume loc presupune şi datoria de a depăşi simpla folosire şi, eventuala înregistrare statistică. A locui aici presupune a-ţi asuma teritoriul cu tot ceea ce îi aparţine şi îţi aparţine. Am traversat de nenumărate ori ţinutul Neamţ, în toate direcţiile, intuind doar o posibilă unitate între ceea ce îmi comunica istoria sau literatura, şi ceea ce îmi oferea prezentul. Apoi, în preţiosul moment de tihnă am început să caut explicaţiile...

O privire aruncată în lăuntru şi în afară, în memorie şi peste malaxoarele de la Taşca, barajul de la Bicaz sau uzinele Săvineştiului este deajuns ca să sugereze prezenţa unei unităţi care se constituie şi se manifestă subtil în desfăşurarea existenţei. Procesul e istoric şi axul milenar trece pînă dincolo şi dincoace de momentul nostru. Ceea ce înregistrăm în prezent se dovedeşte a fi, în parte, proiecţia unei continuităţi fixată distinct în spaţiu, oameni şi viaţă. Bineînţeles, nu e cazul să trecem cu vederea multiplele transformări şi adausuri petrecute în timp, dar aliniate şi absorbire pînă la urmă în ceea ce aş numi „spiritul locului".

Fără îndoială că există un „spirit al locului" resimţit puternic, sub multe aspecte, în zona montană şi submontană a ţinutului Neamţ, al cărei epicentru iradiant se situează aproximativ pe coordonatele străvechii cetăţi geto-dacice Petrodava. Dovezile care merită invocate mă întîmpină pretutindeni, în realitatea cotidiană ca şi în atîtea dintre cărţile scriitorilor amintiţi. Doresc să reiau însă o precizare devenită deja postulat în estetică : nici o creaţie cu caracter artistic nu poate fi întrebuinţată ca depozit de informaţii documentare ci doar ca măsură a sintezei şi esenţelor. Amănuntele documentare le întîlneşti ori de cîte ori urci pe drumurile Tarcăului, sau cobori către apa Ozanei. Peste ele năvălesc însă dovezile de altă natură, mai bine zis confirmări şi accente păstrate în opera literară. Cu excepţia lui Creangă, scriitorii la care m-am oprit nu au aparţinut, prin naştere, acestei părţi de ţară. Dar toţi au demonstrat afinităţi durabile cu ţinutul de sub Ceahlău, pînă la a se integra în ordinea locului, cu fiinţa şi opera lor. Aşa cum o fac locuitorii de astăzi, constructori ai hidrocentralelor, ai fabricilor de ciment ,ai fabricii de volvatir, ai combinatului de fibre şi fire sintetice etc.

Muntele, conformaţie fascinantă pentru Calistrat Hogaş, prilej de a lăsa imaginaţia să zboare în voie („Soarele călca acum pe hotarele dintre amurgul nostru şi zorile altor lumi, iar lumina razelor lui nu mai poleia decît cele mai înalte piscuri ale munţilor, care se desfăşurau sub picioarele noastre. Pe stînga, Ceahlăul, cu nenumăratele sale turnuri de stînci, săpate pe adîncul cerului, se înălţa în aer ca un fantastic castel de aur zidit de mîna fermecată a vreunui vrăjitor din poveşti". — *Hălăuca)*, muntele primeşte în spaţiul său şi produsul imaginaţiei constructorilor. Sub Ceahlău, fabricile de ciment de la Taşca şi Bicaz au devenit părţi previzibile ale peisajului. Desigur, surprinzătoare prin noutate, însă aşteptate ca evenimente. Fără să dezechilibreze întregul, fără să contrazică definiţiile din dicţionar *(peisaj :* „porţiune, colţ din natură care formează un ansamblu cu valoare estetică"), ci îmbogăţind-o. Acelaşi munte apare, în universul sadovenian, ca un spaţiu al elementelor primordiale. Aici soarele, apa, piatra şi pădurea contează în organizarea şi dezvoltarea vieţii. Autoritatea naturii a luat în posesia şi sub ocrotirea ei lumea : „Locuitorii aceştia de sub brad sînt nişte făpturi de mirare. Iuţi şi nestatornici ca apele, ca vremea ; răbdători în suferinţi ca şi-n ierni cumplite, fără grijă în bucurii ca şi-n arşiţele lor de cuptor, plăcîndu-le dragostea şi beţia şi datinile lor de la începutul lumii, ferindu-se de alte neamuri şi de oamenii de la cîmpie şi venind la bîrlogul lor ca fiara de codru — mai cu seamă stau ei în faţa soarelui c-o inimă ca din el ruptă : cel mai adesea se desmiardă şi lucreşte — de cîntec, de prietenie *(Baltagul).* Să observăm cum, prin textura acestei meditaţii transpare circulaţia secretă a calităţilor între mediu şi om. Să se fi întrerupt acest proces ? Privesc şi ascult oamenii pe străzile şi în casele Bicazului, în comuna Tarcău, în satele de pe Valea Bistriţei şi răspunsul vine de la sine. Numai că oamenii sunt ai prezentului şi ai actualei înfăţişări a locului. Ei continuă să se recunoască drept „munteni", deşi posedă acum calificări neînchipuite altădată : sudori, mineri, chimişti, mecanici, energeticieni. Trebuie remarcat totodată şi amănuntul — important — că spaţiul montan nu înseamnă omul şi natura, ci mai ales *omul în natură / natura în om.* Acţiunea celor două componente se cristalizează în cîteva atribute admirabile, dar firesti. Morala „bunului simţ", de exemplu, care include în cazul Vitoriei Lipan o anumită concepţie asupra dreptăţii, apartine şi ea ordinii naturale. Viaţa aspră dar plină din munte îşi pune şi astăzi amprenta pe caracterul oamenilor. Asa cum îi obligă la înfrîngerea inerţiilor, la exersarea inteligenţei. În acest sens, pentru Hogaş nici nu există vreun domeniu al gratuitului („Şi fiindcă buna-cuviinţă cere, cînd te afli în largul naturii, să cugeţi cît o ploşniţă cel puţin, mă mulţămii, doar, să găsesc cusur frunzelor de plop, că fac prea mare gălăgie degeaba şi fără cuvînt, că, adică, la înălţimea la care se află, fără ca o adiere cît de uşoară să le bage în seamă, de totuşi se clatină cu zgomot, lovindu-şi unele de altele discul lor lat şi greoi, aninat fără cumpăneală, de o coadă lungă şi subţire..." *(Floricica),* iar astăzi, ca un contrapunct, edificiile municipiului Piatra Neamţ, se ridică pe pleoapa unui alt vis. Cînd isteţimea e sclipitoare, înţelesuri se află în orice, dar mai ales în gesturile, obiceiurile şi faptele oamenilor. Mai demult, Creangă se depărta cu nostalgie de locurile îndrăgite („...din vîrful acestui codru mai aruncăm, nemernicii de noi, cîte-o căutătură jalnică spre munţii Neamţului...") ; acum urcă minerii cît mai aproape de inima muntelui căutînd-o sub straturile de calcar. Modul de a contempla, de a gîndi şi de a evalua lucrurile se regăseşte, deopotrivă, la personajele scriitorilor noştri şi în existenţa oamenilor de azi, contribuind laolaltă la definirea acelui „spirit al locului" despre care vorbeam.

Vreau să mai adaug că particularităţile semnalate nu sunt menite să izoleze ţinutul Neamţ în cadrul marii spiritualităţi româneşti. Acumulările specifice produse de-a lungul vremii se circumscriu, normal, unor mişcări coordonate în raport cu dialectica dintre general şi particular. Astfel vom distinge aceste valori şi într-o perspectivă care urmăreşte umanitatea la scară naţională, sau acumulările materiale la acelaşi nivel. Iată fondul pe care au crescut energiile milenare, mereu dirijate într-un sens creator, pentru care pledează mărturii istorice, dar şi atîtea realizări contemporane, vizibile peste tot în Valea Bistriţei şi pe Valea Muntelui. Imaginile păstrate în memorie, confruntate cu resursele bibliotecii conduc spre ideea unei continuităţi specifice, în spirit şi în faptă.

Emil NICOLAE

Ion Petrovici : „De la fereastra mea" (grafică)

Maşamond

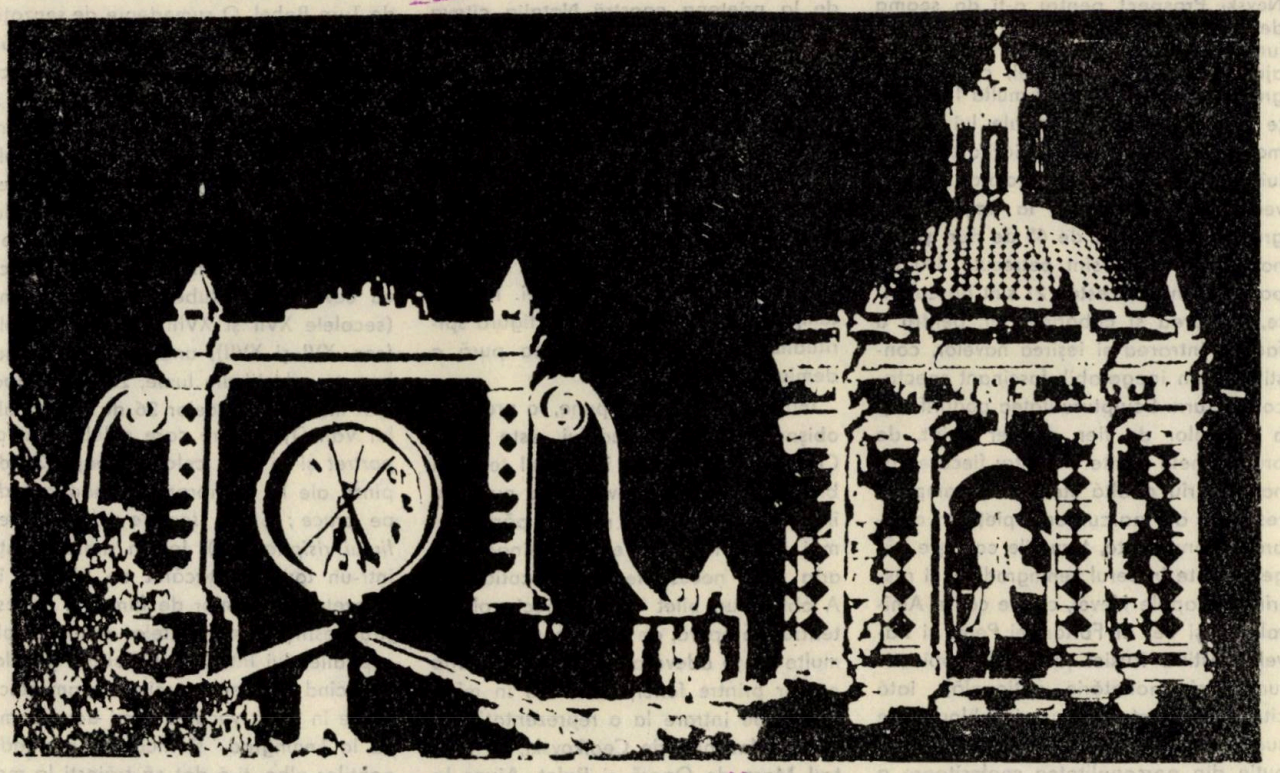

LENINGRAD, ARTĂ ŞI ISTORIE

Un reportaj de CONSTANTIN COROIU

In lumina nopţilor albe

Vocea caldă, învăluitoare, pe care o aud în difuzor, mă scoate din starea de uşoară încordare a unui zbor la peste 10 000 de metri, relaxîndu-mă.

Dragi prieteni, peste cîteva minute vom ateriza pe aeroportul internaţional din Leningrad : Gorod gheroi, oraşul-erou...

Marea navă aeriană cu care călătoresc coboară vertiginos. Privesc prin hublou priveliştea şi încerc, în strălucirea serii de sfîrşit de iunie, strălucirea specifică timpului nopţilor albe, să surprind cîteva dintre reliefurile şi reperele arhitecturale ale nesfîrşitei desfăşurări urbane de pe malurile Nevei. Imi este greu să trasez, fie şi imaginar, vreun contur. In minte, ca la o apăsare de buton, se derulează scene răzlețe din atîtea filme pe care le-am văzut şi pe care nu le-am văzut ; episoade din opere literare clasice care m-au purtat mai demult sau mai de curînd pe străzile ori în saloanele nobiliare ale Petersburgului, făcîndu-mă să sufăr împreună cu eroii lor, admirînd tulburătoarele frumuseţi feminine şi bucurîndu-mă de-a avea nebănuita şansă să le cunosc căldura ori asprimea sufletului...

Mai sînt 23 de ani pînă cînd Leningradul, marea metropolă a Nordului, sfidînd parcă imensitatea verde-cenuşie a Balticii, va împlini doar trei veacuri de existenţă. O istorie relativ scurtă dar de o dramatică intensitate şi condensare. O intensitate a asumării şi implicării în istorie, a asumării unui neasemuit destin. Poate de aceea Leningradul îţi dă un sentiment tulburător al întinderii şi adîncimii milenare. Pătrunderea în universul său, în lumea lui de celebre personaje ale istoriei şi ale literaturii, în lumea milioanelor de locuitori ai săi care-i sporesc necontenit splendorile echivalează cu o sărbătoare a ochiului şi a spiritului. E un spaţiu de rafinată cultură şi de orgolioasă civilizaţie, cultura şi civilizaţia fiind aici într-o deplină concordanţă, prima tinzînd mereu şi reuşind adesea să o încorporeze pe a doua.

Petru cel Mare, fondatorul miraculosului oraş ridicat pe solul mlăştinos şi neprimitor de la gurile Nevei, şi urmaşii săi au ambiţionat şi au reuşit să „repete" şi să sintetizeze aici, într-un stil, desigur, original şi la dimensiunile sufletului rusesc, tot ceea ce bătrîna Europă avea, în secolul al XVII-lea mai rafinat, mai

valoros şi mai nobil. Ambiţie devoratoare, dintre cele care definesc şi obsedează personalităţile geniale, numai pe marii făuritori de istorie. Arhitecţi vestiţi ca : Leblond, Montferrand, Rastrelli, Rinaldi şi mulţi alţii, alături de maeştri autohtoni ai vremii, au susţinut parcă pe malurile golfului Finic o extraordinară demonstraţie a artei şi măiestriei lor. Oraşul întreg, ca un nufăr galben răsărit din mlaştini, e un palat, ori poate un vast muzeu ar trebui să-l numesc, cu clădiri monumentale specifice, specific care nu este uitat nici o clipă de edilii săi contemporani. E suficient să parcurgi pe jos cei patru kilometri ai vestitului Nevski Prospect pentru a-ţi da seama de spiritul locului,de aerul său inconfundabil. Monumentalitatea şi geometria ajung la limita saturaţiei, căci Leningradul suferind de prea multă frumuseţe riscă în unele zone ale lui să fie monoton. Natura şi ingeniozitatea omului care se potenţează reciproc îl „salvează" însă mereu şi la timp. Leningradul e străbătut de 65 de rîuri şi canale peste care sînt petrecute 300 de poduri. Dintre acestea 21 sînt basculante, ridicarea şi coborîrea lor, pentru a facilita intrarea şi ieşirea navelor, constituind un inegalabil, fascinant spectacol nocturn. Sculpturalitatea podurilor şi a grilajelor de fier, de fier forjat, de bronz, unele aurite — pentru fiecare canal sau rîu o altă structură — amplele respiraţii ale parcurilor şi pieţelor, celebrele monumente, turnurile ca nişte săgeţi înfipte în cerul Leningradului şi răsfrînte în apele Nevei, cum e cel al Amiralităţii şi cel al Fortăreţei Petru şi Pavel (Bastilia Rusiei ţariste, azi obiectiv turistic şi monetărie naţională), iată cîteva elemente ale unui tablou care sugerează ceva, dar — vai ! — atît de puţin din personalitatea copleşitoare a marelui oraş.

La Leningrad te întîmpină pretutindeni creaţia, gîndul înalt, măreţia omului şi a geniului său, istoria, legenda. Natura cu toată generozitatea ei, chiar în perioada din miezul verii cînd soarele nu mai apune, rămîne totuşi în planul al doilea, umbrită de splendida victorie a inteligenţei şi puterii de creaţie umane. Catedrala Sf. Isac, aflată în apropierea Călăreţului de Aramă din Piaţa Decembriştilor, mi-a apărut, prin masivitatea-i strivitoare, inhibantă, ca o sfidare. E înaltă de aproape 102 metri, fiecare coloană monolit cîntăreşte 112 tone, posedă cel mai precis pendul din Europa, „înghite" la fiecare recondiţionare periodică 400 de kilograme de aur pur, iar în incinta ei pot intra 14.000 de oameni. A fost durată în decurs de patru decenii (1818–1858) şi modul de rezolvare a unor probleme de construcţie, sistemul original de menţinere a unei temperaturi constante, necesară conservării picturilor şi frescelor interioare, care, în treacăt fie spus, nu au scăpat de vicisitudinile istoriei, stîrnesc, după cîte am aflat, uimirea celor mai experimentaţi şi mai reputaţi arhitecţi, constructori şi tehnicieni ai lumii contemporane. O mulţime pestriţă de turişti peste măsură de curioşi, asistă, amuzîndu-se, la demonstraţia de precizie a pendulului. Spectacolul inedit provoacă o îngrămădire sufocantă de oameni. Undeva, pe un piedestal, se află bustul arhitectului acestui colos, al acestei adevărate minuni a lumii : Montferrand. Aflu de la prietena noastră Natalia cîteva date privind biografia şi opera acestui creator. Mărturisesc că pe deasupra a tot ce văd sînt impresionat de lecţia unei vieţi dăruită artei, a unei biografii zidită cu o sublimă generozitate într-o capodoperă. La trei săptămîni după terminarea Catedralei Sf. Isac, după patru decenii de muncă, Montferrand murea, poate fericit şi copleşit el însuşi de atîta cutezanţă a minţii şi a faptei. Îi contemplu bustul. De pe soclu o figură spiritualizată îmi oferă imaginea pură a demiurgului.

Inutil de a o mai spune, o prezenţă obişnuită a Leningradului este Arta. Cînd mi s-a spus că în timpul teribilei blocade hitleriste cîteva teatre nu şi-au întrerupt activitatea, mi s-a părut cel mai firesc lucru. Pentru leningrădeni arta e o necesitate vitală, cotidiană. A obţine un bilet la un spectacol de teatru, de operă, de balet, constituie, de multe ori, o adevărată performanţă. Mă număr printre fericiţii care au în mînă biletul de intrare la o reprezentaţie cu opera *Mazeppa* de Ceaikovski, la Teatrul Mare de Operă şi Balet. Ajuns la teatru, îl descopăr asaltat de o mare mulţime de localnici şi turişti străini, cu toţii nutrind speranţa unui bilet în plus. Mă strecor spre intrare, împreună cu M., nevoit să răspund negativ la zecile de solicitări, de altfel discrete şi protocolare. Intrăm într-o sală de spectacole de o somptuozitate şi o capacitate pe care cu greu mi le-aş fi putut imagina vreodată. Ţinuta de gală a spectatorilor, adecvată prilejului şi momentului (e totuşi seară, deşi afară e lumină ca în miez de zi, e totuşi un spectacol de artă), frumuseţea vestitului lăcaş al cîntecului şi dansului clasic ne transportă într-o lume recognoscibilă. E lumea marii literaturi clasice ruse. Din şocul desprinderii de realitatea imediată nu mă poate scoate, se înţelege, nici ceea ce se petrece pe scenă. Cea mai bună ieşire dintr-un şoc însă nu poate fi decît un alt şoc. Şi, într-adevăr, coboriţi în stradă ne trezim în plină zi. Parcurgem distanţa destul de mare pînă la hotelul Ladoga cu o Volgă, descoperind un Leningrad aureolat de lumina roşietică a unui „soare" întîrziat, neobişnuit, plin de mister. Ceasul arată aproape miezul nopţii.

Despre faimosul Ermitaj, cu cele cinci palate impunătoare ale sale şi peste două milioane şi jumătate de exponate, ar fi poate o impietate să scriu după ce l-am străbătut în fugă într-o jumătate de zi şi într-o infernală aglomeraţie, împins, călcat, împiedicat de vizitatori de pe toate meridianele care, exclamă, comentează, întreabă, creînd o impresie de Turn Babel. O sumedenie de senzaţii, impresii, gînduri, sentimente mi se învălmăşesc în cap, în toată fiinţa. Simt că am febră, pulsul îmi bate foarte tare şi mă cuprinde furia împotriva unuia dintre cele mai caracteristice fenomene ale contemporaneităţii : turismul, deşi eu însumi mă aflu în interiorul fenomenului dezavuat. Mă concentrez asupra cîtorva săli pentru a mă alege cît de cît cu ceva : sala Rubens, sala italiană (secolele XVII şi XVIII), sala spaniolă (sec. XVI şi XVII), una dintre cele mai bogate colecţii din lume, zăbovesc apoi mai mult asupra celor 26 de lucrări ale lui Van Dyck, între care celebrul *Autoportret* şi în faţa celor aproape 30 de pînze ale lui Rembrandt *(Coborîrea de pe cruce ; Sfînta familie ; Întoarcerea fiului risipitor* etc). Ies în marea Piaţă într-un torturant ţăcănit de blitzuri, în zumzetul aparatelor de filmat şi privesc şirul nesfîrşit al elegantelor autocare ale ospitalierului Inturist... Glasurile ghizilor explicînd în diferite graiuri se amestecă şi ele în acest vacarm şi-mi dau seama că la Leningrad, şi încă în perioada nopţilor albe, ţi-e dat să trăieşti la modul cel mai concret senzaţia acută şi tonifiantă de a fi cetăţean al planetei întregi. Cu retina de atîtea ori rănită şi vindecată de culorile şi proporţiile capodoperelor adăpostite în sălile Ermitajului caut o clipă de singurătate, de regăsire, de odihnă. Imensa Piaţă a Palatului de iarnă mi se dezvăluie sub cerul albastru al Nordului. În mijloc, obeliscul Alexandrovskaia care celebrează victoria asupra lui Napoleon, monument datorat aceluiaşi Montferrand, o masivă coloană de granit monolit de 600 de tone. Palatul de iarnă, reprezentativ pentru barocul rusesc, undeva, precum într-un fundal de scenă uriaşă, clădirea şi turla Amiralităţii, celelalte edificii monumentale în stil baroc care o străjuiesc par a ilustra legătura indestructibilă dintre Artă şi Istorie, arta conferind istoriei intangibilă strălucire, iar istoria înnobilînd la rîndu-i arta cu sensul profund uman, învăluind-o într-o aură de gravitate, de solemnitate. M-am surprins aici pătruns de o liniştе grea

și de o bucurie mută izvorîte din încrederea în eternitatea umanului, din certitudinea că omul (Ce mîndru sună acest cuvînt ! — exclama Gorki) e sortit să fie mereu învingător. In apropiere, undeva pe malul Nevei, cu o zi în urmă văzusem locul unde se aflase odinioară palatul-reședință al lui Dimitrie Cantemir și însoțisem cu bătăile inimii acea clipă de reculegere, de reîntîlnire la mii de kilometri de casă cu trecutul meu, cu geniul românesc de-atîtea ori învingător. Omul învinge și victoria lui o sărbătorim adesea, din păcate, pe mormintele oamenilor...

Cimitirul Blocadei. Un monument simbolizînd Patria, o femeie care depune cununa de lauri pe frunțile eroilor, veghează cele 26 de hectare de pămînt în care se odihnesc 500.000 (dintr-un milion) de eroi ai orașului-erou. Flacăra eternă se înfioară la fiecare unduire de acordurile muzicii (Bach, Șostakovici) ce pare că se ridică din morminte. Pe un zid auster și masiv stă săpat un poem de o maximă simplitate și forță evocatoare. „Nimic nu se uită, nimeni nu este uitat" — spune un vers. Și, într-adevăr, la Leningrad nimeni și nimic nu este uitat. Orașul lui Petru cel Mare, al acelui paradis construit în golful Finic, Petrodvoreț — Versailles-ul rusesc, orașul atîtor creatori în toate domeniile care și-a legat, la începutul veacului nostru și pentru totdeauna, numele de cel al conducătorului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, făuritorul statului sovietic, Vladimir Ilici Lenin (activitatea și viața sa sînt evocate la fiecare pas), marele centru industrial, științific (fiecare al 30-lea savant al lumii, mi se spune, lucrează la Leningrad), punct cardinal al culturii și învățămîntului (peste 40 de institute de învățămînt superior cu aproape 300.000 de studenți, peste 50 de muzee, între care cel rezervat artei rusești este cel mai reprezentativ și mai cuprinzător din întreaga Uniune Sovietică, zeci de teatre etc.), reper istoric și artistic de prestigiu mondial (monumentele Leningradului îmbogățesc cu valori inestimabile patrimoniul spiritual al umanității) nu uită pe nimeni. Niciodată. Pe nimeni dintre cei care au contribuit cu ceva, gîndind, muncind sau luptînd eroic, la ceas de cumpănă, cu arma în mînă pentru ca metropola de la gurile Nevei să existe și să se înfățișeze astăzi lumii (milioane de turiști anual) nu numai ca un mare oraș, ci ca un mit sau poate ca o întreagă mitologie.

O prietenă poetă îmi spunea că de Leningrad, după ce l-ai văzut o dată, toată viața îți este dor. Avea dreptate !

MIRON COSTIN

Nu sînt vremile sub cîrma omului, ci bietul om sub vremi.

●

Vrăjmășia acoperită mai mult rău aduce.

●

Copacii cei mai înalți mai mare sunet fac cînd se doboară.

●

O, nesățioasă hirea omului spre lățire și avuție oarbă ; precît se mai adauge, pre atîta rîvnește ! Poftele omului n-au hotar. Avînd mult, cum n-ar avea nimica îi pare ; pe cît îi dă Dumnezeu, nu se satură ; avînd bun al său și al altuia bun a-l cuprinde cearcă ; și așa lăcomind la al altuia, sosește de pierde și al său.

●

Feciorii cei buni adaugă și cresc numele părinților lor și-l fac fără de moarte ; iar feciorii cei răi ocărăsc și sting numele părinților buni.

●

Pre șarpe, pînă nu ridică capul din iarbă, să-l lovești.

●

Nu e altă și mai frumoasă și de mai folos în toată viața omului zăbavă de cît cititul cărților.

●

Încă în lume nu s-a născut om pînă astăzi ca acela să nu-i trebuiască voroavă cu sfat.

●

Ia aminte, dară, o oame, cine ești pe lume
Ca o spumă plutitoare, rămîi fără nume
Una fapta, ce-ți rămîne, buna, te lățește,
În ceriu cu fericire în veci te mărește.

●

Milele domnilor pot aședza țările, nemila și lăcomia fac răsipă țărilor.

Să încep osteneala aceasta, după atîtea veacuri de la descălecatul țărilor cel dintîi de Traian, împăratul Rîmului, cu cîteva sute de ani peste mie trecute, să sparie gîndul. A lăsa iarăși nescris, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori, este inimii durere. Biruit-au gîndul să mă apuc de această treabă să scot lumii la vedere felul neamului, din ce izvor și seminție sînt lăcuitorii țării noastre, Moldovei și Țării Munteneștí și românii din țările ungurești, căci toți un neam și o dată descălecați sînt...

Bogdan Bîrleanu : „Strămoși".

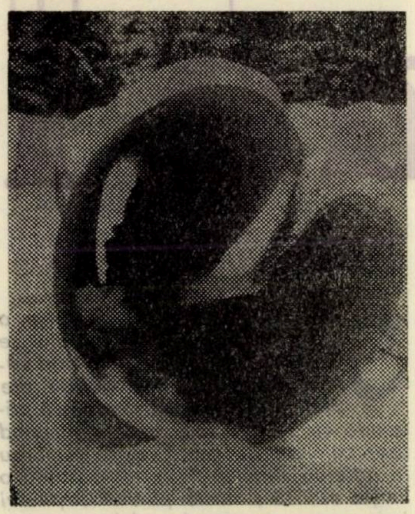

Foto : *Balási Csaba.*

un loc uitat

Schiță de ION ARHIP

Spre răsărit cerul își deschise o rană însingerată, care treptat se acoperea cu scama unor nori vătui. Printre piscurile golașe ale munților, soarele încearcă să pătrundă cu sulițele sale de raze, risipind ușor caierele de ceață, care tremurau în adierea vîntului. Peste tot domnea o liniște adîncă și numai pîriului Caşinului i se auzea murmurul undelor care se sbăteau printre stîncile acoperite de mușchi. Din cînd în cînd, din bulboanele line, cu ape adunate din lacrimile munților, zburau ca niște săgeți, din coarde aprig strunite, păstrăvi calenii ce încercau să-și prindă lacomi prada.

Mă strecuram spre acele locuri și cu grijă aruncam undița, tremurînd mușchii pe oglinda apei, ca să imit sbaterea disperată a ființei ce caută să se salveze de la înec. De sub stîncile uriașe și negre, se ițea cîte un păstrăv, plesnea musca cu coada și apoi se lăsa la fund, pîndind ca un tîlhar, la tot ceea ce se întîmpla în jur.

Stăteam încremenit ca o stană de piatră, îmi opream respirația și doar inima îmi bătea puternic de-i auzeam cu claritate tictacul. Timpul se scurgea greu, emoția devenea apăsătoare, fiindcă păstrăvii ce-i așteptam să prindă cîrligele cu muște fumurii și negre nu mai dădeau nici un semn de viață. Am tras ușor undița, am cercetat firul, iar pe buricele degetelor am încercat, cu multă grijă, ascuțișul cîrligelor. Totul era într-o perfectă stare. De necaz, au prins să mă năpădească tot felul de gînduri: îmi puneam întrebări singur și tot eu căutam să le dau răspunsul.

— Oare o fi firul prea gros și face zgomot în apă, poate n-am nimerit cu-

loarea muștelor, sau nu-i ora potrivită?... Ca să mă liniștesc, pentru o clipă, m-am retras sub un brad uriaș, cu cetina sub formă de umbrelă; m-am așezat pe o cergă aspră de ferigi și din buzunarul bluzei am scos o țigară. N-am avut răgaz să trag din cutie chibritul, căci, deodată, s-a auzit un zgomot de parcă din pîntecul muntelui s-ar fi rupt ceva. Am sărit ca ars în picioare și apoi, instinctiv, m-am tupilat după un brad. Din munte veneau bucăți de stîncă care se opreau cu mare larmă în apa pîriului. De teamă, mi-am dus automat mîna la șold și din teaca de piele am scos cuțitul vînătoresc, arma salvatoare cu care mă puteam apăra. Mi-am strecurat privirea printre tufe și brusturi ca să văd ce se întîmplă. Pe o șuviță de potecă cobora un cerb voinic care, abil ca un mare spion, cerceta cu atenție locurile. Ajuns la izvor, a mai cuprins din privire toate împrejurimile și apoi a brehuit scurt. La acest semn, o căprioară cu doi iezi a coborît încet, delicat, spre pîriu. Iezii și-au muiet repede botișoarele catifelate în apa limpede și au sorbit cu lăcomie. Apoi, la urmă, a venit căprioara. S-a aplecat cu pietate asupra undei, așa cum un credincios habotnic face o metanie în fața unei icoane de la un altar. Și-a scuturat apoi capul cu eleganță, privind cu dragoste la iezi și parcă-i îndemna:

— Hai, mai luați o gură, că nu-i nici un pericol! I!... Dar liniștea a fost stărîmată în țăndări de mine. Fără să-mi dau seama, am scăpat un strănut puternic, de a tremurat toată cetina bradului. Ochii mi i-am țintit apoi spre ființele pădurii care, de spaimă, au sărit ca niște arcuri. Iezii s-au împrăștiat care încotro, dar căprioara i-a adunat în grabă, conducîndu-i cu grijă pe firul potecii, spre adîncimea muntelui. Un ied mai bicisnic se încurca printre stînci și ferigi, dar căprioara îl împingea cu capul, îndemnîndu-l la fugă. Cerbul a rămas pe loc și, automat, a luat o poziție de războinic, punîndu-și coarnele în pămînt, iar cu copitele a început să bată în pietre și lemne, ținînd ritmul printr-un boncăluit înfricoșător. Cu ochii aprinși ca niște cărbuni mari, mă țintuia dușmănos, fiind mereu gata de a trece la atac.

În această situație, cuprins de o spaimă de moarte, nu mai știu prin ce mișcări miraculoase, pe care în altă situație nu le-aș fi putut face nici dacă mi-ar fi căzut capul, m-am trezit cățărat pe trunchiul bradului. Cerbul și-a ridicat privirea de tăiș de brici spre mine, m-a măsurat de cîteva ori, a cercetat împrejurimile să vadă dacă iezii și căprioara s-au depărtat, apoi a scos un muget scurt, strident, care, cu siguranță, se traducea cam așa:

— Dacă nu stai acolo, în banca ta, te stărîm în mii de bucăți!

S-a întors apoi indiferent cu spatele spre mine, a scormonit cu copita în pămînt, săpînd o gropiță peste care s-a lăsat cu picioarele din spate și cu nerușinare a deschis un robinet din care țîșnea, din cînd în cînd, un lichid albicios-gălbui. Acum fiind la adăpost de orice pericol, mi-am mai revenit cu firea și apoi am zis în sinea mea:

— Măi, al dracului obraznic! Apoi aista nu-i regele pădurii, ci un mare golan...

Cu pași mari, apăsați, sigur de sine, ca un războinic învingător, cerbul a urcat spre culmile muntelui. După cîteva minute m-am coborît de pe trunchiul bradului și am tras cu sete o țigară. Fumul era dumnezeiesc de bun, avea un gust amărui, de sîmbure de migdală. Am strivit mucul de o cioată de tag și apoi mi-am strîns în grabă undița și tuguiu ciine-ciinește, am ieșit la drum.

Roua strălucea pe lamele de brusturi și ferigi, iar printre trunze se zăreau țesute pînze fine de păianjen. Soarele se ridica domol pe boltă, sorbind ca un setilă aburii și răcoarea codrului.

Un șarpe negru de pădure a tăiat în grabă drumul. Din cuiburi au zburat speriate cînteze, iar dintre ramurile fagilor, gaițele au dat repede alarma, informînd păsările și animalele că, pe aproape, se află un dușman. O mierlă șuiera undeva ca un haiduc.

Mi-am iuțit pașii, trîncănind din cizmele de cauciuc. La un luminiș am intrat iar la un vad al pîriului și am aruncat undița între două stînci uriașe. Un păstrăv mic a venit ca un fulger spre muscă. Am smucit cu mare viteză și printre brusturi și ferigi peștele sărea, căutînd cu disperare apa. L-am prins în mînă ca pe o comoară scumpă și i-am dat o sfîrlă puternică în cap ca să-i anihilez durerea. L-am așezat în tașcă, apoi, am scuipat jos și am zis cu bucurie:

— Asta-i semn bun, să fie cu noroc!...

Am controlat apoi muștele și încet m-am strecurat printre stînci și trunchiuri de copaci căutînd, din privire, alte locuri. Căpătasem curaj și aruncam undița cu multă dibăcie. Muștele atingeau ușor oglinda curată a apei și eu le urcam și le coboram cu abilitate, imitînd un zbor jucăuș. Din cînd în cînd, cîte un păstrăv ataca musculița, apoi se furișa în adîncul undelor. Pădurea se luminase frumos, iar printre ramurile copacilor păsărelele își acordau instrumentele pregătind un mare concert. Prin iarba catifelată, verde ca broatecul, țîrîiau încet niște greieri. Am urcat domol spre alte locuri, urmărind din privire apa pîriului. Deodată, în față, ca într-o poveste minunată, mi-a apărut o poiană mare, inundată de soare. Dintr-un colț de stîncă ieșea un șipoțel subțire de apă curată ca lacrima. M-am aplecat și am sorbit cu lăcomie, dar m-am retras ducîndu-mi mîna la gură. Apa era rece ca sloiul și o simțeam cum, ca un argint viu, îmi pătrunde tot trupul dîndu-mi sănătate și energie.

De după un stejar bătrîn a apărut un om înalt, cu trunchiul uscățiv, cu ochi iscoditori, de spion al pădurii. Și-a ridicat cu respect din cap pălăria verde și cu voce domoală mi-a poftit „Bună ziua!". Pentru un moment am rămas surprins, dar văzîndu-i fața blajină, zîmbetul curat, i-am răspuns la bineț. Omul s-a apropiat încet de mine, privind cu coada ochiului la sculele de pescuit. A dat cu mirare din cap și apoi a zis cu glas admirativ:

— Tsss! Straşnice ostromente mai aveți domnu' inginer!...

— Nu sînt inginer bădie, i-am răspuns eu cam supărat. Dar omul parcă n-a auzit ce-am spus și, luîndu-mi cu sfială undița din mînă, a început s-o cerceteze cu de-amănuntul, apoi a fluierat prelung.

— Pfiu, pfiu! Apăi la așa scule, domnu' inginer, eu zic că vine peștele la ea să se drăgostească, nu altceva. Da roticica asta cum se cheamă, domn' inginer? Ce fel de drăcovenie mai e?

— Asta-i mulinetă, bădie, i-am răspuns eu cu oleacă de falș în glas.

— Aha!... Molinetă, îi zice? I Măi, măi, mare drăcie! Și asta ce face, plimbă peștele prin apă ca să-i facă poftă de mîncare? a zis omul cu ironie, zîmbind a rîde dintr-un colț de buză. Da încaltea ați prins ceva cu odoru' ista de undiță?

Cam rușinat am deschis tașca în care aveam tot felul de truse și am tras o pungă în care zăcea mort păstrăvul.

— Atîta! a grăit mirat omul, ridicîndu-și în sus sprîncenele negre și stufoase. Apăi, asta nici că se mai poate, că doar pîriul are pește, nu șagă. Eu am să zic o vorbă domn' inginer, dacă nu vă e cu supărare. O să mărg eu olecuță de timp cu matale, ca să facem o prubuluială. Numai iaca ce zic eu, după capul ista, să deșurubezi mata roticica asta, holineta, cum îi mai zice, ca să ușurăm undița.

N-am mai așteptat să-mi spună a doua vorbă, că repede am deșfăcut mulineta și am așezat-o în tașcă. Omul a tras cu ochii discret și iscodindu-mă m-a întrebat ce „ostromente" mai am în ea. Am scos fudul trusa pe care scria cu litere mari: „Made in Franța" și ridicînd cu grijă capacul i-am arătat cartonul cu pluta lipite, plin cu cîrlige pe care erau așezate tot felul de muște colorate. A fluierat iar plin de admirație, a cercetat cu grijă iuțeala cîrligelor și a zis cu voce sigură, îndesînd cuvintele ca făina într-un sac:

— Ihî!... Taci că-i ghine! A luat o muscă alburie din trusă, și-a scos din chimir un briceag cu prăsele în solz de pește, a așezat cîrligul pe unghia mare de la degetul stîng și cu mare siguranță i-a scurtat aripile. Apoi, din buzunarul de sus al surtucului a scos tot felul de pene colorate, le-a așezat pe cîrlig și le-a legat cu un fir subțire de ață. A măsurat firul cu lungimea bambusului, a învîrtit undița de vreo cîteva ori prin aer, de parcă, cu o biciușcă își mîna caii de la căruță și iar a zis numai pentru el:

— Taci, că-i ghine, tatae? O să vedem noi. Apoi mi-a făcut încet un semn în taină, îndemîndu-mă:

— Hai, după mine, domn- inginer!

Omul a pășit înainte. Făcea niște pași mari, de uriaș, sărea peste stînci ca peste niște mușuroaie de furnici. Eu mă țineam după el clămpănind din cizmele înalte de cauciuc și sufiind din greu, de parcă plămînii îmi erau niște foale aprinse. Cînd a ajuns la pîriu, s-a tupilat după o stîncă, a cercetat din privire undița și a boscorodit ceva iar numai pentru el. S-a strecurat ca un dihor spre apă, a aruncat undița și cît ai clipi dintr-o geană a și tras, scoțînd din gîtlej un sunet scurt, îndesat. Un păstrăv dolofan se sbătea disperat în cîrlig, trăgînd firul spre apă. Omul l-a dojenit domol:

— Ne, ne, ne! Ie, te, te! Unde-o iei măi băietane?! L-a prins repede în mînă și nu știu ce i-a făcut că păstrăvul nu s-a mai sbătut. L-a aruncat ca pe o pietricică pe malul unde stăteam

eu, făcîndu-mi din mînă semn că să-l bag în taşcă.

A părăsit apoi locul, strecurîndu-se ca un şarpe printre urzici şi copaci. S-a oprit la o altă bulboană, a cercetat cu atenţie unda şi apoi a aruncat muştele. Din nou a smuncit, scoţînd pe mal un alt păstrăv. A repetat mereu, ca un mecanism perfect, aceleaşi mişcări. Într-o jumătate de oră, taşca îmi atîrna greoaie la şold, fiind aproape plină cu peşte. Îl urmăream pe omul pădurii cu atenţie şi admiraţie. Se mişca cu atîta abilitate, cerceta locurile, încît ştia şi pietrele cum stau aşezate în apă şi unde este cotlonul peştelui. Arunca undiţa şi apoi vorbea în taină, adresîndu-se păstrăvilor :

– Matale ai plecat azi de-acasă, uşărnicule !... Iracan de mine, crezi că n-am să te dibuiesc pe unde eşti ? ! Te-ai urcat la amantă la stînca de sus. Biinee..., tataie !

De la o vreme, după ce soarele s-a ridicat cam pe la mijlocul bolţii albastre ca floarea de miozot, aruncîndu-şi drept razele asupra codrului şi pîrîului, păstrăvii parcă se ascunseseră pe un alt tărîm, că nu mai dădea nici un semn de viaţă. Apa strălucea ca un pahar de cristal, din valurile mici se ridicau uşor caiere de aburi fumurii. Omul a privit atent cîteva clipe, apoi a strîns cu grijă undiţa, a trecut prin apă şi a venit lîngă mine spunîndu-mi categoric :

– Gata domn' inginer ! De-amu nu mai muşcă. O să cercaţi mai pe sară, cînd s-o potoli dogoarea. Dacă mata vrei, pînă atunci, poţi să vii în poiană, să te odihneşti, să curăţăm peştile şi să-i punem urzici ca să nu se altereze.

Cu mîna dreaptă a ridicat taşca, a cumpănit-o bine în palmă şi a evaluat-o :

– Eu zic că tot avem măcar o kilă, domn' inginer...

– Avem, bădie, avem, am întărit eu, lăudîndu-i marele meşteşug. Omul a lăsat oleacă capul în jos şi cu modestie în vorbă mi-a răspuns :

– Trebuie să-i cunoşti locul, domn' inginer şi să prinzi vremea cînd muşcă. Aista-i peşte şiret tare, nu se dă bătut cu una cu două... Dar, lasă, că ai să prinzi şi mata meşteşugul, n-avea grijă.

Şi-a ridicat privirea spre boltă, apoi a stat un pic pe gînduri, cercetînd cu atenţie apa, iarba, copacii şi ascultînd freamătul tainic al pădurii. Peste tot se auzea un zumzet monoton de albine şi bondari care umblau cu colinda din floare în floare. În ierburile poienei, cosaşii şi lăcustele îşi tremurau aripile scoţînd nişte sunete metalice. Prietenul meu s-a aplecat uşor din trunchi, a rupt nişte tufe de mentă de pădure, şi-a frecat cu ea palmele mari ca nişte căuşe şi a ascultat atent, la un lucru căruia numai el îi ştia taina.

– Eu zic că are să vie ploaia domn' inginer. Haideţi să ne grăbim să ajungem în poiană, la colibă. O să staţi acolo, numai că nu ştiu, zău, ce-o să facem de-ale gurii, că am văzut că n-ai nimic la mata.

I-am făcut semn nepăsător din mînă, vorbele fiindu-mi oprite de un stol de graure, negru ca păcura, care a trecut gălăgios pe deasupra pădurii. Omul m-a îndemnat să grăbesc paşii că vine ploaia. Am început să urcăm repede spre poiană. Cerul s-a acoperit îndată de caiere de nori cîlţoşi, iar un fulger a spintecat în două pădurea şi un bubuit prelung a sfărîmat în ţăndări liniştea. Cînd am ajuns la colibă, începuse să ploaie mărunt, ca prin sită. Brotăceii cîntau bucuroşi, chemînd ca nişte paparude ploaia.

M-am aplecat uşor din trup şi am intrat în colibă. Peste tot era o curăţenie ca într-o farmacie. Într-o parte era un pat din bîrne de brad, pe care era întinsă multă otavă moale şi o cergă veche. Jos, la picioarele laiţei erau aşezate o cofă şi o ulcică de lut, în mijloc două crăcane de lemn înfipte în pămînt şi un ceaun de tuci.

Omul m-a poftit să mă aşez pe pat, cerîndu-şi iertare că nu se aştepta să primească „mosafiri". Afară ploaia se înteţea mereu. Pădurea fremăta prelung, iar ramurile copacilor sunau ca nişte tălănci dogite sub loviturile stropilor mari de apă. M-am întins pe pat, simţind cum tot trupul îmi este cuprins de o moleşeală tare plăcută.

Prietenul meu a început să trebăluiască prin colibă. A aprins focul, a clătit ceaunul şi a pus de mămăligă. Dintr-o traistă a scos nişte căţei de usturoi pe care a început să-i cureţe cu briceagul, aruncîndu-i într-o scăfiţă de lemn. Apoi şi-a frecat mîinile, a luat taşca şi a scos cîţiva păstrăvi, pe care i-a spintecat cu grabă, i-a presărat cu sare şi făină de păpuşoi, i-a aşezat la rînd pe o scîndură de brad, pregătindu-i pentru a-i frige pe cărbuni.

De oboseală genele mi se lipeau şi mă chinuiam ca să nu adorm. Ca printr-o ceaţă groasă priveam cum gazda aşeza totul pe o masă ca o vrednică gospodină. După vreo oră am simţit că cineva mă scuturã uşor de umeri. Am deschis ochii şi l-am văzut pe prietenul meu cum zîmbea cu blîndeţe la mine şi apoi mi-a zis încet :

– Gata bucatele domn' inginer !... Poftească mata ca să guşti ceva.

Pe masă am zărit un pui de mămăliguţă din care se ridicau aburi, păstrăvii fripţi, scăfiţa era plină ochi cu mujdei, iar într-o strachină era o felie de caş galbenă ca un fagure. În nări am simţit toată aroma acelor bunătăţi. Pe cărbuni sfîrîiau nişte hribi graşi, cafenii. Omul îi întorcea cu mîna, apoi îşi scutura degetele prin aer ca să potolească usturimea focului. Îi lua repede de pe jar, le sufla cenuşa, apoi îi aşeza în strachină, „spurcîndu-i" cu mujdei. Am înghiţit de cîteva ori în sec, plimbîndu-mi limba prin gură de poftă. N-am mai aşteptat să fiu chemat a doua oară că am tras scăunelul de lemn cu trei picioare şi m-am aplecat pe masă cercetînd cu atenţie toate bunătăţile.

Dintr-o firidă secretă, gazda a scos un clondir în care era un lichid galben-verzui. Mi l-a întins rizînd şi îndemnîndu-mă :

– Trage o duşcă domn' inginer !... că aista taie oboseala şi face poftă de mîncare. Să mă ierţi mata că n-am păhăruţ, dar şi aşa tot unde trebuie se duce.

Am luat o duşcă din acea licoare cu gust de mentă şi care era pregătită după nişte reţete secrete. Era nemaipomenit de bună. Omul m-a îndemnat iar, împingînd spre mine clondirul cu dosul palmei, aşa cum se face la o cumătrie sau nuntă :

– Mai luaţi un gît, domn' inginer, că doar n-o hi foc ! Apoi poftească mata şi gustă şi oleacă de mîncare. Mă-ţi ierta dacă nu o să vă fie pe plac, dar eu atîta m-am priceput şi atîta am făcut. Iaca, asta-i mîncare de holtei de pădure...

Bucatele erau împărăteşti. După ce am ospătat şi păstrăvi cu mujdei, şi hribi fripţi hoţeşte pe jar, şi brînză, am băut o ulcică de apă, mulţumindu-i gazdei pentru tot ceea ce mi-a oferit. M-am tras apoi încet, pe o pală de iarbă. Omul a făcut repede curăţenie, a strîns masa şi a pus toate lucrurile la locurile unde au fost. Apoi ne-am aşezat la taclale. Din vorbă în vorbă, am înţeles că primitoarea mea gazdă avea un mare necaz. Am început să-l trag de limbă, pe ocolite, să aflu ce i s-a întîmplat. La început s-a cam codit, apoi şi-a deslegat baierele sufletului :

– Iaca, să vezi matale, domn' inginer, am păţit o dandana cu ocolul şi cu dalacii mei de cai.

– Care dandana, ce dandana, am ridicat eu vocea, curios să aflu repede totul.

– Iaca, o boală de urs mi-a spăriet caii, s-au dispriponit şi au fugit în plantaţia ocolului cu lanţurile după ei. Ce-i drept, e drept, au stricat oleacă de puiet de brad. Am stat eu de vorbă cu pădurarul, i-am spus că plătesc toată stricăciunea, că plantez şi de două ori mai mult puiet, dar el pace o ţine una şi bună : cică îmi face procis-virbal şi mă trimite la silvic. Eu, domn' inginer, n-am umblat în viaţa mea cu procise, dar amu nu ştiu pe unde am să scot cămeşa.

– Lasă şi mata, nu te spărie aşa – am încercat eu să-l liniştesc. Am să stric o vorbă cu inginerul silvic şi am să-l rog să nu te mai poarte pe drumuri. Ai să repari paguba şi nu te-i mai duce la proces.

Omul s-a înseninat la faţă, m-a privit cu ochii lui mari în care licărea un crîmpei de speranţă. Apoi parcă a cerut milă, ca un necăjit :

– Dacă mata ai trecere la domn' inginer, eu am să vă mulţumesc cu ceva.

– Adică, cum să mă mulţumeşti cu ceva ? ! am ridicat eu glasul puţin cam supărat. Păstrăvi mi-ai prins, de omenit m-ai omenit, şi eu să nu-ţi întind o mînă de ajutor ?... zău că mă tac foc ! Omul a tăcut mocnit. Şi-a dat repede seama de boroboaţa făcută, fiindcă şi-a dus mîinile la tîmple şi-a clătinat capul, apoi a vorbit încet :

– Amarnic mai eşti matale la mînie, domnule ! E, he, he !... Da, ca să nu-mi uit vorba şi să nu vă fie cu supărare, eu totuşi v-aş întreba ceva.

– Hai, dă-i drumul bădie, că m-ai cam mîhnit. Ia spune ? !...

– Iaca de, stau eu şi mă gîndesc în fel şi chip, ca să nu mă dau de sminteală. Apăi n-ai hi mata domnul cela care o venit ieri, la cabană, la „Înţărcătoare", cu o cucoană şi un băieţel balai... ?

– Păi, eu sînt, bădie, i-am răspuns zîmbindu-i iar cu bunătate.

– Apăi, nu vă supăraţi, eu l-am văzut că o venit cu matale şi pe domnu' inginer şef de la judeţ ! Eu cred că aveţi la cunoştinţă, sau cine mai ştie, poate vă e oleacă de cimotie ?...

– Îl cunosc bine, bădie, şi îmi este şi rudă, i-am răspuns muşcîndu-mi bu-

zele ca să nu mă năpădească rîsul.

— Apăi, parcă-i ghine ! a grăit omul cu mai mult curaj. Şi dacă nu vă e cu supărare, şi nu sînt endiscret, cam ce rubedenie sînteţi cu domn' inginer şef ?...

— Păi, îmi este frate, am zis eu, rîzînd cu multă poftă.

— Frate vă este ! ? a strigat omul, sărind de parcă nişte şerpi l-ar fi prins de picioare. E, he, he ! Taci, că-i ghine !... A început să-şi rotească braţele prin aer, şi-a luat pălăria din cap şi a răsucit-o în mîini, iar toată faţa i se inundase de lumină. Apoi a vorbit cu mare bucurie.

— Apăi, domn' inginer, numai matale eşti norocul meu ! Mare lucru cum mi-ai ieşit în cale ! Măi ! Măi ! Maare minune ! Da eu domn' inginer am să vă rog frumuşel, ca să nu mă supăraţi, treaba cu cadăul să rămînă în picioare.

— Care cadou bădie, ce tot mă dunui la cap, iar începi povestea !... Spune-mi despre ce e vorba ?...

— Api, eu ştiu undeva o bală de păstrăv mare, şi mîine l-aş prinde pentru cucoana matale şi băieţel. Asta să fie de la mine un cadou că doar oameni sîntem.

— Şi unde e păstrăvul ? l-am întrebat eu. Ce, mata îl prinzi cînd vrei, îi faci farmece, sau e un peşte chior ? !

— Asta nici că se poate, domn' inginer, a ridicat omul glasul. E un păstrăv pe care eu îl ştiu de mititel, da mîine n-am ce-i face, musai trebuie să-l prind.

— Şi-atunci, cum să facem ?, am întrebat eu plin de curiozitate. Cum să-l prindem ?

— Apăi, domn' inginer, mîine, cînd s-o îngîna ziua cu noaptea iar luceafărul de ziuă o să fie de-o prăjină pe cer, eu am să vin la cabană ca să vă iau să prindem păstrăvul.

*

* *

M-am pîrpîlit toată noaptea în pat, aşteptînd să se lumineze de ziuă. Spre zori m-a prins un pui de somn, dar ca prin vis am auzit ciocăniturile uşoare din geam. Am sărit ca ars din pat şi i-am răspuns omului : „Vin imediat" ! În cîteva minute eram echipat şi cu undiţa în mînă. Am pornit repede după călăuza mea. Omul făcea nişte paşi mari şi apăsaţi, îşi sălta din cînd în cînd pălăria verde ce-i venea pe ochi şi tăcea ca peştele în borş. Mă ţineam după el ca un cîine credincios după stăpîn. Pădurea se trezea încet din somn într-o adiere uşoară de vînt. Spre răsărit se lumina o pală de cer. Îmi săltam undiţa pe umăr şi mergeam repede clempănînd din cizmele lungi. Treptat am început să prind în urechi un murmur uşor de apă. Ne apropiam de pîriu. Omul s-a oprit la un moment dat ca un soldat în front. A ascultat cîteva clipe susurul apei, apoi s-a întors spre mine şi mi-a spus domol :

— O ploua la munte sus domn' inginer şi s-o învolburat pîriul. Dacă s-o sunit apa, apăi îi numai ghine. Să ne iuţim oleacă la mers ca să nu ne prindă răsăritul soarelui.

După vreo jumătate de ceas, am ajuns într-o adîncitură de munte cu praguri înalte de stîncă. Pîriul îşi arunca apele de sus, peste bolovanii şi copacii doborîţi de furtuni şi scotea un strigăt de disperare, înspăimîntător. La o distanţă de vreo douăzeci de paşi de apă, omul mi-a făcut un semn de taină ca să mă opresc în loc. El a păşit încet, s-a strecurat ca o vulpe şireată spre bulboană. S-a întors repede, după cîteva minute, cu două broscuţe în mînă. Apoi a luat undiţa, i-a aşezat un fir gros, pe care l-a cercetat cu multă atenţie, ca nu cumva să „aibă vreun ochi". De după gulerul bluzei a desprins un cîrlig mare cu două ancore, a făcut un nod pescăresc, iar cu dinţii a rupt bucata de nailon ce mai rămăsese. Făcea toate lucrurile acestea cu grijă şi tăcea ca pămîntul. Faţa i se întunecase şi parcă ochii îi erau înecaţi în lacrimi. De pe frunte îi curgea grăunţe de sudoare. În cîrlig a înfipt o broscuţă, apoi a stat drept ca o luminare în faţa apei şi a şoptit cuvinte pe care eu nu le-am putut desluşi sensul. S-a apropiat de bulboană încet, a cercetat iar undiţa din privire şi cu mare dibăcie a aruncat firul în apă. Din acel moment omul parcă se transformase într-o stană de piatră, contopindu-se cu pădurea, cu stîncile şi brazii. Eu priveam fix în gol, pufăind din ţigară şi scoţînd fum pe nas şi gură.

Din cînd în cînd, omul purta uşor firul printre stînci şi pragurile de lemn. Căuta mereu locul unde se ascundea păstrăvul, pe care el îl cunoştea de cînd era mititel. Deodată întregul trup i s-a înfiorat, mîna dreaptă i-a tremurat ca o vargă, firul s-a întins pe apă, iar băţul undiţei s-a îndoit ca un arc. Copleşit de durere, omul a întors capul spre mine şi mi-a spus cu o voce şoptită :

— L-am agăţat, de-amu-i gata !

Eu priveam uimit spre apă şi aşteptam cu sufletul la gură ca să văd ce o să se întîmple. Şi a început o luptă pe viaţă şi pe moarte dintre om şi peşte. Apa bulboanei se sfărîma în mii de cioburi, păstrăvul apărea cînd la suprafaţă, cînd fugea ca o săgeată spre adîncuri, căutînd salvarea spre pragurile stîncilor. Omul purta undiţa cu o mare grijă, căutînd să înşele intenţiile peştelui. După vreo jumătate de ceas de luptă, păstrăvul a obosit şi a început să vină ca un lemn spre mal.

Cînd l-am zărit cum se mlădia printre stînci şi cît de mare era am scos un şuierat prelung de mirare. Omul m-a privit cu dispreţ şi mi-a făcut semn din cap să tac, să nu batjocoresc acea clipă ce-i dată de legi şi datini pe care nu le cunosc veneticii. Păstrăvul a venit la un pas de mal. Cei doi se priveau faţă în faţă ca doi prieteni ce se cunoşteau şi nu se văzuseră de multă vreme. Apoi omul şi-a înfipt puternic picioarele în pămînt, s-a îndoit din trunchi şi a smucit puternic, sfărîmînd în bucăţi oglinda apei. După cîteva clipe, am zărit păstrăvul cum se svîrcolea disperat printre brusturi şi pietre. Prietenul meu s-a plecat încet, l-a cuprins în braţe, l-a privit cu milă şi parcă îi cerea iertare :

— N-am mai avut ce-ţi face măi frate, ţi-a venit şi ţie ceasul. Rogu-mă să mă ierţi.

Apoi i-a dat cîteva lovituri după cap ca să nu se mai chinuie. Peştele a tremurat din tot trupul, coada i-a vibrat ca o frunză de paltin în adierea vîntului. Ochii i-au devenit sticloşi ca un ciob de cer, apoi în ei s-a lăsat tot întunericul muntelui. Pentru o clipă, apa parcă s-a oprit din mers, iar pădurea a îngenunchiat în tăcere, păstrînd un moment de reculegere. O mierlă a şuierat trist ca o sirenă.

Omul s-a aşezat şi el pe un colţ de stîncă, afundîndu-şi tîmplele în căuşul palmelor mari şi crăpate. Apoi a privit abătut spre apa pîriului. Undele deveneau tot mai sticloase şi scoteau un scîrşnet de oţel pilit cu dalta. După ce m-a îndemnat să iau peştele, mi-a şoptit cu durere în suflet :

— Apăi, de-amu, domn' inginer, peste locul aista o să năpădească pustietatea. Să mergem acasă dom'le !...

Peste creştele munţilor s-a stîrnit un vînt rece şi muced, iar apele şi brazii s-au prins într-un bocet sfîşietor, în timp ce noi ne îndreptam spre tărîmurile altei lumi.

Dimitrie Gavrileanu : „Cîntecul mireselor"

maeștrii anecdotei zîmbesc

DIOGENE din SINOPE
(413-327 î.e.n.)

Filozoful grec Diogene din Sinope, care era socotit un exemplu de bunătate și de cinste, trece într-o zi prin fața unei case pe ușa căreia se afla scrisă următoarea inscripție : „Nici un om prost să nu intre în casa mea".

– Dar tu cum ai să intri ? – l-a întrebat Diogene.

*

– Spune-mi, te rog, care este vîrsta cea mai potrivită pentru a te însura ?

– Dacă ești prea tînăr, i-a răspuns Diogene, e prea devreme ; iar dacă ești prea bătrîn, e prea tîrziu !

*

Diogene a cumpărat de la un circiumar un butoi vechi și dogit pentru zece drahme, dar cu cinci drahme să rămînă dator.

După o bucată de vreme, circiumarul ceru și restul de bani.

– Ești în toate mințile ? – ripostă Diogene. Învoiala noastră a fost să plătesc cinci drahme și cu cinci să-ți rămîn dator. Dacă ți-aș plăti acum cinci drahme aș călca învoiala, căci nu ți-aș mai rămîne dator cu nimic !

*

Un poet se lăuda că versurile pe care le face îl costă prea puțină osteneală. Diogene îi zise :

– Te costă atît cît valorează !

Altădată, același poet, îi spuse :

– Aș vrea să lucrez la o operă pe care n-a mai făcut-o nimeni și pe care nimeni nu o va mai face.

– Lucrează la elogiul tău ! – îi spuse Diogene.

*

Atenienii căutau să-l facă pe Diogene să vorbească, pentru ca apoi, timp îndelungat, să facă haz sau să admire răspunsurile pe care le dădea filozoful. Într-o zi, bogătașul Criton, înconjurat de o mare mulțime, îl întrebă :

– Diogene, de ce îți spun unii ciine ?

– Fiindcă mulțumesc celor care mă hrănesc, latru împotriva lașilor și a proștilor, și mușc pe ticăloși – a răspuns Diogene.

*

Întrebat care sînt, după părerea lui, cele mai periculoase fiare, Diogene a răspuns :

– Dintre cele sălbatice – tiranul, dintre cele domestice – lingușitorul.

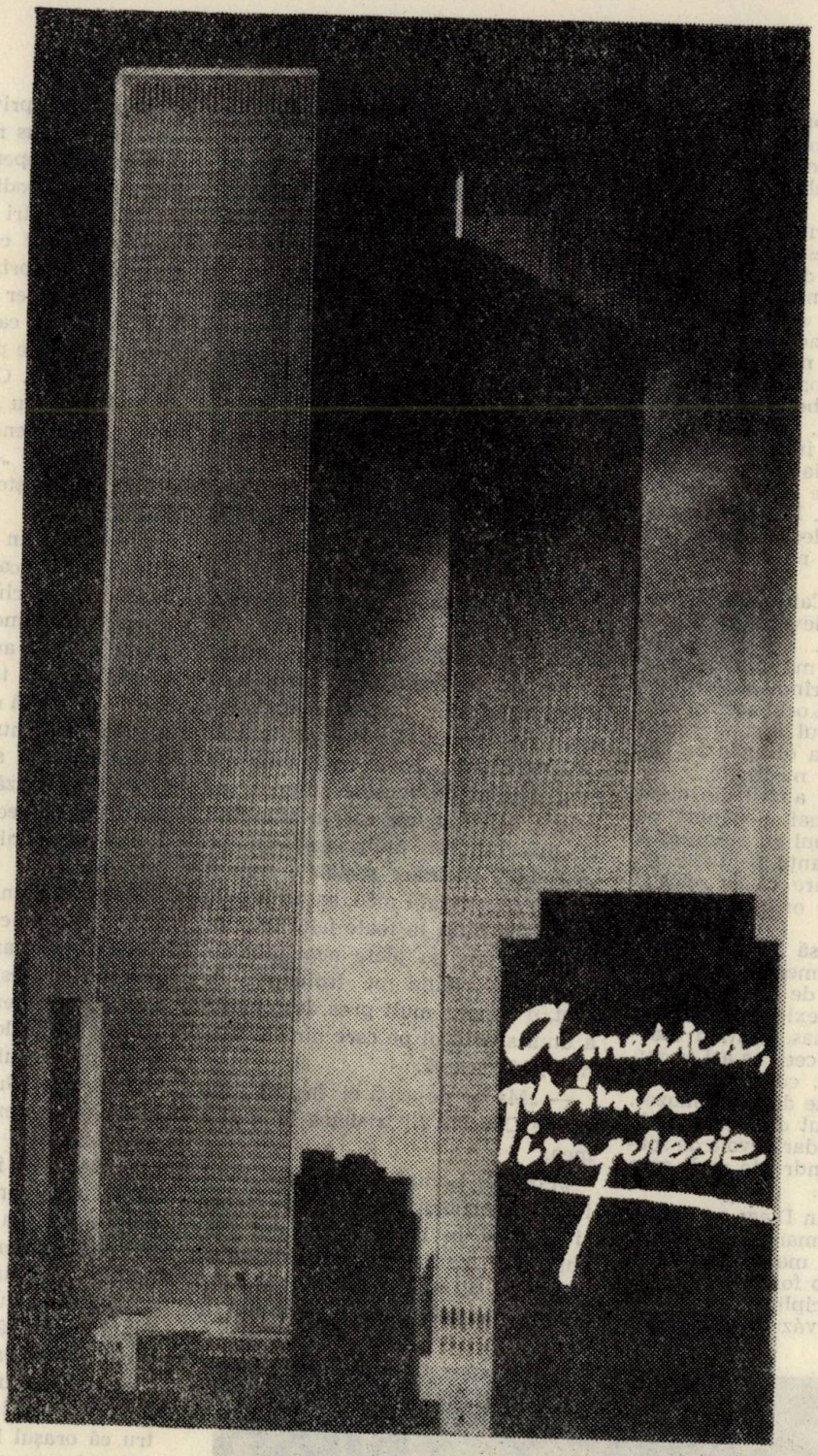

Mapamond

Aterizînd pe aeroportul „Kennedy", călătoria mea în America nu începe, totuşi, la New York, ci în California. În California într-o mică fermă de rezidenţă de unde, oricît ar părea de ciudat, poţi vedea destul de bine America. Acolo, între doi versanţi de munte pe care parcă nu s-au semănat decît pietre, şi de pe care tot numai pietre poţi culege (uneori şi preţioase), se deschide un mic platou dăruit cu un pîlc de copaci de la care nu poţi lua decît umbra, şi cu o casă din scînduri. De aici, gîndurile mele despre America sînt, încă, o presupunere. Ştiu, fără-ndoială, că voi observa multe din cele cîte ne deosebesc pe unii de alţii. Dar înaintea şi deasupra tuturor deosebirilor, sînt atîtea şi atîtea care ne aseamănă şi ne apropie.

Răscolesc ţărîna Californiei şi mireasma ei îmi dă adevărul că e aceeaşi ca în Bucovina... ! Şi aici creşte grîu, floarea de „nu mă uita" : şi aici albinele zumzăie lucrîndu-şi florile, şi aici ciinele poartă în ochi aceeaşi credinţă pentru stăpînul său, iar calul legat la stănoagă, ca oriunde pe pămînt, pare căzut în meditaţie.

Plec (nu se poate altfel) din acest loc unde natura, mai e stăpînă pe sine, îşi poartă chipul cu autoritatea şi inimitabila-i eleganţă, pentru o poposi acolo unde pare că se retrage cu discreţie, lăsînd omului posibilitatea de exprimare.

San Diego a fost să fie poarta prin care intram în America. O poartă prin care, de sute de ani, au intrat spanioli, indieni, mexicani. Unii s-au întors, alţii au rămas, sfinţind coastele golfului, adică ceea ce azi se numeşte oraşul vechi, cu biserici, mănăstiri, hanuri, toate devenite muzee. Oraşul nou s-a ţinut cît s-a ţinut de ţărmul Pacificului, dar nevoia de spaţiu l-a silit să se îndrepte mult spre interiorul ţinutului.

A spune că în San Diego am văzut, ştiu şi eu, şosele mari, şosele mici, şosele peste şosele, maşini multe sau foarte multe, într-o forfotă ce ascunde însă multă disciplină de circulaţie, a spune că am văzut blocuri mari sau foarte mari, magazine, reclame de tot soiul şi frumos luminate, ar însemna să nu spun decît ceea ce se poate spune despre multe alte oraşe. Or, San Diego îşi revendică o personalitate pe care, de fapt, o şi are.

Charles, prietenul meu care tunde iarba în parcul central, s-ar supăra dacă n-ai observa că în San Diego este cel mai redus grad de poluare a aerului, că oamenii de aici îşi îngrijesc florile şi iarba din faţa caselor ca pe copiii lor, că parcul zoologic este cel mai mare din lume, că igiena oraşului merită oricînd premiul întîi, că aici adevărul preceptului antic „Aleargă" ! a fost bine auzit şi înţeles — şi oamenii aleargă pentru a scăpa de lenea inimii şi-a minţii. Şi poate tocmai de asta, Charles, aflîndu-ne pe o stradă din apropierea plajei oceanului, întoarce capul, într-un gest de mîhnire la apariţia unei „trupe" hippy... Nişte rudimente ale unei mişcări ce avusese un sens oarecare, băieţi şi fete care neajungînd la principii se mulţumesc cu un „scandal", „poluare socială", cum îl numeşte prietenul meu, susţinut prin bluejeans rupţi în toate felurile şi pe toate părţile, cu plete nepieptănate, desculţi, dormind pe trotuare... de fapt, o „regie" mult prea descoperită a unui spectacol pe care nimeni nu-l mai ia în seamă.

— „Măcar de-ar fi ei înşişi !", îmi spune Charles. Şi tristeţea lui e şi a mea.

„Punctul Loma" e un platou înalt, intrat neobişnuit de mult în ocean şi pe care, în 1855, s-a instalat „vechiul far" pentru cei ce nădăjduiau să atingă cel mai sudic ţinut al Californiei. De aici, apele oceanului te înconjoară şi, privindu-le, îţi vine să crezi că ai „pus mîna" pe infinit. În faţa acestei superbe înfăţişări a naturii, ori eşti podidit de un strigăt de bucurie, ori intri în tăcere ca într-un templu. Ieşind cu greu din această fascinaţie, coborîm spre oraş, trecînd printr-un cartier cu eticheta „Privat" pusă la fiecare capăt de stradă... ! Tăcerea noastră e parcă o continuare a liniştii de aici. O linişte care, păzită de poliţişti, nu mai e linişte, ci o stare de suspendare, un echilibru condiţionat de „cît ai" şi nu de „ce devii". O linişte ce pare golită de odihnă.

Trecînd prin Los Angelos, San Francisco, Chicago, New York întîlneşti ceea ce, chiar dacă nu consemnează „altă lume", te obligă să spui : „Asta e tipic american !". Dar oare ce înseamnă, totuşi, „tipic american" ? Poate că e prea devreme să-mi răspund, dar nu-mi pot permite nici o ezitare în a spune că tot ceea ce ţi se înfăţişează e consecinţa seriozităţii şi respectului pentru muncă, a unei atitudini umane caracterizată de acţiune.

Sigur, din unghiul acestei realităţi istorice trebuie înţeleasă particularitatea americană. Originalitatea, gigantismul, atestat ca „tipic american", prin referiri la construcţia şoselelor, podurilor şi mai ales a blocurilor, nu trebuie înţeles ca manifestări în sine. Grandiosul — poate cel mai bine reprezentat la New York — este rezultatul conţinut într-o anume necesitate, în încercarea de a se adapta unor condiţii specifice de mediu, în intenţia de a conferi construcţiei — considerată ca acţiune, în general, — utilitate şi eficienţă.

Văzîndu-l ziua, New Yorkul pare o fiinţă gigantică, deloc modestă dar şi lipsită de aroganţă. Oraşul îşi inspiră identitatea unui partener nu prea dispus să „intre în vorbă" cu tine. Pentru că oraşul lucrează ! Şi eşti puţin intimidat şi stingherit în respectul pe care i-l acorzi imediat. Seara însă, New Yorkul e pus pe conversaţie, pe comunicare. Fruntea lui nu mai e preocupată şi severă. Fiinţa asta unică se modifică prin lumină şi abolirea marţialului, dîndu-ţi impresia că-l poţi întreba şi că poţi „pune mîna" pe el, şi chiar ai sentimentul c-o faci, din ce în ce mai relaxat, pînă cînd Broadway-ul devine al tău dintotdeauna !...

Numai cunoscînd eşti în afara unei imaginaţii care, aproape întotdeauna, este ori deasupra ori sub realitate.

Const. POPA

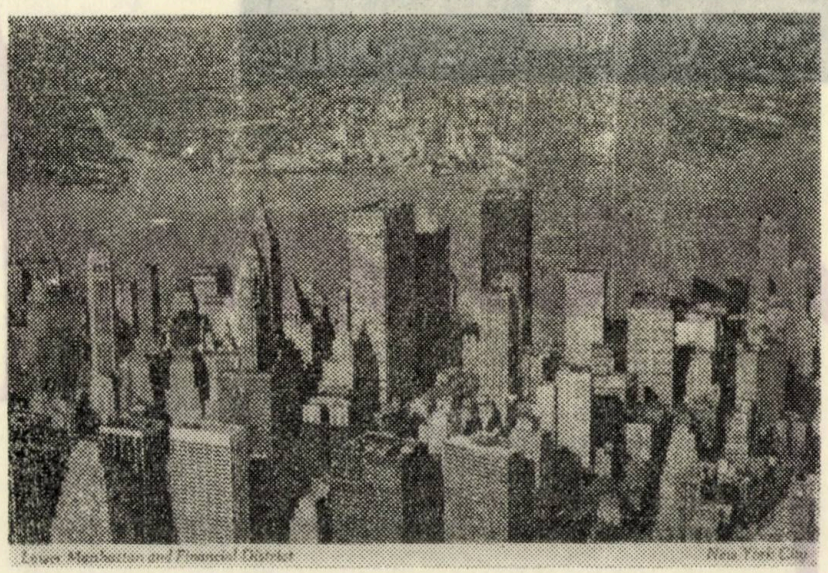

Lower Manhattan and Financial District — New York City

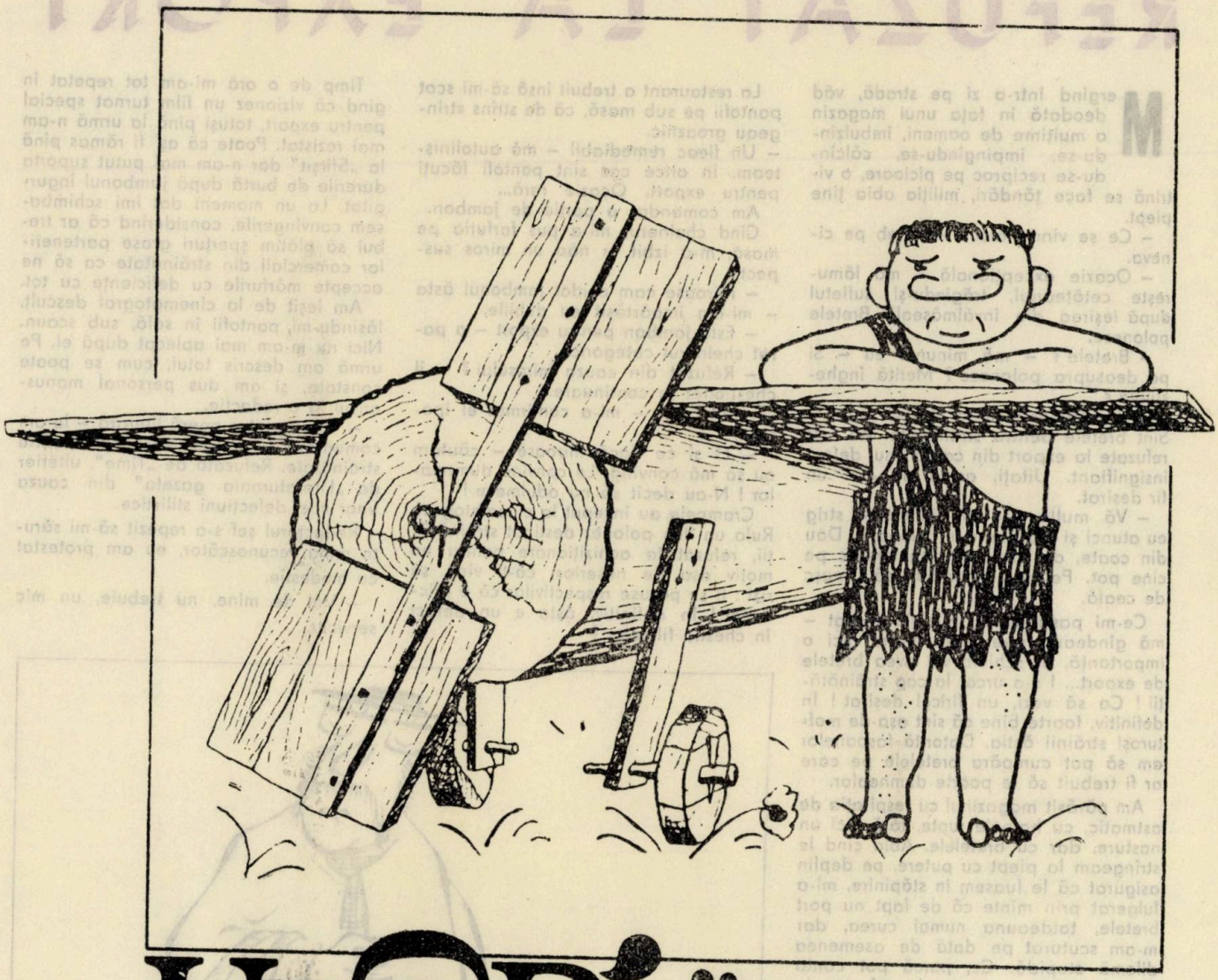

UMOR polonez

În româneşte de NATALIA CANTEMIR

IANUSZ OSENKA

REFUZAT LA EXPORT

Mergînd într-o zi pe stradă, văd deodată în faţa unui magazin o mulţime de oameni, îmbulzîndu-se, împingîndu-se, călcîndu-se reciproc pe picioare, o vitrină se face ţăndări, miliţia abia ţine piept.

– Ce se vinde aici ? – întreb pe cineva.

– Ocazie excepţională – mă lămureşte cetăţeanul, trăgîndu-şi sufletul după ieşirea din învălmăşeală. Bretele poloneze.

– Bretele ? – mă minunai eu – Şi pe deasupra poloneze ? Merită înghesuială ?

– Bineînţeles – mi-o tăia el scurt. – Sînt bretele pentru străinătate. Au fost refuzate la export din cauza unui defect insignifiant. Uitaţi, astea au aici un fir deşirat.

– Vă mulţumesc din inimă – strig eu atunci şi mă arunc în bulboană. Dau din coate, din picioare, înghiontesc pe cine pot. Pe unul a trebuit să-l muşc de ceafă.

Ce-mi pasă de un mic fir deşirat – mă gîndeam între timp. N-are nici o importanţă, în schimb voi avea bretele de export... I s-a urcat la cap străinătăţii ! Ca să vezi, un firicel deşirat ! În definitiv, foarte bine că sînt aşa de mofturoşi străinii ăştia. Datorită fasoanelor am să pot cumpăra bretelele pe care ar fi trebuit să le poarte dumnealor.

Am părăsit magazinul cu respiraţia de astmatic, cu hainele rupte, fără nici un nasture, dar cu bretelele. Abia cînd le strîngeam la piept cu putere, pe deplin asigurat că le luasem în stăpînire, mi-a fulgerat prin minte că de fapt nu port bretele, totdeauna numai curea, dar m-am scuturat pe dată de asemenea dilemă stupidă. Ce, parcă pot conta pe procurarea unei curele refuzate la export ?

Cu bretelele în buzunar m-am îndepărtat vreo cîteva sute de metri, cînd, din nou, burzuluială mare în faţa unui alt magazin, strigăte, gemete, omor de lume, miliţie. Nu-mi venea să cred de norocul ce picase peste mine ! Nici mai mult, nici mai puţin, se puseseră în vînzare, pantofi refuzaţi la export !

– De ce-au fost refuzaţi ? – strig eu la vînzătoare, pe cînd mă aflam deja cam pe la mijlocul grămezii.

– Strîng la călcîie – strigă şi dînsa peste capetele oamenilor.

Din nou am făcut haz, fără răutate, de moşturile străinătăţii.

– Strîng la călcîie ? Şi ce-i cu asta ? De mers se poate merge cu ei ? Chiar aşa, să ne batem joc de bunătatea de pantofi ? În sinea mea eram firește mulţumit de pretenţiile partenerilor comerciali : numai astfel pot purta pantofi destinaţi exportului ! N-au decît să caute ăia nod în papură ! Ar trebui chiar să le dăm şperţ ca să ne refuze cît mai multe produse.

La restaurant a trebuit însă să-mi scot pantofii pe sub masă, că de strîns strîngeau groaznic.

– Un fleac remediabil – mă autolinişteam. În orice caz sînt pantofi făcuţi pentru export. Ocazie rară...

Am comandat o porţie de jambon.

Cînd chelnerul mi-a pus farfuria pe masă, m-a izbit în nări un miros suspect.

– Miroase cam ciudat jambonul ăsta – mi-am împărtăşit eu dubiile.

– Este jambon pentru export – a parat chelnerul categoric.

– Refuzat din cauza mirosului ? – îl chestionez în continuare.

– Întocmai – mi-a confirmat el ipoteza.

– Ei şi ce dacă miroase – căutam eu să mă conving. Le convine dumnealor ! N-au decît să nu adulmece !

Crampele au început la cinematograf. Rula un film polonez destinat străinătăţii, refuzat la achiziţionare pentru un motiv aşa de neserios, că-ţi vine să rizi : li se păruse respectivilor că e plictisitor ! În definitiv, ăsta e un defect în chestia filmelor ?

Timp de o oră mi-am tot repetat în gînd că vizionez un film turnat special pentru export, totuşi pînă la urmă n-am mai rezistat. Poate că aş fi rămas pînă la „Sfîrşit" dar n-am mai putut suporta durerile de burtă după jambonul îngurgitat. La un moment dat îmi schimbasem convingerile, considerînd că ar trebui să plătim şperţuri grase partenerilor comerciali din străinătate ca să ne accepte mărfurile cu deficienţe cu tot.

Am ieşit de la cinematograf desculţ, lăsîndu-mi pantofii în sală, sub scaun. Nici nu m-am mai aplecat după ei. Pe urmă am descris totul, cum se poate constata, şi am dus personal manuscrisul la o redacţie.

– Vă prezint o operă literară – le-am comunicat eu – scrisă special pentru străinătate. Refuzată de „Time", ulterior de „Literaturnaia gazeta" din cauza unor mici defecţiuni stilistice.

Redactorul şef s-a repezit să-mi sărute mîna recunoscător, eu am protestat cu modestie.

– Vai de mine, nu trebuie, un mic serviciu...

INEFICIENTA COMPETENȚEI

Ianusz Osenka

Numai persoanele incompetente sînt pline de bune intenții, binevoitoare, gata să facă servicii dezinteresate. Pe măsura creșterii gradului de competență, șansa de a obține vreun folos devine minimă.

Să luăm de pildă fie și numai cazul cînd dorim să fim îndrumați pe o șosea sau căutăm o adresă pe o stradă. Ne convingem lesne de faptul că un răspuns prompt și amabil obținem de la cineva prea puțin sau deloc orientat în chestiunea respectivă și care în consecință nu se va zgîrci în furnizarea informațiilor false. Pe cînd cei foarte orientați în configurația locurilor, parcă au luat pietre în gură, nu-și pun la dispoziție cunoștințele cu una cu două. Dacă vrem să avem de-a face cu oameni politicoși, săritori la nevoie, nu trebuie să căutăm prin urmare pe competenți.

Despre greutatea obținerii unui sfat medical de înaltă profesionalitate s-au scris deja milioane de pagini, constituind, în total luate, o jalnică implorare a mîinii cerului. Bineînțeles, avem parte de răul acesta numai atunci cînd, împinși de suferință, vom bate la ușa unui cabinet medical de renume. Încercați însă să vă consultați în problema reumatismului cu portarul întreprinderii, întrebați-vă croitorul ce recomandă la bube dulci, în sfîrșit plîngeți-vă tapițerului de apă la genunchi. Nici unul dintre mai sus numiții n-o să vă lase fără indicații detailate în privința felului cum puteți scăpa de boală.

Sau, să luăm de exemplu necazurile automobilistice. Orice posesor de autovehicul personal a avut de-a face, nu o singură dată, cu felurite stricăciuni, așa că nu trebuie să-i spun eu ce șanse de reparație rapidă și efectivă are atunci cînd se adresează atelierului specializat în acest sens. Cu alte cuvinte, n-are nici o șansă. Ajunge însă să ridici capota mașinii în plină stradă și să aștepți neajutorat în fața motorului că din toate părțile te înconjoară pietoni gata să-ți acorde primul ajutor tehnic. Fără teamă de unsorile care pătează, fără complexe în fața încîlcelii de cabluri și șuruburi, unul după altul mecanici improvizați se întrec care mai de care să-și ofere serviciile, dispuși nu numai la reparații ușoare, ci și la revizii generale.

Încearcă numai să rezolvi o repartiție sau un schimb de locuință la spațiul locativ. Utopie. De îndată însă ce pornești o discuție despre necazurile cu casa într-o cafenea cu întîmplători vecini de masă, negreșit se găsește cineva plin de solicitudine, care pe deasupra știe și toate ușile sută la sută sigure în resorturile decisive, la care urmează să bați.

Du-te la croitor să-ți coase un nasture. Renunți, de bună seamă. Propune însă același lucru unui trecător, chiar dacă se grăbește. Ei bine, ți-l coase. În general pietonii anonimi sînt neprețuiți. Îți aduc un pachet pe care nu pune mîna hamalul de profesie. Îți scot un fir de praf din ochi (Oculistul te înscrie pe lista de consultații pentru marțea din săptămîna viitoare). Aceiași pietoni anonimi dau răspunsuri cu scaun la cap reporterului care le pune în față microfonul. Tot ei prind un hoț pe care milițianul profesionist nu-l poate ajunge din urmă. Sting incendii. Culeg din parcuri copiii părăsiți.

Mulțimea aceasta cenușie și modestă, neposedînd titluri și diplome de atestare a competenței profesionale. Pe necompetenți te poți baza totdeauna.

Dacă aceluiași croitor îi aduci o lespede cu inscripții în alfabetul Maya și-i spui : „Salvează-ne, omule, nu putem descurca ce scrie aici", maestrul acului se concentrează asupra problemei, adînc convins de importanța solicitării, fără să țină seama de faptul că în răstimpul profundei lui meditații tierul de călcat face o gaură considerabilă în pantalonii clientului.

Exemplele ar putea fi înmulțite la nesfîrșit. Nu voi pune însă la încercare răbdarea unui om inteligent. E de ajuns ca el să țină minte : dacă i-a apărut o pată pe pardesiu și vrea să se descotorosească de ea într-o ambiantă de prestare servicii plăcută, să-și îndrepte pașii fără ezitare către un gravor, un filatelist, către un punct de reparație a teodoliților, să se ducă la biroul de înregistrare a deceselor chiar și la magazinul „Delicatese" cu orar prelungit. De evitat, cu orice preț, tocmai spălătoria sau curățătoria chimică.

În ceea ce mă privește, îmi place să fiu servit cu amabilitate și de chipuri simpatice, de aceea atunci cînd am de rezolvat vreo treabă pun mare preț tocmai pe persoane fără competență atestată oficial.

Ultima dată trebuia să-mi scot un dinte și, la început, din inerția obișnuinței, am încercat să fiu primit în cabinetul unui cunoscut chirurg stomatolog. Da de unde ! Profesorul sau e plecat în străinătate sau tocmai scoate dinții miniștrilor. Mai lesne-i să prinzi un canar de coadă.

Iar în timpul ăsta durerea mi se înșurubează ca un șfredel. Și ce credeți ? Un tip de la Asistența tehnică, prima dată mă vede la ochi, nu ne-am cunoscut niciodată, pur și simplu sînt pentru el un străin oarecare. Cum i-am spus ce și cum, îndată mi-a scos dintele fără nici un cuvînt, cu un clește obișnuit.

Ce importanță mai are că nu era dintele care mă durea ? Contează bunăvoința omului.

Este suficient însă ca stomatologului eminent amintit mai sus să i te adresezi în cu totul altă chestiune. Cum ar fi... Și așa mai departe. Quad erat demonstrandum.

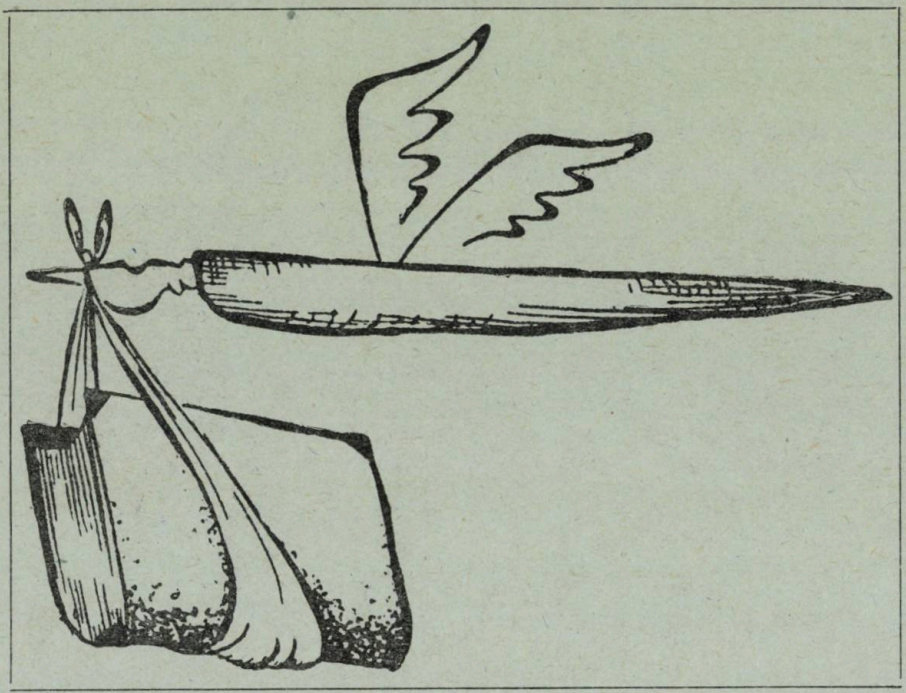

Ianusz Osenka

Cerc vicios

De cîte ori am insomnii îmi vine în minte dialogul de mai jos. Și invers, ajunge să mi-l amintesc, că pe dată orice stare de somnolență mi se spulberă. Noi și noi întrebări și răspunsuri mi se rotesc în cap, inoportune, insistente...

– Unde lucrați dumneavoastră ?

– Eu ?... Scriu.

– Așa, scrieți. Dar ce ocupație aveți ?

– Scriu... Pentru radio. Pentru televiziune. Pentru reviste umoristice.

– Bine, dar unde vă desfășurați activitatea ?

– Acasă.

– Care casă ?

– Casa mea, apartamentul în care locuiesc.

– Fiecare are o casă a lui în care face ceva. Dar unde lucrați ? La ce instituție ?

– La niciuna.

– Nici una ? Asta înseamnă că nu lucrați nicăieri ?

– De ce spuneți asta ? Bineînțeles că lucrez.

– Unde ?

– Acasă. La drept cuvint, nu numai acasă. Uneori la munte, într-o casă de odihnă. Alteori inventez ceva pe plajă. Trebuie să recunosc că pe plajă pot să lucrez chiar foarte bine. La cafenea de asemenea.

– Aha, știam eu că am dreptate. De la început am avut impresia că sînteți prea bronzat. Imediat mi-am spus că precis nu puteți fi încadrat în nici un serviciu. S-a confirmat.

– Vă explic doar că mă ocup cu scrisul...

– Ei, lăsați... Pe plajă, la cafenea... Cunoaștem activități de astea.

– Pe plajă mă gîndesc doar. Imaginez fabulele.

– Și alții pot da explicații asemănătoare cînd sînt surprinși tolăniți pe plajă sau lipiți de un scaun la cafenea în orele de serviciu. Cum se încadrează însă în activitatea productivă, le trece cheful de gîndit și imaginat. Deocamdată, cu asemenea concetățeni purtăm discuții educative, vine însă și timpul tragerii concluziilor. Cu dumneavoastră de asemenea am să port o discuție.

– De altfel, discutăm.

– Tocmai, tocmai... De cît timp nu sînteți încadrat în cîmpul muncii ? Ați lucrat vreodată într-o instituție ?

– Da ?

– La o redacție.

– Cînd ați încetat să lucrați acolo ?

– Acum cincisprezece ani.

– Cuuum ? De cincisprezece ani nu lucrați nicăieri ? Nemaipomenit !

– V-am mai spus că lucrez acasă.

– Acasă... Ce-mi umblați cu chestii de astea...

– Așa cum vă spun. Pot să vă arăt și un fragment de nuvelă începută ieri. Am scris deja patru pagini acasă, la masa de lucru.

– Cît timp ați consumat cu scrierea celor patru pagini ?

– Nu-mi amintesc exact. Vreo trei ore.

– Iar pe urmă ?

– Ce, pe urmă ?

– Ce-ați făcut după aceea ? De ce v-ați întrerupt din scris ?

– Nu mergea... Nu se legau episoadele.

– Și cu ce v-ați ocupat după întreruperea scrisului ?

– Am ieșit în oraș să mă destind.

– Aha, să vă destindeți. Erați epuizat după trei ore de scris.

– Nu-i vorba de asta, pur și simplu am crezut că la aer curat îmi va veni vreo idee.

– Cunoaștem noi amatorii de aer curat ! Azi, de pildă, cîte ore ați lucrat ?

– Azi n-am lucrat încă. Nu-mi iese poanta finală.

– Dar o bere desigur că a ieșit...

– Pardon, nu beau bere.

– Interesant. Așadar, într-o zi vă epuizați după trei ore, în a doua zi relache total... Și cînd aveți de gînd să vă apucați de o activitate în sensul adevărat al cuvîntului ?

– Păi v-am arătat doar, am deja patru pagini. Am să termin schița, o dau la Radio sau o public într-o revistă...

– A patra pagină nici nu-i măcar completă. Vă cruțați, nu care cumva să scrieți prea multe litere. Și ce-i cu golul ăsta din stînga foii ?

– Un interval pentru observații.

– Iar noi luptăm cu risipa de hîrtie. Ceea ce-i o îndatorire patriotică, dacă ați aflat cumva.

– Bine, dar am nevoie de spațiul acesta gol pentru corectură.

– Ce fel de corecturi ?

– Se întîmplă să intervin în text. Îndrept unele formulări, vreo greșeală de stil.

– Vrasăzică scrieți doar trei ore pe zi și pe deasupra cu greșeli ? Formulări greșite, stil ? Bună treabă, n-am ce zice...

– Nu totdeauna e nevoie de intervenții în text. Pe de altă parte, nu totdeauna scriu numai trei ore pe zi. Uneori lucrez opt ore, chiar și mai mult...

– Opt ore în ambianța plajei sau a cafenelei, desigur. M-am lămurit definitiv cu cine am de-a face ! V-am depistat. Cînd luați hotărîrea să vă apucați serios de lucru ? Nu ați auzit întrebarea ?

– Am auzit.

– Și ce ați rămas cu gura căscată ? Purtăm doar o discuție inevitabilă și necesară.

– Așa este, tocmai mi-a venit o idee... Probabil că am să scriu ceva.

– Pe mine nu mă intreseză cînd și ce-o să scrieți, singurul lucru care mă privește este fixarea termenului în care vă angajați în activitatea productivă. Cît despre scris... bineînțeles, din nou patru pagini neterminate, cu greșeli, după care fuga pe plajă ! Vă irosiți viața !

– Nu, vă rog să mă credeți, vreau să scriu ceva, mi-a venit o idee.

– Ce idee ?

– Greu de redat în două cuvinte, am să încerc totuși. Ar fi despre fantoma care mă urmărește, posibilitatea unei asemenea discuții... cineva mă întreabă unde lucrez...

Scrisoare din stația de taxi

Jeremi Przybora

Noaptea tîrziu am ieșit cu amicul de la onomastica unei Cristine. Ajungînd la stația de taxi, constatăm că așteptau deja o mulțime de la onomastica unei Cristine, în cartierul respectiv era o abundență de Cristine. Nu același lucru se putea spune despre taxiuri. Nici urmă.

Abia după vreo douăzeci de minute de așteptare a apărut o „Warszawa" cu mica firmă luminoasă TAXI. Cînd s-a oprit în stație, prin geamul coborît al automobilului șoferul a strigat :

– Nu vă apropiați !

Consternați, amatorii de transport cu taximetrul au încremenit în așteptare. Motorul s-a oprit, din mașină a ieșit un zdrahon care a pășit de-a lungul șirului de pasageri.

– Rîndul este anulat – a anunțat el după ce și-a examinat minuțios clienții potențiali. – Așezați-vă după înălțime ! Din toate părțile s-au auzit proteste dar șoferul, după ce a așteptat imperturbabil să se potolească numărarea, a repetat categoric :

– Nu iau în considerație rîndul format ! După înălțime, alinierea !

Cum era ora înaintată cu toții doreau cu ardoare să se întoarcă cît mai repede la casele lor. Nemaivorbind de faptul că o așteptare prelungită în frig, după ce ai ieșit de la o onomastică este total contraindicată. Ne-am aliniat deci după înălțime, fără să știm însă din ce parte avem șansă. Ne ia de la cel mai înalt sau de la cel mai scund. Numai că șoferul n-avea intenția să ne ia.

– Nu merge după înălțime – a decis el, fără nici o motivație.

– Așezați-vă după vîrstă. Vă previn însă, la mine nu țin farsele ! Toată lumea cu buletinul în mînă !

Este de la sine înțeles că doamnele nu aveau buletinul la ele, drept urmare șoferul a fost obligat să modifice esențial sistemul concurenței.

– Care știe să cînte „Cormoranii" ? – a lansat el tema concursului.

– Eu !... Eu !... Eu !... S-au angajat pasagerii într-o subită pasiune muzicală.

Un singur cetățean s-a retras din colaborarea artistică, declarînd că este afon și a plecat de capul lui pe jos.

Toți cei rămași erau însă dispuși să-și încerce norocul de a ieși astfel din acest pustiu al mijloacelor de comunicație. Eu cu amicul meu, de exemplu am cîntat „Cormoranii" pe două voci, din păcate am avut dificultăți cu textul. Alți soliști au comis de asemenea greșeli de interpretare, încît nimeni nu s-a calificat în final.

– Falsați de mama dracului și nu știți cuvintele ! Proba următoare : sărituri în înălțime ! Care sare mai sus ! – ne-a ordonat șoferul deja vădit enervat și nerăbdător. Am executat cu toții săriturile, cu rezultate slabe. Nu din lipsă de entuziasm, firește, ci din lipsă de condiție fizică. Pe deasupra, cam la același nivel. Șoferul devenise de-a dreptul furios, rămînînd în continuare singurul pe distanță de kilometri.

– Cine are studii superioare ? – a răcnit la noi amenințător.

Cu toții, evident, făcusem studii superioare, numai că nu avem la noi diplomele de atestare.

În cele din urmă șoferul a organizat o alergare după taxiul lui. Eu cu amicul n-am mai participat la concurs, întrucît unul dintre noi suferă de lumbago iar celălalt nu suferă alergătura. Grupa care vîna taxiul mult visat s-a pierdut repede din vedere iar noi doi am pornit-o cu pași istoviți pe drumul de întoarcere acasă.

După un timp am ajuns la o altă stație unde cu ușurare am zărit un șnur întreg de taxiuri în așteptare de pasageri. Dar ce se petrece ? Taxiurile erau goale, în schimb ceva mai departe, la comanda unui tip se aliniau un șir de bărbați. În tipul respectiv am recunoscut pe cetățeanul total nemuzical care refuzase să interpreteze „Cormoranii". Fiind singurul pasager sosit la stația de taxiuri avea el de data aceasta ocazia să așeze șoferii după înălțime...

Scrisoare de la o expoziție de cîini

Jeremi Przybora

Ce de minunății a creat natura în marea ei înțelepciune. Aproape la fiecare clipă repetam, împreună cu amicul meu aceste cuvinte, pe cînd vizitam o expoziție de ciini de rasă, organizată de prietenii acestor animale.

De adăugat că din cauza bogăției exponatelor ți se făcea negru dinaintea ochilor.

– Așadar, atenție, vă rog : ciini ciobănești, trăiesc în ambianța montană iar la șes nici măcar nu se înmulțesc, lucru ce pretinde o diferență de înălțime între cei doi parteneri, condiție de nerealizat pe o suprafață plană.

– Pe de altă parte, ciinii ciobănești de cîmpie care prin urmare la munte au condiții nefavorabile de trai. Păzesc lupii, mușcă oile (pînă la douăzeci pe zi), sperie ciobanii și alte avantaje.

– Sardel-terrieri, care nu pun gura pe cremvurști. Se spune că în ultimul timp refuză deopotrivă sardelele fabricate de firme fără renume.

– Slow-fox-terrieri. Foarte asemănători cu fox-terrierii, cu deosebire că au mișcări mult mai lente.

– Pudeli, întrecîndu-și adesea în inteligență stăpînii, încît aceștia din urmă, invidioși, își bat joc de bietele animale, tunzîndu-le după modele fanteziste, de sorginte formalistă.

– Buldogi, spre deosebire de rasa premergătoare sînt atît de limitați în inteligență, încît pot asigura cu succes stăpînilor lor o confortabilă superioritate, chiar și posesorilor unei minime capacități intelectuale. Din această cauză popularitatea lor este mereu în creștere.

– Ciini-scafandri, foarte practici, numai că nu se știe precis dacă și în locuințele de bloc pot ieși singuri din cadă.

– Ogari, odinioară folosiți la vînătoare, în prezent degenerați. Rătăcesc prin

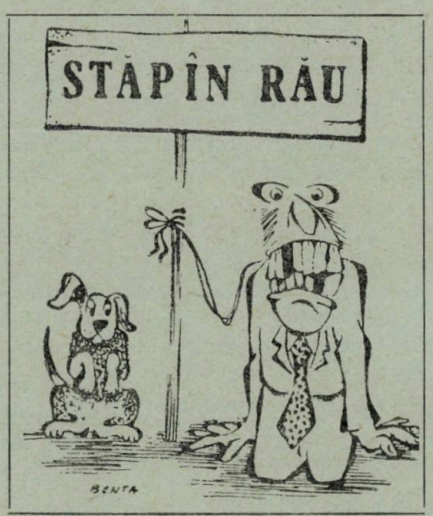

păduri, tinjind după viața într-o așezare urbană cît de modestă, numai să aibă canalizare. Cu precădere, cățele.

– Am putea să enumerăm în continuare multe alte rase și combinații captivante ale ciinilor de casă, sîntem însă nerăbdători să vă povestim incidentul petrecut la expoziție. Așadar, după ce am citit noi o mulțime de tăblițe cu avertismentul : „Feriți ! Ciine rău !" dăm deodată de inscripția : „Atenție ! Stăpîn rău ! Nu vă apropiați !" În cușca respectivă, lîngă un cățeluș alb cu părul creț se afla expus stăpînul cățelului. Un bărbat cu trăsături rasate, bine legat și care, după înfățișare, nu părea să fie chiar așa de rău.

– Cu toate că, după cum ne-au informat persoane demne de încredere, domnul acela înjurase deja în decursul zilei respective mai multe persoane de vîrste diferite, pusese pe fugă o grupă de ciinologi care se apropiaseră imprudent de cușcă, iar unui diplomat universitar, precum și unui cetățean în stare de ebrietate le pusese cu dinții amprente serioase pe picioare. Dat fiind acestea, în momentul de care vorbim în jurul stăpînului său era gol.

– Am stabilit, împreună cu amicul, să legăm cunoștință cu acel domn, îndemnați de pura curiozitate. În acest scop ne-am postat la o oarecare distanță de cușca lui.

– Și de ce, permiteți, sînteți așa de rău ? – l-a întrebat amicul cu voce ridicată pentru a fi auzit de la distanță.

– Nu-mi dau seama – ne-a răspuns domnul firesc, deși cu o voce la fel de ridicată. Nu știu ce să vă spun, am o situație bună, sînt talentat și prezentabil. Iar el (aici a arătat cățelul), în fond, se poartă bine cu mine.

– Și să vedeți, eu cu amicul n-am fi aflat pînă la urmă de ce-i așa de rău stăpînul acela, dacă nu începea cățelul să latre !

– Avînd (cățelul) un lătrat neplăcut ca o lamă de ras tocită. Subțirel, groaznic de iritant. Încît în aceeași clipă la amîndoi ni s-a făcut pielea de găină, iar reacția următoare a fost o erupție cu mîncărimi insuportabile.

– Au urmat hîrîieli și mușcături cu stăpînul cățelului, deși la urma urmei, și eu și amicul sîntem tot bine situați, prezentabili și talentați.

– În clipa de față domnul acela se tratează pe banii noștri iar noi pe banii lui. Gîndiți-vă totuși, cățelul acela a lătrat o singură dată în prezența noastră, pe cînd stăpînul lui e obligat de ani de zile să-l suporte.

– Ceea ce înseamnă că omul trebuie să fie cu multă băgare de seamă în alegerea prietenilor, inclusiv printre ciinii de rasă, deoarece, incontestabil, aceștia intră în categoria menționată.

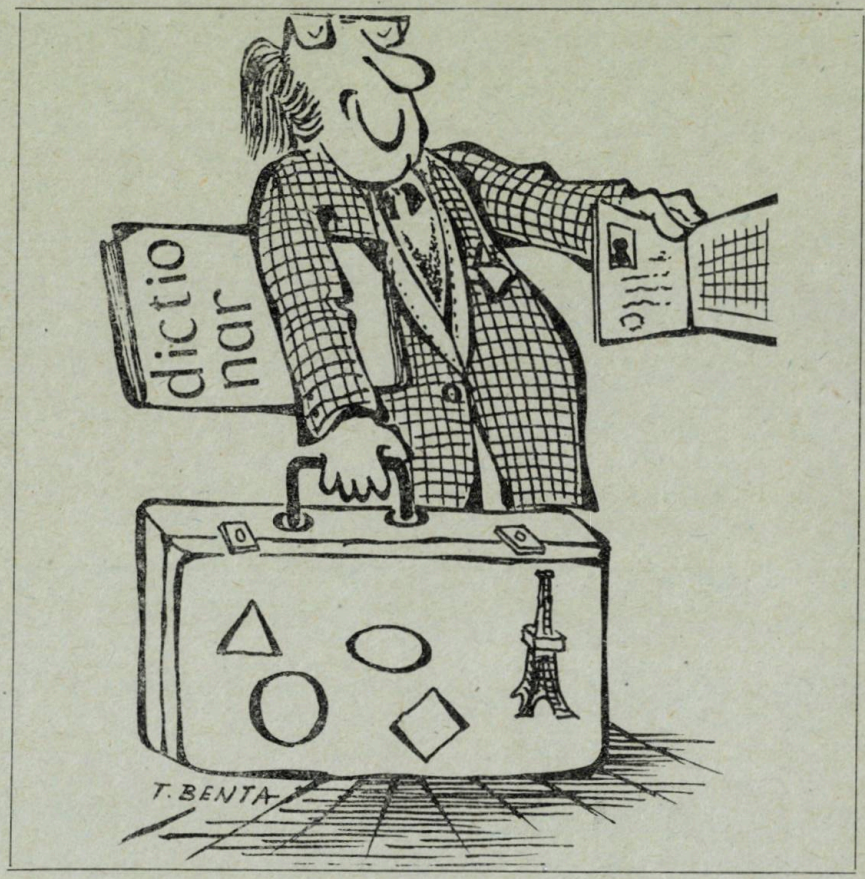

SCRISOARE din PARIS

Jeremi Przybora

În corespondența pe care o port regulat cu amicul a intervenit o pauză din cauza plecării lui la Paris. Cu surpriză dau peste el pe stradă. Deja te-ai întors ?

– Deja.

– În definitiv cum ai plecat ? Din proprie inițiativă ?

– Nu. La rugămintea Ministerului Culturii.

– Te-a trimis Ministerul într-o misiune ?

– Nu. M-a rugat să plec, spre binele meu, să văd orașul luminilor etc. Parisul are o influență binefăcătoare asupra orizontului cultural – zice Ministerul. Și că, în general, la vîrsta mea e bine să mă mai vîntur prin lume.

– Și ai acceptat din primul moment ?

– Nu. La început nu m-am lăsat ușor convins. Dar Ministerul nu s-a lăsat și el cu insistențele. Tratativele dintre noi au durat un an întreg că altfel ar fi trebuit să plec încă în anul trecut. Pînă la urmă Ministerul a fost mai tare așa că n-am mai avut încotro.

– La urma urmei ai văzut atîtea ilustrate cu Parisul, ai vizionat filme franțuzești, ai ascultat la radio șansonete, ai citit despre acest oraș ? Ce-ți mai trebuia călătoria. ?

– Odată ce am obținut schimbul valutar ce mai puteam face ?...

– Ai călătorit cu trenul sau cu avionul ?

– Cu avionul.

– Păi de ce ?

– Așa mi-a poruncit Ministerul.

– Și nu ai protestat ?

– Nu.

– Ești cam slab de caracter. Ei și ce dacă ai zburat, pînă la urmă unde ai aterizat ?

– Pe aeroportul Le Bourget.

– La Louvre ai fost ?

– Nu.

– Dar la impresioniști ?

– Nu.

– Poate la Comédie Française ?

– Nu.

– Probabil la Folies Bergères ?

– Nici.

– La Notre Dame ?

– Nici acolo.

– Păi ce ai văzut atunci ?

– Piața Concorde.

– Numai piața Concorde ?

– Nu numai, dar în principal.

– Cum așa, în principal ?

– În sensul că mi-o amintesc cel mai bine.

– De ce ?

– Pentru că acolo s-a produs întîmplarea. Chiar la început, abia ieșisem să văd orașul.

– Și ce ți s-a întîmplat ?

– Am vrut să merg din Concorde prin Champs Elisées spre Etoile.

– Foarte bine, ei și ai nimerit ?

– Nu despre asta este vorba. În piața Concorde s-a oprit lîngă mine o doamnă într-o Alfa Romeo verde, doamna fiind foarte prezentabilă, elegantă, tot în verde. M-a întrebat unde mă duc și eu am decis să-i mărturisesc planul plimbării. Atunci mi-a propus să mă repeadă pînă acolo, că era în drumul ei.

– Și cum ai apreciat propunerea ?

– Aveam unele dificultăți cu aprecierea, întrucît doamna era cu adevărat foarte bine. Mi-a trecut totuși prin minte că poate doamna a recunoscut în mine bărbatul pe care l-a așteptat toată viața și că în consecință se revoltă împotriva convenienței care interzic femeilor să acosteze bărbații pe stradă.

– Și te-ai așezat în automobilul doamnei ?

– Da. Pînă la Etoile a durat foarte mult, deși nu-i departe.

– Ce, semaforul era pe roșu ?

– Nu-i vorba de semafor. Am pornit-o pe străzi ocolite și ne-am oprit în drum. Așa că pînă la urmă n-am mai ajuns la Etoile.

– Doamna ți-a arătat Parisul ?

– Într-un anume sens, da...

– Cu atît mai mult ar fi trebuit să profiți și să ajungi în toate locurile despre care te-am întrebat mai înainte.

– Tocmai asta-i că locurile acelea nu mi le-a arătat iar pe urmă n-am mai avut timp de ele.

– Păi cît a durat plimbarea ?

– Vreo două ore.

– Deci ai avut timp după aceea.

– N-am avut, pentru că după aceea a trebuit să mă întorc în patrie deoarece epuizasem valuta.

– Așa-i de costisitoare o plimbare cu automobilul prin Paris ?

– Să nu exagerăm, n-aveam valută prea multă...

– În definitiv, cît timp ai rămas la Paris ?

– Din punct de vedere valutar am rămas la Paris două săptămîni, din punct de vedere al timpului – asta a fost așa : am aterizat joi, pe doamna în verde am cunoscut vineri, iar sîmbătă deja decolam spre patrie...

– Bine omule, te-ai întors de atîta vreme și nu te arăți ?

– Nu prea mă simt în apele mele, evit cunoștințele...

– Vezi, ce ți-am spus eu ? Ce ți-a trebuit plecarea asta ? Pe deasupra ți-e și ciudă că ai picat în capcană.

– Nu-i vorba de asta. Știi, tare mi-e dor de Paris !

Cum să ne descurcăm cu o slabă cunoaştere a limbii străine în ţară şi peste hotare

Jerzy Wittlin

Nu-i absolut necesar ca omul să-și facă studiile la Oxford, pentru ca în timpul unei delegații oficiale de cinci zile în Anglia să poată afla cum se ajunge în cartierul Soho.

Cît privește turistul obișnuit, dacă nu intenționează să se angajeze prim amorez la Comédie Française, dacă nu-și propune redactarea unei lucrări științifice de cibernetică în limba lui Pușkin și nu are ambiția de a deveni cunoscut ca autor modern în proza latino-americană, atunci pentru acesta o slabă cunoaștere a limbilor străine nu constituie o piedică de a se face înțeles în variatele împrejurări ale vieții cotidiene. Ceea ce este valabil și pentru cazul cînd vrea să se dea drept străin, în propria lui țară, că străin în alte țări oricum este. Ne convingem ușor de acest lucru pe baza unor exemple de conversație purtată de turistul polonez în alte țări :

1. Limba străină cunoscută : italiana (slab).

Situația : turistul își cumpără pantofi într-un magazin de încălțăminte din Roma.

Text : Santa Maria, Jezus Maria, sinorina, non posibile pentru una pereche, Santa Madona, Pater noster. Fifty-fifty, ține ? Primo, secundo, tertio, bene ? (Arată cu degetele de la mînă) 5000 și basta. Amen.

2. Limba străină cunoscută : franceza (studii la școala elementară).

Situația : turistul își dă silința să explice portarului unui local de noapte din Paris că puțina valută pe care o posedă nu-l poate determina să renunțe la vizitarea respectivului stabiliment.

Text : Monsieur, lăsați-mă fără bilet. Monnaie (face gestul respectiv cu degetele) de unde luat ? Pologne ruinnée par Deutschland, fersztehen sie ? Tot îi dați cu deux francs și iar deux francs — are haz tipul ! Deux francs, monsieur, sînt trois paires ciorapi pour dames.

3. Limba străină cunoscută : germana (conversație pe teme uzuale).

Situația : turistul îi explică vînzătoarei dintr-un magazin berlinez că ar dori să cumpere un complet de lenjerie de damă, culoarea bleu, măsura nr. 3.

Text : Bitte frau, kalesonen und tage (arată pe corpul lui) cămașă, aber für frau, kolor himmel, numer draj.

4. Limba străină cunoscută : engleza (folosind dicționarul).

Situația : turistul dorește să comande două coctailuri „Martini dry".

Text : Ober, yes, pliese, Martini draj, zwaj, good by.

5. Limba străină cunoscută : rusa (studii liceale).

Situația : turistul încearcă să intre peste rînd într-un restaurant din Moscova.

Text : Tovarișci, poprosite tovarișci director.

(în prezența acestuia)

Zdravstvuite, tovarișci director. Ia korespondent (aici turistul scoate din buzunar orice legitimație pe care o are asupra sa și i-o flutură directorului sub nas) de la organ *Tribuna Naroda*, hociu napisat articul o vașom restaurane. Ponimaicie ?

Visul unei săniuțe

O săniuță se tot gîndea : „Ce să fac ? Ce să fac ? Uff ! m-au pus să stau atîrnată în magazia asta urîtă".

Intr-o zi o speranță o liniști : „Pe curînd va ninge, ninge... cu fulgi mari și blînzi ca puful". Pe urmă săniuța e prinsă de o dulce oboseală și a adormit. Somnul — meșter iscusit a dus-o în lumea minunată a visurilor. Dar ce se vede acum ? O priveliște de basm ! Doi copii — Nela și Florin — rumeniți la față și plini de voie bună, parcă zburdă pe zăpadă în săniuță printre brazi.

Iată că se urcă și Ursulețul Grăsuleț, Păpușa Brîndușa, iar Cățelul Mărunțelu aleargă în urma lor. Erau atît de bucuroși ! Nici nu știau prea bine unde se află. Poate într-un sat de munte, poate lîngă o pădurice de la șes. Sau într-un părculeț între blocuri al unui mare oraș. Se putea· Și-n orașe niște oameni harnici au sădit brăduleți sau alți copaci, iar niște copii cuminți toată vara aduceau apă cu găleția și-i udau.

Săniuța era nespus de fericită. În drumul ei lăsa urme argintii pe zăpadă care sclipeau în soare dar și la lumina lunii și a becurilor.

Fulgii de zăpadă jucăuși ca fluturii, cădeau cînd pe frunte, cînd pe obraz... și gîdilici, gîdilici peste nas. Dar vai ! cînd s-a trezit Săniuța, frecîndu-se la ochi, nu era nici un fulg de zăpadă, Afară era o ceață deasă de toamnă.

Săniuța nu s-a întristat.

„Știu eu că toți copiii așteaptă plăpînda zăpadă. Cît de mult le place s-o mîngîie cu degetele lor mici". Așa își zise și căzu din nou într-un somn adînc. Încet, încet și-a reluat plăcuta călătorie cu prietenii ei mici și veseli... Acum toți rîdeau cu gura pînă la urechi. Dar de ce ? Pentru că Ursulețul Grăsuleț și-a pierdut o cismă prin zăpadă. Iar acum o caută, șontîng, șontîng într-un picior... Fulgii argintii de zăpadă vor să se joace cu el și-l ciupesc de blăniță.

Dar iată o mare bucurie ! În săniuță s-a urcat mămica și tăticul lui Nela și Florin. „Este o întîmplare deosebit de plăcută pentru mine își zise Săniuța". Fulgii de zăpadă albi ca crinii s-au bucurat și ei de ceea ce au văzut. Și tot fug și fug și dansează în vîrtejuri în jurul Săniuței și al copacilor. Deodată însă ce să vadă ? Au venit și bunicii ! „Asemenea bucurii nu am mai avut, își zise Săniuța, plină de mîndrie — zburînd printre copaci cu tot alaiul.

Pe o alee mai mulți copii au început o bătălie cu bulgări de zăpadă iar Cățelul Mărunțelul aleargă, cînd după Săniuță, cînd să prindă bulgări de zăpadă, care picau uneori drept în coada lui răsucită.

„E așa de frumos !... Oare e adevărat tot ce văd ? Unde mă aflu acum ?"

Ion MUGUREL

Semne bune anul are!

Dănuț și Ioana

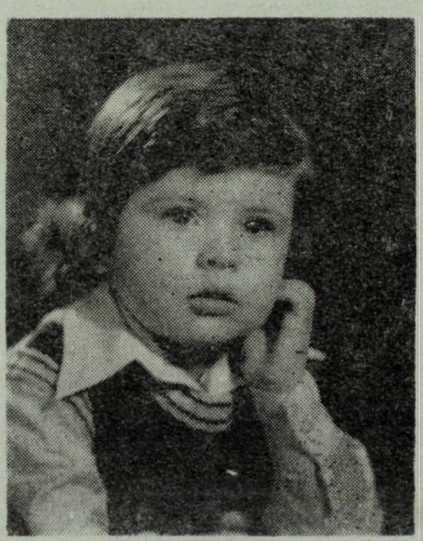

Alexandru C.

Diana-Elena

Cifre încrucișate

Înscrieți în pătratele goale cifrele care lipsesc, astfel încît să obțineți rezultatele enunțate.

6	+				=2
−		+		+	
	×		:		=2
×		−		−	
	+		−		=3
=6		=1		=6	

1.

Înscrieți în pătratele goale cifre corespunzătoare, pentru a putea ajunge la rezultatele deja anunțate de pe verticale și orizontale.

4	+				=2
−		×		×	
	+		×		=8
+		+		×	
	×		+		=4
=5		=5		=6	

2.

Completați pătrățelele goale cu cifre, pentru a obține pe verticale și orizontale rezultatele anunțate.

3	+		:		=3
×		×		×	
	+		−		=2
:		+		−	
	+		:		=2
=4		=8		=2	

3.

În căsuțele libere treceți cifrele necesare, astfel încît, executînd operațiile aritmetice prevăzute, să obțineți atît orizontal cît și vertical rezultatele deja anunțate.

4	+		−		=6
×		+		×	
	×		:		=3
+		−		+	
	+		−		=2
=6		=7		=6	

4.

Cele șase părți (cu cifre) trebuie așezate în dreptunghiul de mai jos în așa fel încît cifrele din cele patru casete punctate să dea un total de 30.

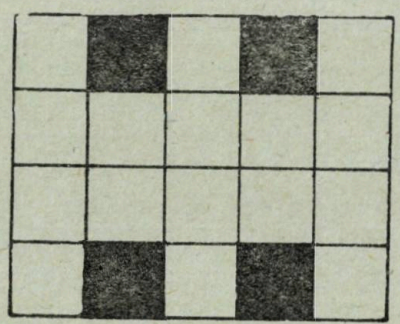

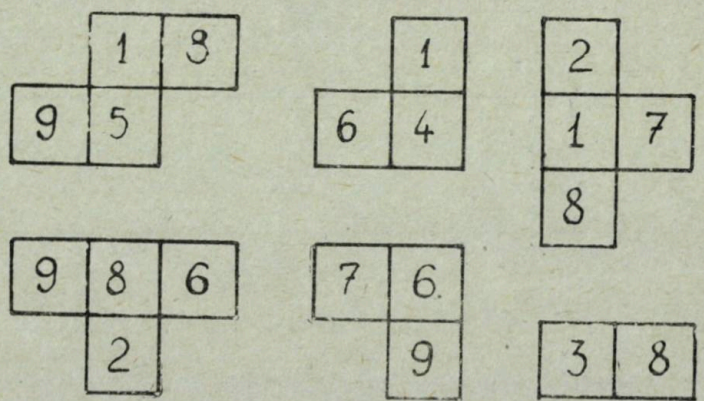

5.

ÎNDEMÎNARE

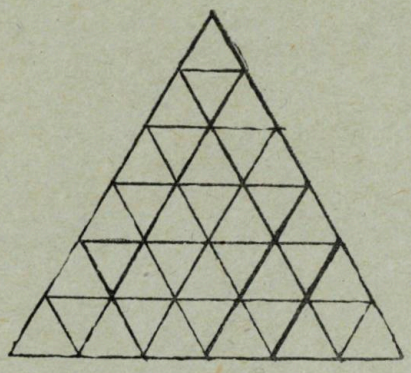

6.

Desenați această figură dintr-o singură trăsătură, nefiind voie ca liniile să se intretaie.

CU O SINGURĂ LINIE

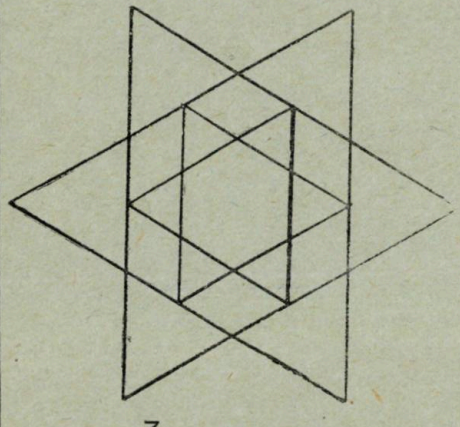

7.

Acest desen poate fi realizat dintr-o singură linie, fără a ridica creionul și fără a trece de două ori pe aceeași porțiune. Dar știți cum ?

CERCURI CU CIFRE

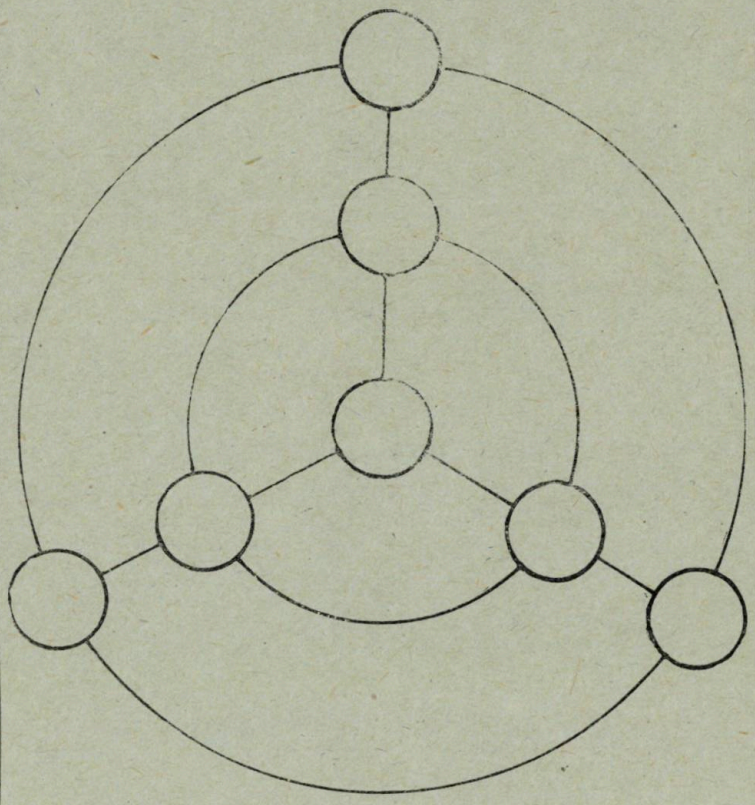

8.

Înscrieți în cele 7 cercuri cifrele de la 1 la 7 în așa fel încît suma acestora, atît pe lungimea celor două cercuri mari concentrice, cît și pe fiecare dreaptă, să dea cifra 12. Deci aceeași socoteală de 5 ori !

CÎTEVA FIGURI GEOMETRICE

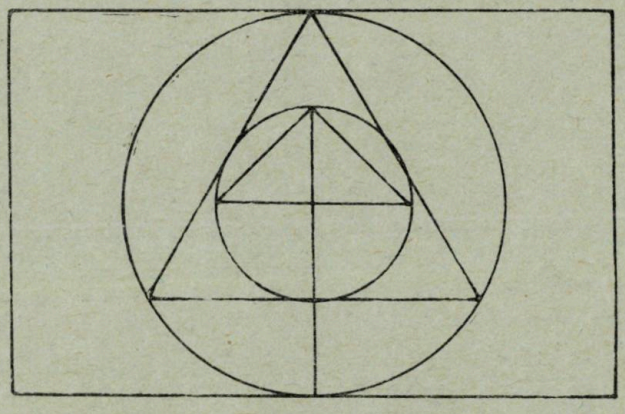

9.

Încercați să reproduceți desenul de mai sus dintr-un condei, adică fără să ridicați creionul de pe hîrtie

Deslegările cuvintelor încrucişate de la paginile 72 şi 73

6	+	2	:	4	=2
−		+		+	
3	×	4	:	6	=2
×		−		−	
2	+	5	−	4	=3
=6		=1		=6	

1.

4	+	2	:	3	=2
−		×		×	
2	+	2	×	2	=8
+		+		×	
3	×	1	+	1	=4
=5		=5		=6	

2.

3	+	3	:	2	=3
×		×		×	
4	+	1	:	3	=2
:		+		−	
3	+	5	:	4	=2
=4		=8		=2	

3.

4	+	6	−	4	=6
×		+		×	
1	×	3	:	1	=3
+		−		+	
2	+	2	−	2	=2
=6		=7		=6	

4.

9	8	6	7	6
2	2	3	8	9
1	7	1	8	1
8	9	5	6	4

5.

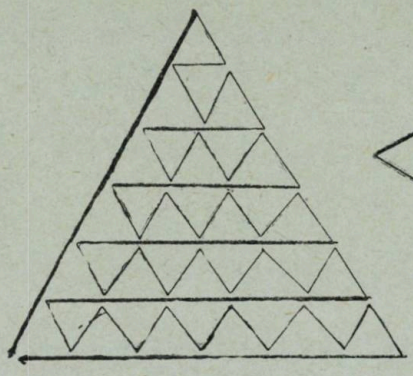

6.

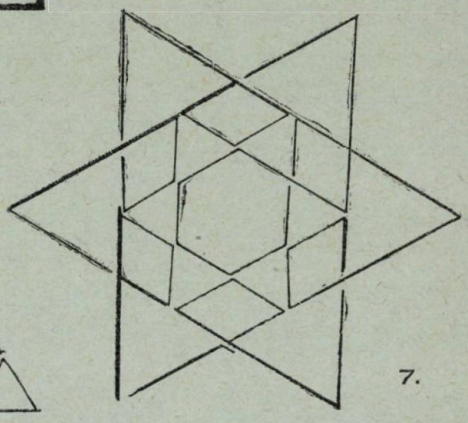

7.

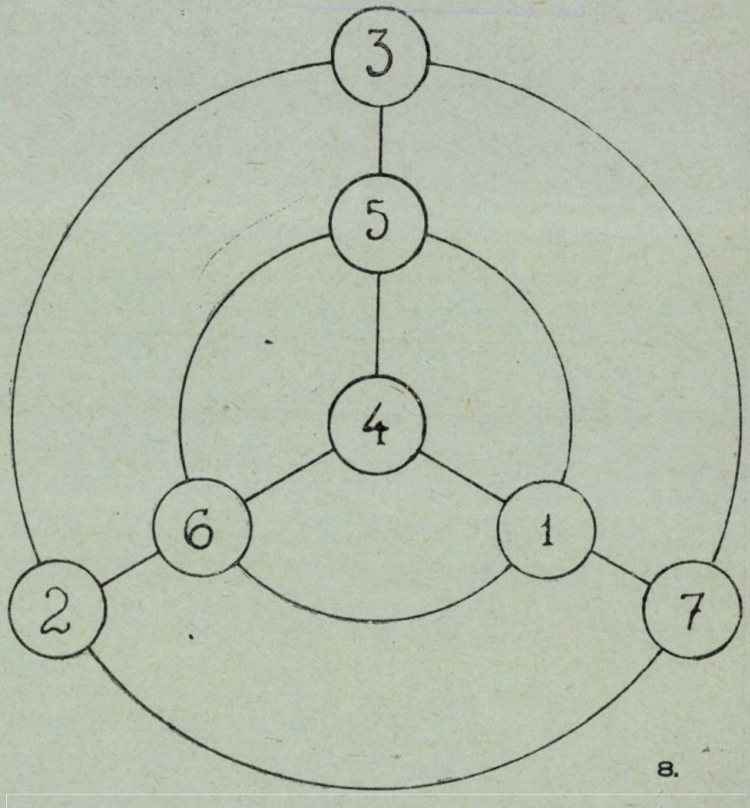

8.

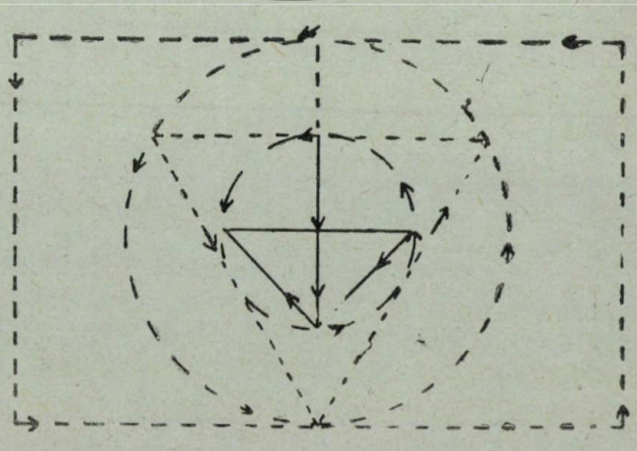

9.

realizare grafică
Horia CONDOPOL

CINSTEA LUI ISRAEL GOW

de G. K. Chesterton

Se aşternea o seară ploioasă cu un cer cînd măsliniu, cînd plumburiu, cînd părintele Brown, înfăşurat într-un pled scoţian cenuşiu, ajunse la capătul unei văi scoţiene cenuşii, de unde zări straniul şi, bineînţeles, cenuşiul castel de la Glengyle. Bizara clădire închidea o vîlcea sau, mai bine spus, un fel de văgăună, ca un fel de alee blocată ; arăta, în general, ca sfîrşitul lumii. Ţîndu-şi acoperişurile şi turnurile piezişe, construite cu ardezie de culoare verde marin, asemeni bătrînelor castele normande sau scoţiene, Glengyle amintea oricărui bun englez de sinistrele bonete ascuţite ale vrăjitoarelor din vechile basme ale acelor meleaguri ; iar pădurile de pini care se legănau în jurul turlelor arătau, prin comparaţie, la fel de negre ca nişte imense stoluri de corbi. Această senzaţie de magie incredibilă, adormită, nu era dată numai de peisaj. Castelul era aşezat pe unul din acele locuri întunecate de norii mîndriei, nebuniei şi misterioasei tristeţi, nori ce apasă asupra caselor nobile ale Scoţiei, mult mai greu decît asupra locuinţelor altor categorii de muritori. Şi aceasta pentru că Scoţia are în vinele ei o doză dublă din acea otravă numită ereditate — un sentiment al sîngelui la aristocrat şi al ruinării morale la calvinist.

Blajinul preot sustrăsese o zi din nenumăratele sale treburi pe care le avea la Glasgow, pentru a-l întîlni pe bunul său prieten Flambeau, detectivul amator, care se afla în acel moment la castelul Glengyle împreună cu un inspector de poliţie cu care cerceta viaţa şi moartea răposatului Lord de Glengyle. Acel personaj misterios, ultimul reprezentant al unei rase, al cărei curaj, demenţă şi violentă şiretenie îi făcuse pe aceşti oameni teribili, chiar în rîndurile sinistrei nobilimi a propriei lor naţiuni, încă din secolul al XVI-lea. Nimeni nu fusese mai profund în acea ambiţie labirintică ca locuitorii acelui palat al minciunilor, ridicat în jurul reginei Maria a scoţienilor.

În sat puteau fi încă auzite două versuri care confirmau, cu o anumită candoare, motivele şi maşinaţiunile acelor nobili :

Ceea ce seva verde e pentru pomul roditor,
Roşcatul aur e pentru Ogilvul muritor.

Timp de mai multe secole, Castelul Glengyle — sălaşul Ogilvilor — nu cunoscuse încă un lord cît de cît mai decent ; odată cu epoca victoriană, se credea că toate excentricităţile acestor nobili fuseseră epuizate. Totuşi, ultimul Glengyle îşi satisfăcuse tradiţia tribală, făcînd ultimul lucru care mai rămăsese de făcut : dispăruse. Vreau să spun că nu dispăruse plecat pe undeva prin străinătate. După toate semnele, era încă în castel, dacă e neapărat necesar să fi existat pe undeva. Dar, deşi numele său figura în registrul de naşteri al bisericii, precum şi în cartea roşie a *pair*-ilor, nimeni nu-l văzuse încă făcînd umbră pămîntului.

Dacă era însă cineva care se bucurase de această cinste, acel cineva era un servitor singuratic, ceva între grăjdar şi grădinar. Era un om atît de surd, încît cei cu care venea în contact afirmau că ar fi fost şi mut. Alţii, mai cunoscători, îl declarau pe jumătate cretin. Truditor jigărit, cu părul roşu, cu bărbia îndărătnică şi ochi albaştri, lipsiţi de orice expresie, omul nostru purta numele de Israel Gow şi era singurul servitor, tăcut, pe o moşie în paragină. Dar energia cu care prăşea cartofii şi regularitatea cu care dispărea în bucătărie, dădea oamenilor impresia că omul pregătea mesele pentru un stăpîn şi că bizarul lord se ascundea încă în castel. Dacă societatea mai avea nevoie de dovezi că lordul se mai afla în acel loc, servitorul persista în a spune că acesta nu era acasă. Într-o dimineaţă, poliţaiul locurilor şi pastorul (trebuie menţionat faptul că lorzii de Glengyle erau presbiterieni) fură chemaţi la Castel. Acolo aflară că grădinarul, grăjdarul şi bucătarul adăugase multelor sale profesii şi pe aceea de cioclu, întrucît il găsiseră bătînd cuie în sicriul stăpînului său. Cu cît de multă sau cu cît de puţină investigaţie fusese trecut acest fapt bizar nu se ştie nici pînă astăzi, deoarece acest lucru nu a fost niciodată cercetat în mod legal, pînă în momentul în care Flambeau nu plecase, cu două sau trei zile mai înainte, spre nord. Cam în aceeaşi vreme, corpul lordului de Glengyle (dacă, bineînţeles, era vorba de un astfel de corp) fusese aşezat pentru cîtva timp în minuscula capelă de pe deal.

În timp ce părintele Brown trecea prin grădina întunecată, ajungînd în umbra bătrînului castel, norii se îngroşară şi întreaga atmosferă era îmbibată de umezeală şi electricitate. În zarea ultimei crăpături a apusului de un auriu verzui, el văzu o siluetă omenească întunecată ; un bărbat cu o pălărie ca un coş de sobă, cu o cazma pe umăr. Combinaţia sugera, ciudat, un gropar, dar, cînd părintele Brown şi-l aminti pe servitorul surd care prăşea cartofi, găsi această apariţie destul de naturală. Ştia şi el cîte ceva despre ţăranul scoţian, cunoştea respectabilitatea sa, care putea să-l determine să simtă necesară îmbrăcarea hainelor negre pentru a sta de vorbă cu cine ştie ce funcţionar public. Ştia de asemenea că spiritul de economie al ţăranului nu l-ar fi lăsat să piardă o oră bună de prăşit, chiar înainte sau după o treabă ca asta. Tresărirea şi privirea suspicioasă pe care omul i-o aruncă preotului ce trecea pe lîngă el făceau şi ele parte din trăsăturile de caracter ale acestui tip de oameni.

* * *

Uşa cea mare fu deschisă de însuşi Flambeau, secondat îndeaproape de un bărbat înalt şi slab, cu părul de culoarea fierului şi cu cîteva hîrtii în mînă : Inspectorul Craven de la Scotland Yard. Holul de la intrare era, în mare parte, gol, lipsit de mobilier ; doar feţele palide, rînjite, a doi sau trei Ogilvi perverşi priveau spre cei de jos de sub perucile lor strălucitoare, din pînzele agăţate sus, aproape de plafon, înnegrite de trecerea anilor.

Urmîndu-i într-una din încăperi, părintele Brown îşi dădu seama că aliaţii săi stătuseră la o masă lungă de stejar masiv, acoperită la un capăt de hîrtii pline de tot felul de mîzgîlituri, whisky şi trabuce. Pe porţiunea de masă rămasă liberă fuseseră orînduite, la intervale regulate, cîteva obiecte dispărate. Obiecte atît cît pot fi uneori de inexplicabile unele obiecte. Unul dintre acestea arăta ca o grămăjoară de sticlă strălucitoare spartă în mii de bucăţele. O altă grămăjoară arăta ca un fel de praf cenuşiu. Un al treilea nu era altceva decît un simplu băţ de lemn.

— Parcă aţi fi într-un mic muzeu de geologie, spuse el în timp ce se aşeza, arătînd, cu o scurtă mişcare a capului, în direcţia prafului cenuşiu şi a fragmentelor cristaline.

— N-aş zice chiar geologic, replică Flambeau. Să-l numim mai degrabă un mic muzeu psihologic.

— O, pentru numele lui dumnezeu, aproape că strigă detectivul Scotland Yardului, rîzînd, să nu începem discuţia noastră cu nişte cuvinte aşa de lungi.

— Nu ştii ce înseamnă psihologie ? întrebă Flambeau cu o surprindere amabilă. Psihologie înseamnă a fi înnebunit de groază.

— De-abia te pot urmări, răspunse detectivul.

— Ei bine, spuse Flambeau cu hotărîre, vreau să spun că nu am aflat decît un singur lucru despre acest lord Glengyle. Era un maniac.

Silueta neagră a lui Gow, cu pălăria ca un turn şi cu cazmaua pe umăr, trecu prin faţa ferestrei, abia conturată pe fundalul cerului din ce în ce mai întunecat. Părintele Brown îl privi nepăsător şi răspunse :

— Înţeleg că trebuie să fie ceva ciudat la acest om, altfel nu s-ar fi îngropat aici de viu — nici nu cred să fi fost aşa grăbit s-o facă, fiind deja mort. Ce vă face să credeţi că ar fi vorba de un lunatec ?

— Ei bine, spuse Flambeau, ascultă te rog lista de obiecte pe care le-am găsit în această casă, împreună cu domnul Craven.

— Ne trebuie o lumînare, spuse Craven dintr-o răsuflare. Afară s-a făcut de furtună şi e prea întuneric pentru a mai putea citi.

– Ați găsit vreo luminare între celelalte curiozități ? întrebă Brown zîmbind.

Flambeau ridică spre el o figură gravă și-și fixă ochii săi negri pe chipul prietenului său.

– Și aici este un lucru curios, spuse el. Sînt douăzeci și cinci de lumînări și nici urmă de sfeșnic.

În camera care se întuneca văzînd cu ochii, Brown merse spre masa pe care zăceau, între celelalte exponate, lumînările. Se aplecă din greșeală asupra grămăjoarei de praf roșcat și un strănut ascuțit sfîșie liniștea încăperii.

– Hei, făcu el, dar acesta este tutun de prizat.

Luă una dintre lumînări, o aprinse cu grijă, se întoarse și o lipi de gîtul unei sticle de whisky. Aerul neliniștit al nopții bătînd nebunește printre crăpăturile ferestrei, alungi și flutură flăcăruia lumînării, asemeni unui drapel. De fiecare aripă a castelului se puteau auzi mile întregi de pădure de pini negri, clocotind ca valurile, tot negre, ale mării, în jurul unei stînci.

Vreau să citesc și eu inventarul, începu Craven grav, luînd de pe masă una una dintre foile de hîrtie. Inventarul a ceea ce am găsit împrăștiat și inexplicabil în acest castel. Trebuie să înțelegeți, de la bun început, că locul acesta a fost în general părăsit și neglijat, totuși, una sau două dintre camere au fost cu siguranță locuite de cineva, într-un mod destul de simplu, dar nu într-u-totul murdar ; și acel cineva nu a fost cu siguranță servitorul Gow. Lista este după cum urmează :

– articolul 1 : un morman considerabil de pietre prețioase, aproape toate diamante, împrăștiate, fără nici un fel de montură. Este de la sine înțeles că e absolut natural ca Ogilvii să posede bijuterii de familie ; dar e la fel de natural ca pietrele prețioase să fie fixate în monturi special ornamentate. Cu toate acestea, Ogilvii par a le fi păstrat așa, împrăștiate, ca mărunțișul prin buzunare.

– articolul 2 : grămezi peste grămezi de tutun de prizat și acesta nu păstrat în vreun corn, nici măcar în vreo punguță, ci strîns în grămăjoare împrăștiate pe toate mobilele, pe dulap, pe pian, ce mai, pretutindeni. Se pare că bătrînul gentleman era prea leneș pentru a se mai obosi să se caute prin buzunare, sau chiar să ridice capacul unei cutiuțe.

– articolul 3 : ici și colo prin casă, mici grămezi de bucăți disparate de metal, unele semănînd cu arcuri de oțel, iar altele în formă de rotițe microscopice. E ca și cum ar fi pus în mișcare cine știe ce jucărie mecanică.

– articolul 4 : lumînările de ceară, care trebuie lipite de gîtul sticlelor, deoarece nu există nici un alt obiect de care să le lipești.

Ei, acum cred că vă dați seama că situația este mult mai ciudată decît cea pe care o anticipaserăm noi. Sîntem pregătiți pentru prima ghicitoare : am văzut din prima ochire că ceva nu era în regulă cu ultimul Ogilv. Am venit aici să aflăm dacă a locuit într-adevăr acest castel, dacă a murit aici, dacă sperietoarea aia de ciori cu părul roșcat care l-a înmormîntat are ceva de-a face cu moartea lordului. Dar, să presupunem unul ceea ce este mai rău, soluția cea mai teribilă și mai melodramatică pe care o vreți. Presupuneți așadar că, într-adevăr, servitorul și-a ucis stăpînul, sau că stăpînul nu este mort cu adevărat, sau că lordul a îmbrăcat hainele servitorului, bineînțeles, după ce l-a ucis și l-a îngropat în locul său. Inventați orice tragedie à la Wilkie Collins * și tot nu veți putea explica cum poate exista o lumînare fără sfeșnic, sau de ce un gentleman de familie bună, în vîrstă, să-și facă un obicei de a împrăștia prizele de tutun pe pian. Substanța întregii afaceri ne-am putea-o imagina, aparențele ei sînt însă misterioase. Nu poate exista o minte omenească să posede o asemenea extensiune a fanteziei pentru a lega între ele logic, prize de tutun și diamante, ceară de lumînări și mațe de ceasornic.

– Cred că văd legătura, spuse preotul. Acest Glengyle a fost ca un turbat împotriva Revoluției franceze și un apărător entuziast al ideii de *anciene régime* ** și a încercat din toate puterile să facă să renască, în sens literal, viața de familie a ultimilor Bourboni. Avea prize de tabac deoarece acesta era un lux al secolului al XVIII-lea ; avea lumînări de ceară, pentru că acesta era modul de iluminat în același secol ; jocurile mecanice de fier erau hobby-urile de fierar ale lui Louis al XVI-lea ; diamantele sînt ca cele din colierul Marieі-Antoaneta.

Cei doi bărbați se zgîiau la preot cu ochi mari și rotunzi.

– Ce chestie extraordinară ! strigă Flambeau. Chiar crezi că ăsta-i adevărul ?

– Sînt cum nu se poate mai sigur că nu, răspunse liniștit părintele Brown. Am spus ceea ce ați auzit numai pentru că afirmai adineaori că nimeni n-ar putea face o legătură între tutun, diamante, rotițe de ceasornic și lumînări. Sînt convins că adevărul este undeva mai în profunzime.

Tăcu un moment și ascultă vuietul vîntului prin crenele. Apoi spuse :

– Ultimul Lord de Glengyle a fost un hoț. A trăit o viață dublă, cea de a doua, nevăzută, a fost întunecată, de spărgător și de desperados. Ați observat că nu are nici un sfeșnic. Ei bine, asta s-a întîmplat deoarece a folosit aceste lumînări tăiate scurt, prinse în felinarele pe care le lua cu el în peregrinările sale nocturne. Tabacul l-a utilizat în modul în care era folosit piperul de către cei mai fioroși bandiți francezi, deci pentru a-l arunca brusc în fața celor care-l urmăreau și încercau să-l prindă. Dar ultima și cea mai elocventă dovadă este dată de prezența diamantelor și a rotițelor de ceasornic. Cred că vă este clar acum, nu ? Diamantele și micile rotițe sînt singurele instrumente cu care se poate tăia sticla unei ferestre.

Creanga smulsă de vînt a unui pin izbi cu putere cadrul ferestrei din spatele lor, ca o mică parodie la sunetul ce era în închipuirea celor doi ascultători, și poate acesta fu motivul că nici unul dintre ei nu schiță gestul de a se întoarce. Ochii le erau literalmente, lipiți de chipul preotului Brown.

– Mda, diamantele și rotițele, repeta Craven rumegînd. Și fleacurile astea te pot face să crezi că aceasta ar fi adevărata explicație a prezenței lor aici ?

– Nu cred că aceasta este adevărata explicație, replică placid preotul. Dar voi susțineați că nimeni nu poate lega în mod logic prezența a patru obiecte aparent disparate. Povestea adevărată este ceva mai plicticoasă. Glengyle găsise, sau mai bine spus credea că găsise pe domeniul său pietre prețioase. Cineva l-a păcălit cu briliantele acelea împrăștiate peste tot locul, spunîndu-i că au fost găsite în cavernele castelului. Rotițele aparțin vreunui mecanism de tăiat diamante. Trebuie că bietul lord realiza tăierea lor destul de primitiv, la scară mică, probabil cu ajutorul vreunor ciobani sau sărăntoci de pe aceste dealuri. Știți doar că prizele de tabac sînt singurele luxuri pe care și le permit ciobanii scoțieni, fiind totodată și singurul lucru cu care-i poți mitui să facă vreun lucru necurat. Ei nu au sfeșnice pentru simplul motiv că nu au nevoie de ele. Cînd intră prin caverne țin lumînările în mînă.

– Asta-i tot ? întrebă Flambeau, după o lungă pauză. Ai ajuns, în sfîrșit, la adevărul acela plicticos ?

– Oh, nu, nicidecum, spuse părintele Brown.

În timp ce vuietul vîntului se pierdea în cel mai îndepărtat colț de pădure cu un vaiet ca de batjocură, părintele Brown, cu cea mai impasibilă expresie a feței continuă :

– V-am sugerat aceste lucruri numai pentru că voi ați fost aceia care spuneați că nu se poate lega în mod plauzibil o priză de tutun de o rotiță de ceas sau o luminare de un diamant. Iată însă că zece filozofii false se potrivesc de minune universului care ne înconjoară. La fel, zece teorii false sînt cum nu se poate mai potrivite întîmplărilor de la castelul Glengyle. Dar noi avem nevoie de explicații reale, atît pentru univers cît și pentru castel. Apropo, nu mai sînt și alte exponate ?

Craven rîdea fals, în timp ce Flambeau se ridica în picioare cu o mină care se voia zîmbet și se îndreptă spre masă.

– Articolele cinci, șase, șapte, opt etc, spuse el, sînt mai degrabă variate decît instructive. O colecție curioasă, n-aș putea spune chiar de pixuri, ci mai curînd de mine de creion. Un băț de bambus lipsit de orice sens, cu vîrful despicat. Acesta ar putea fi instrumentul crimei. Celelalte obiecte sînt cîteva icoane și mătănii catolice vechi pe care presupun că Ogilvii le păstrau din evul mediu – mîndria lor fiind mai puternică decît puritanismul ce nu le anima sufletele. Le-am adăguat muzeului nostru numai pentru că sînt curios tăiate și dezmembrate.

Furtuna de-afară, dezorientată, adună deasupra castelului un morman de nori negri și grei, inundînd camera în care stăteau tăcuți cei trei cu un întuneric de nepătruns, în timp ce părin-

---

* Wilkie Collins, 1824–1889, romancier englez, colaborator, împreună cu Charles Dickens la revista *Household Words*. A fost primul autor de romane polițiste din Anglia.

** *vechea ordine* existentă în Franța înaintea Revoluției de la 1789.

tele Brown lua ultimile file slab luminate pentru a le examina. Vorbi înainte ca norii izgoniți de vînt să readucă în încăpere clar-obscurul de mai înainte ; vocea sa era cu totul a unui alt om :

– Domnule Craven, spuse el, vorbind ca un om cu zece ani mai tînăr, aveți mi se pare o împuternicire legală care vă dă dreptul să cercetați mormîntul, nu-i așa ? Cu cît o vom face mai repede, cu atît va fi mai bine și astfel vom ajunge la capătul acestei oribile afaceri. Dacă aș fi în locul dumitale, aș începe chiar din această clipă.

– Chiar acum ? repetă detectivul împietrit. Și de ce mă rog chiar acum ?

– Pentru că e o chestiune extrem de serioasă, răspunse calm părintele Brown. Nici tutunul împrăștiat peste tot locul, nici pietricelele răzlețite nu sînt cele care ne interesează și care, așa cum am văzut, s-ar putea afla în felul acesta dintr-o mie de motive. Doar unul, un singur motiv există, și știu sigur că el a determinat ca acestea să fie în felul în care arată. Și acest motiv merge adînc spre rădăcinile apariției omenirii. Aceste iconițe nu sînt murdărite, rupte sau zgîriate, cum ar putea fi făcute din cauza lenei, fanatismului, de către copii sau protestanți. Acestea au fost „lucrate" cu mare grijă – și într-un mod din cele mai bizare. În fiecare loc unde marele nume al Domnului apărea încrustat pe icoane, acesta a fost scobit cu minuțiozitate. Celălalt detaliu care a mai fost scos de pe icoane a fost haloul din jurul capului lui Isus. Deci, zic, să scoatem împuternicirea, hîrletul și tîrnăcopul, să mergem pe deal, să săpăm mormîntul și să spargem sicriul.

– Ce vreți să spuneți ? întrebă intrigat detectivul londonez.

– Vreau să spun, răspunse micul preot, și vocea sa părea că se ridică ușor peste mugetul vîntului, vreau să spun că, poate chiar în acest moment, marele diavol al universului stă cocoțat pe acoperișul turnului acestui castel, mare cît o sută de elefanți și urlînd ca Apocalipsul. Cred că în miezul acestei afaceri trebuie să fie și puțină magie neagră.

– Magie neagră ? murmură Flambeau aproape șoptind, întrucît era un om prea cultivat ca să nu fi aflat de astfel de lucruri. Dar atunci ce mai înseamnă oare obiectele astea ?

– O, oricum ceva damnabil, cred eu, replică Brown neliniștit. De unde să știu eu ? Cum aș putea ghici toate complicațiile pe care le ascund aceste lucruri ? Este foarte posibil ca tabacul și bățul de bambus să fi fost folosite ca instrumente de tortură. Poate că lunaticii umblă după ceară și rotițe dințate. Cine știe ce droguri se mai scot din minele creioanelor ! Oricum, drumul cel mai scurt pe care trebuie să-l parcurgem pentru a sfîșia misterul este cel ce duce în vîrful dealului, spre mormînt.

* * *

Tovarășii săi abia dacă-și dădură seama ce se întîmplă cu ei, cînd se treziră ascultîndu-l orbește și urmîndu-l, pînă cînd o rafală a vîntului nopții le biciui fețele. Cu toate acestea, se conformaseră ca două automate. Craven se trezi cu un tîrnăcop în mînă și cu împuternicirea în buzunar ; Flambeau cără hîrletul greu al straniului grădinar ; părintele Brown avea în mîini o cărticică aurită din care fusese smuls cuvîntul Domnului.

Cărarea ce ducea spre vîrful dealului unde fusese cocoțată curtea bisericii era întortocheată, dar destul de scurtă și numai vîntul puternic făcea drumul anevoios și parcă mai lung. Cît vedeai cu ochii, după ce ridicai coama dealului, erau valurile mării ce se uneau cu marea de pini ce se vălurea în vîntul încăpățînat. Și gestul acela universal părea la fel de zadarnic, pe cît era de vast, zadarnic ca și cum vîntul șuiera pe deasupra unei planete nelocuite și inutile. Prin toată acea infinită pădure albastră-cenușie, cînta, înalt și strident, acea tristețe antică ce părea cuibărită în inima tuturor sufletelor păgîne. Cineva și-ar fi putut închipui că vocile din subteranul frunzișului acela de nepătruns sînt țipete ale zeilor păgîni, pierduți și rătăcitori ; zei care hăladuiau în codrul acesta irațional și care nu-și vor mai găsi niciodată calea spre rai.

– Vedeți, spuse preotul Brown, cu voce scăzută și liniștită, înainte ca Scoția să existe, poporul scoțian era o adunătură curioasă. De fapt, încă mai sînt o adunătură curioasă. Dar, în timpurile preistorice, cred că se rugau cu siguranță la diavol. De aceea, adăugă el voios, au sărit cu atîta ușurință de la păgînism la teologia puritană.

– Prietene, spuse Flambeau, cu un fel de furie abia stăpînită, spune-mi, te rog, ce naiba înseamnă atunci prizele astea de tutun ?

– Dragul meu prieten, replică Brown, cu aceeași egală seriozitate, în toate religiile veritabile ale pămîntului există un loc comun : materialitatea. Așadar, slăvirea demonilor este o religie veritabilă.

Ajunseseră pe un vîrf pleșuv de deal, unul din acele locuri fără vegetație, departe de vuietul și scrîșnetul pădurii. Un gard sărăcăcios, jumătate de lemn, jumătate de sîrmă ghimpată, zăngănea în furtună, ca și cum i-ar fi anunțat că erau în apropierea cimitirului. Dar, în timp ce inspectorul Craven ajunsese la colțul mormîntului, iar Flambeau înfipsese hîrletul în pămînt și se sprijinea de coada lui, cei doi arătau la fel de cutremurați ca și tremurătoarele sîrme care înconjurau cimitirul. La baza mormîntului creșteau scaieți înalți, argintii, ofiliți. O dată sau chiar de două ori, cînd un ciorchine de scaiete era luat de vînt, Craven sărise iute, ca și cum pe lîngă el ar fi trecut o săgeată.

Flambeau înfipsese lama hîrletului prin iarba suierătoare în lutul umed de dedesubt. Apoi păru un timp nemișcat după care se aplecă spre pămînt, ca asupra unei bucăți de stofă.

– Dă-i drumul, spuse preotul foarte încet. Vrem doar să aflăm adevărul. De ce te temi ?

– Mi-e teamă să-l aflu, spuse Flambeau. Detectivul londonez vorbi dintr-o dată cu o voce ascuțită, croncănitoare, care s-ar fi vrut veselă, de conversație obișnuită.

– Mă întreb oare de ce s-o fi ascuns în halul ăsta ? Prevăd un lucru dezgustător. Era cumva lepros ?

– N-aș crede, spuse Flambeau.

Săpă apoi cîteva minute care trecură îngrozitor în tăcere, apoi spuse cu glasul sugrumat :

– Am impresia că nu are o formă corespunzătoare.

– Nici foaia aia de hîrtie n-a avut o formă corespunzătoare, spuse încet părintele Brown, dar am supraviețuit totuși, nu ?

Flambeau săpa acum cu o energie oarbă. În timpul acesta, furtuna împinsese norii mari, cenușii, care atîrnaseră pe dealuri, ca un fum gros și dăduse la iveală cîmpii întinse, argintii în lumina stelelor, cu puțin înainte ca Flambeau să scoată la iveală forma unui sicriu din lemn necioplit, pe care-l ridică în picioare și-l sprijini de o brazdă de iarbă. Craven înaintă cu tîrnăcopul în poziție de luptă. Vîrful unui scaiete îl atinse ușor, fapt care-l făcu să tresară. Făcu apoi un pas mare și ferm înainte și începu să ciopîrțească scaietele și să-l smulgă din pămînt cu o energie foarte asemănătoare cu cea cu care săpase mai înainte Flambeau, pînă cînd capacul sicriului fu dat deoparte și conținutul său se oferi privirilor, strălucind în lumina rece a stelelor.

– Oase, spuse Craven. Ei, dar acesta este un om, adăugă el repede cu aerul că s-ar fi așteptat să găsească acolo cu totul altceva.

– Este, este..., spuse întrebător Flambeau, cu o voce ciudată, cînd pițigăiată, cînd răgușită, este totul în regulă ?

– Așa se pare, spuse inspectorul Scotland Yardului, și el cu glasul brusc răgușit, aplecîndu-se deasupra scheletului abia vizibil din sicriu. O clipă !

O incredibilă ridicare de sprîncene alungi și mai mult fața prelungă a lui Flambeau.

– Stau acum și mă gîndesc, strigă el, cum naiba să fie totul în regulă ? Ce ar putea să rețină un om cu mintea întreagă pe aceste dealuri reci și blestemate ? Cred că nu-i altceva decît efectul imaginii repetate și smintite și negre a acestor păduri asupra întregii orori antice a inconștientului. Este ca visul unui ateu. Pini, pini, milioane de pini...

– La dracu, strigă omul de lîngă sicriu, dar scheletul acesta nu are cap !

În timp ce Craven și Flambeau înțepeniseră într-o poziție destul de rigidă, numai părintele Brown arătă, pentru prima dată un semn de interes.

– Nu are cap, înghină el, *nu are cap ?* se întrebă el apoi, ca și cum s-ar fi așteptat la un cu totul alt defect din partea scheletului.

Pe ecranul minților celor trei trecură în viteză viziunile idioate ale unui copil fără cap, născut Glengyle, ale unui tînăr fără cap ascunzîndu-se la castel, ale unui bărbat fără cap păsind prin vechile coridoare ale vechiului castel sau pe aleile marelui parc. Dar, chiar în clipa aceea de uluială, această poveste nu prinse rădăcini în capetele lor, deoarece se pare că nu aveau nici un motiv să gîndească în acele momente. Stăteau țepeni, ascultînd prostește vaetul pădurii și huietul vîntului, ca niște

ogari epuizați. Gîndirea părea a fi ceva enorm, dar sfărîmicios, care le alunecase brusc printre degete.

– Iată trei oameni fără capete, spuse preotul Brown, care stau în jurul unei gropi.

Palidul reprezentant al Scotland Yard-ului londonez deschise gura să spună ceva și, fără a putea scoate nici măcar un sunet, o lăsă așa deschisă, ca gura unui țărănoi în fața unei minuni, sau a unui viței la poartă nouă, în timp ce o rafală de vînt șuieră cu putere, rupînd parcă baierele cerului. Privi apoi la tîrnăcopul pe care-l ținea în mînă ca la un obiect ce nu-i aparținea și-l lăsă să cadă pe pămînt cu un zgomot surd.

– Părinte, spuse Flambeau cu vocea aceea infantilă pe care o folosise destul de des în ultima vreme, ce facem acum ?

Răspunsul prietenului său veni cu promptitudinea unui glonț tras dintr-o pușcă de vînătoare.

– Dormim ! strigă părintele Brown. Dormim ! Am ajuns la capătul drumului. Știți ce înseamnă un somn bun ? Știți că fiecare om care doarme crede și în Dumnezeu ? Somnul este sacru pentru că este un act de credință, ca mîncarea de exemplu. Și noi avem nevoie acum de un lucru sacru, chiar dacă este de origine naturală. Peste noi a căzut ceva care cade foarte rar asupra omului. Poate că acesta este cel mai rău dintre lucrurile care cad asupra capului său.

Buzele lui Craven se apropiară pentru a îngîna :

– Ce vreți să spuneți ?

În timp ce răspunse, părintele Brown își îndreptă fața spre castel.

– Am găsit adevărul. Și adevărul este lipsit de orice sens.

Pași înaintea celor doi, pe cărare, cu pas vioi și nepăsător, o atitudine destul de rară la acest om. Cînd ajunseră la castel, se adînci într-un somn adînc cu simplitatea unui ciine hăituit.

În ciuda laudei pe care o adusese somnului, preotul Brown a fost primul care se sculase, poate cu excepția tăcutului grădinar. Prietenii săi îl găsiră fumînd dintr-o pipă imensă, urmărindu-l cu atenție pe expertul grădinar la treburile sale între straturile din fața bucătăriei. Spre zorii zilei, furtuna de peste noapte se terminase într-o ploaie mărunță, ziua venind cu o curioasă prospețime. Grădnarul părea să fie dimpotrivă și, la vederea detectivului, își înfipse morocănos hîrletul într-un strat și, mormăind ceva despre micul dejun, o luă de-a lungul liniilor de varză și se încuie în bucătărie.

– Este un om de treabă, spuse părintele Brown. Este uluitor cum poate prăsi cartofii. Totusi, adăugă el cu o milă lipsită de pasiune, are și el greșelile lui. În fond, care dintre noi nu-și are propriile greșeli ? Uite, nu a prășit acest strat în mod uniform. De exemplu, acolo, indică el cu degetul arătător un loc anume. Mă cam îndoiesc că va mai crește ca lumea cartoful acela.

– Și ce-i cu asta ? întrebă Craven, amuzat de noua ciudățenie a omulețului de lîngă el.

– Mă îndoiesc, spuse preotul, pentru că se pare că și Gow s-a îndoit. El a prășit metodic fiecare locșor, dar nici măcar nu a atins locul acela cu sapa. Cine știe ce cartof o mai fi acolo.

Flambeau luă sapa și porni impetuos spre locul indicat. De la prima întoarcere de brazdă, scoase la iveală ceva care nu prea semăna a cartof, ci mai curînd aducea cu o ciupercă monstruoasă, cu pălăria prea crescută. Sapa lovi obiectul cu un clinchet rece, după care se rostogoli ca o minge, rînjind spre cei care-l priveau.

– Lordul de Glengyle, spuse trist părintele Brown și aruncă o privire grea spre craniul de la picioarele sale.

Apoi, după o scurtă meditație, smulse sapa din mîinile rigide ale lui Flambeau și, aruncînd un „Trebuie să-l ascundem din nou", afundă craniul în pămîntul afînat. Își aplecă trupul firav, terminat cu un cap imens, deasupra cozii sapei care stătea înțepenită în pămînt, privind cu ochi goi, înconjurați de zeci de riduri.

– Dacă cineva și-ar putea închipui măcar, murmură el, înțelesul acestei ultime monstruozități.

Se aplecă din nou asupra sapei și-și înfundă fruntea în palme, așa cum fac oamenii în biserică, atunci cînd pretind o profundă meditație.

Cerul se lumina din toate părțile, colorîndu-se în albastru argintiu. Păsărelele ciripeau atît de tare în arborii cochetului parc, de parcă înșiși copacii vorbeau între ei. Numai cei trei oameni tăceau, privind curios unul la altul.

– Ei bine, eu unul sînt gata să renunț, spuse Flambeau în cele din urmă, vijelios. Creierul meu este nepotrivit pentru această lume ; și cu asta, basta. Prize de tutun, cărți de rugăciune rupte, rotițe de cutiuțe muzicale, diamante, ce naiba...

Brown își ridică brusc fruntea și lovi coada sapei cu o intoleranță destul de neobișnuită pentru un preot.

– Ta, ta, ta, ta, strigă el. Totul este clar ca bună ziua. Am înțeles ce e cu tutunul și ceasul și celelalte, din clipa în care am deschis ochii azi dimineață. Și de atunci îl urmăresc fără întrerupere pe bătrînul Gow, grădinarul, care nu e nici atît de surd, nici chiar așa de prost cum pretinde. E mult mai mult. Să știți că nu este nimic nelalocul lui între obiectele acelea dispărate. Am greșit în ceea ce privește cartea de rugăciuni ruptă, dar acum totul e clar și în această privință. Și, o ultimă problemă. Profanare de morminte si furt de capete de cadavre – ce e rău în asta ? O fi vorba de magie neagră ? Nu se prea potrivește cu povestea simplă a tutunului și luminărilor. Și, pășind încolo și încoace, continuă să fumeze impacientat.

– Prietene, spuse Flambeau cu un umor trist, trebuie să fii atent cu mine și să-ți amintești mereu că am fost odată un criminal notoriu. Marele avantaj al acestui mod de viață era că întîi îmi construiam povestea și apoi actionam, cu repeziciunea care-mi convenea. Această afacere detectivistă de așteptare a apariției adevărului trece peste nerăbdarea mea pur franceză. Toată viața, de bine de rău, am făcut ceea ce am făcut într-o singură clipă. Întotdeauna am duelat a doua zi dimineața ; întotdeauna am achitat nota de plată imediat și nu mi-am amînat niciodată vizita la dentist...

Părintele Brown scăpă din gură pipa, care se sparse în trei bucățele pe pietrișul aleii. O privi rotindu-și ochii – imaginea cea mai fidelă a felului în care arată un idiot.

– Doamne, ce gulie pot fi ! exclamă el. Ce gulie ! Apoi, ca un boxer făcut groggy, izbucni într-un rîs isteric.

– Dentistul ! repetă el. Șase ore într-un abis spiritual și toate acestea pentru că nu m-am gîndit la dentist. O idee atît de simplă, de frumoasă și de pașnică ! Prieteni, am traversat o noapte de iad, dar acum soarele a răsărit, păsărelele cîntă, și o figură radioasă de dentist sprijină lumea !

– Aș vrea să înțeleg și eu ceva din chestia asta, strigă Flambeau, înaintînd, chiar de-ar fi să suport toate torturile inchiziției !

Părintele Brown își reprimă ceea ce părea un moment de bună dispoziție capabil a-l face să țopăie pe pajiștea însorită și se ruga ca un copil care imploră mila :

– Lăsați-mă să mă prostesc și eu puțin. Nici nu știți ce nefericit am fost. Acum știu însă că nu e vorba de nici un păcat în afacerea asta. Doar puțină nebunie, dar cui îi mai pasă acum de așa ceva ?

– Făcu o piruetă apoi se opri și-și privi prietenii cu gravitate.

– Dragii mei ,aceasta nu este povestea vreunei crime, spuse el. Este mai curînd povestea cinstei întortocheate și puțin stranii a unui om. Ne ocupăm de unul dintre puținii oameni din lume poate, care nu a luat pentru un serviciu nici mai mult nici mai puțin decît i se cuvenea. Este un studiu în logica vieții barbare ce a fost religia acestei rase care se numește omenire. Vă amintiți de versurile care circulă pe aici despre casa de Glengyle ?

Ceea ce seva verde e pentru pomul roditor
Roșcatul aur e pentru Ogilvul muritor.

Ei bine, nu trebuie să facem altceva decît să luăm aceste versuri în sensul cel mai strict, literal, dar și metaforic. Aceasta nu înseamnă numaidecît că lorzii Glengyle erau numai avizi după avere, ci chiar că adunau, literalmente, aur. Aveau o colecție imensă de ornamente și ustensile făcute din acest prețios material. Erau, de fapt, niște bieți mizeri, a căror manie a luat această formă ciudată – adunau aur. În lumina acestui fapt, treceți în revistă toate obiectele pe care le-ați găsit în castel. Diamante fără inelele de aur pe care se aflau montate, luminări fără sfeșnice de aur, tutun fără cutiuțele lui de aur, plumbi de creion fără învelitori de aur, un baston fără măciulia de aur, ceasuri fără carcase de aur. Și, așa nebunește cum pare, întrucît halourile și numele Domnului de pe cartea de rugăciuni erau și ele din aur, au fost, bineînțeles, smulse de-acolo.

Parcul părea să se lumineze, iarba să crească mai repede și mai vesel, în soarele tot mai cald, odată cu apariția adevărului. În timp ce Brown își con-

tinua tirada, Flambeau își aprinse o țigară.

– Aurul a fost luat, continuă el, nu așa cum v-ați imaginat voi, furat. Un hoț autentic nu ar fi fost capabil să creeze atîta mister. El ar fi luat tabachera de aur cu totul, și creioanele întregi. Noi avem însă de-a face cu un om care are o conștiință specială, dar, oricum, o conștiință. L-am găsit pe acest moralist nebun azi dimineață în grădina de colo și am auzit întreaga poveste. Iat-o : Ultimul arhiepiscop Ogilvie a fost foarte aproape de a reprezenta singurul om de treabă născut vreodată la Glengyle. Dar amara lui virtute s-a transformat încetul cu încetul în mizantropie. El a meditat la necinstea strămoșilor săi pe care a generalizat-o la necinstea întregii omeniri. Era lipsit, în special, de încredere în forța filantropică a milei. Și-a jurat că, dacă va putea găsi un om care să-și ia drepturile în mod cinstit, acelui om îi va dărui tot aurul existent la Glengyle. Proferînd această sfidare umanității, se închistă în el însuși, fără a se aștepta că va primi vreodată un răspuns.

Totuși, într-o zi, un tînăr surd, părînd a fi lipsit de orice inteligență, dintr-un sat învecinat îi aduse o telegramă ce se rătăcise. În acreala lui morocănoasă, lGenavle îi dădu drept răsplată un bănuț. Cel puțin așa crezuse el că făcuse, dar, cînd își aruncă privirea pe masă, văzu că tînărul plecase cu un sovereign de aur. Această întîmplare îi oferi bătrînului perspectiva unei speculații ironice. Băiatul acesta își va arăta odată și odată, în vreun fel lăcomia specifică speciei. Fie că va dispare ca un hoț care a furat o monedă, fie că se va întoarce cu ea, virtuos, și, dînd-o înapoi va aștepta desigur o răsplată consistentă, numai pentru că și-a demonstrat, ostentativ, cinstea. Pe la miezul acelei nopți, lordul Glengyle fu sculat din somn – trăia singur și retras – și deschise ușa idiotului surd. Idiotul îi aducea nu moneda, ci exact noăsprezece șilingi, restul de la un sovereign, păstrînd pentru sine doar un bănuț, atît cît credea el că i se cuvine.

Exactitatea și cinstea de care flăcăul dăduse dovadă în această întîmplare au dat pur și simplu foc creierului nebunului lord. Se jura că este reîncarnarea lui Diogene – cel care căutase, mai demult, un om cinstit – și iată găsise, în sfîrșit, omul. Făcu imediat un nou testament, pe care l-am văzut. Îl luă pe tînăr în imensul dar neglijatul său castel și-l obișnui să fie un servitor solitar și tăcut, făcîndu-l, așa cum vă așteptați, moștenitorul propriei sale averi, în aur.

Și, indiferent ce poate înțelege această creatură ciudată, el a reținut, la modul absolut, cele două idei fixe ale stăpînului său : mai întîi, faptul că testamentul este imuabil și, apoi, că el urma să-și ia tot aurul existent la Glengyle. Cam asta e totul. După cum vedeți, este destul de simplu. Omul nostru a scos tot aurul din castel, neluînd nici un alt obiect care nu era din aur. A reușit să își însușească tot aurul, pe deplin satisfăcut că lăsa restul neatins. Pînă aici înțelesesem totul, de la bun început. Ceea ce-mi scăpa era povestea cu craniul. Mă tot frămîntam cu gîndul la craniul acesta îngropat printre cartofii din grădină. Trebuie să recunosc că îmi făcea rău acest gînd – și totul pînă în clipa în care Flambeau a rostit cuvîntul. Cuvîntul dentist.

Acum, totul va fi în cea mai deplină ordine. Mîine, Gow, va pune la loc craniul lîngă scheletul din mormînt, bineînțeles numai după ce-i va fi scos dinții de aur.

Într-adevăr, cînd, în acea dimineață, Flambeau trecea coama dealului, îndepărtîndu-se de castelul Glengyle, văzu în depărtare strania ființă, rufoasă și mizeră, dar bizar cinstită, săpînd la mormîntul profanat, fularul din jurul gîtului său fluturînd în briza ce bătea dinspre munte. Avea, bineînțeles, jobenul pe cap.

Traducere de
Al. PASCU

Aurelian Ilie : „Orașul de fum"

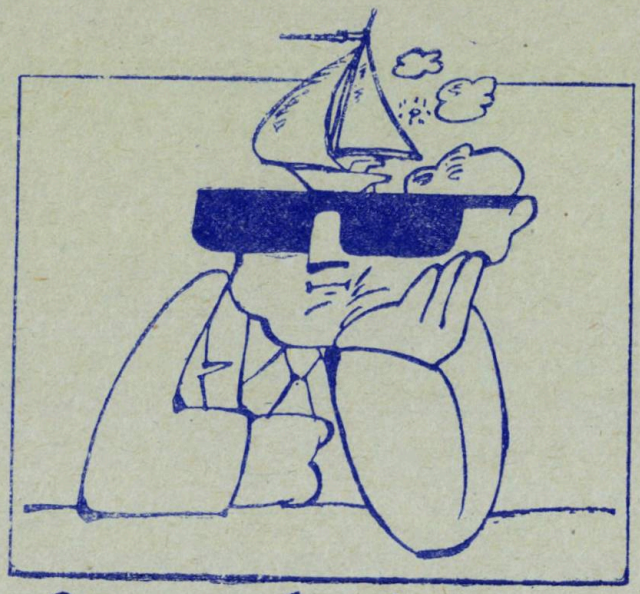

Cuvinte încrucișate

Execuția grafică a careurilor : M. BUJDEI.

LUCIAN BLAGA

ORIZONTAI : 1) Concise și dense considerații, pline de concentrație ideatică, publicate într-un volum cu care poetul și-a făcut debutul ca filosof — Aflate în pază ! 2) Una din cele două teme principale ale volumului de debut, încadrată într-o atmosferă de exaltare a elementului dinamic — „...profetului", un volum prevestind problematica complexă de mai tîrziu (neart.). 3) „Ceasul care nu...", poezie stabilind o corespondență armonioasă între anotimpul estival și intensitatea sentimentului trăit de poet — Orașul unde Blaga și-a tipărit pentru prima dată aforismele. 4) Dați din coate ! — „În lumea lui Heraclit" ! 5) Zeul naturii, prezent în mai multe poezii bucolice asezonate cu un element de miracol panteistic — „..., arhipelaguri, oceane", poezie de un lirism autentic, în care transpare și fiorul morții. 6) Electrod pozitiv — Haină de gală. 7) „...magic", sonet închinat astrului zilei — „...pribegie și somn", poezie definind artistic și nuanțat inefabilul și intraductibilul dor românesc. 8) Piesă dedicată marelui muzician folclorist și scriitor român care împrumută numele său acestei lucrări dramatice apărută postum (2 cuv.). 9) „Dumbrava...", poezie transfigurînd superior natura, ca o întoarcere a artei la natură. 10) „Lumina de...", poezie plină de căutări prilejuind o incursiune în trecut — „... munții — unde-s ?" poezie străbătută de un entuziasm juvenil — Scul ! 11) „Pasărea...", poezie dedicată sculpturii lui Brâncuși, de care Blaga s-a simțit, structural, legat (pl.) — Sloi de gheață (reg.).

VERTICAL : 1) Mama poetului care, așa cum o declară el însuși, era substanța activă în jurul căreia luau înfățișare palpabilă toate rînduielile vieții lor de familie — „... în destrămare", poezia dînd glas singurei permanențe, cea a neîncadrării în timp. 2) Una dintre piesele scrise în 1925 — „În lan" ! — Elena Florea. 3) În rotulă ! — Poezie în care spaima marii treceri în neființă este diminuată de credința perpetuării noastre prin copiii care vin după noi (pl.). 4) Versuri exprimînd cheia concepției sale criptografice a universului — Comună în Italia — „... lan", poezie a cărei atmosferă este halucinantă, încadrînd simțurile exaltate într-o ritmică lentă și obosită a universului. 5) În fire ! — „...de vînătoare", descrierea unei partide cinegetice, cu implicații filosofice (pl.). 6) „Vreau... joc !" versuri în care poetul încearcă să se circumscrie armoniei cosmice prin exuberanța dansului dionisiac — „...în fața Sfinxului", sonet investigînd neostoita sete de cunoaștere pe cale metafizică — „Suflete, prund... păcate", poezie trădînd o vădită înclinare spre introspecție. 7) „...natal", o poezie a înstrăinării de locurile cărora le-a aparținut cîndva — Poezie care încheie într-o explozie de lumină itinerariul liric al volumului „La cumpăna apelor". 8) Poezie reprezentînd o concluzie pe plan estetic, însemnînd, în același timp, și încadrarea în eternitate — „Munți și...", versuri reflectînd natura și misterele ei într-un chip artistic. 9) Început (fig.) — Prefix. 10) Din vechea Asirie — „Fetița mea... vede țara", poezie scrisă într-un ritm sprințar, plin de bucuria de a redescoperi frumusețile patriei alături de un copil. 11) „...a șaptea", poezie penetrată de fiorul ineluctabilului — „...din Pompei", sonet conceput ca o răzvrătire împotriva omeneștii uitări.

DICȚIONAR : OAT, OTU, NAO, IRE, TRANS.

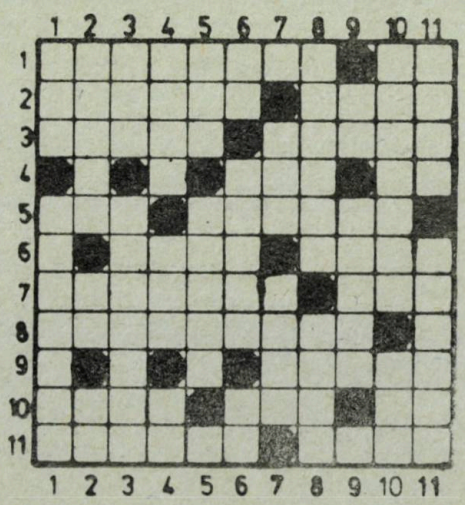

TUDOR ARGHEZI

ORIZONTAL : 1) „...mea", poezie exprimînd sentimentul de amărăciune încercat de poet cînd și-a văzut patria sub ocupația nazistă — Plachetă de versuri inedite apărută în 1965. 2) Poezie din care se poate deduce importanța majoră pe care o acorda poetul cuvîntului scris — „...pustiu", descrierea unui peisaj dezolant. 3) O pereche — „...blajină", poezia naturii adormite. 4) Poezie rememorînd trecutul și scrutînd viitorul — „Coșarul...", poezia unui visător. 5) Începe să uite ! — „Mai...", versuri care redau aspirația spre mai bine dobîndit prin cultură — „...văzut", una dintre poeziile revoltei împotriva misticismului. 6) Versuri pline de tristețe în fața nedreptăților sociale — „...altul zise", poezie concepută sub formă de discuție asupra gravelor probleme ale existenței. 7) Diminutiv feminin — „Toate...", poezie a splendorii nocturne. 8) „Tu... ești frumusețea", poezie cu accente minulesciene — „...lor", poezie din ciclul „Din prisacă", un elogiu al muncii colective (neart.) — Mișcare circulară. 9) Lanț stricat ! — „... lină", poezie înscrisă în sfera esteticii proprii argheziene, un fel de replică românească a „Albatrosului" lui Baudelaire (pl.). 10) Lipsa de armonie prezentată ostentativ de Arghezi, devenită o estetică socială convertită în expresie — Carei ! — Gardon Cornelia. 11) Poezie comentînd sacrificiul adus orgoliului spiritual viril — Eroina poeziei omonime, făptură fragilă cu suflet tînjitor.

VERTICAL. 1) Poezie programatică, un credo arghezian. 2) „Ceasul de...", poezie din volumul „Flori de mucigai" — „Cîntare...", unul dintre cele mai importante volume ale poetului. 3) Un alt volum de versuri apărut în 1966 — Trup de carne ! 4) Prins de somn — Cîteva felii de șnițel ! 5) Acest — Tudor Arghezi. 6)

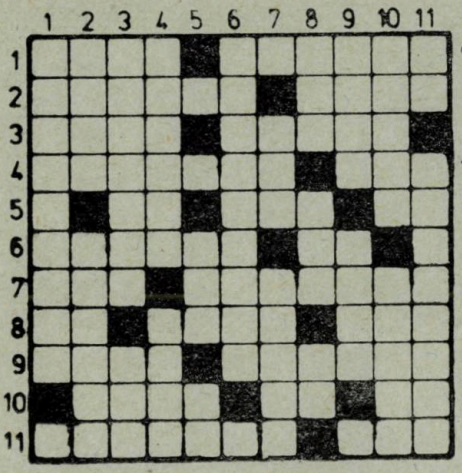

„...toamnei", poezie prilejuind o incursiune în trecut. 7) 234 naiuri ! — Diagrame. 8) Pronume — Cilindru — „...se pare", poezie publicată pentru prima oară în „Revista română" (1942). 9) Suflet de magnat ! — Clari. 10) „Cîntec de...", poem unde misticismul arghezian reprezintă o atingere cu neantul — „Drumu-i...", poezie scrisă sub forma unei doine populare (masc. pl.). 11) În seră ! — „...din gropi", poezie a cărei frazare e un obiect estetic, ca un tablou vivant.

DICȚIONAR : TLAN, ARN, SNIT, AIU.

AL. MACEDONSKI

ORIZONTAL : 1) „Despre... poezie", volum de teorie literară introducînd noi criterii de apreciere a frumosului poetic — Reprezentarea alegorică a geniului în „Noaptea de decemvrie". 2) Poezie a simțurilor căreia Macedonski îi conferă un caracter brutal — „Prietenie...", ciclu de trei rondeluri deplîngînd o relație de amiciție sfîrșită (pl.). 3) Caricaturist român contemporan — Poezie cu caracter alegoric moralizator, publicată în „Album literar" (1886). 4) „Junimea de...", poezie caracterizînd tineretul contemporan cu poetul — „Acșam Dovalar" ! — În „Nepăsare" ! 5) Întreprindere agricolă de stat (abr.) — Soția poetului. 6) Poezie în care se analizează starea de lucruri din societatea timpului — „Ioana d'..." de Al. Dumas, apărută în traducerea lui Macedonski în „Oltul" (1874). 7) „Rondelul lui Tsing-Ly...", poezie din ciclul „Rondelurile de porțelan" — Puțin suav ! — Poezie în stil byronian, asemănătoare cu „Childe Harold". 8) Hoardă — Poezie plină de tensiune vindicativă. 9) În urmă ! — Rondelul închinat acestor flori exhalînd otrăvuri olfactive învăluie gestul extatic de admirație al eternului feminin — „Din... în...", poezie dînd grai durerii înăbușite care invadează întreaga ființă a poetului. 10) Pe malul apelor — „Dorința...", poezie cu care Macedonski a debutat la vîrsta de 16 ani (neart.). 11) „...Angel Demetriescu", poezie în care sînt vestejite tarele societății burgheze — Fenomene astronomice.

VERTICAL : 1) Mare revistă literară întemeiată și condusă de Macedonski foarte mulți ani de zile. 2) „...la condeiul meu", un fel de profesiune de credință a poetului — „...Dovalar", poezie cu virtuozități picturale. 3) A garanta — Terci (reg.) — Posezi. 4) Tărîmul de vis al cărui prinț a fost Macedonski prin tot ce-a creat — Direcția construcțiilor navale (abr. uz.). 5) Calciu — Una dintre „Nopțile" în care poetul deplînge soarta cîntărețului ivit într-o lume refractară la ceea ce este frumos. 6) A nu se mișca — Începutul începutului ! 7) „Rondelul... din ograda japonezului", un simbol al elevației și purității artei (nom.) — „...beneficiu", poezie despre soarta artistului căzut în mizerie. 8) „...de aur", poezie descriind frumusețea unei zile de primăvară — Poezie care se înscrie ca o tentativă de evadare în iluzoriu. 9) Tip de humus — Momeală — Operă mică. 10) Tin isonul — În cești ! 11) Titlu pe care Macedonski

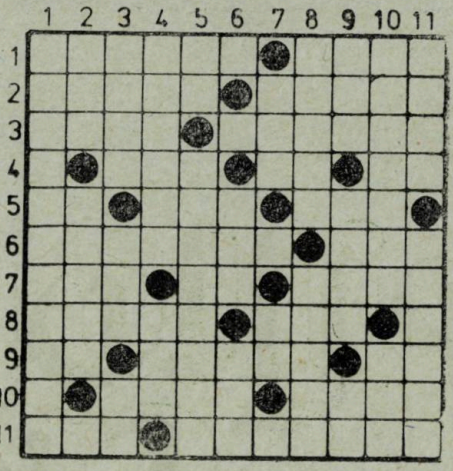

îl atribuie poetului, spunînd că i s-ar cuveni un tron — „Între...", scriere în proză al cărei erou, Pandele Vergea are obsesia obținerii unor specii rare de păsări domestice.

DICȚIONAR : CIR, DCN, MUL, CES.

ION ELIADE RĂDULESCU

ORIZONTAL : 1) „La noi doi soți morți într-o...", epitaf pe care I.E.R. l-a compus, mișcat fiind de tragica moarte a doi tineri căsătoriți — Titlu sub care I.E.R. avea intenția de a-și publica opera. 2) „Primul...", poezie din ciclul „Intimelor", străbătuată de fiorul dragostei — „Buletinul...", organ guvernamental a cărui tipărire i-a fost încredințat lui I.E.R. în anul 1832. 3) „Cinci epigrame și... pe deasupra", un evident atac împotriva lui Gr. Alexandrescu — „Un buchet de...". altă poezie romantică din ciclul „Intimelor". 4) Perlă de ofel fabricată în Bîrlad — În sfîrșit, „Despre satiră" ! — O mie zece ! 5) „La Maria", de două ori ! — Servește — Fost jucător la „Rapid". 6) Poezie care ne face martorii iubirii pentru femeia ce dă poetului bucuria sentimentului familial — La intrarea în „Santa Cetate" ! 7) Dialect francez — „Cîntarea...", un îndemn la deșteptare și unire, adresat românilor după răscoala lui Tudor Vladimirescu. 8) Plantă erbacee — Poezie cu titlu rebusist, a cărei soluție este „CARNAVAL". 9) Specie de pește. 10) Catren publicat la 1 ianuarie 1836, constituind o urare adresată celei iubite (2 cuv.) — Notă muzicală. 11) Ciclu de patru sonete de esență lamartiniană, grupate sub acsst titlu. 12) Capul Ginei ! — Cam acid — Merge cu casa în spinare. 13) „Ciinele... de ochi", fabulă în care I.E.R., sub inițial H. atacă pe Gr. Alexandrescu — Epitaf dedicat unui erou necunoscut care a luptat pentru independența României — Ana Enescu.

VERTICAL : 1) Capodoperă ce atinge echilibrul contopirii dintre romantism și clasicism, psihologia nubilității și încadrarea ei într-un climat țărănesc fiind de o neîntrecută intensitate — Poezie scrisă cu ocazia căsătoriei prințului George Bibescu. 2) „24...", versuri dedicate sărbătoririi unui an de la Unire — „...la patrie", publicată la 20 noiembrie 1848. 3) „...vulpea, lupul", fabulă constituind o aluzie la „libertatea veră națională, ce pe atunci se opunea eteriei de calomniatori (...)", după cum însuși autorul declară (neart.) — Unul dintre primii și cei mai prestigioși îndrumători ai culturii române, spirit multilateral, de o mare curiozitate pentru idei, deosebit de activ, o personalitate de prim plan în cultura epocii. 4) În cui ! — De proporții reduse — Din țara Oașului. 5) „La o tînără...", epitaf publicat în „Curierul românesc" din 4 mai 1830 (pl.) — Plin de apă — Albia unui rîu. 6) Zadarnic — — Localitate în Africa. 7) Tron răsturnat ! — În spumă ! — Sloiuri de gheață. 8) Partea de jos a recifelor ! — Impozit pe grîu (od.) — „Adio la... 1812", poezie publicată pentru prima oară în ediția I a volumului „Culegere". 9) Coroană papală — Partea de sus a unei nacele ! 10) Oraș în Ungaria — „...și heruvinul", poemă construită simetric, pe o antiteză de tip romantic

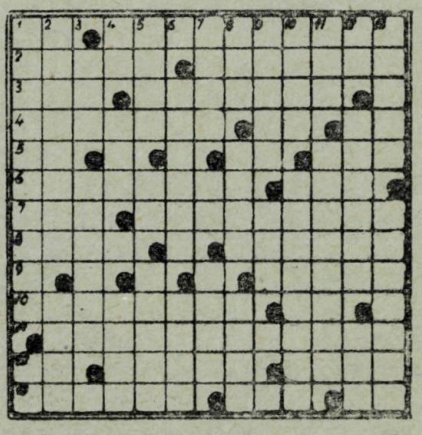

(pl.). 11) Diminutiv feminin — Urcare. 12) Dînsa — Ban — Diminutiv feminin. 13) Dascălul care l-a învățat grecește pe I.E.R. — Văluri turcești (od.).

DICȚIONAR : COE, OIL, RUIN, MARV, NORT, INII, ILIS, ACSA.

Iancu GOLDȘTEIN

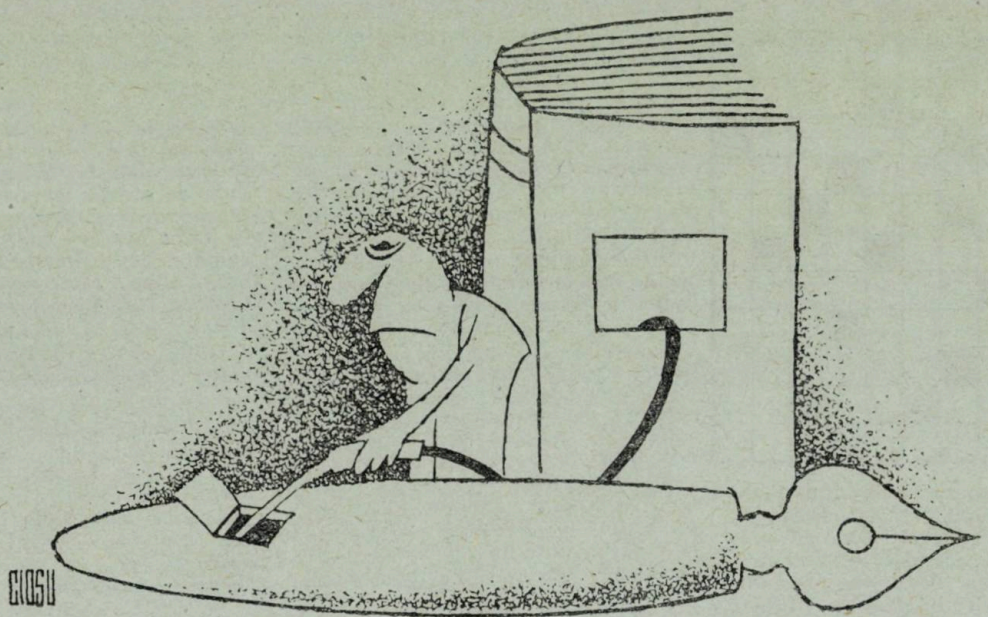

scriitorii ... scriu!

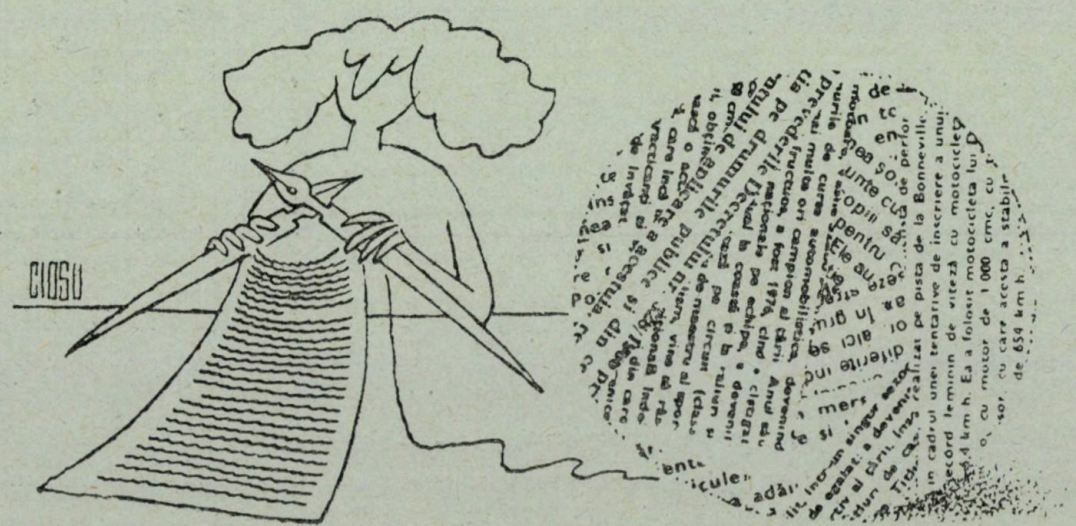

CONFESIUNI LOVINESCIENE

Cunoaştem cu toţii grija pe care Lovinescu a depus-o pentru asigurarea propriei sale posterităţi critice, aşa după cum, în ceea ce-l priveşte, el se vedea pe sine continuator al celei maioresciene. Dintre mulţii aspiranţi la această glorie, trecuţi mai mult sau mai puţin prin şcoala cenaclului său, intenţia maestrului s-a oprit rînd pe rînd la Vianu, Perpessicius, Camil Petrescu, Felix Aderca sau Călinescu. Cei mai mulţi dintre aceştia n-au recunoscut tutela decît temporar, alţii nu s-au dedicat decît incidental carierei critice. Cel mai fidel i-a fost după cum bine se ştie Pompiliu Constantinescu. Cu o grijă excesivă faţă de maestru, văzînd în el un îndrumător şi un protector, P. Constantinescu n-a lăsat să-i scape mai niciuna dintre cărţile lovinesciene, pe care le-a recenzat şi discutat cu grijă şi atitudine laudativă. Dacă ceilalţi i-au primit unele idei cu rezervă, făcînd obiecţii sau amendînd şi nuanţînd unele dintre teorii, în special aceea a sincronismului, P. Constantinescu s-a comportat cu o loialitate de necontestat şi întotdeauna în spiritul ideilor maestrului. Pe lîngă talentul său incontestabil, lucrul acesta l-a determinat pe şeful Sburătorului să facă din el discipolul său favorit. I-a încredinţat de aceea unele misiuni intime, pe care celorlalţi nu îndrăznea să le solicite, cerîndu-i cărţi şi reviste, se interesa de starea sănătăţii sale (P. Constantinescu a avut tocmai atunci un atac reumantic), îi făcea în ultimă instanţă confidenţe pe care altora se sfia să le comunice, îi transmitea gînduri şi proiecte intime cu privire la cărţile prezente şi viitoare.

Iată de ce publicarea acestui fragment de corespondenţă lovinesciană ni se pare de mare utilitate, chiar dacă deocamdată ea este destul de restrînsă în timp şi nici pana lui Lovinescu nu e prea generoasă. Deducem din paginile de faţă interesul statornic al criticului pentru elevul său pe care îl numise în vol. II al *Istoriei* sale drept acela în care „literatura română şi-ar putea recunoaşte criticul", văzînd în aceasta indicaţia către un posibil succesorat. Din aceleaşi pagini aflăm despre mersul lucrărilor şi proiectelor lovinesciene, între care se situează la loc de frunte al treilea volum din *Istoria literaturii române contemporane. Evoluţia poeziei lirice*, a cărei „piesă de rezistenţă" declară că ar fi capitolul despre Tudor Arghezi. Pînă în august trecuse prin mînă vreo 50 de poeţi din lista sa de 140, cărora le-a adăugat mai tîrziu şi alţii, numărul poeţilor investigaţi de el aici ridicîndu-se la 250 ! O altă preocupare este aceea de a urmări opiniile de presă. În acest sector e atent la scrisul lui Şerban Cioculescu, care publicase tocmai atunci un articol despre Istoria sa (*Adevărul*, 42, nr. 13,

859), dar mai ales la opiniile divergente ale copilului teribil al generaţiei, G. Călinescu, din *Sinteza*, revistă pe care acesta o scotea împreună cu poetul G. Nichita (de unde aluzia la „codirectoratul" său). După un prim articol, *Valoare şi ideal estetic* din nr. 1 al revistei, G. Călinescu scrie în nr. 3 despre T. Arghezi, lucru care-l interesează pe maestru. Deşi îi retrage originalitatea („n-a izbutit să dea o singură caracterizare justă"), îi recunoaşte totuşi marca („procedeele stilistice sînt ale mele") şi talentul („E totuşi talent la mijloc...") ceea ce spune de fapt tot.

O altă informaţie preţioasă aflăm despre *Memoriile* sale, pe care le începe în perioada sejourului parizian a anului 1929, toamna. A început cu o „autobiografie spirituală", dar apoi a trecut la o memorialistică „bine îndrumată", din care va ieşi „o carte personală, dar mă tem că şi scandaloasă". Cel mai mult se teme de reacţia pe care o va stîrni perioada contemporană (primul volum a apărut la ed. Cugetarea în 1930, cuprinzînd perioada, 1910—1916) cuprinsă în al doilea volum, care se opreşte deocamdată la 1926 (ulterior 1930), cu sentimentul că „Vor respira unii, respir şi eu !". Din această cauză e şi foarte atent la expresie, unele părţi scriindu-le de cîte 4 ori. Examen de severitate şi autocontrol.

Mircea POPA

E. LOVINESCU CĂTRE P. CONSTANTINESCU

1.

[*Carte poştală*]

D-lui Pompiliu Constantinescu profesor, str. Sabinelor 131, Bucureşti
[data poştei : 3 aug. 1927]

Fălticeni, 2 august

Scumpe domnule Constantinescu, din Cuvîntul *văd că în* Sinteza *3, ar fi lucruri ce m-ar putea interesa. Mi-ai face un serviciu de mi-ai trimite numărul... Pe aici e o vreme admirabilă de calmă ; lucrez destul de lent din cauza lecturii ce trebuie să precedeze orice rînd ; am judecat totuşi vreo 50 de poeţi, ultimul recensămînt se ridică însă la 140 ! ! — foarte, foarte mulţi numai citabili.*

Cu multe mulţumiri,
devotat,
E. Lovinescu

2.

August, Fălticeni

Scumpe domnule Constintinescu, mulţumesc pentru no. din Sinteza ; *procedeele stilistice sînt ale mele ; mai ciudat că n-a izbutit să dea o singură caracterizare justă cînd era aşa de uşor ! E totuşi talent la mijloc ; mai rezistă codirectorul. Cartea mea merge ; am terminat studiul de 60 p[agini] ms. asupra lui Arghezi ; va fi piesă de rezistenţă. La transferări, nu văd nimic ce ar putea interesa pe Encescu — afară doar de maestrul B. Să fie ultimul cuvînt ? Eu sosesc pe la 3-4 sept[embrie] şi sper să te văd chiar din primele zile. Cu salutări*

cordiale,
devotat, E. Lovinescu

3.

26 iulie 1928

Scumpe domnule Constantinescu, cineva îmi scrie întîmplător : ce zici de articolul lui Cioculescu din Adevărul ? *cum nu e bine să ignorăm cele ce se scriu despre noi, dacă nu te împiedică căldurile prea mari sau rele prea multe, mi-ai face un serviciu de ai trece cîndva pe la* Adevărul *(în orice caz nu-l vei cere autorului) pentru a-mi trimite numărul în chestiune (trebuie să fie din săptămîna trecută). Pe aici răcoare şi lucrul meu merge foarte satisfăcător : voi veni la toamnă cu lucrarea isprăvită !*

Cu mulţumiri şi salutări amicale,
E. Lovinescu

4.

27, iulie 928

Scumpe domnule Constantinescu, un cititor local mi-a adus din propria-i iniţiativă şi articolul mai vechi şi articolul de eri al lui C[ioculescu] din Adevărul ; *rugămintea mea nu mai are deci, obiect. Cu salutările mele cele mai cordiale şi mulţumiri*

devotat,
E. Lovinescu

5

(Carte poştală-vedere)

Paris, 12 dec. 1929

Scumpe domnule Constantinescu, nu ştiu dacă te-ai îndreptat. Ţi-o urez din suflet. Eu sînt instalat prin cortesul Madelenei. M-am apucat de lucru şi sper să mă întorc cu o dihanie de carte personală, dar mă tem că şi scandaloasă. Cu multă amiciţie,

E. Lovinescu

6

(vedere)
28 dec. 929

Scumpe domnule Constantinescu, nu ştiu dacă să-ţi fac urări de sănătate, ori, restabilit, să-ţi fac numai urări de prosperitate sufletească. Eu pe-aici am isprăvit un volum de autobiografie spirituală şi acum sînt angajat în volume de „memorialistică", — bine îndrumat. Sper că pe la mijlocul lui iunie să-l isprăvesc şi pe la sfîrşitul lunii să vin la Bucureşti, cred că ai auzit de dezastrul ediţiei noastre ! Cu salutări cordiale,

E. Lovinescu

7

(vedere)

22 ian. 929

De te-ai restabilit complet, cum sper şi doresc, îţi dau întîlnire pe sîmbătă 1 februarie ca să mai stăm de vorbă. Cu multă amiciţie,

E. Lovinescu

8

2 august 930

Stimate domnule Pompiliu, îţi mulţumesc şi pentru epistola informativă şi pentru ilustrata de la [?] ; numai faptul de a nu şti unde te afli m-a împiedecat de a nu-ţi exprima gratitudinea mea la timp. Pe aici lucrul a mers potrivit ; va apare deocamdată numai vol. I, care se opreşte la 1926. Vor respira unii, dar respir şi eu ! Cu multe salutări amicale,

E. Lovinescu

9

Sîmbătă 23 august

Stimate domnule Pompiliu, mulţumesc pentru cartea de la mare, de unde sper să te fi întors. Eu am isprăvit cu toate socotelile pe aici, recopiind unele părţi pînă la a patra oară. Cred că va fi destul de interesantă şi amuzantă. Cum, probabil, sosesc dumineca seara, 31 aug[ust] sper, fără alte impedimente, să ne vedem de luni.

Cu salutări devotate,

E. Lovinescu

[Adresa poştei : Fălticeni :
23 aug. 1930]

10

(bilet)

Marţi 26 iunie 1926

Stimate domnule Constantinescu

Avînd a-ţi face o comunicare literară ce te priveşte, te rog să treci pe la mine, neîntîrziat, în orice după amiază,

devotat,

E. Lovinescu

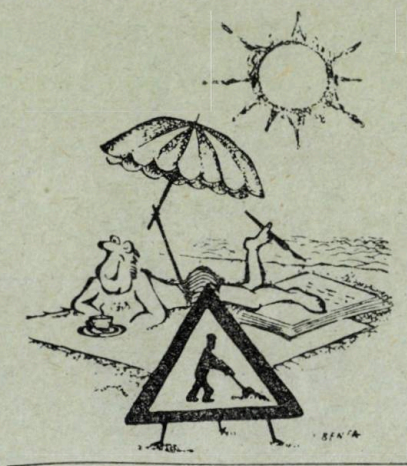

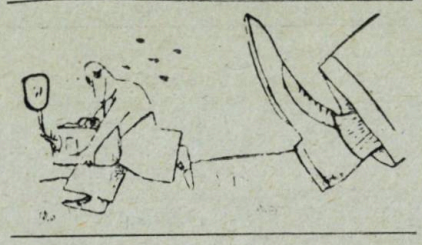

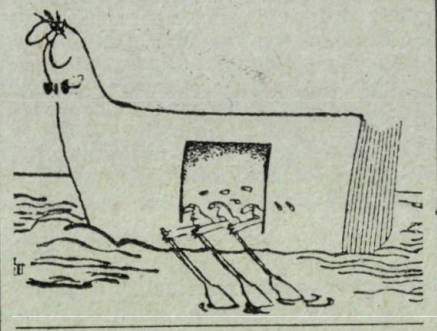

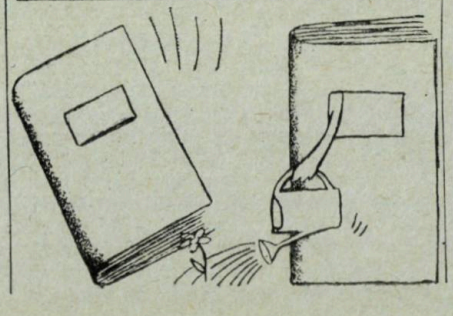

—Semne bune anul are!

Tudorel

Loredana

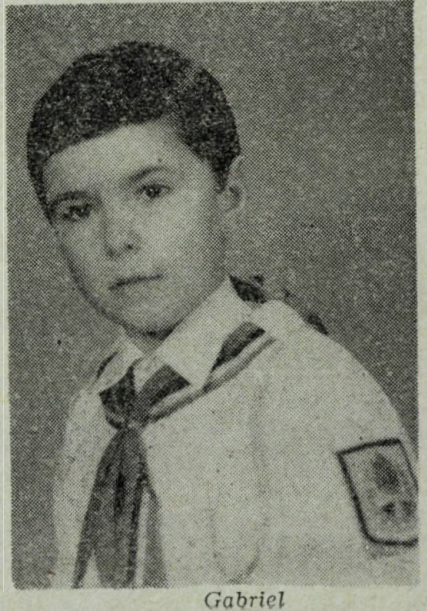

Gabriel

Al. O. Teodoreanu în anii petrecuți la Fundație.
Foto 83852-B.C.S., reproducere de Magdalena Buză

Scrisori ale lui Al. O. Teodoreanu către N. M. Condiescu

Cercetarea mișcării culturale și artistice din deceniile interbelice, cu deosebire între anii 1926—1939, relevă rolul însemnat al generalului Nicolae M. Condiescu (1880—1939), descendent dintr-o familie de militari din Craiova. La apariția memorialului său de călătorie : *Peste mări și țări*, vol. I, *Grecia-Egiptul*, Tudor Arghezi scria : „De la primele însemnări — în urma unei călătorii în jurul lumii —, mîna domnului N. M. Condiescu deși exersată la floretă, a mînuit condeiul cu subtilitate de poet".

Îndrăgostit de poezie și teatru, N. M. Condiescu a avut, în prima parte a vieții, o strălucită carieră militară. E de ajuns să menționăm că, în poziția de ofițer de stat major, a îndeplinit în anii 1916—1918 însărcinări militare de mare răspundere, între care și aceea de membru activ al Biroului Operațiilor de la Marele Cartier General, cu misiunea specială de pregătire și conducere a operațiilor ofensive de pe frontul Siretului. Înzestrat cu aleasă sensibilitate, preocupat de artă și cultură, spirit generos, în anul 1919 este numit aghiotant regal. După ce devine membru al Societății Scriitorilor Români, membru în comitetul de conducere al revistelor *Năzuința* și *Gîndirea*, secretar general onorific la Fundația culturală, încheagă numeroase prietenii literare. În aprilie 1926, demisionează din armată consacrîndu-se muncii literare. Peste trei luni este numit inspector general al Fundației culturale, al cărei director general era Gh. D. Mugur. Aici, N. M. Condiescu are colaboratori pe Em. Bucuța (director al direcției culturale) ; Al. Marcu (subdirector) ; O. W. Cisek, Cezar Petrescu și Lia Hârsu — redactori ; T. Vianu — șef al serviciului presă ; N. Crainic — director al direcției publicațiilor ; Apostol D. Culea — director și alții. Fundația edita revistele *Lamura* și *Albina*, subvenționa revista *Gîndirea*, tutela instituții și întreprinderi ca : Filarmonica din București, Secția cinematografică, o tipografie, o librărie etc.

Scriitori și artiști cu experiență cît și debutanți au fost sprijiniți de Fundație, angajați în redacțiile și direcțiile acesteia, la tipografie și apoi în colectivele redacționale ale Editurii și *Revistei*. În 1930, N. M. Condiescu devine aghiotant regal onorific, director al bibliotecii regale, peste un an i se încredințează postul de președinte al Consiliului de administrație al Radiodifuziunii române și, după reorganizarea și amplificarea programului Fundațiilor culturale, devine președinte al acesteia. Din bogata lui activitate de organizare și stimulare a creației literare și artistice vom relata succint prietenia sa cu Al. O. Teodoreanu ,căruia i-a arătat o mare prețuire și afectuoasă dragoste și protecție. Nu putem stabili începutul colaborării și amiciției dintre cei doi scriitori. O dată certă o constituie „Șezătoarea literară" organizată la Craiova de revista *Ramuri*, în ziua de 17 februarie 1929, la care amîndoi au citit din scrierile lor, alături de T. Arghezi, Valjean, Cezar Petrescu, V. Eftimiu, I. Minulescu, E. Farago, I. Pillat, I. M. Sadoveanu, I. Dongorozi, N. Milcu, Șt. Bălcești, M. Romanescu, N. I. Herescu, Sabina Paulian și Păunescu-Ulmu. Nu știm dacă numirea lui Al. O. Teodoreanu în colectivul redacțional al Editurii Fundațiilor se datorește recomandării prietenului său mai vechi, Al. Rosetti, sau intervenției directe pe lîngă N. M. Condiescu, din 1933 avansat general de brigadă în rezervă. În scrisorile expediate de autorul *Hronicului măscăriciului Vălătuc* prietenului său Al. Rosetti *(Scrisori către Al. Rosetti*, (1916—1968), Minerva, 1979, p. 402 și urm.) se fac dese referiri la corespondența pe care o întreținea paralel și cu generalul Condiescu. Parte din această corespondență s-a păstrat fiind încredințată de fiul generalului, doctorul Matei Condiescu și soția sa Ioana, Bibliotecii Centrale de Stat. Scrisorile pe care le reproducem, în continuare, aduc unele elemente noi cu privire la activitatea lui Păstorel, întregind astfel o pagină de istorie literară.

Pavel ȚUGUI

București, 23 Iulie 1934,
39 B-dul Lascăr Catargi
tel. 20640

Stimate domnule general
și
Iubite frate și confrate,

Scrisul în terță nefiind încă inventat, optez pentru coarda sufletului, lăsînd pe cea oficială pentru împrejurări mai solemne.

Cu începere de la 15 Iulie scrisorile mele către mata nemaiavînd un caracter strict particular, cred că nu comit un abuz scriindu-ți pe această hîrtie, pentru a-ți mulțumi din toată inima pentru cordialul sprijin pe care mi l-ai dat întru aceasta[1]. *Nu-ți comunic decît purul adevăr, anunțîndu-te că funcționez punctual și conștiincios. Prin amabilitatea bunului meu prieten Sandu Rosetti, îți scriu dintr-un biurou liniștit, izolat și spațios, pe care mi l-a pus la dispoziție. Curățenia de aci și vecinătatea bibliotecii mi-ar da dreptul să mă consider un om fericit, putînd lucra ce-i place și nesupărat de nimeni, dacă o boală de ficat (poate oportună), nu m-ar obliga să urmez un regim sălbatic. De zece zile nu consum decît o zi lapte, una fructe, iar ca băutură ceai de sunătoare. Nu înțeleg capriciile acestui organ ipocrit și nerecunoscător. I-am dat ce-i place și cît a vrut și el în schimb mă boicotează, lucrîndu-mă subteran.*

Dar se-nșală cine mă
Crede supărat.
Cînd ești om de inemă,
Renunți la ficat.
(Am și renunțat !).

Deocamdată, nu am nevoie decît de creierul mare, ca să lucrez aci și de cel mic, ca să nimeresc acasă. De restul organelor, jusqu'a nouvel ordre, mă dezinteresez. Fără să am ambiții funcționărești (privitor la capitolul vanitate, exclusiv se înțelege), am fost totuși foarte satisfăcut în, ca să zic așa„ sinea mea, ducînd la bun sfîrșit prima însărcinare care mi s-a dat și obținînd de la Ministerul Sănătății, unde secretarul general e un vechi amic, restul de subvenție necesar pentru tipărirea celor două volume de la Informativa[2]. *Știu că postul meu poate fi considerat ca o mare sinecură. Pentru aceasta însă e absolut necesar ca și ocupantul să vrea să-l considere ca atare. Și eu nu vreau. Ași fi chiar foarte bucuros să realizez cît mai răpede lucruri care să justifice stăruința pe care ai pus-o în favoarea mea.*

La venirea matale în țară[3], *mă vei găsi aci, voios, activ și sobru. Pînă atunci primește rogu-te încă odată toate mulțumirile și urările de bine pe care ți le trimite*

al matale
Păstorel

(Ms. 13794).

1 Al. O. Teodoreanu devine salariat al Editurii Fundației pentru literatură și artă, la 15 iulie 1934, bucurîndu-se de „cordialul sprijin" pe care i l-a dat N. M. Condiescu.
2 N-am izbutit să clarific despre ce volume este vorba.
3 În iulie 1934 N. M. Condiescu se afla în Italia.

*

București, I, 23 Septembrie 1934,
39 B-dul Lascăr Catargi,
tel. 20640

Iubite domnule general,

Nu pot ști cîte simandicoase obraze se vor îmbulzi la ușa cabinetului matale și prin urmare, nici cît timp îmi voi putea permite să-ți răpesc, mine dimineață, cînd ai binevoit a-mi îngădui să te caut la Palat. De aceia, am preferat să-ți scriu cele ce urmează, mai ales că e vorba de o chestiune, în aparență strict personală. Dacă vei socoti-o posibilă și oportună va fi bine ; dacă nu, presupune, rogu-te, că rîndurile de față n-au fost scrise și va fi tot bine. Iată : cînd mi-ai pus înainte posibilitatea de a locui la Fundație, n-am văzut în această invitație decît una din excesivele amabilități cu care m-ai deprins[4]. *Pe de altă parte, fiind la acea dată un om perfect valid, sau, cel puțin, care se considera ca atare, nu mă puteam hotărî să locuiesc într-o* Instituție, *ale căreia discipline austere nu se potriveau deloc cu felul meu de viață de atunci. În afară de asta, boala de care sufăr și pe care am motive s-o consider binevenită, mi-a dat putința să reflectez mai serios asupra rostului meu pe lume și acum, în al patruzecelea an al vieții, să-mi fixez obiectivele și să trasez drumul care mă va duce la ele. Hazardul a voit ca împrejurările să mă surprindă în aceste dispoziții la Fundația pentru literatură și artă... Cred că nu lipsesc prea mult de modestie, afirmînd că mi-am dat seamă că dorința de a fi util acestui înalt așezămînt, corespunde puterilor mele.*

Sunt convins că priceperea conducătorului ideal care e Sandu Rosetti, întărită de rîvna colaboratorilor pe care și i-a ales, va da roade. Cred că această Fundație pentru literatură și artă va izbuti să mobilizeze sub acoperișul ei cît mai bună literatură și cît mai frumoasă artă...

Obligația morală de a-mi justifica prezența aici merge scară la scară cu ambiția de a da acelora care au contribuit la aceasta, cît mai dese prilejuri să nu o regrete. Deci, nici o exagerare cînd mărturisesc că Fundația reprezintă punctul central al preocupărilor mele și că interesele mele se confundă cu ale ei. Oriunde mă aflu eu, acolo e și Fundația pe care o simt în spate ca melcul găoacea lui (melcul n-o *simte,* dar o *duce,* dar n-are *a face ! Zic și eu așa). Așa fiind, mă întreb (te rog să crezi că numai de asta am făcut comparația cu melcul) : oare nu-i mai bine să steie Fundația (adică eu), unde stă, decît s-o mut la Hotel Union sau pe cheiul gîrlei ? Lăsînd gluma la o parte însă, sunt sigur că mă vei înțelege (de aceea scriu), imediat și complect, cînd voi pretinde (și pretind !) că nicăieri nu lucră omul mai bine (și eu mi-s om) ca la el acasă (vezi numa !).*

Mie, drept să-ți spun, cele mai fericite idei mi-au venit dimineața, în baie. Cînd s-au cerut pe hîrtie, am trecut în halat, la masa de lucru. De cîte ori nu m-a găsit noaptea așa, cu zece coale scrise, cu șapte cafele băute și cu patruzeci de țigări fumate ! Aseară am stat la Fundație (ca și acum), pînă la 10 seară, adunînd note despre mareșalul Lyautey (interesantă viață ! magnifică !). Înainte de a pleca, am intrat alături, în odaia de baie, să beau un pahar de apă. Mă gîndeam : e oare un blestem pe țara asta, să umble oamenii nespălați pe uliți și să steie băile pustii ? Oul lui Columb a fost strivit pe masă, ca să șadă și iaca, eu îți scriu matale, în același scop : ași vrea să șed, ca să pot mișca. Între o sală de baie somptuoasă și o bibliotecă liniștită și necercetată (adică tocmai din cabinetul meu), se pot descoperi continente (zi-i Păstorele, că zici bine). Anul acesta (iaca, zic), trebuind să țin regimul în toată rigoarea lui, singura mea răsuflătoare e munca. Vreau s-o dedic Fundației întreagă. Ca să poată fi așa nu trebuie decît să se deschidă o ușă[5]. *Atît mă desparte de maximum de bine. Îmi dau seama însă că mă aflu în situația țiganului care spunea că se însoară cu fata popii.*

— Bine, bine, îl întîmpinau oamenii, dar ai vorbit cu popa ? Îi placi fetei ?

— Treaba e pe jumătate gata, răspunse țiganul : eu vreau !

Cu cele mai cordiale sentimente de afecțiune și prețuire

Al matale
devotat
Păstorel

(Ms. 13795).

4 Ioan Massoff, în interviul publicat în *Rampa* din 16 aprilie 1933 notează : „...l-am găsit realmente în „halat și în papuci" într-un pitoresc apartament de pe Calea Victoriei". După ce devine salariat al Editurii, N. M. Condiescu acceptă ca Păstorel să locuiască într-un „apartament compus din mai multe încăperi, la etaj", în localul Editurii de pe bulevardul Lascăr Catargi 39. (Despre aceasta vezi, *Scrisori către Al. Rosetti*, 1979, nota 1, de la p. 403).

*

Luni, 3 Decembrie 1934

Iubite domnule general[6],

Aflu de-abia astăzi, de la Sandu Rosetti, cu mare părere de rău, dar și cu puțină surprindere, că n-ai primit încă nici un rînd de la mine. E drept că ți-am scris pe adresa : Cîmpineanu 10 și nu Luterană 11, cum îmi atrage atenția Rosetti că ar fi trebuit să-ți scriu. Oricum, îmi închipui că o scrisoare adresată matale în București, poate cel mult să întîrzie, în nici un caz însă să nu te găsească. De aceea, sunt sigur că măcar o parte din ce ți-am scris îți va par-

5 Se pare că după cîteva luni de ședere în localul Fundației, Păstorel a fost nevoit să se mute într-o locuință din oraș, ceea ce nu i-a convenit. În urma stăruințelor sale și datorită bunăvoinței generalului Condiescu, el a revenit în apartamentul din clădirea de pe bulev. Lascăr Catargi.
6 Despre această scrisoare, vezi vol. *Scrisori către Al. Rosetti*, p. 404 : „Îi voi scrie chiar astăzi o a doua scrisoare lungă, de astă dată în Luterană 11, după cum îmi scrii". Atît scrisoarea către Al. Rosetti cît și cea de față poartă aceeași dată („Luni, 3 decembrie 1934") și sînt expediate din : „Karlsbad, Centralhotel Loib".

veni. Pînă în prezent ți-am adresat : o carte poștală din Praga (în versuri), una din Karlsbad (tot în versuri) și o lungă scrisoare (în proză), în care îți mulțumeam pentru toate cîte le-ai făcut pentru mine, exprimîndu-ți tot odată părerea mea de rău, că nu te-am putut vedea, cînd am plecat din București[7]. *Rosetti îmi scrie (reproduc) : Generalul bine și foarte drăguț. De prima parte mă bucur și de a doua nu mă mir. I-am scris să se întîlnească cu mata, pentru a discuta o chestie, care nu mă atrage decît prin marile dificultăți pe care le reprezintă realizarea ei. Sunt sigur că și mata te vei fi gîndit la ea, dar nu știu dacă plutoanele de solicitatori de toate categoriile, mobilizați în anticamera cabinetului matale, te vor fi lăsat să te gîndești și la amănunte. E vorba de expoziția de la Bruxelles*[8]. *Nu crezi că ar fi bine ca România să fie reprezentată, sub auspiciile Fundațiilor și în special ale Fundației care e pentru literatură și artă ? Literatura poate că nu-i încă bine coaptă pentru așa ceva, dar artele plastice (expoziție) și muzica, ar putea să aducă servicii reale. [...] Dacă lucrul e posibil și dacă se va face, ar trebui ca un arhitect bine ales să facă pavilionul în chip de han, cu încăperi suficiente pentru expoziție, săli pentru diverse produse naționale și o sală de restaurant, cu arnăut la ușă, cu botfori, cușmă cu pană și flintă. Înăuntru mîncări apelpisite (după indicațiile mele) și Grigoraș. Am serioase motive să cred că vizitatorii vor lăsa de o parte gulașul și papricașul cu Dajos Bela cu tot. Dar eu vorbesc ca și cum treaba ar sta gata să se facă și poate că nici gînd nu e de așa ceva. M-am gîndit însă la toate acestea (am făcut și-un program)*[9], *în urma unei convorbiri pe care am avut-o cu d-l Cezar Popescu (de la Industrie), care tocmai pleca în Belgia să vadă pregătirile expoziției.*

Mai stau aici 6 zile, după care mă voi înapoia în țară. Regimul pe care l-am urmat cu o riguroasă strictețe (fără cea mai mică abatere), m-a cam slăbit și moleșit, dar apele au un efect miraculos asupra-mi. Am scris, pe cît fizicamente am putut, dar însemnări și proiecte am făcut nenumărate în această deplină, deci fecundă izolare. Cu toate însă că acest regim mi-a scos la iveală și alte mici metehne, mă simt mult mai bine, reîmprospătat și cu o impacientă dorință de lucru. Dar nu vreau să dau scrisorii mele proporții de epopee. Sper că foarte curînd voi avea prilejul fericit de a-ți da un amănunțit raport verbal, expunîndu-ți tot odată și cîteva gînduri care ar putea folosi Fundației.

7 Cărțile poștale în versuri și lunga scrisoare în proză expediate lui N. M. Condiescu n-au fost găsite în arhiva acestuia.

8 Despre pregătirile pentru expoziția de la Bruxelles există în arhivele Fundației numeroase acte asupra cărora vom reveni cu alt prilej.

9 N-am putut stabili dacă „programul" respectiv a fost depus la comisia de organizare a expoziției.

Păstorel în uniformă militară 1917, probabil.
Foto 100.258—B.C.S., reproducere Magdalena Buză

Rugîndu-te să prezinți doamnei Condiescu[10] *respectuoasele mele omagii, te rog să primești totodată expresia celor mai afectuoase sentimente pe care ți le păstrează,*

al matale devotat
Păstorel
Karlsbad, Centralhotel Loib
(Ms. 13976).

*

București, I 15 Ianuar 1935
39 B-dul Lascăr Catargi
tel. 206-40

D-Sale, Domnul General N. M. Condiescu multă sănătate dorimu. Și astfel zicu : cartea ce m-ați scrisu, o am primit-o și pentru ale ei dulci cuvinte ne-am bucuratu și iaca, mulțumim foarte. Numai că tîrziu mulțumirea noastră fiind, află, iubite domnule general, că scăpînd cum se zice la noi, caii, de s-au auzit zurgălăii la Ieși și avînd sminteală den partea maiului, am zăcutu. Ci dacă am zăcutu, a scrie nu puteam, mai vîrtos că nu se cădea a scrie domnieitale numaidecît vorbe două, ci scrisoare întemeiată, după cuviință. Deci, n-am scrisu. Și nescriind am așteptatu. Așteptînd m-am tămăduitu. Și tămăduindu-ne, scrim. Deocamdată ne îndeletnicim cu cetitul stihurilor celor tineri poeți, ce se îndeamnă a se trage sub tiparnițele Majestății Sale și veghind cum ne este rostul, să nu se cumva facă strîmbătate și batjocură, adunat-am pe a noastră

10 Sabina Condiescu, născută Marineanu, la Caracal în anul 1888, a decedat la București, în anul 1970.

Iaşi — Ostwald Teodoreanu cu soţia sa, Sonia, şi cei trei băieţi : Păstorel, Puiuţu şi Ionel.
Foto 100.272 B.C.S., reproducere Magdalena Buză

masă stihare una sută trei zeci şi pe toate le cercetăm.

Oh ! Oh Oh ! saracă cultură românească, cum de încapi tu pe mîna proştilor şi a nebunilor ? Că iaca, dintr-o limbă care din latinească s-au scornit şi care mai bine nu poate fi, ei îşi fac rîs. Las că scriu despre cîte netrebnicii toate, dar cîte le tună prin capul lor cel sec şi prin mintea lor cea beteagă şi fără miez în stihuri fără socoteală le aşază şi pe urmă se o,ărăsc prin gazete zicînd că nu-i pricepe lumea. Mistuitu-s-au oare de tot sfiala şi cuviinţa de pe faţa pămîntului ? Ce să priceapă lumea cînd nu-i nimic de priceput ? Of ! of ! of ! şi vai ! vai ! vai !

Ci noi, fără să ne uităm la cei gazetari, ne astupăm urechile şi cetim de zor şi cred că va fi bine.

Alta. O foaie (Credinţa) [11] *scrie despre niscaiva scîrbavnice obiceiuri ale unor membri din divanul de premiere pentru care s-au şi înfăţişat judeţului să hotărască, de-i adevărat au ba. Ci, ori într-un fel, ori în altul, tot rău este, zicînd acea foaie că domnii membri fac sodomie şi alte blestemăţii şi spurcăciuni. care mai înainte în obiceiurile noastre n-au fost şi rar cînd se iveau, pravila făcea certare. În afară de asta, duşmanii acestor domni membri nevirili după cît zicu dînşii, făcut-au stihuri ocarnice, ce se răspîndesc din om în om prin viu grai şi multă stricăciune fac heghemoniconului. Şi nemairăbdînd Dumnezeu s-au făcut un ger mare de îngheţau oule sub cloşcă şi toţi s-au înfricoşat.*

Ci numai cît am apucat a ne încotoşmăna în blănuri, s-au topit acel ger, iar cînd ne-am scos blănile de pe noi, iar au îngheţat şi tot aşa cînd îngheaţă, cînd se topeaşte şi noi nu mai ştim ce să facem, nici cît va mai ţine mînia cerească ce ne-au lovit cu astfel de urgii cumplite.

11 Este vorba de publicaţia *Credinţa* care a apărut la Bucureşti, între anii 1933—1938.

Alta. În afară de sub slujba ce-o îndeplinesc în acestu regescu aşezămîntu, scoate-voi de sub teascuri, opuri trei, precum urmează :

1) Bercu Leibovici şi alte schiţe la Cultura Naţională.

2) Tămîie şi otravă vol. II şi ediţia II din vol. I, la Ciornei.

3) Gastronomice, ed. Adevărul [12].

Începînd de la 1 Februar, în fiecare lună cîte unul.

Acestea sfîrşite vor apare : Plats roumains, suivis de maximes gastronomiques, plus o altă carte de gastronomie pe care o voi scrie cu d-sa d-l L. Lebrun (el ediţia franceză, eu cea română) şi care va fi un fel de tratat de armonie şi contrapunct, culinar. Iară la toamnă (atunci se numără bobocii), un vesel roman : Agripina ot Pâhneşti [13], *în ed. Fundaţiilor.*

După cum se vede, nu stăm. Ci încă ne bucurăm că mata mai bine stai, sub cer albastru, soare, cu deplină sănătate, mîncări apelpisite şi vinuri cuvioase. Şi tot aşa dorim să fie. Şi făcînd urări de bine şi sanatate, trimitim semne arătătoare de dragoste şi semnăm

Păstorelu

*

Iubite domnule general [14]

Cred că în maximum trei zile să fiu la Bucureşti, în scopul de a-mi strînge curelele la valize şi a mă îmbarca într-un vagon cu direcţia Praga. Ştiu că plecarea mea provoacă surîsuri de neîncredere, dar dacă aşi fi stat să explic fiecăruia care mă întreba : cînd pleci ? adevăratele motive ale succesivelor amînări, mi-aşi fi pierdut zadarnic vremea căci nimeni nu m-ar fi crezut. Cauzele mici par totdeauna neverosimile şi dacă cercetăm cu atenţiune, pe ele vieţuiesc şi dispar şi oamenii izolaţi şi popoarele. Un răspuns colectiv, în formă de roman

12 În anul 1935, Al. O. Teodoreanu tipăreşte cărţile : *Bercu Leibovici.* Nuvele, Bucureşti, Cultura naţională, 1935 ; *Tămîie şi otravă*, vol. II, Cultura naţională 1935. N-a apărut ediţia II a volumului I — *Tămîie şi otravă*. N-a editat nici vol. *Gastronomice*, la Editura Adevărul. Numeroasele cronici „gastronomice", risipite prin publicaţiile epocii, au fost editate, în volum, după moartea autorului. (vezi, *Gastronomice*. Ediţie îngrijită de Grigore Damirescu şi Valentin Borda. Postfaţă de George Muntean, 1973 şi *De re culinaria*. Ediţie, note. Mic dicţionar de băuturi şi glosar de Rodica Abrudan Pandele şi Aristiţa Avramescu, 1977). *Plats roumains, suivis de maximes gastronomiques şi Cartea de gastronomie* scrisă împreună cu L. Lebrun, de asemenea, nu le-a realizat.

13 Despre acest roman Al. O. Teodoreanu pomeneşte şi în alte scrisori. Astfel aflăm din scrisoarea adresată, la 13 ianuarie 1936, lui Al. Roretti că se gîndea „mereu la Agripina ot Pâhneşti...". La 26 ianuarie îi scria însă prietenului său că despre „Agripina n-am scris încă nici un rînd", ca în altă parte (Scrisoarea 18, p. 428 din op. cit.) să afirme : „...vreau să termin *Agripina ot Pâhneşti* şi să ţi-o încredinţez".

14 Scrisoare nedatată, redactată cu siguranţă la Iaşi, în toamna anului 1935, după ce luase fiinţă asociaţia „Hanul Ancuţei". Scriitorul se pregătea de plecare la tratament în Cehoslovacia.

autobiografic de pildă, m-ar fi înhămat la o lucrare de dimensiunile lui Oblomov, ceea ce m-ar fi silit să-mi amîn plecarea cu cîțiva ani. Dacă ți-așî spune însă, că oroarea să renunț, nu numai la un sezon frumos, dar la diverse alte avantagii pe care le-așî fi avut plecînd mai demult, s-ar părea că sunt nebun. Nebun nu știu de-oi fi, dar adevărul acesta este. Anul trecut, cînd formalitățile de plecare s-au făcut de către un funcționar de la Fundație, în lipsa mea și prin amabilitatea lui Sandu Rosetti, treaba s-a executat telegrafic și în cîteva zile am fost plecat. Acum, cînd eu însumi a trebuit să mă ocup de ale mele, a mers mai încet și mai greu. Bănuiesc că se vor fi găsit binevoitori care să-ți spuie că n-am plecat fiindcă am consumat banii destinați acestui scop, dar nu-ți pleca urechea la pîrile cele tainice. Asta ar fi echivalat cu a-mi fi mîncat eu însumi ficatul la frigare. Prefer pe cel de gîscă. Banii pentru valută n-au făcut decît să-mi treacă prin mînă. Mă așteaptă la Banca Anglo-Cehă unde mă grăbesc să mă duc să-i ridic.

Alătur acestor rînduri un interview pe care l-am dat aici, despre Hanul Ancuței. D-l Mihail Sadoveanu a plecat la București pentru a semna actul la tribunal [15]. Eram foarte răcit și n-am putu veni și eu atunci. Statutele existente sunt bune pentru justiție. Acele pe care le vom tipări însă, țin să le fețuiesc puțin la Karlsbad, unde ca și anul trecut voi sta singur o lună plină.

Îmi pun mari speranțe în această asociație, pentru că s-a născut din glumă. În cel mai rău caz, faptul că cei mai reprezentativi scriitori și artiști ai țării [16] se vor aduna de două ori pe an, în jurul unei mese, avînd prilej să se cunoască mai bine și că vor distribui premii celor mai nevîrstnici, fără să ceară ajutorul Statului, nu e un amănunt neglijabil. În intențiile mele însă, acest simplu rezultat ar fi o decepție. Așî dori ca această societate, în care iubirea de Tron și Țară, de limba ce-o vorbim și scriem, de tradițiile acestui Neam, să fie puncte de reper permanente, să devie o instituție vie și activă, un stimulent și o pildă pentru tineret, o frînă pentru anarhie care se întinde ca o lepră.

Așî vrea apoi, nu a căsca mai mult prăpastia care există deja între lumea intelectuală și cea politică, ci o stabilire de echilibru, măcar între aceia care de o parte și de alta au loc în talgerile balanței. De aceea cred că societatea e bine să primească — și cît mai des — măcar un titlu de oaspeți, tot ce depășește banalul în toate ramurile de activitate, dincolo de literatură și artă și cît mai departe dincolo. Un călăreț cum e Kirculescu sau un pilot cum e Bîzu trebuie primiți cu brațele deschise într-o asemenea societate. Oameni ca aceștia reprezintă în activitatea lor ceea ce reprezintă în muzică un Enescu, în pictură un Tonitza, în literatură un Arghezi. Ei trebuie să-și aibă loc de cinste oricînd la masa noastră, reprezentînd alături de meșteri cărturari, tot atîtea strălucite dovezi de vitalitatea acestui neam. Prestigiul țării nu are decît de cîștigat din această mobilizare generală a reprezentativilor [...]

Deocamdată însă, acestea nu sunt decît proiecte și nu e bine să spui hop, pîn'n-ai sărit. Important e că societatea s-a constituit și că Hanul există. De aci înainte : Doamne ajută !

Alătur de asemeni în scrisoare rețeta pentru urticaria, pe care am adus-o la S.S.R. [17] și în graba plecării am uitat-o în buzunar. Așî dori să nu mai ai nevoie de ea, dar e excelentă. Și pe d-l Iorga l-a vindecat.

Prezintă. rogu-te, din partea-mi cele mai respectuase omagii doamnei Condiescu.

Cu veche afecțiune,
al matale devotat

Păstorel

*

București, 1937, Octombrie 9

Iubite domnule general,

Țin să-ți mulțumesc din toată inima pentru soluția și mai ales pentru promptitudinea pusă întru rezolvirea unei hîrtii, cu care, crede-mă, așî fi preferat să nu te importunez.

Am motive să nu mă îndoiesc că ai înțeles repede și complect, nu numai ceea ce era în hîrtie ci și ceea ce este încă dedesubtul și deasupra ei. De aceea nu mai spun nimic (seul le silence est grand, tout le reste est administration) și mulțumindu-ți încă odată, închei cu creștinescul : Doamne-ajută !

Al matale vechi și devotat
Păstorel

*

Iubite domnule general,

Prezenta damigeană conține vin de Nicorești, provenit din Crăcană, exclusiv. Cel pe care l-am rugat să mi-l procure pretinde că are 4 ani. Eu nu cred, dar l-am gustat și-l aprob !

Îl socot prieten economiei umane și cum e din pămînt generos și viță nobilă, îmi permit să ți-l trimit, dorindu-ți să-l bei cu plăcere.

Cu toate cele bune
al matale

Păstorel

---

15 Deci planul cu privire la asociația „Hanul Ancuței" a fost conceput la Iași, probabil, în vara anului 1935. Al. O. Teodoreanu urma să „fețuiască" la Karlsbad „statutele" societății, pentru a fi tipărite.

16 Societatea „academică" „Hanul Ancuței" cuprindea personalități de seamă din Iași, dar și din București : George Enescu, Tudor Arghezi Cezar Petrescu, Demostene Botez, Ion Pillat, N. Tonitza, Milița Pătrașcu, Cella Delavrancea. (Cf. Mircea Handoca, *Al. O. Teodoreanu. Păstorel*, București, 1975, p. 26). Ea s-a organizat sub patronajul lui Mihail Sadoveanu, Păstorel fiind „mare logofăt", secretar general al asociației. Restaurantul bucureștean „Hanul Ancuței" s-a deschis în anul 1936.

17 În 7 aprilie 1935, N. M. Condiescu este ales președinte al Societății Scriitorilor Români. Odată cu el au fost aleși în comitet : I. M. Sadoveanu — vicepreședinte ; N. I. Herescu — secretar ; I. Gr. Perieteanu, Corneliu Moldovanu, Ion Pillat, George Gregorian și Al. O. Teodoreanu — membri ; Mircea Eliade — bibliotecar ; Victor Ion Popa, Vasile Voiculescu și Tudor Vianu — cenzori.

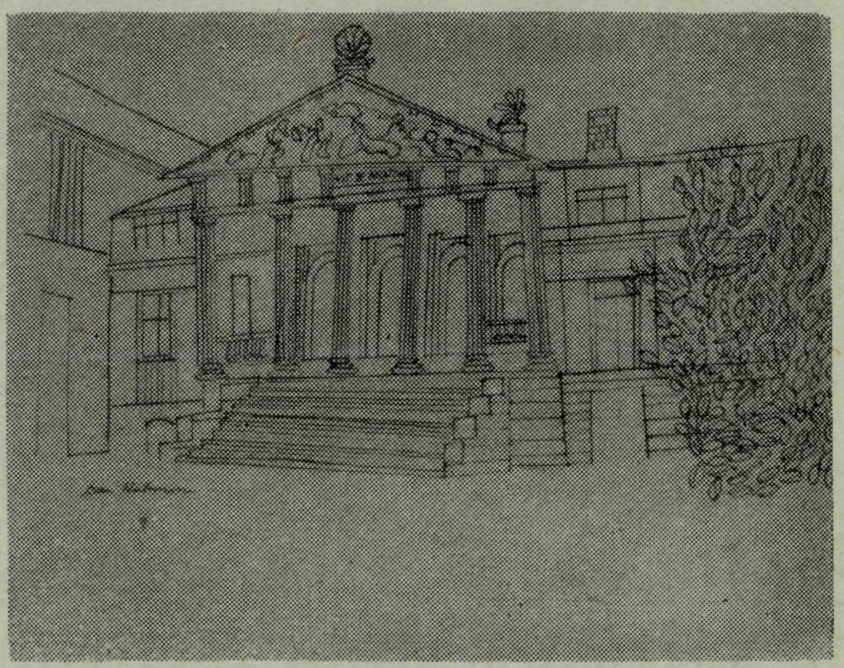

Dan Hatmanu : Iași — „Institutul de anatomie".

dialoguri neadevărate cu scriitori adevărați, sau...

1. NICHITA STĂNESCU

Rep. — Spune-mi, Nichita, ce părere ai despre timp ?

Nichita Stănescu — Timpul, iubită colegă și minunată reporteră, mamă și soție, este un cal care aleargă în două picioare, în patru, în șase, aleargă și nu ajunge nicăieri.

Rep. — Ah, da, opriți timpul... Știam eu că-ți plac animalele. Ce părere ai despre cîini ?

N. S. — Sînt prea mulți draga mea, e plin universul de cîini care latră, sfîșie sau se gudură. Uite, privesc norii și văd cum pînă și la ei predomină formele canine. Muzica sferelor e un lătrat pe mai multe voci. Știi că am scris și un haiku pe tema aceasta.

Rep. — Se spune că nu ai frigider, e adevărat ?

N. S. — Iubesc marele frig căci conservă cele patru elemente. Ție nu ți se pare, sublima mea confidentă, că unele elemente au început să se altereze, apa, aerul, focul, pămîntul ?

Rep. — În rest cu ce te ocupi Nichita ? știi că la noi toți scriitorii se ocupă cu cîte ceva.

N. S. — Cu sentimentele.

Rep. — Tu la sentimente, de cînd ?

N. S. — De ce te miri sublimă colegă, n-am scris eu despre sensul iubirii, despre o viziune a sentimentelor, clar de inimă. Credeam că toți mă consideră un sentimentolog.

Rep. — Da, mă rog, dar știam că la sentimente e altcineva, și că tu erai la „anti" și la „ne", te privește, s-ar putea să ai neplăceri. Vezi și tu ce se întîmplă la barbologi. sau la păunescologi.

N. S. — Dar mă uimești colega, la greci altfel se petreceau lucrurile, pe onoarea mea de aed.

Rep. — Apropo, ce cadou mi-ai face tu de 8 martie ?

N. S. — Necuvintele, dragă colega, știi tu ce ar însemna pentru omenire nelogosul, netaclalele, nebîrfa ? Habar n-ai, dar îmi ești simpatică. Ave !

2. TUDOR GEORGE

Reportera : — (Pe poetul Tudor George l-am găsit, după multe căutări prin tot Bucureștiul, în Lacto-Barul „Singapore" unde servea un pahar cu lapte bătut și privea nostalgic pe fereastră. Mi-am permis să-l trezesc din visarea-i vagabondă și l-am întrebat :)

— Ahoe, meștere Ahoe, spune-mi și mie cîteva cuvinte, acolo pentru un interviu cu matale. (După ce m-a sărutat mai mult decît părintește pe ambii obraji și apoi pe frunte mi-a spus : Nu te teme fetițo, nu-ți fac nimic, ia să vedem ce vrei de la mine).

— Cum scrieți sonetele ?

Tudor George — Din capul meu, zău că da. Mai întîi îl citesc, să zicem, pe William și apoi, stau un timp claustru, mă gîndesc și scriu.

Rep. — Munciți din greu, adică vreau să spun, pe manuscris, ștergeți, iar scrieți, mai numărați silabe, mai potriviți rimele boeme...

T.G. — Nu ! ! ! de ce, păi dacă ar merge așa de greu, unde am ajunge ? Eu, copila mea, sînt un om încercat, am trecut prin multe la viața mea, și nu că vreau să mă laud, dar în general m-am descurcat. Nu te uita că beau acuma laptele ăsta, am băut eu și altele, dar omul dacă e om trebuie să aibe măsură, să știe să se limiteze : două catrene, două terține, atît și nimic mai mult la vîrsta mea.

Rep. — Purtați costum de gata sau la comandă ?

T.G. — Le combin : o beretă de la neguțătorul din Veneția, jiletcă de la Werther, pantaloni bufanți de la Baronul Münchausen, pantofi de la Cocorul că-s mai durabili și tot așa, nu-mi fac probleme, zău că da, oricum mă știu de cilibiu, ei, ce zici ?

Rep. — Da de ce vă uitați așa la mine, nene Ahoe ?

T.G. — Mă gîndeam că nu ești deloc de lepădat, dar nu te speria copila mea, arăt eu așa adonic, află însă că sînt bunic și-mi respect nepoții, nu face.

Rep. — Nene Ahoe, dar matale unde locuiți ?

T.G. — Unde locuiesc, da... adică eu, stai, stai că știu, cum naiba să nu știu unde locuiesc, stai că aveam o carte de vizită. Na, că-i în haina cealaltă pe care am dat-o la curățat și ăștia nu-s oameni paroliști. Ades mă mustru că-s prea de cuvînt într-o lume fără onoare și fără cuvînt... Apropo, Angelica scumpo, mai adă te rog un rînd. Ce buchet, ce culoare, curge ca uleiul pe gît și pișcă așa puțin la limbă, da nu mult, știi numai așa cît să... Ah, minunată licoare.

Rep. — Ce veți publica anul acesta ?

T.G. — Noul Erotikon.

Rep. — Altul ?

T.G. — Ce știi tu fetițo, lucrurile s-au schimbat și în dragoste, ce Shakespeare, ce Petrarca, ce muiere angelicată, basme.

Rep. — Și cum va fi dragostea în Noul Erotikon ?

T.G. — Secret profesional, dar pot să-ți spun, pentru că-mi ești simpatică, l-am citit de curînd pe Marchizul de Sade și mi-a plăcut banditul, ce suflet, ce condei, ce idei ! ! ! (Deoarece în localul „Singapore" intrase un alt poet cu barbă și plete, purtînd sub braț o mapă cu vignete căruia T. G. îi comandase deja un pahar cu lapte bătut, i-am mulțumit maestrului și am plecat, nu înainte de a mă fi sărutat pe ambii obraji și a-mi fi spus : să știi că-mi ești simpatică).

3. CORNELIU STURZU

Reportera : — Ce mai faci, Corneliu Sturzu ?

Corneliu Sturzu — Nimic interesant distinsă colegă. În fond ce mai poți face cînd nu ești decît un fir de nisip ce se scurge prin clepsidra timpului. Am predat de curînd edițiilor cîteva volume de versuri, proză și memorii. În rest privesc nepăsător la teatrul lumii.

Rep. — Ce părere ai despre critica literară ?

C. S. — O colegă admirabilă. Păcat că n-au cunoscut-o nici Aristotel nici Leonardo da Vinci, alta ar fi fost situația poeților.

Rep. — Ce părere ai despre premiile literare ?

C. S. — Nu te gîndești fată dragă că Homer n-a luat nici un premiu literar ? Mai poți avea conștiința estetică senină cînd îți vin în minte toate aceste erori petrecute în lumea noastră literară de-a lungul atîtor milenii ? !

Rep. — Ce întîmplare mai deosebită a marcat existența ta literară ?

C. S. — Da, îmi amintesc o întîmplare de la mare. Eram pe însoritul litoral în concediu, singur. Mă plictiseam și atunci mi-am zis în sinea mea că trebuie să fac ceva. M-am apucat să-mi fac autoportretul pe nisip : mi-am desenat astfel ochii, nasul, gura, urechile, părul (pe atunci foarte blond), gîndurile, sentimentele, în sfîrșit conturul și tocmai dădeam să plec cînd am observat năpustindu-se asupra lui cîțiva corbi care au început să-mi ciugulească toate amănuntele. Iată unde te duce imitarea fidelă a realității, mi-am zis, și am hotărît să trec de partea artei ludice și să restitui oamenilor jocul ca să-i feresc pe viitor de corbi.

Rep. — Ai prieteni ?

C. S. — Umanitatea întreagă, se înțelege.

Rep. — Dar dușmani ?

C. S. — Cîțiva neidentificați.

Rep. — Ai ceva pe conștiință ?

C. S. — Cîteva poezii nepublicate.

Rep. — Ești scriitor angajat ?

C. S. — Nu permanent. Oricum am și o meserie la bază.

Rep. — Îți place sportul ?

C. S. — Atletismul. Sînt alergător de cursă lungă.

Rep. — Și pe unde alergi de obicei ?

C. S. — Pe meleagurile natale, se înțelege.

Rep. — Cum procedezi ca să reușești în viață ?

C. S. — Posed o recuzită bogată de pomezi pentru orice situație dramatică, așa că vezi...

Rep. — Crezi în turnul de fildeș ?

C. S. — E absurd să crezi în așa ceva. Singurul loc în care poetul se poate simți bine este ziguratul. Acolo poate să creeze fără să fie deranjat.

Rep. — Îți mulțumesc Corneliu Sturzu.

4. MARIN SORESCU

Reportera : — Ce părere aveți despre Prometeu ?

Marin Sorescu — A fost un tip lipsit de simț practic, orgolios. Nu-i plăcea carnea de berbec și s-a cam mîniat pe pămînteni care se consumau unii pe alții și îi jertfeau numai animale. Din această cauză Prometeu s-a îmbolnăvit de ficat și mereu se întreba „de ce ficatul" ? Asta a fost gafa primordială.

Rep. — Suferiți de insomnie ?

M.S. — Numai ziua, dar folosesc tablete de mușețel. Am aflat că toți strămoșii mei, de la Marin I la Marin al X-lea luau pentru somnul de după amiază tablete de mușețel. Își fac repede efectul așa că ești scutit de prea multă visălogeală.

Rep. — Vă recitiți din cînd în cînd opera ?

M.S. — Mai ales o poezie care începe cu versul „Eminescu n-a existat". Astăzi mi se reproșează tot mai des de către profesorii de limba română că unii elevi își încep lucrările despre Eminescu cam în felul acesta : „După cum observa criticul Marin Sorescu, Eminescu n-a existat".

Rep. — În ce constă originalitatea dumneavoastră ?

M.S. — Sînt singur printre poeți.

Rep. — Sînteți rudă cu Marin Preda ?

M.S. — Nu, sîntem din sate diferite.

Rep. — Cunoașteți numele cititorilor dumneavoastră ?

M.S. — Numai cîteva mai apropiate.

Rep. — Ați putea numi cîteva, așa ca să se audă și ei la aparat. Ce plăcere le-am face !

M.S. — Da, cîteva mai reprezentative : A lui Fleșu, Ai lui Fleașcă, A lui Gîrlă, A lui Tigă, Ionete al lui Făsui, Al lui Beșca, Coadă a lui Ceapă, Sfoiog, Mițăle, Roncioaica, Nătărău și alții care mai ales aceștia sînt de bază.

Sînteți antropofag ?

M.S. — Dar cine nu este azi.

Rep. — La ce lucrați ?

M.S. — La a patra țeapă.

Rep. — A existat Marin Sorescu ?

M.S. — Marin Sorescu n-a existat, au existat doar ironia, parodia, umorul alb și negru și o mulțime de cititori care se îmbulzeau la librărie cînd se dădea Marin Sorescu.

5. ADRIAN PĂUNESCU

Reportera (Pe Adrian Păunescu l-am găsit în cabinetul său de lucru, pe teren, adică alături de carul de reportaj) — Dacă-mi permiteți, colega, te-aș ruga să-mi răspunzi la cîteva întrebări puse de telespectatorii noștri. Iată pentru început : de unde vine numele tău ?

Adrian Păunescu — Oameni buni, nu mi-e greu deloc să răspund și vă mulțumesc pentru francheța sublimă care vă caracterizează în tot ce faceți sau nu faceți. Da, sîntem fericiți că avem în limbă adverbul unde, *există limbi care nu-l au, din păcate, că avem instituția* de unde, *că ne putem întreba în orice clipă și, totodată ne putem răspunde, căci noi avem un* pe unde. *Adrian vine de la Hadrianus, ae, ceea ce dovedește continuitatea pe aceste meleaguri, iar Păunescu, de la o pasăre pe care dacii au numit-o, cu spiritul lor inventiv, păun. De la acești autentici creatori de frumos și limbă românească am moștenit și eu numele pe care-l port din loc în loc cu omenească smerenie.*

Rep. — Un alt telespectator întreabă dacă-ți scrii dinainte textele sau le creezi, nu-i așa, în fața realității, adică spontan ?

A. P. — Dragii mei, priviți acest copac : iată, rădăcina, crengile, frunzele, fructele, da, are și fructe, și ce poate fi mai minunat decît să stai la umbra lui și să guști din superbele lui fructe, apoi să te întrebi curat : dumneata, da, dumneata ce părere ai despre aceste mere, aceste pere, sau aceste corcodușe, sînt bune, ia gustă, ei, cum ți se par, ar putea fi ele industrializate, transformate în gemuri, sucuri, băuturi, căci românilor, după ce muncesc neîntrerupt, fără încetare, le place să se și distreze, iată cum înțeleg eu ființa spontană.

Rep. — Călătorești mult ?

A. P. — Da, îmi place să merg pe jos, să simt pămîntul deocamdată, nu mă sperie criza de energie, căci noi avem căldură, forță inepuizabilă, sîntem curați la suflet precum lumina din lumină, căci ce poate fi mai minunat, oameni buni, decît să-ți produci lumina proprie inventînd o roată și făcîndu-ți cu dibăcie rost de un dinam !

Rep. — Întrevezi posibilitatea apariției vreunui rival în viața ta literară ?

A. P. — Corneliu Vadim Tudor pe care nu-l cunosc personal, deocamdată, căci eu sînt de părere că menirea fiecărui scriitor este de a preda flacăra urmașilor în spiritul unei continuități a discontinuității noastre necesare.

Rep. — Cititorii vor să știe ce vei livra în librării anul care vine.

A. P. — Oameni buni, anul ce vine îmi propun să fac față necesarului de lectură de pe piața internă mai ales și să continui fluxul neîntrerupt în care, nu-i așa, ne-am angajat cu toții.

Rep. — Mulțumesc colega și te rog să-ți continui activitatea.

A. P. — (Își continuă activitatea) Iertați-mă, oameni buni, pentru această întrerupere cu caracter personal, căci vedeți nici noi nu sîntem scutiți de caracter, fie el și personal, și priviți această minunată, extraordinară formație din care face parte o familie destul de numeroasă (cîți sînteți ?), da, sînt cincisprezece membri, formidabil, cincisprezece, dintre care o mamă, un tată și restul copii, a, ba nu, este și tata mare la fluier, cum vedeți toți frumoși, sublimi în autenticitatea lor și care vor să ne prezinte ce știu ei din moși-strămoși, o artă adevărată, minunată, o artă care ne face pe toți mai buni, mai curați, mai plini de omenie, căci a descoperi un talent este ca și cum ai face să meargă o uzină. Hai, dați-i drumul...

6. EUGEN BARBU

Reportera — Stimate maestre, știu că nu vă place să dați interviuri, că, în general, publicitatea vă jenează, totuși îndrăznesc, în numele telespectatorilor noștri, să vă răpesc cîteva minute din timpul dedicat în exclusivitate studiului și creației. Să intru deci în subiect cu întrebarea banală : la ce lucrați ?

Eugen Barbu — Da, e drept, detest publicitatea și publicistica, mă feresc să fac profesiuni de credință sau să-mi spun părerea deschis despre confrații de breaslă. Firește, mulți nu prea au ce căuta în această breaslă, dar asta-i altă chestie care nu ține direct de mine. Acești falși scriitori cred că dacă au scris acolo cinci-șase romane, gata-s și mari nume, își publică fotografiile prin ziare, i-apucă așa un fel de delirium gloriis *(observi, subliniez asta), își fac adepți, eu am fost întotdeauna un mare singuratec, tocmai pentru că nu mi-a plăcut să mă înconjur de o ceată de lingușitori, mai ales tineri care vor să se căpătuiască. Pe mine nu mă interesează ce au scris alții, fie că e vorba de Proust, Mann sau Fănuș, în general citesc literatură de bună calitate, mai ales cronografe, horoscoape, bestiarii, fiziologii, tratate de necrofilie, chiromanție pe care le consider singurele opere eterne și vala bile, nu-i așa ? Evident aș putea cita și alte nume de scriitori, dar renunț, deoarece știți și dumneavoastră cît de susceptibili erau predecesorii noștri, și n-aș vrea ca tocmai eu (despre care gurile rele spun că m-aș ține de tot felul de intrigi, aranjamente, deși n-am fost niciodată* cel mai iubit dintre scriitori, *pentru critici, dar, în general, critica mă lasă indiferent) să provoc disensiuni pe lumea cealaltă. Eu îmi văd de uneltele mele. Am în lucru două romane care continuă acțiunea* Incognito, *un volum de reportaje, intitulat* De vorbă cu Bau-bau, *volumul al X-lea la* Caietele Prince-pelui, *volumul I la* Caietele Incogni-to-ului, *două scenarii de film, unul despre* Toma Alimoș *și altul despre* Banditul Mutrescu *și, în sfîrșit, un volum de eseuri despre proza actuală intitulat sugestiv* Groapa, *o* Istorie a poeziei universale contemporane, *volumul al doilea al monografiei mele despre Caragiale și o* Istorie a presei românești de azi. *Am și o surpriză : închei varianta a patra, definitivă, a romanului* Haricleea, *o continuare firească, amînată prea multă vreme, a* Principelui.

Rep. — Ce părere aveți despre climatul literar actual ?

E.B. — Consider că este poluat mai ales cu nonvalori și cu idei străine preocupărilor noastre creatoare. Oricum, sfîrîiacurile literare care zguduie din cînd în cînd publicul nostru, în general educat la școala adevăratei literaturi și impermeabil la mode, nu vor avea nici o șansă.

Rep. — Sîntem informați că în afara studiilor dedicate vieții și operei dvs., studii pe care ne permitem să le reamintim telespectatorilor noștri — Barbu par lui même, Barbu, contemporanul nostru, Măștile lui Eugen Barbu. Conceptul de „cuțaridă" la Eugen Barbu, *— va apărea în curînd o carte datorată unui cunoscut cronicar și intitulată* Introducere în barbologie. *Credeți că va reuși acest studiu să elucideze enigmele cărților dvs. ? Știm, de asemenea, că este în curs de apariție volumul* Eugen Barbu inter-pretat de...

E. B. — Da, desigur, unii scriu și despre mine, dar mărturisesc că nu am nici o vină și că, în general, detest lingușeala. Cît privește enigmele operei mele, acestea vor da multă bătaie de cap hermeneuticii viitorului, dar asta e altă problemă. Oricum, detest lecturile infidele.

Rep. — Vă mulțumim maestre și vă urăm succes în activitățile dvs. viitoare.

7. AL. PIRU

Reporterul — Stimate tovarăşe profesor doctor docent Al. Piru, ce părere aveţi despre critica actuală ?

Al. Piru — În critica actuală activează 834 de critici, reprezentanţi ai tuturor generaţiilor, majoritatea foarte simpatici, dar necesităţile actuale ale fenomenului literar ar putea fi satisfăcute numai de 232 — sînt generos din fire !

Rep. — Sînt mulţi ani de cînd aţi debutat !

Al. P. — Dumneata mă provoci să-ţi fac confidenţe, ei bine, am să-ţi spun că nu am debutat niciodată ca niciodată, dar nici mai dăunăzi, ci undeva pe la mijloc.

Rep. — Vă plac glumele ?

Al. P. — Depinde de ce fel de glume, dragă, îmi plac glumele literare tip Eugen Barbu, ai văzut şi tu ce festă le-a jucat criticilor ! Oricum, nu se poate spune că nu aş avea simţul umorului negru.

Rep. — Care ar fi după dv., definiţia ştiinţifică a femeii ?

Al. P. — Femeia, dragă, este o fiinţă vie care posedă toate calităţile vieţuitoarelor în plus — pe aceea de a fi eternă.

Rep. — Vă referiţi, desigur, la „eternul feminin".

Al. P. — Da, la măştile lui Goethe — văd că ne înţelegem, deşi nu-mi amintesc să te fi văzut pe la cursurile mele.

Rep. — Ştiţi, eu sînt la f.f., n-am terminat încă facultatea.

Al. P. — Păi termin-o şi atunci să stăm de vorbă, eu în general am grijă de studenţii mei şi după ce termină facultatea, aşa că vezi ce faci. Scrii cumva poezii ?

Rep. — Nu... adică da, ştiţi, încă nu m-am decis, chiar voiam să vă întreb, să scriu sau să nu scriu ?

Al. P. — Depinde pentru ce carieră te-ai hotărît, dar după cum te văd eu, aşa la aspectul exterior, parcă aş zice mai bine să nu încerci. E greu, dragă, foarte greu, îţi trebuie forţă ca să răzbaţi. Nu vezi, şi aşa, cei care deja sînt nu folosesc nimănui. Să zicem că în cel mai bun caz vei figura şi dumneata într-un dicţionar la pagina 624 sau 724, cu bibliografie, operă etc. şi sigur că nimeni nu se va interesa în mod serios de dumneata, ce ai gîndit, pentru ce ai suferit, mai ales dacă vei avea ghinionul să fii vecin de dicţionar cu un Sorescu, Stănescu sau Păunescu pe care tot eu i-am încurajat să scrie, „scrieţi băieţi, numai scrieţi", le-am spus, şi ei m-au ascultat, iar acuma sînt oameni cu stare, cu volume, cu familie, nu le lipseşte nimic.

Rep. — Vă mulţumesc tovarăşe profesor. Permiteţi-mi să vă pun o ultimă întrebare : care este numele dv. adevărat ?

Al. P. — Al. Trandafir, dragă... Şi nu uita, treci pe la cursurile mele, poate, cine ştie...

Alexandru VERONIA

SCRIITORI ŞI OPERE

de Costache Plăcintă

GEORGE POPA : „HYPERION"

Cîntări

Îmi doresc — ca şi confraţii —
Un voiaj prin Europa
Însă nu prin constelaţii
Şi la cap să-mi cînte... POPA !

N. STOICESCU şi A. LEONARD :
„ŞAPTE PAŞI SPRE VIAŢĂ"

Asincronă

De vor scrie-aşa într-una
Nu văd pace între ei :
Paşi, vor face-ntotdeauna
Unul patru, altul trei...

SANDA GHIMPU :
„DIALOG DESPRE LEGI"

Conjugală

De fapt, e un monolog
Pe o temă serioasă
Dar ea-i spune „Dialog..."
Fiindcă-aşa „discută"-acasă !

ŞORIN TEODORESCU :
„FRUMOASA MEA MARIE"

Părtinire

Decît să lauzi o Marie
Şi să-i ţii parte
Mai bine o făceai să fie
„Frumoasa... carte !

V. V. MIHĂILESCU :
„FRĂMÎNTĂRI" — roman

Contagioasă

„Frămîntările..." matale
Mari bătăi de cap îmi dau
(Fiindcă-i vorba de parale !)
Să iau cartea ? Să n-o iau ?...

AURELIAN POPESCU :
„DREPTUL LA VIAŢĂ"

Drepturi

Cartea, ţi-a ieşit pe piaţă
Însă dintre trecători
Nu atrage cititori...
Au şi ei... dreptul la viaţă !

SAVEL PĂTULEANU :
„AL CUI SÎNT EU ?"

Tutelară

Să-mi asum tutela ?
Lucru-mi pare greu :
De eşti tu acela
Nu-ţi sînt... tată eu !

MIHAI DUŢESCU :
„DARUL DE A IUBI"

Daruri

Darul de-a iubi, fireşte
Nu-i chemare în zadar
Dar cînd omu-încărunţeşte
Vezi, apare un alt... dar !

GABRIEL CHIFU :
„IEŞIREA DIN CONTINGENT"

Despărţire tragică

În distinsul contingent
De poeţi, e de-înţeles
Să trăieşti şi-acest moment
Unii intră... alţii ies...

DAN ROTARU :
„ÎN APĂRAREA LACRIMEI"

Regrete tîrzii

În apărarea lacrimei
Ai merite notorii
Cînd faci ca după cîţiva lei
Să plîngă... cititorii !

CORNELIU MARCU :
„TAXATORUL" — roman

Financiară

Nu mai cade autorul
În romantice visări
A simţit că „Taxatorul"
Nu prea face... încasări !

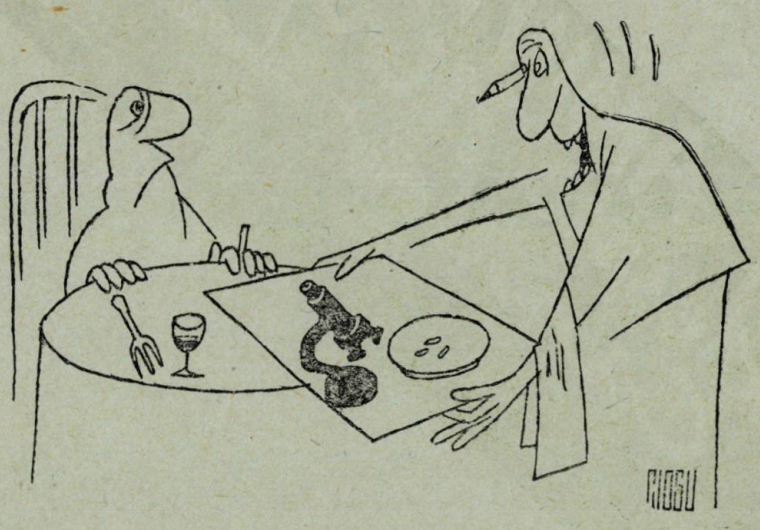

AMINTIRILE LUI GEORGE LESNEA despre Magda Isanos și Eusebiu Camilar

Aceste două mărturisiri mi-au fost dăruite în ani diferiți. Despre Eusebiu Camilar poetul George Lesnea mi-a vorbit în 1975, cînd verva lui era cea dintotdeauna și neastîmpărul ochilor albaștri primea lumina din scăpărarea minții sale neliniștite. Întîmplarea a făcut ca acest interviu să nu intre în volumul „Cu George Lesnea prin veac", tipărit la Editura Eminescu. Am simțit că-i lipsea ceva. În anul 1979 acest interviu s-a rotunjit, i s-a adăugat acea parte a întregului pe care n-o avea — mărturia despre Magda Isanos. În iarna aceea, care a fost și ultima a poetului, George Lesnea a ținut să-mi spună cîte ceva din cele știute, ca să rămînă, să nu se piardă în taina ființei sale. Boala îl măcina cu pietre grele de moară, dar el mai găsea puterea să-mi amintească, să povestească chiar să presare din cînd în cînd, vorbele cu rîsul lui de zurgălău.

Dar, iată cele două confesiuni.

* * *

— Pe Eusebiu Camilar mi-l amintesc și eu. Cînd mă gîndesc la el, la chipul lui, la glasul lui, la scrisul său, mai cu seamă, îmi vine în minte figura unui înțelept.

— Pe Eusebiu Camilar l-am cunoscut îndată ce-a venit de la Udești la Iași. A fost apoi de multe ori în casa mea. În vremea aceea, din preajma ultimului război, lucra la un ziar la Iași, ca să-și cîștige existența. Timpul care-i mai rămînea îl consacra scrierii primelor sale pagini de literatură. De multe ori ne-am întîlnit la redacția revistei „Însemnări ieșene", unde era prețuit îndeosebi de Mihail Sadoveanu. Mi-a plăcut la el francheța sufletească. Era deschis și adînc. Versurile lui le ascultam cu plăcere. Această impresie o producea și celor care veneau la șezătorile literare unde participa. Am călătorit mult împreună în cadrul unor echipe culturale ce străbăteau țara. Ne mai țineam și de glume. Între altele țin minte că i-am parodiat niște versuri. Nu s-a supărat. Era foarte plăcut în felul lui de a fi. Scrisul lui nu putea să nu-ți stîrnească interesul. I-am urmărit pas cu pas versurile, proza, traducerile. Proza pe care o scria îți mergea drept la inimă. Au fost multe împrejurările în care ne-am întîlnit. S-a petrecut asta chiar și pe front. Mereu am rămas buni prieteni. Venea des la Iași și primul drum îl făcea la mine.

— Aș reveni la acea imagine care-mi stăruie, de înțelept oriental. Cît adevăr este în aceasta ?

— Eu cred că este un adevăr. El era purtătorul înțelepciunii poporului din care se trăgea. Țăranii moldoveni sînt socotiți niște oameni înțelepți. Au cimilituri și vorbe de duh ce spun mult în această privință. Firea lui Eusebiu Camilar era înclinată spre mister sau mai exact spre deslușirea misterului din lucruri. De asta, pesemne, s-a simțit atras spre 1001 de nopți. Mereu mi-aduc aminte de extraordinara lui putere de evocare a unor momente din viață. Nu pot uita istorisirea lui despre un taraf de lăutari cu alămuri. Eram cu părintele Nonea și ascultam vrăjiți cum povestea. Punea frumusețe, preciziune în descrierea fiecărui instrumentist și a instrumentului ca și a ansamblului. Asta a devenit literatură. Un lucru memorabil.

— Noaptea a fost pentru Eusebiu Camilar tărîmul pe care s-a destășurat larg fantezia lui. O carte a sa se și cheamă „Nopți udeștene". Camilar a fost un prozator ispitit de nocturn.

— Într-adevăr a fost atras de nocturn, miraculos, fantastic. E aceasta și în firea poporului nostru. Vasile Voiculescu a fructificat această disponibilitate mai puțin pusă în valoare. Eusebiu Camilar l-a premers într-un fel. Unele nuvele ale lui Camilar sînt încărcate de această atmosferă. Acestea sînt scrise, ca și în cazul lui Voiculescu, cu o mare forță artistică. De altfel George Călinescu remarca, într-o conversație pe care am avut-o, această deosebită frumusețe a paginilor scrise de Camilar, pagini pline de mister, de taine, care vin parcă din străfundurile istoriei neamului nostru. Aceasta este cred una din caracteristicile pregnante ale scrisului său.

— Proza lui Eusebiu Camilar te învăluie cu aer păduros.

— El e un om care a trăit și a simțit profund natura. Satul său natal, Udești, e așezat lîngă o nesfîrșire de păduri. Satul, cu toate imaginile lui, are multe din vechimea vechimilor. Țintirimul e aproape în sat și mergînd pe uliță te întîlnești cu crucile morților și-ți amintești de cei care au fost. Un sat vechi românesc. Casa părintească, modesta casă în care s-a născut Camilar există. Nu departe e școala unde a învățat primele clase. Sufletul lui s-a umplut aici de frumusețea folclorului. Din acest bogat zăcămînt folcloric îl interesau cu deosebire bocetele. Prin aceste sfîșietoare cîntece oamenii, cei rămași în viață, trăiesc intens sentimentul morții, inexorabilul sfîrșit. În folclorul nostru cel care s-a dus pe celălalt tărîm apare deseori ca o prezență stranie. Pe Eusebiu Camilar îl atrăgeau aceste lucruri. Îi plăcea să le și povestească.

— De la Udești a venit la Iași ?

— Da, asta s-a întîmplat de mult, între cele două războaie. La Iași a locuit într-o casă din curtea Bisericii 40 de sfinți. Acolo i-am făcut o vizită. Se căsătorise deja cu Magda Isanos. Un univers de frumusețe simple. El avea un suflet generos. Era un om iubitor de prietenie și ajutător de prieteni.

— Marea lui școală e școala satului.

— Era legat sufletește de sat, mai mult decît alți scriitori deveniți celebri prin legătura lor cu lumea rurală. A trăit mereu cu intensitate viața satului. Vacanța și-o petrecea acasă, la Udești, cu mama lui. Nu s-a rupt niciodată de satul lui.

— Cît a rămas în Iași ?

— A rămas pînă la război. După demobilizare s-a stabilit la București. Murise Magda Isanos și asta cred că l-a determinat să nu mai revină la Iași. Amintirea ei era vie și durerea lui adîncă. Era un om adevărat.

— Ce-a însemnat Iașul pentru dînsul și el pentru Iași ?

— Climatul Iașului a afirmat un scriitor. Aceasta a fost însă o biruință spirituală a acestui ales oraș. La rîndul lui, Eusebiu Camilar a îmbogățit prin scrisul lui faima acestui oraș.

— Era un însingurat ?

— Nu. Se poate vorbi însă despre el ca despre un meditativ. Cu el am petrecut multe clipe frumoase. Deși un artist rafinat, el își păstrase firea aceea țărănească, bogată, curată.

— Războiul a însemnat, se pare, mult pentru experiența lui de scriitor.

— El a fost combatant în prima linie. A cunoscut războiul în toată grozăvia lui. Asta a lăsat urme în simțirea și viziunea lui. De aici dramatismul unor pagini ale lui, de aici răscolitoarea forță cu care a privit lucrurile în încleștare. Războiul il tulburase.

— Lăsase acesta urme și în felul lui de-a fi, în purtarea sa ?

— El fusese pus în situații grele în timpul luptelor. Tulburarea nu se împrăștie ca norii după o ploaie. El era așa cum era. Fusese bun și devenise și mai bun. Deși era în Academie, avea titluri înalte, nu se purta cu morgă.

— Pentru el limba avea dulceața mierii.

— Moldovenii sînt iscusiți mînuitori ai limbii frumoase. Camilar excela în această privință. Avea un simț nativ dar și întinse cunoștințe. Scrisul lui pornea din seva poporului. Fără să fie sadovenian el se înrudea cu Sadoveanu prin atmosfera specifică locurilor în care trăim. Era un scriitor al cărui scris nu se putea să nu-ți placă.

— Cum scria ?

— Scria ușor. Nu se canonea. Încordarea era mare, dar nu făcea parte din categoria acelor scriitori care migălesc pagina. Erau lucruri ce ajungeau relativ ușor la lumină, lucruri însă trăite și gîndite mult ,temeinic.

— Era un om căruia îi plăcea să iasă în public, să dialogheze cu cititorii ?

— Da. Îmi amintesc de ultima lui venire la Iași. Am asistat la o conferință ținută parcă la clinica de interne a Spitalului Spiridon, unde lucra un doctor originar din Udești. Acest doctor, mare admirator al lui Camilar, îl poftise la Iași. A vorbit despre Ion Creangă. A vorbit scînteietor, apoi a răspuns la întrebări. Îi plăcea să zică ce știa, să se dăruiască în acest fel și să se umple de ce e frumos la alții. Această întîlnire a lui cu ieșenii a avut loc cu puțin timp înainte de a se stinge. El a înțeles întotdeauna să-și îndeplinească exemplar îndatoririle nu numai la masa de lucru, ci și prin prezența lui atît de binefăcătoare în mijlocul oamenilor. Se ducea unde era nevoie.

— Vorbea deci cu har ?

— Cu mult har. Era scăpărător. Avea de fiecare dată replica potrivită. Nu-i lipsea cum se spune, plăcerea de-a vorbi.

— Ce-a însemnat Magda Isanos pentru viața lui ?

— Ea a adus în viața lui Camilar frumusețe și sensibilitate. Se completau reciproc.

— Cînd l-ați văzut ultima oară ?

— Ultima oară ne-am întîlnit în casă la mine, în ianuarie 1965. Noaptea am petrecut-o împreună. Într-un tîrziu a scos ca pe un lucru de preț o sticlă de Cotnari. A fost ultima noastră întîlnire. Mi-l amintesc și acum cum stătea la această masă unde vorbim noi acum. Era voinic, bine făcut. Îmi spunea : „Dragă Lesnea eu mă trag dintr-un neam de

oameni sănătoși. Mă simt bine. Să știi că am să trăiesc o sută de ani".

– Era, se simțea în putere ?

– Da. Îmi spunea că se simte în cea mai bună condiție fizică. După cîteva luni de la întîlnirea noastră am auzit că a murit. Nu mi-a venit a crede. A fost o surpriză cu totul neplăcută.

– A dăruit trudă și ceasuri multe artei de tălmăcire. Dumneavoastră ca un mare traducător cum l-ați apreciat în acest domeniu ?

– Foarte mult. Arta de a tălmăci s-a manifestat mai ales la scriitorii care stăpînesc bine ascunzișurile limbii. Marile posibilități îi ofereau mijloace de exprimare. I-a și plăcut mult să traducă, socotind aceasta de mare folos pentru formarea tineretului. Căuta să-i fie de ajutor. Așa a fost el un iubitor de oameni, de omenie, de înțelepciune.

* * *

Ați cunoscut-o bine și pe Magda Isanos ?

– Da iubite prietene. Eu eram bibliotecar al baroului din Iași, unde ea lucra ca avocată. Am colaborat împreună la „Însemnări ieșene", unde ea s-a lansat strălucitor, făcîndu-l chiar puțin gelos pe Eusebiu Camilar. Nici o șovăială, o mare siguranță de la începutul carierei sale literare. Ce mai, scria foarte bine. Era și o femeie fermecătoare. Pot să vă spun că ochii ei migdalați și negri erau încîntători. A avut un acident care lăsase urme. Nu vorbea despre asta și nici noi nu îndrăzneam să deschidem o asemenea discuție. La ședințele de la „Însemnări ieșene" sosea înaintea celorlalți. Probabil se ferea ca asistența să nu-i remarce infirmitatea. Citea mai de fiecare dată. Erau prezenți Sadoveanu, Codreanu, Gr. T. Popa. Se bucura de prețuire.

– Despre ce infirmitate este vorba ?

– Avea o gravă infirmitate la picioare.

– Cu toate acestea ne-a rămas amintirea unei femei seducătoare.

– Da, o femeie frumoasă. Mai mult era și deșteaptă, o deșteptăciune care taie ca un bisturiu. Deșteaptă, o deșteptăciune care uneori indispunea. La „Însemnări ieșene", la ședințele de cenaclu – spre deosebire de Viața Românească, participau și femeile. Se adunau 50–60 de persoane. Ea venea cu mai multe poezii, scrise caligrafic, pe care le citea cu multă expresivitate. Însăși figura ei era plină de lumină, dar transmițînd și suferința care n-o ocolea.

– Bănuiesc că se consacra cu toată ființa ei, ca avocat, celor necăjiți, loviți de durere.

– La barou se afla în șirul avocaților democrați. Era tînără, dar prețuită de avocații mai în vîrstă cu care colabora. Se zbătea în sprijinul oamenilor nedreptățiți. O făcea asta cu toate puterile.

– Ați ascultat-o pledînd ?

– Pleda bine, foarte subtil și convingător totodată.

– Alătura elementele afective cu cele raționale ?

– Asta fără tăgadă. Firesc. Era o umanitaristă, iubitoare a poporului.

– Prin ce credeți că s-a impus atenției poeziei ei ?

– Avea un talent deosebit. Nu-i lipsea forța, care e mai mult a poeților, dar sălășluia în cuvîntul ei și multă candoare. Peste acestea era durerea, suferința. După cum știți eu am fost prieten cu Eusebiu Camilar, cum prieten am fost și cu Magda Isanos. Le-am fost amîndorura prieten pînă la moarte. Camilar a iubit-o mult. Regret că n-a trăit mai mult ca să însuflețească și să îmbogățească literele române cu scrieri noi, pe care ni le făgăduia talentul ei ales.

Grigore ILISEI

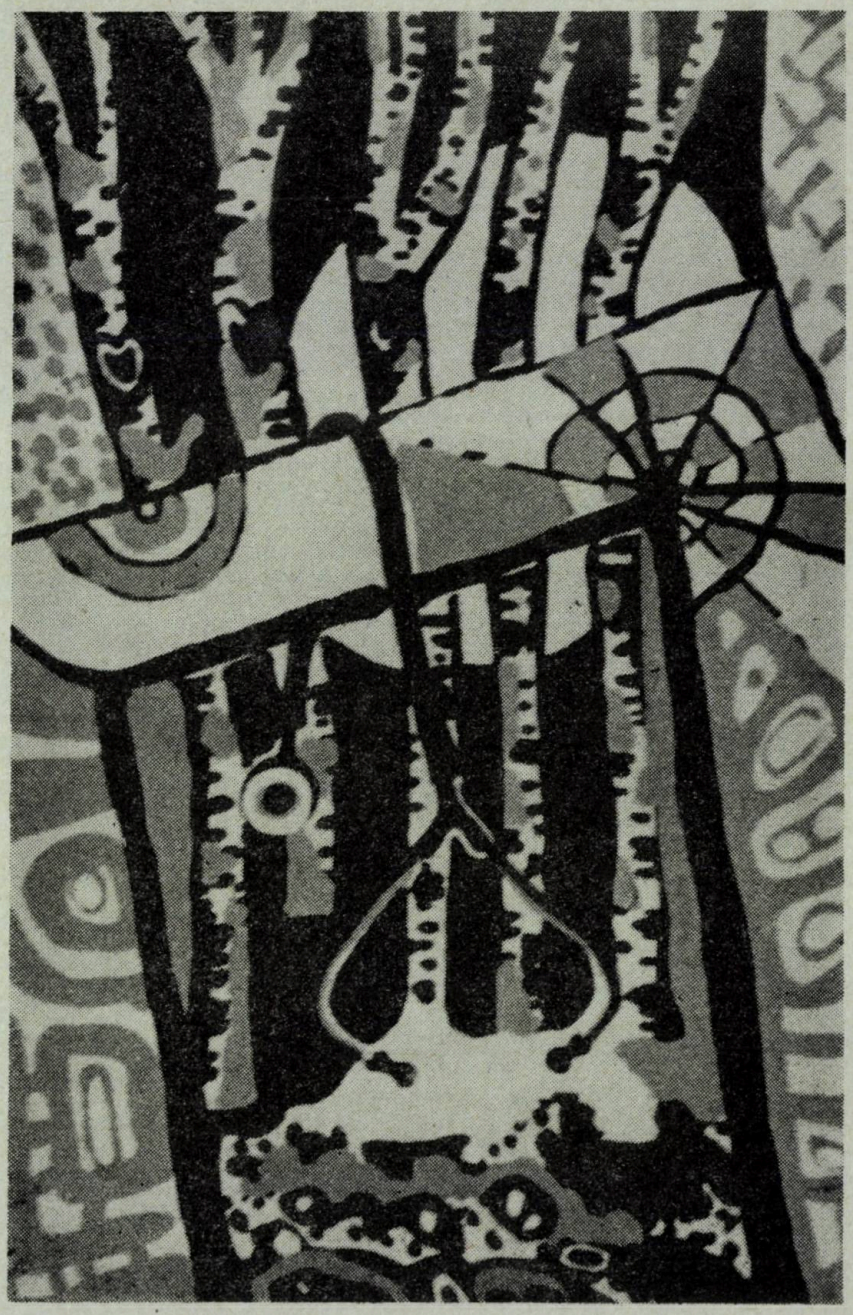

Aurelian Ilie : „Lemn de mesteacăn"

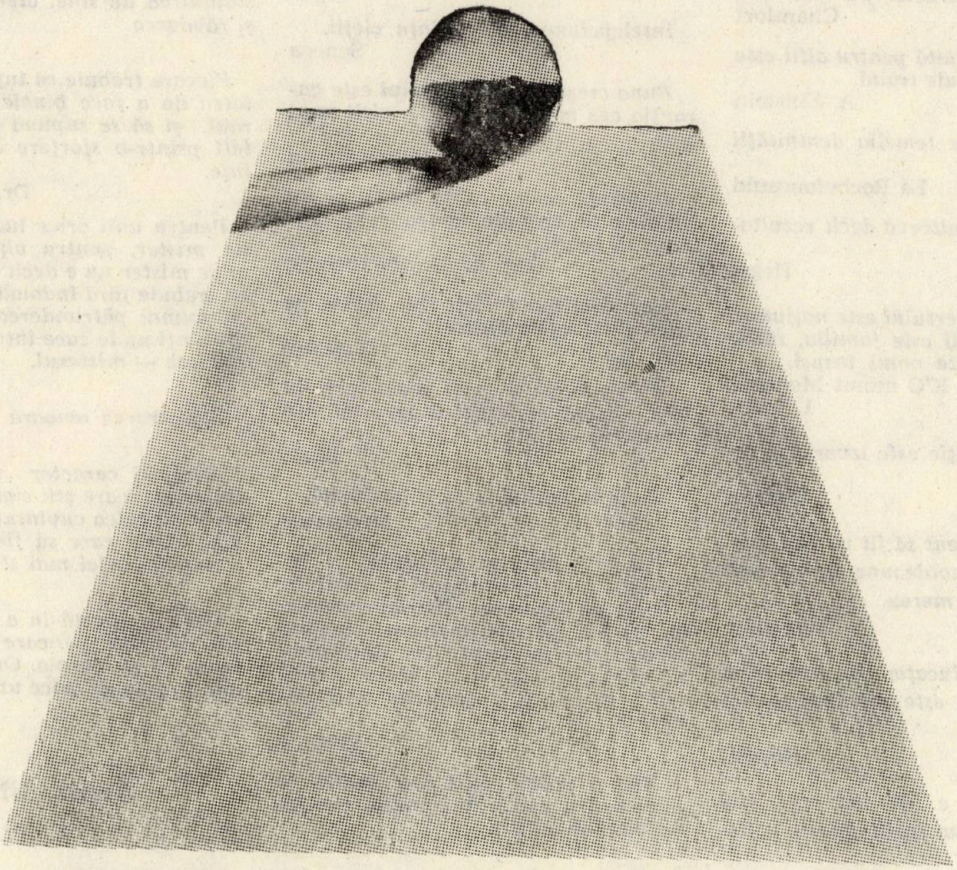

maxime și cugetări

Un caracter frumos este un scut pentru om.
Înțelepciunea lui Aménémope

Caracterul este pentru oameni geniul lor bun sau rău.
Epicharmus

Și în viață, în simțire, în scris, în gînd, cînd te uiți bine rămîne mai ales ce ai dat altora, ce ai lăsat de la tine, ce ai jertfit.
N. Iorga

Niciodată nu-ți arăți mai bine caracterul decît atunci cînd vorbești despre caracterul altuia.
J. P. Richter

Cine nu are caracter nu este Om.
Chamfort

Doar o viață trăită pentru alții este o viață care trebuie trăită.
A. Einstein

Caracterul este temelia demnității personale.
La Rochefoucauld

Omul nu este altceva decît rezultatul actelor sale.
Hegel

Rădăcina universului este națiunea, rădăcina națiunii este familia, rădăcina familiei este omul însuși.
Meung K'O numit Mencius, Li Léou

O bună educație este izvorul și temelia cinstei.
Plutarh

Nu este suficient să fii virtuos, trebuie să mergi totdeauna pe această cale pentru a fi mereu.
Xenophon

Adevărata educație consistă în a extrage ceea ce este mai bun în noi înșine.
Gandhi

Patriotismul e dreptul cel mai scump și cea mai sacră datorie a fiecărui cetățean.
Bogdan Petriceicu-Hasdeu

Natura și educația sînt asemănătoare. Într-adevăr, educația transformă pe om, și transformîndu-l îi dă o a doua natură.
Democrit

După cum nu orice ogor cultivat dă roade, tot așa nu orice suflet cultivat dă rezultate.
Cicero

Mintea unui copil este o pagină albă, pe care putem scrie aproape tot ce voim, dar o dată ce am scris, cerneala aproape că nu se mai poate șterge.
Lubbock

Prea mult zahăr dat copilului strică dinții omului matur.
Proverb german

Copiii au nevoie mai mare de modele decît de critici.
J. Joubert

Cînd vezi un om bun gîndește-te să-l întreci, cînd vezi un om rău, cercetează-ți inima.
Confucius

Deplina fericire constă în a face pe alții fericiți.
În sufletul său omul găsește putere, prin știința sa el dobîndește nemurirea.
Kena-Upanișadele

Din înțelepciune provin trei lucruri: gîndire justă, vorbire fără greș și acțiune dreaptă.
Democrit

Înțelepciunea este știința vieții.
Seneca

Buna creștere a tineretului este garanția cea mai sigură a fericirii unui stat.
Oxenstierna

Deschide cartea ca să înveți ce au gîndit alții, închide cartea ca să gîndești tu însuți.
Cit. de Heyde-Technik

Cele mai bune cărți sînt acelea pe care le întregesc cititorii.
Voltaire

Nu se numește poet acela care nu are o viață sufletească izvorîtă din conștiința sa.
V. Hugo

Viața e scurtă, arta e nesfîrșită.
Hypocrate

Poezia e muzica sufletului, și îndeosebi, a sufletelor mari și sensibile.
Oare cu cărți care distrug superstiția și fac plăcută virtutea, oamenii se vor face mai buni ? Da. Dacă tinerii citesc cu băgare de seamă aceste cărți, ei vor fi apărați de orice fanatism.
Voltaire

Nici o poezie nu-i mai înaltă ca adevărul și nici o imaginație mai fabuloasă ca natura.

Operele oamenilor iluștri sînt ca fîntînile cu apa nemuritoare.
E. Camilar

Dacă izbutești să te înțelegi cu oamenii e mult mai ușor să te faci ascultat de ei.
Margareth Kennedy

O educație socială bine făcută poate întotdeauna să scoată dintr-un suflet, oricare ar fi el, partea folositoare pe care o conține.
V. Hugo

Încercările, greutățile formează pe oameni sau îi zdrobesc.
Margaret Mitchel

Munca trezește și educă ascultarea, stăpînirea de sine, atenția, siguranța și răbdarea.
S. Smiles

Fiecare trebuie să înțeleagă necesitatea de a face binele și de a evita răul, și să se supună acestei necesități printr-o sforțare a propriei voințe.
Dr. Alexis Carrel

Pentru unii orice lucru neînțeles e un mister, pentru alții dimpotrivă, orice mister nu e decît ceva neînțeles. Îți trebuie fără îndoială mai mult decît numai pătrunderea uitării, ca să presimți unde zace între lucrurile neînțelese — misterul.
L. Blaga

Exagerarea omoară bunul simț.
Chateaubriand

Numești caracter un om frumos sufletește, care știi sigur, de pildă, că nu-și va călca cuvîntul dat, ori nu va face nimic care să fie în afara previziunilor celei mai stricte etici.
G. Călinescu

Cinstea constă în a îndeplini riguros datoriile pe care le impun atît legea cît și morala. Omul cinstit este mai presus de orice un om de onoare.
Paul Doumier

Culese de
Viorica UNGUREANU-CERNEI

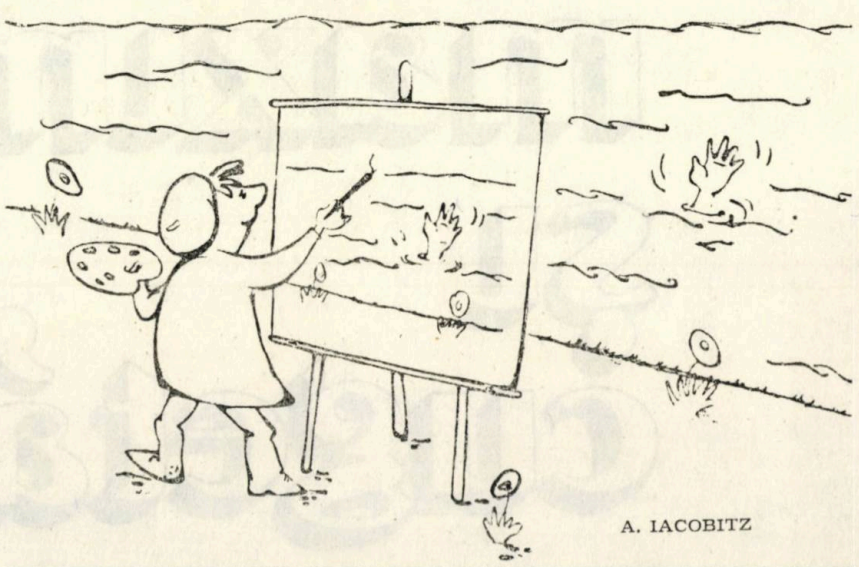

A. IACOBITZ

SĂ RÎDEM CU :

SLAWOMIR mrozek

și

MOLDOVA györgy

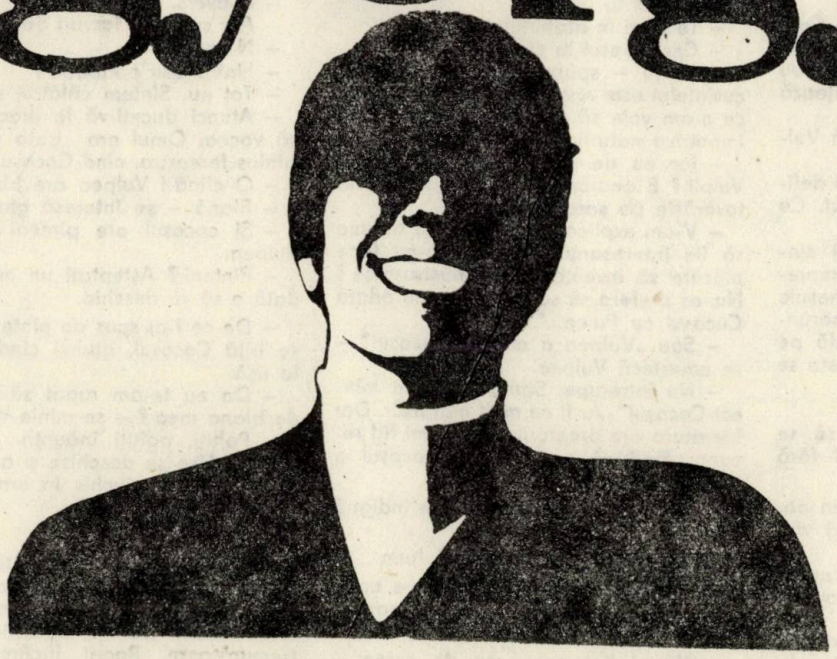

COCOŞUL, VULPEA ŞI EU

Slawomir Mrozek

Cocoşul, Vulpea şi eu mergeam prin pădure.

– Mereu la fel – făcu Cocoşul. – Mereu merg prin pădure, cînd merg cu voi.

– Nu importă pe unde – conveni Vulpea. Mai rău este că tot timpul cu voi sînt flămîndă.

– Numai nu umbla cu aluzii de prost gust ! – se revoltă Cocoşul.

– Dimpotrivă, aluzia este foarte de gust – spuse Vulpea uitîndu-se la Cocoş şi îşi linse botul.

La acestea, eu :

Amîndoi aveţi dreptate. Cu voi sînt totdeauna flămînd şi totdeauna pe cale greşită.

– Adică mie nu mi-i foame ? – rectifică Cocoşul. – Aş mînca un cal întreg, cu tot cu copite !

– Da, da... – surise Vulpea.

– Şi încă o coincidenţă. Aţi observat că fiind la drum pe nemîncate mereu ne apucă noaptea ?

– Adevărat ! – strigară în cor. – Soarele apune şi noi n-avem unde găzdui la noapte.

– Aşadar totul se potriveşte. O să înceapă o nouă poveste.

– M-am săturat de poveştile astea – spuse Cocoşul.

– Totuşi n-a început încă.

– Dar ne aşteaptă sigur alte dificultăţi şi noi primejdii.

– Bineînţeles. Povestirea se cade să fie interesantă.

– Nu pentru mine.

– Povestirea nu ţi-i destinată ţie. Tu eşti numai eroul ei.

– Unul dintre eroi – se amestecă Vulpea.

– Erou ? N-am nici o influenţă asupra mersului întîmplărilor. Şi asta ar însemna să fii erou ?

– Erou, adică alesul destinului. Cum se ştie, destinul este implacabil.

– Foarte mulţumesc. Pentru mine erou este un asemenea cocoş care dirijează conştient destinul.

– La fel o vulpe – se amestecă Vulpea.

– Nu pot să te silesc să primeşti definiţia pe care am dat-o eu eroului. Ce eşti prin urmare ?

– Sclav ! Noi aşa numiţii eroi sîntem nişte sclavi. Folosiţi în toate împrejurările, nu decidem nimic. Ne înghesuie în cele mai imbecile fabule, ne poruncesc să pronunţăm cîte o morală pe care nici măcar n-o împărtăşim. Asta se numeşte dreptate ?

– Totdeauna a fost aşa.

– Prin urmare a sosit timpul să se schimbe ceva. Nimic despre noi fără noi.

– Fii atent c-o să te şteargă din povestire – îl avertiză Vulpea. – Să văd ce te faci atunci ?

– N-o să facă aşa ceva, pentru că sînt indispensabil. Nu există poveste fără mine.

– Hm, hm... – am tuşit eu cu înţeles.

– Şi dacă totuşi o să te şterg ?

– De ce să-l ştergi. Permite-mi să-l mănînc eu – se oferi Vulpea.

– Vulpe netrebnică ! – strigă Cocoşul. – Asociază-te cu mine şi împreună o să-l obligăm la concesii. Va trebui să-ţi procure claponi graşi, iepuri gustoşi şi struguri dulci din belşug, dacă vrea să apărem în povestirile lui.

– Interesantă alternativă – căzu de acord Vulpea.

– Atenţie că vă şterg pe amîndoi.

– Moft ! Nu poţi tăia toţi eroii. Eşti autor şi trebuie să trăieşti din ceva.

– Just – aprobă Vulpea. – N-o să ne şteargă pe amîndoi.

– Să discutăm calm. Recunosc că soarta voastră e grea. Dar nici mie nu mi-i uşor. Ca autor sînt dependent de cititori şi aceştia au şi ei dorinţele lor. Nu le pot oferi povestiri care nu i-ar interesa. Povestirea trebuie să fie prin urmare neobişnuită, fiindcă pe nimeni nu interesează lucrurile obişnuite. Voi însă, pe cît vă înţeleg eu bine, cereţi de la mine ceea ce-i normal. Să mîncaţi, să dormiţi, să nu vă mişcaţi... Şi, fereasă Domnul, să vi se întîmple ceva neobişnuit. Pe cine interesează asta ?

– Dar dacă am mînca extraordinar de mult şi am dormi peste măsură ? – propuse Vulpea.

– E un nonsens. Aici mă pricep mai bine decît tine. Mănîncă, bea şi dormi la infinit şi nimeni n-o să te bage în seamă. Ai vrea oare să fii o vulpe total neinteresantă ?

– Ce-i drept, nu. Dar nici n-aş vrea să fiu prea interesantă. Dacă aşa pui problema...

– Vulpea şi aşa nu interesează pe nimeni. Nici într-un fel – interveni Cocoşul. – Mă mir că ai luat-o în asociaţie. Ce vezi tu în ea ?

– Te bagi în atribuţiile mele.

– Cer dreptul la cuvînt.

– Şi eu – spuse Vulpea. – Refuzul cuvîntului este enervant. De exemplu, de ce n-am voie să mănînc Cocoşul ? Este împotriva naturii.

– Iar eu de ce s-o fac pe colegul Vulpii ? E anormal. În loc să-mi dai în tovărăşie pe sora puică...

– V-am explicat că povestirea trebuie să fie interesantă. Credeţi că-mi face plăcere să inventez istorii năstrşnice ? Nu, aş prefera să scriu : „Mergea odată Cucoşul cu Puica..."

– Sau „Vulpea a mîncat Cocoşul" – se amestecă Vulpea.

– Nu întrerupe. Sau „Vulpea a mîncat Cocoşul". Ar fi cu mult mai uşor. Dar literatura are drepturile ei. Să-mi fiţi recunoscători că n-am scris „Cocoşul a mîncat Vulpea".

– Pentru nimic în lume ! – se indignă Cocoşul.

– Ce idee... – se strîmbă Vulpea.

– Vă daţi seama deci că nu-s complet liber. Trebuie să mă supun unor reguli.

– Nu-mi bat capul cu de astea – declară hotărît Cocoşul şi intonă : „Auziţi larmă în vale ? În oştile de nori plndeşte trăsnetul".

– Nici eu – atestă Vulpea.

– Indiferent dacă vă pasă sau nu, colo departe se zăreşte o luminiţă. E un semn că în pădure se află o casă. Acolo putem să găzduim la noapte şi cine ştie, poate să obţinem şi ceva de mîncare. Preferaţi să continuăm discuţia sau vreţi să căutăm hrană şi găzduire ?

– Hrană şi găzduire – strigară.

– Deci să mergem.

Ne-am continuat drumul. Casa era întunecoasă, precum negre erau noaptea şi pădurea, numai un ochi de fereastră luminat. Semn că cineva se afla în casă. Dar cine ? Prudenţa cerea să privim mai întîi pe fereastră şi pe urmă să batem la uşă. Dar geamul era situat prea sus ca să poţi privi pe el, chiar dacă te ridicai în vîrful picioarelor.

– Să se urce Cocoşul pe Vulpe şi să vadă ce este înăuntru – am poruncit.

– De ce Cocoşul pe mine ? – protestă Vulpea.

– Atunci să se urce Vulpea pe Cocoş.

– Nici nu mă gîndesc – decise hotărît Cocoşul.

– Atunci mai întîi Cocoşul pe Vulpe şi pe urmă Vulpea pe Cocoş. Aşa o să fie pe dreptate.

– De ce Cocoşul întîi – se opuse Vulpea.

Fereastra se deschise şi un glas strigă de sus :

– Hei, ce gălăgie e acolo, cine sînteţi ? !

– Răspunde-i... – îmi şopti Vulpea, ghiontindu-mă în coaste.

– Lămureşte-l... – îmi suflă Cocoşul şi mă ciupi de pulpă.

– Călători – am răspuns. – Căutăm hrană şi găzduire.

– Aveţi bani la voi ?

– N-avem.

– Aur sau alte lucruri de preţ ?

– N-avem.

– Haine sau podoabe ?

– Tot nu. Sîntem călători săraci.

– Atunci duceţi-vă la dracu ! – strigă vocea. Omul era gata să închidă mînios fereastra, cînd Cocoşul adăugă :

– O clipă ! Vulpea are blană !

– Blană – se interesă glasul.

– Şi cocoşul are pinteni ! – strigă Vulpea.

– Pinteni ? Aşteptaţi un moment, îndată o să vă deschid.

– De ce i-ai spus de pintenii mei ? – se irită Cocoşul, atunci cînd aşteptam la uşă.

– Da eu te-am rugat să-l informezi de blana mea ? – se mînie Vulpea.

– Poftiţi, poftiţi înăuntru, vă rugăm poftiţi ! Uşa se deschise şi am intrat în tindă. Uşa s-a închis în urma noastră cu şapte chei.

– Pe-aici, pe-aici.

În tindă era întuneric şi tot nu aflaserăm cui îi aparţinea vocea. S-a deschis a doua uşă şi am intrat în odaie unde focul în cămin împrăştia o lumină tremurătoare. Bogat încărcată, masa răspîndea o aromă plăcută. Împrejurul mesei stăteau bărbaţi cu bărbi. Erau doisprezece. Fiecare avea cuţit la brîu.

Se uitau la noi. După noi uşa s-a închis cu douăsprezece chei.

– Hei, Madej ! – strigară. – Pe cine ne aduci ?

– Acesta cu blană e un negustor bogat – răspunse cel de-al treisprezecelea. – Iar acesta cu pinteni trebuie să fie un cavaler de vază.

– Urrra ! – izbucniră mesenii. Se vedea clar că se bucurau de sosirea noastră.

– Şi al treilea ? – întrebă unul, după ce se potolise vesela larmă.

– Cel de-al treilea probabil că-i un măgar.

– Bărboşii răbufniră în rîs.

– Hi-hi – îi secondă Cocoşul.

– Hi-hi – chicoti Vulpea.

– Rideţi voi, rideţi – le-am spus. – Mi se pare însă că în curînd o să încetaţi cu rîsul.

– Aşteptaţi puţintel, domnilor – zise al treisprezecilea. – Îndată o să isprăvim cina.

– Să aşteptăm ? Ce să aşteptăm ? – se miră Cocoşul.

– De-abia acum bărboşii izbucniră într-un veritabil rîs. Se chirceau de ris, se ţineau cu mîinile de stomac şi din ochi le curgeau lacrimi.

– Se mai întreabă... – bolborosi unul. – Oh, nu mai pot ! Şi se prinse cu mîna de partea stîngă.

– La ce... – se frămîntă al doilea ţinîndu-se de inimă. – Ah, plesnesc, plesnesc !

– Să aşteptăm ! – guiţă piţigăiat al treilea, deşi bărbat lat în spate, şi se prăbuşi sub laviţă. De sub laviţă tot mai striga : – Ţineţi-mă, ţineţi-mă !

– Poate că e cazul să plec – mormăi Vulpea.

– Şi eu – bodogăni Cocoşul. – Mi-am adus aminte că am ceva de rezolvat în pădure. Ceilalţi însă continuară cina şi nu ne-au mai acordat atenţie. Ne-am înghesuit într-un colţişor cît mai depărtat de petrecăreţi.

– Să fugim de-aici – şopti Cocoşul.

– Chiar aşa – aprobă Vulpea. – Să fugim, să fugim imediat.

– Cale liberă. Acum numai voi hotăriţi. Eu nu mă amestec.

– Dar nu se poate. Prima uşă e închisă cu şapte chei, iar cea de-a doua cu douăsprezece.

– Împreună fac nouăsprezece – socoti Vulpea.

– Plus treisprezece cuţite – observă Cocoşul.

– Nouăsprezece chei şi treisprezece cuţite – făcu Vulpea bilanţul.

– Mă rog cine s-a revoltat cînd v-am propus să priviţi pe fereastră ? Dacă mă ascultaţi, n-aţi fi căzut în mîinile tîlharilor.

– Vulpea n-a vrut.

– Nu-i adevărat, Cocoşul...

– Nici unul din voi n-a vrut. Pretindeţi să fiţi de sine stătători, deci fiţi acum independenţi.

– Ai putea totuşi să te amesteci... Numai de data aceasta...

– Da, da – îl sprijină Vulpea. Tu eşti autorul, tu ai dreptul...

– Prea tîrziu.

– Ce tot şoptiţi acolo, băieţi – întrebă al treisprezecelea, pe nume Madej, şi-şi şterse mustăţile cu barba, iar barba cu mîneca. – Nu vă place ceva ?

– Da de unde ! – tăgădui prompt Vulpea.

– Nici prin gînd – îl încredinţă Cocoşul. – E foarte frumos aici.

– Bine, atunci veniţi aici la noi. Veniţi aci mai aproape.

– Neapărat ? se asigură Vulpea.

Madej însă se ridică şi cu o mînă apucă Vulpea de ceafă, iar cu cealaltă Cocoşul de cioc. Printre aplauze şi strigăte vesele îi depuse pe masă. Terminînd cu masa, bandiţii se trîntiră pe laviţe şi-şi aprinseră lulelele. Se simţeau admirabil.

– Dansaţi, dansaţi ! – se răstiră la Vulpe şi Cocoş, trimiţîndu-le în nas enorme fuioare de fum.

– Dar el ? – arătă spre mine Cocoşul.

– Măgarul nu dansează. Dansaţi, dansaţi !

Vulpea şi Cocoşul începură dansul. Nu dansau frumos, dar tîlharilor le plăcea. Băteau din palme, tropăiau în tact şi ţipau sălbatic : „U-ha, U-ha !".

– Domnilor tîlhari ! – strigă Cocoşul, dominîndu-şi gîfiiala. Înţeleg că dumneavoastră sînteţi hoţi, precum eu sînt cocoş, iar Vulpea, vulpe. Fiecare după felul lui. Nu putem însă oare să cădem cumva de acord ? Pe toţi ne uneşte aceeaşi soartă, cu toţii sîntem eroi în povestirile inventate de măgarul ăsta, deci sîntem un fel de colegi. Oare vă face plăcere viaţa de tîlhari ? Masa şi distracţiile de prost gust. Gîndiţi-vă la desfătările vieţii domestice în sînul familiei. La plăcerile muncii cinstite pe ogoare sau în industrie, la satisfacţiile conştiinţei curate şi ale petrecerilor cuviincioase. Nu vă costă oare văzîndu-vă condamnaţi la o viaţă de hoţi care dăunează sănătăţii şi pierde sufletele ? Ce milă mi-i de voi că vă văd în postura de hoţi. Dar nu-i totul pierdut. Să ne aşezăm cu toţii la această masă, ca fraţii, şi să ne hotărîm cum să contracarăm împreună tirania acestui măgar care face din voi tîlhari, din noi victimele voastre, deşi el nu ştie să danseze. Să începem împreună o operă frumoasă şi onestă.

– U-ha ! – ţipară bandiţii şi scoaseră cuţitele. Treisprezece tăişuri îndreptate în sus înconjurară Vulpea şi Cocoşul care dansau pe masă. – U-ha, U-ha ! – strigau tot mai repede, obligînd Vulpea şi Cocoşul la grăbirea ritmului. Cocoşul îşi pierdu răsuflarea şi renunţă la cuvîntare.

– Acum vorbeşte tu – gîfii către Vulpe. – Eu nu mai pot.

– Domnilor tîlhari – porni cu greu Vulpea, căci dansul era tot mai rapid. – Prietenul meu Cocoşul v-a atras atenţia asupra soartei voastre triste. Nu voi vorbi mai mult despre partea morală a problemei, s-a spus destul despre asta. Aş vrea să mă opresc pe îndelete la anume aspecte despre care antevorbitorul meu de-abia a pomenit. Nu voi ascunde şi voi spune de-a dreptul : vă ruinaţi. Traiul vostru dezordonat, abuzul de mîncăruri grase şi de băuturi tari, ca şi fumul, khy-khy... (aici tuşi), ca şi riscul unui accident tragic de obicei inseparabil de mînuirea unor ustensile ascuţite ; şi ce-o să iasă din toate astea – tensiune nervoasă, căci totul e neigienic şi mult prea dăunător. Asta nu poate rămîne fără consecinţe. Mai de vreme sau mai tîrziu o să vă ducă la boli şi tulburări nervoase. Vă avertizez şi vă rog : aveţi grijă un pic de sănătatea voastră.

– U-ha ! – strigară tîlharii. – U-ha ! U-ha !

Ţinînd cuţitele în mîna dreaptă (cu excepţia lui Madej care era stîngaci) cu stînga băteau tactul în masă (cu excepţia lui Madej, care bătea cu dreapta) şi după fiecare lovitură bubuiau al lor „U-ha !". Băteau din ce în ce mai repede iar dansul devenea tot mai îndrăcit, încît amintea de dansul a doi dervişi.

Îmi era milă de Vulpe şi Cocoş. În curînd avea să-i părăsească puterea şi urmau să cadă în tăişurile cuţitelor îndreptate spre ei. Cu adevărat, lucrurile ajunseseră prea departe, nu astfel se cerea să fie sfîrşitul. Am vrut doar să pedepsesc Vulpea şi Cocoşul pentru nesupunere, şi cînd colo bandiţii mi-au pricinuit prea multe încurcături. Ce-i de făcut ?

– Să desfiinţez tîlharii ? Nu se mai poate. Ar însemna să distrug povestirea şi prin aceasta să mă desfiinţez ca autor. Dar dacă s-ar îneca hoţii cu mîncare şi ar trebui să bea apă ? Să termin cu această crudă distracţie ? Ce va fi însă după aceea ? Trăsnetul să aprindă casa, iar incendiul să ne dea posibilitatea să fugim. Nu, astea sînt rezolvări arbitrare şi e mai bine să desfiinţez de la început hoţii decît să încalc principiile pe care le-am respectat. Principiile trebuie respectate sub pedeapsa nimicniciei.

Ah, dacă ar putea Cocoşul să zboare ! S-ar sălta atunci cu mult deasupra hoţilor, Vulpea s-ar prinde de el şi împreună am zbura prin horn afară. Din păcate, Cocoşul, deşi e pasăre, a degenerat. Ah, de ce sîntem numai ceea ce sîntem, fără excepţie, fără nici o putinţă de-a face minuni. Ah, şi de ce ne revoltăm împotriva stărilor de fapt ? Vulpea şi Cocoşul n-au vrut să fie numai figuri de basme, s-au revoltat şi acum plătesc. Eu n-am vrut să fiu numai autor, am vrut să fiu în acelaşi timp personaj în propria-mi povestire şi am fost de asemenea pedepsit pentru aceasta. Am vrut să particip, să trăiesc... Drept pedeapsă nu-s nici autor, nici personaj. Am amestecat convenţiile. Ca Vulpea şi Cocoşul, am săvîrşit păcatul capital, trufie a transcendenţei, dorind să fiu totul şi pretutindeni. Dacă aş fi rămas numai autor de povestiri, atunci Vulpea şi Cocoşul nu s-ar fi încrezut în mine şi nu s-ar fi amestecat în planurile mele. Dacă Cocoşul şi Vulpea ar fi rămas în propria lor stare şi nu mi-ar fi impus fantezia lor, nu s-ar fi ajuns la întîmplări neprevăzute şi la situaţii fără ieşire. Acum ne leagă o soartă comună. Ei nu pot să se smulgă din cercul banditesc decît murind, iar eu cînd vor muri, voi înceta definitiv să-mi mai domin povestirea.

Nu mai puteam să deosebesc Vulpea de Cocoş, aşa era de rapid vîrtejul lor. Nu mai ştiam cine sînt, atît de prosteşte am cedat ispitei de-a fi altcineva decît eram. Probabil că hoţii aveau dreptate. Probabil că sînt cu adevărat măgar.

Ah, de ce totul trebuie să aibă o continuare. Îmi închipui ce va fi, dar încă nu voi spune că s-a şi înfăptuit. Să tărăgănez lucrurile este singura mea şan-

să. Dar nici tărăgănarea nu depinde de mine. Deocamdată Vulpea și Cocoșul dansează, dar cît timp îi vor mai ține puterile ? Iubiții mei, dragii mei, scumpii mei, dansați, dansați și nu vă dați bătuți. Dansați, dansați și nu cădeți în cuțite. Vă rog eu, vă implor, vă conjur, dansați, dansați la infinit.

Faceți-o pentru mine.

(Din „Twórczosć", nr. 6, iunie 1978)

Traducere de : **Ion TIBA**

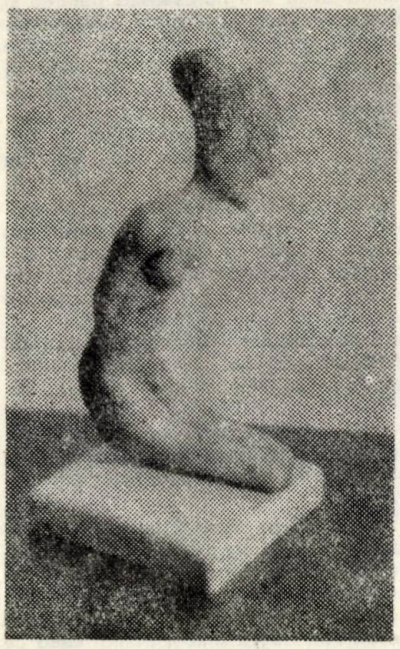

1.

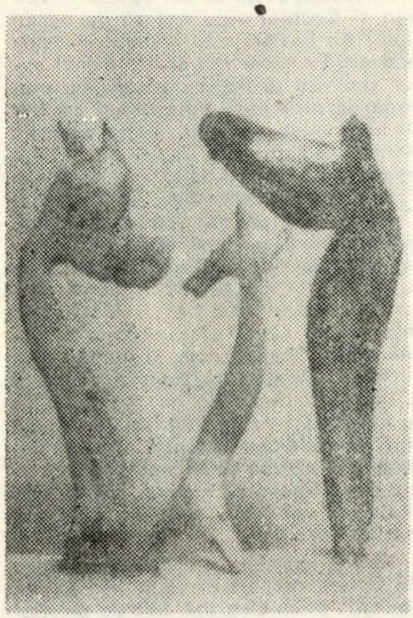

2.

LEGENDĂ :

Paul Sân-Petru :

1. *Penelopa*
2. *Mustangii*

Vă aduc la cunoștință, cu bucurie că am reușit să îndepărtez definitiv spectrul războiului atomic care plana deasupra omenirii. Metoda mea a fost simplă și genială : cu delegatul marilor puteri am stabilit ca de-acum înainte bombele atomice să fie fabricate la noi, cu colaborarea întreprinderilor de aici.

Deoarece acest an de economisiri nu permite noi investiții, uzina atomică a fost înființată în subsolul unei clădiri din strada Rumbach Sebestyén, numărul 44/c, în locul unei brutării de cozonaci cu miere. Pentru ca exploziile experimentale să nu trezească vîlvă mare, locatarii au fost mutați, și în locul lor s-au instalat acolo pensionarii Institutului Surdo-mut.

Operațiile propriu-zise au început într-o atmosferă de secret desăvîrșit. În fața ferestrei de la pivniță a fost afișată inscripția „Încetinirea mașinilor, interzisă !", ceea ce a avut ca efect faptul că mii și mii de mașini se-nghesuiau în fața casei care altfel n-ar fi fost băgată-n seamă nici de un ciine. Nu peste mult timp IBUSZ-ul * a început să organizeze excursii în grup pe strada Rumbach Sebestyén.

Pentru păstrarea secretului atomic s-a folosit și procedeul prin care calculele bombei atomice nu erau încuiate-n dulapul de fier, unde spionii le-ar fi găsit cu ușurință, ci, în stocuri, erau vîndute cu kilogramul la MEH (Centrul de valorificare a hîrtiei și a altor deșeuri). MEH-ul le distribuia tonetelor cu fructe și legume de pe străzi, astfel încît, începînd din acel moment, orice sfert de kilogram de prune era împachetat într-o bucată de secret atomic. Bineînțeles, că și acum s-au găsit nemulțumiți care au reclamat că pe pungile lor au găsit numai proiectul mecanismelor de lansare a rachetelor. Aceștia primeau strigătele furioase ale vînzătorilor : ce mai vreți pentru doi cînzeci ? Poate un spărgător de gheață atomic ?

Iar dacă cineva ar fi vrut să cunoască mai amplu fabricarea bombei atomice, atunci era suficient să petreacă o oră în cafeneaua Emke, aici era locul unde specialiștii discutau cele mai importante probleme de principiu. Chelnerița — după ce a pus pe masă jumătatea de coniac — l-a bătut pe umăr cu familiaritate pe inginerul șef, „să mă anunțați și pe mine, Gezuga, cînd veți face o explozie drăguță."

Munca a fost accelerată deoarece cîțiva dintre oamenii noștri de știință au fost trimiși la uzinele atomice din străinătate pentru studiu, dar aceeași muncă a fost încetinită de faptul că tinerii delegației au studiat nu atît bomba franceză cu hidrogen cît mai ales sex-bombele franțuzești.

Prima problemă practică a apărut la obținerea apei grele. S-a descoperit că apa cloroasă budapestană, mult prea ușoară, este neprielnică pentru producerea apei grele. Dar au reușit să treacă de acest impas aruncînd în apă toate urările grele pe care le invocau locuitorii de la etajele unde nu urca în timpul verii.

Dar cînd în sfîrșit s-a adunat cuvenita cantitate de apă grea, s-a observat că din depozit au fost furate cele două bare de uraniu. Hoții lipsiți de conștiință nu s-au lăsat impresionați nici de

ATOMUL

Moldova György

faptul că pe fiecare bară era scris „Furatul interzis". Una dintre bare a fost găsită la țară, la un brutar clandestin, care a pus-o în cuptor în loc de lemne, șapte sate din împrejurimi mîncau pîini radioactive.

Cealaltă bară a fost pusă în cazanul de încălzire al unui bloc nou, locatarii știau de pericolul radiațiilor, dar au acceptat pînă și acest risc numai să poată, în sfîrșit, să facă baie în apă caldă.

O dată cu avansarea experiențelor, uzina atomică a cerut noi materiale pentru fisiunea atomică și instituția care-i aproviziona le-a trimis tăblii de masă. Beneficiarul a spus mirat : — Bine dar ăsta nu e material de fisiune ! — Nu ? — întrebă furnizorul. — Încearcă numai să-ți pui coatele pe ele.

Atomul oficial era încă în fașă cînd in vitrinele tutungeriilor au și început să apară bombele atomice confecționate de micii meseriași. Ambalajul era împodobit cu chipurile jucătorilor de fotbal din echipele Ferencváros și Vasas, iar în timpul exploziei se declanșau primele acorduri dintr-un șlagăr de-al Beatles-ilor.

Cu timpul, bombele micilor meseriași explodau cu o forță din ce în ce mai redusă și cînd nu mai erau capabile să dărîme nici măcar o casă cu patru etaje, Centrul de Stat al Controlului de Calitate a cerut o anchetă severă. A ieșit la iveală că micii meseriași făceau economie la uraniu înlocuindu-l cu gem de caise și praf de scărpinat. Escrocii au ajuns cu toții în închisoare, numai un singur meseriaș cinstit a rămas în libertate, el a putut dovedi că la un preț echivalent a înlocuit uraniul cu boabe de fasole.

În cele din urmă, în ultima secundă a timpului planificat, — tocmai înainte de încheierea statelor cu premii —, a fost terminată și bomba atomică oficială. Ar fi vrut s-o experimenteze într-un loc nepopulat și cum noi nu avem deșerturi, a fost aleasă sala cea mare a muzeului de istorie locală.

Sub greutatea bombei atomice s-ar fi dărîmat scările, așa că au adus podul de pe pîrîul Zagyva și l-au proptit de fereastra pivniței. De atunci, ori de cîte ori nu se putea trece peste Zagyva țăranii bătrîni se-ntrebau unii pe alții : — Spune vere, ce fac ăia la Pesta, bombă atomică sau metrou ?

Bomba ar fi trebuit să explodeze la semnalul contabilului șef, dar s-a constatat că acest contabil șef — pe care l-a protejat, pentru angajare, cumnatul său — nu știa să numere pînă la zece. El a fost înlocuit cu băiețelul portarului, în vîrstă de opt ani.

Bomba a explodat dar n-a provocat nici o pagubă în clădire, dimpotrivă, în locul exploziei a crescut din pămînt o nouă casă. Ulterior au aflat că tehnicienii au privit invers diversele schițe ale proiectului, au montat invers componentele mecanismului și astfel bomba atomică s-a transformat în mișcarea de eliberare mondială, constructiv-industrială.

Traducere de :
Maria MAILAT

LITERATURĂ DE AVENTURI

CRIMA DIN FUNICULAR

de Colin Robertson

Timp de o săptămînă inspectorul şef Bradley uitase de problemele care-l preocupau îndeobşte la Scotland Yard. Îşi petrecea concediul în Elveţia şi singura sa grijă era să nu crească în volum. Începuse iar să se îngraşe.

Aproape toţi ceilalţi excursionişti din autocarul care urca serpentinele în direcţia St. Bernard aveau la dînşii un pachet cu sandvişuri. Bradley băgase doar un măr în buzunarul hainei. Luase, resemnat, hotărîrea să reziste cu mărul pînă seara. În tot timpul drumului de-a lungul văii Rhonului, Bradley nu bănuia că n-o să aibă răgazul să mănînce nici măcar mărul şi că englezoaica mai în vîrstă, care şedea vizavi de el, va fi în curînd moartă.

Pe moment însă era încă plină de viaţă şi-şi plimba ochii vioi deasupra piscurilor lanţului muntos *Dents du Midi* ce se înălţa în dreapta văii. Era mică şi fragilă, cu păr alb şi îi aducea lui Bradley aminte, prin felul ei de a se comporta, de o vrabie vioaie. Aproape tot drumul stătuse la taclale cu tînăra ei însoţitoare, o blondină drăguţă, cu ochi căprui.

Nu poate să fie fiica ei, se gîndi Bradley. Cele două femei nu semănau deloc ; fata era înaltă şi mai solid clădită. Vorbea puţin şi dădea impresia că e un pic complexată. Doamna mai în vîrstă îi spunea Nora, fata i se adresa respectuos cu : „Doamnă Renton". Poate că era o damă de companie plătită ? Doamna Renton avea bani, lucrul era vizibil. Purta cîteva inele scumpe şi pe cartonul cu sandvişuri se puteau citi cuvintele *Hôtel des Bains*, unul dintre cele mai scumpe hoteluri din Evian.

Autocarul trecuse de St. Maurice, peisajul măreţ devenea tot mai sălbatic iar vîntul se înteţise cînd traversară Rhonul. După Orsières drumul urca abrupt pînă la Bourg St. Pierre, apoi pînă la trecătoarea St. Bernard, situată la o înălţime de aproape două mii cinci sute de metri.

Cînd ajunseră ei, alte autocare cu excursionişti se aflau deja la parcare. În grupuri, turiştii erau conduşi prin vechea mănăstire şi la ţarcul cu celebrii ciini bernardini care încă mai constituiau o mare atracţie pentru turişti. E drept că vremurile cînd vreun călător rătăcit şi epuizat îşi datora salvarea acestor ciini, trecuseră de mult.

În ciuda soarelui strălucitor, era foarte rece. În vale zăpada se topise, dar pe pantele marelui St. Bernard aceasta se mai vedea scînteind. Puteai urca cu funicularul pînă la vîrf. Scaunele atîrnau de un cablu solid de oţel, care se întindea în sus de-a lungul povîrnişurilor stîncoase.

Văzută din vale, această ultimă parte a drumului părea periculoasă, dar asta n-o reţinu pe doamna Renton. Şoferul autocarului îi povestise că din vîrf aveai o privelişte splendidă peste mai mult de douăzeci de gheţari pînă la Mont Blanc şi nu voia să scape ocazia.

„E sigur oare ?" o auzi Bradley întrebînd pe Nora, tînăra fată, care se uita îngrijorată cum trec scaunele funicularului.

„Fireşte, fetiţo" răspunse veselă doamna bătrînă. „Circulă de ani de zile fără să se fi întîmplat ceva. Unde ne sînt biletele ?"

Nora scoase biletele şi le dădu doamnei Renton, dar rămase în urmă cînd bătrîna doamnă se îndrepta spre saiamatul funicularului.

„Ce aştepţi, Nora ? Haide, vino !"

Tînăra fată ezita încă şi privea scaunele cu o îndoială vădită asupra securităţii oferite de ele.

„Dacă nu vă deranjează, aş prefera să rămîn aici, doamnă Renton !" Bătrîna doamnă dădu din umeri. Expresia feţii părea să sugereze că tineretul de azi e, din păcate, lipsit de spirit de aventură.

„Bine, merg singură. Bănuiesc că între timp ai să vizitezi multe alte obiective din împrejurimi. Dar să nu te duci la mînăstire, Nora. Vreau s-o vizităm împreună."

Se vedea că e obişnuită să-şi impună voinţa. Un salariat o ajută să urce în scaun şi, împreună cu alţi cîţiva turişti din autocarul cu care venise începură călătoria spre vîrf.

Era ultima oară cînd Bradley o văzu în viaţă.

După aceea regretă că nu urcase şi el cu funicularul. În schimb se dusese la ţarcul cu animale, unde o duzină de ciini bernardini se lăsau, cu demnitate, priviţi de turişti sau pur şi simplu dormeau. Doar un ciine tînăr îi mai găsea pe turişti interesanţi şi mulţi oameni se opreau în dreptul lui.

Cînd Bradley reveni alene sub lumina vie a soarelui, observă că ceva nu era în ordine. Un grup mic de oameni se adunase la staţia din vale a funicularului ; doi salariaţi agitaţi răspundeau avalanşei întrebărilor, în timp ce-şi croiau drum prin mulţime. Nimeni nu mai urca.

Cei doi bărbaţi se îndreptară către un al treilea. Stătură scurt timp de vorbă gesticulînd, apoi fugiră toţi trei de acolo. Cîteva clipe mai tîrziu Bradley află cauza agitaţiei, de la un bărbat cu care călătorise în acelaşi autocar.

„A fost împuşcată o femeie !"

„Împuşcată ?" întrebă el dezorientat. „Unde ?"

„În timpul ascensiunii cu funicularul." Omul arătă către munte. „Mai e sus. Cineva a telefonat. Cred că e o persoană din autocarul nostru. E moartă!"

În urma unui telefon urgent la poliția cantonului din Sitten, un inspector era acum pe drum pentru a prelua cazul. Pînă atunci, nimeni n-avea voie să plece.

Bradley află că doamna Renton fusese ucisă cu un glonte în tîmplă. Glontele o nimerise din lateral și ieșise prin partea superioară a cutiei craniene, dovadă că se trăsese de jos. Ucigașul folosise probabil un amortizor de zgomot, căci nimeni nu auzise împușcătura. O femeie care călătorise cu scaunul următor celui în care se afla doamna Renton, văzuse cum aceasta se înclinase brusc într-o parte și presupuse că i se făcuse rău din cauza aerului rarefiat.

Nimeni nu-l văzuse pe ucigaș. Se ascunsese probabil în spatele unuia din numeroasele blocuri stîncoase. Peste povîrnișurile joase atîrnau petece de ceață și norii care treceau proiectau umbre bizare.

Crimă cu premeditare — și făptașul era, după toate probabilitățile, unul dintre turiști, se gîndi Bradley. Cineva care cunoștea bine regiunea și știuse că doamna Renton va urca spre vîrf cu funicularul.

În timp ce toți așteptau poliția, șoferii își numărară călătorii. Nu lipsea nimeni. Nu plecase nici o mașină particulară înaintea descoperirii crimei. Grănicerii erau convinși că nimeni nu putea să fugă prin trecătoare înspre Italia, fără știrea lor.

Asasinul se amestecase desigur din nou printre turiști, iar arma o aruncase. Și nu era, în mod cert, el singurul turist care dispăruse pentru un timp. Nu puțini oameni se plimbaseră singuri prin împrejurimi. Va fi greu să-l descoperi pe făptaș bazîndu-te pe asta.

Nora, tînăra însoțitoare a doamnei Renton, era neconsolată. Presupunerea lui Bradley că era o salariată, se confirmase. Numele ei era Nora Kerley. În timpul crimei cumpărase ilustrate într-un magazin cu suveniruri. Cînd află vestea, izbucni în plîns și-și făcu reproșuri amarnice pentru că o lăsase pe doamna Renton să meargă cu funicularul.

„A fost una dintre cele mai simpatice și drăguțe femei pe care le-am cunoscut vreodată", spuse dînsa. „Toți o iubeau. Nu-mi vine să cred că a omorît-o cineva!"

Cînd, ceva mai tîrziu, sosi inspectorul Cuyrol, acesta preluă ancheta oficială care decurse cu cunoscuta meticulozitate elveția-nă. Listele de pasageri examinate în prealabil de șoferi, fuseseră adunate și pașapoartele reținute. Cu acest prilej ieși în vileag numele și funcția lui Bradley.

„Aha, un coleg!" spuse Cuyrol. Era un tip uscățiv, dar puternic, cu un nas acvilin și ochii înfundați în orbite.

„Biroul Central Scotland Yard", zise Bradley.

„N-aveți cumva un motiv oficial pentru prezența dv. aici, domnule?"

„Nu, sînt în concediu. Un turist ca oricare altul."

„Adevărat?" Cuyrol îl scrută pe Bradley cu o privire care-i dezvălui că în curînd va fi atras mai adînc în întreaga afacere.

„Ați călătorit în același autocar cu decedata și ați stat în apropierea ei. A vorbit cumva cu dumneavoastră?"

„Nu, discuta numai cu însoțitoarea ei. Nu se purta bătător la ochi și părea să savureze călătoria."

„Se vede că nu cunoștea pe nimeni altcineva." Cuyrol dădu ușor din cap.

„Credeți că ucigașul n-a călătorit cu același autocar?"

„Da. Căci altfel l-ar fi recunoscut. Dînsul trebuie să fi fost, dealtfel, încredințat că ea n-o să renunțe la călătoria cu funicularul, ceea ce lasă să se înțeleagă că o cunoștea bine. Însoțitoarea mi-a spus că victima era înstărită și unanim iubită. Eu nu văd în consecință decît un singur motiv."

„Bani", mormăi Cuyrol și dădu din cap. „Asasinul profită neîndoielnic de pe urma morții ei, chiar dacă numai indirect. Da, asta cred și eu. Ați mai tras și alte concluzii, domnule?"

Bradley dădu din umeri. „Nu, numai ceea ce e evident: Deoarece asasinul se mai află printre noi, va dori să scape de arma crimei. Și planurile trebuie că și le-a făcut foarte de timpuriu, poate încă din momentul cînd doamna Renton s-a înscris pentru excursie." Asta fusese cu trei zile în urmă, cum aflase de la domnișoara Kerley. „Eu văd lucrurile așa: Se afla aici cînd a sosit dînsa, căci ea s-a îndreptat aproape imediat către funicular iar lui îi trebuia timp ca să ajungă pînă la ascunzătoare fără să fie văzut. Nu-mi pot imagina că a dibuit locul abia azi, din întîmplare. Știa precis unde se duce."

„Credeți că și-a căutat locul în prealabil?"

„Da. Trebuie să mai fi fost pe aici. Deoarece și-a pregătit planul atît de temeinic, e sigur că pașaportul său e în regulă. O să comparați oricum numele de pe listele de autocar cu pașapoartele."

Un om mai înfumurat decît era inspectorul Cuyrol, i-ar fi luat în nume de rău această remarcă, dar dînsul zîmbi ușor. Se vedea că inspectorul șef Bradley era obișnuit să comande.

„Da, o să avem grijă" spuse dînsul. Și, deoarece avea pe moment doar o echipă compusă dintr-un sergent și încă un investigator, adăugă: „Îmi pare foarte bine că e de față un om cu experiența dumneavoastră. V-aș fi îndatorat dacă ne-ați sprijini în continuare în această chestiune, domnule."

Putea să-și ia gîndul de la concediu, se gîndi Bradley.

Discuția a avut loc într-o încăpere a ospătăriei situate vizavi de vechea mănăstire, unde fusese transportat cadavrul. Cuyrol îl văzuse deja, și deoarece Bradley urma să participe și el la anchetă, continuară cu luarea interogatoriilor. Toți turiștii fură rugați să spună unde se aflaseră în intervalul de timp în care se comisese crima.

Rămaseră mai mult de o duzină de posibili suspecți, ale căror declarații nu puteau fi confirmate. Cei mai mulți erau englezi, la care se adăugau doi americani, un francez și un austriac, toți de sex masculin. Fiecare declară că nu o cunoscuse pe victimă.

Fu chemată domnișoara Kerley și întrebată dacă cunoaște pe vreunul din ei, ceea ce dînsa negă. Poate cunoștea pe cineva din vedere? Și la această întrebare dădu tristă din cap, că nu.

„Ori asasinul a scăpat, ori e un mincinos iscusit" își dădu cu părerea oftînd Cuyrol, cînd fu din nou singur cu Bradley. Se părea că va fi o chestie de lungă durată. „Bărbatul — dacă e un bărbat — e viclean, pare să-și fi acoperit spatele. Prevăd că ne așteaptă multă muncă."

Bradley dădu afirmativ din cap. „Sînt aproape sigur că nu e prevăzut în testament. Așa de ușor nu se lasă el prins."

Intră sergentul; purta în mînă ceva învelit într-o batistă. În timpul interogatoriilor, pornise să caute arma crimei. Între timp se făcuse după-amiază tîrzie.

Desfăcu batista. În mîna sa se afla un pistol Mauser de nouă milimetri, cu amortizor de zgomot.

„Ce întîmplare!" exclamă Cuyrol. „De unde o aveți?"

Sergentul găsise pistolul lîngă o stîncă, cam la patru sute de metri înălțime, pe munte.

„Amprente?"

„N-am putut să descopăr nimic, domnule. Au fost probabil șterse cu grijă."

„Poate pe încărcător?" întrebă Cuyrol. „Să ne uităm, dați-l încoace." După scurt timp făcu din cap semn că nu. Nici lupa nu adusese vreun rezultat. Pe suprafața uleioasă a încărcătorului ar fi trebuit să fie vizibilă orice amprentă. Dînd din umeri, puse arma la o parte. La Sitten urmau s-o cerceteze amănunțit.

„M-ar mira să puteți stabili cine e posesorul" spuse Bradley cu jumătate de voce.

Apariția sergentului îl întrerupsese din gîndurile sale, pe care le reluă acum. Privirea i se opri la pașapoartele aflate pe o masă folosită drept birou cu ocazia anchetei; pașapoartele persoanelor suspecte le avea Cuyrol în fața sa deschise. Și pașaportul victimei era printre ele. Privindu-l încă o dată, Bradley observă ceva. Ciudat. Să fi fost o întîmplare? Posibil, dar nu probabil. Nu era oare prea mult pentru o întîmplare?

Cu sprîncenele încordate, întinse mîna după pașaportul unuia dintre suspecți. Aparținea unui englez, Everard Sawyer, în vîrstă de douăzeci și doi de ani, cu domiciliul actual la un hotel din Vevey.

„Ce s-a întîmplat, domnule?" Cuyrol observase expresia gînditoare a lui Bradley. „V-a venit o idee?"

„Ah, numai un gînd..." Tăcu și ciocăni cu degetele pe masă. „Pașaportul ăsta..."

Cuyrol se aplecă în față. „Nu-i în ordine ceva?"

„Nu, asta nu. Pe cît văd, e în regulă, numai că..." Se uită fix la copertele de culoare albastru închis. „Acest Everard Sawyer... aș vrea să mai vorbesc o dată cu el."

„Credeți că..."

Bradley nu răspunse direct.

„Aș vrea să mai vorbesc cu el o dată... și cu domnișoara Kerley. Cu cei doi împreună."

Cuyrol făcu semn sergentului și se uită curios la Bradley după ce omul plecă. „Ei?" întrebă el.

Dar Bradley ezita încă; nu era sigur dacă nu se va face de rîs. Avea numai un singur indiciu pe care se baza bănuiala sa, tot restul erau simple presupuneri. Căci ceea ce descoperise el putea să fie ceva cu totul inofensiv.

„Vă rog să nu mi-o luați în nume de rău dacă nu vă spun încă nimic, Cuyrol" îl rugă Bradley. „Bănuiala mea poate fi complet nefondată. Dacă vorbesc acum cu cei doi, să nu vă miraţi însă de nimic. E posibil că voi roşi de ruşine, dacă bănuiala mea nu se confirmă."

Sawyer, un tînăr scund, cu faţa proaspătă, intră împreună cu Nora Kerley. Bradley îi invită să stea jos, le aduse el însuşi scaunele, lăsîndu-şi timp berechet. Observă că cei doi tineri nu se uitară unul la altul, nici măcar o singură dată, ceea ce era puţin cam nefiresc în situaţia respectivă.

Luară loc, iar el se prăbuşi greoi într-un scaun aflat drept în faţa lor. Întrebă apoi fără ezitare : „Mai tăgăduiţi că-l cunoaşteţi pe omul acesta, domnişoară Kerley ?" Ea îl privi mirată şi speriată, cu ochii larg deschişi.

„Da, eu.. desigur." Bradley aşteptă ca ea să-l privească pe Sawyer, dar n-o făcu şi bănuiala lui se întări. „V-am spus că nu l-am văzut niciodată."

„Admiteţi totuşi că doamna Renton v-a trecut în testamentul ei ?" Vocea lui suna dur şi agresiv, de parcă ar fi fost sigur de cele spuse.

„Gîndiţi-vă bine la ce spuneţi, putem controla faptele."

Privirea lui o fixa fără cruţare. Ea roşi uşor şi-şi umezi buzele cu limba.

„Nu înţeleg. Ce legătură are asta cu cele întîmplate ?"

„Vă rog să răspundeţi."

Ochii ei clipiră uşor cînd spuse : „Dacă mi-a lăsat ceva, în orice caz, nu mi-a spus nimic despre asta."

„Ba da, domnişoară Kerley. Eu susţin că v-a lăsat o avere considerabilă şi că aţi ştiut acest lucru." Şi acum vine tentativa decisivă, gîndi el. „Cred că în realitate îl cunoaşteţi pe domnul Sawyer foarte bine. Cred, de asemenea că el nu figurează în testamentul doamnei Renton, deşi e rudă cu dînsa. Probabil că-l cunoştea prea bine şi ştia că e un nemernic."

Tînărul protestă cu voce tare şi sări în picioare. Bradley nu-l băgă în seamă, o mai privea încă pe Nora Kerley.

„E amantul dumneavoastră, nu-i aşa ?"

„Vă interzic să mă jigniţi !" strigă Sawyer.

„Lăsaţi-o mai moale !" Fără a-şi lua ochii de la fată, îl împinse pe tînăr înapoi la locul lui de pe scaun. „Deci, încă o dată : E amantul dumneavoastră. Şi eraţi nevoită să ţineţi ascuns acest lucru. Nu-i aşa, domnişoară Kerley ? Doamna Renton nu trebuia să afle."

Ea se făcuse albă la faţă şi şedea încordată. „Nu"-ul ei nu suna prea convingător.

„Aţi ticluit toate împreună. Sawyer a rămas la Vevey ca să nu-l vadă nimeni, în timp ce dumneavoastră cu doamna Renton locuiaţi la Evian. Probabil că dînsa nici nu ştia că el e în Elveţia. Şi apoi i-aţi propus, acum trei zile excurzia."

Privirea lui trecu asupra tînărului furios.

„Nu e pentru prima oară aici. A trebuit să cerceteze terenul şi să pregătească totul. Aţi aranjat aşa ca nici o bănuială să nu cadă asupra dumneavoastră. O crimă josnică – comisă asupra binefăcătoarei dumneavoastră." Faţa ei părea că-şi modifică formele strîngîndu-se în sine, pielea i se întinsese pe oase, cînd îşi mută privirea de la Bradley, rugător spre Cuyrol. Dar Cuyrol nu interveni. Chipul lui era tot atît de impenetrabil ca cel al colegului său englez.

Sawyer sărise iar în picioare. Trupul său îndesat îl făcea să ajungă exact pînă la umerii lui Bradley.

„Inimaginabil" strigă, vîslind cu braţele prin aer. „Numai presupuneri şi nici o urmă de dovadă ! Aşa nu merge ! N-am omorît-o eu, de cîte ori să v-o spun ?"

Bradley ridică pistolul cu precauţie, folosind batista.

„E al dumneavoastră, nu-i aşa, Sawyer ?"

„Nu l-am văzut niciodată."

„Ba da ! L-aţi şters cu grijă înainte de a-l ascunde. Dar aţi scăpat o amprentă : aici, jos, pe patul pistoluiui." Apucă pistolul de ţevă şi arătă locul cu degetul. „Iată, aici. Vedeţi ?" Apoi adăugă repede : „La post vi se vor lua amprentele şi vom avea dovada. N-are rost, Sawyer. Această amprentă vă va da de gol."

Vorbea, de parcă ar fi fost absolut sigur. Pentru fată, acesta era sfîrşitul, el nu mai trebuia să spună nimic. Veriga mai slabă cedase.

„Oh, Everard... Everard !" hohoti dînsa. „Ţi-am spus că n-o să meargă. Ştiam că ceva tot vor descoperi..."

După ce cei doi fură duşi la maşina poliţiei, Cuyrol i se adresă lui Bradley.

„M-aţi impresionat cu turul dumneavoastră de forţă, domnule" spuse el. „Aproape că am crezut şi eu în amprenta aceea." Tăcu o clipă şi-şi ciupi buza de sus. „Dar tot n-am priceput. Ce-aţi descoperit în paşaportul lui Sawyer ?"

„Numărul" răspunse Bradley zîmbind.

„Numărul ?"

„Da. Printre călători erau mai multe perechi căsătorite şi paşapoartele lor aveau numere consecutive – fuseseră desigur, solicitate în acelaşi timp. Şi deodată m-a frapat faptul că paşaportul lui Sawyer are numărul imediat următor celui al doamnei Renton. Dacă eliminăm posibilitatea întîmplării, asta înseamna că e rudă cu dînsa. Paşapoartele sînt relativ vechi ; au fost emise în aceeaşi zi, pe cînd el era încă un băiat. Poate că a făcut împreună cu ea prima lui călătorie în străinătate. Asta, firește, n-o ştiu.

Dar mi-am spus că dacă e rudă cu ea, e înţeles cu fata. Aceasta susţinuse că nu-l cunoaşte, nici măcar după nume. Mi-am zis că merită să facem proba."

Din volumul :

Der Kommissar empfiehlt
SCHERZ Verlag, Bern 1970

Traducere : **H. PEREZ**

EDIŢIE SPECIALĂ !

REVELIONUL

Supliment cu umor absolut gratuit pentru cei care petrec revelionul acasă şi au televizorul la reparat.

ARTICOL DE FOND

Nu discutăm fondul pînă ce nu vedem FUNDUL paharului !

RADAR

În zorii zilei de ieri, şoferul Gică Păhărel s-a izbit puternic de stîlpul de telegraf din faţa casei, făcînd zob damigenele cu vin cu care venea de la Alimentara. Noroc că nu le-a adus cu autotorismul !

Sîntem încă o dată nevoiţi să punem în discuţie utilitatea stîlpilor de telegraf, acum în epoca comunicaţiilor fără vin !... Pardon : Fără fir !

DIN CONSTRUCŢII :

Primim asigurări că, la calculul rezistenţei blocurilor s-a ţinut seama şi de eventualele mici trepidaţii produse de dansurile moderate de la începutul serii. Pentru dansurile din zori însă...

ARHEOLOGICĂ

În urma unor îndelungate căutări şi săpături, moş Costache Ulcior din Dealul Viilor a descoperit în ajunul Anului Nou în beciul casei, polobocelul cu vin pe care mătuşa Maranda îl dăduse dispărut tocmai de astă toamnă !

CULTURALE

Primăria din Adunaţi, anunţă pe toţi consătenii că sala de spectacole a căminului cultural e arhiplină cu ciocălăi şi nu mai încape nici o baniţă. Încercaţi la bibliotecă !

COMERCIALĂ

Începînd cu data de 3 ianuarie, noul magazin universal se redeschide sub conducerea unui nou responsabil. Cel vechi rămîne închis.

SFATUL MEDICULUI

Dacă la Revelion aţi dansat prea la sentiment cu blonda aia, aţi făcut abuz de mîncare şi băutură, sînteţi însurat şi dimineaţa vi se face rău, nu vă mai legaţi capul ! Lăsaţi-i pe cei mai tineri care nu ştiu ce-i aia !

Costache PLĂCINTĂ

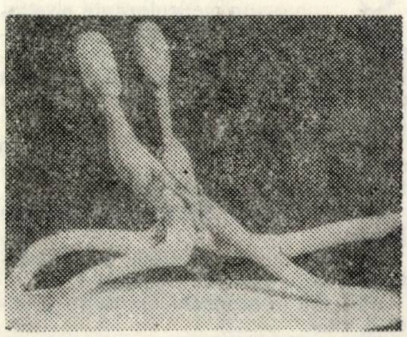

Paul Sân-Petru : Legămînt

PROTEZA AUDITIVA

de Edmund Crispin

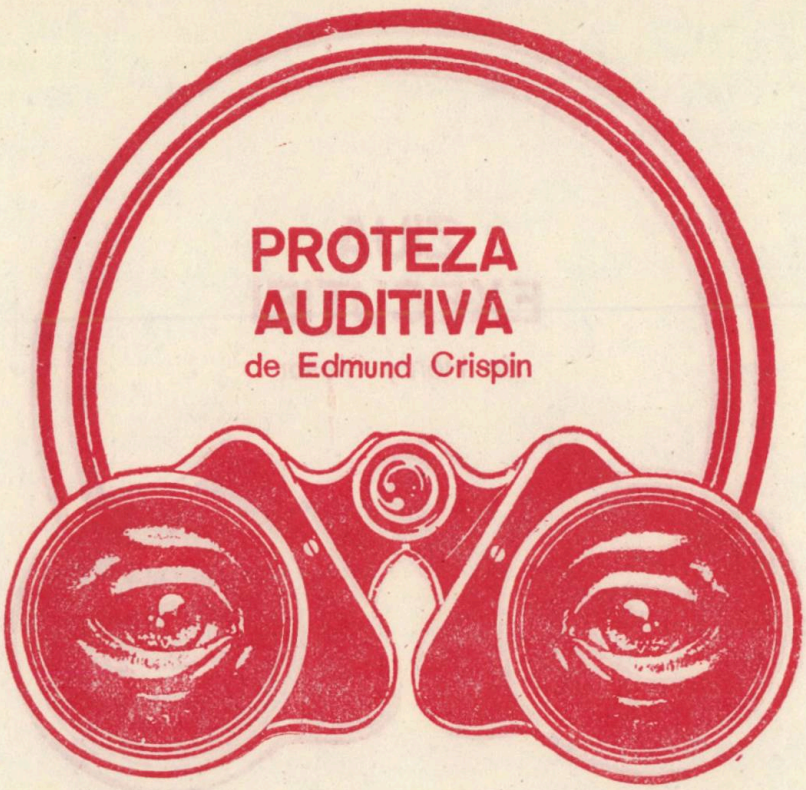

George Gotobed bătu la uşă şi aceasta fu deschisă de o femeie vioaie şi puternică, de vreo cincizeci-şaizeci de ani.

– Domnul Gotobed ? – îl salută dînsa cu o voce tunătoare. Numele meu este Preedy. Sînt prietena mătuşii dumneavoastră. Vă rog să intraţi. Din păcate e încă un talmeş-balmeş aici... Ne-am mutat, după cum ştiţi, abia cu trei zile în urmă. Dar e destul de plăcut de pe acum, nu-i aşa ? Trebuie să vorbiţi ceva mai tare – ripostă ea la mormăitul politicos al lui George. Sîntem amîndouă cam grele de ureche. Mătuşa dumneavoastră are o proteză auditivă, dar eu nu mă împac cu aşa ceva.

Mătuşa Fancy, pe care George nu o cunoscuse încă, era cu totul alt tip decît prietena ei. Purta o rochie albastră nepotrivită şi şedea pe sofa asemeni unei vrăbiuţe neajutorate. Lîngă ea se afla un mic aparat de radio care cînta în surdină muzică distractivă. Cum putea să audă muzica, dacă era surdă, se întrebă George în gînd dar văzu proteza auditivă ale cărei capsule erau introduse în urechile ei. Dînsa murmură cîteva vorbe de salut şi-l întrebă ce mai face. Molipsit, George răspunse tot cu voce şoptită. Dar domnişoara Preedy, nerăbdătoare, îi rugă să vorbească mai tare şi începură să urle.

Cînd domnişoara Preedy se duse la bucătărie ca să aducă ceaiul, se întîmplă ceva bizar. De abia se închisese uşa în urma ei, că trăsăturile blînde ale mătuşii Fancy se schimbară subit. Chipul ei trăda spaima.

– George, şopti dînsa, n-aveţi voie să plecaţi ! Nu ştiu ce are de gînd, nu ştiu de ce face ceea ce face. Ochii ei îl fixau neliniştiţi. Mi-e frică, spuse dînsa. „Nu plecaţi, vă rog. Înnoptaţi aici ! Vă rog..."

Se întrerupse brusc. Uşa se deschisese şi domnişoara Preedy intră. Doamne, să fie asta o glumă ? se gîndi George. Sau s-a scrintit la cap fata bătrînă ? Stătea ca pe ghimpi şi-şi bea ceaiul. Radioul cînta încet. Ajunse la concluzia că vorbele mătuşii sale nu puteau în nici un caz să fie luate în serios. E drept că uneori doamne bătrîne fuseseră ucise pentru bani, dar mătuşa Fancy nu părea bogată şi... nu, era ridicol.

Stăteau aşa, sorbindu-şi ceaiul şi făceau conversaţie. Nu după mult timp, George se sculă ca să-şi ia rămas bun. Mătuşa sa nu-şi repetă rugămintea. Evită s-o privească. Mania persecuţiei, se gîndi el în drum spre sat. Biata bătrînă...

Aducîndu-şi mai tîrziu aminte de toate acestea, se întreba de fiecare dată dacă într-adevăr crezuse atunci că lucrurile stăteau aşa cum şi le închipuise.

Deoarece în seara respectivă nu se mai putea întoarce la Oxford, îşi luase pentru o noapte o cameră la hanul din sat. Intenţiona să plece a doua zi dimineaţă, dar aveau să mai treacă patruzeci şi opt de ore înainte de întoarcerea sa la colegiu. „Nu m-am putut întoarce mai devreme", se scuză el în faţa profesorului său. „Cineva a sufocat-o în noaptea aia pe mătuşa mea Fancy cu perna ei. În casă s-a comis o spargere. Am fost nevoit să vorbesc cu poliţia şi cu avocatul, să o identific pe răposată. Pot să mă declar mulţumit că am scăpat atît de iute."

„Dar, dragul meu George, nu trebuie să vă scuzaţi" a spus profesorul. Se numea Gervase Fen. „Nu vreau să par lipsit de inimă, dar toate astea mi se par mai interesante decît să vă predau tainele matematicii. Firește că regret mult moartea mătuşii dumitale..."

„E în ordine, sir" îl întrerupse George. Aşa de tare nu mă afectează treaba. Numai faptul că am nesocotit apelul ei mă apasă. Nu o cunoscusem pînă atunci pe bătrîna doamnă, trebuie s-o ştiţi. Nici măcar nu era mătuşa mea bună, ci doar sora tatălui meu vitreg."

„Dar era singura dumneavoastră rudă, nu-i aşa ?"

„Da."

„Atunci e firesc faptul că v-a amintit în testamentul ei."

„Chiar atît de firesc nu e. Ea se certa mereu cu tatăl meu vitreg pe vremea cînd acesta mai trăia. Şi nu mi-a scris nici măcar o singură dată, pînă nu demult, cînd m-a rugat s-o vizitez. Nu m-am aşteptat să moştenesc ceva de la dînsa."

„Aha. Interesant. Dacă reţin bine, mătuşa dumneavoastră a emigrat acum patru decenii în Kenya. A trăit acolo pînă acum o lună, cînd s-a întors în Anglia... De fapt, de ce ? Există vreun motiv oarecare ?"

„Cred că i s-au terminat banii, sir. Şi dacă trebuia să calce peste mîndria ei şi să-şi impună restricţii, prefera s-o facă în Anglia unde n-o cunoştea nimeni" spuse George.

„În acest caz deci, moştenirea dumneavoastră este..."

„O asigurare pe viaţă, sir. E foarte mare. O jumătate revine prietenei ei, domnişoara Preedy, cealaltă mie..." George ezită. Apoi nu se mai putu reţine : „După părerea dumneavoastră, sir, cine credeţi că a ucis-o ? Spărgătorul, sau domnişoara Preedy ?"

„Nici unul din ei" răspunse Fen prompt „Aveţi vreo poză a mătuşii dumneavoastră ?"

George dădu din cap uimit. „Nu. Dar..."

„Atunci sîntem nevoiţi să ne bazăm în întregime pe Dawkins" îl întrerupse Fen. „Un fost elev al meu. S-a stabilit acum cîţiva ani la Nairobi şi ştie pe toată lumea acolo. Vă puteţi baza pe faptul că nimeni nu-mi va da informaţii mai precise despre mătuşa dumneavoastră şi Miss Preedy decît o poate face Dawkins." Fen se sculă. „Cu o telegramă, totul se va rezolva foarte repede. Cred că puteţi să vă întoarceţi peste două ore..."

După două ore sosi răspunsul : Fancy Leonus e cam surdă – citi George mirat. Preedy aude excelent. Salutări, Dawkins.

„Ce va să zică asta, sir?" întrebă George dezorientat.

Fen mormăi. „Trebuie să transmitem fotografiile lor în Kenya, ca să înlăturăm orice dubiu" spuse el. „Am şi anunţat poliţia. Ei se vor îngriji de asta. Dar, din cele ce mi-aţi povestit, rezultatul mi-e clar."

„Nu pot să vă înţeleg defel..."

„Dar, George.... Credeam că aţi înţeles între timp că femeia care s-a dat drept domnişoara Preedy era în realitate mătuşa dumneavoastră. Şi cealaltă, pe care aţi luat-o drept mătuşa Fancy, era domnişoara Preedy. Motivul e evident", continuă Fen. „Mătuşii dumnevoastră i se terminaseră banii. Singura ei salvare era asigurarea pe viaţă. Ce să facă, deci? Vine cu domnişoara Preedy în Anglia, unde nimeni nu le cunoştea, schimbă rolurile şi o ucide ca să-şi însuşească banii de la asigurare."

Fen întinse mîna după o ţigară. „Dumneavoastră aţi fost invitat în casă ca moştenitor şi vizitator care să spulbere orice eventual dubiu. Şi dacă această măsură de precauţie n-ar fi dat rezultate, ca altă manevră de diversiune era simulată spargerea... Cum a reuşit mătuşa dumneavoastră s-o determine pe domnişoara Preedy să schimbe rolul cu ea, nu vom afla probabil niciodată. După cum aţi descris-o, domnişoara Preedy era uşor de intimidat. Mătuşa dumneavoastră o ţinea complet sub obroc."

„Dar de unde le ştiţi pe toate acestea, sir?"

„Aparatul de radio, George" spuse Fen. „Este un caz limpede. Aparatul de radio. Vă aduceţi aminte, era pus la încet. Şi „Mătuşa" dumneavoastră avea proteza în funcţie. La început cel puţin v-aţi întreţinut pe şoptite. Dacă ar fi fost surdă cu adevărat, proteza auditivă ar fi amplificat considerabil vocea dumneavoastră. La fel ar fi amplificat muzica de la radio. Dacă femeia cu care aţi vorbit ar fi fost cu adevărat surdă şi dacă ar fi pus în funcţie proteza, dinsa ar fi auzit muzica tare, deşi pentru dumneavoastră era în surdină. Cum poate, deci, un om cu o astfel de deficienţă auditivă să vorbească încetişor cu dumneavoastră, ba chiar să şoptească? Sau vorbiţi dumneavoastră încet cînd aparatul de radio e pus la tare? Răspunsul e evident: femeia cu care aţi discutat dumneavoastră nu era surdă. Şi după ce mi-am dat seama de asta, nu mai erau necesare prea multe investigaţii."

Fen oftă. „Dar, George, regret, dar mătuşa dumneavoastră Fancy va fi judecată. Şi pe viitor, nu mai oftaţi din cauza matematicii. Ea te învaţă să gîndeşti logic."

(din volumul: Der Kommissar empfiehlt, 1970, SCHERZ Verlag, Bern)

Traducere de:
Hertha PEREZ

ZIUA EXECUŢIEI

de Henry Slesar

Cînd preşedintele corpului de juraţi se ridică şi dădu citire verdictului, Warren Selvey, procurorul, ascultă declaraţia de culpabilitate ca şi cum ar fi fost vorba de o menţiune de onoare personală. Vocea tăioasă a preşedintelui corpului de juraţi conţinea în accentele ei nu atît condamnarea inculpatului care se contorsiona ca un chibrit ars, ci mai curînd recunoaşterea publică a triumfului său, un tribut adus ingeniozităţii strălucite a lui Selvey. „Vinovat de toate acuzaţiile care i s-au adus...". „Asta-i bună!", gîndi Warren Selvey din înălţimea pe care îl catapultase succesul, „vinovat de toate cîte le-am dovedit eu..."

Vreme de o clipă, privirea mîhnită a judecătorului o întîlni pe cea a lui Selvey, şi bătrînul magistrat aşezat în spatele biroului său, păru frapat de licărul de nemărginită bucurie pe care o citi în ochii lui. Dar Selvey nu era în stare să-şi ascundă buna dispoziţie, satisfacţia pentru reuşita eforturilor sale, pentru prima sa condamnare importantă.

Îşi adună în grabă hîrtiile, forţîndu-se să-şi strîngă gura într-o grimasă severă, deşi aceasta ardea de dorinţa de a se destinde într-un surîs larg care să-i lumineze chipul brun şi osos. Îşi puse mapa sub braţ, iar cînd se întoarse, se găsi în faţa publicului care comenta, în şoaptă. „Permiteţi, vă rog, spuse el cu vocea gravă şi îşi făcu loc spre ieşire; în clipa aceea singurul lui gînd era Doreen. Încercă să-şi aducă în faţa ochilor chipul ei, gura aceea roşie care putea să fie extrem de dură sau dureros de îmbietoare, în funcţie de care din nenumăratele ei dispoziţii sufleteşti era dominantă în acel moment. Încercă să-şi închipuie cum ar arăta cînd va auzi vestea cea bună, cum ar reacţiona corpul ei cald lipit de el, cum l-ar încercui cu braţele.

Dar în timp ce era pierdut în gînduri şi prefigura plăcerile pe care i le-ar dărui Doreen, fu întrerupt brusc. Ochii cuiva îi căutau privirile, iar mîinile erau întinse spre ale lui, ca să i le strîngă în semn de felicitare. Garson, procurorul districtual, îi suridea fix şi clătina din capul lui leonin a aprobare. Vance, procurorul adjunct, afişa un suris cu jumătate de gură, departe de încîntarea de a fi asistat la succesul colegului său mai tînăr. Şi mai erau şi ziariştii şi fotografii care puneau întrebări şi luau instatanee.

Cu altă ocazie, Warren Selvey ar fi profitat din plin de o asemenea situaţie şi de admiraţia vădită a acestor oameni. Dar acum era aşteptat de Doreen şi gîndul la ea îl făcu să dorească să părăsească arena victoriei pentru o răsplată mai liniştită, mai plină de satisfacţii.

Dar nu reuşi să se fofileze. Garson îl luă de braţ şi îl duse spre limuzina gri care aştepta lîngă trotuar. „Cum te simţi?" Garson surîdea, dîndu-i o lovitură amicală peste genunchi lui Selvey în timp ce se îndepărtau în maşina rapidă. „Perfect", răspunse Selvey calm, încercînd să ia un aer modest. „Totuşi, Garson, la naiba, nu-i drept ca gloria aceasta să-mi revină toată mie. Oamenii tăi au pronunţat condamnarea, în fond".

„Asta s-o spui altuia". Ochii lui Garson scînteiară. Te-am observat în timpul procesului, Warren: Ai fost îmbătat de mirosul de sînge de la început pînă la sfîrşit. Erai o spadă răzbunătoare. Tu i-ai scris numele pe lista candidaţilor la scaunul electric, nu eu...".

„Prostii !", protestă, Selvey de formă. „Era vinovat, știi și tu asta. În plus proba era zdrobitoare. Juraţii n-au făcut decît ce trebuiau să facă".

„Adevărat. După felul în care ai prezentat tu cazul însă, n-aveau altă posibilitate. Să fim cinstiți, Warren. Cu un alt acuzator se putea ajunge la un verdict mai blînd. E meritul tău, Warren".

Selvey nu-și mai putu reține surîsul care-i lumină fața lungă cu bărbie ascuțită ; se relaxă și își aprinse o țigară, sprijinindu-se comod de speteaza banchetei.

„Tot ce se poate", spuse el. „Eram convins că e vinovat și am încercat să-i conving și pe ceilalți. Nu e vorba doar de proba deductivă, A.B.C. ; nu numai asta contează, Garson. Astea-s sofisticării destinate studenților de la drept, o știu mai bine ca mine. Uneori, pur și simplu simți..."

„Firește". Procurorul se uită pe fereastră. „Ce mai face soția ta, Warren ?"

„Foarte bine".

„Mă bucur. Dorren e o femeie admirabilă".

Cînd intră în casă, ea stătea întinsă pe divan. Nu prevăzuse acest amănunt în intrarea sa triumfală.

Se așeză lîngă ea, pe marginea divanului iar ea se ridicase puțin ca să-l lase să o îmbrățișeze.

„Ai auzit, Doreen ? Ai urmărit procesul ?"

„Am ascultat la radio".

„Îți dai seama ce înseamnă procesul ăsta pentru mine ? Am obținut o condamnare. Prima mea condamnare, și încă una mare. Nu mai sînt novice de-acum ?"

„Ce-o să pățească omul acela ?"

O privi pieziș, căutînd să-și dea seama de dispoziția ei.

„Am cerut pedeapsa capitală", spuse el. „Și-a ucis soția cu sînge rece. Ce altă pedeapsă merita ?"

„Am întrebat numai, Warren". Își lipi obrazul de spatele lui.

„Moartea face parte din joc", reluă Warren. „Știi asta mai bine ca mine. Doar n-ai să mi-o reproșezi acum !"

Îl îndepărtă o clipă, părînd nehotărîtă dacă să se supere sau nu. Apoi îl trase repede spre ea, făcîndu-l să-i simtă răsuflarea caldă și grăbită în ureche.

Sărbătoriră evenimentul o săptămînă întreagă în liniște și intimitate, cinînd în localuri rafinate și întîlnindu-se cu cîțiva prieteni mai apropiați. Dată fiind situația, nu era potrivit ca Selvey să-și afișeze în public, buna dispoziție.

În seara zilei în care inculpatul Murray Rodman fu condamnat la moarte, rămaseră acasă și băură brandy din pahare mari.

Doreen se ameți și deveni jucăușă și pătimașă ; Selvey era în culmea fericirii. Lăsase în urmă o carieră mediocră de student la drept și de magistrat de categoria a treia în departamentul justiției ca să ajungă într-o poziție importantă și respectabilă. Se căsătorise cu o femeie răsfățată și frumoasă care se refugia ca un copil în brațele lui. Era mîndru de el însuși și recunoscător lui Murray Rodman pentru șansa pe care i-o oferise.

Chiar în ziua în care era fixată execuția lui Rodman, Selvey fu acostat de un bătrîn adus de spate, cu părul cărunt și o pălărie slinoasă.

Ieșea grăbit dintr-o farmacie, cu mîinile vîrîte adînc în buzunarele unui pardesiu uzat, cu pălăria lăsată pe ochi.

„Nu vă supărați", spuse el. „Pot să vă vorbesc un minut ?"

Selvey îl cîntări din ochi, apoi își vîri mîna în buzunar căutînd niște mărunțiș.

„Nu", interveni omul imediat, „nu sînt cerșetor. Vreau într-adevăr să vă vorbesc, domnule Selvey".

„Știți, cine sînt ?"

„Desigur, domnule Selvey. Am citit în ziare".

Privirea dură a lui Selvey se îmblînzi. „Ah, da. Acum însă n-am timp. Am o întîlnire".

„E vorba de ceva important, domnule Selvey. Jur pe ce am mai sfînt. Am putea intra undeva să bem o cafea ? Ce spuneți ? Numai cinci minute".

„De ce nu-mi scrieți sau treceți mai bine pe la birou, pe Chambert Street..."

„E vorba de omul acela. Cel pe care îl vor executa diseară".

Avocatul privi atent în ochii bătrînului. Citi în ei o hotărîre profundă și penetrantă.

„Bine", spuse el. „E un bar alături. Dar numai cinci minute, să fie clar".

Era aproape două și jumătate și îmbulzeala din timpul pauzei de prînz se terminase deja. Găsiră un separeu în fundul sălii și se așezară în tăcere, în vreme ce un chelner debarasa masa de resturile unei mese frugale.

În cele din urmă, bătrînul se aplecă înainte și spuse : „Mă numesc Arlington, Phil Arlington. Nu eram în oraș, eram în Florida, altfel n-aș fi lăsat ca lucrurile să meargă atît de departe. N-am citit ziarele, n-am deschis aparatul de radio sau televizorul, așa că am aflat abia astăzi".

„Nu pricep. Vorbiție de procesul Rodman ?"

„Da, la cazul Rodman mă refer. Cînd m-am întors și am auzit ce s-a întîmplat, nu știam ce să fac. Mă înțelegeți sau nu ? Mi s-a făcut rău cînd am citit ce i se întîmplase sărmanului acela. Dar îmi era teamă. Dumneavoastră puteți înțelege asta : îmi era teamă !"

„Teamă de ce ?"

Omul vorbea parcă cu ceașca de cafea din fața lui. „M-am dat de ceasul morții încercînd să mă hotărăsc ce să fac. În cele din urmă mi-am zis : la naiba, Rodman ăsta e un tinerel. Cîți ani are ? Treizeci ? Eu am șaizeci și patru, domnule Selvey. Ce-i de făcut ?"

„În ce sens ?" Selvey începea să-și piardă răbdarea ; aruncă o privire spre ceas. „Vorbiți mai clar, domnule Arlington. Sînt foarte grăbit".

„Credeam c-o să-mi dați un sfat". Bătrînul cu părul cărunt își trecu limba peste buze. „Mi-a fost teamă să mă duc direct la poliție ; m-am gîndit să vorbesc mai întîi cu Dumneavoastră. Trebuia să le spun ce-am făcut, domnule Selvey ? Trebuia să spun că am ucis-o pe femeia aceea ? Spuneți ? Trebuia ?"

Brusc, lui Selvey i se păru că totul se ciatină în jur. Mîinile i se răciră pe ceașca de cafea. Se uita fix la omul din fața lui.

„La ce vă referiți ?" spuse el. „Rodman și-a ucis soția. Am dovedit-o".

„Nu, nu, iată cum s-a întîmplat. Făceam autostop, spre coasta de răsărit. Am trecut prin Wilford. Mergeam pe străzile orașului, încercînd să găsesc ceva de mîncare, de lucru și un mijloc să-mi continui drumul. Am bătut la o ușă. Mi-a deschis o doamnă drăguță... Dacă după aceea n-ar fi intrat în bucătărie, nu s-ar fi întîmplat nimic... N-avea să-mi dea nimic de lucru, dar îmi dăduse totuși un sandviș cu șuncă".

„De unde știi că era casa lui Rodman ?"

„Am văzut fotografia din ziare... Era o femeie frumoasă !"

„Ce vrei să spui cu bucătăria ?"

„N-ar fi trebuit s-o fac. Fusese cu adevărat drăguță cu mine, dar eram un om sfîrșit. Am început să scotocesc prin sertare. Știți cum sînt femeile : întotdeauna ascund banii prin sertare. M-a surprins și mi-am ieșit din minți. N-a început să strige, dar am văzut că era înspăimîntată. Atunci am făcut-o, domnule Selvey. Mi-am ieșit din minți".

„Nu vă cred", spuse el. „N-a fost văzut nici un străin prin împrejurimi. Rodman și soția lui se certau tot timpul".

Omul cu părul cărunt își îndreptă spatele. „Nu știam nimic, domnule Selvey, nu știu nimic despre oamenii ăștia. Dar v-am cerut părerea". Își frecă fruntea. „Adică dacă mărturisesc acum, ce-or să-mi facă ?"

„Vă vor electrocuta. Vă vor electrocuta în locul lui Rodman. Asta vreți ?"

Arlington se făcu palid. „Nu ! Închisoarea, da. Dar asta nu !"

„Atunci uitați tot ce mi-ați spus. Înțelegeți, domnule Arlington ? Cred că ați visat toate acestea ! Căutați să vă convingeți singur. Un vis urît. Continuați-vă drumul și uitați".

„Dar omul acela ? Diseară îl vor ucide !"

„Pentru că e vinovat !" Selvey bătu cu pumnul în masă. Eu am dovedit că e vinovat ! Înțelegeți ?"

Bătrînului îi tremurau buzele.

„Da, domnule", spuse el.

Selvey se ridică și aruncă o hîrtie de cinci dolari pe masă.

„Plătiți consumația", spuse el sec „și păstrați restul".

În seara aceea, Doreen îl întrebă cît e ceasul pentru a patra oară.

„E unsprezece", răspunse el arțăgos.

„Mai este o oră". Se lăsă să cadă pe pernele divanului.

„Mă întreb prin ce trebuie să treacă acum..."

„Taci din gură !"

„Doamne, ce nervoși sîntem în seara asta !"

„Rolul meu s-a sfîrșit, Doreen. Ți-am spus-o de o sută de ori. Acum e treaba statului".

Doreen rămase pe gînduri, cu vîrful roz al limbii între dinți.

„Dar tu l-ai adus aici, Warren. Nu poți să negi asta".

„Jurații au făcut-o !"

„Nu striga la mine, domnule avocat !"

„Oh Doreen..." Se întoarse spre ea, împreunîndu-și rugător mîinile, dar fu întrerupt de soneria telefonului.

Ridică furios receptorul.

„Domnul Selvey ? Arlington la telefon".

Un fior rece îl străbătu din tălpi pînă-n creștet.

„Ce mai vreți acum ?"

„M-am gîndit la ce mi-ați spus azi, domnule Selvey. Nu cred că ar fi drept să dau totul uitării".

„Ascultă-mă, Arlington. Vreau să ne vedem acasă la mine. Vreau să ne întîlnim imediat și să stăm de vorbă !"

De pe divan, Doreen exclamă : „Hei !"

„Ai auzit, Arlington ? Înainte de a face o prostie, vreau să-ți explic care e poziția ta din punct de vedere juridic. E de datoria mea s-o fac !"

Celălalt rămase tăcut o vreme.

„Cred că aveți dreptate, domnule Selvey. Numai că mă aflu în centru, și la ora asta..."

„N-are nici o importanță ora. La metroul, ajungi mai repede. Cobori la strada 86".

Cînd puse receptorul în furcă, Doreen era în picioare.

„Așteaptă puțin, Doreen. Îmi pare rău pentru povestea asta. Omul acesta e un martor important într-un caz de al meu. Trebuie neapărat să stau de vorbă cu el chiar acum".

„Distracție plăcută !" spuse ea cu ironie și se duse în dormitor. „Doreen !", strigă el după ea.

Ușa se închise cu zgomot în urma ei. Timp de o clipă se făcu liniște, apoi se auzi cheia răsucindu-se în broască.

Selvey înjură în gînd, furios pe firea capricioasă a soției sale, și ajunse dintr-un pas la bar.

Cînd Arlington sună la ușă, Selvey dăduse deja gata o jumătate de sticlă de brandy. Pălăria unsuroasă și pardesiul uzat al lui Arlington îi dădeau acestuia un aer și mai mizerabil în ambianța luxoasă a apartamentului. Arlington se așeză și privi nesigur în jur.

„Au rămas doar trei sferturi de oră", spuse el „trebuie neapărat să fac ceva, domnule Selvey".

„Eu nu cred că trebuie să...". Dar ochii bătrînului erau deja fixați pe sticla pe care o ținea Selvey în mînă. Avocatul surîse larg.

Pe la unsprezece și jumătate, vocea lui Arlington se voalase și devenise confuză, privirea lui nu mai era atît de pătrunzătoare, iar gîndul la Rodman mai puțin presant.

Selvey continuă să-i umple paharul. Bătrînul începu să moțăie. Vorbea despre copilăria sa, despre trecutul său respectabil și învinuia niște necunoscuți care-i jucaseră o festă urîtă.

După o vreme, capul zdrobit începu să-i cadă pe spate, iar pleoapele grele i se închiseră.

Bătaia pendulei de pe pervazul căminului îl trezi brutal din somn. „Ce este ?"

„Nu-i decît pendula", rînji Selvey.

Pendula ? Dar cît e ceasul ? Cît e ceasul ?"

„E miezul nopții, domnule Arlington. Chinurile dumitale au luat sfîrșit. Domnul Rodman a plătit deja pentru crima sa".

„Nu !" Bătrînul sări în picioare, tulburat, uitîndu-se năuc în jur.

„Nu, nu-i adevărat ! Eu am ucis-o pe femeia aceea ! Nu el ! Nu pot să-l ucidă pentru ceva ce nu el a...".

„Liniștește-te, domnule Arlington. Nu mai poți face nimic acum".

„Ba da, ba da ! Trebuie să le spun... celor de la poliție".

„De ce ? Rodman a fost executat. A murit cînd a început să bată pendula... La ce-ți mai poate servi acum ?".

„Trebuie s-o fac !", rînji bătrînul. „Nu înțelegeți ? Nu mai pot trăi așa, domnule Selvey. Dați-mi voie". Se îndreptă clătinîndu-se spre telefon. Avocatul puse iute mîna pe receptor.

„Nu !", spuse el.

Mîinile lor se încleștară, încercînd să apuce receptorul, dar cele ale tînărului învinseră cu ușurință.

„Nu mă veți opri, domnule Selvey. Mă voi duce singur. Am să spun tot. Și am să le spun și despre dumneavoastră".

Se îndreptă cu mers împleticit spre ușă, dar Selvey îl înșfăcă de păr și-l răsuci spre el.

„Nebun bătrîn ! Ce mai vrei acum ? Rodman e mort !"

„Nu-mi pasă !"

Selvey îl lovi sălbatic peste fața puhavă, peste favoriții albi. Bătrînul icni, dar continuă să încerce să ajungă la ușă. Selvey se înfurie și mai tare și îl lovi din nou, apoi mîinile i se încleștară în jurul gîtului fragil al bătrînului. Ideea îi veni de la sine. În gîtlejul slăbit de ani se mai zbătea deja doar un fir de viață. O apăsare ușoară și Selvey ar fi curmat răsuflarea aceea urît mirositoare, ar fi amuțit vocea aceea răgușită și stridentă, ar fi oprit vorbele acelea care-l condamnau...

Selvey strînse tot mai tare.

În cele din urmă îl lăsă. Bătrînul se clătină și alunecă la pămînt, frecîndu-se de trupul lui Selvey.

În pragul ușii, rigidă, Doreen îl privea cu ochi de gheață.

„Ascultă, Doreen...", spuse el.

„L-ai sugrumat !"

„Eram, în legitimă apărare !" strigă Selvey. „S-a strecurat în casă și a încercat să ne jefuiască".

Doreen trînti ușa și trase zăvorul. Selvey se lansă și se izbi disperat în ușă. Trase de clanță și o strigă, dar nu primi nici un răspuns. Apoi auzi zgomotul făcut de discul telefonului.

Situația era deja destul de gravă, fără să mai fie nevoie de prezența lui Vance în mulțimea îngrămădită în apartament. Vance, procurorul-adjunct al districtului, care îl ura pentru curajul său. Vance, care era destul de rutinat ca să dovedească cu ușurință că povestea cu intrarea prin efracție în apartament e falsă, care își va da seama că vizitatorul lui fusese invitat. Vance, care ar fi triumfat asupra lui.

Dar Vance nu prea părea triumfător. Mai curînd avea un aer perplex. Privi fix cadavrul întins pe dușumeaua apartamentului lui Selvey și spuse : „Nu înțeleg, Warren. Pur și simplu nu te înțeleg. Ce te-a putut împinge să ucizi un bătrînel inofensiv ca acesta ?"

„Inofensiv ? Cum adică inofensiv ?"

„Simplu. Inofensiv. Ăsta-i bătrînul Arlington, l-aș recunoaște oriunde l-aș vedea".

„Îl cunoști ?" Selvey era uluit.

„Firește. L-am cunoscut. Înainte de a lucra în districtul Bellaire. Un bătrîn paranoic care avea mania să declare tot timpul că a omorît pe cineva. Cum se ivea o crimă, apărea și el, gata să mărturisească că el e autorul. Dar de ce l-ai ucis, Warren ? În ce scop ?"

Traducere de :
Mihai ZAPODEANU

IN ATENȚIA CETĂȚENILOR CARE TREC PRIN ZONA PODUL ROȘ

Sîntem informați că, începînd cu data de 1 ianuarie ora 0, apa Bahluiului va curge tot la vale. E inutil deci, ca în zori, după revelion, să mai studiați fenomenul de pe balustrada aia joasă, fiindcă nu s-a montat încă plasa de sîrmă promisă și nu că-i udă dar acum apa-i și foarte rece !

MICA PUBLICITATE

Colectivul de muncă al frizeriei „Să vă fie de bine" anunță pe *atenții* ei clienți că execută în continuare aceleași tunsori moderne după ultimul jurnal.

CINE A GĂSIT un ceas de argint cu trei capace tip CFR într-o pîine albă de 3,60 este rugat să-l aducă de urgență la brutăria de lîngă SANEPID fiindcă așa nu mai merge și e amintire de familie ! Ofer recompensă consistentă plus o pîine de 3,60 ultra igienică.

MULȚUMIM tovarășilor de la APE, pentru modul exemplar în care s-au străduit să ne asigure în preajma revelionului alimentarea neîntreruptă cu apă, dîndu-ne posibilitatea să ne realizăm atît planul cît și „planurile".

Colectivul depozitului de vinuri naturale nr. 22.

FAMILIA BIȘNIȚĂ urează onorabilei familii CIUBUC un călduros LA MULȚI ANI și... șase luni și îi anunță că nu pot veni la ei de revelion fiindcă ăștia de aici nu le dau drumul. Explicații cînd veniți la vorbitorul de pe 13.

DEPOZITUL DE LEMNE nr. 301 aduce la cunoștința onoratei clientele că nu colaborează în nici un fel cu Fabrica de țigarete din apropiere.

E posibil ca lemnele pe care le găsiți în țigări să fie sustrase de la noi dar n-avem nici o dovadă. Motiv pentru care avem plăcerea să vă anunțăm că am dublat paza.

Costache PLĂCINTĂ

JOC DE SOCIETATE

de Leonardo Sciascia

Ușa se deschise brusc, fără zgomot în timp ce mîna lui mai ezita încă să apese pe butonul soneriei. Femeia îi spuse zîmbind : „Intrați, vă așteptam". Își modula vocea ca și cum într-adevăr ar fi trăit un eveniment deosebit, dorit cu nerăbdare și bucurie. El crezu că este vorba de o confuzie, încercă să-i aprecieze consecințele. Rămăsese în prag zăpăcit, ușor tulburat. Cu siguranță, se gîndi, ea aștepta pe cineva : o persoană pe care n-o cunoștea sau o cunoștea prea puțin și n-o văzuse de mulți ani. Și apoi nu avea ochelari ; de obicei, știa prea bine, purta ochelari. — „Mă așteptați ?" — „Desigur, vă așteptam... Dar poftiți, vă rog", repetă cu aceeași voce melodioasă.

Intră, făcu trei pași pe mozaicul care reproducea o veche hartă navală. Se întoarse spre ea. Închisese deja ușa și mereu surîzătoare îi făcea semn să se așeze în fotoliu.

Încercă să clarifice situația echivocă, să înțeleagă. — Pe cine anume așteptați dv. ?

— Pe cine anume ? repetă ea, zîmbind de astă dată ironic.

— Vedeți, eu...

— Dv . ?

— Vedeți, eu cred că...

— Că vă confund cu cineva. Nu mai zîmbea. Părea mai tînără. — Nu, vă asigur, pe dv. vă așteptam... E drept că nu am ochelari, dar folosesc ochelarii pentru lucrurile apropiate. V-am recunoscut de la geam. Acum, de aproape, am nevoie de ochelari : așa că nici unul dintre noi nu va avea nici cea mai mică îndoială. — Ochelarii se aflau pe o carte deschisă, cartea era pe pervazul ferestrei. În timp ce-l aștepta, atentă să audă scîrțîitul porții, începuse să citească ; dar citise doar cîteva pagini. Îl cuprinsese o curiozitate prosteasă ; ar fi vrut să știe ce lectură alesese pentru a-și înșela așteptarea. Dar oare de ce îl aștepta ? Căzuse într-o cursă, cineva îl trădase, sau bărbatul care-l trimisese își schimbase în ultimul moment intențiile ?

În mod straniu, ochelarii cu rama neagră și lată o făcură să pară și mai tînără : privirea, mărită de lentile, avea ceva uimit, înspăimîntat. Dar ea nu era nici uimită și nici înspăimîntată. Mai mult încă, se întorsese cu spatele la el, de parcă l-ar fi sfidat. Deschise sertarul unui birou și scoase niște hîrtii. Cînd se întoarse din nou spre el și se apropie, avea în mînă cîteva fotografii, pe care le ținea ca un evantai. — Nu sînt prea reușite, îi spuse, dar nu-i nici o îndoială. Aceasta a fost făcută la orele unsprezece dimineața, pe douăzeci iunie, în strada Mazzini : sînteți cu sotul meu ; aceasta la orele cinci d.a., în Piața del Popolo, pe douăzeci și trei iulie, sînteți singur, închideți mașina după ce ați parcat, iar aici sînteți împreună cu soția... Vreți să le vedeți ? — Vorbea cu un ton ironic, dar fără dușmănie, aproape nepăsător. Abia acum el se simți capabil să facă ceea ce trebuia să facă. Dar nu putea ; nu mai putea, nu mai trebuia s-o facă. Dădu din cap afirmativ, da, voia să le vadă. Ea i le dădu și rămase să-l privească cu satisfacție și cu nerăbdare ; așa cum arăți fotografii de familie, fotografii ale copiilor, și astepți complimente. Bărbatul era însă ca paralizat, percepțiile, gîndurile, mișcările îi erau lente și nefirești ; extrem de greoaie. Complimentul veni de la ea, banal și feroce : — Știați, dv. sînteți fotogenic ? și într-adevăr expunerea insuficientă nu reușea să-i umbrească identitatea, deși imaginea soției sale și a înaltului funcționar erau puțin neclare.

— Luați loc — spuse femeia, oferindu-i un fotoliu de altăuri ; și bărbatul se scufundă în el ca în prăpastia existenței sale. Apoi : — Doriți să beți ceva ? — și fără să aștepte un răspuns luă două pahare, o sticlă cu coniac. Se trezi cu paharul în mînă, în timp ce ea, în fața lui, sorbea din celălalt pahar urmărindu-l amuzată. Bău. Privi în jur ca un om care-și revine după un șoc. O casă frumoasă. Îi restitui fotografiile.

— E frumoasă soția Dv. Seamănă, nu știu dacă știți, cu principesa de Monaco. Dar după fotografie s-ar putea să greșesc. Greșesc oare ?

— Poate nu greșiți.

— Deci n-ați observat asta niciodată. — Rîse din nou, odios, cîntat. — Sînteți îndrăgostit de ea ?

Nu răspunse.

— Nu mă considerați indiscretă, nu vă întreb de curiozitate.

— De ce mă întrebați ?

— Veți vedea.. Sînteți îndrăgostit de ea ?

— Nu vreți să-mi răspundeți sau trebuie să înțeleg că nu aveți nici un sentiment pentru soția Dv. ?

— Cum doriți.

— Vreau un răspuns precis. — O spuse cu asprime, amenințător ; apoi cu ton convingător, întristat : Pentru că vedeți, eu trebuie să știu mai întîi dacă puteți suporta.

— Mai întîi de ce ?

— Ați răspuns deja la întrebarea mea.

— Nu cred.

— Ba da. V-am spus : trebuie să știu mai întîi dacă puteți suporta și Dv. nu m-ați întrebat ce va trebui să suportați, ce revelație am să vă fac în legătură cu soția Dv., cu dragostea Dv. pentru ea... V-ați agățat imediat de acel „mai întîi". Mai întîi de ce ? E clar. Nu vă interesează soția, ci soarta Dv. Corect. Așa e bine...

— Vă întreb acum : ce va trebui să suport ?

— Ceea ce voi spune.

— Despre soția mea ? Și vă întrebați dacă pot suporta ?

— Despre soția Dv. Eram îngrijorată să știu cum veți reacționa, deoarece noi doi sîntem destinați unei prietenii îndelungate, solide, și va trebui să dăm la spate multe lucruri. Desigur dacă doriți. se înțelege.

— Soția mea...

— Ajung imediat. Dar, spuneți-mi, ați înțeles ?

— Ce să înțeleg ?

— Fotografiile, faptul că vă așteptam : ați înțeles ?

— Nu.

— Nu mă dezamăgiți : dacă într-adevăr n-ați înțeles speranțele mele se prăbușesc. Și ale Dv.

— Ale mele ?

— Desigur, speranțele Dv. Nu v-am spus că vom fi prieteni ? Spuneți-mi deci, ați înțeles ? Nu vă temeți să vorbiți, n-am ascuns în casă aparate de înregistrat. Vă puteți convinge, de altfel... Eu vă ofer o muncă ușoară, rapidă, rentabilă : fără riscuri. Fără să mai spun că vă salvez dintr-un pericol imediat, sigur. Trebuie să admiteți că am dreptul să cunosc nivelul inteligenței Dv. Atunci ați înțeles ?

— N-am înțeles totul.

– Desigur... Spuneți-mi ce ați înțeles.

– Am înțeles că Dv. știți.

– Un răspuns scurt și precis. Vreți să știți cum am reușit ?

– Da, aș vrea...

– Vom pierde timp, dar este bine să știți... A, da, la ce oră trebuie să vă întîlniți cu soțul meu ? Pentru că trebuie să v-o spun chiar acum : la baza viitoarei noastre prietenii stă întîlnirea pe care o veți avea în seara asta cu soțul meu. La ce oră ?

– Dar nu trebuie să ne întîlnim.

– Vedeți, încă nu aveți încredere în mine. Îmi cunosc foarte bine soțul : este imposibil să nu vă fi dat întîlnire în seara asta. La ce oră ?

– La douăsprezece și un sfert.

– Unde ?

– Pe o străduță de țară, la treizeci de kilometri de aici.

– Bine, avem timp... Dar mai bine să mă întrebați Dv. acum ceea ce vreți să știți.

– Nu știu de unde să încep, sînt cam zăpăcit.

– Într-adevăr ? Mă așteptam să fiți o persoană mai ageră, cu reflexele mai rapide, cu o judecată promptă. Poate uimirea, zăpăceala Dv. se datorează faptului că soțul meu nu v-a spus nimic despre mine, despre caracterul meu, despre capacitatea mea de a intui gîndurile sale cele mai secrete. După cincisprezece ani de viață în comun, un bărbat ca el este o carte deschisă pentru o femeie de tipul meu. O carte stupidă, foarte plicticoasă. Ce părere aveți ?

– Despre ce ?

– Despre soțul meu.

– Dac-ar fi să judec situația în care mă aflu, este un imbecil.

– Mă bucur că mi-o spuneți. Ar fi trebuit să vedeți dinainte cît este de imbecil. Înțeleg, ați fost cucerit de prezența lui, de comportarea lui, de autoritatea, de banii cu care face paradă în mod continuu, cu pricepere, cu oarecare nonșalanță... Și are bani, nu vă temeți.. Și eu de altfel am căzut în cursă. Nu-mi pare rău : singurul meu regret este că m-am căsătorit cu el din dragoste, în loc să o fac din interes. Dar m-aș fi căsătorit cu el în orice caz : și mi-am recunoscut imediat greșeala. Și m-am adaptat, m-am acomodat, ca să spun așa, într-o situație care îmi permite să-mi manifest toate capriciile și nemulțumirile, o situație care îmi oferea tot ceea ce o femeie își poate dori, inclusiv disprețul pentru omul care trăiește alături de ea, și iată imbecilul îmi strică acum echilibrul.

– N-aș spune că este chiar așa de imbecil cum îl credeți : în cazul meu, da, fără îndoială, s-a comportat prosteste, fără precauții... Dar este un om care s-a ridicat singur, prin propriile lui forțe, cel puțin așa mi-a spus, așa spun toți ; și a devenit foarte bogat, foarte puternic...

– Aveți o părere de roman foileton american despre oamenii care se ridică prin propriile lor forțe. Îl cunosc nu numai pe soțul meu, dar și un cerc mai larg de oameni care s-au ridicat prin ei înșiși : și pot să vă asigur că toți au fost ridicați de alții ; care la rîndul lor s-au ridicat datorită împrejurărilor, prin combinații și mașinațiuni, care chiar dacă ajung la înălțimea unor fapte istorice, rămîn mizerabile și fortuite... În ultimul război, soțul meu făcea parte din batalioanele fasciste alături de Sabatelli, care a devenit apoi ministru al construcțiilor : amîndoi au fost voluntari. Și asta-i tot. Habar n-aveți ce cretin îi Sabatelli. Într-o societate dreaptă, cinstită, în care nu se întocmesc acte false, în care capacitatea proprie și meritele se recunosc, soarta cea mai favorabilă le-ar fi oferit o slujbă oarecare, ca ușieri, de ex., iar cea mai puțin favorabilă i-ar fi adus în pragul unei închisori. În schimb...

– În schimb ei sînt bogați, puternici, respectați... Dar mi-ați spus să vă pun întrebări. Îmi dați voie ?

Întreruptă din elanul ei oratoric, făcu un semn afirmativ : dar era enervată, supărată.

– Aș vrea să știu mai multe lucruri, dar prima întrebare este de ce mă așteptați tocmai în seara asta ?

– Pentru că astăzi, la prînz, soțul meu m-a întrebat dacă am intenția să ies în oraș în timpul serii : la cinema sau la o prietenă ; mi-a spus că se va întoarce tîrziu, foarte tîrziu, deoarece participă la o ședință a consiliului de administrație al uneia din întreprinderile sale. A avut două ședințe de acest fel în vara asta : deci a treia urma să fie cea mai potrivită. Potrivită pentru el, fatală pentru mine. Pentru că nu numai eu, dar chiar și cei care îl cunosc mai puțin, știu că este stăpînit de ideea unei superstițioase perfecțiuni bazate pe cifra trei. Să nu mai vorbesc de nouă care îl înnebunește. Deci, a treia ședință, pe data de trei ; și Dv. ați sunat exact la orele nouă. El v-a spus, nu-i așa, să sunați la ora nouă fix ?

– Da, dar credeam...

– ...că este un detaliu calculat de judecata lui sistematică. Habar n-aveți cît de puțin sistematică îi este judecata, admițînd că ar avea-o. Și mai adaug că în hotărîrea lui de a vă încredința o misiune, ca să spun așa... delicată, riscantă... rolul principal l-a jucat faptul că sînteți profesor de matematică. El de abia a auzit de tabla lui Pitagora și de aceea nutrește convingerea că hoțiile lui și în general toate loviturile care reușesc sînt rezultatul unei sublime matematici. În spargerile bancare aude muzica sferelor. Spargeri despre care citește în ziare : cronometrate, perfecte... Și dacă nu sînt perfecte, el le studiază după articole rezumative, le caută punctele slabe, greșelile, le aduce la perfecțiunea ideală. Așa s-a întîmplat și în cazul nostru. Acum cîțiva ani a fost o crimă, poate vă aduceți aminte, de un proces renumit. Soțul meu era atît de pasionat, încît trimitea un funcționar în fiecare dimineață ca să-i țină loc în sală, la tribunal. În același timp căuta greșelile care-l aduseseră pe protagonist în boxa acuzaților. Și iată că și el făcea o greșeală... Dacă Dv. astăzi... În fine, dacă lucrurile s-ar fi desfășurat conform planului său, cel puțin zece persoane și-ar fi amintit de interesul pentru acel proces, mai ales funcționarul care-i păstra locul în sala de ședințe și unul dintre judecători, care-l cunostea bine și care, de la înălțimea estradei, îi zîmbea uneori.

– De atunci ați început să-l bănuiți ?

– Încă de mai înainte ; dar din pasiunea lui pentru procesul acela am înțeles că intențiile i se concretizau într-un plan precis.

– Și v-ați adresat unei agenții particulare.

– O treabă foarte lungă, foarte costisitoare ; dar, după cum se vede, merită. Timp de cîțiva ani agenția nu m-a informat decît despre infidelitățile sale conjugale. Să rîzi nu alta : infidelități ! La cîteva luni de la căsătorie nu-mi mai păsa de nimic. Își plătise întotdeauna femeile, continua să le plătească ; mă plătise și pe mine prin căsătorie, crezînd că prețul meu, oricît de mare și de lungă durată, este acceptabil.

– Și nu era acceptabil ?

– Evident nu.

– Vreau să spun : de ce devenise inacceptabil ?

– Din cauza mea, desigur. Am făcut tot ce s-a putut pentru a-l îndepărta de mine, pentru a-l scoate în afara vieții mele, la marginea zilelor și a nopților mele. O margine foarte subțire, un mic tapis roulant de cecuri. Nu, n-am avut alți bărbați. Mai bine zis : o singură dată, cînd soțul meu a început să mă dezguste. Așa, ca să încerc. Un eșec. Să nu vă faceți deci iluzii.

El se înfurie, căută un răspuns violent.

– Nu vă supărați. Știu bine, nu sînt frumoasă, nu mai sînt tînără, mi-ați putea spune foarte bine că sînt urîtă și bătrînă. Voiam doar să precizez că v-ați putea face iluzia de a stăpîni toți banii mei, și nu numai o parte din ei, trecînd peste trupul meu viu, după ce ați trecut peste trupul mort al soțului meu : iar eu doresc ca totul să fie limpede între noi chiar de acum.

– Deci recunoașteți că nu numai soțul Dv. este vinovat ?

– Nu recunosc nimic ; și dacă Dv. aici unde ați ajuns, unde am ajuns noi doi, aveți chef să cîntăriți cele două acțiuni posibile, executarea planului soțului meu sau executarea planului meu, pe o balanță a dreptății, treaba Dv. Dar în aceste treburi nu e bine să cîntărești. Nu-i bine să cîntărești așa. Dv. – și îi surise lingușitor – sînteți așa. Dv. – și îi surise lingușitor – sînteți un mic criminal lacom : de ce să vă permiteți un lux care vă poate distruge.

– Nu sînt un criminal.

– Oare ?

– Nu sînt mai criminal decît Dv.

– Da, așa-i. Și mult mai puțin decît soția Dv.

– Se poate. Dar de unde știți ?

– Deduc din cele ce știu. Dv. nu știți că soția Dv., are de-a face, ca să spun așa, cu alți bărbați ?

– Nu-i adevărat !

– Ba da, este adevărat. Nu vă enervați. Ce-i pot lua unei femei ca soția Dv. bărbații pe care-i frecventează ? Sînteți o pereche frumoasă, vă simțiți bine împreună, doriți aceleași lucruri, nu vă certați niciodată, vecinii vă privesc cu simpatie... Primul raport pe care mi l-a trimis agenția particulară de detectivi spunea numai lucruri bune despre voi... ea are douăzeci și doi de ani, predă la o grădiniță, este frumoasă, elegantă, veselă ; el, douăzeci și șapte de ani, profesor de matematică, suplinitor la un liceu, simpatic, serios ; foarte îndrăgostiți unul de celălalt,

foarte liniștiți... Al doilea raport, și toate celelalte mai apoi, nu adaugă nimic despre Dv. ; dar dezvăluie o activitate surprinzătoare, nebănuită, a soției. Pentru bani, fără îndoială. De aceea, chiar dacă într-adevăr pînă acum nu știați, fiți liniștit. Pentru bani, numai pentru bani... Și o dată, numai o dată a avut relații și cu soțul meu !

– Bănuiam. Am bănuit, la început : am crezut că soțul Dv. se împrietenise cu noi numai pentru că voia să ajungă la soția mea. Dar n-am crezut că soția mea va accepta. Apoi bănuiala s-a risipit : nu mai aveam de ce să cred că venea pentru a-mi ispiti soția, din moment ce declarase deschis ceea ce voia de la noi.

– Dar, în planul soțului meu, o mică liaison cu soția Dv. era necesară. Pentru a se folosi de ea, cred, în eventualitatea că Dv., din întîmplare sau dintr-o scăpare în executarea planului, ați fi dat greș. Ar fi spus : am avut o legătură cu soția lui, el a aflat, din răzbunare mi-a ucis soția ; sau, a omorît-o pentru că mă căuta pe mine, ca să mă omoare și ea i-a rezistat sau l-a umilit sau în alt chip a trezit în el porniri violente... Dar să nu vă cuprindă bănuiala că în orice caz, și de comun acord cu soția Dv., soțul meu v-ar fi pus poliția pe urme ; nu, el nu ajunge la asemenea subtilități. Și apoi sînt sigură că soția Dv. nu ar fi acceptat niciodată această soluție finală : cred că am înțeles ce tip de femeie este.

– Ce tip de femeie ?

– Îmi seamănă. Seamănă cu multe altele... Ne plac lucrurile, le adorăm ; în universul iubirii, lucrurile au fost puse în locul lui dumnezeu. Vitrinele sînt bolta noastră cerească, dulapurile și bucătăriile americane conțin universul. Bucătării în care nu se gătește, ca la televiziune... Tatăl meu, care era un mic burghez, a trăit toată viața în case cu chirie, fără a simți nevoia să aibă o casă proprie. Astăzi oricine dorește să fie proprietarul casei în care locuiește ; se aruncă în datorii, în împrumuturi pe douăzeci și cinci de ani, pentru a poseda o casă. Ideea eternității, ideea infernului s-au rezumat la împrumuturi bancare pe douăzeci și cinci de ani. Băncile administrează metafizica. Dar... să lăsăm... Deci, soția Dv. îmi seamănă. Ne asemănăm toate, asta-i nenorocirea. Soția Dv. are în plus indiferență sau inocență. Sînt sigur că ea a fost cea dintîi care s-a entuziasmat cînd soțul meu v-a propus afacerea... Apropo : în ce termeni v-a propus-o ?

– A vărsat deja în contul nostru la o bancă din Hamburg, o sumă foarte mare.

– Cît ?

– Două sute de mii de mărci.

– Deci în seara asta, în loc să veniți aici, puteați să luați avionul de Hamburg și...

– Aș fi putut. Dar peste doi ani, dacă totul ar fi mers bine, aș mai fi avut alte patru sute de mii de mărci.

– Veți avea de la mine cinci sute de mii de mărci, peste șase luni. Aveți încredere ?

– Nu știu.

– Trebuie să aveți încredere. Țineți cont că planul meu comportă un risc minim, în timp ce planul pe care voiați să-l executați v-ar fi dus la închisoare cu o precizie matematică. Agenția particulară era însărcinată să trimită poliției, în cazul în care mi s-ar fi întîmplat ceva, copii după rapoarte și după fotografii... În timp ce acum, chiar admițînd că eu nu-mi țin angajamentul sau că am intenția să vă trădez, riscați să nu mai aveți alți bani și să fiți condamnat pentru crimă pasională, de onoare. Doi sau trei ani de închisoare, și de multe ori apare și o amnistie. Așa că, un sfat bun : în cazul în care cădeți în cursă, vorbiți mereu de trădarea soției Dv., de crunta dezamăgire pe care v-a cauzat-o soțul meu. Așa să faceți.

– Dacă mă gîndesc mai bine, Dv. îmi întindeți o cursă.

– V-aș crede un idiot, dacă n-ați pleca de aici cu această bănuială... Se uită la ceas, se ridică și spuse zîmbind : – Mă veți considera indiscretă, dacă vă întreb cum trebuia să mor ?

– Revolver.

– Foarte bine... Duceți-vă acum, sîntem în limita timpului necesar pentru a ajunge la locul întîlnirii. Mult noroc.

Îl întovărăși pînă la ușă, surizînd cu blîndețe, matern. Înainte de a închide, cînd el se îndreptase deja spre portiță, îl rechemă cu o șoaptă. – Vă rog, spuse, mai multe gloanțe, este foarte voinic. Vorbea de parcă ar fi cerut o atenție specială pentru un copil mai debil. Și apoi : – Aveți amortizor, îmi închipui.

– La revolver ? Da, am.

– Bine. Din nou noroc. – Închise ușa, se rezemă de ea. Zîmbea încîntată, savura fiecare silabă spunîndu-și : Amortizor : omucidere premeditată. Se apropie de fereastră. Îl văzu ieșind pe portiță.

Se așeză în fotoliu. Se ridică. Se plimbă de colo-colo. Atinse cu mîna diverse obiecte, ca și cum le-ar fi mîngîiat. Se opri în fața tablourilor. Se uită la ceas. Se duse la telefon, formă numărul, spuse cu o voce agitată : – Soțul meu mai este încă la birou ?... A plecat deja ?... Sînt îngrijorată, sînt foarte îngrijorată... Da, da, știu că nu este prima dată cînd vine tîrziu ; dar în seara asta s-a petrecut ceva care mă neliniștește... L-a căutat un tînăr, avea un chip rătăcit, amenințător ; l-a așteptat aici ; a plecat chiar acum. Mi-a fost teamă... Nu, nu este numai o părere ; din păcate știu din ce motive tînărul era așa de rătăcit, de amenințător... Dar soțul meu a plecat de mult ?... Da, mulțumesc. Bună seara... Da, noapte bună. Puse receptorul în furcă, formă un alt număr, vorbi cu vocea mai agitată, mai îndurerată, – Comisariatul ? Vă rog, cu comisarul Scoto... Da, vă rog, dați-mi-l imediat... O, domnule comisar, ce noroc să vă găsesc la această oră... Sînt doamna Arduini... Sînt îngrijorată, foarte îngrijorată... Soțul meu... Este umilitor, trist pentru mine : dar nu pot să nu spun... Soțul meu are o legătură cu o femeie căsătorită, o femeie foarte tînără, foarte frumoasă... Da știu, l-am urmărit printr-o agenție privată, nu mi-e rușine s-o spun... Nu, nu vreau să-l acuz de adulter dimpotrivă, mă tem să nu i se întîmple ceva... Vedeți, astă-seară a venit la mine soțul ei, un tînăr profesor : era tulburat, foarte nervos. Am fost imprudentă, l-am primit în casă ; l-a așteptat aici cîteva ceasuri, avea o atitudine amenințătoare. Am încercat să-l fac să vorbească, dar răspundea evaziv, în puține cuvinte. Acum a plecat... Da, de cîteva minute... Am telefonat soțului meu, ca să-l avertizez, dar plecase deja de la birou. Ar fi trebuit să fie acum acasă, nu puteți face nimic ?... Da, bine – spuse aproape plîngînd – am să mai aștept jumătate de oră și voi suna din nou... Vă mulțumesc.

Traducere de :
Victoria NAUM

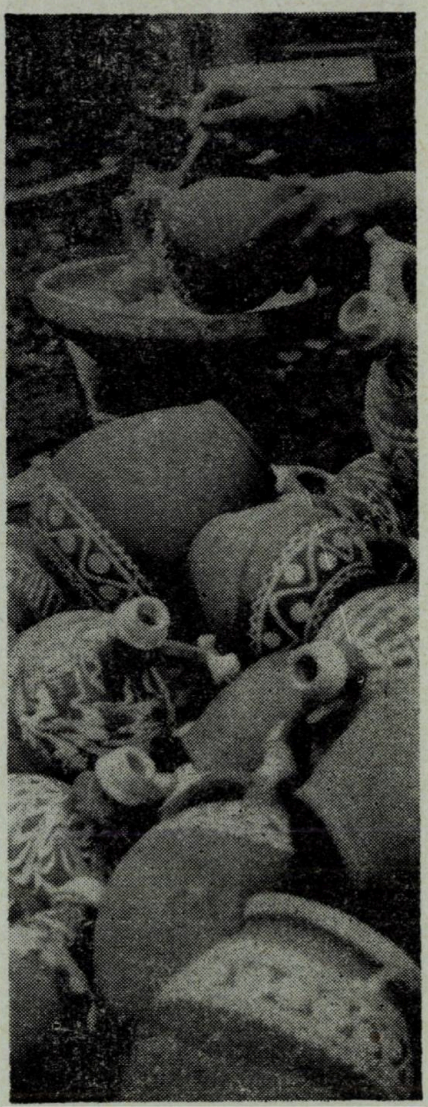

Meșteșugul olăritului în satul Gălășoaia-Gorj
(Fotografia : Dumitru CAZAN)

BUNĂ SEARA, COPII!

de Ioan Chelaru

Bună seara, copii!

A fost odată ca niciodată, un revizor contabil. Era bătrîn tare, avea o mulțime de bărbi mari, albe, și o babă cu mult mai mare acasă. Toată ziua sta pe malul mării și aștepta să se prindă și în plasa lui ceva, să ducă babei acasă să gătească. Dar gestionarii ce înotau cu duiumul în această mare în care pescuia el, îi cunoșteau plasa ca pe un cal breaz, așa că de cele mai multe ori se întorcea în apartamentul lor modest cu ea goală. Baba îl boscorodea, el tăcea, se așeza lîngă calorifer și trăgînd pe nas fumul din țigară, sorbea îngîndurat din cafea.

— Uită-te și tu în jurul tău, zicea baba, toate sînt triste și învechite. Mi-aș dori și eu o sufragerie „Louis XV", că m-am săturat pînă în gît de mobila asta nouă de hol „Mardana", de care și-a cumpărat toată lumea, pînă și amărîții ăia de Dumitrești. Ne-ar mai trebui un frigider „Thomson" original, că și „Zil" au ajuns toți amărîții să aibă.

Moșul ofta, își lua plasa și pleca la pescuit, munca lui de fiecare zi. Dar oricît se străduia el, mare lucru nu cădea în ea. Așa, cît s-o duci de azi pe mîine.

Într-o zi însă, cînd să plece spre casă, ce-și zise, hai să mai arunc odată plasa, poate! O aruncă, dar zadarnic! Cînd o trase mai aproape de ochi s-o vadă mai bine, înăuntru nu era decît un mic responsabil, atît de mic, încît abia puteai să-l vezi. Iar el se făcuse și mai mic și se ascunsese după un nod. Era gata, gata, să-l arunce înapoi de unde îl pescuise, bineînțeles, nu așa, pe degeaba, cînd, uitîndu-se mai bine, văzu că are pe cap o... lipsă atît de mare și strălucitoare, cum nu mai văzuse moșul pînă atunci.

— Ce-o fi asta, se miră el făcînd pe neștiutorul.

— Moșule, moșule, își împreună mîinile responsabilul, eu sînt cel mai mare delapidator dintre gestionari, dacă îmi dai drumul am să-ți îndeplinesc trei dorințe. Ori care ar fi ele.

Stătu moșul, se gîndi, se răzgîndi, se scărpină cu creionul după ureche, mai mîncă o friptură, două, trei, mai bău un vinișor și apoi se hotărî.

— Baba mea e tare hapsînă, zise el. Nu eu, ea. Așa că, să-i duci de ziua ei în dar o sufragerie „Louis XV". Și scăpăm amîndoi. Că mie mi-e tare milă de tine.

— Ce-i aia, „Louis XV"? făcu responsabilul.

— Nu știu nici eu, capricii de femei, răspunse moșul, te interesezi la consignație, citești mica publicitate și trebuie să afli. Ceva trebuie să fie.

— Bun, s-a făcut, se învoi responsabilul. Și cînd e ziua dumneaei?

— Mîine, să zicem, conchise moșul.

Bătură palma, băură adălmașul și se despărțiră cei mai buni prieteni.

Cînd ajunse acasă și-i povesti babei plin de fericire ce-i căzuse în plasă pe ziua aceea, baba începu să facă spume și să moară de ciudă și mai multe nu.

— Bine, mă, limitatule, că așa te-am știut o viață întreagă, cînd pui mîna pe un asemenea cașalot, tu îi dai drumul numai cu atît? La cît a cărat el acasă din averea statului putea să-ți mai pună ceva alături. Dar tu ești un tont. Du-te imediat înapoi și spune-i să nu apară în ochii mei fără un frigider „Thomson" lîngă sufragerie, că a încurcat-o!

— Dar de unde „Thomson", dragă, întrebă speriat moșul.

— Îl privește, răspunse baba trîntindu-i ușa în nas. Apoi o deschise numaidecît și-i strecură printre dinți. A! Nu uita să-i spui să pună în frigider și două, trei kilograme de măsline!

Sărmanul moș rămase singur în fața blocului și obrazul îi crăpa de rușine și alta nu. Cum să se ducă el în miez de noapte la bietul delapidator, să-l scoale din somnul lui liniștit și să-l încerce cu pretențiile astea nesăbuite ale trăznitei de babă. Dar n-avu încotro pînă la urmă, știa că n-o scoate la capăt cu încrîncenata și nesătula, așa că, pîș, pîș, cu inima încărcată de durere porni către cartierul Drumul Taberei unde locuia gestionarul, că-i luase adresa pentru orice eventualitate.

Acesta îl primi în papuci, în halat, nu se culcase, asta era bine, sărbătorea cu soția evenimentul întîlnirii dintre ei doi. Adică dintre moș și el. Picase la țanc. Alte fripturi, alte... alt vin, vreau să zic, mă rog, tot dichisul, ca la orice om gestio...ă...gospodar, responsabil în casă.

Cei doi îl văzură de la o vreme pe moș, că oricît turnau în el, neam, nu se înveselea deloc.

— Ce aveți, nu vă simțiți bine la noi? făcu soția responsabilului cu cel mai grațios zîmbet pe buze.

— Ba da, nu-i vorba de asta. Pe mine m-a adus alt vînt încoace, răspunse moșul.

— Păi, să stăm de vorbă, se sperie de data aceasta de-a binelea responsabilul. Care-i baiul?

— Baiul e că baba mea e smintită. Vrea neapărat lîngă sufragerie și un frigider „Thomson". Îmi crapă obrazul de rușine, dar asta e, n-am ce face.

— Atîta numai, se luminară dintr-o dată cei doi, dar asta e floare la ureche, noi credeam că cine știe ce mare necaz vi s-a întîmplat. În familie sau la servici.

— ...și mai are o dorință, abia șopti cu glas mic moșul.

— Să auzim!

— Vrea ca frigiderul să aibă înăuntru două, trei... patru, ca să-i duc și șefului meu unul, kg. de măsline.

Gestionarul se întunecă aici puțin la față, dar încercînd să iasă demn din situație, făcu un efort și zîmbi.

— Asta e mai greu... Am să încerc, nu promit, dar cred că vom rezolva. Hai, să trăiești! și ridică paharul.

În noaptea aceea au făcut-o lată.

A doua zi, așa cum fusese vorba, sosi sufrageria „Louis XV" —o capodoperă, ce să mai vorbim și alături, frigiderul. Baba țopăia de bucurie din bucătărie pînă în dormitor, dar cînd deschise ușa frigiderului se făcu stacojie. Înăuntru, nici urmă de măsline.

— Unde sînt măslinele? tună ea către moș, care se făcuse mititel lîngă caloriferul lui. Pune mîna imediat pe telefon și vezi ce s-a întîmplat cu ele! Problema nu suportă amînare. Am invitat pentru diseară musafiri și trebuie să le luăm fața definitiv. Fără măsline am stricat totul. „Louis XV" fără măsline în ziua de azi?!

Moșul n-avu încotro și puse mîna pe telefon.

— Alo, da, ce se aude cu măslinele?

— Păi, să vedeți că am pricolat un fincolast acum... mîine untrelzor... — Cum, cum? — N-am mai r... și s-a întrerupt brusc legătura.

Ce să fie, ce să fie!

Sări din papuci, cum se afla şi se duse jos la un telefon public. Dincolo, telefonul – la măsline, suna în gol, nu răspundea nimeni. Se întoarse trist sus, ce să facă, se gîndea înfiorat ce să-i spună babei lui nebune acum şi cum se apropia aşa, văzu din depărtare cum dispăruseră şi sufrageria „Louis XV", şi frigiderul, iar în locul lor apăruse...

Noapte bună, copii !

Deslegările jocurilor „Cuvinte încrucişate" de la paginile 115, 116, 117, 118

„ION MINULESCU"

ORIZONTAL : 1) Romanţa-Est. 2) Oradea-Umor. 3) Mănăstire-E. 4) A-T-Timm-Mi. 5) Noua-Apaşi. 6) Al-Rona-Inc. 7) Toi-Acelei. 8) Lumea-Aga-R. 9) El-Litri-Da. 10) Mut-Triptic. 11) Nirvan-Tibi.

„ION ELIADE RĂDULESCU"

ORIZONTAL : 1) Zi-Umanitatea. 2) Baciu-Oficial. 3) Una-Mireasa-E. 4) Rulment-Ra-Mx. 5) AA-I-U-Ia-Coe. 6) Trecutul-San. 7) Oil-Dimineţei. 8) Ruin-L-Sarada. 9) U-A-M-I-Caras. 10) La doamna-Fa-M. 11) Destăiunirea. 12) Gi-Acriu-Melc. 13) Bolnav-Lui-Ae.

„LITERATURA ROMÂNĂ PÎNĂ LA 1900"

ORIZONTAL : 1) Depărăţeanu. 2) Eminescu-Er. 3) Litera-Lege. 4) Ali-Act-Arc. 5) Visa-Haz-Uh. 6) Ra-Boiu-Ize. 7) Antim-Taaz. 8) N-Olahus-Ie. 9) Catina-Tr-R. 10) Eni-A-Prale. 11) AA-Istrati.

„ION BARBU"

ORIZONTAL : 1) Oul dogmatic. 2) Driada-Lava. 3) Aur-Ibia-It. 4) Tip-Anis-E. 5) N-Soare-Ora. 6) Ermetica-I. 7) Nu-T-Tandur. 8) Oss-D-Tie-O. 9) Ritmuri-Sia. 10) One-Pc-Gest. 11) Ceata-Nunta.

„GH. BRĂESCU"

ORIZONTAL : 1) Cantonament. 2) Alte-E-Amor. 3) Me-Matei-U. 4) Ecler-Local 5) Lua-Moara-A. 6) E-Toasturi. 7) Ovid-A-Lisi 8) Nenea-I-Eta. 9) Ira-Progres. 10) Sd.-Decavati. 11) Mezel-Ne-I.

„ION PILLAT"

ORIZONTAL : 1) Ţărm pierdut. 2) Imagini-Ino. 3) Mim-Nt-Insa. 4) Pneu-Ecou-C. 5) Tl-Arta-Ca. 6) Viţii-Ndi. 7) Ir-R-Oi-Ert. 8) Recuerdo-Ea. 9) F-Apa-Alesi. 10) Urs-Baragan. 11) Leagăn-Ţara.

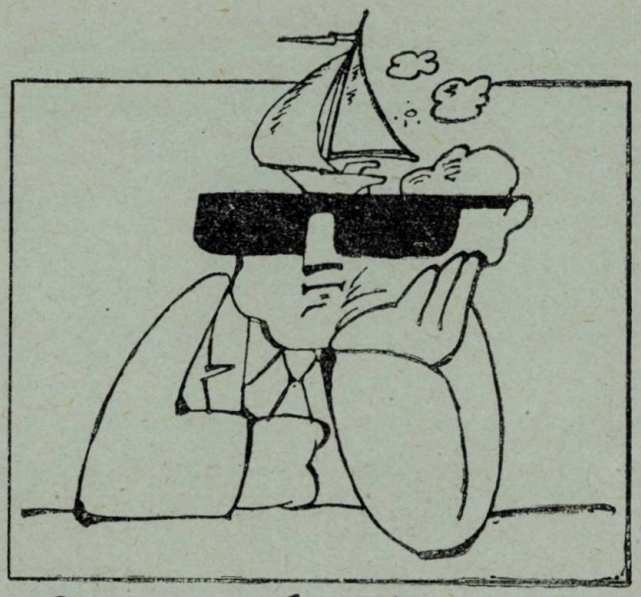

Cuvinte încrucişate

Literatura română pînă la 1900

ORIZONTAL : *1) Poet considerat de unii critici un „petrarchist realizat", autor al unor reuşite portrete suave în tonuri renascentiste, scăldate într-o bogăţie de azur, lumină şi aur. 2) Marele nostru poet, ale cărui idealuri sublime se confundă cu dorinţele poporului care i-a fecundat inspiraţia — Eliade Rădulescu, scriitor, filolog şi îndrumător literar al cărui impact cu viaţa culturală românească a lăsat urme de neşters în patrimoniul literar. 3) „...ştiinţe-arte", unul dintre periodicele care au contribuit la propagarea culturii secolului al XIX-lea (sing.) — Normă. 4) În „Palia" de Orăştie ! — Diviziune a pieselor lui Alecsandri, Caragiale etc. — Resort. 5) A năzui — Trăsătură caracteristică a pieselor lui Caragiale etc — În puhoi ! 6) Soare — Poet transilvan, autor de manuale şcolare ; Academia, al cărei membru corespondent era, premiindu-i unele dintre lucrările sale (1834—1903) — Vize de la 3 la 5 ! 7) Mare cărturar român (1660—1716) care a jucat un rol important în dezvoltarea culturii româneşti — Riu în Belgia. 8) Istoric şi cărturar umanist, considerat un mecena al filozofilor şi scriitorilor umanişti, cu mari merite în diplomaţie şi în organizarea învăţămîntului — Ion Eliade. 9) O figură foarte populară printre scriitorii paşoptişti, „naşul" ziarului „Pruncul român", a cărui poezie vădeşte un tumult interior — Tempea Radu, descendent al unei adevărate dinastii de cărturari ardeleni, autor al unei gramatici române. 10) Trei seturi la tenis ! Poet ieşean, plin de ciudăţenii, care a ţesut în jurul său o aureolă de polivalent spirit inventiv (1769—1847). 11) Alexandru Amiras, cărturar al cărui nume rămîne în istoria literaturii române legat de „Cronica anonimă a Moldovei" — Scriitor moldovean, autorul primei piese de inspiraţie istorică în dramaturgia română.*

VERTICAL : *1) Mare scriitor şi dramaturg român, autorul unei valoroase trilogii dramatice vizînd cîteva momente importante din istoria neamului. 2) Publicist, colaborator la mai toate revistele literare ale vremii, a compus şi a prelucrat muzica pentru o serie de vodeviluri şi dansuri populare româneşti — Soţia Meşterului Manole din legenda omonimă. 3) Folclorist şi etnograf cu importante contribuţii în literatura de specialitate (1858—1920) — „Foaia pen-*

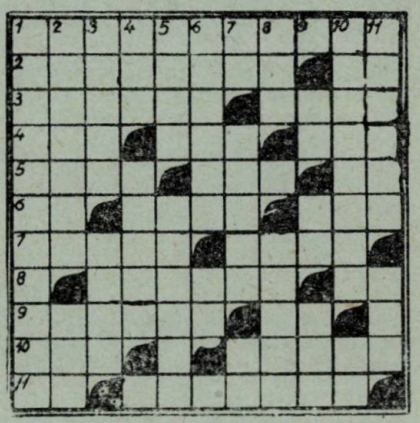

tru...", săptămînal literar care şi-a cîştigat reputaţia datorită colaborărilor lui Vlahuţă, Coşbuc, Macedonski ş.a. 4) La Ranetti ! — Îndemînatici. 5) Rare şi amestecate ! — Omuleţ (reg.). 6) Mare personalitate culturală, spirit enciclopedic şi dinamic, care a contribuit la dezvoltarea învăţămîntului, a încurajat dezvoltarea artelor şi ştiinţei, constituind o verigă trainică în neîntreruptul lanţ al culturii româneşti — Sămînţă de rîs. 7) Tita Catană — Fervent şi consecvent susţinător al ideilor paşoptiste, colaborator asiduu la periodicele vremii, cu poezii exprimînd net poziţia sa faţă de evenimentele sociale ale timpului său — Capul lui Prale ! 8) Un leu pe dos ! — Asociaţie culturală reunind în jurul ei mari personalităţi. 9) Ermiona Asachi, participantă activă la acţiunile culturale ale ilustrului ei părinte, autoare de traduceri de bună calitate din proza universală cu intenţii educative — Iulia Aricescu, care în cele mai multe din poeziile ei celebrează Unirea şi pe conducătorii revoluţiei paşoptiste — Livadă (reg.). 10) Importantă personalitate culturală ieşeană, considerat a fi primul nostru mare prozator modern, cu un aport însemnat la tezaurul culturii româneşti — Lei ! 11) Mare cronicar, autorul „Letopiseţului Ţării Moldovei" — „...nouă", săptămînal ieşean la care au colaborat şi Alecsandri, Eminescu şi Creangă.

DICŢIONAR : IZE, TAAZ, ENI, ANE, EUL.

Presa românească pînă la 1900

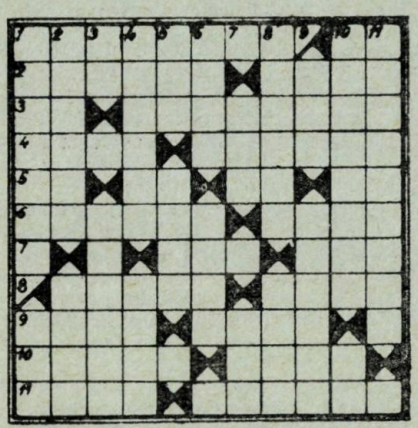

ORIZONTAL : *1) Cotidian politic şi literar apărut la Craiova în 1884 — Nota bene. 2) „Arhiva...", săptămînal apărut la Bucureşti şi dedicat în exclusivitate celor de la ţară, în vederea formării gustului literar al ţăranilor — Localitate în Tanzania. 3) Paginile 5 şi 3 din „Curiosul" ! — Publicaţie literară editată şi redactată de C. Bolliac (1836—1837). 4) Informaţie apărută în presă — „...românească", revistă literară apărută la Iaşi, ca supliment al ziarului „Albina românească", redactată de Kogălniceanu. 5) În fire ! — Calc ! — 1867 este cel al apariţiei revistei „Convorbiri literare" — „Ghimpele" ! 6) Periodic literar şi muzical craiovean fondat în 1895 (neart. pl.) — „Literestiinţe...", revistă literară săptămînală din Capitală, al cărei scop era să sprijine afirmarea noii generaţii de scriitori (1898). 7) „...nouă", organul literar şi politic al „Junimii" — Riu în U.R.S.S. 8) Lutri — Hamac rupt la un capăt ! 9) „România...", cotidian politic şi cultural, printre ai cărui susţinători se numărau şi Caragiale, Coşbuc, Iorga, Vlahuţă ş.a. — Cotidian politic şi literar apărut la Iaşi în 1896, acordînd un spaţiu larg vieţii culturale. 10) Gazetă bisăptămînală condusă de Al. Macedonski (1873) — Înfiinţează în 1884 ziarul „Lupta" pe care-l conduce efectiv pînă în 1892. 11) Un tip agil dar cam încurcat ! — Gazetă satirică scrisă aproape în întregime de Al. Macedonski, cu o tentă antimonarhică (1880).*

VERTICAL : *1) Revistă literară din care a apărut la Turnu Severin, un singur număr, la 9 aprilie 1895 — „Adevărul de...". supliment literar al ziarului „Adevărul", avînd printre colaboratori pe Gorovei, Ranetti, Anghel. 2) Calendar literar care urma să inaugureze o serie de astfel de publicaţii anuale, Delavrancea luînd şi el parte la editarea primului număr — Plebe. 3) De două ori la „Aurora" ! — „...Craiovei", publicaţie săptămînală care găzduia producţii literare ale unor însemnaţi scriitori români şi străini. 4) Gazetă satirică săptămînală, apărută la Bucureşti şi suspendată din cauza virulentelor sale critici îndreptate împotriva guvernului (1860) — Culegător de folclor care a colaborat permanent cu producţiile sale la diverse gazete ale timpului (Teodor). 5) Mijloc de călut ! — Casta căreia îi aparţinea Antim Ivireanul, fondatorul unei adevărate şcoli tipografice. 6) Cotidian politic şi literar care a editat şi cîteva suplimente cultural-literare, reunind semnături prestigioase (1893—1896) — Superstiţie. 7) Ultimele pagini la „Sarsailă" ! — Lichid. 8) „...lumei", publicaţie săptămînală apărută la Iaşi, fiind prima gazetă din istoria presei româneşti care se adresa păturilor de jos ale societăţii, şi mai cu seamă tineretului — Din cînd în cînd. 9) Orăşel în China — „Acera...", revistă literară apărută la Bucureşti la 1 aprilie 1875. 10) Cotidian politic şi literar apărut la Iaşi şi numărînd printre colaboratorii săi şi pe sonetistul Mihai Codreanu (1897—1898) — La „Aurora" ! 11) Scriitor român care şi-a făcut debutul în „Curierul românesc", aflat sub patronajul lui Heliade Rădulescu (1800—1880).*

DICŢIONAR : CHAO, OES, AMAC, IGAL, HSU.

Ion Minulescu

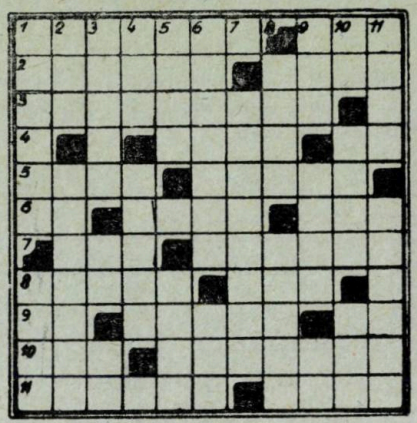

ORIZONTAL : *1) Gen de poezie abordat de Ion Minulescu cu o deosebită măiestrie, ceea ce i-a adus reputaţia de poet al lor — „Ita...", poezie în care Minulescu îşi autodefineşte versurile. 2) Localitatea unde se petrece acţiunea povestirii „De vorbă cu Necuratul" — Împreună cu lirismul întregeşte caracterul dual al poeziei minulesciene. 3) „O, nu te apropia de...", poezie ce are caracterul unei litanii antireligioase. 4) Localitate în Austria — „Rînduri pentru Tzu-Ko", poezie străbătută de un umor duios. 5) Inedită — Haimanale. 6) „Da capo... fine", una dintre piesele într-un act ale lui Minulescu — „...del Rio", o altă piesă relevînd virtuţile de dramaturg ale poetului — Începutul începutului ! 7) Punct culminant — „...care va veni", poezie cu tentă melancolică. 8) „Strofe pentru toată...", volum de versuri apărut în 1930 — Demnitar turc (od.). 9) „Strofe pentru...", versuri aparent paradoxale, dar avînd o semnificaţie profundă — Unităţi de măsură pentru lichide — „Rînduri pentru cuvintele Nu şi...", versuri de un lirism cald. 10) „Romanţa răspunsului...", o avalanşă de întrebări febrile pe care poetul le adresează iubitei, după mulţi ani de despărţire — „...banal", un grupaj de poezii înlănţuite ca idee. 11) Pseudonim sub care apar primele producţii poetice ale lui Minulescu — „Hodie mihi, cras...", poezie din ciclul „Patrusprezece inedite".*

VERTICAL : *1) „Corigent la limba...", volum în proză, declarat autobiografic — „La umbra crucilor de...", poezie atacînd profeţii mincinoşi. 2) „Ultima...", versuri înduioşătoare despre moartea unui acrobat de circ — „Pe malul...", descriere peisagistică trădînd jovialitatea poetului. 3) Eroul povestirii „Apa, gîsca şi femeia" — „Cîntecul unui...", un admirabil portret moral creionat în numai patru strofe — Tir ! 4) Artista lirică din „Măşti de bronz şi lampioane de portelan" — Simbolul spiritului poetic, prezent în „O, nu te-apropia de mănăstire". 5) Localitate în Anglia — Dată cu usturoi (reg.). 6) Femeia de care se îndrăgosteşte Mircea Băleanu („Roşu, galben şi albastru") — Localitate în Iugoslavia. 7) „...postumă",*

poezie de inspirație lugubră — Țara spre care urma să se îndrepte Mircea Dorneanu înainte de a fi împușcat de Irena („Pleacă berzele"). 9) În teme ! — Repulsie — Tudorel Ionescu. 10) Îndemn canin — „De vorbă cu... însumi", volum în care sinteza lirico-umoristică se realizează armonios, dialogul fiind o coordonată omniprezentă în volum — Dibaci la început ! 11) Cifră care apare obsedant în majoritatea poeziilor minulesciene — „...lui Hegesias", piesă grotescă tragică în trei acte (neart. pl.).

DICȚIONAR : TIMM, NEST, AITA, TRN, DIB.

Ion Pillat

ORIZONTAL : *1) Volum de poezii constituind un act de natură intelectuală, ale cărui sensuri sînt amplificate prin contribuția unui suflu de experiențe și trăiri personale (2 cuv.). 2) „...toamna", un frumos pastel autumnal — În linotip ! 3) „Stelă de...", poem într-un vers definindu-l pe acest artist al expresiei — Nicola Traian — Dar. 4) La mașină — „...marine", ciclu de șapte poezii din volumul „Eternități de-o clipă" (sing.). 5) Tel ! — „...poetică" abilitate pe care poetul, cu o splendidă conciziune, o definește într-un singur vers ca fiind „iubiri, dureri, amurguri, un vers în scrum de ani" — „...să suim la tine", poezie de factură livrescă. 6) „Singele...", despre care Pillat spune „Ca vremea nu se-oprește, ca moartea nu-l aud" — Puțin candid ! 7) „La întîlniri" ! — Ovine — Fiert la urmă ! 8) Poezie rememorînd cîteva ore petrecute în grădina pariziană Luxembourg — Dinsa. 9) „...neîncepută", unul dintre poemele într-un vers — Poezie din volumul „Țărm pierdut" (neart. pl.). 10) „...lui Donici", poezie prin care Pillat ne introduce în lumea fabulei (neart.) — „Gorgane pe...", alt poem într-un vers. 11) „Cîntec de...", poezie care, prin însăși structura ei lingvistică, are un efect hipnotic — Pentru Pillat ea este „Balauri, munții vineți, păzind cetăți de-argint".*

VERTICAL : *1) Una din coordonatele tematice ale universului pillatian, urmărit de poet prin peisaj, pregătind sufletul și spiritul pentru marea confruntare cu stihiile — „...dealului", poezie încadrată într-un plan liric mai complex și unitar. 2) „La cuib, o rîndunică prin suflet zboară lung", astfel scrie Pillat despre această imagine păstrată în memorie (neart.) — În „Înserare" ! 3) „Din... iatacului vechi", poezie evocînd un trecut demult apus — „...amintirii", volum de poezii circumscrise inspirației livrești. 4) Mioara Gheorghe — „...de fată", pe care Pillat îl definește într-unul din poemele sale într-un vers ca „O salcie mlădie cum e tulpina ei". 4) Din familia coniferelor — posezi — Se află-n treabă ! 6) Poezie ale cărei versuri alcătuiesc descrierea unei camere — „...mort", poezie a amintirii timpului trecut. 7) Odaia...", descrierea unei naturi statice, animată de prezența spirituală a celei dispărute — Cete ! Zidar fără corp ! 8) Nume masculin — Puțin colateral ! 9) „...Păturică", dramatizare după „Ciocoii vechi și noi" făcută de Pillat în colaborare cu Adrian Maniu — „Cîntece... demult", ciclu de poezii din culegerea „Casa amintirii" — Egal, dar nu complet ! 10) Gresat — Poezie din ciclul „Calendarul viei", o splendidă caracterizare a lunii iunie. 11) Poezie din volumul „Biserica de altădată" — „Clopot de...", poem într-un vers care glăsuiește „La pasul tău îmi sună vecernii inima"*

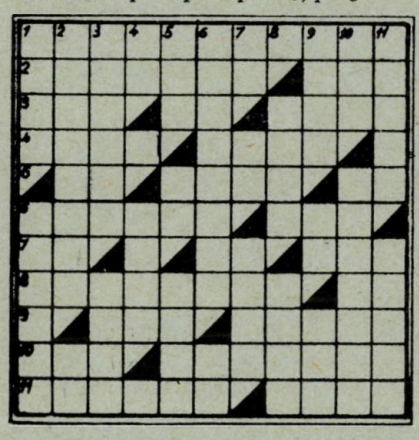

DICȚIONAR : INO, NDI, EABA, IDAR, OLAT, EGA.

Ion Barbu

ORIZONTAL : *1) Poem instruind în tainele creației, prin intermediul unui limbaj inedit (2 cuv.). 2) Poem în trei părți, o descriere halucinată a unui colț de natură — poezie exprimînd viziunea cosmogonică despre lume. 3) „...netemporal", una din cele șase părți ale poemului „Domnișoara Hus" — În Libia ! — Ionescu Tudorel. 4) „Nastratin Hogea la Isarlik", simbol caricatural al unui simbolism sumbru — Anason (reg.). 5) Astrul care o transformă pe domnișoara Hus într-o frumoasă domniță — „Ultima...", publicație unde-i apare „Răsăritul Crailor", un omagiu pe care Barbu l-a adus lui Mateiu Caragiale. 6) Gen de poezie abordat de Barbu, reprezentînd încercarea ultimă de căutare a unui verb care să exprime inefabilul prin muzicalitate și contopire cu arhetipurile platoniciene. 7) Negație — Scaun pătrat (înv.). 8) Tîrg în Olanda — Pronume. 9) „...pentru nunțile necesare", poem de cuprindere totală a lumii — Diminutiv feminin. 10) Corp de ponei ! — Petre Coman — Poezie de esență romantică, pătrunsă de elanuri titaniene. 11) „În...", poezie dedicată Hortensiei Papadat-Bengescu — Axa poemului „Ritmuri pentru nunțile necesare".*

VERTICAL : *1) Punct de plecare barbian, după cum declara însuși autorul — Situație simbolizată de melc în poezia lui Barbu. 2) Localitate în Filipine — „Cîntec de...", poezie cu versuri licențioase. 3) Înțeles de Barbu ca răsfrîngere, interioritate și muzică — „...de seară", poezie publicată prima dată în „Capricorn" (1930), prin intermediul lui G. Călinescu. 4) Afirmație — Creator de frumos imaginat ca un demiurg în poezia „Timbru". 5) Miez de rodie ! — La Nastratin ! — „...melci", poem sugerînd vechea temă a desprinderii din noaptea cosmică. 6) Dimensiuni — „Riga Crypto" ! 7) Poezie în care sînt invocate forțele naturii în sprijinul cuiva care și-a pierdut viața în apă (neart. pl.). 8) Mulțime — În 1981 se împlinesc 20 de ani de la moartea poetului — În gușă ! 9) Cută ! — Îndemn canin — „...pentru cort", poezie în care spiritul rațional-ist al poetului e capabil de a prăda pe urmele lui Novalis acel tremurat plai de vis. 10) A apărea — Poezie prezentînd istoria Genezei într-un limbaj propriu (neart.) — În istorie ! 11) Miss, tovarășa de hoinăreală și de joacă a lui Barbu, căreia poetul îi dedică poezia „Cercelul lui Miss" — În secretele celor interioare sîntem introduși prin intermediul poemului „Ritmuri pentru nunțile necesare" (sing.)*

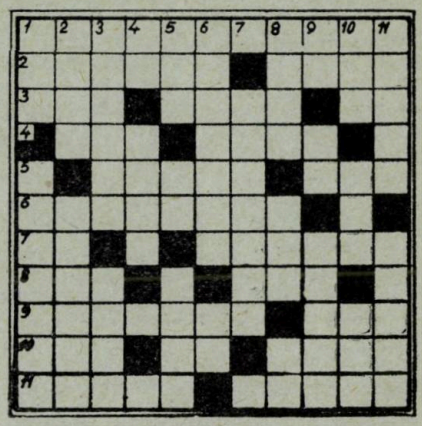

DICȚIONAR : IBIA, ANIS, OSS, ONE, URUT, ODI.

Gh. Brăescu

ORIZONTAL : *1) „În...", schiță relatînd peripețiile maiorului Popescu, găzduit la castelul contelui Caracioni. 2) „...schițe vesele", volum apărut în 1928 — Sentimentul Mariei pentru Căpitanul Vifor („Ca la Galați"). 3) „Metodă nouă" la început ! — Ordonanța maiorului Popescu („Geantă latină"). 4) Prăjitură cu cremă — Crîșma „La trei calici", unde s-au întîlnit două cumetre puse pe confidențe („Necazuri..."). 5) A-și însuși — „Riglas... — Verde", schiță din volumul „Un scos din pepeni". 6) „...cazone", schiță punînd în evidență servilismul inferiorilor. 7) Caporalul gata să-și servească superiorul numai pentru a obține o permisie („Colonelul Ionescu") — Cenușii (reg.). 8) „...Guță", schiță în care eroul titular se lansează în considerații de ordin politic — Geta și-a pierdut capul ! 9)*

9) Începe să iradieze! — „Legea...", schiță al cărei titlu era laitmotivul obsedant al oricărui discurs ținut de colonelul Crisescu (neart.). 10) Sanda Dan — „La clubul...", volum apărut în 1929 (neart). 11) Una din delicatesele servite la agapa oferită de fata băcanului Mititelu („Ca la Galați") — „...varietur", relatarea unei inspecții care, din fericire, se încheie cu bine.

VERTICAL : *1) Schimbările automate și radicale de opinie, în funcție de gusturile și deciziile superiorilor, sau în funcție de gradul de rudenie al interlocutorului cu superiorii, o trăsătură de caracter încondeiată cu mult umor de Brăescu. 2) Eroul terorizat de soția lui, reușind în cele din urmă, datorită unei împrejurări întîmplătoare, să-și impună punctul de vedere („Cum nasc dramele") — „La pomul...", din Fălticeni, unde a avut loc demonstrația organizată de trupa unui profesor de gimnastică („Legea progresului"). 3) Nicola Traian — — „Geantă...", schiță în care ni se înfățișează un aspect al relațiilor dintre ofițerii francezi și cei români. 4) „...tactice", volumul pe care căpitanul Drăgoi îl purta în permanență sub braț, din dorința de a epata („O carieră") — Cîntece de slavă — „...la popotă", o dovadă a agramatismului ofițerilor din vechea armată. 5) Mitraliera pe care Florea Cristache o demontează și o remontează cu ochii închiși („Ne varietur") — Ordinul lansat de comandantul garnizoanei în vederea adunării ofițerilor care urmau să-l întîmpine pe general („Vine doamna și domnul ghenerał"). 6) Clar — În fosă! — Radu Cornelia. 7) În prelată! — Colonelul aflat în mare dușmănie cu căpitanul Alfons („Cele două școli"). 8) „...Boțan", povestea unui ofițer dornic să avanseze cu orice preț — Localitate în Birmania. 9) Capul Emmei! — „O...", schiță din care aflăm „rețeta" după care și-a consolidat poziția căpitanul Drăgoi. 10) „Metodă...", schiță din volumul „Maiorul Boțan" — „Deștepți." 11) Termen redus (obr. uz.) — „...urlătoare", una dintre schițele publicate în volumul „Un scos din pepeni" — Locul unde se petrece acțiunea schiței „Unde dai și unde crapă".*

DICȚIONAR: ETA, IRA, OSA, GVE.

Iancu GOLDȘTEIN

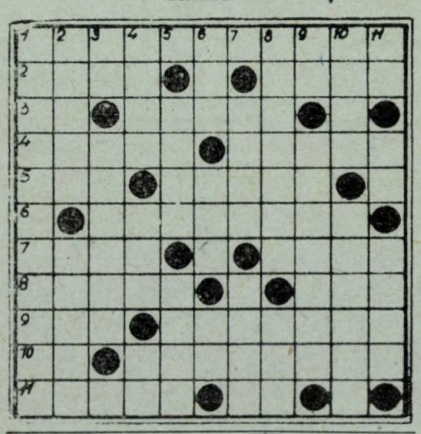

Grafica jocurilor : MIHAI BUJDEI

Rondelul chiulangiului

Toți șefii îi sînt buni amici
El la servici stă ca acasă
Și-acasă stă ca la servici
Și lui de muncă nici că-i pasă.

În special cu cei mai mici
E-o fire foarte arțăgoasă
Toți șefii îi sînt buni amici
El la servici stă ca acasă.

Purtarea-i este mieroasă
Orice metodă de-i aplici
Fie că-l critici, ori dezici,
Are spinarea mlădioasă
Toți șefii îi sînt buni amici.

Gheorghe GROSU

Rondelul versului

Așa sînt unii, din prea multă stimă,
restrîng paletei, coloritul, pînza ;
țin versul în căpăstru precum mînza
cînd spre trifoiul cîmpului se-animă.

Iar alții îl fac alb cum este brînza ;
nu se omoară să-i găsească rimă.
De ar fi vers, nici asta nu-i o crimă,
numai că de-l citești te doare rînza.

Versul e vers, dacă aduce noul,
rimat ori alb, asta nu mai contează,
vieții surprinzîndu-i viu tabloul,
și cu un gînd frumos te-nobilează.
Acestui vers eu îi salut ecoul.

Cu adresă

Platon Pardău : Planete albastre
Calistrat Costin : Planete
Vasile Constantinescu : Am inventat o planetă

Planete-apar ca din senin !
Dar cine grija să le poarte,
Cînd criticii în cor susțin
Că de la naștere sînt... moarte.

Marin Sorescu : Răceala

Curios, jucîndu-se Răceala,
Actorii s-au aprins ca un chibrit ;
Flacăra cuprinse toată sala,
Dar pompierii nici nu s-au clintit.

Teodor Maricaru : Un strănut la iarbă verde

Călinescu spus-a, parcă,
„Epigrama-i un strănut".
Maricaru însă-ncearcă,
Să o ducă la... păscut.

Publicistului bucureștean Modest Morariu

Prin ce publică în presă
Și cu talent și cu noroc,
Într-o vorbă mai expresă,
Modest, nu e modest deloc.

Radu FELECAN

PROZA ROMÂNEASCĂ

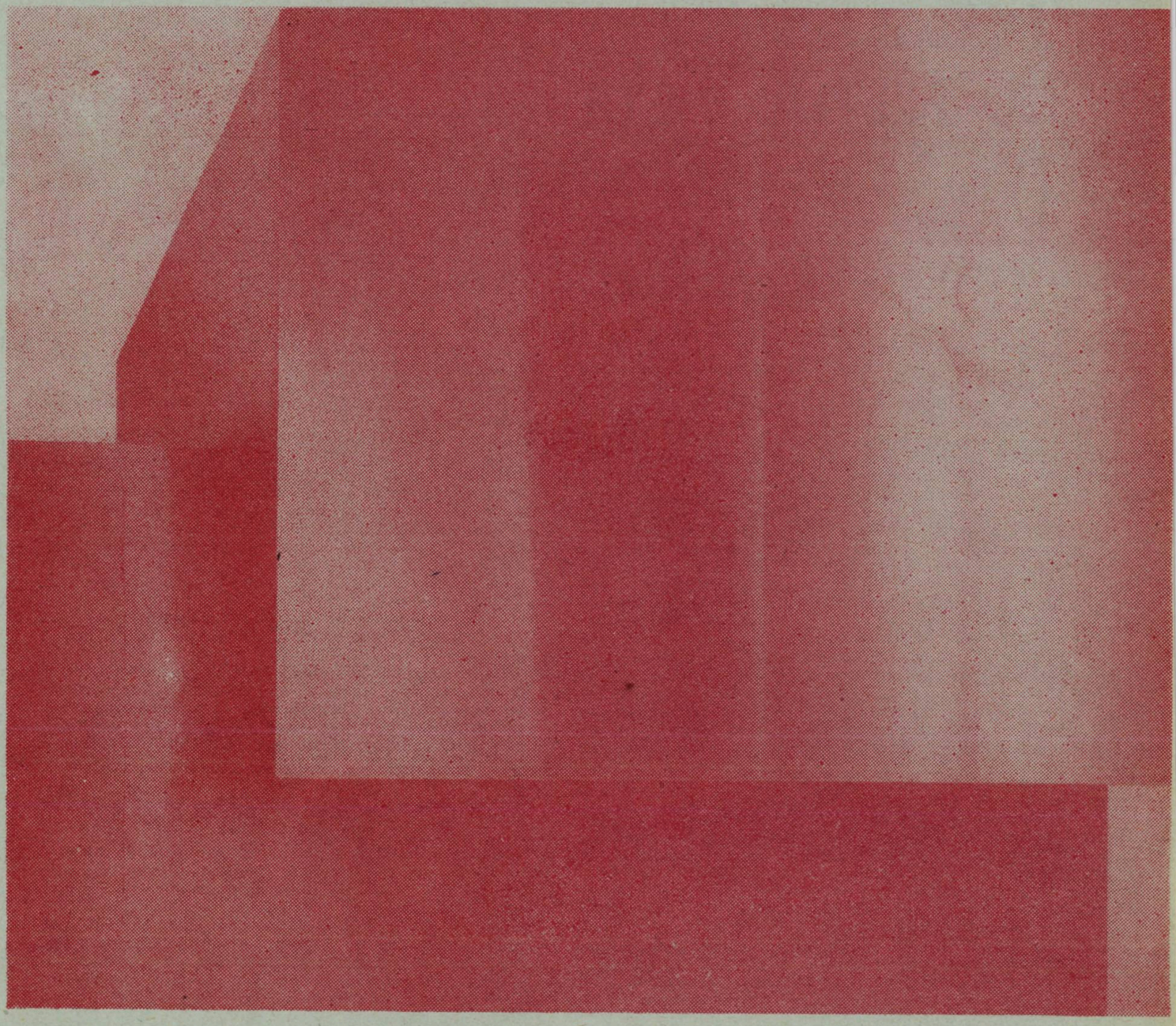

60 DE ANI DE LA ÎNTEMEIEREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Fragment
din romanul
„Legendă și trandafiri"

CU PREȚUL VIEȚII

de Elena Zafira ZAMFIR

Din ziua cînd fuseseră arestați la „Cocorul de aur", Mușat nu-și mai văzuse logodnica. O știa cît este de dîrză, dar suferea pentru ea. „Cît trebuie s-o fi chinuit acești netrebnici". La el nu se mai gîndea.

Era a nu știu cîta oară de cînd îl luau prin surprindere și-l puneau să dea declarație.

Deodată auzi bătăi în ușă. Era pentru a șasea oară, în ziua aceea, nu avu răgaz nici măcar să-și adune gîndurile.

— Mușat Marin la interogatoriu, se auzi vocea răgușită a jandarmului de serviciu.

Comisarul Jegan, renumit în metodele folosite pentru schingiuirea tinerilor comuniști, conducea ancheta.

— Zi, negi ? ! frumosule. Te arăți viteaz. A paisprezecea declarație și nimic ! Crezi tu că eu o să-mi pierd timpul cu tine ? Ori spui tot, ori te ia dracu !

Privirea semeață, înfățișarea demnă a studentului, îl scotea din sărite pe comisar.

— Tu, mă, ce crezi ? ce te uiți la mine ca tîmpitu de parcă nu m-ai cunoaște și n-aș vorbi cu tine. Lasă că-ți arăt eu ție. Te întreb pentru ultima oară. Cum ai ajuns și cu ce scop la „Cocorul de aur" ? Răspunzi la cîteva întrebări și gata, ești liber. De ce taci, nu fă pe prostul sau pe indiferentul. Comisarul ridică tonul. Apoi din nou reveni cu stîngăcie și viclenie că doar-doar îl va convinge pe Mușat să vorbească.

— Știi mă că logodnica ta a spus tot, nu fi prost, ei i-am dat drumul. Dacă vrei să o vezi trecînd prin fața geamului. Acum se duce spre poartă, este liberă. Și tu stai aici și cine știe ce se mai întîmplă, eu nu garantez. Zău, sînt bine intenționat, să mă bată Dumnezeu. Vreau să-ți dau drumul. Dar ajută-mă, ajută-mă tu, altfel nu pot să scap nici eu din porcăria asta de anchetă, am alte treburi mai importante, bat pasul pe loc.

Comisarul se întoarse cu spatele schițînd un gest de ură, oricît a căutat să și-l ascundă, Mușat îl prinse.

Părea că așteaptă ca acesta să se hotărască. Trucul era altul, în clipa aceea prin fața ferestrei înalte, la cîțiva metri trecu Liana, logodnica lui, spre poartă, condusă de un jandarm.

Marin simți o strîngere de inimă, dar se stăpîni. „Logodnica lui nu știa cît de aproape era de el".

Comisarul se întoarse brusc.

— Ei ce zici ? te-ai hotărît ? Trăgea lung din țigară și pufnea fumul spre fața lui Mușat.

Un zîmbet amar flutură pe fața îndîrjită a tînărului.

— Joci prost, comisar Jegan. Vă pierdeți vremea, eu nu am nimic de spus. Nu sînt comunist și nici prietenii mei nu-s comuniști. Nu cunosc nimic despre studentul Badiu. Nu am activat în organizația comunistă și nu noi am aruncat manifestele la „Cocorul de aur". Acesta este răspunsul meu la întrebările puse. Nu am nimic de adăugat.

— Zău, oi fi tu deștept, dar o să te fac să spui și țîța care ai supt-o de la mă-ta. Ai văzut-o pe nevastă-ta ? A trecut acum spre poartă. I-am dat drumul că ea a fost mai deșteaptă, a spus tot și acum e liberă.

— Nu-i nevastă, e logodnica mea. Nu-ți permit să vorbești despre ea și, minți-ți, minți-ți cu nerușinare. Nu i-ai dat drumul, e o momeală. Ea nu are ce vorbi mai mult decît mine.

— Luați-l, luați-l, tună îndrăcit Jegan comisarul.

La camera de tortură cu el.

Doi jandarmi îl înșfăcară, îl luară mai mult pe sus.

— Ai să plătești pentru tot, va veni vremea nu prea tîrziu, comisare Jegan.

— Mai ai curaj ? Tăiați-i limba, să nu mai aibe cu ce vorbi.

Mușat fu trîntit pe gangul strîmt și întunecat al prefecturii, o izbitură ca de plumb îi căzu pe cap. Lovitura grea îl doborî, apoi simți lovituri pe tot trupul. Nu se mai putea mișca de durere. Doar inima se zbătea în pieptul său îndurerat, înfricoșată. Abia după două zile se trezi. Simțea junghiuri din cap pînă în picioare. I se turna apă rece peste corp. Sub el se făcuse o mică baltă de apă amestecată cu sînge.

Zgîlțîit de dureri și de friguri, abia se deslipi de cimentul rece, se rezemă de perete, se clătină și căzu din nou în genunchi.

Nu se putea ține pe picioare, îl dureau îngrozitor. „Oh, cît îl chinuiseră. Ce scump plătea dreptatea". Avu o sclipire de aducere aminte perfectă. „Nu, nu se poate, nu mi-au smintit creierii, barem mai am tăria să gîndesc, să judec, oricît m-or durea rănile trebuie să rezist, să scap cu mintea teafără din acest iad". „Dar ea, ea, Ileana"... lacrimi de durere și de amărăciune. „Nu n-au să reușească". Nici o undă de slăbiciune. Puterea dreptății și a adevărului binefăcătoare îmi va înzeci și oțeli puterile ca să învîng pe tîcăloși și să scap cu bine din tot."

Ușa grea de metal se deschise și un castron de zeamă și un boț de mămăligă fu împins înăuntru. Ușa se închise la loc fără nici o vorbă. Avu tăria să ia strachina și să soarbă apa caldă cu gust de ceapă fiartă și să înghită cu greu mămăliga, mai mult tărîțe. Gemu greu și din nou era să se prăbușească. „Nu, nu se poate. Am să mă tîrăsc pe pereți. Nu trebuie să înțepenesc aici. Nu, cum am să pot, pe întuneric, cu trupul sîngerat se prinde de pereții strîmți ai camerei umede și reci, făcea mici pași care îi dădeau dureri sfîșietoare. Rămase în picioare pînă cînd istovit, căzu din nou.

*

Trecuse mai mult de un ceas de cînd Vernescu – rectorul universității era în vizită la prefect.

– Ești formidabil Iurașcule, Vrei să-l condamni ? Dar i-ați făcut dosarul ? Tot în regulă ? Păi cine a dat declarații ?

– Cum cine ? ! ți-am mai spus eu ție și în alte rînduri că dai dovadă de naivitate. Cum cine ? Băieții mei, Vernescule. Copoii mei. Așa le spun eu. Nu ei i-au prins la „Cocorul de aur" ?

– Bine, bine, și numai pe baza declarațiilor false i-ați putut condamna ?

– Ce ne trebuia mai mult ?

– Dar, poate nu ei au aruncat manifestele.

– Măi, știi, văd că ai început să te căiești, te-ai dat de partea lor ? Ha, ha, mă amuzi, zău că mă amuzi Vernescule. Dacă n-am fi prieteni aș pune să te aresteze. Să te ancheteze. Dar știu că este o glumă.

– Ești nebun Iurașcule, ori de bucurie ori... ziceam și eu așa. Că drept să-ți spun în fiecare muncitor, văd un comunist. Și, mai ales după cum văd, spui că acolo erau și dintr-aceia de la fabrică. Cît privește Mușat, îmi vine să rîd, tocmai mie să-mi pară rău ? Zic foarte bine, foarte bine. În Facultatea de litere și filozofie s-a sfîrșit cu comuniștii, sus paharul !

– Ce-i Vernescule, te-ai ametit ? Văd că bei al dracului și nu-ți displace de loc coniacul chiar și de dimineață. Nu te pripi, cine știe cîți comuniști mai ai tu în universitate, cine știe, urma alege. Sînt nevoit să-ți deschid mereu capul. Tu nu știi cîtă bătaie de cap îți dau ăștia. Eu care am în vedere liniștea întregului județ, nu se mișcă o frunză ca eu să nu aud.

– Exagerezi prietene. Chiar așa nu. N-oi zice că ai simțuri atît de tainice, să auzi foșnetul frunzelor. Nu se lasă ele ascultate de noi și nu pentru asta ai tu timp.

– Ei, acum îmi placi, zic și eu, poate ai dreptate. Dar totuși mă menținla părerea mea, naiv pe ici pe colea, tot ai rămas. Vernescule, acum să scuzi cîteva clipe să vedem ce vești și ce noi informații îmi aduc băieții.

– Mai am ceva să te întreb. Dar cu ea, ce ai făcut ?

– N-ai uitat ? Știi, de ea mă ocup eu personal. Vreau cu orice chip să nu-mi scape și s-o fac să vorbească de bună voie. I-am găsit alt tratament decît studentului. Pînă acum nimic, dar sper că pînă la urmă va vorbi. Avem noi metode pentru asta. Deocamdată am luat-o cu binișorul. Știi, nu-i urîtă de loc, ba e chiar nostimă.

– Era una din studentele cele mai bune, zise Vernescu.

– Îți pare rău că este aici, te îngrijorează ?

– O ironie, cum să o iau, dacă este la tine, sînt liniștit.

– Văd că ne înțelegem. Ți-am spus că nu vreau să-mi scape și mă ocup eu personal de cazul ăsta. Cu el am terminat. Am și raportat ministrului. Dacă nu mai survine ceva, va fi în favoarea noastră, răspunse prefectul Iurașcu.

Viclenia folosită de prefect pentru a obține cît de cît ceva, că va face să vorbească pe studenta Liana Teodorescu, nu dădu rezultat.

Prefectul încercase de mai multe ori să stea de vorbă cu ea dar fără rezultat. Părea că se cam plictisea și pentru ultima oară trimise să o aducă în cabinetul său, simulînd o plecare neașteptată într-o călătorie lungă și îngrijorătoare pentru soarta ei.

– Dacă vei rămîne mai departe aici, nu garantez ce ți se va întîmpla. Este mai bine să sfîrșim acum, să încheiem această poveste urîtă cît sînt eu aici.

De fapt, nu ne poți reproșa că ne-am purtat urît cu dumneata. Nu te-ai întrebat de ce ? Simplu, pentru că nu am vrut nici o clipă să cred că o fată atît de frumoasă și de inteligentă, poate fi implicată într-o chestiune atît de stupidă.

Studenta Liana Teodorescu căută să-și ascundă disprețul și dezgustul pentru amabilul și falsul prefect. De acum îl descifrase, de cîte ori trimitea jandarmii după ea, era gata să se opună, să-l înfrunte, dar ar fi fost lipsită de tact. Era doar în puterea lor și nu putea face nimic.

– Nu vorbești, păpușico, îmi pare rău de obrajii ăștia frumoși ce se va întîmpla cu ei, să-i vezi vineți și zdrobiți. Hai, vorbește porumbițo. Vorbele lui sunau atît de sec și de prefăcut, că numai pe Liana nu reușiseră s-o înduplece. L-ar fi pălmuit dacă n-ar fi fost cu mîinile legate.

Dar iată că se petrecu un fapt neprevăzut. Prefectul cu un gest de amabilitate îi desfăcu cătușele cu un anumit scop.

– Așază-te scumpo.

Într-un rîs nervos, plin de ură Liana izbucni :

– Nu sînt nici păpușică, nici scumpă. Sînt studenta Liana Teodorescu, acuzată de politică comunistă. Mă torturați cu tot felul de momeli și mă siliți să spun ceea ce nu știu.

– Potolește-te fetițo, stai, nu te pripi ! Vreau să fim prieteni.

În ochii ei de fecioară izbucniră lacrimi și flăcări de revoltă, care coborî acolo în adîncul inimii ei fără a-și trăda starea sa morală, continuînd să-l sfideze pe bărbatul din fața ei cu mustață și monoclu care trăgea tacticos din trabuc, etalîndu-se în postura de apărător și de cuceritor.

– Încetați odată ! domnule Iurașcu. Lăsați-mă să plec că sînt nevinovată.

– Nu vei pleca !

Trecuse aproape un minut de cînd fereastra mare a biroului era deschisă.

– Uite, vino aici lîngă mine, ce aer, să respirăm puțin.

În mintea fetei străfulgeră un gînd care va izbuti, era foarte periculos, își risca și mai mult viața dar totuși va încerca. Nu se poate. Nu, îi venea să urle de rușine și de durere. Nu poate accepta nici cu forța măcar batjocura, dar de bună voie. „Voi reuși" – dacă nu, mai bine moartă. De mîna dreaptă îi atîrnau încă cătușele care nu erau desfăcute complet. Totul se petrecuse ca într-o zecime de fracție, atît de neprevăzut, pe neașteptate. Nimeriseră bine, din plin, tîmpla prefectului sîngera. Îl lovise cu toată puterea ei de fată tînără, mai multe forțe fizice parcă se adunaseră în ființa sa în clipa aceea. Cu mîna stîngă reușise să stingă lumina.

Oh, acum ce să mă fac, escaladă zidul gros al ferestrei. Era la parter. Pînă la pămînt mai erau doi metri. Își dete drumul. Dar gardul, ce va face, în partea aceasta nu era păzit. Gardul din vergele de fier era imposibil. Se cățără ca o pisică. Reuși, întunericul îi acoperi fuga... izbuti. Mîinile și genunchii o dureau, pentru un moment, apoi durerea parcă mai amorțise, doar cîteva zgîrieturi.

Unde să se ducă în halul acesta. La mătușa sa unde locuia, nu se poate, o vor căuta. O luă încet pe lîngă zid apoi se îndepărtă. Luă puțină zăpadă și-și spălă fața. Mîna dreaptă simțea că parcă era ruptă.

Cum să ascundă cătușa ce-i atîrna. Își vîrî mîna în sîn cu riscul că se va răni.

Trecuseră patruzeci și cinci de minute, se îndreptă spre gară. Va fi liniștită pînă cînd Iurașcu își va reveni sau cineva va intra în biroul său. Rana nu era prea adîncă, dar fumul de lînă arsă îl ameți mai rău, scrumul căzut ardea covorul.

Ofițerul de serviciu avea să-i comunice ceva urgent prefectului. Totuși nu intră.

Oare cît va mai sta prefectul cu luminile stinse. Știa că înăuntru se află studenta Liana Teodorescu. Telefoanele sunau și nu răspundea nimeni. Nici o clipă nu mai întîrzie și năvăli înăuntru.

Sub îngrijirile atente ale doctorului, în cîteva zile Iurașcu era din nou în formă.

– Să mi-o găsiți, mă auziți, voi, din gaură de șarpe să mi-o scoateți și să mi-o aduceți. Ticăloasa, am să-i arăt eu ei. Tentativă de omor, mai întîi pun să i se scoată unghiile, să i se scoată ochii, scrîșnind din dinți fața i se întunecase de mînie.

Toți agenții plecară în căutarea studentei.

A doua zi și mai nervos, în biroul său tuna.

– Deci n-ați găsit-o imbecililor. De ce vă plătește statul ? Să mi-o găsiți, ori vă dau afară pe toți.

– Dar n-a avut-o în mînă, ce tot ne amenință ? Credea că o îmblînzește cu vorbe dulci, ehei, eu știu ce metodă să aplic. Vina de bou, zise comisarul Jegan indignat.

– Taci Jegane, că ne aude cineva.

– De ce, din vina lui să ne gonească tot județul și pe noi să ne facă responsabili că nu găsim comunista lui.

Cei doi comisari după ce își sorbiră cafelele, porniră iar în căutarea fetei.

– Nimic, domnule prefect. Nu dăm de urma ei de parcă a intrat în pămînt.

Iurașcu zîmbi forțat stăpînindu-și mînia.

– O vom găsi, dar fiți atenți, pare că-și dă seama de greșeala sa.

Reușise totuși să scape din mîinile lui.

Un singur gînd îi veni în ajutor. Să fugă spre gară, să se urce în primul tren, dacă va putea și dacă va găsi bunăvoința vreunui ceferist, să se îndepărteze de acele locuri, altfel viața și ființa ei erau în primejdie.

„Oh, orășelul de pe malul Dunării, înconjurat de ape și diguri", unde se născuse și își petrecuse copilăria ei tristă, lipsită de bucurii. Ce să-i spună mamei sale, bătrînă și firavă. Cîte nădejdi își pusese în ea. Ani de văduvie și de singurătate, fără nici un sprijin. Pensia de I.O.V.R. era destul de mică. „Oh, dacă ar fi trăit tatăl meu, avea și mama altă viață. Pe mine mă așteptă, mai aveam cîteva luni să închei facultatea. Desigur, mă așteaptă ca profesoară, poate aici lîngă ea să mă întorc. Ar fi mîncat odată la trei zile, să știe că fata ei o duce bine."

Își rupea de la gură din puținul care îl avea. Dar Liana nu contenea să o răsplătească, studentă desăvîrșită. Liniștită, mama ei își ducea zilele cu speranța că fiica sa nu mai are mult și va fi mîndria ei.

„Dar mătușa Tinca de la Iași, ce va zice cînd va afla ?"

*

Liana căută să scape de privirile călătorilor și a acelor ce așteptau pe peron și se pierdu prin lumea aceea pestriță, căutînd trenul care pleca spre orașul său natal. Trebuia să-și continue drumul. Altceva nu avea de făcut. Prin această învălmășeală își făcu loc. Nu știa precis la ce oră va pleca trenul. Înserarea se gătea punîndu-și zăbralnicul ei cenușiu.

*

Aproape o zi făcea de la Iași la București. La lumina zilei, se vedea bine fața ei chinuită și apoi mîna care se anchilozase, ținînd-o mereu la piept și strînsă în cătușe.

O întîmplare norocoasă. Un grup de militari așteptau același tren, aveau aceeași direcție, trebuiau să ajungă la Dunăre. Liana, abia se mai putea ține pe picioare. Era slăbită, obosită și nemîncată.

Trenul în care vroia să se urce sosise în gară. Călătorii se îmbulzeau. „Dacă i se va cere biletul la control, va fi descoperită". Nu îndrăznea să se urce, deși era hotărîtă.

Se anunțase plecarea trenului.

– Domnișoară, parcă vreți să mergeți tot cu acest tren ? Dați mîna.

Doi dintre tinerii militari o ajutară. Ea se amestecă printrei ei, tăcută și îngrijorată. Era atentă la tot din jur. Haina ei de postav bleumarin, ponosită și prea subțire pentru frigul de afară.

Locomotiva pufăia. Merse o bucată de drum și deodată trenul își încetini mersul. Lumea toată se întreba de ce, ce s-a întîmplat. Scîndurile vechi scîrțiiau și zgomot de fiare se auziră, se opri de-a binelea. Nici măcar nu era într-o gară.

Doi controlori trecură dintr-un vagon într-altul și anunțau călătorii să stea liniștiți, că nu s-a întîmplat nimic. Liana își găsi loc, se făcu mică cît un colet. Nimeni nu o băga în seamă, dacă n-ar fi fost o bătrînă sclifosită cu un cățel in brațe.

– Ce te pitești ca o hoață ? ! îi zise.

Militarii îi luară apărarea. Dacă n-ar fi fost ei nu s-ar fi urcat nici pe scară. Cu ajutorul lor reuși să găsească un locușor, în trenul acela tixit.

Mîna o durea îngrozitor, dar o ținea tot în sîn.

– Domnișoară, suferiți, vă doare ceva ? Parcă aveți mîna fracturată.

Liana se uită lung la fața binevoitoare a tînărului caporal.

– Da, mă doare rău !

– Stați aici. De cînd merg cu trenul am văzut atîta lume amărîtă, că nu mă mir. Avem cale lungă pînă la București.

După două ore locomotiva își urmă drumul. Și totuși ceva se întîmplase. Trecuse aproape un ceas și jumătate. Fluierături insistente și repetate de locomotivă. Un tren se apropia pe o linie paralelă. Venea din sens opus. Deși întuneric se distingeau bine țevile lungi îndreptate spre cer. Tunuri să fi fost ? Erau peste 60 și alte încărcături, destinate războiului. Caporalul se așeză și mai aproape de Liana, trase geamul jos, își aplecă trupul în afară. Trenul încărcat, trecuse cu iuțeala unui accelerat. Acum era departe. Și ceilalți militari din jurul ei, parcă vroiau să spună ceva. Așteptă să întrebe, să înceapă ei primii.

– Ce s-a întîmplat băieți ! De ce nu stați la locurile voastre ?

Unul dintre ostașii recruți se ștergea cu mîneca la ochi.

Caporalul insistă :

– Ce-i Gavrile, ce-i cu tine, te-a impresionat trenul acela ?

Tînărul ezită să răspundă, dar totuși izbucni nervos.

– Fratele meu s-a dus, s-a dus și nu s-a mai întors. N-a trecut mult de la plecarea lui, că am și primit telegramă că a murit. Las, că știu eu ce-i frontul. Vieți nimicite, schilozi, văduve și orfani. Nu mă gîndesc la nimeni, decît la mămuca, ea, că rămîne sărmana singură. Degeaba ne-a legănat și ne-a crescut. Sau cine știe, pot să rămîn un nenorocit, un infirm. Toți soldații împărtășeau cele spuse de soldatul Gavril, posomoriți căutînd să-și ascundă amărăciunea.

Trenul se puse în mișcare, dar mergea destul de încet.

– Iar o mai veni un tren din sens opus, că ăsta ne duce ca după mort. Nici mîine dimineață nu mai ajungem. De ce nu fac și ăștia mai multe linii ferate, că arme slavă Domnului avem destule, se auziră vocile militarilor.

– Tăceți băieți, vorbele voastre poate să ne coste pe toți. Pe aproape mai sînt și iscoade. Datoria este datorie, trebuie să mergem unde ne-au trimis. Vorbele caporalului Tudose avură darul să-i liniștească pe militari.

Liniștea cuprinse încăperea vagonului. Un controlor se făcu auzit. Liana se făcu și mai mică pe banca de lîngă fereastră. Deși situația ei era mai rea decît a militarilor, simți un fel de compasiune pentru ei. Mărinimia caporalului Tudose, o înduioșă pe Liana, dar nu numai a lui, ci și a celorlalți militari.

La prima gară și ultima, urma ca ea să coboare. Caporalul împreună cu ceilalți militari rămaseră în tren, mai aveau cîțiva kilometri pînă la port. Pichetul de grăniceri era în apropiere.

Liana se ridică cu greu de pe bancă. O durea mîna atît de tare, că simțea un fel de leșin. Caporalul Tudose vru să o ajute la coborîre, dar ea se împotrivi. „Ce băiat", nu o plictisise cu întrebările, se mulțumise să-i dea ocrotire pe tot drumul. La coborîre, vru parcă să o mai întrebe ceva. Întîlnind privirea tristă a Lianei, vorbele rămaseră nerostite.

– La revedere domnișoară, și poate ne mai vedem. Cine știe, lumea e mică. Acestea fură ultimele cuvinte pe care Liana le primi, dînd afirmativ din cap.

Caporalul privi gînditor în urma ei. „Sărmana, e mare durere pe sufletul ei". Fața sa tînără, atît de obosită și de chinuită de teamă, să nu o tulbur, n-am întrebat-o nici măcar unde merge și cît rămîne în partea locului.

Lumea grăbită se îndrepta spre ieșire.

In fața gării erau aliniate trăsurile, care așteptau pasagerii. Vizitii erau gătiți ca întotdeauna, parcă pentru sărbătoare. Îmbrăcați în hainele lor lungi de catifea vișinie sau bleumarin. Caii nerăbdători, proaspeți țesălați cu panglici roșii. Trăsurile, unele vechi altele noi, după starea omului. Erau birjari mai înstăriți, aveau cîte două trăsuri pe piață.

Primul era un cupeu cunoscut. Aștepta pe cineva din familia primarului.

Liana își făcu loc cu greu. Pe peron erau vreo 12 sergenți din stradă.

„Aceeași gară, același peron, pavat cu pietre mărunte ca atunci cînd erau ei copii. Dar și castanii erau aceiași, dar mai îmbătriniseră și ei cu cîțiva ani. Ah, cît era de frumos vara în orășelul ei. Dunărea. Nu mai fusese în port de mult. Dar Argeșul sprințarul". Gîndurile i se învolburau. Pașii o duceau cu siguranță spre strada copilăriei. Acolo la numărul 64 era căsuța în care văzuse pentru prima oară lumina zilei.

I se păru că aude pași în urma sa, dar nu se uită. Erau ceasurile aproape 22. Căută să-și schimbe direcția. Traversă mai multe străzi, trebuia să ajungă în partea cealaltă a orașului pentru a deruta pe urmăritor dacă cumva era.

Fluierături prelungi, vardiștii își dau semnalele de înțelegere. Orașul parcă doarme. Ici-colo cîte un călător grăbit, care se întoarce de la lucru, din schimbul doi. Trăsurile se potoliseră. Nu se auzeau nici zurgălăii lor.

Liana grăbi pasul, mai avea cinci minute de mers pînă să ajungă acasă. La lumina slabă a becului din colțul străzii, parcă îi văzu acoperișul și pereții. Erau albi, albi ca laptele chiar și acum noaptea se puteau vedea. La colțul străzii se întîlni față în față cu un sergent. Îl recunoscu, îl chema Oiechiu, unul care se pricepea la tot felul de matrapazlîcuri. Vru să-l ocolească, dar nu reuși. Se pripășise în orașul acela, te miri de unde.

– Hei, domnișoară, ia stai, unde te duci la ora asta ?

Liana răspunse, întorcînd capul.

– Dar nu-i o oră atît de tîrzie ca să fiu întrebată de unde vin.

– Mai întîi să vedem actele, așa avem ordin.

– Actele sînt acasă, trebuie să ajung cît mai repede că mă așteaptă mama și este și cam bolnavă, răspunse fata cu demnitate.

– De ce ții mîna așa, că doar nu ție frig.

– Mi-am fracturat-o !

Sergentul Oiachin vorbi cu viclenie și subînțeles :

– N-ai acte fetițo, trebuie să mă urmezi. Altfel n-am ce face, poți să fii cine oi fi, pe mine nu mă interesează.

Cui să ceară ajutor, unde să se ducă. Nu putea face nici o mișcare deocamdată decît să se supună situației. „Oh, de s-ar sfîrși odată, cine știe ce o mai ieși și de aici, numai lucru bun nu poate să iasă". Auzise de la mama sa despre bestialitățile săvîrșite de acest sergent, era omul cel mai de încredere al conducerii poliției.

– Și unde mergem ? întrebă fata cu perfect calm, căutînd să-și ascundă neliniștea.

– Unde să mergem domnișoară, la poliție sau o să vedem.

Strada devenise și mai pustie, nimeni, nimeni. Cotiră pe mai multe străzi. Ajunseră pe strada principală unde își avea sediul poliția.

Nu-l găsiră pe comisarul Bojan, comandantul de poliție al orașului.

– Nu poți rămîne aici, mergem la domnul comisar acasă.

Liana se făcu pămîntie, nu avea putere că l-ar fi lovit pe acest netrebnic peste față, unde nimerea. Cu o sforțare nefirească se stăpîni.

Traversară bulevardul gării, trecură pe lîngă pretură, merseră pe aleea cu plopi, ajunseră pe strada unde locuia comisarul Bojan.

*

De cînd plecase la facultate, se schimbaseră vreo trei comisari. Toți erau trimiși de la București, chipurile, ca cei mai buni pentru a întări ordinea publică. După ce își făceau de cap în fel și chip, erau avansați, transferați în alte orașe.

Comisarul Bojan, primise în ziua aceea vizita unei artiste de cabaret. De la local, totul se terminase la el acasă. Proprietarul pe vremuri om înstărit, îi închiriase întreaga casă aproape pe nimic.

Oaiechin o ținea pe Liana strîns de brațul stîng.

– Să nu te miști domnișoară, că o pățești.

Curtea era întunecată. Liana simțea un fior de scîrbă, auzind o voce de chefliu și niște rîsete stridente de femeie. Totuși se bucură că poate așa va scăpa pentru un moment de încurcătură. „Cine e femeia, cine e bărbatul ?"

La ciocăniturile repetate în ușă destul de puternice, a lui Oaiechin, își făcu apariția la fereastră :

– Ce mă deranjezi acum, dobitocule ? !

– Să trăiți, domnule comisar, sînt eu, cu o duduie, am găsit-o fără acte.

– Și ce-mi spui mie asta, dobitoc ce ești. Nu știi ce ai de făcut ? Vrei să mă deranjez acum pentru nimic ?

– Să trăiți, m-am gîndit să o vedeți, e tînără și este și frumoasă.

– Tot mai insiști, mă ciine. Nu vezi că sînt ocupat ? Mîine. Mîine seară ?

Lianei îi venea să urle, să scuipe. „Oh, cîtă decădere".

Geamul se închise la loc zăngănind a cioburi. Și Oaiechin plecă mai departe cu Liana, căutînd să lege cu ea discuții cît se poate de stupide și stîngace.

La colțul străzii, din restaurantul „Frații Coman", ieșeau fiii lui Bărbulescu și alții. Unul dintre cei mai bogați, aveau vreo 12 moșii. Și al treilea dintre ei era Meli, văr de-al treilea cu Liana. Dar nu prea vorbise cu el în viața ei. Erau bogați, aveau cîteva magazine cu tot felul de articole în oraș, manufactură și altele.

Meli era cunoscut, făcea parte din rîndul odraslelor boierești, era prieten și cu cei de la poliție. Îi plăceau chefurile, pînă la vîrsta de 24 ani abia făcuse cîteva clase de liceu, nu-i plăcea să învețe, dar în schimb îi plăcea să cheltuiască.

La ora aceea, trecut de 11 noaptea, îl izbi prezența lui Oaiechin, sergentul pe care îl cunoștea bine, însoțit de o fată tînără.

–. Ce-i Oaiechin, unde ai prins-o ?

Era singur. Se despărțise de ceilalți doi prieteni, Bărbulești.

– O duc la comisariat.

Cum nu era prea beat, o recunoscu pe Liana.

Un fel de jenă, amestecată cu obrăznicie și prefăcătorie.

– Iartă-mă Liana, tu aici ! Dar cum ai ajuns ? Ce-i cu bestia asta, unde vrea să te ducă ?

– Nu știu, veneam la mama și m-am trezit înhățată de acest individ și mă poartă peste tot.

– Stt, domnișoară, nu-ți dau voie să vorbești așa de mine.

– Ascultă bestie, dă-i drumul domnișoarei.

– Ia aminte domnule, nu te amesteca în treburile noastre de ordine publică.

– Ce zici mă, ia mai zi odată.

– Am să mă plîng domnului Bojan.

Meli rîse strident și zgomotos.

– Ea e verișoara mea, idiotule, și merge cu mine, lasă că o duc eu acasă.

În zadar se împotrivi Oaechin, că nu i-a rămas altceva decît să se retragă, mai ales, că mîna plină de bancnote îi umplu buzunarul.

Meli dusese un deget la gură. Hai pleacă, nu știi nimic.

Lianei îi veni să-l pocnească. „Cîtă josnicie".

Oaechin făcu stînga împrejur. Mai fluieră de două ori prelung că totul e în ordine... și se îndepărtă.

Cum să scape și de acest zis verișor nedorit. Se putea aștepta și din partea lui la orice. Mărinimia asta ticăloasă avea alt scop.

– Liana, ce-i cu tine, zău că mi-era dor să te văd. Mama îmi aduce mereu aminte de tine, și ce te mai dă de exemplu. „Uite la ea fată săracă, fără o lescaie și a plecat să învețe și învață, nu ca tine".

– Te-ai făcut mai frumoasă, rămîi mai multe zile ? Mergem undeva în seara asta, că mai avem timp, e doar 12 fără 20. Abia acum începe distracția mai frumoasă.

Sta neclintită, nu știa cum să scape, vărul o ținea strîns de braț. Cu un calm desăvîrșit căută să aleagă cuvintele cele mai convingătoare.

– Meli, te rog, să mă lași să merg singură spre casă. Nu merg nicăieri, Sînt foarte obosită și mai ales mama e singură și trebuie să ajung la ea, este și bolnavă.

– Liana, merg și eu, vreau să o văd și eu pe mătușa.

– O, nu, s-ar speria. Tu n-ai venit la noi de cînd erai de o șchioapă, aproape 17 ani. Nu se poate, este nepotrivit și mai ales la ora asta.

– Dar nu vrei să ne plimbăm puțin, am să-ți spun ceva important. Uite, putem pleca unde vrei tu în astă-seară și cred că e bine să te duci la mama ta mîine, că nu e nici o grabă.

După multe discuții îl convinsese pe vărul său să rămînă totul pentru a doua zi. Numai așa și cu greu reuși să se îndepărteze de el și să-l facă să renunțe pentru seara aceea.

Casa era cufundată în întuneric. În primele camere de la stradă nu locuia nimeni. Doar la o odăiță din fund se mai vedea o luminiță.

Fiorii duioșiei îi cuprinseră ființa, era atît de aproape de mama sa. Nu dormea sărmana bătrînică, gîndea poate departe la fiica ei, la lași, cît de fericită. Va fi cea mai învățată și cea mai frumoasă. Va străluci printre odraslele boierești, care nu erau bune de nimic, deși aveau bani cu sacul.

Cu furca în brîu, torcea fir de lînă să-i facă niște velnițe fetei cum era obiceiul. Dar firul ei nu mai era de lînă, era fir de aur. Așa îl vedea ea atunci, la ora tîrzie din noapte. Somnul n-o prinsese. Bine că nu bănuia marea primejdie și nenorocirea în care se zbătea fiica sa. Și totul pentru ca tinerii să fie liberi, de a cugeta, liberi în acțiunile lor.

Totul pentru schimbarea acestei putrede societăți. „Nu sînt singură. Nu, și nu voi fi. Îmi vor plăti-o aceștia".

Privea prin fereastră, fără ca mama ei să știe. „Cît ar fi mers la ea și i-ar fi căzut în genunchi, i-ar fi sărutat mîinile

și obrajii ei căzuți de suferință și de bătrînețe. Și-ar fi lăsat capul în poala ei să o mîngîie așa cum făcea pe cînd era copil.

Ce să facă, unde să se ducă în seara aceea, cum să pătrundă în casă. Cum să-și tulbure mama, ce să-i spună cînd o va vedea cu cătușa de mînă, dar totuși pînă la urmă va trebui, e doar mama ei. Ea este în măsură să o înțeleagă. Dar la ora asta atît de nepotrivită. Dar Borel nu auzise, ciinele ei împlinise șapte ani. Auzi prin ușă un mîrîit. Era ciinele ei, pe care îl crescuse de cînd făcuse ochi, nu lătra, se gudura într-un fel anumit și plîngea de bucurie cu un fel de geamăt, în limba lui ciinească.

— Borel, să nu faci zgomot, și fata îi luă capul între mîini și-l lipi de obrazul ei. Cătușa asta de n-ar fi, cum să scap de ea, îmi trebuie un fierăstrău, un bomfaier, dar cum am să pot cu mîna stîngă ? Tu să taci Borel, să nu mă trădezi, aici acasă oi găsi eu ceva ca să scap de fierul ăsta de la mînă, dar nu pot să fac zgomot. Oh, la asta nu m-am gîndit, mama se va speria, dacă va vedea că sînt legată cu un fier de mînă și cu inima ei cine știe ce se poate întîmpla. I se păru că aude pași trecînd prin fața porții, nu se înșelase. După aceea, auzi un fluierat prelung de gardist. Era el sau altul, dar era unul din ei. Cum să o scoată la capăt ? Știa bine că așa nu putea să apară. Nici să rămînă acolo. Mari neplăceri ar fi avut și mama ei. Vărul ei de al treilea, un om de nimic, mîine va uita tot ce a vorbit, dar nu va renunța să o vadă. Dar Bojan comisarul va trimite poate după ea. În clipa aceea lumina se stinse și casa era cu totul în întuneric. Mama se culcase, poate obosită. Renunță să intre. Căuta ceva, un bomfaier. Cînd, deodată ciinele prinse a lătra. Descoperise ceva sau presimțise.

— Taci Borel. Pentru o clipă a tăcut.

În întuneric descoperi, era el ticălosul, sergentul Oaechin. O urmărea. Vroia cu orice preț să pună mîna pe ea, înseamnă că nu se retrăsese și poate o urmărise tot drumul. Cînd a scăpat de vărul ei se ținea deoparte, dar nu renunțase. Un gînd îi fulgeră în minte, să fugă pe poarta din fundul curții ce da în str. 23 Aprilie. Pînă va prinde el de veste va fi prea tîrziu. Reuși. Borel o urmă în tăcere. De nu ne-ar vedea cineva.

Cocoșii cîntau de miezul nopții.

Of, plînsese atît de dorul mamei, fără ca ea să știe lacrimile ei de suferință. N-o durea pentru ea ci pentru mama ei care nu mai avea pe nimeni, decît pe ea. Îi reveni în tăcerea nopții chipul mamei și toate locurile din curtea părintească unde făcuse primii pași. O cît va suferi sărmana.

Digul ce împrejmuia orașul nu era prea departe, să fi fost vreo 200 metri, reuși să treacă de partea cealaltă. Totul era învăluit în întuneric. Îi veni în minte chipul drag al logodnicului ei, nu-l mai văzuse din seara aceea, de la „Cocorul de aur".

Vroia să treacă de partea cealaltă a digului. Borel o însoțea, o lua cînd înainte cînd înapoi, adulmecînd aerul.

„Oare am scăpat" ? Avea impresia că era urmărită, sau era ?

Gardistul Oaechin, deschisese poarta și intrase prin curte. Oare ce căuta, pe ea, pe Liana ? Vroia cu orice preț să nu-i scape. A doua zi trebuia să-i raporteze comisarului.

„Poate vărul ei își va aduce aminte, chiar dacă era beat aseară și ce va ieși ? Nu se poate, el nu va renunța."

Dar totuși ceva îl opri pe sergentul Oaechin să bată la ușa bătrînei. Dumitra Teodorescu, era știută și respectată în tot orașul. Cum să întrebe de fiică-sa, era firesc ca fiica să-și vadă mama, indiferent la orice oră din zi și din noapte. E doar localnică, din acel oraș și doar o lume știe că este plecată la studii la Iași, la mătușa sa. Făcu stînga împrejur și totuși nu închise poarta, aștepta.

În zadar, totul se scufundă mai adînc în întuneric. Orașul parcă dormea.

Își scoase tabachera și cu degetele lui groase și murdare luă o țigară pe care o vîrî între dinții lui galbeni și rari, ca de cal bătrîn. Se învîrti de cîteva ori prin fața porții, apoi se îndepărtă.

„Mîine am să dau de domnul comisar Bojan și am să-i spun ce s-a întîmplat. O să fac așa ca să nu afle bătrîna. Ei și, chiar dacă află, ce-mi pasă mie. Nu trebuia să o sperii acum. La ora 6,30 cînd termin tura, am să vin la poartă. Să încerc să o chem."

În miez de noapte, Liana împreună cu Borel, ciinele ei, colindau pe plaiurile copilăriei, pe locurile unde se jucau de-a v-ați ascunselea cu fetele de seama ei și cu cele mai mici. „Oh, cît de frumos era atunci. Jucam Ana Lugojana și cîte și mai cîte cîntece și jocuri. Dar mama ce mă mai striga și ce fericită era că o ajut în treburi. Dacă ar fi trăit tata. Cînd a plecat în război, abia mă născusem. Cînd a primit mama vestea îngrozitoare că a murit, aveam doi ani. Oh, cît aș vrea ca tinerii de mîine să nu mai sufere ca mine, grea mi-a fost copilăria și plină de neajunsuri. Ct mai doream și eu o păpușă. Vitrinele erau pline cu toate marafeturile, dar eu eram fericită chiar și cu păpuși de cîrpe care mi se păreau că vorbesc, ele fiind făcute de mama."

Și se porni pe un plîns amar.

Îi veni în gînd chipul dragului ei logodnic care o prețuia atît și se legase pe viață printr-o luptă și idee comună spre binele tineretului, al studențimei sărace.

Ajunse aproape de malul Argeșului. O luă în sus spre podul care ducea afară din orășel, acolo unde se împreuna cu Dunărea și se făcea una cu ea. Vroia să cugete în voie, mai avea răgaz.

Apa lui învolburată și iute, în noaptea aceea părea mai liniștită. Pe maluri, sălcii plîngătoare cu brațele lor moi, îi mîngîiau fața de oglindă.

„Poate că nu-l va mai vedea vreodată". Un oftat prelung și adînc îi săltă pieptul. Se așeză puțin pentru a-și aduna gîndurile. Urma să chibzuiască bine. Cum să scape de situația grea în care se găsea. „Desigur că polițaiul este pe urmele ei și nu o va ierta. Oh, dacă ar ști tovarășul Cazacu, dar nimeni nu știa despre ea. Era ca o floare strivită și neștiută.

„Mai bine mergeam la Badiu, dar poate îi periclitam și lui situația. Este mai bine așa, dar cum să scap ? Cum ? Nu văd. Comisarul Bojan, vărul meu de al treilea, sigur că mă vor căuta."

I se păru că aude pași, zgomote de arme, dar nu, nu. Borel era lîngă ea și ar fi lătrat. Și el părea trist, nu-l văzuse de aproape opt luni. Parcă lua și el parte la suferințele ei. „Dacă ai fi avut voce omenească, m-aș înțelege cu tine Borel. Tu nu știi ce răi sînt, alde ăștia. Oaechin, Bojan, Iurașcu și alții ca ei."

Ciinele veni mai aproape de fată. Se lipise de spinarea ei. „Cît mă înțelegi, văd". O strîngea fierul de mînă.

Val Gheorghiu : „Copaci și fîntînă".

Vedere dintr-un balcon franţuzesc

schiţă de Areta ŞANDRU

Blocul nu se deosebea de celelalte. Poate doar cu un plus de confort, pentru că, dacă te uitai bine, fiecărei garsoniere îi revenea un mic balcon, franţuzesc, cum îl botezase tanti Mimi pe care toamna putea să pună la rece cîteva sticle cu apă minerală şi să usuce cîte măruntişuri. Tot de aici îl vedea pe unchiul Ticuţu coborînd în staţia din faţa blocului. Unchiu Ticu, sau Ticuţu, cum îl alinta soţia lui, şi de aici întreaga familie, era unul din cei mai respectaţi membri din familie şi sînt convinsă că respectul se datora în mare măsură şi servietei sale în care purtase sute de dosare pe care le studia cerînd şi obţinînd liniştea de care avea nevoie. Nu deschisesem niciodată servieta asta. Atîta vreme cît fusesem copii aş fi vrut ca unchiul să-mi arate despărţiturile în care găsea loc să-mi ascundă şi mie ceva dulce, printre dosarele de care nu se atingea nimeni. Întrebat odată, de ce servieta pare atît de grea şi de uriaşă, la o vîrstă cînd nu pricepeam mare lucru, unchiu-meu mi-a răspuns că acolo, în despărţiturile acelea sînt oameni, şi lucrul acesta, departe de a mă înfricoşa, mi-a trezit curiozitatea că într-adevăr, o dată deschisă, din ea ar putea sări femei şi bărbaţi. Bănuiesc că nimeni dintre ai casei nu i-au deschis încuietorile galbene, poate din total respect faţă de el.

Ştiu doar, că a fost o zi cînd am stat o după amiază întreagă în faţa ei, şi ar fi fost atît de simplu să mă uit înăuntru, să văd dacă afirmaţia că într-adevăr, ar exista ceva nemaipomenit în ea s-ar fi adeverit. Dar n-am făcut-o. În cameră, în acea zi de care vorbesc, avea să fie lumină din ce în ce mai puţină, se vedeau încuietorile galbene, ca doi ochi batjocoritori pe pielea care se scorojise demult, şi am avut impresia că servieta seamănă izbitor cu faţa unchiului care murise (decis — într-o seară după cafeaua băută, îşi bea întotdeauna cafeaua seara, înainte de culcare — fără să fi survenit ceva în starea sănătăţii lui, fără să fi intervenit nimic deosebit în viaţa lui, că trebuie să moară). Fusese un om robust, invidiat pentru robusteţea lui, nu-l duruse nimic şi nu suferise de nimic, am trăit cum am vrut eu, ne zisese el, ei bine, nu-mi pare rău, poate doar vreunuia din voi i s-o fi părut că sînt naiv. Am vrut să am o casă frumoasă şi am avut. Am vrut să am un loc liniştit şi l-am avut. N-am avut copii, dar i-am crescut pe-ai altuia, şi nu le-am cerut decît să-mi dea respectul cuvenit mie şi celorlalţi. O mîncare bună am găsit pe masă, mai zise, şi se întoarse spre soţia lui.

Dacă-mi amintesc bine, era o seară ca atîtea altele, care ne găsise pe toţi împrejurul mesei, am constatat ceva mai tîrziu că venisem cu toţi — ni se sugerase, ca din întîmplare — deşi aveam firi diferite şi adesea ne şicanam. În prezenţa unchiului însă nu ne permiteam să ne certăm, nici nu cred că cineva ar fi avut curajul să o facă, unchiul se ştie, fiind un spirit conciliator. Această venire ca din întîmplare, m-a urmărit mult timp, prezenţa noastră acolo, a verişoarelor şi a nepoţilor, strînşi după o zi de muncă şi de studiu, mi s-a părut cel puţin ciudată, mai ales că nu era vorba de nici un fel de aniversare în familie.

— M-am decis, ne spusese unchiul în seara aceea, fără nici o legătură cu ceea ce se discutase. Era ca şi cum se decisese asupra sorţii vreunui dosar de-al său, dacă, şi în ce măsură, cuplul avea să-şi continue în doi viaţa sau să se despartă, dacă merită sau nu titlul de părinţi sau în ce măsură au abdicat de la el. Poate nu se făcuse suficientă linişte în încăpere, poate nu-l auziseră toţi, poate că tocmai atunci Mimi, soţia lui adusese un alt fel de mîncare la masă şi toţi eram curioşi să vedem ce surpriză ne mai făcuse.

Cert este că am fost induşi în eroare de calmul lui şi de firescul cu care ne-a spus noapte bună la toţi, uitîndu-se la fiecare dintre noi, cîntărindu-ne vîrsta, ambiţiile, posibilităţile. Am fost prima care am intrat la el în cameră, ceva mai tîrziu, aveam să plec şi vroiam să-mi iau rămas bun. Mi-a ciufulit părul cu palma lui uriaşă în care se pierdea stiloul atunci cînd îşi punea semnătura pe vreun dosar, şi ca să-i fac plăcere l-am întrebat înainte de a ieşi pe uşă, cu ochii pe servieta de la piciorul patului, aşa cum îl întrebasem de atîtea ori în copilărie : ce ascunzi în ea ? Şi-a coborît ochii pe servieta la fel de voluminoasă, cu cataramele galbene, şi mi-a răspuns zîmbind : oameni, asta ascund. Vrei să-i vezi ? Am negat rîzînd la rîndul meu. Dar, nu te speria, mîine le dau drumul la toţi, şi descurcă-se cum vor.

Asta a fost tot. S-a aflat mai tîrziu de o mai veche suferinţă pe care n-o făcuse cunoscută nimănui, nici măcar soţiei. Ieşise de mai mulţi ani la pensie, dar drumul la tribunal îl făcea în fiecare zi. Cred că nu mai pleda pentru nimeni, deci firesc era ca servieta lui să nu mai ascundă nici un dosar în ea, şi totuşi a fost pînă în ultima lui zi, şi după aceea la fel de voluminoasă.

A doua zi nu mai era. Tanti Mimi nu scăpase de obiceiul de a se uita din balconul franţuzesc spre staţia de tramvai. Inutil, unchiul nu avea de unde să mai revină.

În garsoniera unde se mutase, la insistenţele unchiului, cu puţin înainte de moartea lui, lucrurile nu mai aveau parcă nici o formă, nici o consistenţă. Baia, deşi dezinfectată în permanenţă cu bromocet, mirosea a pisici. Cultul pentru aceste animale nu dispăruse nici după moartea unchiului. Viţa de vie sălbatică pe care apucase să o planteze sub geamul etajului întîi la care locuiau tocmai în vederea coborîrii celor două pisici siameze, se uscase. Hainele nu mai încăpeau în şifonier deşi o parte din cele ale unchiului fuseseră date pe la nepoţi, un costum de-al lui fusese chiar prefăcut într-un taior de ocazie pentru mine, pe care urma să-l port de dragul şi în amintirea unchiului, lucru pe care, îmi dau seama, mi-a fost imposibil să-l refuz.

Mai existau două paturi pliante, strînse lîngă o masă rămasă în mijlocul camerei de care se loveau toţi cei care treceau pe acolo şi un studio pentru două persoane.

În garsonieră fusese adusă mama mătuşii mele, care, după ce crescuse mai multe generaţii de nepoţi pe la casele fiilor săi, fusese „restituită", ce e drept, într-un mod condescendent, mătuşii, ca fiind singura în stare să se ocupe de bătrîneţea ei, ca una care nu avea de îngrijit pe nimeni, dacă nu punem la socoteală cele două pisici siameze.

N-am avut niciodată prea clar în minte arborele genealogic al acestei familii. Ştiu doar că femeile trecute de respectabila vîrstă de 60 de ani, puteau foarte bine să spere că vor atinge 80 şi chiar mai mult. Aşa se face că Aneta, una dintre rudele lor, la cei aproape 80 de ani pe care nu-i bănuia nimeni, îşi primea musafirii într-o fustă maxi, în ton cu moda, cu o bluză perfect asortată, tinerească, care nu-i stătea deloc rău. Vedea perfect, nu avea nevoie de ochelari şi, împreună cu Măriuca, sora ei, cu puţini ani mai tînără, îşi primea musafirii în micuţa curte inundată de trandafiri — cînd înfloreau, mama mă trimitea să-i culeg cîţiva pentru dulceaţă — fiind două amfitrioane perfecte.

Dar, să mă întorc la mama mătuşii mele, o persoană de aproape 90 de ani, corpolentă, căreia nimic din urmă n-a putut să-mi şteargă prima imagine pe care mi-o făcusem despre ea în copilărie. Fusesem într-o vară la Calafat şi, pe Bulevardul Independenţei, într-o curte prăfuită, cu mai mulţi chiriaşi, nu-mi amintesc decît un colţ al casei, cu zidul alb de soare, cu viţă, şi-o cameră lungă şi întunecoasă, în care tanti Mili-Filantroapa, cum o alintau rude şi cunoştinţe, mă trimisese în bucătărie să iau dintr-un dulap zahăr candel. Aşa mi-o amintesc, înaltă şi grasă peste măsură, cu tivul rochiei cenuşii desfăcut, cu sînii căzuţi, cu papucii şleampăţi, cu varicele de la picioare de care se plîngea mereu, şi cu obrajii moi şi buni pe care şi-i ştergea mereu cu un prosop.

Despre ea şi despre nebunul oraşului, Fişneaţă, pe care mama l-a văzut pe peron, şi care ne-a ajutat să ducem bagajele pînă la trăsură, două geamantane legate între ele care atîrnau de spatele şi pe pieptul lui Fişneaţă, atît ţin minte. Şi de gura stîrbă şi umedă a nebunului care n-a vrut să ia hîrtia întinsă de mama. Nu se poate ,domnişoară, îi spusese el, mamei, nu se potriveşte, cum adică să iau eu bani de la cei din familia Tomescu. Nebunului i se luminase faţa şi începuse atunci să rîdă

nătîng, ridicîndu-şi mereu bretelele maieului. A împins-o pe mama în trăsură şi pe noi pe capră şi-a pocnit lîngă urechile cailor, făcîndu-i să o ia la goană. Nu se potriveşte, a mai strigat el în spatele nostru... Ţin minte că pentru mama, apariţia lui Fişneaţă pe peronul gării din Calafat, a însemnat enorm, faptul că totul acolo era şi rămăsese aşa cum îl ştia ea: Fişneaţă şi dulceaţa cu apă rece servită în curtea ţaţei Mili-Filantroapa. Dar, adevărul oraşului era dincolo chiar şi de zahărul candel ronţăit alături de noi.

Tanti Mili fusese adusă în casa fiicei sale, după moartea unchiului Ticuţu, învăţată să urce cu liftul, să se descurce chiar cînd acesta se bloca între parter şi etajul întîi, obişnuită să răspundă la telefon, şi mai ales obişnuită să fie lăsată să stea ore în şir, lîngă uşa balconului franţuzesc deschisă, abandonată într-un fotoliu cînd tanti Mimi pleca pentru mai mult timp la cumpărături. Din respect faţă de amintirea unchiului meu dădeam pe la ele, deşi aspectul rece al camerei îmi făcea rău. Mă uitam prin încăpere la puţinele tablouri ştiute, la covorul care nu mai fusese scuturat de luni de zile, mereu atentă să nu calc pe sub masă pisicile siameze care supravieţuiseră tuturor evenimentelor casei. De la un timp, tanti Mili povestea aceeaşi întîmplare de la nunta sa (fusese şi ea tînără ? parcă nu-mi venea să cred). Uita mereu cîte un nume şi-atunci, întorcea capul spre noi, întrebîndu-ne despre numele şi starea socială a fiecărui invitat, despre rochia ei de mireasă, care cu siguranţă îi stătea bine, ne asigurase ea.

Tu eşti fiica lui Clemi, mă arăta ea cu degetul. atunci cînd dădeam pe la ele, dintr-o mai veche obişnuinţă, să le mai întreb de sănătate. Fiica mai mare sau fiica mai mică, aştepta ea explicaţia. Apoi, toate se învălmăşeau în mintea ei. Stăteam din ce în ce mai puţin în garsoniera lor, discuţiile mi se păreau de nesuportat. Voi, ăştia, din familia Tomescu, nu aveţi linişte în voi, ne acuza ea, apoi uita că exist, şi se întorcea în sine, la cine ştie ce vis de-al său. Mă uitam la fotografia unchiului Ticuţu, fotografiat în togă la Bönig, în Calafat, în vara în care avusese primul lui proces în oraş. Pe hol mă izbeam de servieta cu încuietori galbene a unchiului. Aş fi vrut să o întreb pe tanti Mimi, mătuşa mea, asupra conţinutului acelei serviete, dar am reuşit întotdeauna să-mi înving curiozitatea. Încuietorile nu mai erau la fel de lucitoare ca altădată, se patinaseră, şi aşa, una lîngă alta,, aduceau cu ochii osteniţi ai unui bătrîn. Servieta avea la rîndul ei cute de parcă avea riduri. Continua să stea în cuier, în acelaşi loc unde o pusese unchiul la plecarea lui din lume.

Ultima vizită pe care am făcut-o mătuşii era într-o iarnă. Nu mai fusesem de mult pe la ele. Ajunsesem după amiaza, avusesem un proces mai greu de susţinut, dar eram mulţumită că reuşisem să îl repun pe rol, şi să-i conving pe cei doi oameni să se împace, era vorba despre ambiţia unui soţ de a divorţa cu orice preţ (printre altele, era sociolog, ţinea cursuri despre sociologia familiei, la facultatea de mecanică, întreba studenţii despre emanciparea femeii ,făcea chiar poante mult gustate de studenţi, dar, se hotărîse să divorţeze pentru că soţia lui publicase mai multe studii decît el. Era vorba de o criză de personalitate, şi pentru că se punea problema unui copil, am hotărît să iau eu procesul). Aşa că, vorba unchiului meu, pe care se pare că-l moştenisem în multe, aveam la mine un „dosar cu oameni" pe care n-aş fi vrut în nici un caz să-i văd despărţiţi.

Am urcat aşadar să văd ce mai fac, şi să beau obişnuita ceaşcă de cafea, care se bea, după un mai vechi obicei, seara. M-au frapat, încă de la intrare, nişte lucruri cunoscute : alături de un dulap de bucătărie, un coş cu veselă, nişte lenjerie de-a valma, un aragaz şi mai multe mărunţişuri, lîngă un taxi tras la intrarea blocului, iar alături de ele, servieta cu încuietori galbene a unchiului. Cîţiva intrau şi ieşeau mereu pe poarta blocului, oameni pe care nu-i cunoscusem prea bine niciodată, nişte rude de-ale unchiului din provincie, de nu ştiu ce grad, care nu-i călcaseră pragul nici la rău, nici la bine. Erau foarte veseli, poate prea veseli, femeile se grăbeau între ele să aducă mai repede lucrurile, îşi trăseseră peste umeri nişte pulovere mai groase de-ale unchiului, lăsîndu-şi paltoanele pe bancheta din faţă a taxiului, ca să se poată mişca mai repede.

Cineva dăduse cu piciorul în servieta cu încuietorile galbene. Am făcut un gest ca s-o apăr, dar mi-au interpretat altfel gestul. Un bărbat se repezise să o deschidă, îi vărsase tot conţinutul pe zăpada murdară din faţa blocului, şi-atunci se revărsă din ea o grămadă de hîrtie nescrisă, îngălbenită şi atît.

Am urcat scările fără să mai iau liftul. Pe culoar apăruseră cîţiva bătrîni, care nu interveneau cu nimic, se uitau doar la femeile care se grăbeau să adune, să mai adune din lucrurile rămase în garsonieră. Pe cuierul uitat după uşă mai rămăsese toga unchiului. În mijloc, pe parchetul aproape curat, cîteva ziare rupte. Pe balconul franţuzesc, pisicile siameze îşi făceau loc să coboare. Le-am luat în braţe şi le-am aruncat jos. Oricum, cădeau în picioare. M-am aplecat să le văd cum se pierd printre blocuri spre locul de joacă al copiilor.

Am deschis uşa balconului franţuzesc. Din faţa blocului, taxiul dispăruse. M-am uitat înspre staţie. Mi s-a părut că de acolo cineva îmi face cu mîna, un semn. Poate pentru mine era semnalul. Eram aşteptată, cu siguranţă că eram aşteptată. Abia lîngă lift mi-am adus aminte că uitasem într-adevăr un lucru care cu siguranţă îmi aparţinea. M-am reîntors, şi-am coborît scările fluturîndu-mi toga pe umeri.

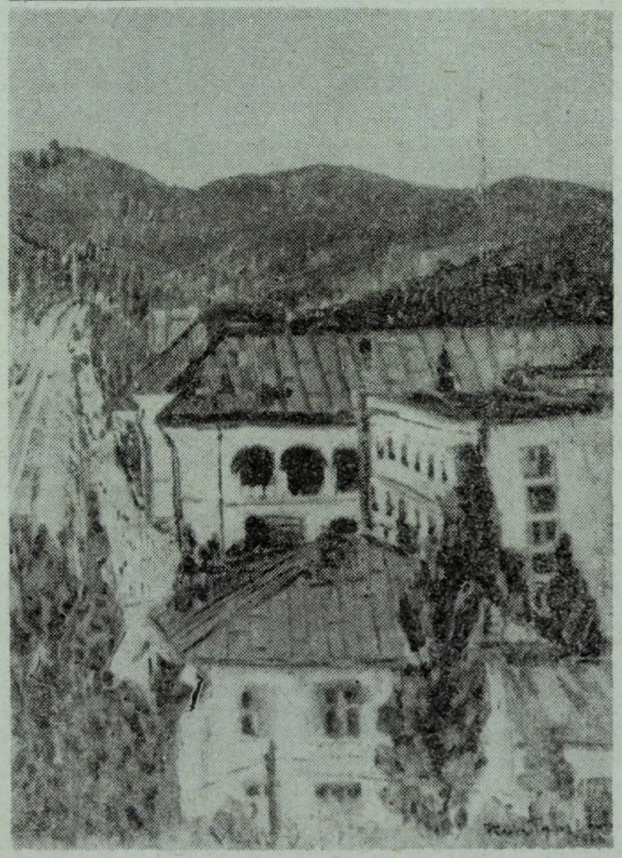

Viorica Toporaş : „Spiritualizare"

Ecaterina Pop-Petrovici : „Compoziţie"

VEDERI

schiță de Ion ȚĂRANU

Minca de trei ori pe zi, după program, era partea cea mai plăcută a concediului, dar nici la masă nu-și găsea liniștea. După două zile ajunse un cazan sub presiune.

„Cine a inventat concediile, gîndea el, le-a inventat cu un scop foarte precis. Omul se duce în concediu să-și analizeze de la distanță, cu spirit autocritic, activitatea. Dar, desigur, în timpul ăsta nici șefii nu dorm. Ei observă cum merge treaba fără cutare, fără cutare... La Sector nu merge fără nea Paul... Nu merge ! Nea Paul — observă, în sfîrșit șefii — este omul datoriei, lucrează cu pasiune și entuziasm. Dacă nu merge și nu merge fără el, să fie rechemat". (Și-a lăsat deja adresa vilei, soției nu i-a spus însă nimic din ce-a aranjat).

Vila este situată pe o coamă de mal. Domina marea și crîngul din jur. Terasa vilei părea suspendată deasupra mării. Cînd venea cîte un val mai puternic el avea senzația că sfărîmă malul și-l prăvălește pe el în mare.

Soția lui era încîntată de tot ce vedea. Venise pentru prima dată la mare, totul era nou pentru ea. I-au fost de-ajuns numai două dimineți să-l exaspereze... îl sculase să vadă răsăritul soarelui, apoi alergară la plajă să închirieze o umbrelă. Erau primii pe plajă ! Ea se zbenguia ca un copil, căpătase o expresie fericită, proaspătă pe care nu i-o mai cunoscuse decît în primele zile de după nuntă. Îi arăta uimită vapoarele, pescărușii zburînd, scoicile, urmele proaspete de picioare de pe malul mării imediat după ce apa se retrăgea, algele peștii, stîncile, îi arăta tinerii din bărci care, zicea, dacă ar vrea cineva să se înece n-ar avea cum pentru că ei sînt plătiți să nu le dea voie. Cît era de naivă, cum de avea puterea să uite de toate grijile și să se bucure atît de apă și soare pentru niște pești, niște urme... Se dovedea încă odată superficială, îl mîhnea atîta lipsă de perspectivă. El nu putea fi dus în ispită de părerea aceea de libertate, pentru că zilele concediului sînt numărate fix, iar înaintea sa mai are mulți ani pînă la pensie, ani grei de serviciu... Cît pot trage în balanța atîtor ani cîteva clipe de mare și soare ?

„Desigur, s-au socotit să nu-mi strice concediul... Oricum tot tu, nea Paul, o să descurci treburile cînd o să te întorci" — se gîndi el a patra zi văzînd că nu este chemat înapoi. Nu putea concepe că este un funcționar obișnuit în Sector. „Chiar dacă treburile merg cum merg, șefii nu trebuie să uite că exiști, că te gîndești cu drag la dînșii. O mică atenție, o vedere, cu un cuvînt pentru fiecare să-i ungă la inimă !"

În aceeași zi trimise directorului o vedere. Apoi toată noaptea își făcu reproșuri. Oare e just, nu se poate crede altceva, dacă cumva va fi interpretată ca o îndrăzneală ? Dumnezeule, cum de-a putut fi atît de neglijent ? ! O vedere ! Așa la întîmplare. Și-o reamintea detaliu cu detaliu. Un restaurant pescăresc pe o insulă, fotografiat în zori. Dar ce nu se putea crede ? De pildă că numai asemenea localuri frecventează, și încă noaptea ! Deci nu se odihnește... că abia după ce se va întoarce o să-și ia concediu medical ! Asta ca asta, dar ce-a fost în stare să scrie ! Și-a făcut-o singur cu mîna lui. Numai la atîta îl duce pe el capul ! ? „Salutări de la mare vă transmite..." Nu, așa, ceva poți scrie colegilor, și nici lor, numai tovarășului Tîrn care are aceeași funcție, dar n-are perspective pentru că nu este în curs de perfecționarea studiilor la f.f. și stă în banca lui. Tovarășului Director s-ar fi cuvenit să-i scrie „Cele mai respectuoase și alese salutări, cu considerație..." Nu, cu deosebită considerație... Hotărît lucru, mîine se va duce dis de dimineață la cutia unde a pus-o, îl va ruga pe poștaș, îl va îndupleca, îl va mitui la nevoie să-i restituie vederea. O va rupe în mii de fărîme. O să-i scrie alta din care să reiasă că de 15 ani de cînd stă în serviciu s-a achitat tot timpul cu conștiinciozitate de sarcini și... deși au existat totdeauna posibilități să meargă la mare, a rămas în oraș gata să vină în ajutor la cea dintîi solicitare. În prezent este pe litoral, are încredere în tovarăși (mai bine fără „încredere" !) dar dacă se resimte lipsa lui, o simplă telegramă și va fi prezent operativ.

După un interval oarecare va trimite și alte vederi, alese cu grijă, fiecare peisaj cu semnificația sa, colorate pentru superiori, alb-negru pentru colegi. Apoi felul cum va scrie, scurt ori lung, sec ori învăluitor, tot în funcție de ierarhie...

...Șefului direct ! Trebuie să fie foarte politicos, mai mult să-i zgîndăre orgoliul... Da, nu e rău să fie un pic lingușitoare. De ce să nu ? Reprezintă un document scris de adeziune, de supunere. „Numai dv. mai lipsiți ca marea să fie desăvîrșită ; nu, nu marea !... ca vacanța să fie... Nici vacanța, vacanța e ceva trecător, viața !... Uite aici... aici ar putea da loc la mult echivoc și acest echivoc are și el schepsisul lui, merge pen-

tru tov. Falcă care dăunăzi a ieșit foarte surescitat din cabinetul directorului. Gras și ambițios cum este nu i se poate citi niciodată dacă e mulțumit sau plouat cînd iese de la șef. Poate l-a avansat, peste proștii ăștia dă așa cite-un noroc cînd te aștepți mai puțin ! Cum tot atît de bine s-ar potrivi să-l fi chelfănit... prea arăta congestionat. Oho, de ce mustrare tovărășească e-n stare directorul. Albie de porci ! Numai că el de emoție... În sfîrșit, lui îi va scrie cam așa : „Urări de sănătate și..." Greu să le potrivești pe toate după perspectivă, necesită o foarte, foarte multă diplomație. În tot cazul, șefului direct trebuie să-i încheie : „Al dumneavoastră devotat..." Va pune neapărat, puncte — punctele ca să subînțeleagă „serv", pentru că cine nu știe formula ?

. . . . . .

Tuturora le-a scris cum s-a priceput mai bine. A scris din greu. Una, două pe zi. Își dădea seama ce chin să „compui" ceva care să nu semene a proces-verbal. A scris pînă și dactilografei — „ai, dracului, și de asta e nevoie, să nu bată lucrările altora înainte și la 3 să te repeadă, în timp ce-și încuie mașina in dulap : Codul Muncii scrie programu' e de 8 ore, am casă și bărbat !"

Bine că se sfîrșise. Avea iar să-și pună manșetele negre de serj, ochelarii de apropiere, pentru că la birou nu trebuie să te uiți după vapoare și pescărușii, avea să descurce el tot ce încurcaseră tovarășii. Avea, desigur, să se simtă cîtva timp jenat de bronzul de pe mîini, de rumeneala din obraji, asta face impresie că numai s-a destrăbălat în chiolhanuri și somn dar într-o săptămînă cel mult își revine el. Mulți, foarte mulți ani nu se va mai deslipi de oraș. Soția și-a făcut cheful, a văzut marea, salvamarii, înecații, nudiștii, tot !

*

În 18 zile și cu 3 duminici se schimbă multe. Șeful direct a fost avansat... (așa de repede !? Fusese numit doar de doi ani ; ăsta era pus pe-ajuns ! cum de n-a văzut mai departe !?). Avansat director adjunct la altă instituție de care n-avea să depindă... Cînd expediase el vederea deja nu-i mai era șef direct. Și ce frumos i-a compus-o : „Urări de succes sporite Distinsului nostru șef Coordonator, care fără capacitatea Domniei sale, Secția noastră nu poate fi concepută, vă transmite de pe malul mării al Dumneavoastră devotat..."

Sfinte Dumnezeule ! Dar unde i-a fost capul ? ! Uite ce inseamnă concediu ! În locul șefului direct a fost numit (tot avansat) cine ?... Călcîi Gh. Vasile !... Singurul căruia nu i-a trimis... pentru că de acest tovarăș valoros, (la un alt nivel al conștiinței încă se îndoia de exactitatea aprecierii) de acest tovarăș capabil, (dacă așa a găsit de cuviință Direcțiunea) pur și simplu uitase că există... Desigur, dacă n-ar fi fost plecat în concediu, alta ar fi fost situația. Așa, directorul a uitat că există nea Paul, secretara nici n-a catadixit să-i prezinte și vederea lui odată cu corespondența, (dacă nu i-a trimis și ei una !) iar tovarășul Călcîi nu va uita niciodată afrontul de a-l fi uitat. Și el mai are înaintea sa atîția ani pînă la pensie...

INSTITUTUL DE DEZRATARE

povestire de Alina NOUR

Pe cînd își făcea plimbarea de seară, domnul dr. Zett zări un afiș care-i stimulă atît de mult imaginația încît pînă la urmă în capul său se născu o idee genială. Afișul zărit era o reclamă pentru un institut de înfrumusețare. Logica dr-lui Zett fu următoarea : dacă există un institut unde puteau fi făcuți oamenii din urîți frumoși, de ce n-ar exista și unul unde ar putea fi făcuți celebri cei rătați ? Simplu ca bună ziua ! Peste o săptămînă planul său era bine întocmit, iar prin oraș puteau fi zărite afișe strălucitoare care făceau reclamă unui nou și nemaipomenit Institut de dezratare. Domnul dr. Zett închiriase o vilă undeva la munte și instalase acolo un institut care putea trata oamenii de ratare. Firește, clienți se găsiră cu duimul și-și făcură apariția cît ai bate din palme.

Fură acceptați mai întîi zece — iar tratamentul ce urma să li se facă — avea totodată titlul de experiență. Dr. Zett găsi de cuviință să-și înceapă activitatea printr-un discurs care-i pregătea psihic pe pacienții săi.

„Înainte de toate — își începu prelegerea doctorul — voi începe prin a vă atenționa asupra nuanțelor noțiunii de ratat. Un ratat, în genere este mai presus de un om obișnuit, banal, care n-a realizat nimic în viață, dar cu toate astea nu se socotea de loc ratat și este cît se poate de mulțumit de el însuși. Ratatul îi este superior prin însăși nemulțumirea sa, care derivă tocmai din faptul că, spre deosebire de omul de rînd, a tins spre un anume ideal, și-a închinat viața unui țel, pe care însă nu l-a realizat. Pe scurt, sentimentul ratării vine tocmai din nerealizarea aspirațiilor sale. Apoi mai trebuie să știm că deosebim ratații conștienți de ratarea lor de ratații care se ignoră, căci mai sînt și cazuri din astea.

Ratatul conștient de eșecul său este cel puțin un spirit exigent, un om veșnic nemulțumit de el însuși, tinzînd deci spre perfecționare. Pot exista însă și ratați inconștienți, ce consideră că și-au atins țelurile, pe cînd de fapt, n-au dat nimic de valoare, și singura conștientă de ratarea lor este societatea".

După ce prezentă această ierarhie valorică prin care ratații conștienți erau ridicați deasupra rataților ce se ignoră, iar aceștia din urmă deasupra oamenilor de rînd, dr-ul Zett găsi că a oferit tonicul necesar celor din sală, care, desigur, erau tocmai niște ratați conștienți de ei înșiși, și tocmai de aceea se găseau acolo — așa că trecu la punctul doi al expunerii sale, după ce, mai întîi, bău un pahar de apă.

Acest următor punct al discursului său expunea metodele de tratare a ratării, metode preconizate de el însuși după îndelungate meditații filozofice și psihologice care urma a fi aplicate pe clienții săi.

„Ideea tratamentului — începu el deci din nou — mi-a fost sugerată de legea laturilor contrarii. Se știe că, în esența sa, orice obiect, fenomen, are două laturi contrare — una pozitivă și una negativă ? Acceptînd această ipoteză, reiese clar în continuare că dacă omul își va cultiva latura pozitivă se va realiza în viață, iar dacă va merge pe calea indicată de latura negativă — va ajunge un ratat. Neșansa dv. domnilor, își are obîrșia tocmai în faptul că ați mers tocmai pe această latură negativă a personalității voastre. Problema care se pune acum este de a vă cultiva o latură exact opusă, contrară celei pe care se află acum dezvoltată personalitatea dv. Există deci o speranță !" întinde el mîna triumfător înainte spunînd acestea, vărsînd carafa cu apă drept peste o muscă ametită, care după ce se plimbase pe nasurile cîtorva ratați adormiți din sală, simțise că se molipsește și ea de atîta plictiseală și aterizase pe fața de masă roșie holbîndu-se chioară de somn la oratorul care cu vocea lui de bas n-o lasă să doarmă.

Și într-adevăr, deși mulți ațipiseră în sală, toți sperau în cor, iar aceste speranțe nu se dovediseră nicidecum zadarnice. O soție, ștearsă, anostă, lălîie, plicticoasă, fu tratată la Institutul de dezratare. I se dezvoltă exact latura opusă a personalității sale și ea ajunse o vampă, o super-star. Chiar soțul său nu o recunoscu văzînd-o într-un serial de televizor, și firește, îl cam înjură pe dr. Zett, deoarece în timp ce ea juca pe femeia fatală, arătîndu-și picioarele, el, bietul, juca pe bucătarul în fața televizorului și-și tăie degetele tot curățind cartofi.

Unul tip urît care fusese complexat toată viața de chipul său haios și care din această pricină era înclinat la tristețe și melancolie i se cultivă facultatea de a ironiza pe ceilalți, și de a se autoironiza în genere, de a vedea latura comică a lucrurilor. Urîțenia sa deveni astfel o armă în cariera sa — el ajungînd unul din cei mai celebri comici, iar acum era recunoscător trăsăturilor sale care stîrneau rîsul printre spectatori.

Apoi un jongleur umil de circ deveni în urma tratamentului unul din cei mai vestiți hoți din lume. Astfel, rînd pe rînd, nouă pacienți fură dez-ratați. În schimb, al zecilea nu se dezrata și pace. Acesta sta toată ziua în camera sa din institut, într-o stare de abulie cu ochii pe pereți. Era un om timid, slab, fără voință. Nu avea inima nici să omoare o muscă, nu avea curajul nici să-și privească un semen în ochi, nu avea încredere în el, astfel că nu începea nici o acțiune de teama că nu o va sfîrși. Vedea de altfel o piedică nu numai în propria sa persoană, dar și în oamenii din jurul său. Gîndea că dacă cine știe, el ar fi avut puterea de a săvîrși acțiunea propusă, s-ar ivi cu siguranță cineva care să-i pună bețe în roate. Îi era frică de oameni și am putea spune că îi ura chiar, oarecum. Doctorul Zett îl tratâ însă cu răbdare, căutînd să-i dezvolte latura exact opusă a personalității sale : curaj, încredere în sine, chiar cruzime față de ceilalți. Căuta să-i insufle tendința de a-și domina semenii. Firește, nu știa exact la ce rezultat va ajunge prin acest tratament și aștepta curios să afle cum se va manifesta dezratarea la acest mielușel înspăimîntat.

Într-o noapte cîțiva pacienți bătură la ușa doctorului Zett și se plînseră că cineva le furase lighenele de sub pat, fiind astfel nevoiți să facă niște expediții urgente tocmai la capătul unei alei întunecoase din spatele vilei, pentru a se putea efectua unul din tratamentele prescrise : baie cu acid glacial la picioare. Zett fu nevoit să le lumineze el însuși drumul cu felinarul, iar a doua zi făcu deosebite eforturi pentru a lumina acest mister. Dar lighenele nu fură găsite și nu avu ceva mai bun de făcut decît de a le înlocui cu altele. Care lighene dispăruseră iarăși într-un mod ciudat în noaptea următoare.

Atunci doctorul Zett se hotărî să stea el însuși la pîndă, în cursul celei de a treia nopți. Tocmai patrula nervos pe holul institutului neobservînd nimic deosebit si hotărîndu-se să se ducă la culcare. Cînd, trecînd pe lîngă camera pacientului Wax, cel care întîrzie cu dezratarea, auzi dinlăuntru un zgomot suspect. Privi pe gaura cheii dar nu reuși să observe decît că înăuntru se petrecea ceva ciudat — așa că dădu buzna spre a se edifica. Priveliștea era cît se poate de fascinantă, de științifico-fantastică ! Max, înconjurat de lighenele frumos emailate și eprubete, amesteca diverse prafuri și substanțe. El însuși purta un lighean în cap — cu fundul în sus spre a se proteja probabil împotriva diferitelor mici explozii pe care le provoca în lighenele emailate.

„Am reusit ! răcni Wax cînd îl zări pe doctor. Am inventat un exploziv care poate zvîrli în aer întreg institutul !"

Cum Zett îl privea stupefiat, adăugă : „Ce te uiti așa, mă rog ? Vrei cumva să mă intimidezi ? Află că n-ai să reușești. Acum nu-mi mai este frică, nici de tine, nici de nimeni din acest spital.

Doctorul Zett își dădu imediat seama că tratamentul său dăduse rezultate. Pacientului său i se anulase timiditatea, iar frica de oameni era înlocuită acum cu o tendință de dominație ! Cît despre disparitia lighenelor emailate, era clar că acestea fuseseră furate pentru a folosi drept recipient în experimentele sale. Cît despre substanțele necesare — fusese foarte simplu să facă rost de ele, află doctorul. Îl pusese pe Max, celebrul hoț, care fusese cîndva biet jongleur, să fure tot ce-i căzuse la mînă din laboratorul unui chimist ce locuia în apropierea Institutului de dezratare.

Din păcate, experimentele pacientului Wax nu se opriră la explozivul realizat în acel lighean emailat care ar fi putut să arunce întreg spitalul în aer. Acestuia i se aduseră în curînd îmbunătățiri, iar el anunță că nu-i mai este frică de oamenii din întregul oraș ! Era clar, deci, îl putea arunca în aer ! Drept care purta spre protecție, pe cap, două lighene emailate puse unul peste altul. Treptat, anunță că nu-i mai este frică de oamenii din întreaga țară, apoi de cei din toate țările dimprejur ! Drept care purta pe cap trei lighene emailate, unul peste altul, ca un papă !

Mai tîrziu, anunță că nu-i mai este frică de oamenii de pe întregul pămînt, purta zece lighene emailate pentru protecție, pe cap și primea audiențe din partea reprezentanților organizației SOS, care-l implorau să renunțe la teribilul lighean emailat cu fundul foarte mic și cu pereții înalți semănînd de fapt mai mult cu o găleată decît cu un lighean și în care ingrediase cine știe ce substanțe realizînd groaznicul exploziv ce punea în primejdie viața întregii omeniri.

Dar domnul Wax îi asculta nepăsător și-și continuă experiențele. Nu mai anunță rezultatele, dar ziariștii care-l spionau își puteau da seama de scara la care ajungea puterea lui după stiva de lighene-găleți care creștea pe capul său.

Un ziarist mai pișicher îl întrebă dacă nu i se pare ridicol ca în timp ce prepară teribilul exploziv într-un lighean emailat, să se ferească de posibila explozie tot cu alte zeci de lighene emailate. La care domnul Wax răspunse cu înțelepciune că de cînd există oameni pe pămînt, cu armele cu care luptă, cu alea se și apără ! Într-un tîrziu, după îndelungate demersuri, un reprezentant al S.O.S. reuși să-l convingă de pericolul experimentelor lui, iar Wax declară că va renunța la demonicul lighean emailat. De altfel și el conchise în sinea sa că de acum își atinsese țelul, se dezratase ajunsese celebru pe tot pămîntul. Dar orice om cu taimă are nevoie ca de aer de publicul care să-l aduleze, ori el înțelege în cele din urmă că dacă i-ar distruge pe toți nu ar mai avea în ochii cui să fie celebru.

Zis și făcut. Se aplecă sub pat spre a scoate recipientul belicos și a anula puterea explozivului, dar... ia ligheanul de unde nu-i !

Zvonul se răspîndi ca fulgerul pe întreg pămîntul. Cineva, nu se știe cine, se afla în posesia ligheanului, nu se știe cu ce intenții ? Ori se știa că era destul ca ligheanul să fie înclinat într-o parte, cu un anumit unghi, și ingredientele explodau... Ziariștii și diverșii vizitatori priveau cu spaimă la stiva de lighene emailate ce o purta dl. Wax pe cap și calculau înspăimîntați puterea exploziei. Pe pămîntul întreg, toți muritorii se plimbau și ei cu stive de lighene emailate în cap, fabricanții de lighene emailate realizară imense profituri ; îndrăgostiții se sărutau în parcuri cu lighenele pe cap ; chiar miresele nu

se mai duceau la cununie cu văluri albe pe cap, ci purtînd grațios o stivă de lighene de culoare albă !

De-abia atunci înțelese și domnul Wax – trezit din cumplita sa pasiune că indiferent dacă licheanul cu explosiv sărea în aer la o sută de metri de el sau aiurea pe pămînt, efectul dezastrului provocat era atît de mare încît nici el nu-l putea calcula înainte și mai ales – ulterior ! Fiindcă, desigur, explozia l-ar fi distrus și pe el, cu toată stiva de lighene emaitate de pe capul său, pe care totuși nu îndrăznea s-o scoată, în ciuda inutilității sale, pentru a nu-i demoraliza pe ceilalți pămînteni. Omenirea, de altfel, avea puține speranțe. Toți fură cuprinși de spaimă gîndindu-se că un nebun, un hoț – cine știe, avea în mînă recipientul infernal. Oricînd, deci, el ar putea sări în aer ! Mulți se opriră din activitatea lor pentru a medita – și alții le urmară exemplul. Treburile cotidiene apăreau acum ca neînsemnate în fața posibilului eveniment. Cum ? Totul putea deci să se sfîrșească, așa dintr-o dată ? Începură să se spovedească unul altuia, ca înaintea sfîrșitului. Unul recunoscu faptul că și-a înșelat nevasta, altul o minciună, altul un fals. Și culmea, toate faptele vinovate erau iertate de urechile ce le auzeau destăinuite. Ce rost ar mai fi avut, de altfel, mustrările și reproșurile ? Cine putea să deplîngă sau să se înfurie de aceste nedreptăți mărunte, atunci cînd un om se pregătea să facă cea mai mare greșeală, pe care ar putea-o face un muritor, să distrugă totul ? O, nu asta nu era posibil. Și toți se îmbrățișau și se pupau, vinovații și victimele lor.

Toți așteptau cu inima cît un purice catastrofa. În asemenea momente o navă extraterestră aterizâ în curtea Institutului de dezratare. Un extraterestru avu o audiență cu domnul Wax. Urmă o convorbire pe care un ziarist ascuns sub pat o înregistră și o dădu publicității. Astfel se află unde dispăruse ligheanul ! Fusese furat de celebrul hoț Max și vîndut unui extraterestru din galaxia Alfa ! Locuitorii Alfei amenințau acum cu respectivul recipient emailat pe locuitorii galaxiei Beta. Extraterestrul venit în audiență era tocmai un reprezentant al galaxiei Beta și venise să cumpere patentul atît pentru lighenele emailate ce puteau fi folosite drept căști de protecție cît mai ales pentru ligheanul-găleată cu explozivul ce avea o putere atît de mare. „Nu de alta, spunea extraterestrul, dar dacă altiștii zvîrl cu ligheanul în noi, să nu ne lăsăm mai prejos și să le aruncăm și noi cu ligheanul nostru în cap !"

Ziarele mai scriau că dl. Wax îl privea foarte satisfăcut pe interlocutor – se simțea desigur bine văzînd că celebritatea și puterea sa ajunseseră acum pînă la alte galaxii. Îi spusese extraterestrului să vină peste trei zile iarăși în audiență – timp în care el va medita în conditii cît mai avantajoase în care să-și ofere patentul. Se spune că-i trăsnise prin cap ideea de a cere în schimb vreo 9–10 planete din galaxia Beta. „Păi de ce – cică ar fi afirmat el – dacă unii oameni au o casă mare cu o cameră de zi, sufragerie, dormitor etc. – eu să nu am o casă cît un sistem planetar – și niște camere cît niște planete ? – Le va mobila frumos – o planetă va folosi drept dormitor, va fi presărată cu paturi și desigur ca să mișune pe ea frumoase extraterestre. Altă planetă va folosi ca bucătărie și el va avea grijă să fie împînzită de mese pline de bunătăți. Și așa mai departe.

După trei zile, extraterestrul se afla iar în audiență, iar dl. Wax se pregătea să-i dea răspunsul – cînd în cameră năvăli Marele Astronaut al pămîntului, care, căzînd în genunchi, declară pe nerăsuflate : „Excelență, ceva nemaipomenit ! Adineaori cu aparatele mele – tocmai studiam galaxia Alfa – cînd... o explozie nemaipomentiă a distrus-o în întregime. N-a mai rămas nimic, dar nimic din ea, înțelegeți ? O fi cumva la mijloc, dacă nu vă e cu supărare, ligheanul emailat ?"

Dl. Wax îl privi stupefiat, nu răspunse nimic, dar după figura sa era clar că explozivul său purta vina.

Extraterestrul se îndepărtă, fugind cît îl țineau picioarele spre navă și răcnind că de va ateriza din greșeală vreun astfel de lighean emailat în galaxia sa, îl va zvîrli înapoi el însuși drept în capul pămîntenilor.

...Nu toți pămîntenii se bucurară atît cît ar fi trebuit de faptul că recipientul periculos nu mai exista. Mulți chiar, în nebunia lor, o regretau. Printre aceștia se numărau mai ales cei cuprinși de dorul războinării. Cînd aflaseră că pămîntul se află dincolo de orice primejdie, își schimbaseră atitudinea față de mărturisitorii de felurite greșeli și voiau să pedepsească cu orice preț faptele dezvăluite, care, în lipsa ligheanului, crescuseră din nou în ochii lor la adevărata lor mărime, dacă nu chiar la o mărime exagerată. Mulți își declarară ură pe viață și puteau fi văzute cete baricadate pe străzi, aruncînd unele în altele cu sticle goale și roșii putrede.

„Ce păcat că n-am ligheanul emailat cu exploziv ! răcni unul, furios deoarece aflase că un coleg de servici îi pusese dulceață în pălărie, îi lipise niște pinteni de carton la pantofi – și el se plimbase astfel prin oraș – și mai ales îi mîncase pe furiș sandvișul atunci cînd el se dusese să dea un telefon.

Și țuști, Furiosul se duse glonț spre Institutul de dezratare, spre a vedea dacă nu cumva domnul Wax îi poate da vreo speranță, fiindcă socotea el, ligheanul dispăruse, dar nu și rețeta explozivului, care se mai afla desigur în memoria sa.

Spre stupoarea sa, observă că firma institutului cunoscut era înlocuită cu o alta : „Institutul de Re-Ratare". Ușa de la intrare era încuiată – iar el bătu mult și bine pînă ce doctorul Zett catadixi să iasă afară.

„Ei bine, dar ce se întîmplă aici ? se burzului Furiosul. Știu că faimosul Wax poate primi pe oricine în audiență. Vreau să vorbesc de urgență cu el !

„Domnul Wax nu mai este faimosul, celebrul Wax, ci pur și simplu, Wax, ratatul de altădată. După cum vezi, am schimbat profilul institutului și acum îmi re-ratez dez-ratații ! spuse calm Zett.

„Dar nu pricep ? Pentru ce asta ?"

– „Mi-am dat seama – continuă la fel de calm doctorul – că, într-adevăr cu metoda mea, am posibilitatea de a crea personalități. Dar atenție ! Acestea pot fi personalități pozitive sau negative. De aceea am hotărît ca, înainte de a dezrata pe cineva, să-l testez mai întîi, spre a afla în ce direcție va acționa ca celebritate. Înțelegi ? Decît o celebritate nefastă omenirii e de preferat un ratat nepericulos. Un om fără faimă, dar cel puțin inofensiv !

„Dar e inuman ! strigă Furiosul. Să-i transformi iar în ratați ? După ce au ajuns celebri ?"

„Decît un mare hoț, mai bine un mic scamator ! Decît un tiran sîngeros, mai bine un fricos ! de altfel, nu-i voi lăsa așa. După ce-i transform iar în ratații de la început, îi voi dez-rata din nou. Poate că de data asta tratamentul va fi mai complicat. Trebuie să-i învăț mai întîi că nu-i destul să aibă faimă de dragul faimei, cu prețul de a te ridica deasupra oamenilor și împotriva intereselor lor. Ratarea privește nu atît ce faci tu din tine și din viața ta, cît mai ales cît poți face și ce poți face pentru folosul altor oameni. Celebritatea și dez-ratarea nu se suprapun. Pe scurt, concluzia mea a fost că dacă unii pacienți au evoluat ca personalități negative, asta s-a întîmplat fiindcă nu aveau fondul moral necesar. De aceea, noul tratament de dez-ratare va începe cu educația lor morală". Furiosul, ascultînd acestea, înțelese doar că faimosul Wax nu mai exista – așa că dădu din umeri a pagubă și se îndepărtă. Nu înțelesese mare lucru din spusele doctorului Zett. Nu-l interesa deloc problema ratării celorlalți sau chiar a lui. Era, probabil, un ratat care se ignora sau, mai știi, un om de rînd. În orice caz, ceea ce-l preocupa în mod deosebit era dorința de răzbunare. Auzi ! Să-i toarne tocmai lui dulceață în pălărie ! Și în timp ce doctorul Zett se ocupa de educatia morală a viitoarelor glorii, Furiosul se îndepărta fluierînd pe strada din fata Institutului, adunînd pietrele de pe drum în buzunar. Considera că sînt și ele bune să le zvîrle în capul mizerabilului de coleg ce i-a mîncat sandvișul. Deocamdată, firește !

Pînă într-o zi cînd poate ligheanul cu exploziv va fi inventat din nou !

În creierul furiosului, în locul unde ar fi trebuit să se afle facultatea de a-și iubi, înțelege și ierta aproapele, se afla un gol. Gol ce alcătuia de fapt unul din polii unei axe ce se prelungea în univers pînă la celălalt pol alcătuit de locul, unde se aflase cîndva galaxia Alfa, și unde începe, într-o fierbere continuă, să se nască o altă lume. Plin de spaimă, universul se rotea tăcut în jurul acestei axe.

Scrisori către doamna R

Fragment din romanul cu același titlu

de Virgil CUȚITARU

Copilăria este un univers închis, care, odată pierdut, tinerețea și maturitatea păgubașului se prăbușesc sarbede în senectute. Întîlnirea cu tine mi-a îngăduit să *știu* că, în ciuda anilor, am rămas cît de cît copil și că, așa fiind, lumea și viața au farmec destul și merită cercetate. Este ideea ultimului nostru dialog. Îi luasem atunci pe cei petrecuți de noroc, cum spune poetul, cînd tu ai deliberat, dulce, asupra înțepenirii lumii, proferînd imposibilitatea oricărei schimbări, eu, deși înțelegeam că tu ai dreptate și că, în fond, lumea are o istorie a ei și că noi nu sîntem, fizic vorbind, decît niște microni azvîrliți pe una sau alta din treptele ei, am încercat să deslușesc taina ascunsă în patimile minore, ce bîntuie totuși destinele lor. Am tăcut apoi, gîndurile purtîndu-mă din nou la Eminescu ; și nu știu cum, dar numai mirajul acestui mare cîntec *universal* reușește să așternă între noi ceața unei depărtări pe care întotdeauna o regret după ce nu mai sînt cu tine. În clipa asta m-am speriat : am spus (la prezent) *„după ce nu mai sînt cu tine"*. Există, prin urmare, și un timp în care nu mai *sînt* sau nu mai *ești* cu mine.

Ce se întîmplă, ce gîndesc eu, atîta cît durează timpul acesta ? Mărturisesc lipsa unei noțiuni pe care s-o pot defini și care, la rîndul ei, să poată exprima o situație... (poate o stare ? extrem de complexă și de nedeterminată) atunci cînd nu mă cunoșteai încă și cînd materialitatea ta îmi era străină, jocul fiind, în acest caz, *numai* al meu, faptul de a *nu fi* cu mine era obișnuit, deciziile asupra oricărei atitudini aparținîndu-mi. Acum însă, spațiul spiritual, pe care mă puteam mișca în voie altădată, este înjumătățit, (deseori, redus total), și, de aceea, în afara ta trăiesc sub imperiul unui marș brutal, a unei alergări, în jurul propriei mele vieți. Pierdut, deci, în mrejele acestui dulce haos dintre *eu* și *tu* (încerc, după cum vezi, o evadare) — îmi vin în minte anii de bibliotecă și de cursuri universitare, seminariile de Paleografie — unul dintre ele, mai ales —, cînd am aflat stupefiat că asistentul C înregistrează ne fișe *toate* cuvintele din *Psaltirea Scheiană*. Doamne, cazna lui Sisif îmi închipuiam că este un fleac pe lîngă asiduitatea viitorului doctor în științe filologice și, totuși, oricît de infinit mi se părea atunci oceanul vorbirii, al limbii, al limbilor, mă aflu astăzi în imposibilitatea de a-mi reflecta optic ceea ce — evident — trăiesc. Sigur, ai putea spune, (te și văd gesticulînd frenetic și fulgerînd din priviri), că definirea nu mai are sens de îndată ce *fondul* situației *există*. Nu definirea, nici definițiile și nimic din ordinea firească a lucrurilor și nici măcar una din uzanțele obișnuite ale lumii nu mă atrag, nu mă împing și nu pot avea vreun înțeles în tot ceea ce sufletul și mintea mea imaginează în legătură cu... sau prin tine. Și pentru că nu știu ce *anume* este, privesc în trecut (în *trecutul nostru*, firește) și simt și văd că tu nu ești cea ce ai fost și că ceea ce ești te-ai născut astfel...

Poate că era în noiembrie... Dar n-are importanță timpul. Putea fi un noiembrie de acum șapte mii de ani, sau poate fi astăzi. Aș vrea, totuși, să cred că era noiembrie, asta pentru motivul că noiembrie nu are prea multe zile senine, iar soarele lui este mai trist și mai galben ca oricînd. Atunci, însă, cerul era de un albastru pal, fumuriu și grăbit. Soarele zîmbea melancolic de pe una din cele mai scurte traiectorii ale sale și cineva, un om șters și total neimportant, îmi anunțase venirea ta. Obișnuit cu toate prezențele și cu toate trecerile celor ce visau sau numai mimau visul, devenit imun la oricare din zbaterile lor pentru cucerirea Parnasului cineva în plus sau cineva în minus nu mai însemna nimic pentru unul ca mine, care începusem să-mi dau seama că, odată cu trecerea studenției, prieteni și visuri și totul intrau din ce în ce mai adînc în amintire.

Nu mă interesa, deci, nimic, ori nu voiam să mă intereseze ceva. Tu erai un copil speriat și naiv. Semănai cu o icoană pe care o văzusem demult la o mănăstire și care înfățișa un chip indecis. Am stat și m-am uitat mult la icoana aceea și pentru că eram un copil atunci, am înțeles că cel care o pictase cîndva fusese tot un copil, un ucenic care, de frica meșterului, greșise turnînd în ochii portretului de pe zid tot focul, tot talentul și toată lipsa de libertate a ființei sale, prea devreme obligat să gîndească.

Îmi aminteam, văzîndu-te, că plecasem foarte trist de la Mănăstire. Aș fi vrut (și în imaginația mea se petrecuse faptul), ca meșterului să-i fi plăcut tare mult icoana, să-l fi lăudat și să-i fi sărutat fruntea imensă a copilului devenit, din clipa aceea, matur. Nu știu nici astăzi și n-am știut nici atunci, cu tine, dacă se va fi întîmplat așa, dar pe cînd toți vorbeau, tăvălindu-și în invidii și răutate micimile lor sufletești, eu am înțeles că trebuie să-mi plec genunchii și, odată cu atingerea frunții copilului, să-i repun în privire focul acela sfînt, lăsat cu cîteva sute de ani în urmă pe zidul rece al unei mănăstiri.

Acesta a fost începutul. În preumblările mele de mai tîrziu, cînd cei din jur mă întîmpinau tresărind și se plecau deferenți în fața funcțiilor și nu a celui care eram de totdeauna, nu puteau pricepe, sărmanii, că omul, aparent dur, ursuz și posac, apropiat de treizeci de ani, a revizitat o biserică numai pentru a se convinge că, într-adevăr, icoana copilăriei lui nu mai păstrează *acum* nici o urmă de frumusețe ascunsă și nu mai are nici o expresie. Copilul-geniu a fost răzbunat, iar eu m-am trezit apoi culegînd boabe strălucitoare de nisip din cenușa opacă a propriului meu timp ; am cules secundă cu secundă și le-am zidit (pare absurd, dar asta este convingerea mea), pînă cînd acest zid, închegat de mine din nisip a devenit stîncă, o stîncă de culoarea aramei și a marmorei. În această stîncă, precum Hirpac, altădată, am început să cioplesc, în neștire, fără să pot înțelege mobilul obscur ce mă făcea, încă de pe atunci, atît de fericit și de nefericit totodată.

Cînd, mult mai tîrziu, într-o seară, mi-am privit de la distanță realizarea, o clipă, cer și pămînt s-au amestecat într-un vîrtej imens, transformîndu-se în veșnicie. Ochii mei s-au umplut de ființa ta, pentru că mîinele mele te creaseră pe tine. Atunci (pentru că, timid cum nu fusesem niciodată, am îndrăznit să urc spre buzele mele mîna dreaptă a statuii din fața mea, sărutîndu-i degetul cel mic), am hotărît să cred că sînt în viață lucruri trainice și că numai iubirea, în dezlănțuirea ei sfîntă, definitivă, unică și atotcuprinzătoare este în stare să dilate timpul, subordonîndu-l memorie noastre și transformîndu-l în ecouri cu o nebănuit de dulce rezonanță...

Dar... fără a fi și falsă, metafora pe care am găsit-o este cu siguranță stearpă și nu reflectă decît *lucrul mecanic* al procesului afectiv existent între noi. Adevăratele implozii și explozii care, de atunci, ne propulsează mereu, continuă să rămînă inexprimabile și fără ecou. Seara aceea de demult, străjuită de policandrele aprinse ale castanilor se refuză oricărei povestiri și interpretări. Ea poate rămîne o lumină de candelă de la începutul unui tunel întunecos și infinit, dar numai atît. Văpăile zgomotoase fac panică și lumea le stinge îndată. Îmi amintesc de poveste aunui bătrîn care spunea că, în timpul războiului, de frica bombelor, în căsuța lui, candela nu se stingea niciodată. Fiind nevoit să plece în refugiu odată cu ceilalți săteni, cînd s-a întors peste cîteva zile și-a găsit casa arsă și dărîmată de-un obuz. Într-un colț, însă, apărată de doi pereți rămași întregi, candela continua să ardă. Flacăra ei curată s-a putut apăra cu propria-i incertitudine. De aceea, acum cînd nu ești lîngă mine, prefer să mă învălui în mantiile îndoielii, să visezi și, dacă pot, să-ți îndrept din cînd în cînd șuvița aceea de aramă, ce tot flutură deasupra ochilor tăi. Și pe urmă, grozav îmi place să mă gîndesc la prima mea scrisoare către tine ; data cînd am expediat-o nu mi-o mai amintesc dar conținutul ei aproximativ este acesta :

Un joc subteran de iluzii grațioase și subtile, alteori un poem eroic, ca acela închinat de Beethoven lui Napoleon, în fine, nu lipsesc (acestea fiind cele mai dese), stările în care, închizînd ochii ascult — numai eu — placa unui patefon vechi a cărui melodie curge mereu, sfidînd șiragul vremilor ce coboară în veșnicie. Nu sînt și

n-am fost niciodată patetic, îmi este străină aptitudinea de a stîrni compasiunea cuiva, latura cernită a vieţii mele a rămas ascunsă oricărui gînd străin şi cu toate acestea şi peste toate acestea, ideea de Tine domneşte singulară (de necucerit), vai ! tot în mine, Tu fiind creaţia închipuirilor mele şi neexistînd *materială* nicăieri în afara mea, altfel pierdută vei fi fost de totdeauna, cum singur eu voi fi fost lipsit de *ultima certitudine* a vieţii mele, care, acum, îmi dau seama, ai rămas numai *Tu*. Iată viciul unui cerc fără diametru (infinitul infinit rămîne, nimic mai plat şi mai comun —), de aceea nimic mai real şi mai exact şi de aceea nu am încercat niciodată sentimentul pierderii tale, pentru că nimeni nu mă poate lipsi de mine, eu constituind (măcar atît) *argumentul îndoielii de mine*. Şi totuşi, cine eşti Tu ? Este legitim să mă întreb deoarece atunci cînd eşti cu mine închipuirea dispare şi eul Tău *există* în *afara* mea, înjumătăţind ceea ce-mi aparţinuse exclusiv *mie* şi ordonînd norme respinse de simţirea mea. Nu cumva Tu întruchipezi acel DAT ancestral şi mistic sesizabil numai la hotarul dintre bine şi rău ? Şi de ce (ai putea să întrebi) Te aşez *numaidecît* acolo, la capătul *răului* şi începutul *binelui*. Ei da, răspunsul vine complicat şi trist. *Binele* care *începe* este numai o aparenţă, pentru că, urmărită invers, direcţia traiectoriei sale sfîrşeşte exact în locul unde se terminase *răul*, altminteri *iluzia* cu toate artificiile sale somptuoase ar fi nulă şi disgraţios de calmă. Dar ce-i iluzia ? Întîi o precizare : cîţi oameni, atîtea iluzii. Pentru mine iluzia înseamnă toate aspiraţiile mele către puritate şi, în acelaşi timp, tot ce *a existat dinainte* alb şi sfînt în sufletul meu. *Iluzia mea* este, prin urmare, un fapt subiectiv, cert şi real în raport cu lumea obiectivă, pentru că dintotdeauna *subiectul* a „împrumutat" realitatea obiectului şi nu invers ; obiectul avînd doar meritul de a prilejui *subiectului cunoştinţa de sine* — spaţiul imens pe care cad coordonatele sale — (să se înţeleagă, însă că undeva în interiorul acestor noţiuni (obiect-subiect) există posibilitatea cînd ele se pot substitui una prin cealaltă şi atunci amîndouă sînt egale —, egalitatea însemnînd în acest caz clipa cînd *totul* există şi nu există). Dar este vorba numai de o clipă : lumea pretinde că există şi atunci unitatea se desface iarăşi în contrarii (acestea *sînt* doar, nu te-nşela !) şi iar începe lupta dintre *bine* şi *rău* şi jocul continuă astfel încă de la începutul lumii ; *binele* fiind *iluzia* victoriei permanente asupra răului — singurul *adevărat*. Tu eşti, aşadar, Iluzia vieţii mele, muzica imperceptibilă a depărtărilor, *Echilibrul* nopţilor mele albe, Albastrul şi Verdele pur — culorile gîndurilor mele — eşti, în fine, Aceea cu care am visat de cînd exist să mă plimb pe malurile Bosforului şi eşti Motivul *unic* şi *ultim* în faţa căruia mă ştiu Eu şi dincolo de care nu mai pot să-mi imaginez nimic. Mai au oare sens cuvintele *iubire, dragoste, drag* în faţa *credinţei ?* Tu pentru mine eşti *Credinţa* şi credinţa nu poate fi în afara Mitului...

Nu ştiu de ce mi se păruse atunci (şi mai cred încă în impresia aceea), că, odată cu introducerea scrisorii în cutia poştală, ceva se rupsese definitiv în mine, plecînd făr-a se mai întoarce vreodată. Multe zile după aceea m-am simţit stingher şi gol, am întîrziat prin crişme şi-am rătăcit pe străzi lăturalnice, tot ce-mi fusese familiar altădată devenind pustiu şi rece acum. Nu mai trăiam decît *realitatea spaţiului* ; un spaţiu cert şi imuabil, necruţător ca moartea şi intransigent ca profesorii de limbă latină. Timpul nu exista : dispăruse sau se transformase, amplificînd aceeaşi lacomă distanţă care mă despărţea fizic de tine. Trăiam atît de intens drama întinderilor, încît, într-una din dimineţile acelea de iulie, am hotărît să plec pe jos (30 de km) pentru a revedea satul în care fusesem un timp învăţător. Hotărîre, pe cît de halucinantă pe atît de hilară şi de fără sens. Am plecat totuşi. Oboseala drumului şi căldura zilei îmi făceau bine în sensul că, pentru a se apăra, trupul cerea ajutor creierului, motiv pentru care comenzile lui, distribuindu-se pe o arie mai întinsă, păraseau întrucîtva aderenţa lor la un singur fapt.

Şcoală, oameni şi meleaguri mi s-au părut atît de sarbede şi de străine încît nimic nu mai era demn de amintirea Probotei celor 19 ani, cîţi aveam cînd mă numisem locuitorul ei. De altfel, cred că şi eu eram respins şi înstrăinat de locul ce nu-şi viciase în nici un fel spiritualitatea ancestrală şi orînduiala bătrînă a pietrificatei lui civilizaţii.

Am plecat imediat sau am mai rămas, nu mai ştiu. Simţeam însă nevoia unei crispări adînci, doream voluptatea unei tristeţi care să mă sfîşie şi, probabil, din aceste porniri s-a ivit virtualitatea întîiei noastre despărţiri. Spun *virtualitate* pentru că, de fapt, nu s-a întîmplat nimic în afara imaginii unui vis de care îmi amintesc perfect...

Plecasem parcă în străinătate, de unde m-am întors după trei ani. Ajuns în centrul oraşului nostru, ţi-am telefonat şi mi-ai răspuns că vii imediat. Ne-am întîlnit şi tu erai veselă şi falsă şi, nu ştiu cum, opacă. Persiflai minor şi mult prea feminin pe toată lumea şi nu m-ai iertat nici pe mine. Nu asta m-a durut însă atunci. Îmi paralizase fiinţa uşurinţa cu care treceai de la o stare la alta, lipsa de penetrare a lucrurilor şi atitudinile – dogmă, caracteristice unei aşa-zise „lumi-bune". „Învăţasei" să te porţi deci. Nimic din tulburătoarea ta decenţă şi nici urmă din disponibilitatea cu care desluşeai cele mai rafinate subtilităţi...

Trezindu-mă, m-am liniştit şi m-am luminat. Am redevenit eu şi ştiu că am aşternut pe hîrtie cîteva rînduri pe care nu le-ai citit niciodată, pentru că a doua zi ne-am întîlnit. Scrisoarea aceea voia să surprindă neliniştea şi relativitatea gîndurilor mele după ce ştiai *totul* despre mine. Citez aici numai cît am notat atunci :

...Trăiesc emoţia crispată a unei înserări ca *aceea :* Cea de acum poate-i ceva mai vînătă, poate-i ceva mai tristă. În orice caz, dispariţia unei senzaţii optice, cu care mă obişnuisem ca şi cînd ar fi făcut parte din propria-mi retină, mă doare fizic, mă întărîtă şi mă înrăieşte. Toate şi-au schimbat înfăţişarea. Aerul avusese pentru mine, multă vreme, culoarea arămie a părului TĂU. de aramă, de verde, de alb şi de roşu aprins erau toate organismele Universului... şi, dintr-o dată, o ceaţă şubredă, un fum debil îmi învăluie fiinţa, depărtîndu-te şi ştergînd orice urmă de contur, orice urmă de precizie. Nu-mi pot da seama nici măcar dacă eu sînt real. Am trăit sau am visat ? Cine sînt *Eu* cel de astăzi şi cine am fost *Eu* cel *de-atunci ?* Care din cele două ipostaze ale fiinţei mele este adevărată ?... Intuiesc, doar, că ar putea exista între ele flacăra incertă a unei posibile amintiri, pe care mă bucur s-o numesc *TU*. Dar între *TU* — materie şi *TU* — vis, ficţiune, se află un număr infinit de dubii şi de controverse, iar partea abstractă a existenţei mele n-a ştiut niciodată asupra căror îndoieli să întîrzie mai mult ?! Ne naştem în vid, orbecăim în gol şi fugim toată viaţa după noi înşine, iubindu-ne sau urîndu-ne întotdeauna în afara noastră, deşi consumul urii sau al iubirii nu se manifestă decît *individual*. Am încercat limita maximă a tuturor sentimentelor...

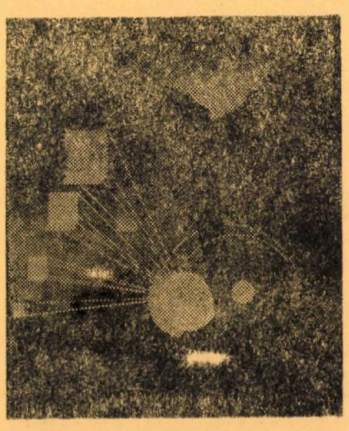

Dumitru FOCA : „Laborator"

IDEI... ŞI INVERS

STUDII

— Anul trecut am învăţat englezeşte, acum m-am apucat de franceză, iar peste cîteva luni, cînd o termin, trec la germană. Tu nu studiezi nici o limbă ?

— Ba da, i-am răspuns. De vreo 60 de ani tot învăţ românește.

OCUPAŢII

Am auzit spunîndu-se despre cineva, mort de curînd :

— Era atît de ocupat toată ziua, încît nu mai avea timp să-şi cîştige existenţa.

ESENŢĂ

Vinul este poezia de zece strofe, care ar fi putut fi exprimată şi-n două. Dar atunci se numeşte coniac.

CIFRU

Edgar Wallace spunea despre cîine că la un capăt latră, iar la celălalt dă din coadă.

Nu cumva a vrut să ne ofere o definiţie cifrată a criticii ?

EXPRIMARE

O colegă de scris îmi spunea : — „Eu sînt cît se poate de sinceră. Le spun oamenilor ce simt în faţă !"

Vroia să zică, nefericita : „Le spun în faţă oamenilor ce simt."

PREFERINŢĂ

Decît să-mi spargi capul cu o pîine, mai bine atinge-mă uşurel c-un baston.

CONSTATARE

Se publică atît de multe lucruri bune în reviste, încît nu mai rămîne loc şi pentru cele foarte bune.

MODESTIE

De cînd a aflat că numai oamenii mari sînt modeşti, a devenit de o modestie feroce.

ORDIN

Dragostea este asemenea unui ordin : nu se discută, se execută.

MOD DE EXISTENŢĂ

I s-a spus într-o zi că poezia este singurul mod de existenţă al poeţilor. De-atunci, îşi încasează cu conştiinţa împăcată drepturile de autor.

INADVERTENŢĂ

Literatura română are prea multe guri şi numai două urechi : Grigore şi Damian.

POST FESTUM

Întors acasă de la banchet, maestrul a găsit patul făcut. Dar el era mai făcut decît patul.

Andrei CIURUNGA

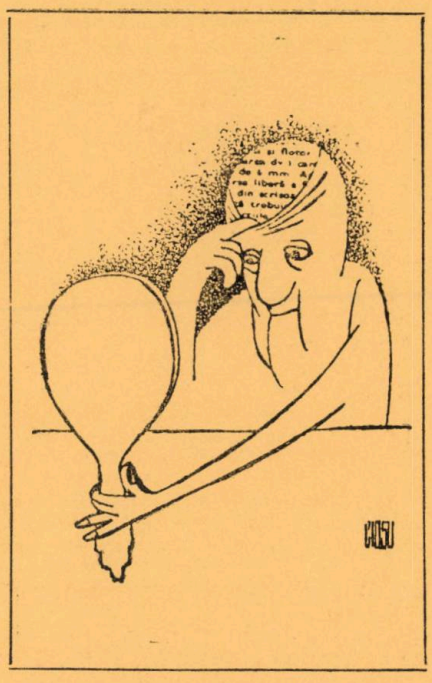

Fără supărare

PRUDENŢĂ

Cînd conducta e stricată
Şi-apa vine colorată
Fierbeţi apa, după care...
Beţi un vin de „Dealu Mare".

PROTEJARE

Cu spinarea verticală
Nu îl prinde nici o boală
Nici sciatică nu are
Fiindcă are-un spate tare.

IN VINO VERITAS

Că adevărul stă în vin
A aflat şi Constantin
Cînd bea vin pe săturate
Ies minciunile curate.

UNUI CELIBATAR

Fie blondă, fie brună
Fie rea, sau fie bună
Oricum ar fi ea să fie
Dar să nu-mi fie soţie.

REGRETE

Avea o mutră disperată
Pierduse geanta diplomată
Şi din păcate în ea avea
Şi sendviciul cu telemea.

UNUI PENSIONAT

Observ că e complet schimbat
E azi cu zîmbetul pe buze
Nu că a fost pensionat
Dar a scăpat de-autobuze.

Pictorului CORNELIU PETRESCU, autorul „Compoziţiei în stil bizantin".

Ce înseamnă acest destin
Tu lucraseşi bizantin
Toate astea în zadar
Stilul a ieşit barbar

Lui ADRIAN PĂUNESCU pentru „Repetabila povară"

După „Repetabila povară"
Eu credeam că nu mai scrii
Şi acuma publici iară
Chiar nu poţi să te abţii ?

Pictorului GH. BRĂDĂŢEANU, autorul tabloului „Măşti din trecut"

Am văzut măşti din trecut
Drept să-ţi spun că m-am temut.

Pictorului BOGDAN BÂRLEANU, autorul tabloului „Creştere"

Ai o „creştere" aleasă
După cîte am văzut
Aştea-s anii de acasă
Dar pictor cum te-ai făcut ?

Pictorului VAL GHEORGHIU, pentru tabloul „EU şi TU..."

Eu şi tu n-am zis nimic
Că tablou-i mare, mic
Lumea însă se frămîntă
Nu ştie ce reprezintă.

Lui MARCEL CHIRNOAGĂ, autorul gravurilor „Caii"

Frumoşi cai are Chirnoagă
Chiar şi-acei zişi de dîrloagă.
Foarte mulţi (o herghelie)
Tropotesc în galerie.

Pictorului CONSTANTIN COMAN, autorul tabloului „Hanul lui Manuc"

Suflu liric, suflu fin
Pune-n pînză Constantin
Din păcate toţi se duc
La o bere la „...Manuc".

Gheorghe GROSU

NU-I TOTUNA

— Una e să faci din cap, şi alta e „să-ţi faci de cap".
— Una e să stai pe geantă şi alta e să „rămîi pe geantă".
— Una e să tragi de coada mîţei şi alta e să „tragi mîţa de coadă".
— Una e să ieşi în drumul mare. şi alta e să ieşi „la drumul mare".
— Una e să ţii clanţa, şi alta e „să-ţi ţii clanţa".
— Una e cînd spui „scurt pe unul" şi alta e cînd spui „scurt pe doi".
— Una e cînd spui „lapte de la măsa", şi alta e cînd spui „laptele mă-si".
— Una e să stai cu gura căscată, şi alta e să „rămîi cu gura căscată".
— Una e să posezi un cîrlig, şi alta e „să ai cîrlig".
— Una e să nu-ţi fie pentru ochi, şi alta e „să nu-ţi fie de deochi".
— Una e un fruct păstrat, şi alta e un „fruct oprit".
— Una e să stai la înălţime, şi alta e să „fii la înălţime".
— Una e să fi făcut bine, şi alta e să fii „bine făcut".
— Una e să pui mămăliga, şi alta e „să pui de mămăligă".
— Una e să iei rasol, şi alta e „să-i dai rasol".
— Una e să ai capul tare şi alta e să fii „tare de cap".
— Una e să stai drept, şi alta e „să fii drept".
— Una e să tragi de şaibă, şi alta e „să tragi la şaibă".
— Una e să spui franc, şi alta e „s-o spui franc".
— Una e să vorbeşti ce ştii, şi alta e „să ştii ce vorbeşti".
— Una e să găseşti o femeie la treabă, şi alta e să găseşti „o femeie de treabă".
— Una e să mănînci lapte, şi alta e „să papi lapte".

Gheorghe GROSU

E P I G R A M E

UNUI MEDIC REBUSIST

Din toţi acei ce ţi-au căzut în mînă
(Şi încă foarte mulţi ce nu-i mai ştim !)
Cîţi dintre ei în viaţă-or să rămînă
Cînd anagrama MEDIC e... DECIM ? !

MAMEI SOŢIEI MELE...

Şi-a înlocuit dantura
(Nişte rădăcini colţate !)
C-un sistem de roţi dinţate...
Mamă, şi ce-i merge gura !

UNUI VITEZOMAN

În viteză, ca niciunu',
Intraşi cu maşina-n zid
Şi-acum mergi cu 31
...Rapid !

APROPO DE PARCAREA AUTOVEHICULELOR PE TROTUARE...

Trotuarele-s blocate
Cu-autovehicule !
Azi, pe-aici sînt doar parcate ;
Mîine-or să şi... circule !

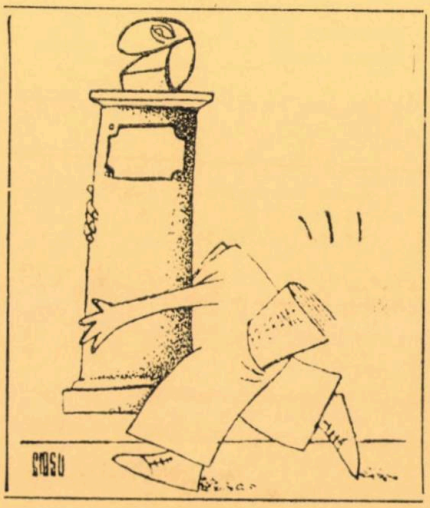

UNUIA, CU CARE M-AM DUELAT ÎN EPIGRAMĂ...

Cînd te-am strîmtorat cu uşa
Mi-ai răspuns cu o sudalmă...
Cică „mi-ai zvîrlit mănuşa" !
(Dar era în ea... şi-o palmă !).

LA PARASTAS...

Optimismu-i intrinsec !
Chiar şi-acu' :
Pe mort la groapă-l petrecu
Şi.. petrec !

D. C. MAZILU

IUBITEI MELE

E blondă, suplă, cu delicii,
ce ochi, ce buze şi ce linii !
Doar cînd ajunge la capricii,
l-aş prefera pe Paganini...

GESTIONARUL

Cum avea Pandele, la activ,
obiceiuri învechite tare,
hotărî instanţa, decisiv,
să-l închidă pentru renovare.

REMINISCENŢE

Vorbind de căsnicie, Cleo
îşi aminteşte ca prin ceaţă :
— N-ar fi făcut doi bani Romeo
de nu-l avea pe Alfa-n faţă.

ACCIDENT

O „Dacie" o mie nu ştiu cît
a tamponat o vacă pintenoagă
pe-un drum de ţară. S-a transmis atît :
că numai vaca a rămas întreagă.

OSTENTAŢIE

Bătrînul cangur, susţinînd morţiş
că nu-i permite nimănui să-l „ungă",
a scris anunţul „Nu primim bacşiş"
şi l-a lipit, ostentativ, pe pungă.

EMISIUNE T.V.

Sîmbătă seara, cînd ai mei fac baie,
stau la T.V. ca la un alt prăpăd,
să văd „umorul", singur în odaie,
şi rîd... de mine, că mai stau să-l văd.

UNEI MIRESE TARDIVE

Iartă-mă că-ţi ies în cale
c-un cuvînt ştiut de toţi :
— La etatea dumitale,
ai să naşti direct nepoţi !

EPITAF

Aici, n-am nici fotoliu strălucit,
nici casă, nici maşină, arz-o focul,
de-aceea sînt atît de fericit,
că nu mă sapă nimeni să-mi ia locul.

Andrei CIURUNGA

COMERCIALE

„De-aici clienţii pleacă bucuroşi..."
Spunea — în faţa unui galantar
Din magazinul Ne-alimentar —
O altă vînzătoare de... gogoşi !

UN ANUMIT VÎNZĂTOR

— Nu-mi plac gestionari loviţi de soartă
Clienţi prea insistenţi şi nărăviţi
— La care le lipseşte cîte o toartă
Şi cei ce vin cu... banii potriviţi !

ÎNCHIS — ÎN PATRU TIMPI ŞI NIŞTE... „MIŞCĂRI"

ÎNCHIS pentru preluare
ÎNCHIS pentru inventar
ÎNCHIS pentru repredare
Şi-închis... după inventar !

Costache PLĂCINTĂ

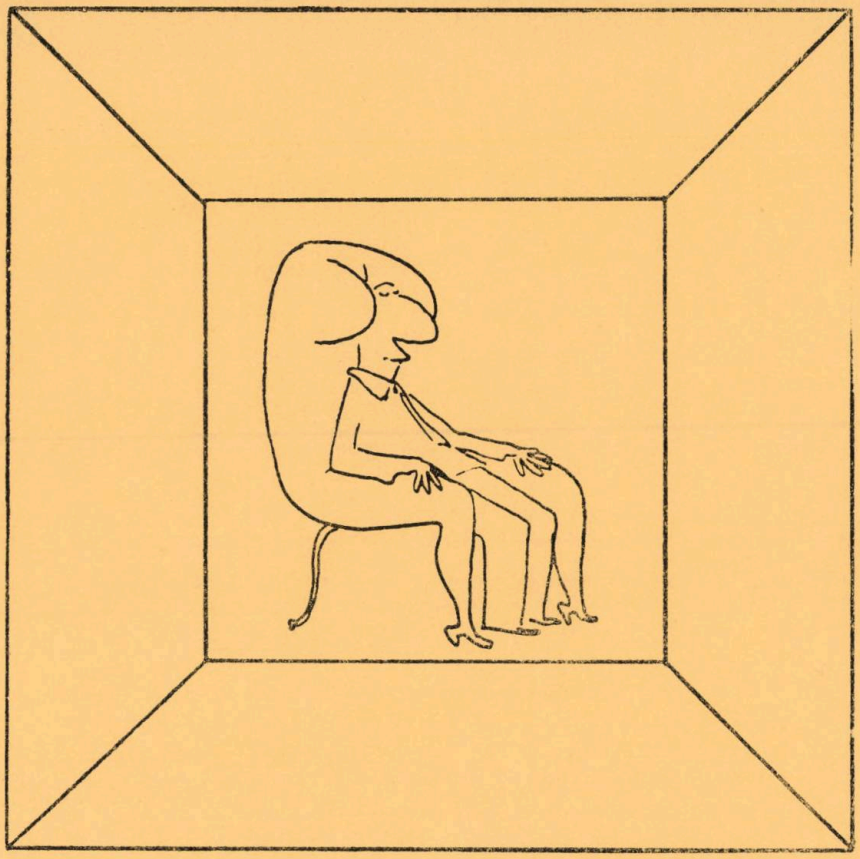

OSCAR WILDE

În 1882, cînd avea 28 de ani, Wilde a făcut un turneu de conferinţe în S.U.A. Întrebat de vameş, la debarcare, dacă are ceva de declarat, a răspuns prompt :

— Nimic altceva în afară de geniu !

Celibatar convins, scriitorul se plîngea unui prieten :

— Nu ştiu ce să mă fac, să scap de datorii şi să trăiesc liniştit.

Prietenul îi propune :

— Însoară-te ! Cu o zestre bună scapi de necazuri.

La care, Oscar Wilde ripostă furios :

— Pentru atîta lucru să mă însor ? Dacă creditorii mei au nevoie de bani, să se însoare ei, lua-i-ar dracul !

În timpul unei plimbări, scriitorul întîlneşte o femeie pe care n-o mai văzuse de 15 ani.

— Dumnezeule, doamnă, spuse el, vă rog să mă scuzaţi ! Nu v-am recunoscut de prima dată. Cît de mult m-am schimbat !

Invitat la un dineu care-i displăcea, Wilde s-a scuzat în felul următor : „Domnul Oscar Wilde regretă că datorită unei invitaţii ulterioare, îi este cu neputinţă să participe etc, etc".

Plimbîndu-se într-o seară, pe cheiul Senei, Oscar Wilde zăreşte un individ rezemat de parapetul unui pod, privind îndurerat apa. Apropiindu-se de el, dornic să-l consoleze, îl întrebă :

— Sînteţi disperat, domnule ?

— Nu, domnule, sînt frizer...

Un ziar a deschis o anchetă în rîndul cititorilor săi, pentru a desemna primele 50 de romane din literatura universală.

— Eh, a remarcat Oscar Wilde. Cum o să poată găsi 50, cînd eu nu am scris decît cinci romane ? !

VICTOR HUGO

Victor Hugo călătorea spre Prusia. La frontieră, vameşul îi completă fişa.

— Cu ce vă îndeletniciţi ?

— Scriu, răspunse Hugo.

— V-am întrebat : în ce fel vă obţineţi mijloacele de existenţă ?

— Cu pana — răspunse scriitorul.

Conştiincios, vameşul înscrise în formular : Hugo, negustor de pene.

Diferitele obligaţii mondene, academice, politice, de protocol etc, îi răpeau mult timp lui Victor Hugo, spre marea lui nemulţumire.

Odată, cînd un grup de prieteni veni să-l ia la o recepţie, văzu că marele scriitor îşi tunsese o jumătate de barbă şi din frizură.

— Am o lucrare de terminat, şi sînt sigur că pînă o să-mi crească părul şi barba n-o să mă mai puteţi scoate din casă...

Victor Hugo a primit într-o zi o scrisoare cu o adresă neobişnuită : „Celui mai mare poet al epocii ! Autorul "Mizerabililor" a trimis scrisoarea, fără s-o deschidă, lui Lamartine. Acesta, la rîndul său, a trimis-o tot fără s-o deschidă înapoi lui Victor Hugo. Istoria literară nu precizează care din aceşti mari poeţi s-a decis să deschidă primul scrisoarea.

Un om foarte naiv l-a întrebat odată pe Victor Hugo :

— Spuneţi-mi, vă rog, e greu să scrii poezii frumoase ?

— Cum să vă spun ? Sau e foarte uşor, sau e cu neputinţă !

Tot Victor Hugo spunea adesea :

— Trebuie să fii prost ca să nu poţi compune două versuri. Dar trebuie să fii nebun să vrei să compui patru, dacă n-ai talent.

CHARLIE CHAPLIN

Cunoscutul cineast se întreţinea odată cu un ziarist despre valoarea radio-ului şi a presei.

— Vedeţi vreo diferenţă între ele ? — întrebă ziaristul.

— Desigur, îi răspunse Chaplin, chiar una foarte însemnată : încearcă dumneata să împachetezi o scrumbie într-un aparat de radio !

În momentul apariţiei teoriei relativităţii a avut loc o conversaţie între autorul acesteia şi Charlie Chaplit. Iat-o :

— Einstein : Mă încîntă în mod special caracterul universal al artei dumitale. Spectatorii sînt plini de admiraţie, deoarece te înţeleg cu toţii.

— Chaplin : Gloria dv. este şi mai neobişnuită : Toată lumea vă admiră, dar nimeni nu vă înţelege !

Înainte de căsătoria fiului său mai mare, Charlie Chaplin l-a sfătuit :

— Cel mai important lucru, băiete, e să n-o contrazici niciodată. Ajunge să aştepţi cu răbdare pînă îşi schimbă ea singură părerea.

Venind odată de la Geneva, marele actor s-a oprit la hotelul „La trei coroane". Cînd a plecat, a dat portarului un bacşiş de 20 de franci.

— Rîndul trecut mi-aţi dat 40 de franci, ca să beau în sănătatea dv.

— Asta-i adevărat — răspunse Chaplin — însă acum mă simt mult mai bine !

De ziua lui, Charlie Chaplin a fost rugat de invitaţii săi să imite diferite personaje. La sfîrşit, el a interpretat o arie dintr-o operă. Toată lumea a rămas încîntată de măiestria execuţiei.

— De unde ştiţi să cîntaţi atît de bine ? — l-a întrebat unul dintre oaspeţi.

— Eu nu ştiu să cînt, — a răspuns Chaplin — dar l-am imitat pe Carusso !

Întrebat care sînt, după părerea lui, femeile cele mai credincioase : cele blonde, cele brune sau cele roşcate ? — Chaplin a răspuns :

— Cele cărunte !

Mihai BURDUJA

Scriitori şi moduri de creaţie

I

Parafrazînd un dicton antic şi adaptîndu-l savurosului subiect propus, am putea afirma fără nici un fel de rezerve : „cîţi scriitori, atîtea feluri de a scrie". Modul în care fiecare scriitor îşi concepe şi îşi elaborează opera este destul de diferit şi, deseori, nu lipsit de originalitate. „Perioada de incubaţie" durează un timp mai scurt, la unii, uneori ani îndelungaţi, la alţii, pînă cînd opera să vadă, în sfîrşit, lumina tiparului. Unii se inspiră plimbîndu-se pe aleile unui parc, în aerul proaspăt al dimineţii, alţii în atmosfera nocivă a unei taverne sau în timpul unei călătorii cu autocarul, cu trenul, cu tramvaiul, cu vaporul ori cu avionul. Cea mai mare parte dintre ei folosesc azi maşini de scris, dar mai sînt destui care au rămas credincioşi tocului cu peniţă, aşa cum alţii au devenit adepţi entuziaşti şi neclintiţi ai pixului cu fetru japonez !

Oricum, nici un rînd, nici o pagină nu e scrisă uşor, lin, aşa cum ar curge firul unei ape de cîmpie. Multe din capodoperele literaturii universale au fost zămislite în împrejurări neobişnuite, iar condiţiile în care s-au complăcut să lucreze unii scriitori, ar putea să ni se pară de-a dreptul năstrusnice. Ciudăţeniile extraartistice ale scriitorilor, ciudăţenii ce nu afectează morala socială, au prezentat în toate timpurile un interes deosebit, polarizînd atenţia muritorilor de rînd de pretutindeni.

Se afirmă pe bună dreptate că autorul *Iliadei* şi *Odiseei* este unul din marii poeţi ai lumii. Într-adevăr Homer, orbul genial, a văzut ca nimeni altul, ascunsele abisuri ale sufletului omenesc. Dar nici Homer şi nici Socrate, cei mai mari „scriitori" ai tuturor timpurilor nu au scris în viaţa lor nici un rînd ! Ei ţineau minte toate lucrările lor din simplu motiv că nu ştiau nici să scrie, nici să citească !

Numai cei ce au vieţuit cîtva timp departe de ţară pot avea o idee vagă despre azi aproape stinsa noţiune de exil. Adevărată distrugere morală, pe drept cuvînt această pedeapsă necruţătoare era considerată mai straşnică decît moartea ! Opere nemuritoare au creat în exil nefericitul Ovidiu, trimis la Pontul Euxin pentru o vină nici azi ştiută, şi rămas toată viaţa cu sufletul nealinat şi pustiit de dorul sfînt de ţară, precum şi divinul Dante, izgonit la 37 de ani de Florenţa sa iubită pentru tot restul vieţii, şi poetul Li-Tai-Pe, supranumit Byron al Chinei. Să nu-l uităm nici pe marele nostru Bălcescu, care la 29 noiembrie 1852, pe patul de moarte, la Palermo, rostea, mistuit de dorul de ţară, aceste nemuritoare cuvinte : „Cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ţie, ţara mea mult dragă".

Uneori opere artistice remarcabile au fost concepute în întunecimile închisorilor, unde autorii lor au ajuns pentru pricini reale sau închipuite. Să ne amintim de celebra „Baladă a spînzuraţilor" a incomparabilului François Villon, sau de altă baladă-confesiune compusă tot dincolo de gratii de nu mai puţin celebrul Oscar Wilde. Cel ce a creat nemuritoarea figură a lui Don Quijote, Miguel de Cervantes Saavedra — „ciungul de la Lepanto", zace multă vreme în închisorile Africii şi Europei, iar Thomas Morus, în aşteptarea execuţiei care se anunţa iminentă, scrie filozofie şi visează fără încetare la a sa ideală „Utopia".

Lermontov, ţinut sub arest la Petersburg, a scris cu vin, cu funingine şi cu chibrituri versuri care vor dăinui dincolo de timp.

Pentru cutezanţa de a critica poemul tiranului Dionisie din Siracuza (sec. IV î.e.n.) filozoful Filoxen a fost trimis la muncă silnică într-o carieră de piatră. După ce l-a ţinut cîtva timp acolo, tiranul l-a chemat şi l-a pus să-i asculte din nou versurile. Filoxen a ascultat cu atenţie, apoi s-a ridicat şi a pornit spre uşă.

— Unde te duci ? l-a întrebat tiranul.

— La cariera de piatră ! i-a răspuns filozoful, care după cum se vede prefera acest loc de meditaţie, „versurilor" tiranului !

Privind înapoi, „fără mînie", să spunem cititorilor noştri că neliniştitul Dostoievski scria, de obicei, de la ora 11 noaptea pînă la 9 dimineaţa, că Jean Moréas, autorul unor stanţe pline de miere antică, atît de admirat de compatriotul nostru Ion Barbu, compunea întotdeauna între 12 noaptea şi 4 dimineaţa, în zgomot, în fum, în muzică, la cafeneaua „la Vachette", unde prezida aşa numitul „colţ al literaţilor", că E.T.A. Hoffman, Eminescu, Verlaine scriau, şi ei, cel mai adesea în cursul nopţii, după ce se plimbau de regulă, ore întregi, pe străzi dosnice, întunecate şi înţesate de romantice dărăpănături. Littré, autorul celebrului „Dicţionar al limbii franceze", nu începea lucrul decît după masa de prînz, dar el scria pînă la ora 4—5 dimineaţa. George Sand nu putea să-şi scrie romanele decît noaptea. La fel proceda şi marele nostru romancier Liviu Rebreanu, fiindcă — spunea el — „ziua toate lucrurile sînt clare". Dealtfel iată ce mărturiseşte Rebreanu în una din confesiunile sale : „Întotdeauna lucrez noaptea — lumina zilei mă distrage şi-mi îngreunează concentrarea. Simt nevoia să mă izolez complet, cu viziunea internă. Noaptea, întunericul, care topeşte lumea reală, îmi dă impresia că scrisul meu se materializează, creind o realitate nouă, puternică. Haosul iniţial e negru. După miezul nopţii, liniştea e deplină şi eroii mei pot vorbi şi se mişcă în tăcere, prinzînd fiinţă. Ziua, orice mă distrează : un fruct ce atîrnă într-un pom, un pisoi care stă la soare, orice lucru ce-mi aminteşte necontenit că exist şi fac parte din mediul înconjurător. N-am nici un confident. Îmi citesc cartea mie cîteodată, cu voce tare. Atunci ascult cum vorbesc oamenii mei şi tresar singur, de parcă aş fi alături de dînşii. Nu plîng niciodată cu eroii cărţilor mele. Dar mi s-a întîmplat odată, pe cînd scriam „Pădurea spînzuraţilor", să nu pot dormi noaptea, zvîrcolindu-mă ca şi eroul meu. Zile întregi mă urmărea sufletul lui şi somnul îmi era rupt". Un ciudat fel de a aşterne pe hîrtie spuma inspiraţiei sale avea şi spectaculosul Gabriele D'Annunzio, „cel mai urît cuceritor de inimi al secolului XX", cum îl denumiseră ziariştii, care scria numai în picioare, cu pana de gîscă, pe un pupitru, cum sînt cele bune pentru muzicanţi.

Chateaubriand îşi dicta operele secretarului, plimbîndu-se în picioarele goale prin cameră. Tot în picioare lucra şi Goethe, marele titan al literaturii germane şi universale. Pentru a putea crea avea nevoie de o linişte perfectă. În acest scop se închidea într-o cameră izolată, în care nu pătrundea nici un fel de zgomot şi nici aerul curat !

Papa Hemingway scria întotdeauna la maşina de scris. stînd de asemenea în picioare ! În puţinele momente cînd stătea jos îşi fixa picioarele goale într-o cutie cu nisip extrafin. El îşi fixase o „raţie" de o mie de cuvinte în fiecare dimineaţă.

Romancierul, poetul şi dramaturgul francez Victor Hugo, autorul romanului „Mizerabilii", lucra şi el tot timpul în picioare, plimbîndu-se mereu prin cameră. El compunea gîndind cu glas tare.

II

Despre ciudăţeniile lui Honoré de Balzac s-a vorbit încă în timpul vieţii scriitorului. În semn de respect în faţa geniului, îşi scotea pălăria cînd vorbea despre... el însuşi ! El nu se putea inspira pentru începutul unei opere decît la cafenea, unde îşi şi aşternea pe hîrtie primele fraze, iar odată înapoiat acasă îşi continua scrisul stînd în picioare în faţa unui pupitru înalt. Începînd să lucreze la o nouă operă, Balzac se încuia în cameră pentru una-două luni. Stătea cu obloanele lăsate în jos chiar şi ziua. Scria la lumina lumînărilor, îmbrăcat în straie de călugăr şi arareori în halat. Lucra cîte 18 ore în şir, răstimp în care pentru el nu exista nici zi, nici noapte.

În picioare scria şi marele poet romantic suedez Tegner. Pe o masă aşezată în mijlocul camerei, el îşi punea o casetă cu multe file albe, apoi începea să se plimbe în jurul acestei mese murmurînd versuri pe care, cînd le găsea pe plac, se repezea la

casetă şi le aşternea pe hîrtie (un vers pe fiecare filă). Scriitorul american Edgar Allan Poe putea sta ore întregi la masa de scris, fără să scoată o vorbă. Privea ore în şir foile imaculate din faţa sa. Despre Pöe se mai spune că iubea pînă la adoraţie un cerb alb de o specie extrem de rară, animalul dîndu-i creatorului clipe de fertilă inspiraţie. Voltaire era capabil să scrie mai multe opere în acelaşi timp. Toate manuscrisele erau înşirate pe pupitrul său de lucru sau pe masă. Aşezîndu-se la masa de lucru, Voltaire nu ştia niciodată la ce să lucreze, la o tragedie, la un roman sau la un poem. Totul depindea de dispoziţie. Lua un manuscris şi continua să lucreze la el. Pe masa de lucru ţinea tot timpul o biblie. Cînd era întrebat de ce, răspundea invariabil :

— Cine e parte într-un proces, trebuie să aibă întotdeauna la îndemînă dosarul adversarului !

Marele fabulist La Fontaine crea de preferinţă în aer liber. El scria numai cînd ploua ! Cu capul descoperit, se plimba prin ploaie ceasuri întregi, declamîndu-şi versurile cu glas tare, vorbind cu el însuşi şi gesticulînd.

Denis Diderot scria ca un posedat : alerga dintr-o cameră într-alta, gesticulînd şi striga de răsuna toată casa. Dacă ferestrele erau deschise, trecătorii alergau speriaţi să vadă despre ce este vorba. Un rol foarte important în asemenea momente îl juca peruca scriitorului. Diderot şi-o smulgea din cap, o călca în picioare, o aşeza iarăşi pe cap ş.a.m.d.

Scriind, Gustav Flaubert suspina împreună cu eroii pe care i-a zugrăvit, împreună cu ei plîngea sau rîdea. Se apuca chiar să recite cu glas tare, umblînd cu paşi mari prin camera sa de lucru. Descriind scena sinuciderii doamnei Bovary, Flaubert s-a plîns după aceea că simte gust de arseric în gură. Flaubert avea nevoie de izolare deplină la moşia lui, îşi zicea „urs" şi îi plăcea să trăiască „fără nici un eveniment".

Charlie Dickens nu putea lucra în afară de Londra, forfota oraşului îi dădea „puteri noi". Deşi mare ca scriitor, Dickens nu era lipsit de scăderi, ca om. El avea unele obiceiuri foarte ciudate. De pildă, îi plăcea să trezească în fiecare dimineaţă pe toţi ai casei cu... un foc de revolver. Pe lîngă aceasta îl amuzau certurile cu soţia sa. Şi de fiecare dată cînd discuta în contradictoriu, transcria cuvînt cu cuvînt întreaga ceartă şi apoi... publica. Tot Dickens obişnuia să bea cîte un pahar cu apă fierbinte la fiecare 50 de rînduri scrise. În schimb cronicarul şi călugărul iezuit Maimbourg înainte de a începe să scrie, obişnuia să bea cîte o sticlă cu vin ! În cazul cînd avea de povestit o bătălie, erau necesare două sticle „pentru ca îngrozitoarea imagine a războiului să nu mă facă să-mi pierd curajul", spunea el.

Fără îndoială, cel mai ciudat om de litere a fost Baudelaire. A revenit din India cu o femeie de culoare, îşi vopsea părul în verde, se deda la „performanţe" alcoolice cu martori, purta iarna îmbrăcăminte de vară şi invers, avea cuvinte de dispreţ pentru Voltaire şi Molière şi îl numea pe Dumas — imbecil. Ura femeile şi spărgea vitrinele magazinelor de peste drum de casa lui.

Ibsen obişnuia să se scoale dis-de-dimineaţă şi să facă o plimbare prin grădina din jurul casei, de unde revenea brusc în camera lui de lucru, se aşeza la birou şi scria ore întregi fără a şterge un singur cuvînt. Pe masa de scris a lui Ibsen se afla un suport cu figurine comice : urşi de lemn, drăcuşori, două trei pisicuţe, din care una cînta la vioară şi cîţiva iepuraşi. Scriitorul nu aşternea nici un rînd pe hîrtie dacă nu avea în faţa lui suportul amintit. Spre deosebire de Ibsen, Gogol îşi transcria de cîte opt ori fiecare filă de manuscris (niciodată mai puţin de opt ori !), pînă ajungea la forma literară dorită. Ponson du Terrail a fost unul din cei mai prodigioşi autori francezi de romane senzaţionale. El avea o imaginaţie uimitoare şi se spune că putea compune cîte 3—4 romane în acelaşi timp pentru 3—4 ziare diferite. Cum însă publicul a început să se plîngă că în unele foiletoane reapăreau personaje moarte sau asasinate în foiletoanele precedente, Ponson du Terrail a găsit o metodă ca să evite aceste inadvertenţe. El şi-a cumpărat o numeroasă serie de păpuşi, pe care le-a botezat cu numele personajelor din roman. De cîte ori un erou murea, înlătura păpuşa respectivă. În opera prodigiosului scriitor (800 de volume !) au rămas însă.. neatinse inadvertenţele şi grosolanele denaturări ale faptelor istorice, de care abundă lucrările sale scrise pentru gustul îndoielnic al burgheziei. Dacă Puşkin prefera să lucreze la ţară, pentru că după cum spunea el : „Acolo aud mai limpede glasul lumii şi simt visele mai vii", în schimb Gogol nu putea scrie nici un rînd în liniştea rustică. La Paris el a închiriat o cameră într-unul din punctele cele mai zgomotoase şi urmărea, absorbit, pe fereastră animaţia străzii. Unul din capitolele „Sufletelor moarte" a fost scris într-o „trattoria" (birt) din Italia, „într-o larmă şi o forfotă de neînchipuit, în fum, într-o atmosferă înăbuşitoare... M-am lăsat pradă visării şi am scris un capitol întreg fără să mă mişc de pe scaun. Socotesc rîndurile acestea printre cele mai inspirate", mărturisea Gogol.

Maikovski nu suporta singurătatea, scria în mijlocul oamenilor, în cafenele, în timp ce alţii jucau biliard. Ceea ce nu înseamnă, firesţe, că scriitorii care preferau să lucreze în liniştea izolării nu puteau scrie şi în alte condiţii. De exemplu, scena la fîntînă din „Boris Godunov" a fost compusă de Puşkin în gînd în timpul unei plimbări şi aşternută pe hîrtie abia după trei săptămîni. Cehov a compus admirabila-i povestire „Vînătorul" la o... baie publică !

Cu cîteva excepţii, regula generală a creaţiei literare, exprimată de Lev Tolstoi, este, deci, probabil următoarea : „Ideea trebuie să se nască în societate, iar prelucrarea şi exprimarea ei se fac în singurătate".

III

Despre unul din cei mai mari scriitori francezi, Prosper Merimée, se spune că nimeni nu l-a văzut vreodată rîzînd. Om cu maniere distinse, cu o înfăţişare elegantă, Merimée a fost un povestitor extrem de spiritual. Dar şi cele mai hazlii povestiri el le reda cu tonul omului care ar cere un pahar cu apă ! Operele sale le-a scris, după cum afirma el, pentru că se plictisea...

Somersett Maugham, autorul acelor perfecte nuvele reunite în volume de mare succes precum : „Casuariana", „6 femei", „Miniaturi" şi atîtea altele, scria cu mînecuţe negre, de funcţionar, la mîini, şi numai după ce copiase, în prealabil, o pagină din Swift, „ca să-şi facă mîna".

Descartes povestea că, avînd o sănătate foarte şubredă, începuse încă din tinereţe să caute un mijloc sigur de prelungire a vieţii. Negăsindu-l, însă, alesese singura posibilitate de a-şi alunga teama de moarte, îmbrăţişînd cariera de militar, participînd astfel la numeroase bătălii. Descartes gîndea şi scria numai în pat, în poziţie culcată. Şi celebra autoare pentru copii, Selma Lagerlöf şi-a scris toate operele sale culcată pe o sofa, întotdeauna pe aceeaşi sofa şi în aceeaşi poziţie. Tot culcat, dar în pat — unde-şi lua şi mesele de prînz şi de seară — îşi scria cărţile suedezul Victor Rydberg, care mărturisea că nu poate să-şi învingă lenea decît sub presiunea unui termen de contract cu editorul.

Dintre contemporanii noştri, Truman Capote scrie numai culcat în pat, pe hîrtie groasă, cu creioane moi, pe un fund de lemn cum e cel de frămîntat aluatul. Celebrul umorist Mark Twain şi-a scris majoritatea operei tot în pat. Se spunea că Alexandre Dumas, marele romancier francez, autorul nemuritorului roman „Contele de Monte Cristo", avea pe biroul lui diferite marionete ce reprezentau personajele din viitoarele lui romane. Prolificul scriitor scria numai pe foi speciale, de format pătrat. Dacă nu avea la îndemînă astfel de foi, întrerupea lucrul. Scriitorul se afla în culmea fericirii cînd şoricelul său alb i se plimba pe cap, iar Al. Dumas-fiul nu putea lua masa dacă în sufragerie nu era broasca ţestoasă, la care ţinea enorm. Şi Baudelaire, autorul „Florilor răului" ţinea totdeauna cu el, chiar şi pe stradă sau la vreo vizită, un arici. Subtilul literat Saintina avea o vulpe do-

mesticită de el, care bea lapte, sorbea supă, iar găinilor şi raţelor din curte le arunca uneori priviri platonice, spre supremul deliciu al stăpînului ei care-şi vedea nestingherit de-ale literaturii.

Romancierul Huysmans spunea că el nu poate trăi fără pisici, scriind numai în compania jucăuşelor animale. De altfel pisicile, aceste prinţese somnoroase din cetatea cărţilor, cum le numeşte Anatole France, au jucat un mare rol în viaţa marilor scriitori şi oameni de seamă. Papa Leon al XII-lea a lăsat prin testament poetului Chateaubriand pe pisica favorită „Micetto", născută şi crescută (în dreaptă credinţă !) chiar în incinta Vaticanului. Mucalitul de Bernard Shaw spunea undeva că „omul se poate considera civilizat numai în măsura în care poate înţelege un suflet de pisică" ! Despre pisicile siameze, Jean Cocteau spunea că „nu ne putem da seama cîte şiretlicuri poate inventa pentru a face dintr-un obiect inert, un lucru tot atît de viu, de teribil şi de viclean ca şi ea însăşi". Să ne amintim şi de neîntrecutul nostru povestitor Ion Creangă, care la un moment dat avea nu mai puţin de 12 pisici.

Causticul critic literar Sainte-Beuve îşi scria multe dintre necruţătoarele sale cronici literare în mijlocul unui stol de păsări, pe care le îmblînzise. George Bernard Shaw era în vîrstă respectabilă cînd deseori îşi încălţa pantofii de cauciuc, îşi încheia toţi nasturii mantalei căptuşită cu flanelă şi se adresa celor din casă : „Mă duc să scriu o piesă". Se îndrepta spre piaţă, unde domnea totdeauna o mare animaţie, sau se plimba cu trenul local care circula foarte aglomerat. Acolo puteai să-l vezi cu carnetul de note în mînă. Îi era parcă teamă să nu i se risipească gîndurile inspirate şi nota de zor, rînd după rînd.

Multe poezii nemuritoare ale lui George Coşbuc au fost scrise în timp ce călătorea cu trenul. După mărturisirile sale, zgomotul roţilor de tren îl făcea să fie absent la cele ce se petreceau în jurul său şi-l inspirau !

Byron, înainte de a începe să scrie, controla dacă prin apropiere nu se afla vreo solniţă. Sarea îi dădea o stare de enervare cumplită. Dar nici alte superstiţii nu se exclud din preocupările marilor scriitori, dintre care foarte mulţi s-au dovedit a fi sub teroarea malefică a numărului 13. Astfel, Gabriele d'Annunzio îşi data „12+1" orice scrisoare expediată în a treisprezecea zi a lunii. Această teamă au manifestat-o şi Victor Hugo, Dumas-tatăl, Balzac, Musset, T. Gautier şi Sully-Prudhomme, care nu au consimţit niciodată să se aşeze la o masă cu 13 inşi. În schimb acelaşi număr a purtat noroc multora : astfel Elian J. Finbert a luat la un 13 mai cel de al treisprezecelea premiu decernat de un comitet format din 13 membri.

Se povesteşte despre un obicei ciudat al autorului „Enciclopediei umoristice a întregii vieţi americane", scriitorul O'Henry. Înainte de a se aşeza la masa de scris, el încuia cu grijă uşa. De altfel, faptul nu trebuie să mire. Renumitul scriitor şi-a început doar munca literară la închisoarea din oraşul Columb (statul Ohio), fiind deţinutul nr. 34627.

Florile, parfumul, culorile, fructele au provocat pentru unii scriitori o adevărată desfătare, o forţă creatoare irezistibilă, iar pentru alţii o adevărată repulsie. Astfel în timp ce Roger Bacon, filozof din Evul Mediu, nu putea suferi mirosul florilor de trandafir, luceafărul poeziei româneşti, Eminescu, iubea cu pasiune florile de tei.

John Milton, autorul „Paradisului pierdut" susţinea că geniul lui poetic nu funcţionează bine decît de la echinocţiul de toamnă la cel de primăvară ! Thomas Moore, poet englez, îşi scria versurile cu mănuşi de piele, iar John Stuart Mill se întrerupea din scris pentru a trece într-o încăpere alăturată, unde cînta la cimbal ! Emile Zola nu se aşeza niciodată la masa de scris fără să aprindă o lumînare chiar în plină zi. Puşkin avea totdeauna pregătite pe noptieră cîteva file de hîrtie pentru a-şi nota versurile pe care i le inspirau visele. Există însă şi scriitori care nu-şi pot suferi principala lor unealtă de lucru : hîrtia. Mallarmè mărturisea că la vederea unei file albe de hîrtie se simţea obsedat, ameţit şi aproape surd, iar Edmonde Charles-Roux declara că nu poate să scrie niciodată dacă nu-şi pune ochelari negri, ca să nu vadă albul imaculat al hîrtiei de scris.

Iar în privinţa uneltelor folosite găsim multe obiceiuri ieşite din comun, mai ales la scriitori contemporani. Georges Simenon dictează cîte două-trei romane deodată, la tot atîtea maşini de scris : una pentru dialoguri şi alta pentru partea descriptivă. Françoise Sagan spune că îşi bate singură la maşină manuscrisele, dar că o enervează atît de mult orice ştersătură cu guma sau prin barare cu litere indescifrabile, încît la orice greşeală preferă să-şi scrie din nou fiecare filă.

IV

Mărturisirile cîtorva scriitori români, mărturisiri în care ei relatau cum lucrează, şi pe care le-am descoperit în publicaţiile vremii.

Ion Minulescu : Cum compun ? Cînd am o idee ori îmi trece ceva prin minte, mă încăpăţînez să cuget într-una la acel lucru. Scriu de obicei noaptea, pe care o consider prietena omului. Pun pe hîrtie prima formă a versurilor, aşa cum îmi vin. Apoi, mă gîndesc la ele în tramvai, pe drum, în tren, în pat, învîrtindu-le şi combinîndu-le în tot felul, pe urmă le pun în forma definitivă.

I. Al. Brătescu-Voineşti : Scriu foarte laborios. O bucată e purtată foarte multă vreme în cap ; întîi ca simplă idee, evocată de o întîmplare ; apoi crescută şi devenită complicată, cu fiecare detaliu ce i se adaugă. Căci trebuie să mărturisesc că sînt un om cu totul lipsit de imaginaţie. După ce a fost elaborată bucata, o scriu, apoi o reduc la jumătate. Scriu şi ziua şi noaptea în căldura aceea a dorinţei de descătuşare.

George Mihail Zamfirescu : Muncesc mult, fie că scriu un roman sau o piesă de teatru. Nu am ceea ce ne place să numim : uşurinţa scrisului. Mai mult, nu sînt niciodată mulţumit de ceea ce realizez. Găsesc întotdeauna oricîte corectări aş face textului, ceva de schimbat, de adăugat, de suprimat mai ales ; nu-i deloc simpatic să stai 18—20 de ore, încontinuu, aplecat pe manuscris ori pe o corectură, dar ce să fac dacă nu pot fi altfel ?

George Bacovia : Am considerat întotdeauna arta ca o recreaţie după muncă. Dacă aş fi trăit într-o regiune de şes, e sigur însă că aş fi avut o altă viziune asupra naturii decît cea cunoscută. În cele mai multe poezii am plecat de la elemente concrete şi de la date autobiografice. Motivele bachice aparţin celei mai imediate realităţi. Persistenţa într-o culoare (violet) am deprins-o de la decadenţii francezi. De altfel una din obsesiile mele a alcătuit-o simbolismul decadent.

Mihail Sadoveanu : Scriu, de obicei, dimineaţa, în linişte. După amiază primesc vizita cîtorva prieteni, cu care stau îndelung de vorbă şi seara mă bucur de cele săvîrşite peste zi. Cunosc, de la începuturile carierei mele literare, ceea ce îmi place să numesc „perioada de incubaţie", adică epoca de frămîntare, de mestecare a unui subiect. Scrisul merge apoi destul de lin. În 15—20 zile gătesc cel mai dificil manuscris. Îmi trebuiesc însă 10—15 ani pînă ce mă liberez de un subiect. Zodia Cancerului, de pildă, mi-a luat vreo 15 ani de chibzuinţă. Consultarea cronicilor în speţă.

Mihai BURDUJA

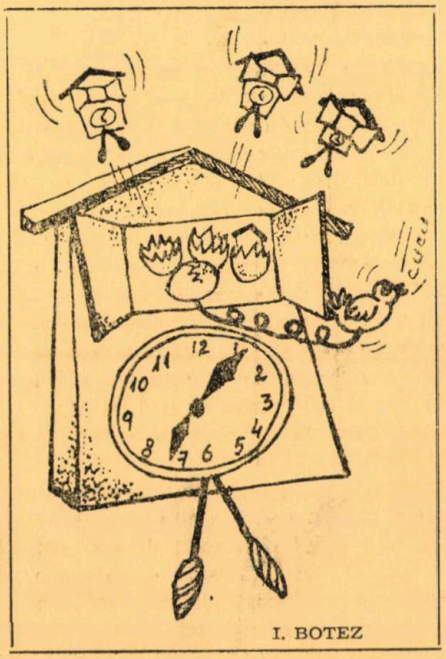

I. BOTEZ

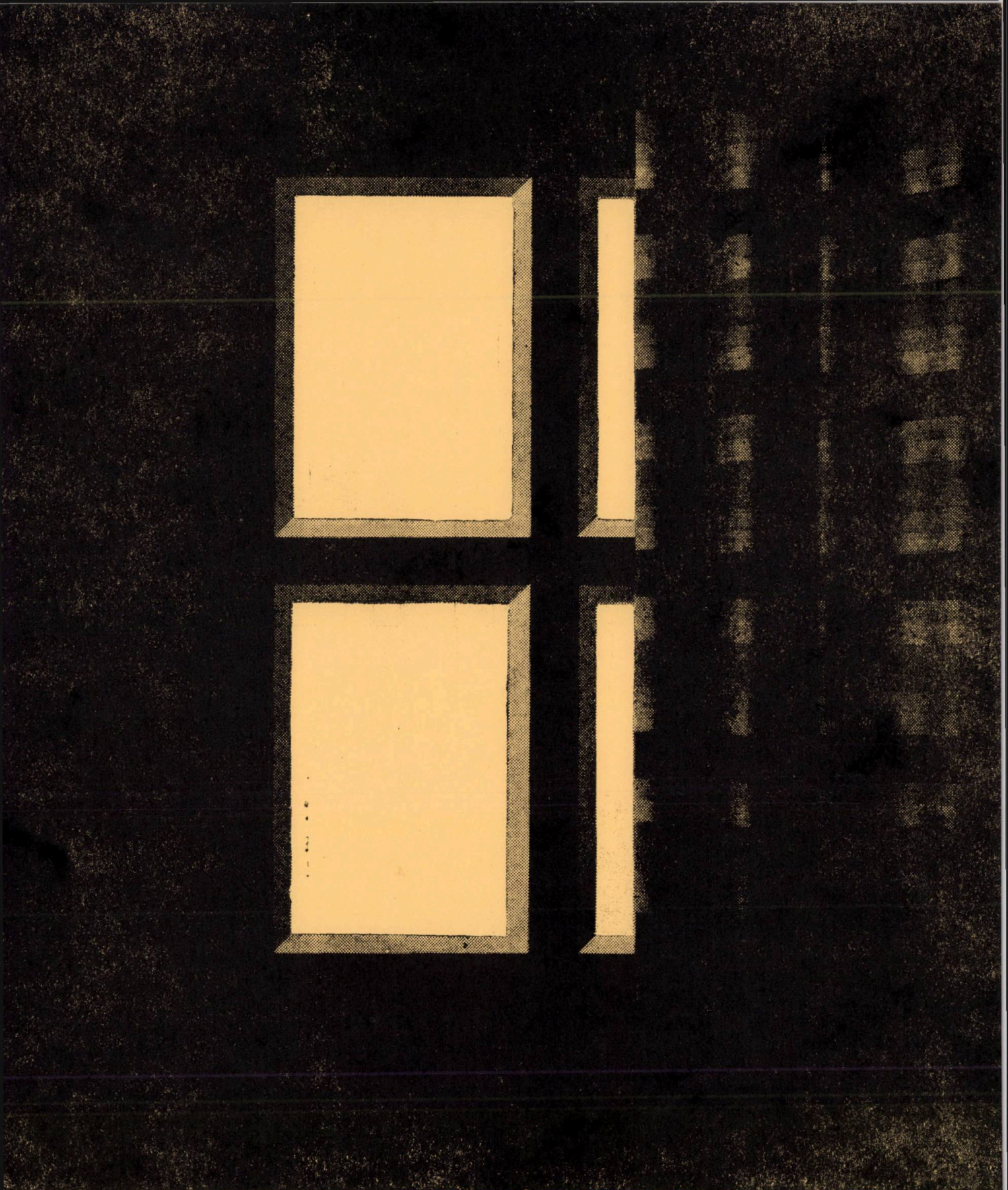

centenarele anului 1981

CENTENARELE ANULUI 1981

Prin numărul și importanța comemorărilor și, în special, a aniversărilor care vor avea loc în anul 1981, acesta poate fi socotit „Anul centenarelor". Printre comemorări amintim împlinirea a 100 de ani de la moartea lui *Cezar Bolliac* (25.II.1813, București — m.25.II./10.III.1881 la București) ; *August Treboniu Laurian* (n.17.VII.1810, Fofeldea, Sibiu — m. 25.II.1881, la București) ; *Pavel Vasici*, medic, dar și scriitor, a cărui creație nu trebuie ignorată, avînd în vedere, mai ales, timpul și împrejurările afirmării sale (n.18.IV. 1806, Timișoara — m. 23.VI.1881, la Timișoara) și moartea poetului *Alexandru Pelimon* (n.p.1822 — m.27.VII. 1881). Printre scriitorii de la a căror naștere se împlinesc în 1981 o sută de ani, în afară de Ion Minulescu, Octavian Goga, G. Bacovia și E. Lovinescu, asupra cărora ne vom opri mai pe larg, se numără : *Eugen Ștefănescu-Est* (n.2.III.1881, Craiova, — m.2.III.1980, Galați), *G. Rotică* (Gavril Rotaru, n.1.V.1881, Udești, Suceava — m. 1952), *N. N. Beldiceanu* (n.15.V.1881, Rădășeni, Suceava — m.1923), *Nicolae Dunăreanu* (n.29.VIII.1881, Galați — m. 17.X.1973, București), *Panait Cerna* (Panait *Stanciof*, n. 25.IX.1881, Cerna-Tulcea — m. 26.III/8.IV. 1913, Leipzig), *Barbu Lăzăreanu* (n. 5.X.1881, Botoșani — m. 19.I.1957, București), *A. P. Bănuț*, (n. 23.X.1881, Cohalm-Rupea, Brașov — m. 28.VII.1970, Brașov) și *I. Valjan* (I. Vasilescu, n. 16.XII.1881, Tr. Măgurele — m. 1960). Se mai împlinesc 100 de ani de la apariția, în „Convorbiri literare" (1.I.1881), a primei părți din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă ; premiera piesei lui Vasile Alecsandri — *Sînziana și Pepelea* (29.III.1881) la Teatrul Național din București ; apariția la Tîrgoviște a revistei „Aurora" (mai 1881 — decembrie 1883) editată de Al. Vlahuță ; apariția la Cernăuți a revistei „Aurora română" (1.VIII.1881—15.XII.1882) ; apariția în luna decembrie 1881 a volumului *Novele din popor* (Popa Tanda, Gura satului, O viață pierdută, La crucea din sat, Scormon, Budulea Taichii, Moara cu noroc) de Ion Slavici.

„Sburătorul", anul I, nr. 34, 6 dec. 1919

Ion Minulescu

Poet, prozator și dramaturg, *ION MINULESCU* s-a născut la 6/7 ianuarie 1881 la București (m. 11.IV. 1944, București). După debut, 1897, în revista „Povestea vorbei", cu poezia *Gîndului*, semnată Nirvan, colaborează la „Convorbiri critice", *„Viața nouă"* etc., și publică volumele : *Romanțe pentru mai tîrziu* (1908, volum care reprezintă un moment crucial în evoluția liricii românești prin practica versului liber, regenerarea lexicului poetic și impunerea simbolismului), *Casa cu geamurile portocalii* (1908), *De vorbă cu mine însumi* (1913), *Măști de bronz și lampioane de porțelan* (1920), *Pleacă berzele* (1921), *Lulu Poppescu* (1921), *Roșu, galben și albastru* (1924), *Manechinul sentimental* (1926), *Spovedanii* (1927), *Allegro ma non troppo* (1927), *Corigent la limba română* (1928), *Amantul anonim* (1928), *Strofe pentru toată lumea* (1930), *Cetiți-le noaptea* (1930), *Bărbierul regelui Midas* (1931), *Porumbița fără aripi* (1931), *3 și cu Rezeda 4* (1933), *Nu sînt ce par a fi...* (1936), *Nevasta lui Moș Zaharia* (1937), *Ciracul lui Hegesias* (1939), *Cînd doi se ceartă (1940)*, *Versuri* (1943), *Cine-i autorul acestui roman senzațional ?* (1943). Postum i-au mai apărut : *Scrieri*, vol. I—II (1966), *Bucureștii tinereții mele* (1969), *Banchetul meu* (1971), *Opere*, (I—II/1974—1976). Bibliografia scrierilor despre opera lui Minulescu, întocmită de Ion Vartic, se află in extenso în *Scriitori români* (mic dicționar, Ed. Enciclopedică, 1978). Poeta Claudia Millian, soția poetului, i-a consacrat un volum de amintiri : *Ion Minulescu* (EPL), 1968). Despre Ion Minulescu, distins în 1928 cu Premiul național de poezie, s-a exprimat cel mai lapidar Perpessicius, care consideră că „erotica lui Minulescu este cea mai personală de la Eminescu încoace".

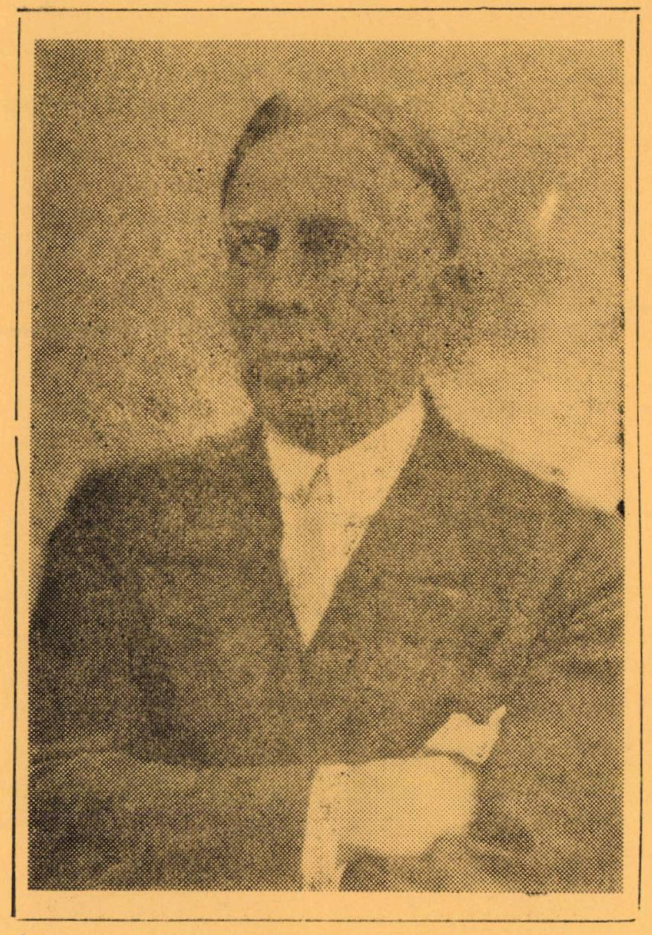

Octavian Goga

Poetul pătimirii noastre", *OCTAVIAN GOGA* s-a născut la 1 aprilie (20 martie st. v.) 1881 la Răşinari, Sibiu (m. 6.V1938, Ciucea, Cluj). După debutul din „Tribuna" (1897), colaborează la „Tribuna literară" şi „Familia". Opera sa, răsplătită cu Premiul naţional de poezie în anul 1924, este cuprinsă în volumele : *Poezii* (1905), *O seamă de cuvinte* (1908), *Ne cheamă pămîntul* (1909), *Însemnările unui trecător. Crîmpeie din zbuciumările de la noi* (1911), *Din umbra zidurilor* (1913), *Domnul notar* (dramă, 1914), *Cîntece fără ţară* (1916), *Poezii* (1924), *Mustul care fierbe* (1927), *Meşterul Manole (teatru,* 1928), *Precursorii* (1930). Postum i-au apărut volumele : *Din larg* (poeme, 1939), *Poezii* (1941), *Discursuri* (1942), *Versuri* (1957), *Poezii* (1963), *Ne cheamă pămîntul. Cîntece fără ţară* (2 vol. 1965), *Pagini noi* (note de călătorie şi jurnal, Ed. Tineretului, 1967), *Opere* I—II (1967—1972), *Poezii* I—II (1967), *Poezii nedite* (1973), *Poezii* (1976). Bibliografia exhaustivă a scrierilor despre creaţia lui Goga, despre care Lovinescu scria că „se identifică cu întreaga mişcare de redeşteptare a energiei naţionale de la începutul veacului nostru", este cuprinsă în monografia lui Ion Dodu Bălan — *Octavian Goga* (ediţia a II-a, Ed. Minerva, 1975).

„Contemporanul"

Cea mai importantă revistă socialistă din România, la sfîrşitul secolului al XIX-lea, a fost „Contemporanul", bilunar politic, ştiinţific şi literar apărut la Iaşi între 1 iulie 1881 — aprilie—mai 1891, avîndu-i ca redactori pe Ioan Nădejde, V. G. Morţun (de la 15.V. 1885) şi C. Mille care se ocupa de problemele literare ale publicaţiei. În articolul program nr. 1 — „Către cetitorii noştri" — se arată că scopul revistei este de a familiariza cititorul român cu noile teorii ştiinţifice ale vremii şi de a încuraja manifestarea spiritului critic împotriva „producţiunilor ştiinţifice greşite". Pe plan social-politic, revista a îndeplinit un rol istoric în propagarea marxismului în România. Pe lîngă alte texte ale lui Engels, între 1884—1886 în „Contemporanul" apare, în traducerea lui Ioan Nădejde, remarcabila lucrare *Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului.* Pe plan literar revista capătă o nouă orientare, începînd din 1887, prin influenţa şi colaborarea lui C. Dobrogeanu-Gherea, promovînd ideile şi creaţia realistă. Principalii colaboratori ai revistei au fost în afară de „mentorii" ei, cei formaţi la şcoala „Contemporanului" : Sofia Nădejde, Paul Bujor, N. Beldiceanu, Gheorghe din Moldova, Raicu Ionescu Rion, Şt. Bassarabeanu, Dem. N. Saphir, D. A. Teodoru, O. Carp, A. Stavri, I. Păun Pincio etc. Studii ample privind revista „Contemporanul" au publicat în volume S. Bratu şi Zoe Dumitrescu-Buşulenga *(Contemporanul şi vremea lui,* Buc., 1959), precum şi G. C. Nicolescu *(Curentul literar de la Contemporanul,* Buc., 1966).

G. Bacovia

„Creator al unei atmosfere lirice proprii, fără precedent în literatura naţională şi fără termen de comparaţie în alte literaturi...", *„GEORGE BACOVIA* este împreună cu Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, unul dintre ctitorii poeziei româneşti de structură modernă", notează sintetic D. Micu despre poetul George Vasiliu născut acum 100 de ani la Bacău (4/17.IX.1881 — 22.V.1957, Bucureşti). Descoperit şi debutat de Macedonski în „Literatorul" (1899, cu poezia *Şi toate,* semnată B. George), Bacovia premiat de Ministerul Artelor în 1923, de S.S.R. în 1925 şi răsplătit cu „Premiul naţional de poezie" în 1934, şi-a adunat creaţia în volumele : *Plumb* (1916), *Scîntei galbene* (1926), *Poezii* (1929), *Cu voi* (1930), *Poezii* (1934),*Comedii în fond* (1936), *Opere* (1944), *Stanţe bur-*

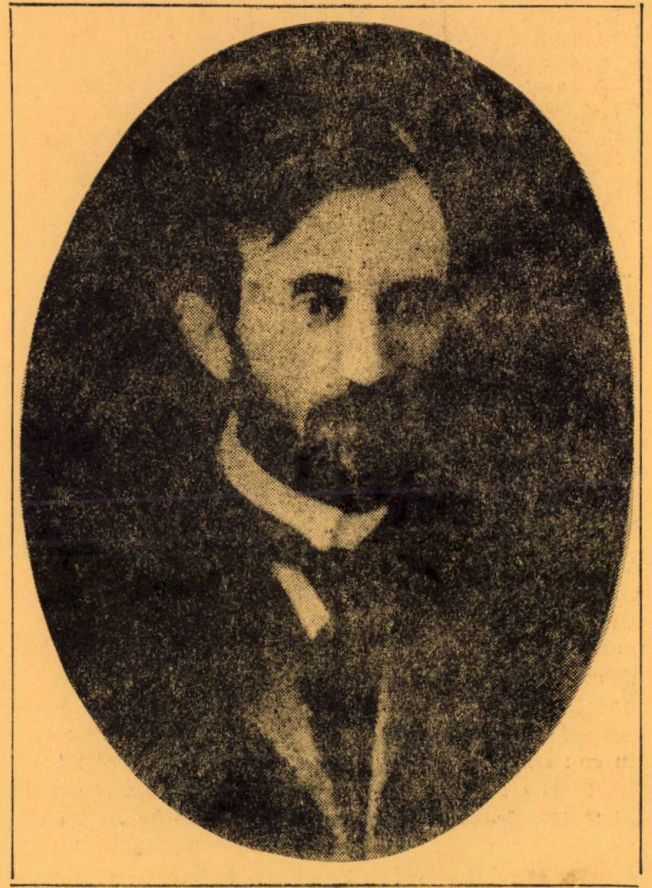

gheze (1946), *Poezii* (1956). Postum au apărut : *Scrieri alese* (1961), *Plumb, versuri și proză* (1965), *Stanțe și versete postume* (1970), *Opere* (1978). Bibliografia scrierilor despre viața și opera lui Bacovia este selectată de N. Manolescu în capitolul ce-l consacră poetului în *Scriitori români* (mic dicționar, Ed. Enciclopedică, 1978), bibliografie din care trebuie reamintite volumele : *Bacovia* (monografie) de Agatha Grigorescu-Bacovia (E.P.L., 1962) și *Sfîrșitul continuu*, eseul lui Ion Caraion (Ed. Cartea Românească, 1977).

E. Lovinescu

Despre *E. LOVINESCU* (n. 31.X.1881, Fălticeni — m. 16.VII.1943, Buc.), Eugen Simion afirmă după lungi și temeinice analize și interpretări : „Lovinescu este, după T. Maiorescu, cel mai important critic român : el repune analiza pe terenul autonomiei esteticului, fără a eluda totuși factorii istorici și rolul unui spirit al veacului în formarea curentelor și personalităților creatoare..." Criticul debutează în 1904 în suplimentul literar al „Adevărului", afirmîndu-se însă prin foiletoanele publicate în „Epoca" (1904—1906). Primele volume i-au apărut în 1906 — *Pași pe nisip*, I—II, după care a publicat în continuare : *De peste prag* (dramă, 1906), *Nuvele* (1907), *Critice* I—II (1909—1910), *Gr. Alexandrescu, viața și opera lui* (1910), *Scenete și fantezii* (1911), *Costache Negruzzi, viața și opera lui* (1913), *Aripa morții* (roman, 1913), *Critice* I—IX (1915—1923), *Epiloguri literare*, I (1919), *În marginea epopeei* (1919), *Pagini de război* (1919), *Lulu* (roman, 1920), *Antologie critică* (1921), *Gh. Asachi* (1921), *Portrete literare* (1921), *Istoria civilizației române moderne*, I—III (1924—1925), *Viața dublă* (roman, 1927), *Istoria literaturii române contemporane*, I—VI (1926—1929), *Memorii*, I—III (1932), *Firu-n patru* (roman, 1934), *Bălăuca* (1935), *Mite* (1935), *Diana* (1936), *Mili* (1937), *Istoria literaturii române contemporane, 1900—1937* (1937), *T. Maiorescu* I—II (1940), *Aquaforte* (1941), *P. P. Carp* (1941), *Antologia ideologiei junimiste* (1942), *T. Maiorescu și contemporanii lui*, I—II (1943—1944), *T. Maiorescu și posteritatea lui critică* (1943), *Antologia scriitorilor ocazionali* (1943). Postum au mai apărut : *Texte critice* (1968), *Scrieri*, I—VI (1969—1975), *Acord final* (1974), *E. Lovinescu, corespondență cu M. Dragomirescu și Elena Farago* (1976). Bogata bibliografie a scrierilor despre opera lui E. Lovinescu este consemnată selectiv în *Dicționar de literatură română* (Ed. Univers, 1979, pag. 229). Apelăm din nou la Eugen Simion : „Literatura din secolul XX poartă în bună parte pecetea spiritului său. Pe sub ochii lui au trecut numeroase generații de scriitori, iar ierarhia de valori stabilită de el rămîne, în cea mai mare parte, valabilă și astăzi. Eliberînd critica de sub tirania direcțiilor sociologice, dîndu-i un limbaj diferențiat, o gîndire coerentă, E. Lovinescu a creat, putem spune, critica română modernă".

Gh. CATANĂ

LUCEAFĂRUL

OLTUL

„Luceafărul" din 15.II.1904, pag. 91, primele 6 strofe din cele 9 ale poeziei Oltul, *semnată Nic. Otavă.*

Paramount

ITINERAR IUGOSLAV

Kalemegdanul, colina pe care e cetatea, cetatea romană şi cea medievală şi unde se păstrează multe din lucrurile sacre ale poporului iugoslav, îţi dăruieşte măreţia Belgradului. Pentru că înainte de a ajunge pe această înălţime, sub care curg şi se împreună apele Savei şi Dunării, şi înainte de a sta lîngă statuia Eroului necunoscut şi a privi Novi Beograd, în impresiile adunate în plimbarea pe vechile bulevarde, tocmai asta lipsea — sentimentul urieşescului, pe care un mare oraş ţi-l lasă întotdeauna prin ceva anume. Nu, ochii avuseseră multe de văzut, oraşul fremăta de viaţă la acel ceas al după amiezii, cînd lumea mergea iute, iute, nu atît din cauza răcorii umede de toamnă, cît mai ales din pricina nenumăratelor treburi care-i stăteau încă în faţă. Dar intrarea pe colina Kalemegdanului nu lăsa să se întrevadă nimic din emoţia unică de măreţie pe care aveam să o trăiesc mai tîrziu. Păşeşti într-un parc obişnuit de aiurea, un parc în toamnă, cu iarbă pîrjolită de focul alb al brumelor. Un parc care-ţi dă însă îndată o altă stare decît era a străzii, unde viaţa e încă nervoasă, unde oamenii îşi bat capul să rezolve ce mai au de rezolvat. În Kalemegdan nu lipsesc nici asemenea oameni. Ei taie parcul pe de-a dreptul, făcîndu-se că au uitat de existenţa aleilor şi accentuînd şi mai mult senzaţia de pustiire pe care a adus-o toamna. Dar mergînd ceva mai în profunzime, ajungînd pe aleile cele mari care duc spre cetate, îţi dai îndată seama că numai de pustiu, numai de singurătate nu poate fi vorba. Bătrîni şi bătrîne se plimbă cu paşi mărunţi şi tacticoşi. Gurile le umblă ca nişte mori de fel stricate. Pe băncile adunate ca pentru un sobor se joacă şah cu nişte piese mari din shakespeareene scene regeşti, un joc bizar cu mutări iuţi, sub ploaia de vorbe, de sfaturi înţelepte ale zecilor şi zecilor de pătimaşi suporteri. Piesele se mută şi se pierd cu iuţeală, cum se mănîncă castanele prăjite, ce se vînd pe mai fiecare stradă a Belgradului. Femeile nu lipsesc de pe aleile Kalemegdanului. Ele parcă ţes în războaie tot felul de vorbe, turuie într-una, obsedate de nevoia de a scăpa de povara unor lucruri. Parcul acesta primeşte de toate. Îndrăgostiţii îşi găsesc aici singurătatea şi liniştea de care au nevoie, copiii locurile largi unde pot să zburde, cei care simt nevoia mişcării — terenurile de tenis şi golf, care şi la sfîrşit de octombrie sînt încă luate cu asalt.

Kalemegdanul e şi locul unde poţi şti ce e mai de preţ în istoria ţării şi a lumii, te poţi minuna de cîtă măiestrie au avut meşterii din vechime şi, scoţînd o floare de la butoniera sufletului, te înclini în faţa mormintelor văzute şi nevăzute ale celor care s-au jertfit pentru libertate, fie că au luptat cu bizantinii, otomanii, cu fasciştii.

Urci şi cobori, treci pe sub ziduri, pe sub bolţile unor porţi vestite, intri în Muzeul vînătorii şi după ce ţi-ai aruncat privirile peste ţevile negre şi reci, peste ţevile unor puşti de vînătoare, după ce-ai ieşit din casa care nu e departe ca măsură, ca modestie, de un canton de vînătoare, dai pe o terasă plină de tancuri, de tunuri de felurite calibre, de rampe pentru rachete, de tot felul de fiare vechi, de tot felul de arme sofisticate pentru timpul lor, pe care a început să le mănînce rugina şi care, asemeni tuturor fiarelor vechi, nu mai stîrnesc decît mila vizitatorilor muzeului războiului. Doar copiii se urcă pe ele ca pe nişte căiuţi de iarmaroc şi nimic din spaima pe care o simţi cum se clatină în privirile cîte unuia din vizitatori, nu-i atinge pe ei, care doar din auzite ştiu ce-i războiul. Anotimpul liniştii ,anotimpul păcii e darul pe care eroii morţi de focul gurilor de foc l-au făcut acestor copii ai terrei. Mă simt îndemnat să mă îndrept spre monumentul Eroului Necunoscut, care domină cu înălţimea lui de zeci de metri colina Kalemegdanului şi deodată, ajuns pe acel loc descoperi ca pe o minune a lumii, măreţia Belgradului. Sub Kalemegdan curge larg Sava, intrînd cu apele învolburate în liniştea Dunării, ce şi-a întins arcul de apă în faţa vechii cetăţi a Belgradului. O senzaţie de imensitate pe care ţi-o dau aceste întinse, nesfîrşite pînze de apă ce învăluie ostrovul Beograd. Şi nu mai puţin impresionant, ca o prelungire a acestei măreţii dintotdeauna, e Novi Beograd, oraşul cel nou, unde arhitecţii au durat o cetate a timpului nostru, o cetate care stă cu cinste alături de bătrînul Kalemegdan.

* * *

Privit de pe Kalemegdan, dar chiar dinlăuntrul lui, Novi Beograd este expresia descătuşării fanteziei arhitecturale. Iugoslavii sînt arhitecţi inspiraţi şi arta, mai ales a celor tineri, a avut privilegiul să se exprime nu numai la dimensiunile planşetei, ci mai cu seamă la dimensiunile marilor oraşe. Personalitatea e dată de unitatea ansamblului şi de valoarea, de frumuseţea unor clădiri. Sînt blocuri înalte ca nişte trunchiuri de cactuşi fabuloşi, ori clădiri ca fluturi imenşi cu aripile desfăcute. Între aceste siluete translucide ca nişte aisberguri, între aceşti zgîrie nori, ultimele realizări ale arhitecţilor iugoslavi, Centrul Sava, unde s-au desfăşurat lucrările Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare din 1977 şi noul Hotel Intercontinental, construit într-un termen record de 12 luni, în vederea desfăşurării Conferinţei Fondului Monetar Internaţional — aduc elemente noi. Nu înălţimea este cea care impresionează, clădirile sînt chiar scunde în comparaţie cu cele din jur, ci originalitatea siluetei lor, amintind de piramidele deşertului egiptean. Sticla, colorată în galben, cafeniu şi în violet, metalul de aceleaşi culori, creează un halou ireal, în care se mişcă, parcă, oameni veniţi din nesfîrşirea cosmosului. De altfel spectacolul de sunet şi lumină este grandios mai ales la asfinţit. Am avut norocul să prind un asemenea asfinţit ,tocmai pe Kalemegdan. Burniţa, o burniţă rece de sfîrşit de octombrie şi dintr-o-dată, ca vara, undeva în spatele norilor, făcîndu-şi loc asemenea unui spărgător de gheaţă, soarele gata să iasă deasupra Savei şi Dunării. Era pesemne un drum lung, astrul era încă departe, dar lumina cea galbenă se cernea prin nouri şi toate firele acelea de aur se lăsau peste clădirile din Novi Beograd, învăluindu-le într-o lumină galbenă, într-un fum transparent, de pucioasă. Ceva mai departe, unde Dunărea făcea o încolăcire de lasou, lumina continua să fie albastră ca şi apele fluviului, curgînd tăcută spre vărsare. Dintr-odată clădirile din Novi Beograd îşi recapătă scăpărarea albastră. Soarele a apărut, se zăreşte de după nişte mătăsuri galbene, subţiri. Sus, pe cer, parcă nu mai e un astru, ci o vatră de jăratec. Încet, încet, Novi Beograd începe să plutească pe o banchiză de fum. Curînd soarele iese alb peste oraş şi clădirile par toate făcute dintr-un oţel albastru. Soarele se înroşeşte şi creşte, tot creşte, devine o uriaşă minge roşie, legată jur împrejur cu o eşarfă violetă. Se apropie clipa asfinţitului. În siluetele cele înalte din Novi Beograd prind să strălucă ochi de jăratec...

* * *

Oamenilor Iugoslaviei le place cîntul. În muzică suie tot ce-i mai frumos, mai curat în sufletul lor, prin cîntec ei ating înaltul ca păsările cerului. Şi pentru că muzica e ceasul de curăţenie sufletească, ceasul de armonie şi frumuseţi, aceşti oameni ai pămînturilor iugoslave şi-au împodobit instrumentele muzicale ca pe nişte lucruri de preţ, care trebuie să bucure şi ochiul, precum mintea şi auzul. E un lucru caracteristic multor popoare ale lumii, definitoriu şi pentru aceste seminţii ce trăiesc pe pămînturile Iugoslaviei. Mi-am dat seama de aceasta vizitînd o expoziţie a instrumentelor populare, găzduită la parterul Muzeului Etnografic. Cimpoiul, gaidele (un fel de cobză), fluierele, buciumele, toate erau încrustate, toate aveau podoabe cu nimic mai prejos decît cele cu care se gătesc cele mai frumoase femei. Ţevile cimpoaielor păreau aidoma unor narghilele din care sunetul, de bună seamă, iese răsucindu-se asemenea fumului. Gaidele aveau alături nişte arcuşuri mari, terminate cu minunate capete de cai, buciumele erau atît de lungi încît sunetele lor să poată cuprinde cu răsunetul toate văile şi toate dealurile.

Muzica e un lucru scump al acestor oameni. Mile Petrovici, un sîrb destul de sobru în aparenţă, mi-a întărit şi mai mult această credinţă. Cînd venea vorba de istoria ţării lui şi cîntec, un foc se aprindea parcă înăuntrul lui. „Daţi-mi un codru de pîine şi un taraf care s-o acompanieze pe Romica Puceanu şi lăsaţi-mă să ascult zile-n şir şi tot nu-mi va fi destul". Mile Petrovici, care azi trăieşte la Belgrad, a fost învăţător în-

într-un sat românesc, la Negotina, pe malul Dunării și cîntecele românești îi sînt la fel de dragi precum cele sîrbești. „E în ele, îmi spune el, și bucurie și sfîșiere, e viață, multă, nesfîrșită viață".

* * *

Priștina, capitala provinciei autonome Kosovâ, locuită în proporție de 80 la sută de albanezi, este astăzi un oraș unde trăiesc aproape 150.000 de oameni. E o așezare, care asemeni întregii provincii, duce bătălia aspră a dezvoltării accelerate, a înlăturării sărăciei lucii, care a domnit secole de-a rîndul. Întreaga Iugoslavie sprijină acest proces de emancipare din Kosovo.

Orașul e încă unul al contrastelor, vechiul și noul coexistă. Însăși arhitectura este edificatoare în această privință. Lîngă multe, foarte multe construcții ultramoderne, originale, cu forme ce te duc cu gîndul la arhitectura viitorului, lîngă toate acestea, case umile, casele acelea albe, cretoase, cu acoperișuri din olane, șîngerii, casele acelea scunde, înconjurate cu garduri din piatră, casele în care omul nu poate sta drept niciodată. Sînt case povîrnite ca niște vechi colibe părăsite, sînt mici încăperi unde se face negoț sau se află atelierele micilor meșteșugari. Trec o dată, de două, chiar de mai multe ori pe lîngă frizerii și pantofării, trec parcă prin copilăria mea de fălticinean, mă opresc locului, țintuit de scaunele din lemn, din lemn lustruit de ședere, ca niște șei de cai huțuli, scaunele unei frizerii care-mi amintește de frizerul Weisman, unde mă tundeam chilug pe timpuri. Tot mergînd, urcînd panta dealului pe care casele sînt așezate ca băncile de piatră ale unui vechi amfiteatru, dau cu privirea de o construcție stranie, care te obligă parcă să o privești. E aidoma unei construcții din cuburi, e asemenea unor case dintr-un oraș oriental, așezate unele peste altele, săpate în stîncă. Toate aceste cuburi din beton crud sînt învelite într-o țesătură metalică, un năvod din fier. Deasupra fiecărui element, deasupra acestui sistem molecular, acoperișuri albe, niște pălării din voal și dantelă, niște parașute desfăcute. Privesc, privesc construcția care nu e gata și mă gîndesc la cei care vor veni aici, dimineața sau după amiaza, să citească din cărțile lumii. Ce minunat să zidești un asemenea templu pentru lumina minții omenești.

La Pristina, clădirea Bibliotecii nu e singurul act de îndrăzneală în arhitectură. Tot ce se construiește acum vădește tendința de a găsi forme noi, de a crea o nouă ambianță urbană, de a conecta orașul la spiritul viitorului. E o bătălie care se dă cu monotonia. De la casele umile ale medievalității, se trece aici, prin ce se zidește azi, spre secolul viitor. E cazul hotelului Grand, e cazul centrului cultural, al clădirii Radio-televiziunii al impunătoarei construcții a presei și a editurii, al Palatului sporturilor, aflat în plină construcție. Acest din urmă edificiu pare un supersonic, pregătindu-se să decoleze, sau o pasăre cu aripile larg deschise. Proiectanții au găsit o soluție ingenioasă, dar cred că destul de costisitoare. Ei au așezat două rînduri de stîlpi din beton, un rînd mai înalt, altul mai mic, și de acești stîlpi au prins acoperișurile celor două săli ce se află de o parte și de alta, sala de jocuri și bazinul. Sînt acoperișuri în pantă, din grinzi metalice, uriașe, cu mari deschideri, care dau senzația imensității spațiului. Nu mai puțin interesant mi-a apărut Centrul Cultural, o construcție nu prea mare, de culoarea aramei, străjuită de turnuri, un fel de zaruri, ce alcătuiesc o corolă, înlăuntrul căreia e clădirea propriu-zisă. Interiorul dă aceeași senzație de modernitate. Spațiul se modifică continuu, tăieturile repezi ale pereților, secțiunile oblice, neașteptate, ale acoperișului, dau toate senzația plonjării într-o lume nouă. Iluminația, alcătuită molecular din tuburi ca niște lumînări, contribuie la crearea unei atmosfere deosebite. Aici lumea vine să cînte, tinerii să învețe dansuri clasice, alții să viziteze expoziții, să stea la o tacla, la barurile care nu lipsesc niciodată. Între toate aceste construcții arhitecții caută să realizeze legături, sisteme de comunicații, terase, piațete, care să dea unitate ansamblurilor. În aceste sisteme se integrează magazinele, ce trebuie să fie și ele un spectacol de culoare, de frumusețe și strada, cu toate cele alcătuitoare.

* * *

Oamenii din Priștina, prin felul lor de a fi, de a se purta și îmbrăca, prin îndeletnicirile lor, îți dau senzația unei lumi în care vechiul și noul coexistă fără să se stînjenească. Pe străzile centrale ale Priștinei unde, lîngă casele umile din veacuri trecute, se înalță siluetele moderne demne de acest sfîrșit de mileniu, pe aceste străzi cu magazine elegante și prăvălii mici, întunecoase, prăvălii ca de pe timpuri, pe aceste artere unde nu mai încap cu zarva lor lustragii, trec atelaje trase de cai, cîrduri de oi și capre și mașini ultimul tip, decapotabile. Iar lumea, lumea care forfotește, sau se plimbă fără treabă, lumea care tîrguiește sau pălăvrăgește, lumea asta e tot pestriță. Sînt mulți, foarte mulți oameni îmbrăcați în costumele țărănești, bătrîni și chiar tineri, purtînd veșminte din canură, căciuli din postav alb, parcă din timpul ilirilor, bărbați cu chipuri osoase, brăzdate de riduri adînci, oameni aspri, care rîd puțin și par a avea numai griji pe cap. Printre ei, femeile purtînd șalvari, impresionînd prin dîrzenie, călcînd peste viață și moarte. Și între acești oameni, ce parcă numai ei se văd, se pierd ceilalți, orășenii în haine nemțești, cum spuneau bătrînii noștri. Doar tinerii, cei mai mulți studenți la Universitatea din Priștina, ies în relief. Ei sînt îmbrăcați ca pretutindeni în lume în bluegeans. Ei rîd aidoma tuturor tinerilor planetei, se sărută la fel în plină stradă, dar păstrează în totul acea dîrzenie, acea asprime, care este a neamului lor de vulturi.

* * *

E un ceas plumburiu de toamnă, norii se zdrențuiesc de munții rotunzi ca niște dealuri, munții care poartă în ei minerale de preț, munții de la Kosovska Mitrovița. Din cînd în cînd plouă, se scutură niște bănuți de argint, e încă în aer o mireasmă de pămînt reavăn ce te face să te crezi în primăvară. Pe pista de zgură roșie, pe pista noului stadion cu 40.000 de locuri din acest centru minier, stadion ce se inaugurează cu jocul de fotbal Iugoslavia—România din Cupa Europei, pîlcuri de dansatori dau un aer și mai sărbătoresc evenimentului. Dansuri sîrbești, albaneze, muntenegrene. Costume cu elemente diferite, vorbind de individualități distincte și elemente comune aceleiași matrice. Costumele sîrbești mai înflorate, asemenea cîmpiilor dunărene la vremea cositului de fînețe, cele muntenegrene mai simple, mai sobre, dominate de culoarea neagră a văilor fără fund din munți și cele albaneze, albe ca norii în care se pierd înălțimile, ca zăpezile ce învelesc veșnic crestele. La toate aceste costume nu lipsesc găitanele și firetururile roșii, vădind gustul contrastului și clocotul fierbinte al sîngelui, care răzbate și din ritmurile amețitoare ale dansului și muzicii. Dincolo de inflexiuni specifice, același ritm trepidant, aceeași dăruire totală și trăire focoasă.

* * *

Kossovopolje. Cîmpia Mierlei. O zi de sfîrșit de octombrie cu ploi repezi ca de primăvară tîrzie, pămînt negru-roșcat, din care iese abur. Pustietate de toamnă, melancolie, tristețe chiar. O încremenire, o încremenire în care sînt cuprinse și siluetele marii termocentrale de la Kossovo, al cărei abur stă în grămezi deasupra pîlniilor ca de vulcan ale turnurilor de răcire. Nici mașinile care fac slalom printre căruțele ude, încărcate cu oi și lemne, nu tulbură senzația aceasta de lume oprită. Casele sînt rare, au ceva din aerul corturilor din taberele de război. Oare la fel, mă întreb, o fi fost ceasul acela din anul 1389, cînd bătălia se încheiase, cînd turcii sultanului Murad I așteptau clipa triumfului, cînd armatele sîrbo-bosniace, lîngă care se afla și un corp de oaste din Țara Românească, erau învinse, cînd sîngele mustea ca apa în pămîntul din cîmpie și cînd acel bărbat, a cărui dată de naștere e neștiută și azi, cînd acel viteaz, erou mai tîrziu de baladă, s-a apropiat de cortul sultanului să i se închine? Poate la fel,

dar cu siguranță, clipele care au urmat n-au semănat cu cele dinainte. Miloș Obilici a intrat în cort, chipurile să se supună. S-a aplecat să-i sărute mîna lui Murad, acesta i-a întins piciorul și Obilici a scos sabia și i-a spintecat pîntecul. Cîmpia Mierlei zăngănise iar de săbii, un om, un sîrb, se dusese la moarte cu bună știință, omorînd pe cel mai de seamă dintre dușmanii poporului său.

În Cîmpia Mierlei e liniște, pînă și aburul de deasupra celei mai mari termocentrale iugoslave, ridicată aici ca un semn al unei noi istorii, pînă și aburul acesta încremenește, îngemănîndu-se cu norii cerului. Un monument funerar, un templu mahomedan, adăpostește mărunțaiele lui Murad I. Inima sultanului, ni se spune a fost dusă la Brusa, locul lui de naștere. Dar unde e înmormîntat Miloș Obilici? Gazdele ridică din umeri. „Pe Miloș Obilici parcă l-a înghițit pămîntul". „Nu, intervine Mile Petrovici, nu l-a înghițit pămîntul. Duhul lui colindă aerul, aerul de deasupra pămîntului plin de libertate. De asta inima-mi bate de fiecare dată cînd sînt aici, gata să iasă din piept, și eu vin de cel puțin două, trei ori, pe an la Kossovopolje. Zeci de mii de oameni, mai ales tineri, trec în fiecare an pe aici. Miloș Obilici e dorul nostru de libertate".

* * *

Ne întoarcem la Belgrad. Un drum greu prin munți, cu răsuciri nebune, cu prăbușiri în văi, și urcușuri năucitoare. În autocar e întuneric și mai toți din acest grup de români ne-am pierdut răbdarea să mai privim înainte cum lumina farurilor dezvelește pereții albicioși de calcar. Moțăim, dormim chiar. Și deodată un cîntec, un cîntec, zboară în înalturi. Triluri de ciocîrlie deasupra unui lan în pîrg. E vioara lui Grigoraș Dinicu. Ne-am scuturat pe loc din somn, ascultăm și cîntecul sună măiestru și mai benefic ca oricînd. Apoi e rîndul lui Zamfir, apoi al Mariei Tănase, mai tîrziu auzim scăpărarea cîntecelor sîrbești, ne plimbăm cu armonica prin Paris, ne învîrtejim cu Kalinka în gînd, ne învăluim de armonia Rapsodiilor. E muzica prin care, de obicei, șoferul autocarului companiei iugoslave de turism își desfată călătorii, e marea muzică a lumii, în care și simțirea noastră își are locul ei. Nici nu știm cînd trece timpul. Îndată sîntem la Belgrad.

Grigore ILISEI

SIRACUZA REDIVIVA

Străbatem Cîmpia Cataniei cu humusul ei negru(poate cel mai bun pămînt din Sicilia) proaspăt arat. În stînga noastră, plaja aurie, fără surprize de relief, lasă deschisă vederea spre mare pînă la vărsarea rîului Simeto care înaintează însoțit de sălcii și păpuriș. Nimic spectaculos pe acest drum, neașteptat de scurt, de la Catania la Siracuza. Pe cîmp, ici și colo, case singuratice, albe și perfect cubice, străpunse de una sau două ferestre foarte mici. Spre mare, în jurul vilelor acum pustii, salcîmii australieni, pinii de mare, eucalipții și palmierii pun delicate pete de culoare pe galbenul nisipului. Trecem prin mici localități care poartă evident blazonul muncii. Ne apropiem de una din cele mai importante zone industriale ale Siciliei. Mari rafinării de petrol ard și fumegă tulburînd claritatea blîndă a cerului. Una din mari le șanse ale industriei și economiei insulei, cum ne asigură localnicii. Între sonde, pe un deal pe care cresc în pace măslini și migdali, necropolele de la Megara Hyblae (sec. VII-VI î.e.n.). Sarcofage de piatră albă și cenușie de toate mărimile, deloc funebre, stau într-o caldă intimitate cu flori, ciulini, măghiran, albine. Ce a fost de valoare s-a transportat la Muzeul Arheologic Național din Siracuza. Noi ne bucurăm de simplitatea și armonia acestui loc, invitație discretă trimisă de orașul care pînă la năvălirea arabă, a egalat în frumusețe Atena, Cartagina, Roma. Din păcate, aglomerarea de complexe industriale la intrarea dinspre Catania amînă întîlnirea atît de mult așteptată. Privită dinspre mare, sau din avion, fără îndoială că Siracuza nu dezamăgește. Dar noi sîntem în mașină, înaintăm printr-un adevărat vălmășag de alte mașini și ne pomenim fără veste în plin oraș. Sigur că romanii, arabii, normanzii și alte neamuri care s-au perindat prin fosta capitală a Graeciei Magna au distrus fiecare cîte ceva din splendoarea lăudată de Vergiliu și Cicero, dar tot atît de sigur este că inițiativele edilitare discutabile ale timpului nostru au desăvîrșit acest proces de degradare urbană. Siracuza a renunțat la frumusețe în avantajul eficienței. „Occidentalizată" prin ambițiile industriale care au antrenat un trepidant trafic rutier, feroviar, maritim și aerian, împreună cu Gela, Catania, Ragusa, Augusta, Messina, ea oferă Siciliei, considerată doar grînar, livadă și pășune, echilibrul economic necesar, dar, cum declară unii, insuficient pentru a-i asigura un loc onorabil în cursa actuală a progresului. Căci sicilianul nu renunță la psihologia lui de insular, întreținută de altfel de partea continentală a Italiei care, cel puțin pînă nu de mult, a preferat să progreseze singură.

Dar vor mai rămîne oare pe undeva pășuni pentru cirezile de boi ale lui Helios? Siracuza și-a dus toți zeii păgîni, senini și tineri, la Muzeul Arheologic unde poate fi admirată delicata Venus Anadyomene, alături de un Hercule plin de grație și eleganță și de zeița Demeter surîzînd enigmatic. Orașul, și se pare că nu numai orașul, se închină acum la o mulțime de sfinți și madone, între care, de cîtva timp a căpătat întîietate Madonnina delle Lacrime, adăpostită de un sanctuar ca o hală de box imensă, prevăzut cu microfoane și cu multe alte comodități pe care le oferă tehnica modernă. Ieșim repede din acest edificiu ultramodern și dizgrațios, implantat chiar în inima orașului, în imediata vecinătate a venerabilei biserici bizantine S. Giovanni Evangelista. Ne îndreptăm spre parcul Arheologic situat în partea de vest a orașului, acolo unde cîndva se

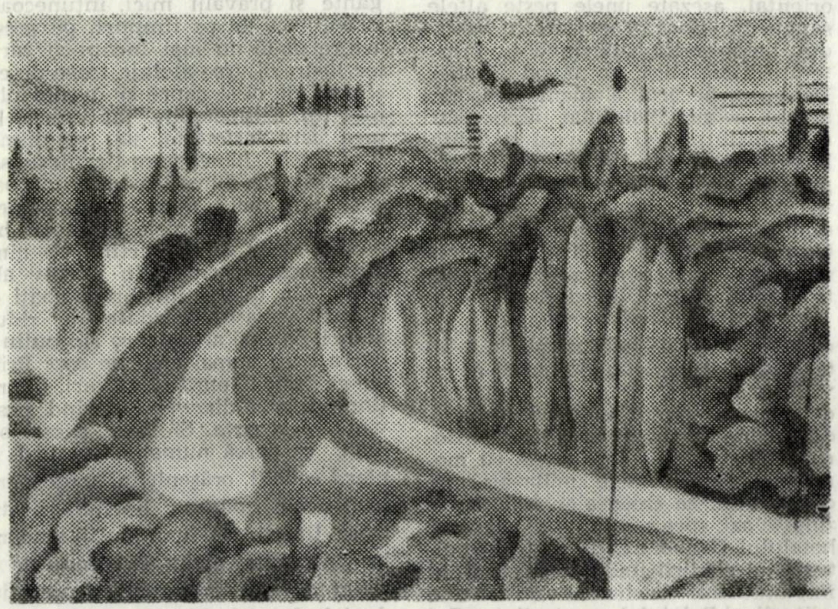

Dan Hatmanu: Grecia—Atena

Dan Hatmanu : *Grecia—Atena — vedere generală*

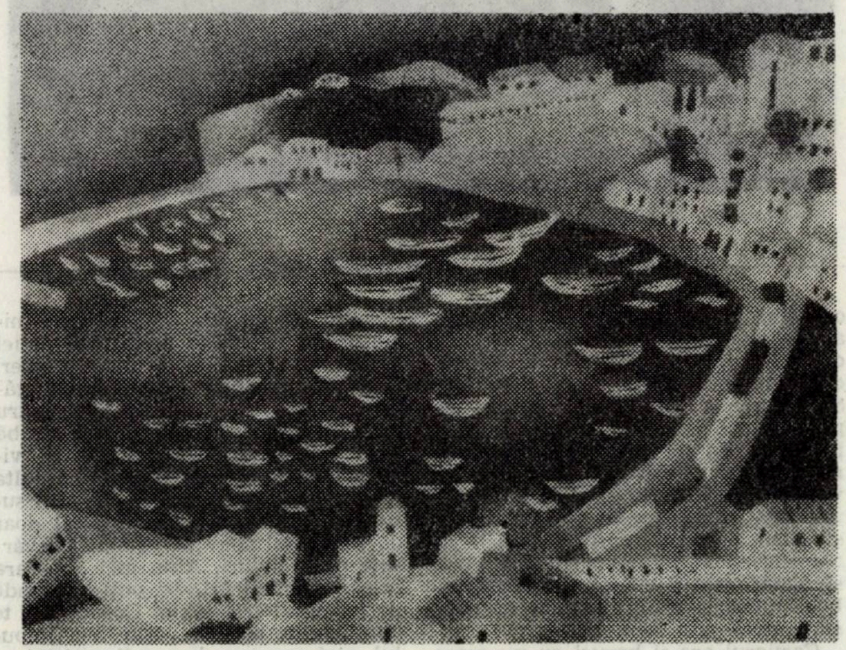

Dan Hatmanu : *Grecia — Golful Pireu*

întindea cartierul Neapolis. Aici, pe colina Temenite, se mai păstrează ceva din gloria arhitectonică a polisului și, apoi, a cetății romane. Se întîmplă să intrăm pe o poartă laterală a parcului și să începem vizita cu Necropole de Grotticelli, imens cimitir săpat în stîncă, folosit deopotrivă de siculi, greci, romani, paleocreștini, bizantini. Gropi, camere funerare, nișe care adăposteau statui votive și urne se succed pe orizontală și verticală într-un adevărat labirint culminînd cu o cameră funerară impunătoare în care se intră printre două semicoloane, tăiate destul de stîngaci chiar în peretele stîncii. Tradiția atribuie acest mormînt lui Arhimede, și constatarea oamenilor de știință cum că ar fi vorba de un colombarium roman n-o poate clinti din această credință. Ierburi înalte și suculente (parcă de junglă), flori galbene și splendida stelle di Natale de un roșu cald și viu, salcîmi și tufe de cuișoare se joacă prin acest prietenos labirint care ne duce în Latomia del Paradiso, enormă carieră de unde Siracuza a extras calcarul albcenușiu cu care și-a construit templele, amfiteatrele, bazilicile, catedralele. Aici munceau și locuiau sclavii, aici, mai apoi, erau aruncați prizonierii de război, care, cum spune tradiția (de data aceasta cîrtitoare) erau spionați printr-o grotă special tăiată pentru a amplifica cel mai slab sunet, de Dionysos I, luminatul tiran al Siracuzei. Curios cum dintre atîtea fapte care fac cinste ilustrului bărbat ce a inaugurat epoca de aur a orașului memoria pooprului n-a reținut nici una. A păstrat ,în schimb, amintirea șireteniei și meschinăriei stăpînului de sclavi pe care a imortalizat-o într-un toponim : Urechea lui Dionysos. Alături, Grota frînghierilor reamintește că frumusețea antichității greco-romane s-a creat și cu biciul. Acum, însă, Groapa Paradisului își merită numele. Umezeala grotelor, colțurilor, gropilor atinsă de lumina soarelui a rodit o vegetație exuberantă care sfidează — sau mîntuie ? — orice amintire a suferinței. Urcăm spre Teatrul grec pe care surse literare prestigioase îl semnalează în prima jumătate a sec. V î.e.n. Emoției pe care ne-o dă gîndul că aici s-au jucat comediile lui Epicharm, tragediile lui Eschyl și ale altor comediografi greci, că pe treptele de pe care astăzi în fiecare primăvară sînt urmărite spectacole cu piese clasice au stat cîndva Sappho, Simonide, Pindar, Platon i se adaugă încîntarea în fața echilibrului acestei construcții care, cu atît firesc, prelungește intențiile naturii. Un acord discret leagă grația și calmul divin al cercurilor teatrului de elipsa ușor arogantă și milităroasă a amfiteatrului roman. Alături de aceste edificii civile, o construcție sacră : Ara di Hierone II. Un imens altar de formă dreptunghiulară de pe care zeii își primeau ofranda în patru sute cincizeci de tauri.

Rătăcim mult timp prin Parcul arheologic închipuind cringuri sacre, fîntîni, alei și drumuri în spirală, poteci care se opresc brusc în fața unor altare nevăzute. Apoi reintrăm în ritmul dinamic al străzii, îndreptîndune spre partea de jos a orașului. Aici, în fosta Ortygie, monumentele antice sacre (Templul lui Apollo sau al Artemizei, Templul zeiței Atena și Templul Minervei) asimilate construcției altor timpuri au fost readuse la forma lor inițială (bineînțeles, fragmentar) cu mare dificultate. Siracuza-Ortygia este partea cea mai armonioasă arhitectonic a orașului. Armonie care nu exclude contrastele, pe care timpul le-a făcut pitorești, dintre marile palate medievale (Palatul Bellomo.Palazzo Greco, Palatul Montalto, Rizza) și locuințele sărmane ale celor care-i slujeau pe marii seniori. Aici se află Muzeul Arheologic, Institutul de artă teatrală antică. Muzeul de artă Bellomo și Catedrala orașului. Coborîm pe o străduță foarte îngustă spre faleză unde se află Fîntîna Aretuzei cîntată de Pindar și Vergiliu. Frumusețea ei delicată, cîndva nutrită de comuniunea cu marea și cu vegetația dealurilor care o împrejmuiau dinspre uscat, e acum alterată de clădirile care o sufocă și de peretele de beton care o desparte de apa cea mare.

Aici, și în Porto Grande, Siracuza pare că respiră mai amplu. Intimitatea permanentă cu marea dă putere acestui oraș vechi, ca și întregii Sicilii. Bătrîna cetate, numărînd peste două milenii și jumătate (de la debarcarea grecilor), la întîlnirea cu marea, își redobîndește gustul aventurii și al cuceririlor pentru a renaște într-o altă frumusețe și pentru alte generații.

Livia COTORCEA

CORDOBA SECRETĂ

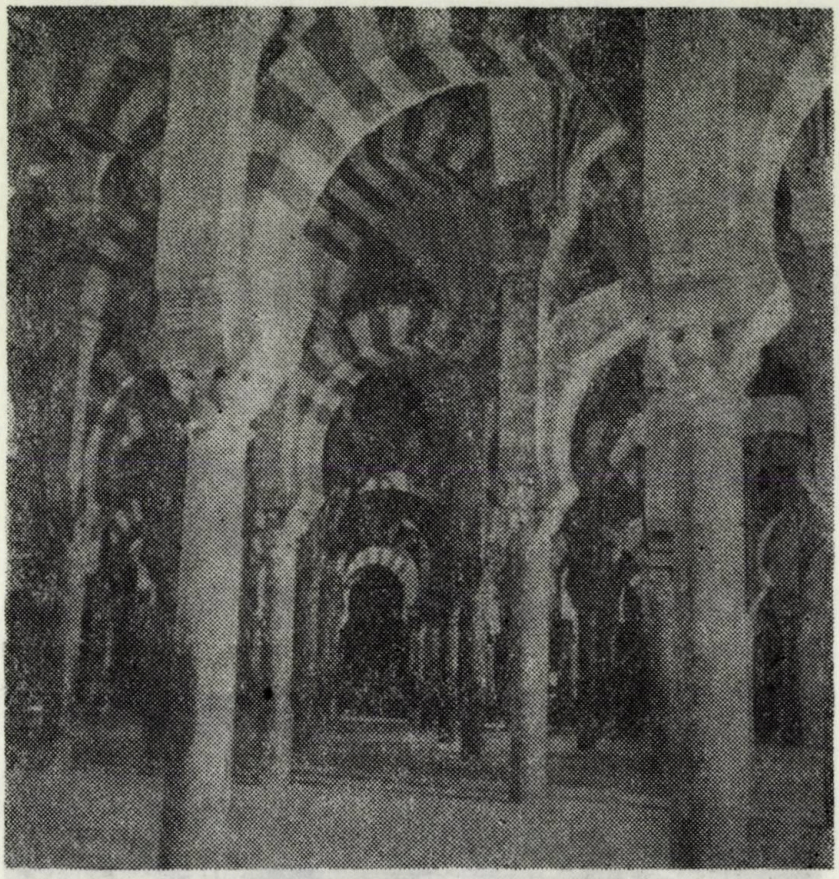

Cordoba : La Masquita

Cordoba e un cuptor", îl previne spaniolul amabil pe turistul dispus a înfrunta cele peste 40° ale verii în schimbul satisfacției de a cunoaște vîrful faimosului „triunghi de aur" al Andaluziei, a cărui bază sudică unește alte două orașe cu nume pline de rezonanță : Sevilla și Granada. Mai presus de concurența dintotdeauna, alimentată în cazul turismului și de frecventa dilemă a alegerii, cele trei mari centre ale vechiului *Al-Andalus* concretizează, în sensibil distincte variante, captivantul specific andaluz. Alături de grandioasa și mîndra Granada, de strălucitoarea și vesela Sevilla, Córdoba, pe care Garcia Lorca o simțea „lejana y sola" („îndepărtată și singuratică"), aureolată de misterul și fascinația idealului imposibil de atins și a fatalității de sorginte arabă, posedă puterea de atracție a locului unic.

Și contribuie la aceasta nu numai gîndul la glorioasa ei istorie de-a lungul celor patru civilizații pe care le-a cunoscut (romană, vizigotă, musulmană și creștină) și mai ales la prestigiul dobîndit ca centru al puternicului Califat. Nu numai celebra ei *Mezquita*, cea mai minunată moschee a lumii occidentale, destinată a rivaliza cu cele din Damasc, Ierusalim și Bagdad, cu impresionanta ei pădure de coloane de marmură și jasp, cu somptuoasa decorație a *mihrabului*, bogat ornamentatul loc de rugăciune al califului, separat de masa credincioșilor ca măsură de protecție în urma numeroaselor asasinate comise aici ; cu uluitoarea catedrală pe care creștinii s-au ambiționat s-o implanteze în chiar incinta moscheii ca semn al biruinței lor politice, dar fără a se gîndi la dezastrul arhitectural săvîrșit astfel, ceea ce îl îndreptățise pe Carol Quintul să exclame : „Ați distrus ceea ce nu se vedea nicăieri, pentru a construi ceva care se poate vedea oriunde."

Și nu numai gîndul că aici s-au născut ori au trăit glorii universale ca cei doi Seneca, Lucanus, Averroes, Maimonide, Luis de Góngora, ale căror statui consfințesc, la tot pasul, omagiul pios al posterității.

Pe toate aceste dinainte știute amănunte ținînd de un fond decent de cultură generală, turistul conștiincios le caută și le descoperă cu uimirea și plăcerea celui ce verifică la fața locului sursele livrești.

Dar cel ce dorește să simtă cu adevărat farmecul Córdobei va trebui să se elibereze de tirania canoanelor turistice și, la ceas de noapte, cînd în sfîrșit cumplita zăpușeală a zilei lasă locul unei răcori plăcute și înmiresmate, să se strecoare spre străduțele labirinticului cartier numit și azi *Juderia* în amintirea foștilor locuitori evrei, cu case strălucitor de albe, cu nelipsitele gratii la ferestre, simbol al claustrării femeii arabe, și cascade de flori roșii și albe luminate feeric de felinarele aprinse din loc în loc. Să încerce a privi atent dincolo de porțile închise, de unde i se poate ivi în modul cel mai neașteptat marea surpriză pe care Córdoba o oferă vizitatorilor ei : inegalabilele *patio*-uri, curți interioare în variate forme și dimensiuni, pe care localnicii le transformă în paradisuri florale cu o singulară artă devenită spectacol public cu ocazia tradiționalelor concursuri anuale din luna mai.

Cartierul are și baruri cu program de muzică și dans flamenco, așa-numitele *„tablao"*, de unde răzbat ademenitoare ecouri ale acestei răscolitoare arte născute din contopirea folclorului gitan cu cel autohton andaluz. Dar cum turismul, mină de aur pentru o Andaluzie pauperă și analfabetă, nu a lăsat neatinsă autenticitatea unor astfel de spectacole, vizitatorul ar face mai bine să reziste tentației de a se alătura grupurilor de turiști magnetizați de reclame și să-și continue solitara plimbare înspre *Callejón de Las Flores*, strada florilor, lată de un pas de om, pe care splendoarea nopții o face incomparabilă cu convențională imagine de pe cărțile poștale. Scurtul tunel dominat de contrastul alb-negru-roșu al pereților, ferestrelor și mușcatelor, oferă la fiecare din capetele sale cîte o surpriză : privind înapoi, silueta, perfect decupată între clădirile laterale, a turnului catedralei, iar înainte, o miniaturală piațetă în jurul unei mici fîntîni. În acest tainic ungher, rupt de lume și de timp, agățat parcă în eternitate pentru a perpetua rafinata artă arabă care voia să încînte deopotrivă vizual, acustic și olfactiv, poți asculta în tihnă tăcerea nopții pe fondul susurului molcom al apei, asaltat doar de parfumul suav al iasomiei revărsate peste ziduri. Abia aici, în afara oricărei sofisticări, te poți pătrunde de farmecul andaluz al Córdobei și te simți, peste punțile rupte ale timpului, mai aproape de marile spirite pe care le-a produs extraordinara înflorire culturală a vechiului *Kutuma* arab.

Asemenea încîntătoare spații închise, denumite generic *„plazas"*, ori cu variantele diminutivale, dragi spaniolilor, *„plazuela"*, *„plazoleta"*, sînt numeroase, dar își păstrează fiecare un aer distinct. Bunăoară, vasta *Plaza de la Corredera*, străjuită de clădiri din secolul al XVII-lea, cu plăcuta uniformitate a fațadelor, porticurilor și balcoanelor din dreptul fiecărei ferestre, arhitectură tipică de *plaza mayor*, piața mare prezentă și azi în orice așezare spaniolă, care a reprezentat de-a lungul timpurilor centrul tuturor activităților importante ale obștei, inclusiv celebrarea coridelor.

Aici, în Plaza de la Corredera, venise, cu vreo 400 de ani în urmă, tînărul cleric Luis de Góngora, ca să asiste la coride, atrăgîndu-şi prin această gravă încălcare a regulamentului asprele mustrări ale episcopului. Ori intima *Plazuela del Potro*, numită aşa după statuia nepretenţioasă a căluţului de pe fîntîna centrală, un colţ cu nimic neobişnuit de nu l-ar fi imortalizat în Don Quijote genialul Cervantes, după ce poposise la hanul din clădirea laterală. Nu departe se află şi sobra piaţetă din jurul popularului *Cristo de los Faroles*, statuie lipsită de valoare artistică deosebită, dar emoţionantă în simplitatea ei şi fascinantă în ansamblul felinarelor aprinse noaptea, un colţ iubit de localnici şi deseori pomenit în cîntecele flamenco, cu acea specific hispanică laicizare a elementului religios.

Astfel de locuri, care pot trece neobservate sub aparenta lor insignifianţă, sînt de fapt cele care sapă vaduri mai adînci în memoria noastră, într-un fel oarecum impresionist, pentru că dincolo de concreteţea propriei lor imagini, te îmbogăţesc cu parfumuri, senzaţii, trăiri, care se apropie mai intim de personalitatea inconfundabilă a acestui oraş capabil de a-şi armoniza aerul misterios, sobru pînă la austeritate cu exuberanţa şi rafinamentul.

Dana DIACONU

AH, BANII !

— Recunosc că banii nu sînt totul în viaţă, spune o femeie frumoasă şi elegantă, dar sînt cel mai bun calmant pentru nervi !

*

REPLICA ADECVATĂ

Stăpîna casei îi dă instrucţiuni noii angajate :

— Să fii atentă cu vazele astea, au peste două mii de ani.

— Nu vă faceţi griji, răspunde aceasta, am să am grijă de ele ca şi cum ar fi noi-nouţe.

Selectate de M. B.
Desene de A. I.

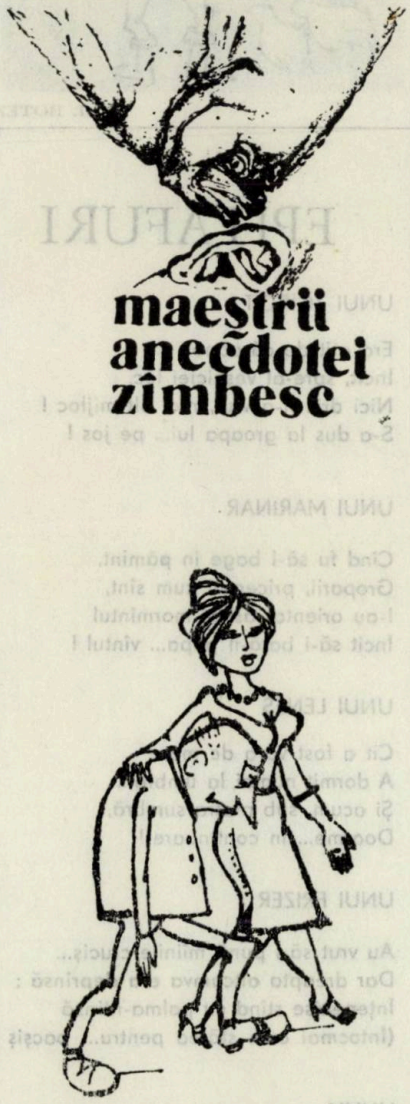

ASTA-I SITUAŢIA !

O tînără trece la braţul bătrînului ei soţ, un bărbat cu situaţie materială foarte bună, dar încovoiat de ani.

— Iată o adevărată căsătorie din înclinaţie ! exclamă un trecător.

MOTIV SERIOS

Un tînăr se logodeşte şi anunţă noutatea familiei sale.

— Dar n-are nici un ban, spune tatăl.

— Habar n-are să gătească, adaugă mama.

— Nu ştie să se fardeze, intervine una dintre surori.

— Se îmbracă prost, sare şi cealaltă soră.

— Nici măcar nu şi-a dat bacalaureatul, se indignează mătuşa.

— N-are nici un pic de respect pentru cei mai în vîrstă, mormăie bunica.

— Tot ce se poate, răspunde tînărul dar are în schimb o calitate enormă.

— Care ? întreabă ceilalţi în cor.

— E orfană, şi nu are nici o rudă !

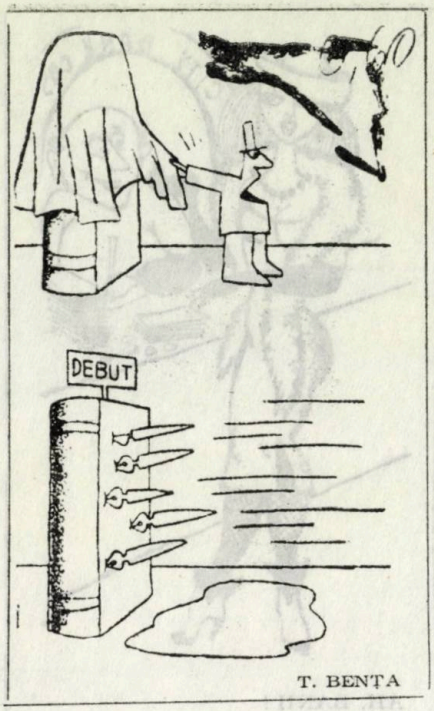

T. BENȚA

Șarje cvasiumoriste cu privire la reviste

Fe nenea Iancu din poveste
îl aflu c-un surîs docil :
– Bă, „România" văd că este,
dar „literară"... ce'ș copil ?

*

Neagră ca vanilia
strigă Măriuța :
– Asta nu-i „Familia",
e familiuța !

*

Ovid, la Tomis, cu prestanța
poetului, a scris lucid.
La noul „Tomis" din Constanța,
același O, același VID.

*

Ambele născînd lumină,
una și-a găsit beleaua.
– N-are „Astra" nici o vină
că la Cluj răsare „Steaua".

*

Ibrăileanu, tras la față,
declară, c-un suprem efort :
– Decît asemenea „Viață",
mai bine mort !

*

Cînd vine ora de citit,
zăresc, pe-al scrisului domeniu,
cîte-un „Luceafăr" răsărit
din zarva pruncilor de geniu...

Încercînd să se impună,
are-un nume și mai și.
Ea pretinde că-i „Tribună",
eu constat că-i numai „Tri...".

*

Paginile-s pline
de-o tășere gré.
– „Convorbiri" cu cine ?
„Convorbiri" cu ce ?

Sinonime literare

– Cum să fac, mereu se-ntreabă,
ca s-ajung ce-am vrut să fiu
...li răspunde-o voce slabă :
– Alexandra, e Tîrziu.

*

Mult se miră cititorul
de-al cuvintelor șirag,
că-s tăiate cu toporul
și cioplite din Baltag...

*

Am găsit – onoare mie ! –
niște sunete ce cad
dintr-un soi de poezie,
pe cărare, sub un Brad.

*

Un critic (nu se știe care)
zicea, cu vorba ca oțetul :
– Constat că versurile-s clare,
dar prea e Tulbure poetul.

*

De cînd cu folk-ul, pe sub care
vin nechemați să se-ascunză,
răsună tot mai des chitare,
se cîntă tot mai rar din Frunză...

Andrei CIURUNGA

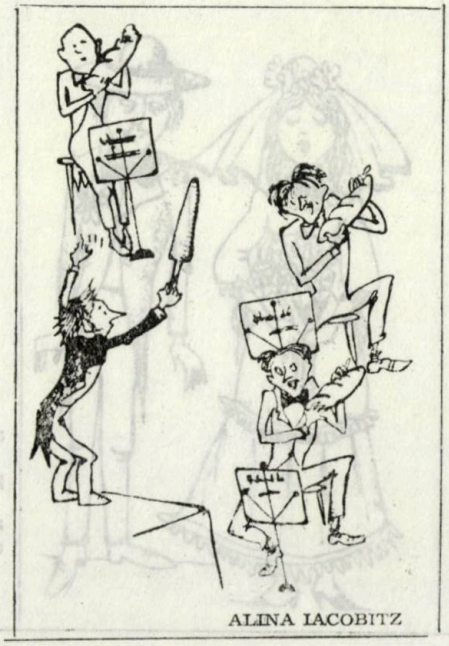

ALINA IACOBITZ

I. BOTEZ

EPITAFURI

UNUI ZGÎRCIT

Era atît de cărpănos,
Încît, spre-al veșniciei loc,
Nici dric n-a vrut, nici alt mijloc !
S-a dus la groapa lui... pe jos !

UNUI MARINAR

Cînd fu să-l bage în pămînt,
Groparii, pricepuți cum sînt,
I-au orientat astfel mormîntul
Încît să-i bată-n pupa... vîntul !

UNUI LENEȘ

Cît a fost vara de mare
A dormit numai la umbră...
Și acum, sub piatra sumbră,
Doarme... în continuare !

UNUI FRIZER

Au vrut să-i pună mîinile cruciș...
Dar dreapta altcumva era deprinsă :
Întepenise stînd cu palma-ntinsă
(Întocmai cum stătea pentru... bacșiș !)

UNUIA...

Numai griji, necaz și umblet ;
Ca o piatră-avea pe suflet...
Cînd muri, doar i-au luat-o,
Pe mormînt i-au... așezat-o !

D. C. MAZILU

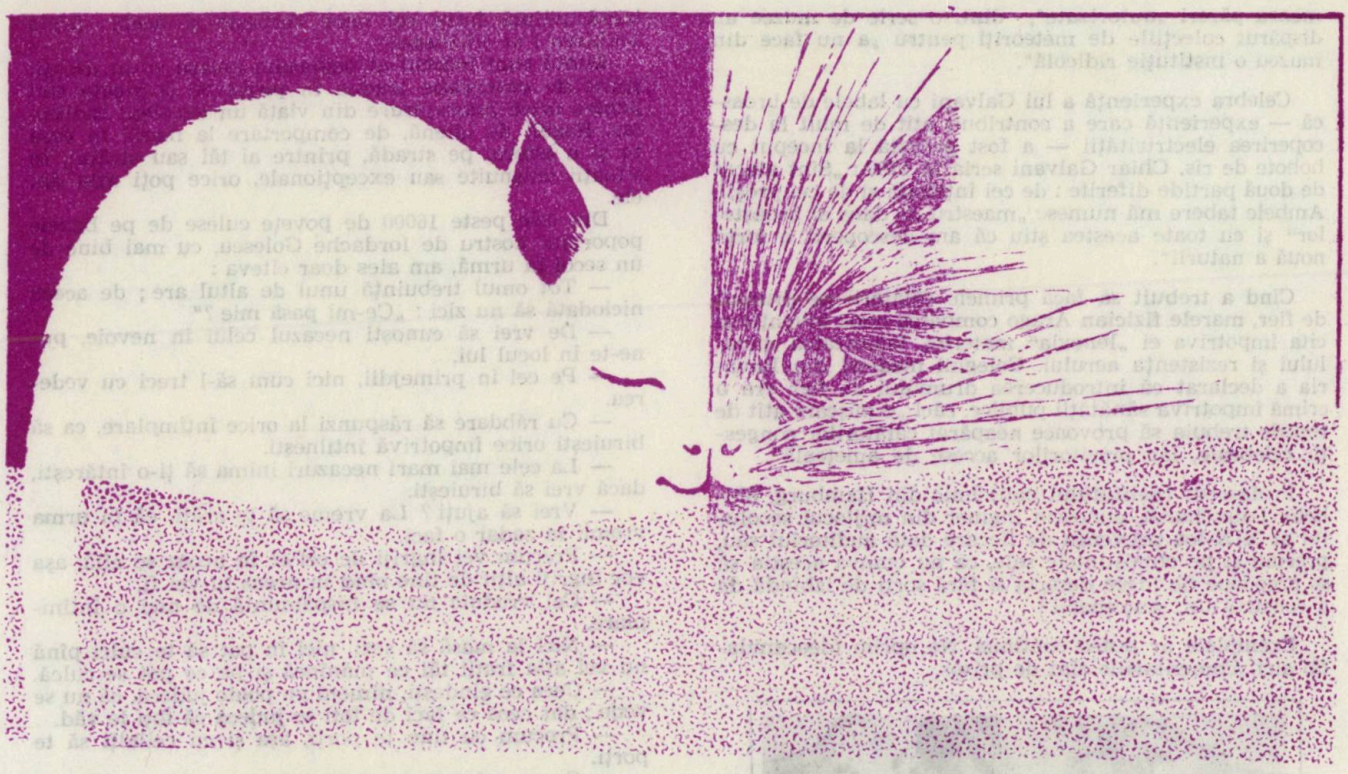

Eroarea nu are limită

Marcelin Berthelot (1827—1907), chimist și om politic francez, declara sentențios în 1887 în lucrarea sa „Originile alchimiei" : „Universul nu mai are secrete pentru om".

„Istoria muzicii", scrisă cu cîteva decenii în urmă de F. Brendel, considera că „Aida", „Othello" și „Falstaff" sînt opere de minimă însemnătate ale lui Giuseppe Verdi.

„Dicționarul operelor", apărut în editura Larousse, afirma că opera „Carmen" de Bizet este „bizară și plină de inconsecvențe".

Despre Richard Wagner un critic muzical englez spunea acum o sută de ani că este o nulitate, „o buruiană pe mormîntul lui Beethoven".

Criticul francez Geoffroy aprecia acum 150 de ani că „Don Juan" de Mozart este un „talmeș-balmeș teuton".

Revista „Gazeta muzicală universală" din Leipzig scria despre cele trei sonate pentru vioară ale lui Beethoven : „Acestea sînt compoziții savante și încă odată savante, dar sînt foarte departe de natură și complet lipsite de melodie".

Tot în această revistă, despre Simfonia a IX-a a aceluiași compozitor, a apărut următoarea părere : „O compoziție extrem de grea și extrem de lungă, care nu reprezintă decît o fantezie curajoasă, ba chiar sălbatică".

Printre pictorii secolului al XIX-lea, Gustave Courbet (1819—1877) reprezintă una dintre cele mai originale personalități. Pentru realismul său el a fost aspru criticat și judecat de contemporani. Iată ce scria pictorul Ingres în 1849 : „Nimic din punct de vedere al compoziției, nimic ca desen, numai exagerări — aproape o parodie !... Talentul său artistic este nul". J. Delecluze în 1850 : „Niciodată poate cultul urîtului nu a fost exercitat cu atîta cruzime ca acum de către domnul Courbet". Și, în același an, în ziarul „Le Corsaire" : „Courbet a urîțit natura ca și Delacroix".

Cinematograful a stîrnit vii proteste mult timp de la apariția sa. Iată o mostră : „Jos cinematograful, școală a viciului și a crimei. Jos tîlharii care îl exploatează" (Urbain Gobier, „L'oeuvre Française", — 1917). La apariția primului film sonor, Louis Lumière ,unul dintre părinții cinematografului, scria, în 1928 : „Moda filmului vorbitor nu va dura. Sincronizarea perfectă între sunet și imagine este absolut imposibilă".

În timp ce T. A. Edison prezenta Academiei Franceze fonograful, savantul Jean Bouilleaud declara textual : „Este imposibil, și va fi întotdeauna o imposibilitate, să să reproducă miracolul vocii omenești cu ajutorul unor aparate confecționate din lemn sau metal".

Tot francezii l-au luat în derîdere și pe Philippe Lebon, inventatorul iluminatului cu gaz aerian : „Nu pricepem cum ar putea să ardă un felinar dacă nu are feștilă". Lebon a murit în anul 1804, iar cu un an mai tîrziu se înființa prima fabrică de gaz aerian la Birmingham, în Anglia. Parizienii au acceptat sistemul abia în anul 1818.

Cine a auzit de Kant și filozofia sa ? Toată lumea ! Dar de filozofii Lacuria, Eliphas Lévi și Saint Yves ? Nimeni. Sau aproape nimeni. Și totuși în 1903, Joseph Péladan scria : „Kant este mult mai puțin important decît un Lacuria, un Eliphas Lévi sau un Saint Yves".

Aeronautica a fost judecată astfel de A. de Chesnel în „Dicționarul minunăților" (1853) : „Azi cînd s-a obținut totul din spațiul cosmic, din punctul de vedere al cunoștințelor științifice, ar fi absurd să continuăm a felicita pe aeronauții care merg cu balonul".

În anul 1751, în Germania, a căzut un meteorit. În legătură cu acest fenomen, în anul 1790 profesorul Stútz din Viena s-a pronunțat în felul următor : „Închipuiți-vă că în anul 1751, chiar și cei mai luminați oameni din Germania au putut să creadă în căderea unei bucăți de fier din cer — atît de sumare erau cunoștințele lor în științele naturii. În zilele noastre însă este de neiertat să crezi în astfel de povești". În urma unor ase-

menea păreri „autorizate", dintr-o serie de muzee au dispărut colecțiile de meteoriți pentru „a nu face din muzeu o instituție ridicolă".

Celebra experiență a lui Galvani cu labele de broască — experiență care a contribuit atît de mult la descoperirea electricității — a fost primită la început cu hohote de rîs. Chiar Galvani scria în 1792 : „Sînt atacat de două partide diferite : de cei înțelepți și de cei proști. Ambele tabere mă numesc „maestru de dans al broaștelor" și cu toate acestea știu că am descoperit o forță nouă a naturii".

Cînd a trebuit să facă primele călătorii pe drumul de fier, marele fizician Arago combătea noua invenție și cita împotriva ei „lenevia" materiei, tenacitatea metalului și rezistența aerului. Colegiul medical din Bavaria a declarat că introducerea drumului de fier era o crimă împotriva sănătății publice, căci „o mișcare atît de repede trebuia să provoace neapărat călătorilor congestii celebrale, iar privitorilor accese de amețeală".

Profesorul Institutului politehnic din Hamburg, Wilhelm Launchardt, cunoscut inginer din mijlocul secolului al XIX-lea prevenea de fiecare dată auditoriul său, precum și pe cunoștințele sale, ca nu cumva aceștia să se preocupe de ideea deșartă și fără sorți de izbîndă de a construi un.. automobil !

Exemplele ar putea continua. Ne oprim (deocamdată) aici. Comentariile sînt de prisos.

Val Gheorghiu : „Case și pomi" (grafică)

Mic atlas geografic al politeții

„...Eu susțin, spunea Swift, că bunul-simț este principalul fundament al bunelor maniere. Dar cum bunul simț este un dar pe care puțini oameni l-au primit, toate națiunile civilizate ale lumii s-au înțeles să stabilească anumite reguli de conduită, cele mai potrivite cu obiceiurile lor sau cu ideile lor generale, ca un soi de bunsimț rațional pentru a înlocui fapta de rațiune".

Românul își primește, din hăul vremurilor, oaspetele cu pîine și sare : e o tradiție de o adîncă omenie și generozitate, căci omul își împarte astfel bucatele cu tine, noul venit, și-ți pune în față o imagine esențializată a însești roadelor pămîntului și a efortului omului pentru obținerea lor.

Referindu-se la comportarea personajelor sadoveniene, în care surprindea împletirea înțelepciunii cu politețea, proprii poporului nostru, T. Vianu remarca : „Politețea este o manifestare a omeniei, deoarece sub aparențe, care pot trece drept înșelătoare, se vădește grijă reală de a nu jigni, dorința de a stabili o legătură de bunăcuviință între cel care vorbește și acela căruia vorbirea i se adresează".

Bunul simț înăscut al poporului nostru și un ascuțit spirit de observație tradus în proverbe și zicale sînt pentru orice împrejurare din viață un excelent îndreptar. Reguli de igienă, de comportare la masă, în casa ta și a altora, pe stradă, printre ai tăi sau străini, în situații obișnuite sau excepționale, orice poți afla din ele.

Din cele peste 16000 de povețe culese de pe buzele poporului nostru de Iordache Golescu, cu mai bine de un secol în urmă, am ales doar cîteva :

— Tot omul trebuință unul de altul are ; de aceea niciodată să nu zici : „Ce-mi pasă mie ?"

— De vrei să cunoști necazul celui în nevoie, pune-te în locul lui.

— Pe cel în primejdii, nici cum să-l treci cu vederea.

— Cu răbdare să răspunzi la orice întîmplare, ca să biruiești orice împotrivă întîlnești.

— La cele mai mari necazuri inima să ți-o întărești, dacă vrei să biruiești.

— Vrei să ajuți ? La vreme să te arăți, că în urma vremii în zadar o faci.

— Precum vei îngriji de cei ce în necaz se află, așa vor îngriji alții de tine cînd în necaz tu vei fi.

— Cel vrednic nu se înspăimîntă de nici o întîmplare.

— Nici la masă să șezi, nici în pat să te culci pînă nu vei afla frații tăi ce mănîncă și pe ce pat se culcă.

— Ceea ce gîndești, nimeni nu poate judeca, că nu se vede ; dar ceea ce faci de toți se judecă că toți le văd.

— Precum cu tine te porți, așa și cu ceilalți să te porți.

— Cu ce măsură vei măsura cu aceea ți se va măsura.

— Vremea să ți-o întrebuințezi la cele de folos, sau ție sau la obște.

— De lucru străin mai mult decît de al tău să te îngrijești.

— Nicicum să îndrăznești pe altul să păgubești.

— Nu te lăcomi ce rău îți va fi.

— Ori nu mai făgădui, sau, de făgăduiești, îndată să și împlinești ca să nu rămîi de rîs.

— Cu o bună îngrijire, cu ne-adormită priveghere, cu îndelungată răbdare și cu o stăruire cu silință, izbutești la orice.

Mihai BURDUJA

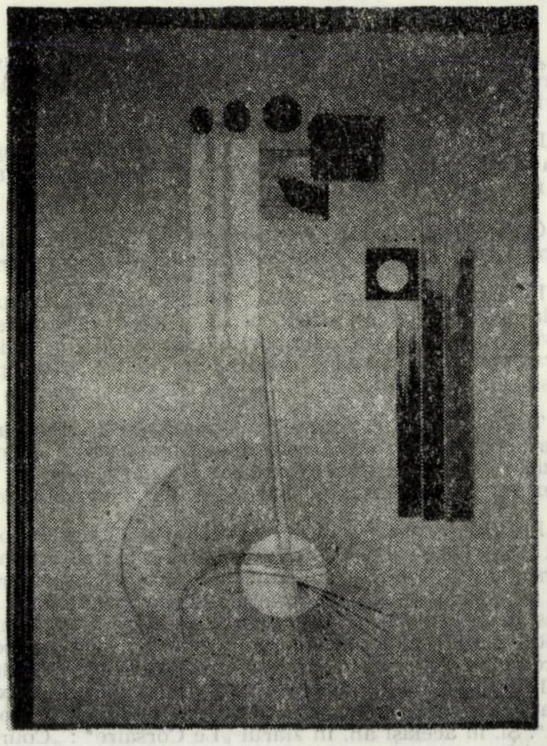

Dumitru Foca : „Construcție".

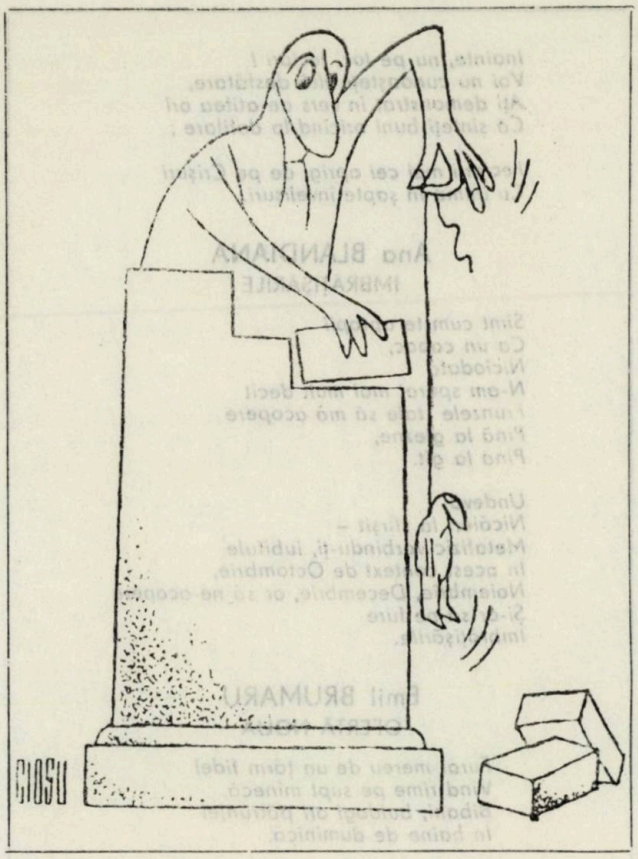

NITURI

Cele dintîi lucruri pe care, se pare că le învaţă omul în viaţă sînt justificările.

Nu poţi fi apreciat într-un loc unde nu ai treabă. Este necesar ca să-ţi faci, ori să-ţi dea alţii de lucru, pentru ca să te remarci.

Pe unii oameni nu e bine să-i ai în faţă... D-apoi în spate !

Fiecare epocă cu gloriile ei, fiecare om cu apogeul lui de glorie.

Negurile de la capătul anului.

Oricine vorbeşte cu plăcere despre beteşugurile sale.

Nu am voie să mă îndoiesc, am nevoie să mă încred în oameni.

Ca om trebuie să te simţi şi să te porţi modest, însă ţara în care trăieşti şi pe care o serveşti, să o porţi în fală.

Trebuie să deosebeşti lucrurile bune de gîndit, de cele de rostit.

Pe cînd nemulţumirile sînt perfecte, bucuriile niciodată nu-s depline.

— Cum arăt ?

— Arăţi obosită de mulţumire.

Să nu ne zidim întoarcerile.

În natură nimic nu e nefolositor, ci — cel mult — temporar.

Verifică : eşti dintr-aceia cărora tutungii le vînd ziarul de ieri ?

Mergea pe stradă ca un om ferindu-se de cîini.

Mi s-au scurs zilele în mîneca vremii.

În piaţă, baba de la care cumpăr nuci îmi zise : „Bine că ai cu ce le mînca !"

Dacă ai luat-o înainte, atunci ţine ritmul, nu-l slăbi !

Cărări... cărări. Prea multe.

Mă interesează nu ceea ce eşti, ci ceea ce ţi-ar place să fii, presupunînd că n-ai ajuns acolo.

În urma tuturor dar invidiat de toţi.

Eşti deştept numai în prezenţa unui om deştept. În faţa unui prost, eşti prost.

Cînd îţi descoperi creştetul, ceri respect.

Tocmai pentru că pretindea că e la fel ca toată lumea, nu era reuşit. Nu era un ins, ci era o lume !

Toţi călăii au creat victimelor lor o faimă proastă.

...şi soarele a apus ; s-a trecut ca gustul dintr-o pîine proaspătă.

Îţi trebuie oarecare timp ca să-l recunoşti pe cel foarte prost, cît şi pe acel foarte talentat.

Cînd, în sfîrşit, îl vezi pe X că rîde, înseamnă că altul a suferit o pagubă.

Creştea ca un pom fără vîrf : numai în laturi şi în grosime.

Un munte mare să-l urci pentru prima dată în grup ; după aceea du-te singur acolo.

Imperfecţiunile gîndurilor mi-au salvat de multe ori capul.

Să stai veşnic la pîndă faţă de profilul tău moral !

Cît timp dai, atîta primeşti.

Cel mai greu este pînă ajungi la o anumită înălţime.

Nu se cuvine să deosebeşti pe om de înzestrările sale.

Nu eşti de fel ceea ce ţi se pare că eşti şi vrei să ne arăţi nouă că eşti.

Unii umblă după „leafă cu supliment".

Promisiunea unora : Vom citi la pensie !

Iacob MOLDOVEANU

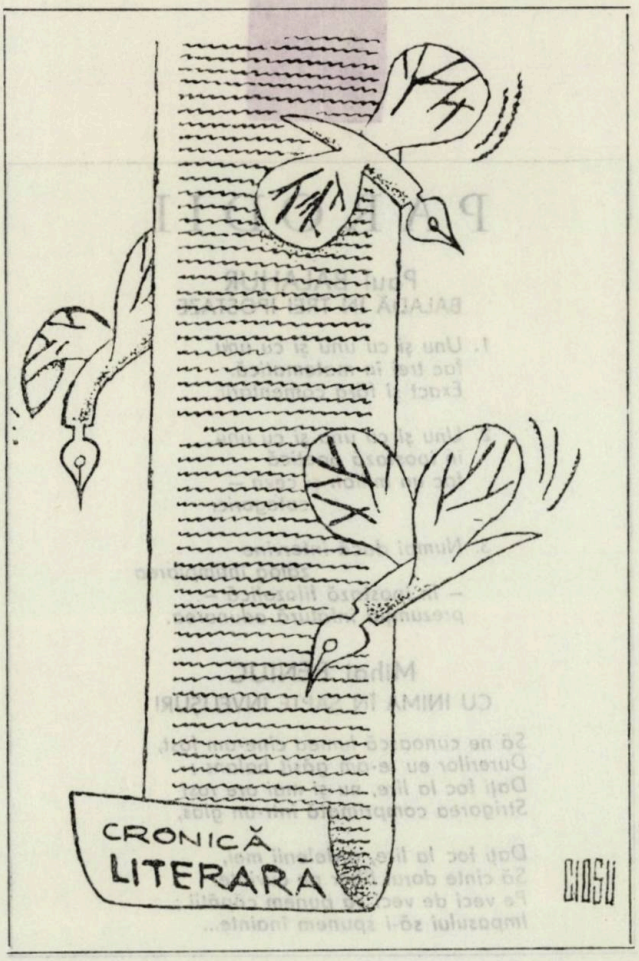

PARODII

Paul BALAHUR
BALADĂ ÎN TREI IPOSTAZE

1. *Unu și cu unu și cu unu*
fac trei în matematică.
Exact și fără comentarii.

2. *Unu și cu unu și cu unu*
în ipostază poetică
fac un milion și ceva —
categoric.

3. *Numai dacă intervine*
zălog întîmplarea
— în ipostază filozofică —
prezumția înlătură adunarea.

Mihai BENIUC
CU INIMA ÎN ȘAPTE ÎNVELIȘURI

Să ne cunoască lumea cine-am fost,
Durerilor eu le-am găsit balans ;
Dați foc la lire, nu-și mai are rost
Strigarea comprimată într-un glas.

Dați foc la lire, ardelenii mei,
Să cînte dorul liber pe cuvinte.
Pe veci de veci să punem căpătii ;
Impasului să-i spunem înainte...

Inainte, nu pe loc, feciori !
Voi nu cunoașteți altă desfătare,
Ați demonstrat în vers de-atîtea ori
Că sînteți buni oricînd la defilare ;

Feciorii mei cei aprigi de pe Crișuri
Cu inima în șapte învelișuri.

Ana BLANDIANA
ÎMBRĂȚIȘĂRILE

Simt cum te apropii
Ca un copac,
Niciodată
N-am sperat mai mult decît
Frunzele tale să mă acopere
Pînă la glezne,
Pînă la gît.

Undeva,
Nicăieri la sfîrșit —
Metafizic vorbindu-ți, iubitule
În acest context de Octombrie,
Noiembrie, Decembrie, or să ne-acopere
Și-or să ne fure
Îmbrățișările.

Emil BRUMARU
OFERTĂ NOUĂ

Furat mereu de un țărm fidel
Vînd rime pe supt mînecă,
Bibani, buldogi ori pătrunjel
În haine de duminică.

Cu gestul blînd și sideral
Brodez apoi cîte-o idilă,
Nestingherit mă simt arar
Dînd biscuiții pe-o zambilă.

Nu dau pe gratis nici un fel
De aprozar sau rime forte ;
Bibani, buldogi sau pătrunjel
În schimbul unei noi retorte.

Constanța BUZEA
BUMERANGUL

Un gînd sucit cu nervi la poli
Ca două lumi se înfiripă
Cînd totul pare uneori
Atins de neagra ta aripă ;

Atins, aproape neatins —
Că de la mine pîn' la tine iar
A căzut un zid de-nstrăinare
Și totul pare un coșmar.

Un coșmar ca-ntr-un infern dantesc
Prin ceața densă ca o toamnă
Dorința mea de necuprins
Precum un bumerang se-ntoarnă...

Nina CASSIAN
DEOPOTRIVĂ

Nu mai sînt intempestivă
Tratez totul deopotrivă

Pentru mari și pentru mici,
Pentru bunii mei amici.

Cei de-o vîrstă ca și mine
Îi previn că i-o rușine

Să refuze pur și simplu
Ce-a clădit cîndva Olimpul.

Eu cu inima-mpăcată
Mă retrag basma curată

Să nu fiu intempestivă
Tratez totul deopotrivă.

Dan LAURENȚIU
DUBITÎND VĂLUL NEGRU

cu umbrela sub braț „antișic"
obicei mai puțin întîlnit
în zile de caniculă – doar
la strămoșii antici filozofi

mă opresc iau aminte salut
dubitînd vălul negru
cînd în barbă-mi șoptesc
deasupra mării de cleștar

vorbe de argint
ca să te alint
în peisajul negru
negru și integru

barba albă plină de țurțuri
deasupra și dedesubt dubitînd
augusta mea trecere
între o calea și-o țigară

Dan MUTAȘCU
AUTOPĂRERE
ÎN TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

Lumea vorbește, clevetește chiar
c-aș avea proptele la Muntele Athos ;
în schimb nu am decît un bazar
(un fel de-a vorbi maiestos)

Alchimie, să-i zic într-un cuvînt
exact sau inexact dacă se poate.
Am bunul simț, să cumpăr, să vînd
cum făcea pe vremuri Socrate...

Ciini, salamandre, icoane pe sticlă
și-un stilp de argint impunător,
să-l am de proptea la o adică –
în trecut, în prezent și în viitor.

Nichita STĂNESCU
DESCRIERE PÎNĂ LA ȘASE

Se vine, se ia, se cioplește
o inimă rotundă
a celor cinci simțuri :
o pasăre nor
o bucată de piatră
o daltă de plînge
un ochi de Homer
un suflet de sînge, –
pînă la forma știută
a simțului șase.

De ce nu șase !
Vă strig.
Cine n-are cap pe umăr
mă întorc din nou să-i număr :
1, 2, 3, 4, 5, 6 !

Petre STOICA
ATENȚIE LA SIMPATII

Pentru a ajunge la morcov
vorba lui lepurilă,
o iau pe ocolite să nu mă expun –
nu-mi place flama de bliț.

vulpea dacă nu ajunge la strugurl
spune dumneaei că sînt acri ;
mă rog fel de fel de viclenii
unii cu mintea alții cu coada
ajung să sustragă atenția.

mintea poate fi verb dacă se mișcă ;
coada indiscutabil este un verb
intrucît joacă rol de pendulă
alternînd o elegantă mișcare
mai ales cînd are unele simpatii.

Nicolae TURTUREANU
PUTEREA EXEMPLULUI

Nu vreau să fac un caz penibil
Din suprafața unui ac
Și nici să-l văz pe-acela care
Vine cu mine în contact

Feriți-mă !... dacă exist
Și fac exces de tot ce știu
Nu vreau s-ajung la melodramă
„De-aceea zic" pe mai tirziu

Să ne-ntîlnim la o șuetă
Pe-o temă mai filozofală
Să-l văz atunci pe-acela care
O să-mi reziste-n hărțuială !

Feriți-mă, vă rog de s-o
Găsi vreunul mai cu moț –
Nu vreau să-l fac un caz penibil
Să-l dau exemplu pentru toț'.

Nicolae TATOMIR
CONTEMPLATIV PROFUND

Contemplativ profund și trans-discret
în maniera mea de clasic fin,
Subscriu alăturat un grav suspin
Imagini limpezite de sonet.

Or, dacă scriu și-mi văd în șevalet
Acel suris etern de beduin
În nobila-i hlamidă de latin –
Mă văd precum Hatmanu în portret :

Un fabulos Arhipelag de taine
Pe gama unor rime incolore
Sclipind bizar și trist în patru rame ;

Mimetic – parnasian al fine...
Să duc acel surîs și peste ore
Eu, cîntărețul primei Cosmograme !

Romulus VULPESCU
ROIALA DE RIME

Tradiția la mine e un lucru știut ;
Cultiv dezinvolt în versuri măsura, –
Vicleană postură de-ar fi să admit
În sens gratuit să-mi scape Natura.

În igliți de zodii – să vin, să dezleg
Destin de haiduc și poet pe deasupra ;
Ce naiba ! Sînt frate cu distinsul coleg
Din punctul de bază : Terminnus Danuppra.

Cum naiba, să dau înapoi chiar acum L
Ce-ar zice Monsieur Vilon despre
Cacialma nu admit, să trișez nicidecum ; –
Stau bine cum stau în roiala de rime !

Ion COSTACHI

Marin SORESCU
PUNCT DE REPER

Am luat ca
Punct de reper
Orizontul,
Stabilindu-mi, în funcție de el,
Poziția în univers.
De fapt, aceasta și este

Adresa mea exactă :
Undeva, prin preajma orizontului.
Ca să mă găsiți, nu vă rămîne decît
Să porniți
Din respectivul punct,
Făcînd un număr de pași
Intr-o direcție oarecare
Și să mă strigați.
Dacă nru răspund, înseamnă
Că am plecat, temporar,
Dincolo de orizont,
Să-mi reîmprospătez forțele.
Așteptați-mă...

Eug. Al. IACOBESCU

EPIGRAME

UNUI SONETIST ÎNCREZUT

Demult se crede consacrat,
E dreptul lui și nu mă mir.
Ba chiar un loc el și-a fixat
Între ... Petrarca și Shakespeare.

EPITAF UNUI SCRIITOR

Zicala veche spune-așa :
Să lași ceva în urma ta.
El lasă o poezie,
Dar și la „Fond" o datorie.

UNUI INGINER AGRONOM ȘI POET

Rar mai calcă el ogorul
Cu piciorul, său se știe,
Căci la el altul e dorul :
Bate cîmpii-n... poezie.

UNUI POET

La reviste, la ziare,
bate-n ușă insistent
și tot cere-n gura mare
derogare de talent...

UNUI POET FOARTE ACTIV

Ajungînd poet major,
țelul său este Olimpul,
căci se vrea nemuritor...
Pîn-atunci, omoară timpul.

UNUI CRITIC

De ani de zile se tot zbate,
să scrie cronici s-a decis,
Dar cronicile mai gustate-s
cele pe care nu le-a scris.

LIPSĂ DE IDEI

Scrie fără vreun temei,
gol de gînduri, cum vă zic.
Bună-i lipsa de idei,
n-are de pierdut nimic...

Teodor MARICARU

Semne bune, anul are!

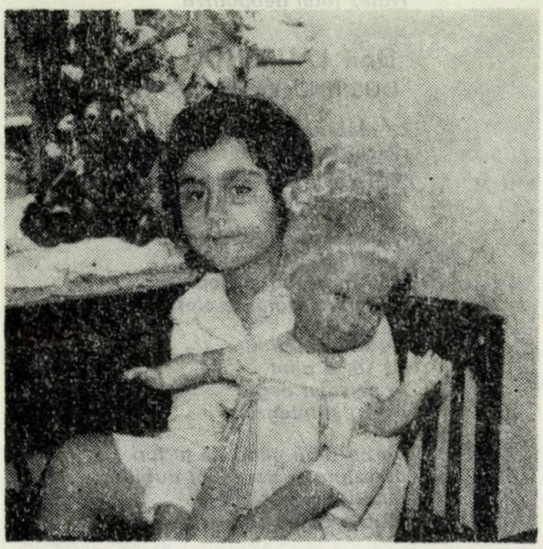

Irina

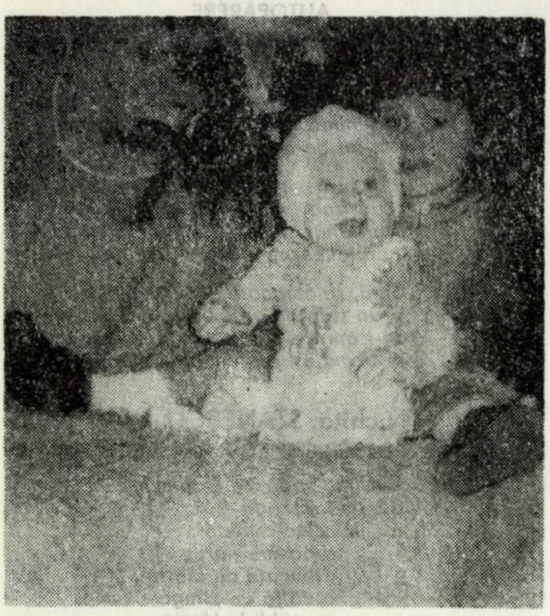

Radu și Lucian

Mădălina

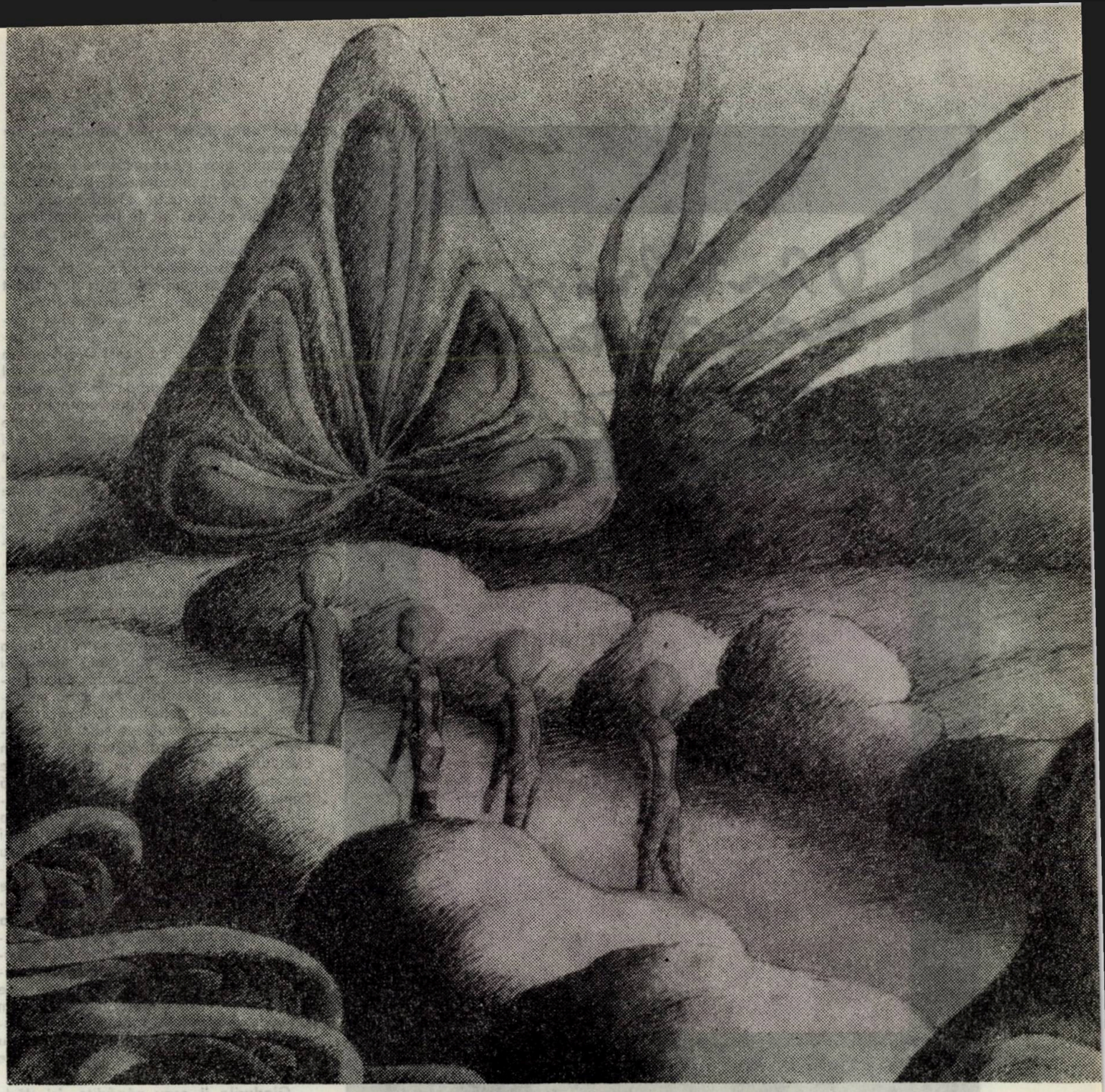

LITERATURĂ ŞTIINŢIFICO-FANTASTICĂ

O întîlnire neașteptată

de Ștefan P. NICOLAE

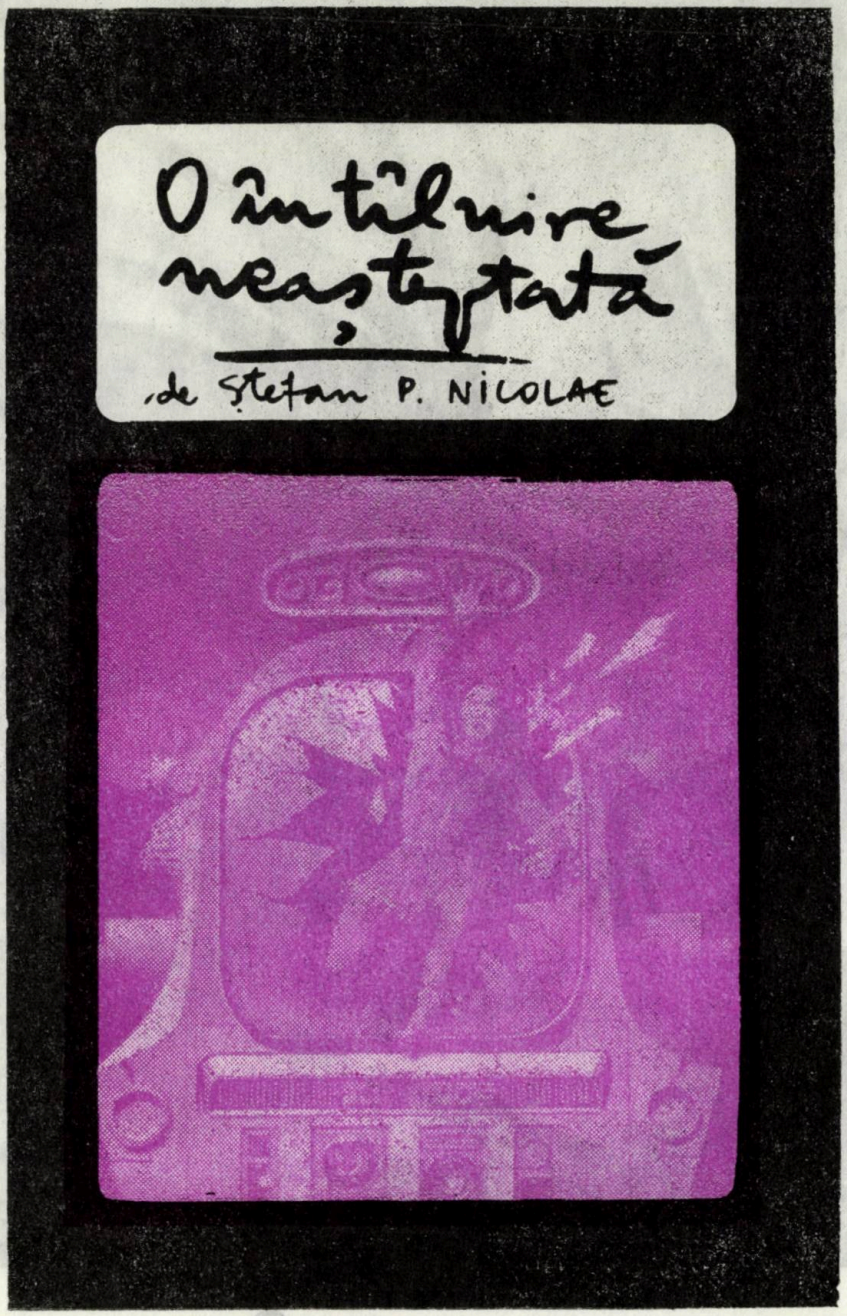

Gîndurile începură să-l asalteze și nu scăpă de ele decît atunci cînd nava conectă etanș, după o mică tresărire, compartimentul de debarcare cu segmentul de acces al laboratorului. Era un laborator de importanță secundară frecventat, în consecință, destul de puțin și mai ales de nave mici cum era aceasta, cu care venise.

Stătu un timp în liniște. Nu se auzea decît susurul calm al fondului de sunete, reglat la o frecvență care ar fi trebuit să-i dea o stare de liniște. Îl reglase chiar el, cu mîna lui, la începutul călătoriei și verificase și intensitatea aparatului producător de ioni negativi — cu toate că acestea sînt, de-atîta vreme, dispozitive automatizate. Ceva însă nu era în regulă — cu el, Ar, nu cu aparatura. De cînd primise să se ocupe de problema complexului spațial dispărut, ceva nu mai mergea așa cum ar fi trebuit. Apăsase de prea multe ori, după preluarea misiunii, pe butonul ceasului vital, de la mîna stîngă, care-i arăta, pe cadranul cu cristale, o activitate cerebrală crescută peste limită și o abatere, minimă, dar nefirească și ea, a funcțiilor aparatului circulator.

Ușoara neliniște persistă și după intrarea în sala de primire a laboratorului. Tocmai vroia să se îndrepte către „dulapul medical", aflat într-un colț, pentru investigații complete. Și-ar fi introdus palma dreaptă între cele două plăci argintii, s-ar fi aprins luminile de control și, în cîteva clipe ar fi apărut pe ecran date complete despre funcționarea organismului urmate, cu exactitate, de afișarea diagnosticului. Dar tocmai atunci cineva i se adresează prin difuzoarele amplasate în spatele tapiseriilor în culori verde pal, galben, culori odihnitoare — oh, peste tot aceste culori odihnitoare și inspiratoare de energie...

Ascultă glasul conducătorului de gradul unu (da, așa auzise, Orë, conducătorul de gradul unu al laboratorului ; înseamnă că, deși puțin frecventat laboratorului i se dădea, totuși, importanță — încă o dată, deci, atenție) și, în loc să zăbovească cele cîteva clipe necesare verificării medicale, cum ar fi făcut oricine, porni către cabina acestuia.

Nu era doar reflexul în fața unui conducător de gradul unu, ci și o îngrijorare ascunsă. Știa că acest Orë îl poate întreba de ce nu folosise dispozitivul medical de investigare. Se obișnuise, ca toată lumea, cu supravegherea din care conducătorii știau să aleagă datele semnificative pentru testele lor. Și mai știa, mai mult decît alții, ce concluzii se pot trage dintr-un detaliu sau altul. Chiar dacă testele se schimbau foarte des cunoștea bine standardul de analiză de la acest nivel de conducere, deoarece fusese și el conducător de gradul unu. Dar, spre deosebire de atîția, după retragere nu îngroșase partea sedentară, cum se obișnuia, ci insistase să rămînă în activitate. Era bun specialist într-un domeniu pe care erau profilați, acum foarte puțini oameni. Putea fi util încă în operațiile de simulare și avusese acces la materiale documentare puțin frecventate. Nu erau materiale „secrete" (cuvîntul îl învățase în lungii ani cît parcursese sute de documentare vechi), dar făceau parte din circuitul centralizat și nu putea ajunge oricine la ele. În primul rînd pentru că oamenii de astăzi fuseseră „construiți" în așa fel încît memoria lor lucra după necesități strict operaționale. Nu-i interesa, pur și simplu, ce fusese cu zeci sau cu mii de ani în urmă (cu excepția datelor științifice și tehnice ale dispozitivelor mai vechi, încă în funcționare). Trăiau perfect, fiecare executa numai ceea ce testele arătau că ar putea face. Nu aveau „instincte" — alt cuvînt scos de el din ședințele sale de informare solitară — bărbații și femeile se confundau într-o singură imagine, acum unitară, diferențele apărînd atît de puțin importante încît era folosită pentru toți de mult timp, numai denumirea de om.

Gîndurile îi erau năpădite, își dădu seama de îndată, în timp ce parcurgea culoarul rulant, de cuvintele astea vechi, ieșite din investigațiile de altădată și împiedicîndu-l să fie *normal*.

Înțelese că așa nu se poate prezenta în fața lui Orë și-i ceru, prin laringofon, o amînare a întîlnirii pentru verificarea echipamentului. Știa că nici amînarea nu era în favoarea lui dar n-avea ce face. Începuse să alunece, să fie tulburat de apeluri secundare ale memoriei, inutile din punctul de vedere al acțiunii pe care o are de îndeplinit, iar divagațiile îl împing tot mai mult înafara normalului. Acum să „mintă", să se „prefacă".

Trebuie să fie vorba de o oarecare dereglare a ciclului biologic. Altfel cum să-i vină în minte avalanșa asta de mărunțișuri inutile ? Bărbați, femei, sînt detalii de care nu mai vorbește nimeni de zeci de generații, de cînd apariția barbară a oamenilor prin „nașterea" de către femeie a fost eliminată. Oh, ce lucru scîrbos și penibil. Rulase, oda-

tă, o asemenea secvență de cîteva ori pe ecranul videoscopului și începuse să tremure, de oroare, de indignare. Și apoi toate complicațiile inutile și absurde ale legăturilor dintre părinți și copii, dintre femeia chinuită și omul „făcut" de ea, tulburările psihice și de organizare atunci cînd exemplarele necorespunzătoare erau înlăturate puah, puah, puah... Cum de-i venise așa ceva în minte ? Da, o explicație ar fi, toate au o explicație logică dar, în cazul altcuiva decît al lui o astfel de explicație ar fi fost inutilă, parazitară, ușor de eliminat printr-o banală ședință de redinamizare a concentrării : întrebarea era ștearsă de îndată, pentru totdeauna.

Dar el se contaminase, da, acum știa, se contaminase grav, chiar atunci cînd trecuse singur din rîndurile conducătorilor de gradul unu în categoria cercetătorilor. Cunoștea bine momentul, i se fixase. Atunci înțelesese că trebuie să renunțe, după ce făcuse investigațiile acelea nefirești, absurde. Îl contaminase... obiectul cercetării, așa cum alții se contaminează, accidental, cu diferite tipuri de radiații. Contaminare gravă, pentru că nu-l punea în situația de a se supune hotărîrilor aparaturii medicale, ci îl scosese din poziția „logică" față de obiectul studiului.

Evaluase corect situația și ieșise din categoria conducătorilor după ce... deviase : folosise studiile de investigare a trecutului pentru a afla date despre propria lui persoană („propria lui individualitate" – altă greșeală ; o dată pornite, greșelile se țin lanț, inevitabil, după principiul autoreglării fiecărei structuri) și a vrut să știe, suprem act de trufie, de unde vine *el*, nu populația uriașă a universului. Cine a mai pomenit așa ceva în furnicarul nostru, imens, care pune în mișcare întreg sistemul ! ! ! Datele sînt centralizate, confidențiale și nimeni nu apelează la ele (și iarăși, cui i-ar fi folosit și la ce i-ar fi folosit, cine să facă un gest inutil, necerut pe cale ierarhică ?) înafara serviciului de populare. Sintezele nici nu conțin referințe la indivizi – ci la promoții. Fiecare generație cu numărul subiecților reușiți, cu al celor necorespunzători, eliminați, alături de rădăcina genetică folosită. Asupra combinațiilor genetice studiul e strict codificat ; totul rămîne în cadrul acelui laborator și experiențele sînt preluate din generație în generație fără a stîrni interesul din alte domenii de activitate.

Ăr împinsese limita cercetărilor de istorie dincolo de atribuțiile serviciului său și aflase – iar ce aflase îl tulburase din mai multe motive – că promoția lui a fost prima din ciclul (lung de mai multe generații) în care se introduseseră elemente genetice noi, recoltate de pe *lotul vital*. Auzea pentru prima dată de *lotul vital* (nomenclatura nu apărea în nici un set de informații) – ăsta era unul din motivele care l-au făcut atent. Și se gîndise, mai departe, că *el* se putea deosebi, prin cine știe ce, de numărul uriaș și cenușiu al oamenilor care acționează în cosmos. Pentru că, la orice distanță s-ar afla, din orice generație și cu orice misiune, toți erau „produși" la centrul pentru populare. Centru unic și coordonat direct de superioara conducere. Alt motiv al tulburării, pe care-l descoperise mai tîrziu, după ce renunțase la funcția de conducător de gradul unu și, deci, își recunoscuse anomalia, era acela că, dacă el avea aceste alunecări înafara normalului înseamnă că la fel de bine le puteau avea și ceilalți subiecți ai aceleiași promoții. Ori, pînă acum nu auzise niciodată pe frecvențele decodificabile pentru el nici o dispoziție a comandamentului suprem legată, într-un fel sau altul, de o asemenea problemă. Să nu se fi descoperit nimic ? Puțin probabil. Să fie el singurul exemplar ieșit cu „diferențe" din acea manevră genetică ? Nu putea ști. Dar știa oricum că, de fiecare dată cînd este introdus un element nou (cu atît mai mult în asemenea manevre genetice) rezultatul e supravegheat în mod special încă multă vreme după „reușita" experimentului. Era fără îndoială supus, așadar, unui control suplimentar – adică tot ce avea o legătură cît de mică cu el era imprimat pe rolele serviciului de supraveghere. Iar cînd calculatoarele o arătau, toate aceste date erau puse la dispoziție în ședințele de simulare. Cunoștea, oh, prea bine asemenea ședințe. Doar pînă la misiunea de față lucrase și el într-un serviciu asemănător : „serviciul de simulare a timpului trecut". Exemplarele cele mai dotate, inteligențele cele mai mobile erau folosite în asemenea servicii specializate. După ce suportau un bombardament intens și îndelungat cu informații de bază, li se făceau cunoscute, înaintea fiecărei ședințe de simulare datele unei situații speciale, critice. Fiecare participant construia modelul său de probabilitate, de evoluție a cazului, acestea erau comparate, apoi confruntate cu variantele calculatorului. Sinteza rezultatelor nu scăpa niciodată vreo variantă posibilă și, în plus, era inclus întotdeauna un indice de probabilitate. Cercul se închidea. Nu putea scăpa nimic de sub control. Altfel cine știe ce se putea întîmpla... Existau, totuși, la fiecare serviciu special și instrucțiuni suplimentare, pentru situații neprevăzute. Nu auzise însă să fi fost folosite vreodată...

Îi devenise clar că orice reacție a lui era, aproape sigur „prevăzută" înainte de a avea loc. Zăbovi puțin în compartimentul de control al echipamentului și se îndreptă apoi, în modul cel mai firesc, către cabina comandantului laboratorului.

Îl văzu pe Orë apăsînd o clapă în momentul în care ușa care-i despărțea se dădea la o parte. Din imaginile de pe ecran nu mai rămăsese decît o urmă strălucitoare, de un mat albicios.

Comandantul se uită un moment la Ăr cu o privire deschisă, dar acesta nu atribui privirii nici o semnificație. Comportamentul lui trebuie să fie normal și, de cînd își dăduse seama că, oricum, ceea ce face e cunoscut, cercetat, se destinsese. Devierea atît de gravă, minciuna, nu mai putea exista cînd se știa la fel de bine și ce arată și ce ascunde. Se simți din nou liniștit și în raporturi firești, normale, cu cei din jurul său.

Orë îi ceru să-i expună, în varianta lui, datele operației. Era și asta un test deoarece „datele" le cunoștea, desigur, foarte bine. Ceea ce îl interesa era „varianta" lui, felul cum pune accentele, elementele pe care le scoate în relief și cele pe care le trece pe planul doi.

Ăr începu. Un obiectiv special dispăruse. Nu mai apare pe radare în parametri calculați, își schimbase traiectoria. Distanța era foarte mare, iar deplasarea unei misiuni complete, cu scopul evaluării concrete a situației era complicată. Putea dura prea mult și rezultatul avea indici prea mari de probabilitate. Înainte de a începe, trebuiau puse la punct toate amănuntele.

Dacă nu se putea renunța la o cercetare ce n-ar fi exclus să se dovedească inutilă, așa cum se făcea de obicei în astfel de cazuri ?

Ba da, însă de data asta nu mai era vorba de un caz obișnuit. Problema nu era a stației respective, stația în sine nu făcea parte nici din structura indispensabilă, nici nu avea o orbită care să echilibreze un sistem gravitațional cosmic. Era, din cîte știa, un corp ceresc natural plasat pe o orbită capabilă să furnizeze anume condiții, strict necesare celor care o colonizaseră.

Importanța o aveau locuitorii stației.

Dar nu se știe, că, ori de cîte ori interveneau situații dificile, stațiile erau abandonate ? Asta era cunoscut de locuitorii tuturor stațiilor ! ! !

Din nou da, însă nu oamenii ar fi radicalizat situația în cazul de față (ei ar fi ușor înlocuiți, în număr corespunzător, prin suplimentarea unei promoții în cadrul serviciului de populare) ; nu era vorba de număr, ci de *felul* oamenilor.

Precizează, continuă Orë.

Sînt exemplare din *lotul vital*.

Continuă, îi ordonă comandantul de gradul unu.

Situația e specială, continuă Ăr, deoarece exemplarele respective sînt necaracteristice.

Adică ?

Adică există cîteva astfel de stații, deloc numeroase, în care oamenii au fost lăsați să evolueze întocmai cum se petreceau lucrurile cu milenii în urmă. Sînt stații ținute la foarte mari distanțe, în locuri puțin frecventate, departe de traiectoriile obișnuite ale navelor de comunicație. În plus sînt trecute, în toate instrucțiunile de navigație sub consemnul „mare pericol". Radiații depășite, risc de explozie nucleară și așa mai departe – încît sînt ferite de întîlniri accidentale. Au și dispozitive care împiedică detectarea lor de la mare distanță cu aparatura obișnuită de detecție laser. Nu pot fi recunoscute decît relativ de aproape, iar atunci intră în vigoare interdicțiile din instrucțiuni. Singurul control se face la nivelul comandamentului suprem și, atunci cînd este cazul, prin intermediul lui se efectuează contactul celor de la serviciul de populare cu exemplarele lăsate să se înmulțească în aceste stații.

Intră în detalii, apăsă vocea lui Orë.

Stocul de informații care mi-a fost pus la dispoziție, după acceptarea misiunii, în conformitate cu instrucțiunile, completă Ăr, mi-a procurat următoarele date. Înainte de a se hotărî introducerea poluării programate și selecționate cercetătorii din serviciul genetic au anunțat comandamentului suprem posibilitatea ivirii unor consecințe neprevăzute. Fiecare omeliorare a exemplarelor prin intermediul compoziției dirijate a codului genetic poate duce însă în timp, s-a raportat atunci, la obținerea, unor

exemplare cu o rezistență redusă și cu tendințe degenerative ; există deci toate șansele degradării treptate a constantelor elementare. Aceste constante elementare nu se păstrează decît la indivizii asupra cărora nu s-a acționat niciodată în mod artificial. Era nevoie, în consecință, de păstrarea unui număr de subiecți în condiții „naturale", lăsați, ca nivel de evoluție, acolo unde-i adusese timpul, foarte încet, pînă la primele două milenii ale erei pămîntești cînd a început selecționarea exemplarelor cu trăsături superioare, din care ne tragem. La data aceea, în fapt, nu se știa exact ce se va întîmpla. Se experimenta și, pentru a nu părăsi, după cîteva generații, un drum care s-ar fi dovedit fertil, s-a luat această măsură de previziune. Cîteva corpuri cerești întrunind condițiile necesare au fost fixate într-un sistem și lăsate să evolueze sub supraveghere, dar fără nici o intervenție directă. Contactele se făceau rar, doar atunci cînd era nevoie, și fără știrea acelor locuitori. Ei n-au știut niciodată ceva exact despre existența noastră, despre controlul pe care-l aveam asupra sistemelor, inclusiv al celui locuit de ei și n-au habar de „sciziunea" ordonată de comandantul suprem cu atîta vreme în urmă, cînd ei au rămas o minoritate eliminată cu intenție din ritmul fantastic al dezvoltării atins la acel moment crucial. Ba, avem informații, se credeau singurii oameni din univers...

Și ei unde au ajuns, între timp... păru a se interesa Orë.

S-ar fi putut adăuga : le-am avut mereu sub control, dar nu știm ce s-a putut întîmpla, între timp, de cînd lucrurile nu mai merg ca lumea, dar tăcu. Orë știa și el la fel de bine tot ce-i povestise. Știa, probabil, și ce gîndea, acum, Ar : înseamnă că ceva a scăpat totuși ; însă un om normal nu s-ar fi putut gîndi la o „scăpare", nu existase nicidoată vreo scăpare, numai Ar, specializat în „timpul trecut" și deformat aproape de specializarea lui luă în considerație eventualitatea. Contemporanii lui știau, în schimb, că pentru orice eventualitate sînt prevăzute toate variantele, sînt calculate, în amănunt, orice „accidente" posibile. Unde nu există neprevăzut nu există nici speranță și nici deziluzie, nici suferință, nici bucurie. Numai Ar văzuse, în ședințele sale de documentare asupra marilor evenimente ale „timpului care trecuse" situații asupra cărora planase hazardul.

Un gînd îl învălui, dar avea să-l continue mai tîrziu ; acum, în fața privirii aparent prietenoase a lui Orë arătă un chip imobil.

Da, înțelesese, desigur, nu era nevoie de discutarea detaliilor ; le va clarifica la corpul expeditional, apoi contactele și raporturile vor urma filiera obișnuită. Avea să ia una din navele mici de foarte mare viteză, va călători singur, va încerca să găsească stația (trecuse destul timp de cînd ieșise de sub control și raza în care s-ar fi putut afla se mărea continuu). Oricum, i se vor indica traiectoriile cu cea mai mare șansă de probabilitate. În caz de reușită va trebui să constate ce se întîmplase fără a-i atenționa pe acei străini în nici un fel asupra prezenței sale. În această eventualitate i se ceda integral comanda. Trebuia să se descurce, cunoștea doar obiceiurile lor, nu-i așa, foarte bine, cum reiese din rolele cu numele său de la serviciul de supraveghere. Îi cunoștea bine, ba chiar prea bine, lăsă să-i scape, cu intenție. Orë. „Înseamnă că fac un experiment și cu mine, conchise Ar. Nu sînt un simplu observator, nu îndeplinesc doar un rol de rutină. Pur și simplu sînt inclus în toate socotelile. A mă avertiza e cel mai bun mijloc de a-mi spune că cercul e închis. S-ar putea ca rolul meu nici să nu fie găsirea acelei planete, ci cu totul altul. Punerea în gardă nu e un act de bunăvoință. Vor doar să fie feriți de eventuale surprize. E adevărat, nimeni n-are nevoie de neprevăzut"...

Se îndreptă spre sala centrală și văzu, indicate pe un panou, numele său și numărul încăperii unde trebuia să aștepte pînă la plecarea navei. Era o cameră obișnuită, una din sutele pe care le folosise, atît de asemănătoare unele cu altele încît deseori uita stația la bordul căreia se afla. Întins pe priciul tare — pentru îndreptarea coloanei vertebrale — după ce reglă ionizatorul la o intensitate sporită, pentru timpul de odihnă, începu exercițiul mental.

Alungă orice urmă de gînd concentrîndu-și atenția, începînd cu vîrful degetelor de la picioare, asupra greutății corpului. Simți că devine treptat tot mai greu, senzația de relaxare se instală și începu să cheme, pe rînd, în spatele ochilor închiși, culorile. Culorile în starea lor cea mai pură, singurele care puteau acoperi vidul interior fără să-l tulbure. Verde intens, galben pal, bleu alungind, încetul cu încetul, contururile pînă la transformarea spațiului într-un joc de imponderabile sfere plutitoare. Apoi le suprimă, deodată, și aduse în el sunetele, cele mai fine, mai nuanțate, contururile devenind aproape imperceptibile. Rămase un timp în lumea lor pentru ca, în urmă, totul să dispară. Singura constantă rămase conștiința faptului că stă relaxat, golit de gînduri, avînd în minte imaginea sa stînd relaxat, golit de orice gînd, privindu-se doar pe el însuși stînd relaxat, golit de orice gînd...

Odată terminat exercițiul, proaspăt, odihnit, răspunse prompt apelului care nu întîrzie. Era chemat la secția de navigație unde, după descrierea zborului în datele lui principale s-a continuat cu prezentarea de acomodare a navei. De o construcție specială, cu aparatură de detecție deosebit de complexă, era acum supusă simulării condițiilor specifice de zbor. În fața platformei uriașe pe care erau făcute testările citi, pe un panou cu afișaj în cristale luminoase, indicativul navei, numele său, codul misiunii și momentul plecării.

Reîntors în cameră mîncă, de unul singur, așa cum făceau toți contemporanii lui, începînd cu primii ani ai vieții pînă la moarte, pe urmă se spălă, îndelung, masîndu-și cu grijă fiecare mușchi. Îi reveneau în minte detalii ale convorbirii cu conducătorul misiunii, comandantul de gradul unu Orë. Îi reveneau în minte pentru că de atunci nu mai stătuse de vorbă cu nimeni. Convorbirile directe cu cineva erau, ele însele, un eveniment. Aveau loc atît de rar... De data aceasta cunoștea, în plus, o stare ciudată, nemaiîntîlnită înaintea vreunei alte misiuni. Se controlă cu energie și își impuse fixarea atenției pe lucrări comune. Știa că nici măcar gîndurile nu pot fi ascunse unui serviciu de interceptare. Dar o altă nelămurire nu îl slăbea. Vizitînd nava repartizată misiunii îl izbi un detaliu. Complexitatea ei era aceea a unei nave conduse de la distanță, complet automatizate. Asemenea nave nici n-au nevoie de pilot. Transportă doar, pentru că sînt teleghidate...

Cît timp se află în zona de recuperare urmă programul de rutină. Verificări ale aparaturii de bord și raportarea verbală a datelor, în paralel cu transmiterea pilotării automate. Program monoton, executat cu precizie, nu atît pentru a le da satisfacție celor care-l urmăreau, cît pentru a se păstra într-o formă bună. Orice rupere a deprinderilor duce la dezordine, iar acum trebuia să se stăpînească. Dacă ar fi trezit cuiva cea mai mică bănuială nava ar fi fost returnată cu promptitudine. Dar liniștea apatică — punctată de vocea revenind, cu o precizie obsedantă, în difuzoare, «023, raportează», la care el răspundea la fel de precis și incolor încît și propria voce începuse să-l obsedeze ca un fenomen venit din afară — nu dură prea mult timp. Încercă să-și ocupe vremea cu activitățile recomandate de regulament pentru astfel de situații. Exercițiile de logică în compania calculatorului, meciurile cu acesta pe ecranul televizorului, variațiile executate pe producătoarele electronice de sunet. Se ocupă de grădina de la bord. Plantele îl pasionaseră dintotdeauna. Aduse o parte din ele, de cele mai diferite specii, în cabina nucleu unde își petrecea mai tot timpul. De mai multe ori i se ceru, în mesajele transmise, să respecte instrucțiunile. Le încălcase, într-adevăr, și știa și de ce i se adresează imputările : aglomerarea, în aceeași încăpere, a multor sisteme biologice active perturba înregistrarea activității sale cerebrale. Nu-i mai puteau înregistra bine gîndurile, stările afective... Plantele și cele cîteva mici vietăți, alungîndu-se de colo-colo, în dezordine, trebuie să fi tulburat, cît de cît, privirea deschisă a acelui Orë. Dar evita de fiecare dată să răspundă. Dădea poziția și apoi întrerupea legătura ca și cum altceva nici nu i se ceruse. Nu mai aveau ce să-i facă acum ; era prea departe și urmărea în permanență ca dispozitivele de conducere să fie sub control interior. La distanța asta trecerea pe comandă teleghidată, dacă el ar lua altă hotărîre și ar da alte comenzi, ar fi însemnat punerea sub semnul întrebării a întregii misiuni. În plus asemenea măsuri nu se iau decît în situații foarte grave — ceea ce nu era cazul. Misiunea va dura destul, iar la întoarcere diferența de vîrstă între el și cei care-l vor aștepta va putea ajunge, probabil, la... cîteva generații. N-ar fi exclus ca atunci controlorii de zbor să aibă alte probleme și să nu-i mai

ceară socoteală pentru minorele încălcări de acum ale regulamentului.

In curînd însă Ar însuşi îşi dădu seama că „micile încălcări" erau de fapt foarte grave. In locul programelor obişnuite mintea lui începu să frecventeze cu regularitate zone interzise. Stătea ore întregi absent şi revedea în faţa ochilor secvenţe cercetate în perioada de documentare, cînd fusese comandant de ordinul unu al serviciului de „luptă împotriva trecutului".

Scene disparate îl acaparau un timp, apoi cădeau, transformîndu-se în ceţuri într-o continuă mişcare. Incercă să facă ordine în noianul de impresii dar atracţia lucrurilor mici, a detaliilor îl domina şi i se abandonă. Ştia principii, trăsături importante, dar el continua să poarte în minte, din lumea de altădată, secvenţe disparate pe care nici nu le înţelegea prea bine.

Îşi aminti un lucru care-l urmărise în timpul discuţiei cu Orë. Înţelegea acum că se produsese o neînţelegere, una binefăcătoare, care-l scutise de o grămadă de neplăceri. Ce ştiau *ei* despre persoana sa ? Că deţinea informaţii ample într-un domeniu mai puţin frecventat, confidenţial, că devenise, la rîndul său, o sursă de astfel de informaţii cu valoare strategică. Dar pentru el asemenea informaţii nu aveau nici o valoare practică. Nu îi preocupau deloc circumstanţele unui eventual atac din partea trecutului. Il făceau însă „altfel" ; începuse să trăiască evocînd mici scene, mici întîmplări, detalii pe care nu le-ar reţine niciodată mintea „normală" a contemporanilor săi. In *el* era, aşadar, ceva ce nu funcţiona perfect şi-l făcuse, cîndva, să renunţe ; dar ei nu puneau preţ pe aşa ceva ; ştia, nu putea fi văzut decît ca o părticică dintr-un ansamblu uriaş, simplă componentă care, la o proastă funcţionare, trebuia eliminată. Ei, dar el e în stare să le arate că o părticică funcţionează normal, cel puţin în aparenţă, cu toate că în interiorul ei ceva nu mai corespunde programelor şi instrucţiunilor. Numai că asta îi cere un efort deosebit şi, nu după mult timp, va începe să oboseaască.

Una din scenele urmărite în perioada studiului şi care-i revenea acum în minte înfăţişa o încăpere uriaşă, boltită, adunînd în interiorul ei o masă imensă de oameni. Îşi dădu seama că el nu stătuse niciodată în mijlocul unei asemenea mulţimi şi nici vreunul din locuitorii timpului său. Ei trăiau, comunicau unii cu alţii aproape întotdeauna prin intermediul videofoanelor şi al radioului. Rareori stăteau „în realitate" faţă în faţă cu cineva. Şi mai rar se adunau mai mulţi într-un singur loc — numai cînd o misiune deosebită o cerea. Nu se gîndise vreodată că ar putea fi altfel, că oamenii s-ar putea aduna într-o mare de trupuri şi vederea pe ecran a acelei adunări îl uimi şi îl înspăimîntă, mai ales cînd masa întunecată de fiinţe fu cuprinsă de o nelămurită fremătare. In faţa tuturor, într-un cerc de lumină se afla un om şi o vietate uriaşă, dintr-o specie pe care n-o cunoştea. Omul dădea ordine, iar vietatea le urma. Se vedea că repeta, la nesfîrşit ceva învăţat mecanic. Intr-o singură clipă, atunci cînd mulţimea fremătă toate se amestecară. Fiara se repezi, îi văzu botul uriaş, colţii albi, sidefii, puternici. Singe. O viaţă curmată deodată, fără nici o motivaţie raţională, o întîmplare, ceva necontrolat. Efectul e deosebit de puternic asupra lui Ar. Nu înţelege. Ştie mijloacele atît de obişnuite prin care este încheiat un ciclu vital. Calm, înţelegerea condiţiilor, lipsa oricărui comentariu, atît de o parte, cît şi de cealaltă, atît pentru cei care vor continua să trăiască, cît şi pentru cei care vor dispărea în cîteva clipe. Dar nu văzuse niciodată sîngele, carnea sfîşiată. Saltul animalului refuzînd rolul repetat mecanic, de sute, de mii de ori. Ceva care se trezise în vietatea supusă, într-o străfulgerare. Ce oare ? Ar nu putea pricepe, se pierdea în ipoteze. Tot atîtea întrebări, pe puţin, îi ridicase reacţia oamenilor, vuietul care se ridică deodată din piepturile mulţimii. Îşi dăduse seama că era manifestarea unui sentiment. (Aflase, tot în perioada studiului, ce e acela un sentiment.) Nu ştia despre ce fel de sentiment era vorba (de bucurie ?, de spaimă ?, de satisfacţie ?, de teamă ?... dar tulburarea nu i-o produsese sentimentul, ci intensitatea manifestării.

O mulţime cum nu mai văzuse niciodată se supune, chiar şi o clipă, unei porniri intense care depăşeşte raţiunea. Lui Ar i se păru că în alunecarea lui distinge tot mai puţin contururile clare ale vieţii lui de pînă atunci.

O altă observaţie care-i atrăsese atenţia atunci cînd cercetase modul de trai al acelor umanoizi, vieţuind în aglomeraţii alienante, era prezenţa unei forţe, care-i ţinea mereu împreună, care-i făcea să trăiască în cupluri, în familii, în comunităţi... Nu reuşi să ghicească motivul şi puse eşecul pe seama lipsei sale de informaţii.

Bărbaţi şi femei. Femei şi bărbaţi. Cupluri. Chipurile femeilor şi ale bărbaţilor distingîndu-se mult mai bine decît cele ale oamenilor din timpul său. Chipurile şi trupurile. Legăturile pasionante dintre ei, zvîrcolirile în doi, mecanica perpetuării speciei, atît de „curat" rezolvată în timpul lui, i se păreau simple obiceiuri primitive continuate, probabil, din simplă inerţie, generaţie după generaţie. Vedea chipuri emanînd o intensitate căreia nu-i putea găsi motivul şi înţelegea instantaneu, depărtarea vertiginoasă a vieţii de altădată de ceea ce el şi toţi oamenii timpului său considerau a fi limitele unei stări normale. Starea normală din cadrele căreia, odată ieşit, un om devine nefuncţional, inutil, după cum o indicau toate instrucţiunile.

Intîrzie cu realizarea programului din instrucţiuni. După calculele ritmurilor biologice ar fi trebuit să intre în perioada de încetinire a activităţii vitale. Fiecare zbor de lungă durată impune trecerea într-un regim de hibernare. Toate funcţiile organismului sînt reduse în mod controlat, uzura prin trecerea timpului devine minimă. La atingerea obiectivului, corpul este readus în starea dinainte.

Inainte de a intra în lungul „somn" alte imagini vechi îl asaltară : uriaşele suprafeţe pustii rămase în urma ciupercilor exploziilor ,trupuri sfîrtecate şi carbonizate, multe scene cu bărbaţi şi femei, apropieri fizice care i se păreau grotești, absurde, barbarie, cîmpuri nesfîrşite, verzi, cum nu întîlnise niciodată, sau acoperite cu zăpezi curate, sclipitoare. Uriaşe întinderi de apă, războaie abia terminate sau abia începute, o mulţime de scene al căror sens îi scăpa şi iarăşi bărbaţi şi femei. Revedea, în acelaşi timp, încăperea în care Orë îl măsurase din ochi absent, cu o privire pierdută pe care ştia că nimic n-ar fi scos-o vreodată din indiferenţa ei. Nu-l cunoştea, dar legile lumii în care trăiau le erau comune. Nici nu aveau nevoie de mai mult nici unul, nici celălalt.

Perioada, lungă, de lipsă a unei activităţi precise începu să-l apese. Comunicările cu baza erau trecute de mult într-un regim de rutină. Nici nu mai participa în mod direct la ele. Pregăti, învingîndu-şi ezitările, etapa de reducere a activtiăţilor vitale. Somnul cobori uşor şi apoi nu mai ştiu nimic.

* * *

Cînd se trezi stătu un timp nemişcat privind, cu uimire parcă, luminile cadranelor de control arătîndu-i poziţia şi timpul. Curînd începu să facă primele mişcări, de reacomodare. Nu trecu mult şi era din nou în stare de funcţionare. Mai întîi se pregăti să afle motivele ce determinaseră mecanismele să-i întrerupă somnul. Erau două nave, mici, zburînd aproape, în jurul lui. Trecu la manevrele de rigoare. Mişcări prea ample nu putea face. Contoarele pentru cîmpuri gravitaţionale îi arătau prezenţa, în apropiere, a unui corp de dimensiuni şi cu o densitate care ar fi putut să-i pună, la aprinderea bruscă a motoarelor, probleme. Acest corp determinase probabil şi traiectoria aleasă între timp de sistemul electronic. Modifică puţin poziţia navei şi observă o reacţie similară la cele două aparate care-l escortau. Repetă mişcarea şi ele reacţionară la fel. Acelaşi tip de reacţii, aceeaşi amplitudine, aceeaşi direcţie. Calculatoarele îi spuneau că e vorba de două nave fără pilot, cu dispozitive de conducere electronică.

După ce puse în funcţiune toate circuitele află că intrase într-un sistem planetar. Se învîrtea pe orbita uneia dintre planete. Aceasta se înscria, în revoluţii, în jurul unei stele active deosebit de luminoase.Incercă, fără o reuşi, să intre în legătură cu centrul. Nu erau însă motive de alarmare. Distanţa, condiţiile de emisie etc, puteau fi cauza.

Incepuse să uite meditaţiile care-l obsedaseră înainte de a adormi, legate de lumea din „timpul trecut". Probabil o tulburare trecătoare. Spera să-şi poată termina misiunea cu bine şi cît mai repede. Nu i se mai părea problematică. Ei, „străinii", n-aveau cum să-i încurce programul. Probabil vor fi avertizaţi, cel puţin conducătorii şi, dacă ceva nu mergea, îi vor constrînge.

Nu mai auzea nici măcar sistemele sonore de ghidaj, care funcţionau permanent, pentru verificările de rutină. Aşteaptă. Altceva nici nu putea face. O linişte neobişnuită îl înconjură.

Hotărî, în cele din urmă, să realizeze manual operaţiile de apropiere. Se

apropie atît cît să poată supraveghea atent planeta prin mijloacele sale de observație. Trecu pe deasupra unor zone pustii, arse, nisipoase. Acopereau mare parte a suprafețelor survolate. Din loc în loc, apă. Cîteva lacuri, mai mici, se detașau din întinderile apăsătoare. Nu mai avea îndoieli că își atinsese obiectivul. Începu să se întrebe ce trebuie să facă. O clipă totul i se păru inutil. Dacă n-ar fi fost previziunile acelea genetice, rămășițele „necorespunzătoare" ale populației umanoide ar fi fost distruse, așa cum se și programase. Se afla într-o dilemă. Acumulase o mulțime de date disparate despre lumea asta fosilizată dar nu știa practic cum să acționeze. Cum o fi evoluat sistemul lor de organizare ? Oricum trebuie să fie altul decît cel pe care-l aveau ei. Era pentru prima dată pus în fața unei situații necontrolabile.

N-avea prea mult timp pentru căutarea unei soluții. Nava îi scăpa din mîini. Se apropia vizibil de planetă. Și nu accidental, ci urmînd o traiectorie calculată, de apropiere treptată. Se gîndi că operatorii de la bază, fără a-i mai da nici un semn, controlează zborul. Acum era silit să aterizeze, să ia contact cu oamenii de aici, și nu avea nici un plan.. Era, probabil, regula jocului. În calculul lor – și în rolul lui – putea intra și această experiență de tatonare : voiau să vadă reacțiile contactului între cele două segmente de timp, izolate, ale acestei lumi. Soarta lui nici nu conta. Vor verifica tipul de reacție și vor ști să acționeze, în continuare, la o scară mai mare, pentru a-i aduce la ordine pe rătăciți.

Se resemnă. Cei care-l puteau urmări acum, de la distanța uriașă care-l despărțea de punctul de lansare, făceau în mod sigur parte din altă promoție. Trupul lui Orë dispăruse, desigur, definitiv. Dar planurile, mai ales cele de interes special, se păstrează întotdeauna de la o promoție la alta. Uneori cîteva generații supraveghează desfășurarea unui zbor important, în timp ce pasagerului sau pasagerilor navei li s-au stopat, pentru conservare, funcțiile organismului.

Își dori ca operatorii de zbor de la bază să găsească de cuviință a-i da instrucțiunile necesare. Poate orientează mai întîi nava la aterizare, către o zonă nepopulată și doar pe urmă vor lua legătura cu el. Rotațiile în jurul planetei scădeau în amplitudine. Putea vedea cu ochiul liber, prin hublouri, micșorarea distanței. Deodată accelerația îl lipi de spătarul fotoliului. Zgomotul care însoțea schimbarea nu venea din interior – toată aparatura acustică era de mult timp decuplată. Văzu prin ochii navei dungi de foc înconjurînd-o, întinzîndu-se în direcția contrară mișcării. Ceva se strînse în el oprindu-i respirația. Misiunea eșuase, desigur. N-ar fi trebuit să se teamă. Oamenii timpului său nu știau ce e frica. Se întrerupea, pur și simplu, ciclul vital al unui exemplar uman. Așa ceva se putea întîmpla oricînd și oricui – toți erau avertizați și el însuși, de atîtea ori, asistase la ștergerea din nomenclator a unor nume de nave și de persoane. Dar cu el se întîmpla un lucru ciudat ; neliniștea îl făcu să tresară și, în fracțiunile de secundă cît mai putu să gîndească, o puse pe seama frămîntărilor din ultimul timp. Cînd să-și piardă cunoștința, cabina de comandă în care stătea se desprinse dintr-o smucitură de restul navei prăbușite în flăcări și, după puțin timp, deasupra, pe cerul devenit, într-o clipă, nespus de albastru, apăru cupola albă a unei parașute.

Nu văzuse un asemenea dispozitiv niciodată. Știa că era folosit, cu secole în urmă, pentru frînarea căderii pe corpurile cerești cu atmosferă. Cine să-și imagineze că și nava aceasta era prevăzută cu așa ceva ? E drept că el nu era specialist în construcția aparatelor de zbor spațial și, la urma urmelor, puțin îl interesau toate acestea.

Cabina se lovi de sol și el rămase nemișcat, neștiind ce să facă. Liniștea îl apăsă din nou, îi umplu auzul cu ghemotoace iritante.

Cîteva bufnituri scurte răzbiră din exterior. Un chepeng se deschise și-l inundă lumina ; un aer cu o altă compoziție decît cel respirat înăuntrul cabinei îi umplu plămînii, amețindu-l.

Închise puțin ochii. Cînd îi deschise văzu în cercul albastru un chip. Un chip de bărbat.

La început nu înțelegea ce voia, apoi, după o scurtă ezitare, urmîndu-i gestul, ieși afară. Alți oameni îl așteptau. Erau asemănători cu el și totuși nu le înțelegea expresia – poate un fel de satisfacție ? Chipurile se deosebeau destul de mult de cele întîlnite pînă atunci. Îl mirară mai ales cîteva fețe acoperite cu păr ; creșterea părului pe față trebuie să fie o mutație genetică, își spuse.

Ei îi adresară cîteva cuvinte și, surprinzător, le înțelese. Aveau un vocabular mult prea complicat, cu o mulțime de adaosuri lexicale (inutile, gîndi el) dar elementele principale le pricepea. Îi însoți către un vehicul grotesc, pe patru roți, pîrîind și scoțînd un nor înecăcios de gaze arse.

Era înghesuit între oamenii care-l așteptaseră. Îi cercetă pe furiș. Aveau fețele arse de soare, cum nu erau niciodată ale lor, trăsăturile mult mai accentuate și un mod de manifestare direct, brutal, care îl făcea pe Ar să se simtă într-o continuă tensiune.

Vehicolul deschis săltă la început, incomod, printr-un cîmp pustiu, apoi intră pe un drum mai bine întreținut și prinse viteză. Ar nu se dezmeticise încă în momentul în care opriră în fața unui edificiu greoi, așa cum văzuse cîndva pe ecranele de studiu. Îl introduseră într-o încăpere și-l lăsară singur.

După cîtva timp intră o femeie ; vedea pentru prima dată o astfel de femeie. O privi în ochi – avea ochii negri, mari și și-i întoarse. Continuă cercetarea și-i descoperi cu nedumerire și înfiorare nouă bustul puternic și șoldurile arcuindu-se neobișnuit în continuarea mijlocului subțire. Șolduri de femeie care *mai naște* își spuse, iar ea, privindu-l îl întrebă dacă nu vrea să mănînce. Acceptă, nu atît pentru mîncare, cît pentru a o putea cerceta din nou. Îi urmări cu uimire, la plecare, unduirea coapselor în ritmul pașilor. Femeile aici erau cu totul altfel decît bărbații.

Mîncarea adusă îi puse probleme. În locul tuburilor cu paste, o hrană tare pe care nu știa cum să o înghită. Se mulțumi cu lichidul tulbure dintr-un vas ; prea fierbinte, îi arse gura. Femeia plecase imediat după ce-i adusese mîncarea și mult timp stătu singur. Așteptă să fie chemat pentru prezentarea datelor misiunii, așa cum era obișnuit. Dar o bună bucată de vreme nu se arătă nimeni. Încercă să iasă din cameră, însă ușa era blocată. Se întinse incomod într-un fotoliu și adormi.

* * *

Începură zile și nopți. Pînă atunci cunoscuse o continuă zi, sau o continuă noapte întreruptă doar cînd era nevoie. Nu așteptase niciodată nimic. Nici răsărit, nici apus. Acum zile întregi aștepta ceva, un semn măcar, pentru a înțelege. Oamenii întîlniți semănau cu cei văzuți la departamentul pentru studierea trecutului, dar era totuși ceva ce-i scăpa. Cît timp stătuse singur, vizitat doar de Eva, tînăra femeie care-i aducea mîncarea și făcea ordine în cameră, se simțea oarecum ca mai înainte. E drept, nu i se mai dădeau dispoziții prin intermediul instalațiilor electronice, nu mai era chemat de comandanții superiori. Într-o zi veni un bărbat și-l întrebă dacă nu vrea să se plimbe. Înțelese curînd că aceasta însemna a merge pe aleile din parcul încercuind edificiul. Nu mai erau culoarele perfect trasate din materiale artificiale. Aici afla simple porțiuni pietruite înconjurate haotic de plante. Altădată nu întîlnise plante decît în recipiente numerotate, folosite cu scopuri precise. Cum de le lăsau să se dezvolte așa, haotic ? Fusese avertizat că, deocamdată, erau nevoiți să-l supravegheze. Nu înțelegea pentru ce i se spune. Știa dintotdeauna că e supravegheat, dar nu i se spusese niciodată, era un lucru de la sine înțeles, acceptat de toată lumea. Cine-l supraveghea, nu știa, și nici nu avea importanță, era o lege a sistemului, iar acum iată, îl făceau atent, deocamdată trebuie să fii supravegheat, nu poți ieși decît însoțit de Eva.

Plecă în parc, însoțit de femeie. Dar cum îl putea ea supraveghea ? Nu făcea decît să meargă alături. Avea la dispoziție datele înscrise pe calculatorul de la centrul de supraveghere ?

Odată ajunseseră la marginea parcului, el voi să meargă repede mai departe, ea îl apucă de braț, dar a fost nevoită, imediat să-l susțină. Gestul fusese pentru el de o forță neobișnuită, dovedea o putere de care ei nu aveau niciodată nevoie... Nu știau ce înseamnă munca fizică, mușchii nu-i ajutau decît să se deplaseze...

Ar nu întreba nimic, pentru că nu i se cerea să întrebe, dar Eva îi povestea mereu cîte ceva. Era greu s-o înțeleagă. Într-una din zile îi vorbi despre bărbatul ei (Ar aflase ce înseamnă a fi bărbatul cuiva) care murise într-un accident și lui îi fu imposibil să priceapă cum se mai poate vorbi despre cineva care de mult nu mai trăiește. Cînd ea încercă să-i explice ce ar însemna atracția dintre brăbat și femeie (el se străduia să-și completeze cunoștințele din ședințele de informare de altădată – cînd întîlnise, pe ecranele

sale și această realitate ciudată) nu reuși s-o înțeleagă.

Îl mira faptul că nu i se dă nici o misiune. Oamenii inactivi trebuie eliminați. Ce rost ar avea menținerea în viață a unor ființe inactive sau înmulțirea, peste limitele necesităților, a populației ? Întrebarea îi reveni atunci cînd îi văzu și pe alții stînd împreună, în grupuri, fără să facă nimic. Îi auzi vorbind și, la început, credea că o fac în vederea îndeplinirii unei dispoziții superioare, dar nici unul din ei nu dădea comenzi celorlalți. Vorbeau pur și simplu ! ! !

* * *

Starea de incertitudine luă sfîrșit. Era dus într-o încăpere specială. În fața unui birou îl aștepta, la început,un bărbat cu o față ce se voia impasibilă, gras cum nu văzuse vreodată. Îi ceru să dea toate informațiile, să fie sincer, asta ar fi fost, încerca să-l convingă, în favoarea lui. Ar intră parcă într-o atmosferă familiară. Dar nu primise vreo dispoziție de la comandantul de gradul unu care-i încredințase misiunea pentru a trece sub coordonarea omului gras. O fi și el comandant de grad superior ? Atunci ar trebui să înțeleagă refuzul lui de a vorbi și să rezolve mai întîi problema la nivelul serviciilor superioare. Nici un om nou, contemporanii lui adică, n-ar fi făcut un asemenea act de indisciplină !

Chemările în camere speciale se înmulțiră. Se schimbau cei care stăteau de cealaltă parte a biroului. Unul dintre ei ridică vocea, țipă la el, și asta îl nedumeri, îl lăsă perplex. Dacă erau nemulțumiți de randamentul lui îl puteau elimina, așa cum se obișnuiește. Dar ei se comportau aberant. Nu-i dădeau nimic de făcut, îl chemau deseori în camerele speciale, ziua sau noaptea, iar el nu primise alte ordine de la comandantii săi.

În cele din urmă îl mutară într-o altă clădire care, de data aceasta, nu mai era înconjurată cu nici un fel de parc. L-au condus într-o încăpere mică, asemănătoare cabinelor de pe aeronave, numai că în locul luminii puternice și a pereților din materiale sintetice colorate avea în jur ziduri grosolane abia atinse de razele intrate printr-un hublou rudimentar, barat cu tije orizontale și verticale, metalice. Nici vorbă de dispozitive electronice. O simplă cameră de televiziune — supravegherea în circuit închis. În locul ușii automate, etanșe, o imitație primitivă, metalică, închizîndu-se doar pe dinafară cu un scîrțiit supărător.

O vreme îl ținură în singurătate. Asta i se potrivea, era starea lui obișnuită, avea în schimb alte probleme. I se dădea (e drept, la ore aproximativ regulate), o hrană pe care n-o putea consuma. Mîncarea nu fusese niciodată un scop dar, de data aceasta se pare că se făceau erori grave la calcularea raportului rațional în calorii și vitamine... În ciuda condițiilor proaste (puse de el pe seama lipsei unor mijloace tehnice adecvate) spera că în curînd i se va încredința o nouă misiune.

După o perioadă de izolare Eva începu să-l viziteze din nou. Se purta corect, dar el înțelegea că urmărește ceva. Își propusese oare să-l informeze adecvat asupra diferențelor dintre bărbat și femeie ? Interesul lui fusese strict informativ ! Mai departe nu putea merge. N-avea la dispoziție nici un calculator care să-i arate situațiile ce ar fi putut decurge din apropierea sa de Eva. Și, mai ales, n-avea aprobarea și nici măcar recomandarea comandantului de gradul unu !

Odată ea îl întrebă de ce ascunde cu atîta înverșunare datele despre „ceilalți". Tot vor fi aflate, deoarece aveau și ei oamenii lor, infiltrați acolo, să nu-și facă iluzii. Se miră. Dacă în sistem ar fi existat oameni ca aceștia, ar fi recunoscuți de îndată ! Mai tîrziu află că nu în sistemul din care venea el aveau „oamenii lor", ci pe planeta unde aterizase. Mirarea crescu. Știm că ei te-au trimis. Dar mijloacele noastre sînt superioare. După cum ai văzut, te-am „capturat" fără nici un fel de dificultate, cu toate că navele voastre prezintă inovații de ultimă oră. Sîntem în avans și în curînd vom stăpîni lumea. Ar nu înțelegea. Știa că lumea poate fi populată, modelată, dar cine avea nevoie s-o stăpînească ? Eva îl privea rugător. Avea poate nevoie de cuvintele lui. Nu de cuvintele lui, ci de certitudinile lui. Ea nu făcea parte din rangul comandantilor de diferite grade. Nu pricepea de ce pierde atîta timp cu el. Avea, desigur, o misiune. Dar era prima ființă cu care stătea de vorbă și nu dădea ordine, dispozitii sau instructiuni. Îi povesti despre studiile sale din cadrul sectiei de cercetare a trecutului. Voia să-i arate unde a ajuns și să-i demonstreze că încercările lor sînt inutile. Vru să o liniștească, mai ales în ce-o privește pe ea, și-i povesti despre ceea ce se întîmplase (și aveau și ei să ajungă acolo cînd vor fi recuperati de viitorul al cărui reprezentant era), despre eliminarea nasterilor care aduceau copii pe lume prin maltratarea femeii și fără posibilitate de control din partea conducătorilor. Se referi și la chinurile inutile ale bărbatului si femeii pentru perpetuarea speciei. Eva se îngălbeni și șopti, de mai multe ori, nu asta nu se poate, nu se va întîmpla niciodată, în timp ce pe față i se așternu, în locul liniștii, îngrijorarea.

Ar gîndi : că ea se îndoiește încă de existența unui alt timp, a aceluia din care venea el și începu să-i povestească, în amănunte, despre serviciile speciale în care activase, apoi îi prezentă, în date generale, evoluția spectaculoasă a omenirii începînd cu momentul marelui salt.

În scurt timp în cabina sa începură să reapară cîțiva dintre cei care-l chestionaseră nu cu mult înainte. Îl întrebau cîte ceva, vroiau amănunte. Ar nu-i lua în seamă, nu le răspundea niciodată. Fețele unora dintre ei erau îngrijorate. Eva îi relată că a afla date de la el devenise un mijloc de selecție. Cine nu reușise era eliminat. Pe Ar îl amuză asemenea naivitate. Eventualele insuccese erau simplu motiv. Cunoștea procedeul. Se știa dinainte că nu vor reuși, iar rațiunile eliminărilor urmăreau criteriile unei selecții a cărei finalitate n-o înțelegea încă nimeni.

Evei continua însă să-i povestească. Nu primise niciodată o instrucțiune care să-i interzică relatări despre activitățile sale unei femei ,mai ales uneia din alt timp și care nu avea nici un rang în ierarhia comandanților. Dispozițiile nu figurau în instrucțiuni pentru că nu existaseră cazuri anterioare. Formal nu încălca deci nici un fel de dispoziție. Că spusele lui erau ascultate și de alții nu-l interesa. Vroia să vadă ce-o să se întîmple.

Între timp îi povestise Evei ce se petrecuse cu oamenii de pe planeta ei. Fuseseră lăsați să trăiască în condițiile primitive de altădată dintr-o previziune biologică. Planeta lor fusese fixată într-un sistem planetar capabil să le poată oferi condițiile naturale. Ei îi schimbaseră apoi traiectoria, cînd steaua de la care primeau căldură începu să se răcească. Au găsit un nou sistem planetar, s-au înscris pe o nouă orbită în jurul noii stele. Atunci dispăruseră de sub supravegherea lumii superioare, iar el fusese trimis să-i caute. Sublinie diferența uriașă dintre lumea lui și lumea ei și-i explică faptul că dacă n-ar fi făcut la timpul „înălțării" selecție drastică, sîngeroasă, n-ar fi ajuns niciodată la un asemenea nivel, covîrșitor, de civilizație.

Într-o seară în locul Evei apăru un bărbat înalt, suplu, cu ochii albaștri, fixîndu-l cu o privire în aparență deschisă dar pe care Ar o știa indiferentă, goală.

Îl privi un timp — privi, mai bine zis, prin el, dincolo de el.

Mă întreb de unde ai aflat, spuse bărbatul, parcă pentru el însuși.

Ar aștepta.

Dar cunoști prea multe detalii. Și le știi exact. Ar era convins că bărbatul nu scăpase nici un cuvînt din destăinuirile pe care el le făcuse Evei. Nu se poate să fi inventat, continuă bărbatul.

Ar încerca să-și dea seama la ce se referă omul din față.

Poate au ajuns și ceilalți tot aici. Cu toate că noi cunoaștem altceva despre ei. Că se află încă în urma noastră. I-am fi distrus cu totul după ce am fi dus lucrurile la bun sfîrșit. Acum situația se schimbă. Oricum, nu-i putem face să dispară înainte de a pleca. Ne punem și pe noi în pericol.

Ar încerca să prindă raționamentul vorbitorului. Fără a face exces de zel. Intrase, acum, în ritmul său psihologic normal. Bărbatul avea ceva din Orë, semăna chiar cu acesta. In fața comandanților de gradul unu nu e nevoie să gîndești. Asta e treaba lor. Ei sînt nevoiți să hotărască.

Ai informații perfecte. Tot ce povesteai reproducea cu exactitate planurile. Ba chiar ai completat, foarte realist, citeva aspecte neluate în considerație, deocamdată, în faza actuală. Indiferent de unde le știi – de la ei sau de la ai noștri (de la un eventual serviciu independent despre care nici eu n-am voie să aflu nimic) realizarea marelui proiect nu mai poate fi oprită. E într-o fază prea avansată. Singurul lucru care mă pune pe gînduri e chestiunea loturilor vitale. Chiar dacă ar veni geneticienii cu o asemenea sugestie (n-au venit încă) n-are rost să păstrezi nici o părticică din trecut atunci cînd ai găsit singura cale măreață, a viitorului... Te-am ascultat cu atenție, cu mai multă atenție decît ar fi meritat un cercetător de gradul tău, și nu pentru că aș fi fost uimit de cunoașterea amănunțită a planurilor noastre. Am prevăzut și asta, așa cum am prevăzut toate detaliile unei lumi în care nimic nu va fi sub semnul hazardului, absolut nimic. Vei aștepta aici pînă vom declanșa marea acțiune. Va fi cea mai importantă acțiune din istoria universului. Vom modifica întreg cosmosul plecînd de pe această planetă neînsemnată căreia, nu știu de ce, nu vrei niciodată să-i rostești numele. Vom duce totul pînă la capăt, așa cum povesteai tu punînd (iarăși nu știu de ce – dar vom afla !) desfășurarea proiectelor la timpul trecut, ca și cum ele s-ar fi realizat deja, în alt timp și cu altă generație, în locul viitorului spre care vom porni în curînd, noi, cei aleși, de aici, de pe planeta oamenilor, pămîntul... Intr-un fel ai, totuși, dreptate. Cele povestite n-au fost încă făcute dar sînt ca și puse în mișcare.

Privirea bărbatului, o privire deschisă la începutul discuției și aparent prietenoasă, dacă Ar nu ar fi știut de mult timp că e pur și simplu indiferentă, goală, deveni insistentă, fixă, obsedantă.

Ar nu participa cu nimic la trăirile celuilalt. Incepu să înțeleagă, vag, tîrzia convertire, ce se ascundea dincolo de insistențele Evei. Se trezi, alături de ea, în parcul din jurul casei de odihnă. Descoperi tremurul frunzelor. Carnea femeii era fierbinte. O strînse în brațe.

In locul corpului ei simți răceala impersonală a ecranului de televiziune.

Sehan Shuman era obișnuit să aibă de-a face cu oameni cu funcții importante de pe îndelung frămîntata planetă Pămîntul. Deși nu era decît un civil, de la el porneau modele de programare ce se materializau în computere folosite în războaiele auto-dirijate. Prin urmare generalii îi acordau atenție. Cum făceau de altfel și șefii diferitelor comitete din Congres.

Acum erau cîte unul din fiecare specie în aula specială a Noului Pentagon. Generalul Weider cu tenul său tăbăcit de zboruri spațiale, și gura țuguiată pînă aproape de forma unui zero. Domnul Brant, din partea Congresului, cu obrajii netezi și ochii limpezi (fuma tutun Denebian cu aerul unuia al cărui patriotism e atît de vestit încît își poate îngădui asemenea libertăți).

Shuman, înalt, distins, și Programator-de-gradul-unu, le stătea în față netulburat.

Zise, „Acesta, domnilor, este Myron Aub.“

„Cel cu neobișnuitul talent pe care l-ai descoperit cu totul întîmplător“, zise Brant placid. „Mda.“ Îl inspectă cu o amabilă curiozitate pe omulețul cu creștetul chel ca un ou.

Omulețul, la rîndul său, își frămînta degetele cu neliniște. Nu mai fusese niciodată în apropierea unor asemenea oameni importanți. El era doar Tehnician de grad inferior, care îmbătrînise în meserie, după ce căzuse de mult la toate testele menite să-i salte în rînd cu lumea pe cei înzestrați, așa că se instalase în rutina muncii necalificate. Și acum, doar din cauza acestei manii a lui, se făcea atîta caz.

Generalul Weider zise, „Găsesc că atmosfera asta de mister e copilărească."

„Veţi vedea imediat că nu e aşa", zise Shuman. „Nu e deloc o chestiune pe care s-o afle primul venit. Aub!" Era ceva imperativ în felul muşcător de a emite acel nume monosilabic, dar în definitiv un mare Programator îi vorbea unui simplu tehnician. „Aub! Cît fac nouă ori şapte?"

Aub ezită un moment. Ochii săi şterşi licăriră cu o vagă nelinişte. „Şaizecişitrei", zise el.

Brant ridică din sprîncene. „E corect?"

„Verificaţi şi dumneavoastră, domnule Congresman."

Brant îşi scoase computerul de buzunar, apăsă de două ori pe butoanele zimţate, se uită la cadran ţinînd aparatul în palmă, după care îl puse la loc. Zise, „Pentru a ne demonstra un asemenea talent ne-ai adus aici? Un iluzionist?"

„Mai mult decît atît, domnule. Aub a memorizat cîteva operaţii şi le foloseşte în calcule pe hîrtie."

„Un computer de hîrtie?" zise generalul. Arăta mîhnit.

„Nu, domnule", zise Shuman răbdător. „Nu un computer de hîrtie. Pur şi simplu o foaie de hîrtie. Domnule General, n-aţi vrea să sugeraţi dumneavoastră un număr?"

„Şaptesprezece", zise Generalul.

„Şi dumneavoastră, domnule Congresman?"

„Douăzecişitrei."

„Bine! Aub, înmulţeşte numerele şi arată te rog domnilor cum faci."

„Da, domnule Programator", zise Aub, cu o înclinare a capului. Scoase un carnet din unul din buzunarele cămăşii, iar din celălalt un instrument de trasat linii subţiri, din cele folosite de artiştii plastici. Fruntea i se încreţi în timp ce se chinuia să facă nişte semne pe hîrtie.

Generalul Weider îl întrerupse brusc. „Ia să vedem."

Aub îi dădu hîrtia şi Weider zise, „Mda, parcă arată a şaptesprezece."

Brant încuviinţă din cap şi zise, „Aşa e, dar presupun că oricine poate copia cifre dintr-un computer. Cred că aş putea şi eu să fac un şaptesprezece acceptabil, chiar fără antrenament."

„Fiţi buni, domnilor, şi lăsaţi-l pe Aub să continue", zise Schuman cam rece.

Aub continuă, cu mîna tremurîndă. În cele din urmă zise cu o voce joasă, „Răspunsul e treisutenouăzecişiunu."

Brant îşi scoase iar computerul şi îl puse în funcţiune. „Pe cinstea mea, aşa e. Cum a ghicit?"

„Nu-i vorba de ghicit, domnule Congresman", zise Schuman. „Rezultatul l-a calculat. Pe foaia de hîrtie."

„Pe naiba", zise Generalul enervat. „Computerul e una şi mîzgăleala pe hîrtie e alta."

„Explică, Aub", zise Schuman.

„Da, domnule Programator. Vedeţi, domnilor, eu îl scriu pe şaptesprezece şi chiar sub el îl scriu şi pe douăzecişitrei. Apoi îmi spun: şapte ori trei..."

Brant întrerupse blînd, „Ei, Aub, parcă vorbeam despre şaptesprezece ori douăzecişitrei."

„Da, ştiu", zise micul Tehnician cu seriozitate, „dar eu *încep* prin a zice şapte ori trei pentru că aşa vine. Deci şapte ori trei fac douăzecişiunu."

„Şi asta cum o ştii?" întrebă reprezentantul Congresului.

„Păi, îmi amintesc. În computer e mereu douăzecişiunu. Am verificat de o groază de ori."

„Totuşi nu înseamnă că trebuie să şi fie aşa întotdeauna, nu crezi?" zise Brant.

„Poate că nu", se bîlbîi Aub. „Eu nu-s matematician. Dar, vedeţi, mie îmi iese mereu răspunsul corect."

„Continuă."

„Şapte ori trei fac douăzecişiunu, aşa că scriu douăzeci şi unu. Apoi unu ori trei fac trei, deci scriu un trei sub doiul de la douăzecişiunu."

„De ce sub doi?" întrebă deodată Brandt.

„Pentru că..." Aub privi neajutorat către superiorul său pentru sprijin. „E dificil de explicat."

Schuman zise, „Dacă sînteţi dispuşi să acceptaţi pentru moment ceea ce face, putem lăsa detaliile pentru matematicieni."

Brandt se domoli.

Aub zise, „Vedeţi, trei şi cu doi fac cinci, astfel încît douăzecişiunu devine cincizecişiunu. Acum să lăsăm asta deoparte şi să pornim din nou. Se înmulţeşte şapte cu doi, asta face patrusprezece, şi unu cu doi, care dă doi. Se pun unul sub altul în felul ăsta şi adunate fac treizecişipatru. Acum dacă se pune treizecişipatru sub cincizecişiunu în felul ăsta şi se adună, se obţine treisutenouăzecişiunu, şi ăsta-i rezultatul."

Fu un moment de tăcere şi apoi Generalul Weider zise, „Eu nu cred. Îi dă înainte cu trăncăneala lui, şi-şi inventează numere şi le înmulţeşte şi le adună încolo şi-ncoace, dar eu nu cred. E prea complicat ca să nu fie decît praf în ochi."

„Vai, nu, domnule", zise Aub, trecîndu-l toate sudorile. „Doar *pare* complicat deoarece nu sînteţi obişnuit cu aşa ceva. De fapt regulile sînt foarte simple şi funcţionează cu orice numere."

„Orice numere, ei?" zise generalul. „Ia să vedem." Îşi scoase propriul computer (un model GI cu aspect sever) şi apăsă la întîmplare. „Fă un cinci-şapte-trei-opt pe hîrtie. Adică cincimiişaptesutetreizecişiopt."

„Da, domnule", zise Aub, folosind altă foaie.

„Şi acum", (cu noi apăsări pe butoane), „şapte-doi-trei-nouă. Şaptemiidouăsutetreizecişinouă."

„Da, domnule."

„Acum înmulţeşte-le pe alea două."

„Asta o să cam ia timp", bîigui Aub.

„Nu-i nici o grabă", zise generalul.

„Dă-i drumul, Aub", zise Shuman sec.

Aub se puse pe treabă, încovoiat. Luă altă foaie de hîrtie, apoi alta. Generalul îşi scoase în sfîrşit ceasul şi se uită la el. „N-ai terminat cu vrăjitoriile dumitale, Tehniciene?"

„Sînt aproape gata, domnule. Poftiţi, domnule. Patruzecişiunumilioanecincisutetreizecişişaptemiitreisuteoptzecişidoi." Le arătă cifrele mîzgălite ale rezultatului.

Generalul Weider avu un zîmbet amarnic. Apăsă butonul de înmulţire al computerului şi aşteptă să se oprească învîrtirea cifrelor. Apoi se uită şi scoase o exclamaţie ascuţită de surpriză, „Pe toate galaxiile, tipul are dreptate."

Pe Preşedintele Federaţiei Terestre funcţia începuse să-l agaseze şi, în particular, lăsa un aer de profundă melancolie să i se instaleze în trăsăturile sensibile. Războiul Denebian, după un început de largă mişcare şi mare popularitate, devenise treptat o dezgustătoare chestiune de manevră şi contramanevră, însoţită de o tot mai crescîndă nemulţumire pe pămînt. Şi probabil la fel se întîmpla şi pe Deneb.

Iar acum acest Congresman Brant, şeful importantului Comitet pentru Alocaţii Militare, îşi consuma întrevederea de jumătate de oră debitînd cu dezinvoltură şi bună dispoziţie fel de fel de tîmpenii.

„A calcula fără computer", zise iritat Preşedintele, „e o contradicţie de termeni."

„Calculul", zise Brant, „e doar un sistem de prelucrare a datelor. Îl poate face o maşină, sau creierul uman. Să vă dau un exemplu." Şi, folosind noile priceperi pe care şi le însuşise, demonstră la sume şi produse pînă ce Preşedintele, împotriva propriei voinţe, deveni interesat.

„Şi asta merge întotdeauna?"

„De fiecare dată, domnule Preşedinte. Nici o eroare nu e admisă."

„E greu de învăţat?"

„Mi-a luat o săptămînă ca să ajung să mă descurc. Cred că în cazul dumneavoastră ar merge mai repede."

„Ei bine", zise Preşedintele, meditativ, „ca joc de salon e interesant, dar la ce foloseşte?"

„La ce foloseşte un nou născut, domnule Preşedinte? În momentul de faţă la nimic, dar nu vedeţi că asta ne duce spre eliberarea de maşină? Gîndiţi-vă, domnule Preşedinte", Brant se ridică şi vocea sa profundă adoptă automat cîteva din cadenţele pe care le folosea în dezbateri publice, „războiul Denebian e un război de computer contra computer. Computerele lor născocesc un scut defensiv inpenetrabil contra rachetelor noastre, iar ale noastre fac la fel contra rachetelor lor. Dacă noi mărim eficienţa computerilor noastre, aşa vor face şi ei, şi de cinci ani există un echilibru precar şi lipsit de orice profit.

„Acum noi deţinem o metodă de a merge dincolo de computer, de a sări peste el, de a trece prin el. Vom combina mecanica de calcul cu gîndirea umană; vom avea echivalentul computerelor inteligente, în număr de miliarde. Nu pot prevedea consecinţele în amănunt, dar ele vor fi incalculabile. Iar dacă Denebul

ne bate măr, ele pot fi inimaginabil de catastrofale."

Preşedintele zise tulburat, „Şi ce aş avea eu de făcut?"

„Puneţi puterea administraţiei în sprijinul stabilirii unui proiect secret de calcul uman. Numiţi-l Proiectul Numărul, dacă vreţi. Eu pot garanta pentru comitetul pe care-l conduc, dar voi avea nevoie de administraţie în spatele meu."

„Dar pînă unde poate ajunge calculul uman?"

„Nu există limite. După părerea Programatorului Shuman, care mi-a prezentat pentru prima dată această descoperire..."

„Am auzit de Shuman, desigur."

„Aşa. Deci Doctorul Shuman îmi spune că din punct de vedere teoretic nu există nimic care să poată fi făcut de computer şi nu şi de minte umană. Computerul doar ia o cantitate finită de date şi îndeplineşte un număr finit de operaţii asupra lor. Creierul uman poate reproduce procesul."

Preşedintele reflectă la acestea. Zise, „Dacă Shuman spune asta, sînt înclinat să-l cred... teoretic. Dar, practic, cum poate cineva şti cum funcţionează un calculator?"

Brant rîse amabil. „Să ştiţi, domnule Preşedinte, că şi eu am întrebat la fel.Se pare că odată computerele erau proiectate direct de către oameni. Erau computere simple, aceasta întîmplîndu-se înainte de a se ajunge la era folosirii raţionale a computerelor în proiectarea de computere mai avansate."

„Sigur, sigur. Continuaţi."

„Tehnicianul Aub avea drept hobby reconstituirea unora din aceste procedee străvechi, şi făcînd asta a studiat detaliile funcţionării lor, descoperind că le putea imita. Înmulţirea pe care tocmai am executat-o pentru dumneavoastră este o imitaţie a operaţiunilor unui computer."

„Uluitor!"

Brant tuşi blînd. „Dacă-mi permiteţi încă o chestiune domnule Preşedinte... Cu cît putem dezvolta mai mult aceste procedee, cu atît vom avea posibilitatea să deviem efortul nostru Federal de la producerea şi întreţinerea computerelor. Cînd creierul uman va intra în acţiune se va putea să îndreptăm mai mult din energia noastră către scopuri pacifice, iar înrîurirea războiului asupra omului de rînd va fi mai mică. Dsigur, acest fapt va reprezenta un mare avantaj pentru partidul de la putere."

„Aha", zise Preşedintele, „văd la ce vă referiţi. Dar luaţi loc, domnule Congresman, luaţi loc. Îmi trebuie un răgaz ca să mă gîndesc la asta... Dar pînă una alta mai arată-mi şmecheria cu înmulţitul. Ia să văd dacă nu mă prind şi eu."

Programatorul Shuman nu încercă să grăbească lucrurile. Loesser era conservator, foarte conservator, şi îi plăcea să umble cu computerele cum o făcuseră tatăl şi bunicul său. El era, totuşi, cel care controla combinatul vest-european de computere, şi dacă putea fi convins să se alăture Proiectului Numărul cu tot entuziasmul se puteau realiza o mulţime de lucruri. Dar Loesser era reţinut. Tocmai zicea, „Nu sînt sigur că-mi place ideea de a slăbi computerele din mînă. Mintea umană e un lucru capricios. Computerul va da de fiecare dată acelaşi răspuns la aceeaşi problemă. Ce garanţie avem că mintea omului va face la fel?"

„Mintea umană, domnule Calculator Loesser, doar manipulează date. Nu contează dacă asta o face creierul uman sau o maşină. Ele sînt doar uneltele."

„Da, da. Am studiat ingenioasa demonstraţie a reproducerii computerului de către mintea umană, dar mi se pare puţin cam aeriană. Accept teoria, dar ce motiv am ca să cred că teoria se poate valorifica în practică?"

„Cred că avem motiv, domnule. În definitiv n-au existat computere dintotdeauna. Oamenii de cavernă cu triremele lor, şi topoarele de piatră, şi căile ferate, n-aveau computere."

„Şi probabil că nu calculau."

„Asta o ştiţi dumneavoastră mai bine. Chiar construirea unei căi ferate, sau a unui zigurat solicita ceva calcul, şi asta trebuie să se fi făcut fără computere de genul pe care-l ştim noi."

„Sugeraţi că ei calculau în felul cum aţi demonstrat dumneavoastră?"

„Probabil că nu. În definitiv această metodă — apropo, noi o numim „grafitică", după vechiul cuvînt european „grafo" care însemna „a scrie" — s-a dezvoltat chiar din computere, aşa că nu le putea preceda. Şi totuşi oamenii de cavernă trebuie să fi avut *vreo* metodă, nu?"

„Îndemînări pierdute! Dacă vreţi să-mi vorbiţi de asemenea chestii..."

„Nu, nu. Nu mă omor după îndemînările pierdute, deşi nu spun că nu se poate să existe unele. În definitiv omul a mîncat cereale înaintea hidroponicelor, şi dacă primitivii mîncau cereale, trebuie să le fi cultivat în sol. Ce altceva puteau să facă?"

„Nu ştiu, dar o să cred în cultivarea în sol atunci cînd o să văd pe cineva cum creşte cereale din sol. Şi o să cred povestea cu făcutul focului prin frecarea a două bucăţi de cremene între ele cînd o voi vedea şi pe asta."

Shuman deveni împăciuitor. „Mai bine să ne oprim la grafitică. Face parte din procesul de eterealizare. Transportul cu ajutorul unor dispozitive voluminoase cedează în faţa transferului de masă direct. Procedeele de comunicare devin tot mai puţin masive şi tot mai eficiente. În această privinţă comparaţi computerul de buzunar cu maşinăriile greoaie de acum o mie de ani. De ce atunci să nu existe un ultim pas spre a scăpa de tot de computere? Gîndiţi-vă, domnule Calculator, Proiectul Numărul e în plin avînt; deja face progrese impetuoase. Dar vrem ajutorul dumneavoastră. Dacă patriotismul nu vă mişcă, gîndiţi-vă la aventura intelectuală implicată."

Loesser zise sceptic, „Ce progrese? Ce poţi face mai mult decît înmulţiri? Poţi integra o funcţie transcedentală?"

„Cu timpul, domnule. Cu timpul. În ultima lună am ajuns să mă descurc cu împărţirea. Pot determina, fără greşeală, cîţuri întregi şi cîţuri fracţionare."

„Fracţionare zici? Pînă la cîte zecimale?"

Shuman încercă să păstreze un ton indiferent. „Oricîte."

Loesser rămase cu gura căscată. „Fără computer?"

„Daţi-mi o problemă."

„Împarte douăzecişişapte la treisprezece. Mergi pînă la şase zecimale."

După cinci minute Shuman zise, „Doi virgulă zero-şapte-şase-nouă-doi-trei."

Loesser verifică. „Ei, dar asta-i nemaipomenit. Înmulţirea nu m-a impresionat prea mult pentru că implica doar numere întregi, şi m-am gîndit că se poate rezolva printr-o şmecherie de manipulare. Dar zecimale..."

„Şi asta nu-i tot. Există un nou element care e, deocamdată, strict secret şi care, la drept vorbind, nu s-ar cuveni să-l menţionez. Totuşi... Se pare că noi am străpuns deja frontul rădăcinilor pătrate."

„Rădăcini pătrate?"

„Implică unele puncte mai dificile şi nu le-am dat încă de capăt, dar Tehnicianul Aub, omul care a inventat această ştiinţă şi care are o intuiţie fantastică în acest domeniu, susţine că problema e aproape rezolvată. Şi el e doar Tehnician. Un om ca dumneavoastră, un matematician instruit şi talentat ar trebui să n-aibă nici o dificultate."

„Rădăcini pătrate", mormăi Loesser, atras.

„Şi chiar cubice. Sînteţi cu noi?"

Mîna lui Loesser se întinse brusc. „Contaţi şi pe mine."

* * *

Generalul Weider călca apăsat încolo şi încoace la capătul sălii şi celor care-l ascultau li se adresa în maniera unui profesor feroce înfruntînd un grup de elevi recalcitranţi. Pentru General nu conta că ei erau oameni de ştiinţă civili care conduceau Proiectul Numărul. Generalul era şeful suprem, şi se socotea astfel în fiece moment.

Zise, „Acum toate rădăcinile pătrate sînt în regulă. Personal nu le pot calcula şi nu pricep metodele dar sînt în regulă. Totuşi Proiectul nu va fi abătut spre ceea ce unii dintre dumneavoastră numesc chestiuni fundamentale. De-a grafitica vă puteţi juca după plac după ce se termină războiul, dar în momentul de faţă avem de rezolvat probleme specifice şi foarte practice."

Într-un colţ îndepărtat Tehnicianul Aub asculta cu dureroasă atenţie. Nu mai era, desigur, Tehnician căci fusese eliberat de îndatoririle sale şi transferat la Proiect, cu un titlu ce suna bine şi o retribuţie frumuşică. Dar, fără îndoială, diferenţele sociale rămîneau, şi conducătorii ştiinţifici cu înalte poziţii nu se puteau hotărî

să-l admită în rîndurile lor pe picior de egalitate. Şi nici Aub, la drept vorbind, nu dorea asta. Era la fel de incomod pentru ei ca şi pentru el.

Generalul tocmai spunea, „Ţelul nostru e simplu, domnilor : înlocuirea computerului. O navă care poate zbura în spaţiu fără computer la bord poate fi construită în o cincime din timpul şi cu o zecime din cheltuielile necesare unei nave prevăzute cu computer. Am fi în stare să construim flote de cinci ori, de zece ori mai mari decît ar putea Denebul dacă am putea elimina computerele.

„Şi mai întrezăresc ceva dincolo de asta. Poate părea fantastic acum ; un simplu vis ; dar în viitor văd proiectilul cu echipaj !"

Se auzi un murmur imediat dinspre asistenţă.

Generalul continuă. „În prezent principalul impediment este că rachetele au inteligenţa limitată, căci ea depinde de dimensiunile computerului care le dirijează ; şi de aceea rezultatele lor pot fi nesatisfăcătoare în faţa modificărilor sistemului defensiv. Nu prea mai ajunge vreo rachetă să-şi atingă ţinta şi astfel acest mod de luptă ajunge la un punct mort, pentru inamic, din fericire, ca şi pentru noi.

„Pe de altă parte, un proiectil cu un om sau doi în el, controlînd zborul cu ajutorul grafiticii, ar fi mai uşor, mai mobil, mai inteligent. Ne-ar putea oferi un atu care să ne ducă în pragul victoriei. Pe lîngă acestea, domnilor, exigenţele războiului ne obligă să ne amintim un lucru. De un om te poţi dispensa mult mai uşor decît de un computer. Proiectilele cu echipaj ar putea fi lansate într-un număr şi în împrejurări pe care nici un bun general nu şi le-ar putea permite în condiţiile rachetelor dirijate de computer...."

Mai zise multe dar Tehnicianul Aub nu mai aşteptă.

Tehnicianul Aub, retras la domiciliu, trudi îndelung la elaborarea textului pe care-l lăsa în urma sa. În final acesta suna astfel :

„Cînd am început studiul a ceea ce se numeşte acum grafitică, nu era decît un hobby. Nu vedeam în asta decît un amuzament interesant, un exerciţiu al minţii.

Cînd a început Proiectul Numărul am crezut că ceilalţi sînt mai înţelepţi ca mine, că grafitica ar putea fi folosită practic spre binele omenirii ; poate în sprijinirea producerii de dispozitive într-adevăr practice pentru transferul de masă. Dar acum văd că e folosită doar pentru moarte şi distrugere.

Nu pot face faţă responsabilităţii de a fi inventat grafitica."

Apoi îndreptă deliberat către sine focarul unui depolarizator de proteină şi căzu mort instantaneu şi fără durere.

Stătură în preajma mormîntului micului Tehnician în timp ce se aduceau omagii măreţiei descoperirii sale.

Programatorul Shuman îşi înclina creştetul împreună cu toţi ceilalţi, dar nu era mişcat. Tehnicianul îşi îndeplinise rolul şi în definitiv nu mai era nevoie de el. O fi pornit el grafitica dar, acum că pornise, avea să continue prin ea însăşi, copleşitor, triumfător, pînă ce vor fi posibile proiectilele cu echipaj şi cine mai ştie ce.

Nouă orişapte, gîndi Shuman cu adîncă satisfacţie, fac şaizecişitrei, şi n-am nevoie să mi-o spună computerul. Computerul e în cap la mine.

Şi era uluitor ce senzaţie de putere îi dădea.

Traducere de
Adrian VLADOMIR

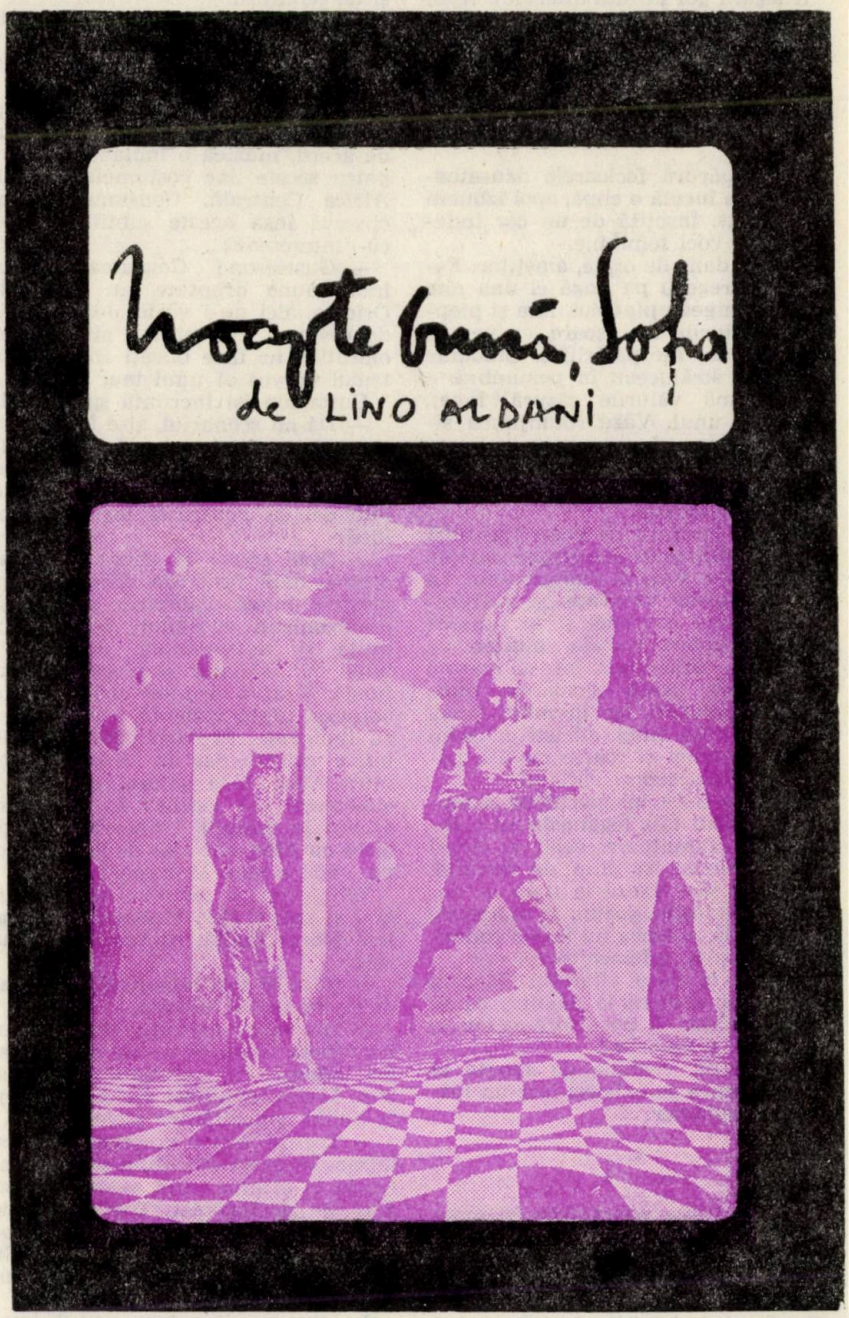

* * *

Salopete gri şi albastre rătăceau pe stradă. Gri şi albastru, nici o altă culoare. Nu erau prăvălii, nu erau agenţii, nu era nici un bar şi nici măcar o vitrină cu jucării sau o parfumerie. Din cînd în cînd, pe faţadele murdare de funingine, pline de noroi şi acoperite cu muşchi, se deschidea uşa batantă a unui chioşc. Înăuntru găseai „visul" ; onirofilmul, fericirea la îndemîna tuturor, pentru toate pungile ; era Sofia Barlow, goală, pentru oricine dorea s-o cumpere.

Erau şapte şi se apropiau de el din toate părţile. Îl lovi puternic pe unul în maxilar, cu pumnul, şi-l lăsă să cadă de-a rostogolul pe scara de marmură verde. Altul, înalt şi robust, apăru ţinînd în mînă un ciomag. Evită lovitura, aplecîndu-se brusc, apucă sclavul de mijloc şi îl izbi de o coloană a templului. Apoi, în timp ce încerca să-l înfrunte pe al treilea, o menghină de fier îl strînse de gît. Se zbătu să se elibereze, dar unul din

sclavi îi prinse cu putere picioarele, iar altul îi imobiliză brațul stîng.

Fu dus de acolo cu greu, tîrîș. Din fundul imensei caverne ajungeau pînă la el sunete de *sitar* și *tabla*, o muzică enervantă, obsedantă, plină de freamăte prelungi.

Îl legară gol în fața altarului. Apoi sclavii fugiră în galeriile care se deschideau în pereții cavernei ca niște orbite într-o țeastă. Mirosea a rășină, mirosea puternic a mușchi și a nard, o aromă afrodiziacă ieșind din torțe, din tripozi și din vasele cu jăratic.

Cînd apărură fecioarele dansatoare, muzica încetă o clipă, apoi izbucni mai intens, însoțită de un cor îndepărtat de voci feminine.

Era un dans de orgie, amețitor. Fecioarele treceau pe lîngă el una cîte una, îi atingeau pîntecul, fața și pieptul cu vălurile lor ușoare, cu penele lungi și moi ale pălăriilor. Diademe și coliere străluceau în penumbră.

La urmă vălurile căzură, încet, unul cîte unul. Văzu rotunjimea sînilor, aproape că percepu moliciunea acelor membre care se mișcau în fața lui, într-o încîlceală de senzualitate nesatisfăcută.

Apoi, o lovitură de gong prelungă și înspăimîntătoare întrerupse dansul. Muzica tăcu. Pînă și dansatoarele, ca niște fantasme vinovate, se retraseră în fundul cavernei și în liniștea profundă apăru vestala, uluitor de frumoasă, înfășurată într-o mantie de leopard. Avea picioarele mici, goale, trandafirii, iar în mîini ținea strîns un cuțit lung, albăstriu. Ochii ei negri, adînci și foarte mobili, păreau că-i cercetează sufletul.

Cît timp dură insuportabila așteptare ? Cuțitul tăia legăturile cu o încetineală chinuitoare, ochii ei negri și mari, umezi și plini de dorință, continuau să-l fixeze în timp ce cuvinte nedeslușite, șoapte și murmure ajungeau la urechea lui într-o cadență persuasivă, ademenitoare.

Îl trase la baza altarului. Mantia de leopard alunecă la pămînt, ea se întinse molatic, îl trase spre ea cu un gest dulce și autoritar.

În cavernă, cochilie de sunete și umbre, lumea se balansa într-un leagăn al suspinelor.

* * *

Bradley stinse aparatul și își scoase casca de plastic. Ieși din cabină cu mîinile și cu fruntea umede de sudoare, cu respirația grea și bătăile inimii accelerate.

Douăzeci de tehnicieni, regizorul și actrița principală alergară spre directorul de producție, îl înconjurară nerăbdători. Bradley își roti privirile în jur, în căutarea unui fotoliu.

— Aș vrea un pahar cu apă, zise.

Se întinse într-un fotoliu pneumatic cu spătarul mare și înclinat, ștergîndu-și transpirația și respirînd profund. Un tehnician își făcu loc și îi oferi un pahar cu apă pe care Bradley îl goli dintr-o suflare.

— Ei ? Cum ți se pare ? întrebă nerăbdător regizorul.

Bradley făcu un gest de nemulțumire, apoi scutură din cap.

— Nu merge, Gustafson.

Sofia Barlow lăsă ochii în jos. Bradley îi atinse mîna.

— Nu i vorba de tine, Sofia. Ai fost minunată. Eu... eu m-am bucurat de clipe pe care numai o actriță mi le poate oferi. Totuși, în ansamblu onirofilmul e confuz, lipsit de armonie și de echilibru.

— Ce anume nu merge ? întrebă regizorul.

— Gustafson ! Am spus că filmul e lipsit de armonie, înțelegi ?

— Sigur că înțeleg. Spui că e lipsit de armonie și de echilibru. Sînt de acord, muzica e indiană, de acum patru secole ,iar costumele sînt din Africa Centrală. Consumatorul nu observă însă aceste subtilități, ceea ce-l interesează...

— Gustafson ! Consumatorul are întotdeauna dreptate, nu uita asta. Oricum, aici nu-i vorba de muzică și de costume. Defectul e altul : acest onirofilm ar face bucăți chiar și sistemul nervos al unui taur !

Gustafson își încruntă sprîncenele.

— Dă-mi scenariul, zise Bradley, și cheamă-l pe tehnicianul estetician.

Parcurse în grabă paginile, pe toate părțile, bolborosind cuvinte neînțelese, ca pentru a lega din nou ideile.

— Deci, spuse la sfîrșit închizînd dintr-o dată fascicula, filmul începe printr-o lungă călătorie în pirogă, protagonistul e singur, într-o lume ostilă și necunoscută, are loc o luptă cu caimanii și piroga se scufundă. E apoi drumul prin junglă, obositor, lupta violentă, corp la corp, cu indigenii. Protagonistul e închis într-o colibă, dar în timpul nopții intră Aloa, fiica șefului de trib, îl eliberează și-i explică în ce fel să ajungă la templu. Urmează îmbrățișarea cu Aloa, sub clar de lună. Apropo, unde e Moa Mohagry ?

Tehnicienii și regizorul se îndepărtară și apăru Moa Mohagry, o somaleză foarte înaltă, cu forme sculpturale.

— Și tu ai fost minunată, Moa, dar scena va trebui reluată.

— Din nou ? exclamă Moa. Aș putea repeta scena de o sută de ori, dar mă îndoiesc că rezultatul ar fi mai bun. M-am mobilizat serios, Bradley, la limita capacităților mele.

— Tocmai aici e greșelea lui Gustafson. În acest onirofilm scena principală e ultima, cînd vestala îl seduce pe protagonist. Toate celelalte scene trebuie gradate, trebuie să aibă valoare marginală și de pregătire. Nu se poate face un onirofilm alcătuit în întregime din scene principale.

Se întoarse spre tehnicianul estetician.

— Care e indicele de senzație pe eșantionul mediu ?

— În scena cu Aloa ?

— Da, în scena cu Aloa.

— Optzeci și patru virgulă cinci.

— Iar în scena finală ?

— Cevai mai puțin de nouăzeci și șapte.

Bradley se scărpină în ceafă.

— Din punct de vedere teoretic ar merge, dar din cel practic, categoric nu. În dimineața asta am vizionat scenele din prima parte, una după alta. Sînt perfecte. Dar filmul nu se termină pe malul fluviului, cînd Aloa își ia rămas bun de la protagonist. Mai sînt niște scene obositoare, cele pe care tocmai le-am vizionat, un drum prin junglă, lupta cu sclavii templului. Cînd Consumatorul ajunge în acest punct al filmului, e epuizat, receptivitatea lui senzorială e redusă la minimum. Dansul erotic al fecioarelor rezolvă problema numai în parte. Eu am văzut filmul în două reprize și din cauza asta am putut recepționa îmbrățișarea cu Sofia în în toată perfecțiunea ei stilistică. Dar, vă rog, să nu confundăm indicele absolut cu indicele relativ. Acesta din urmă e cel care contează. Sînt sigur că, dacă am urmări montajul filmului cu scenele așa cum sînt, indicele receptivității finale ar coborî sub patruzeci de puncte, cu toată prieperea Sofiei.

— Bradley ! imploră regizorul. Acum exagerezi.

— Nu exagerez, replică directorul de producție pe un ton polemic. Scena finală e o capodoperă, repet, dar Consumatorul ajunge aici obosit și deja satisfăcut, într-o asemenea stare încît chiar fructul cel mai gustos trebuie să-i pară, prin forța lucrurilor, insipid. Gustafson, nu poți pretinde ca Sofia să facă minuni, și sistemul nervos al unui bărbat are limitele și legile lui.

— În cazul ăsta, ce-i de făcut ?

— Ascultă-mă, Gustafson. Am fost regizor douăzeci și cinci de ani, iar de șase ani sînt director de producție. Cred că am destulă experiență ca să-ți dau un sfat. Dacă lași onirofilmul așa cum e, eu n-o să-i dau viza. Nu pot. Dincolo de nemulțumirea publicului, aș risca declinul unei actrițe ca Sofia Barlow. Fă cum îți spun, atenuează toate scenele, mai puțin ultima, elimină îmbrățișarea cu Aloa, transform-o într-un simplu joc erotic...

Moa Mohagry făcu un gest de nemulțumire. Bradley o prinse de mînă și o obligă să se așeze pe brațul fotoliului.

— Ascultă, Moa. Să nu crezi că vreau să-ți răpesc ocazia de a avea succes. Ai talent ,recunosc. Scena de pe malul fluviului dovedește ardoare, temperament, are o înflăcărare inocentă și primitivă care, fără îndoială, ar fascina Consumatorul. Ai fost grozavă, Moa ! Dar eu nu pot distruge un film care costă milioane, îți dai seama, nu-i așa ? O să propun coordonatorilor de producție niște filme în care vei figura ca interpretă principală. Sînt milioane și milioane de Consumatori care se dau în vînt după onirofilme cu ambianță primitivă, vei avea un suces răsunător, îți promit. Dar acum nu, nu e momentul...

Bradley se ridică. Se simțea slăbit, cu picioarele moi, obosite.

— Îți atrag atenția, Gustafson : taie și scena luptei cu sclavii. Prea multă mișcare ,prea multă violență. Risipa de energie nervoasă e nemăsurată...

Plecă legănîndu-se, înconjurat de tehnicieni.

— Unde-i Sofia ? întrebă cînd ajunse în fundul sălii.

Sofia Barlow îi surîse.

— Vino în biroul meu, zise Bradley. Trebuie să-ţi vorbesc.

* * *

— De acord, nu spun nimic nou, sînt cuvinte vechi, perimate, le-ai auzit de sute de ori la şcoală şi la cursuri de instruire. Dar sînt cuvinte asupra cărora trebuie să reflectezi.

Bradley se plimba încoace şi încolo prin cameră, încet, cu mîinile la spate. Sofia Barlow stătea într-o rînă pe fotoliu. Din cînd în cînd întindea un picior şi se uita la vîrful pantofului.

Bradley se opri o clipă în faţa ei.

— Ce te preocupă, Sofia ? Treci printr-o criză ?

Femeia făcu un gest nervos, încurcat.

— Printr-o criză ? Eu ?

— Da. De asta te-am chemat aici, în birou. Să ne înţelegem, nu vreau să te dăscălesc. Vreau doar să-ţi amintesc postulatele ce stau la baza sistemului. Nu mai sînt tînăr, Sofia ! Şi anumite lucruri le înţeleg repede, la primul semn, Sofia ! Tu alergi după o himeră !

Sofia Barlow închise ochii pe jumătate, apoi îi deschise larg ca o pisică.

— O himeră ? Ce e o himeră, Bradley ?

— Am spus că anumite lucruri le înţeleg repede. Tu treci printr-o criză, Sofia. Nu m-aş mira să fie din cauza propagandei cu care se ocupă fără răgaz porcii ăia din Liga Anti-Vis, ca să răstoarne ordinea noastră socială.

Sofia Barlow păru că nu pricepe insinuarea. Zise :

— A fost într-adevăr bună Moa ?

Bradley îşi duse mîna la ceafă.

— Desigur ! Mohagry va face carieră, sînt convins...

— Mai bună decît mine ?

Bradley pufni.

— Întrebările tale sînt lipsite de sens...

— Şi totuşi, am vorbit destul de limpede. Aş vrea să ştiu care din noi două ţi-a plăcut mai mult. Eu, sau Moa ?

— Iar eu îţi repet că întrebarea ta e prostească, n-are sens şi îmi confirmă bănuiala, mai mult, certitudinea că treci printr-o criză. O să-ţi treacă, Sofia ! Toate actriţele, mai curînd sau mai tîrziu, trec prin asta. Pare o etapă obligatorie...

— Aş vrea să ştiu numai un lucru, Bradley. Un lucru care nu se spune la şcoală şi de care nimeni nu vorbeşte. *Înainte !* Ce a fost înainte ? Erau chiar toţi nefericiţi ?

Bradley îşi reluă plimbarea în jurul fotoliului.

— La început era haosul.

— Bradley ! Vreau să ştiu dacă erau într-adevăr nefericiţi.

Bărbatul întinse braţele, dezolat.

— Nu ştiu, Sofia. Eu nu eram pe lume atunci. Un lucru e sigur : dacă sistemul s-a impus, înseamnă că au permis-o condiţiile obiective. Aş vrea să-ţi dai seama de un lucru foarte simplu : tehnologia a îngăduit realizarea tuturor dorinţelor noastre, chiar şi a celor mai ascunse. Tehnica, progresul, perfecţiunea instrumentelor şi cunoaşterea exactă a creierului nostru, a eului nostru... toate astea sînt reale, concrete. Prin urmare, şi visele noastre sînt realitate. Sofia, nu uita că numai în cazuri destul de rare onirofilmul este un instrument al comodităţii şi compensaţiei. Aproape întotdeauna el este scop în sine, ca acum cîteva clipe cînd m-am bucurat de corpul tău, de vorbele tale şi de parfumul tău.

— Da, dar era totuşi un artificiu...

— De acord, însă eu nu eram conştient de asta. Şi apoi, chiar şi sensul cuvintelor evoluează. Tu foloseşti cuvîntul *artificiu* cu semnificaţia depreciativă pe care o avea acum două secole. Dar astăzi nu mai e aşa, astăzi un produs artificial nu mai e un surogat, Sofia. O lampă cu fluor, bine dozată, produce o lumină mai bună decît cea a soarelui. Aşa e şi cu onirofilmul.

Sofia Barlow îşi privi unghiile.

— Cînd a început asta, Bradley ?

— Ce anume ?

— Sistemul.

— Acum optzeci şi cinci de ani, ar trebui să ştii...

— Ştiu, dar vorbeam de *vis*. Cînd au început oamenii să-l prefere realităţii ?

Bradley îşi prinse nasul, ca pentru a-şi aduna ideile.

— Cinematografia a început să se dezvolte odată cu secolul douăzeci. Iniţial era vorba de nişte imagini bidimensionale care se mişcau pe un ecran alb. Apoi s-a introdus sonorul, ecranul panoramic, fotografia în culori. Consumatorii, adunaţi cu sutele în săli de proiecţie, vedeau şi ascultau, dar nu *simţeau* filmul, cel mult se putea constata o participare deghizată, mijlocită de un efort al fanteziei. Evident, filmul era un surogat, un adevărat surogat menit să solicite gustul pentru pasional şi aventură al publicului. Şi totuşi, chiar şi atunci cinematografia era un instrument foarte puternic de transformare psiho-socială. Femeile din epoca aceea simţeau nevoia să le imite pe actriţe în gesturi, în inflexiunile vocii, în îmbrăcăminte. Şi bărbaţii la fel. Viaţa era trăită în plan cinematografic. Economia era prima care avea de cîştigat din asta : cererea imensă de bunuri de consum — îmbrăcăminte, automobile, locuinţe confortabile — se datora cerinţelor reale, fireşti, dar mai ales propagandei inumane şi neobosite care atîţa şi seducea Consumatorul, în orice moment al zilei. Propagandă cinematografică. Încă de pe atunci omul îşi dorea visul, era obsedat de el zi şi noapte, însă era departe de a-l realiza.

— Erau nefericiţi, într-adevăr ?

— Îţi repet că nu ştiu. Îţi explic doar etapele procesului. Spre jumătatea secolului douăzeci exista deja femeia standard, situaţia standard. Au fost, e adevărat, regizori şi producători care au încercat în epoca aceea, cu succes, filmul cultural, filmul ideologic, ca mijloc de comunicare a ideilor şi de ridicare spirituală a maselor. Dar fenomenul a fost de scurtă durată. În 1956 oamenii de ştiinţă au descoperit în creier centrii plăcerii, au descoperit că stimulul electric pe o anumită porţiune a scoarţei cerebrale producea o intensă şi voluptuoasă reacţie asupra subiectului. Au trecut douăzeci de ani pînă cînd rezultatele descoperirii să devină de uz public. Proiecţia primului film tridimensional cu participarea parţială a spectatorului a însemnat condamnarea la moarte a filmului intelectual. Publicul percepea de acum parfumurile, emoţiile, putea să se identifice cu ceea ce se întîmpla pe ecran. Economia a suferit o răsturnare fără precedent. Era o omenire ahtiată de plăcere, de lux şi de putere, care cerea să fie satisfăcută chiar cu preţul unei proaste reputaţii.

— Şi onirofilmul ?

— Onirofilmul a apărut, în toată perfecţiunea lui de acum, cîţiva ani mai tîrziu. Nici o realitate nu poate să depăşească visul, publicul s-a convins repede de asta. Cînd participarea e totală, orice concurenţă a naturalului devine ridicolă, orice revoltă inutilă. Acesta e sistemul, Sofia. Şi nu-l vor schimba, fii sigură, crizele tale trecătoare, nici chiar vorbăria melodramatică a naturaliştilor, oameni fără scrupule care adună fonduri pentru triumful unei idei confuze, însă în folosul propriilor lor persoane. Îţi vine să rîzi ? Săptămîna trecută Hermann Wolfried, unul din şefii Ligii Anti-Vis, s-a adresat Companiei Norfolk. Ştii pentru ce ? Dorea un onirofilm particular, cinci actriţe cu renume într-o orgie care te duce la infarct. Compania a acceptat comanda, iar dacă Wolfried o să crape, cu atît mai rău pentru el.

Sofia Barlow se ridică brusc.

— Minţi, Bradley ! Minţi intenţionat, cu neruşinare.

— Am dovezi, Sofia. Liga Anti-Vis e o organizaţie care-i duce de nas pe naivi, pe ipohondrii incurabili şi pe admiratorii trecutului. La baza ei stă probabil o brumă de sentiment religios, dar în vîrf e numai lăcomie.

Sofia era gata să plîngă. Bradley se apropie de ea plin de bunăvoinţă şi îi puse mîinile pe umeri, protector.

— Nu te mai gîndi la asta, Sofia.

O împinse lîngă masă, deschise un sertar şi trase de acolo o cutioară plată, dreptunghiulară.

— Ţine, zise Bradley.

— Ce-i asta ?

— Un cadou.

— Pentru mine ?

— Da, de asta te-am chemat în birou. Ai făcut douăzeci de onirofilme pentru compania noastră... O realizare remarcabilă, dacă vrei. Omagiul firmei e o mică recunoaştere a meritelor tale...

Sofia făcu un gest, ca pentru a deschide cutia.

— Las-o aşa, o sfătui Bradley. O s-o deschizi acasă. Iar acum du-te, am multă treabă.

* * *

Chiar lîngă clădire era un şir de elitaximetre. Sofia urcă în primul, trase o revistă dintr-un raft lateral al maşinii, îşi aprinse o ţigară şi-şi contemplă măgulită imaginea de pe copertă. Vehiculul porni încet, îndreptîndu-se spre centrul oraşului.

Buzele erau întredeschise într-o expresie a ofertei, culoarea, contrastul dintre lumină și umbră, ambiguitatea chipului... Fiecare detaliu era foarte bine gîndit.

Sofia se privi ca într-o oglindă. Cîndva munca actriței prezenta diverse aspecte negative. Cînd se filma o scenă de dragoste, exista un partener în carne și oase și trebuia să-l îmbrățișezi, să-i suporți contactul fizic, sărutările și cuvintele gîfîite. Aparatul de filmat înregistra scena pe care spectatorii o vedeau mai apoi pe ecran. Acum era altfel. Era „Adam", manechinul căptușit cu aparate electronice, cu două minuscule aparate de filmat montate în orbite „Adam" era un miracol de receptivitate : dacă actrița îl mîngîia, supapa receptivă înregistra senzația de mîngîiere și o fixa, odată cu imaginea vizuală, în bobina onirofilmului. În felul acesta, Consumatorul care mai tîrziu ar fi folosit bobina ar fi perceput mîngîierea în toată exactitatea ei senzorială. Nu mai era un spectator pasiv, ci protagonistul.

Desigur, existau onirofilme pentru bărbați și onirofilme pentru femei. Și nu puteau fi schimbate între ele : dacă un Consumator împins de o curiozitate bolnăvicioasă și-ar fi introdus în casca de recepție o bobină destinată Consumatoarelor, și-ar fi provocat o durere de cap violentă riscînd și dezintegrarea circuitelor delicate ale aparatului.

Îi spuse șoferului să oprească. Taximetrul parcurse doar o mică distanță, dar Sofia preferă să-și continue drumul pe jos.

Salopete gri și albastre rătăceau pe stradă. Gri și albastru, nici o altă culoare. Nu erau prăvălii, nu erau agenții, nu era nici un bar și nici măcar o vitrină cu jucării sau o parfumerie. Din cînd în cînd, pe fațadele murdare de funingine, pline de noroi și acoperite cu mușchi, se deschidea ușa batantă a unui chioșc. Înăuntru, pe tejghele de cristal șlefuit ,era „visul", fericirea la îndemîna tuturor, pentru toate pungile, era ea însăși, goală, pentru oricine dorea s-o cumpere.

Mergeau. Iar Sofia Barlow mergea printre ei, o armată de halucinați, oameni care timp de trei ore pe zi se lăsau pradă spasmelor, gîfîiau în liniștea bordeiului lor : o încăpere, un amplex și o cască. Și bobine, bobine de onirofilm, milioane de vise de dragoste, de putere și de glorie.

— Cetățeni !

Vocea se înălța puternică și clară, ca într-un discurs oniric, cînd cel care visează are toată lumea la picioarele lui, ovaționînd.

— Cetățeni ! Un filozof antic spunea că virtutea e o deprindere a minții. Nu sînt aici să vă cer imposibilul, aș fi nebun dacă v-aș cere să renunțați imediat și definitiv. De ani și ani sîntem sclavi și supuși, prizonieri în labirintul visului, de ani și ani bîjbîim prin întunericul dens al incomunicabilității și al izolării. Cetățeni, vă invit să fiți liberi. Libertatea e virtute și virtutea deprindere. Am sfidat prea mult natura, trebuie să luăm măsuri, înainte de a se ajunge la moartea totală și definitivă a spiritului...

De cîte ori ascultase asemenea discursuri ? Propaganda Ligii Anti-Vis era plictisitoare, îi producea întotdeauna o mînie profundă. În ultimul timp, însă, se surprindea încurcată. Poate pentru că era actriță, iar cînd oratorii vorbeau în piață despre păcat, pierzanie, cînd ațîțau mulțimea de Consumatori să abandoneze „visul", ea simțea acuzația îndreptată mai ales împotriva ei, simțea responsabilitatea întregului sistem. Poate că dincolo de tonul emfatic al oratorilor era ceva adevărat. Poate la școală nu le spuseseră tot, poate că Bradley nu avea dreptate.

La tribună, bărbatul cel gras se agita, lovea cu pumnul în parapetul de lemn, era roșu la față, congestionat. Nu-l asculta nimeni.

Cînd printr-o portiță laterală ieși o fată acoperită cu un văl, cîțiva din mulțime se opriră o clipă. Difuzorul producea o muzică din vechiul Orient. Fata începu să-și scoată vălul, dansînd. Era frumoasă, foarte tînără, cu gesturi sincopate, dar iuți, ritmice.

— O diletantă, își spuse Sofia în sinea ei, o actriță ratată...

Cînd fu goală în mijlocul platformei, chiar și cei cîțiva bărbați care se opriseră plecară. Unii rîdeau, alții scuturau din cap dezamăgiți.

Fetele din Liga Anti-Vis opreau trecătorii, se apropiau de bărbați umflîndu-și pieptul, într-o absurdă și tulburătoare ofertă.

Sofia lungi pasul. Dar cineva o apucă de braț. Era un băiat înalt, brunet și tînăr, care o fixa cu niște ochi negri, plini de siguranță.

— Ce vrei ?

Tînărul îi arătă stema purpurie de pe salopetă, în dreptul inimii.

— Sînt din Liga Anti-Vis, zise.

— Ei bine, ce dorești ?

— Să-ți fac o propunere.

— Spune.

— Vino cu mine în noaptea asta.

— Cu tine ! De ce ? La ce mi-ar folosi ?

Tînărul schiță un zîmbet răbdător, amestec de siguranță și superioritate Evident, era obișnuit cu obiecții de felul acesta.

— Nici un avantaj, admise cu indiferență. Însă datoria noastră este...

— Termină ! Am petrece noaptea insultîndu-ne, într-o încercare vrednică de milă de a avea un raport natural... Băiețaș, amicul tău de la tribună spune o grămadă de prostii.

— Nu sînt prostii, replică tînărul. Virtutea e obișnuință. Aș putea...

— Nu, n-ai putea. N-ai putea pentru că nu mă dorești, și nu mă dorești pentru că sînt adevărată, reală, vie și umană, pentru că aș fi un surogat, surogatul bobinei pe care o poți cumpăra cu cîțiva bănuți. Dar tu ? Ce mi-ai putea oferi tu ? Prostule, înfumuratule, copilandru imbecil !

— Ascultă-mă, te rog...

— Adio, i-o tăie scurt Sofia și își urmă drumul.

Prea dure cuvintele adresate tînărului. O reacție ofensivă inutilă, ar fi putut refuza propunerea așa cum făceau și alți trecători, politicos, sau cel mult cu un zîmbet de îngăduință. La urma urmei băiatul era de bună-credință, cu ce drept îl insulta ea, cu ce drept îi rănea în ce avea el mai bun, probabil ? De bună-credință, de acord. Dar șefii ? Bradley o asigurase de nenumărate ori că șefii Ligii Anti-Vis erau o turmă de porci. Dar dacă Bradley mințea întotdeauna ?

Suspiciunea o chinuia de mai multe săptămîni. Toate acele discursuri din piețe, afișele de pe pereți, broșurile de propagandă, propunerea făcută în public în sensul experimentării raporturilor naturale cu activiștii Ligii... E posibil să fie totul o minciună ? Poate era și ceva adevăr în ceea ce susțineau oratorii și conferențiarii, poate că lumea era stricată pînă în măduva oaselor și numai cîțiva oameni luminați aveau ochi să vadă oroarea și să cîntărească atîta decădere.

Omul-insulă. La asta s-au mărginit. De-o parte clasa producătorilor, o clasă care deținea puterea și căreia îi aparținea și ea în calitate de actriță ; de cealaltă, armata supusă și oarbă a Consumatorilor, bărbați și femei, avizi de singurătate și de penumbră, viermi de mătase încolăciți în gogoașa propriilor lor vise, larve palide, slabe intoxicate de inactivitate.

Sofia se născuse în eprubetă. Ca toți ceilalți, dealtfel. Nu-și cunoștea mama. Milioane de femei mergeau o dată pe lună la Banca Vieții, milioane de bărbați ajungeau la orgasm în vis și depuneau sămînța la Bancă, unde era selecționată și utilizată după riguroase criterii genetice. Căsătoria era considerată o instituție arhaică. Sofia era fiica unui vis, a unui bărbat necunoscut și anonim care a posedat în vis o actriță. Orice bărbat peste patruzeci de ani putea să-i fie tată și orice femeie între patruzeci și optzeci, mamă.

Cînd era mai tînără, acest gînd o tulbura foarte mult, apoi, încetul cu încetul, s-a obișnuit. Dar în ultimul timp toate îndoielile și neliniștile adolescentei reveniseră, vulturi care se roteau în zbor, răbdători, în așteptarea momentului ei de slăbiciune. Cine era tînărul care o oprise în mijlocul străzii ? Un campion al umanității superioare, sau un naiv ?

Sigur, dacă i-ar fi spus : „Te-am recunoscut, Sofia. Te-am recunoscut în ciuda îmbrăcămintei standard și a ochelarilor negri..." Dacă i-ar fi spus : „Ești actrița mea preferată, obsesia tuturor zilelor mele..." Și dacă i-ar mai fi spus : „Vreau să te cunosc, așa cum ești, cum ești cu adevărat..."

Dar bădăranul ăla vorbise de datorie. Îi propusese să petreacă o noapte împreună numai ca să plătească în felul acesta un tribut noii presupuse moralități. Virtutea e obișnuință. Obișnuință, deprindere cu raportul natural. Iubiți-vă, bărbați și femei, uniți-vă cu abnegație ! Fiecare îmbrățișare a voastră va contribui la înfrîngerea totală și la descompunerea unui sistem nedrept. Uniți-vă, uniți-vă cu adevărat, bucuria sublimă a simțurilor nu va întîrzia să se manifeste ,o încîntare de sunete și lu-

mîni o să vă umple sufletul şi corpul o să vi-l proslăvească. Iar copiii noştri nu se vor mai alcătui în adăpostul rece al retortei, ci la căldura mărunţaielor. Oare nu asta predica omul cel gras de la tribună ?

Intră într-un magazin supraaglomerat, se apropie de tejgheaua lungă unde erau aşezate, în ordine, sute şi sute de onirofilme închise în elegante cutii de plastic. Îi plăcea să citească explicaţiile tipărite pe capac, să asculte discuţiile pe care, uneori, cumpărătorii le purtau între ei, sau sfaturile competente pe care vînzătorii aproape că le şopteau la urechile Consumatorilor nehotărîţi.

Citi cîteva titluri.

Singapore — Cîntăreaţa eurasiatică (Milena Chung-lin) fuge cu Consumatorul. Aventură în mediul interlop al portului, în ambianţa anilor 1930. Noapte de dragoste în sampang.

Bătălia — În persoana unui brav ofiţer, Consumatorul pătrunde în tabăra duşmană şi aruncă în aer depozitul de carburanţi. Bătălia finală, crudă şi victorioasă.

Extaz — Aviojetul particular al unei prinţese persiene, magistral interpretată de Sofia Barlow, se prăbuşeşte în Marele Canion. Prinţesa şi pilotul (Consumatorul) petrec noaptea într-o peşteră.

Descrieri mai detaliate se găseau în interiorul cutiilor. Nu exista pericolul ca aflarea conţinutului să provoace în Consumator diminuarea indicelui de apetit. Proiecţia mentală în amplex era însoţită de o amorţeală prin care amintirea faptelor contingente dispărea cu totul. Nu se putea şti, trăind prima scenă, ce o să se întîmple în a doua şi în următoarele. Nici dacă ai fi învăţat pe dinafară conţinutul, nici dacă ai mai văzut şi savurat acelaşi film de douăzeci de ori. Eul conştient, eul cel de toate zilele dispărea înghiţit de precipitarea solicitărilor venite din bobină : încetai să mai fii tu însuţi, pentru a-ţi accepta personalitatea, gesturile, vocea, impulsurile sugerate de film.

Un vînzător se apropie de ea, plin de solicitudine.

— Un sfat pentru un cadou.

Sofia îşi dădu seama deodată că în mulţimea de cumpărători ea era singura femeie. Acela era raionul pentru bărbaţi. Se îndreptă spre tejgheaua opusă, amestecîndu-se printre femei de toate vîrstele, şi zăbovi în faţa fotografiilor bătătoare la ochi ale actorilor în vogă.

Spaţiul e al nostru — Un comandant de astronavă (actorul Alex Morrison) se îndrăgosteşte de doctoriţa de bord (Consumatoarea), schimbă ruta navei, debarcă echipojul pe un satelit al lui Jupiter şi pleacă împreună cu iubita. Croazieră galactică.

Tortuga — Anul 1650. Pirat galant (Manuel Alvarez) o răpeşte pe doamna de curte (Consumatoarea). Gelozie şi dueluri. Dragoste şi mare sub un cer de foc.

— Cum e ? întreabă o fată înaltă, planturoasă, strînsă într-o salopetă prea strîmtă pentru talia ei.

— Foarte captivant. Am cumpărat pe loc încă patru copii.

Cealaltă era totuşi neîncrezătoare. Îşi întindea gîtul peste tejghea, ridicată pe vîrful picioarelor ca să poată citi prezentările de pe cutiile mai îndepărtate. Spuse ceva încet, prietena ei răspunse şi mai încet. Sofia trecu mai departe, se opri cîteva minute la raionul de „clasici", aruncă o privire fugară spre fundul magazinului, unde bărbaţi şi femei se înghesuiau să cumpere aşa-zisele onirofilme convenabile.

Cînd era mai tînără, la şcoală, aflase că odinioară oamenii considerau tabú tot ce se referea la sex. Era cu totul nepotrivit să vorbeşti sau să scrii despre multiplele aspecte ale vieţii amoroase şi nici o femeie n-ar fi spus vreodată ceva străinilor despre dorinţele şi fanteziile ei sexuale. Existau fotografii şi publicaţii pornografice, multe dintre ele interzise prin lege. Cine şi le procura o făcea în ascuns şi întotdeauna cu un sentiment de vină sau de jenă, chiar şi atunci cînd cenzura îşi dădea viza. Dar la data cînd începea „sistemul", obiceiul primitiv al pudorii sexuale era deja cu totul dispărut. Pudoarea, dacă mai exista, o puteai întîlni în filmele destinate celor trecuţi de cincizeci de ani, filme în care Consumatorul seducea sau violenta o fetişcană împurpurată la faţă, tremurînd toată. În realitate dispăruse însă pînă şi pudoarea verbală. Oricine putea cere fără vreo urmă de ruşine sau de jenă un film erotic, tot aşa cum ar fi cerut orice alt film, de război sau de aventură.

Dar pudoarea propriu-zisă ? Care dintre cei ce se înghesuiau la tejghele să cumpere desfrîul în cutie ar fi avut curajul să se dezbrace în mijlocul mulţimii ? Cine nu s-ar fi îngrozit dacă ar fi fost obligat să suporte un raport sexual natural ? Desigur, activiştii din Liga Anti-Vis, foarte dezinvolţi în lansarea propunerilor, dar cine ştie dacă la fel de degajaţi în îndeplinirea a ceea ce ei înşişi considerau că este o datorie plictisitoare. Adevărul era că, bărbaţi şi femei, de aproape un secol păstrau o aproape completă castitate fizică. Singurătatea, penumbra dozată între cei patru pereţi şi un fotoliu cu amplexul anexat. Omenirea nu dorea altceva. În faţa atracţiilor superioare ale visului se stinseseră ambiţiile unei locuinţe confortabile, unor haine elegante, dorinţa de a avea o maşină sau alte comodităţi. De ce să te oboseşti să obţii lucruri reale cînd cu un onirofilm de cîţiva gologani puteai trăi timp de o oră ca un nabab, lîngă femei fascinante, admirat, servit, onorat ?

Opt miliarde de fiinţe omeneşti trăiau în locuinţe mizere, izolate în maghernţe sărăcăcioase, hrănindu-se cu concentrate vitaminizate şi cu făină de soia. Şi nu simţeau nici o nevoie de a consuma ceva cu adevărat. De la o vreme industria producătoare de bunuri de larg consum, nemaifiind rentabilă, fusese abandonată de către grupurile financiare ,care-şi investiseră fondurile în producţia de onirofilme, singura marfă ce avea într-adevăr căutare.

Privi în sus, în direcţia unui panou luminos, şi i se făcu greaţă de ea însăşi. Cifrele vorbeau clar, tabelul indicilor de vînzare era foarte elocvent. Ea era actriţa cea mai în vogă ! Onirofilmele cele mai cerute erau ale ei.

Sofia ieşi din magazin. O porni spre casă cu capul plecat, cu paşi înceţi şi lipsiţi de vlagă. Nu ştia ce să creadă despre mulţimea aceea de masculi care se mişca în jurul ei fără s-o recunoască. Erau sclavii, sau stăpînii ei ?

*
* *

Videotelefonul suna. Era o geană de lumină într-un abis de catifea neagră, un sunet prelung şi repetat de clopote, venind dinspre măreţele catedrale cu turlele scufundate în zorii palizi ai somnolenţei.

Sofia întinse mîna în căutarea receptorului.

Un şarpe roşu trecu în zig-zag pe ecran, zăbovi, păru că plesneşte, apoi dispăru făcînd loc imaginii lui Bradley.

— Ce-i ? zise Sofia cu vocea tulbure de somn. Cît e ceasul ?

— E amiază. Trezeşte-te, fetiţo, trebuie să pleci la San Francisco.

— La San Francisco ? Spune, ai înnebunit ?

— Avem un contract de coproducţie cu Norfolk, Sofia. Ar fi trebuit să pleci lunea viitoare, dar timpul e scurt. Te vor chiar acum.

— Dar sînt încă în pat, mi-e teribil de somn. O să plec mîine, Bradley.

— Îmbracă-te ! i-o reteză scurt directorul de producţie. Un avion al Companiei Norfolk te aşteaptă la aeroportul de vest. Nu pierde timpul.

Pufni. Munca asta suplimentară nu era în program, intenţionase să-şi petreacă ziua într-un repaos total.

Alunecă din pat cu ochii încă închişi, se dezbrăcă în baie cu gesturi încete, ezitante. Jetul parcă metalic al duşului rece o făcu să se cutremure. Se şterse, se îmbrăcă în grabă. ieşi din casă alergînd.

Cunoştea modul de lucru al Companiei Norfolk. Tipii ăia erau meticuloşi. Mai mult decît Bradley. Mereu gata să găsească defecte chiar şi în scenele cele mai bune.

Elitaximetrul o lăsă la intrarea în aeroport după opt minute. O luă spre poarta care conducea la pista avioanelor particulare şi privi în jur, în căutarea aviojetului.

Pilotul apăru pe neaşteptate dinspre hangare şi-i ieşi înainte cu pasul elastic.

— Sofia Barlow ?

Era înalt, blond, bronzat, avea o faţă ce părea rumenită în cuptor.

— Sînt Mirko Glicoric, de la Compania Norfolk.

Sofia nu zise nimic. Pilotul nu binevoi să-i arunce nici o privire, vorbea fixînd un punct oarecare al cîmpului cu doi ochi reci, agresivi, de o frumoasă culoare cenuşiu-antracit. Luă geanta Sofiei şi porni repede în direcţia pistei centrale, unde aparatul Companiei Norfolk era deja pregătit de decolare. Sofia se străduia să se ţină de el.

— Hei ! exclamă, opintindu-se ca un cal pursînge. N-ai putea merge puţin mai încet ?

Pilotul își continuă mersul fără să se întoarcă.

— Sîntem în întîrziere, zise pe un ton netulburat. Trebuie să fim la San Francisco peste trei ore.

Gîffiia cînd ajunse la avion.

— Ai ceva împotrivă să intru prima ? întrebă Sofia.

Pilotul dădu din umeri. O ajută să urce, se așeză la bord și așteptă semnalul din turnul de control.

Ea privea în jur, plină de curiozitate, puțin timorată în fața cadranelor și a pîrghiilor tabloului de bord. Pilotul fluiera, nerăbdător. Sofia scotoci în punga scaunului și scoase cîteva reviste. Erau vechi, de mai multe săptămîni, cîteva de anul trecut, mototolite. Pe toate copertele apărea imaginea ei. Era și un catalog, îndoit la pagina ce prezenta filmele în care Sofia figurase ca interpretă principală.

— Sînt ale tale toate astea ?

Pilotul nu răspunse. Privea înainte, țeapăn. Decolarea fu lentă, Sofia nici n-o simți, aruncă o privire pe ferestruică și își reținu cu greu un „ah !" de încîntare : o mare de case se întindea sub ei, iar jos, la orizont, ca o pleoapă pufoasă, se deschidea cochilia cenușie a cîmpiei.

— Sînt ale tale ?

Pilotul întoarse capul. O mișcare imperceptibilă, o privire scurtă. Apoi deveni iar rigid.

— Da, zise printre dinți.

Ea încercă să ascundă plăcerea pe care o simțea întotdeauna cînd își vedea recunoscut farmecul.

— Cum ai spus că te cheamă ?

— Glicoric, bombăni pilotul. Mirko Glicoric.

— Ești rus ?

— Iugoslav.

Îl studie cîteva clipe. Buzele strînse și crispate, profilul drept, tăios... Mirko părea sculptat în stîncă, mut, inert. Sofia își pierdu răbdarea.

— Pot să te întreb ceva ?

— Spune.

— La început... La aeroport. M-ai întîmpinat și ai întrebat : „Sofia Barlow ?" De ce ? Mă cunoști, nu ? Revistele astea și catalogul... Pariez că ești unul din admiratorii mei. De ce te-ai prefăcut că nu mă cunoști ?

— Nu m-am prefăcut. Să te văd în persoană e altceva. În cele din urmă te-am recunoscut fiindcă știam că trebuie să apari dintr-un moment în altul la intrarea în aeroport. Dar în mijlocul mulțimii, nu. Ai fi trecut neobservată.

Sofia își aprinse o țigară. Poate că pilotul avea dreptate, în mijlocul mulțimii nimeni n-ar fi remarcat-o, chiar fără ochelarii aceia negri. Simți un soi de ciudă pe bărbatul care ședea lîngă ea. Încercă să-i vorbească din nou. Mirko era impenetrabil, nepăsător.

— De ce nu treci pe automat ? zise Sofia. Mă plictisesc, Mirko. Spune-mi ceva.

Pilotul rămase impasibil. Clipi de două-trei ori și își împinse bărbia înainte.

Sofia îl apucă de braț.

— Mirko ! Fă ce-ți spun, treci pe automat și haide să fumăm o țigară împreună.

— Prefer să conduc eu.

— Imbecilule !

Își aprinse încă o țigară, apoi alta, de la mucul celei dintîi, răsfoi revistele, maltrată paginile pradă unei nervozități necontrolate. Începu să fredoneze ceva, bătu cu piciorul în pardoseala de cauciuc a cabinei, pufni, se agită, se prefăcu că se simțea rău cu adevărat.

Mirko scotoci în buzunarele salopetei de zbor și îi întinse o pastilă.

Sofia păli.

— Imbecilule ! repetă. Nu vreau să mai stau aici, mă duc în spate.

Cămăruța care se afla înapoia cabinei de pilotaj era primitoare. Avea un divan, un pat rabatabil, o măsuță și un bar.

Își turnă de băut. Un pahar de brandy, adînc, pe care-l înghiți cu sorbituri mari. Imediat își turnă altul, în timp ce contururile obiectelor începură să tremure într-o ceață al băstruie, deasă și îmbietoare. Se apropie de divan, gîndindu-se la Mirko, un Consumator ca toți ceilalți, un imbecil. Ardea de nerăbdare să ajungă la San Francisco, să facă filmul și să se întoarcă la New York.

De data asta înghiți cu greu băutura. Cînd puse paharul pe măsuță, rămase o clipă ca leșinată. Simți că e împinsă spre divan, simți un gol sub ea, ca atunci cînd ascensorul pleacă brusc. Văzu paharul alunecînd de pe masă, căzînd... Apoi, o durere în spate, o lovitură în frunte și ceață, baloane roșii și albastre, un uruit de motoare înnebunite.

— Mirko ! strigă ridicîndu-se. Ușa care ducea în cabina de pilotaj părea înțepenită. Apăsă mînerul îndărătnic împinse cu greu portița, clătinîndu-se. Un gol în piept, un moment de echilibru, absurda senzație de imponderabilitate. Văzu spatele lui Mirko, mîinile lui crispate pe manșă și norii care veneau spre ei ca niște aburi de vis.

Acum Mirko vorbea. Țipa la ea, nu-și dădea seama de ce. Se prăbuși pe spătarul scaunului, strînse dinții în așteptarea izbiturii.

Aviojetul cădea în spirală.

Cînd redeschise ochii, văzu un nor alb în mijlocul cerului. Un vultur se rotea în înălțimi. Era întinsă, culcată pe spate și simțea pe frunte ceva umed și răcoros. Ridică un braț, își atinse fața, tîmplele, își luă batista umezită de pe frunte și se întoarse pe-o parte.

Mirko stătea în picioare, lîngă epava avionului. În fundal, un uriaș perete de stîncă roșie dădea peisajului agresivitate.

— Cum s-a întîmplat ? întrebă cu o voce stinsă.

Pilotul își desfăcu brațele.

— Nu știu, zise scuturînd din cap, nu reușesc să pricep. Dintr-o dată aparatul n-a mai răspuns la comenzi, a pierdut înălțime, căzînd în vrie. Numai printr-un miracol am reușit să-l controlez iarăși, dar era prea tîrziu. Uite cum a alunecat, înainte de a ne izbi de stîncă.

Sofia se ridică, masîndu-și umărul lovit.

— Și acum ? Ai habar unde am căzut ?

Mirko își lăsă ochii în jos.

— Asta-i Marele Canion, zise. Ne găsim într-o trecătoare laterală, zona e una dintre cele mai inaccesibile, izolată, însă Bright Angel Trail nu poate fi prea departe...

Sofia holbă ochii.

— Marele Canion ?

Rămase cîteva clipe interzisă, apoi izbucni într-un hohot de rîs.

— Marele Canion ! repetă. Asta-i bună ! E incredibil.

— Ce e incredibil ?

— Nu face pe prostul, Mirko. Defecțiunea motoarelor, aterizarea forțată, aici, tocmai în Marele Canion... Totul e ca în filmul pe care l-am turnat anul trecut : *Extaz*, ți-l amintești, așa-i ?

O bănuială îi trecu repede prin minte.

— Ia spune, zise supărată, chiar n-ai făcut-o intenționat ? Sînt prea multe amănunte care coincid. Tu ești pilot într-adevăr, eu nu sînt prințesă persiană, dar sînt Sofia Barlow. Voiai să fii cu mine, nu-i așa ? Voiai să rămîi cu mine, ca în film.

Mirko își umflă pieptul ,indignat. Îi întoarse spatele, se apropie de avion și, îndepărtînd tăblăria îndoită, intră cu greu înăuntru. Aruncă afară o grămadă de lucruri, două pături, vasul de plastic pentru apă, o cutie cu hrană sintetică, lanterna. Ieși din cabina zdruncinată cu o sticlă de brandy într-o mînă, iar în cealaltă ținînd o aparatură greoaie.

— Să mergem, zise. Ia cît poți mai multe lucruri.

Sofia îl privi năucă.

— Unde să mergem ?

— Sper că n-ai de gînd să putrezești între bolovanii ăștia ! Trebuie să ajungem în canionul principal. Phantom Ranch nu poate fi mai departe de cincizeci de mile. dar mai găsești cîte-un prostănac de turist nostalgic care se aventurează spre vest să fotografieze panorama.

— Ai încercat să comunici prin radio ?

— Aparatul s-a stricat. Grăbește te ! Ia-ți lucrurile de care ai neapărată nevoie și vino.

Mergea repede, cu pasul lung, elastic. Își vîrî sticla de brandy în geanta care îi atîrna la nivelul coapsei și mergea cu spinarea ușor încovoiată sub greutatea păturilor unde înfășurase o baterie de acumulatori și cutia de metal ce atîrna greu.

Sofia îl urma țopăind, cu alimentele și vasul pentru apă.

Se opriră după o jumătate de oră. Sofia gîffiia, privirea ei era imploratoare. Mirko privea fix înainte. Era limpede că femeia era pentru el o povară, clasica ghiulea prinsă de picior și de care s-ar fi debarasat bucuros.

— Mergi prea repede, Mirko.

Bărbatul se uită la cerul plin de nori amenințători.

— Haide, zise. Peste vreo două ore va fi întuneric beznă.

Cînd ajunseră în canionul principal, abia se mai vedea. Mirko îi arătă o parte a peretelui stîncos, roșumaroniu ca o hîrtie arsă.

— Peștera, spuse buimăcit.

— Peștera, repetă Sofia. Exact ca

în film. Totul e ca în film, Mirko!

O ajută să urce povîrnișul. Puse jos legătura, pe pragul pîlniei întunecate care se deschidea în stîncă.

— Nu-ți fie teamă, zise. Mă întorc repede.

Îl văzu cățărîndu-se pe stîncile abrupte, de gresie și bazalt, smulgînd arbuștii uscați și făcînd din ei legături pe care le tîrî la intrarea în grotă.

— Îndată o să se facă frig, spuse. Ne trebuie foc.

Aprinse lanterna și cercetă caverna. Avea vreo cincisprezece metri lungime și de pe la jumătate o cotea aproape în unghi drept. Așeză legătura de vreascuri tocmai la cotitura galeriei și aprinse focul cu o bucurie sălbatică.

Mîncară în liniște în grota cu lumini și umbre, sub uriașa aripă tremurătoare a unui liliac.

— Am desfăcut legătura, zise Sofia. În timp ce adunai vreascuri. Am văzut ce ai înăuntru. Un amplex! Ce nevoie era să-l cari după tine?

— Costă o sută douăzeci de „bătrîne", răspunse Mirko. Pentru tine, o actriță, e o nimica toată. Dar eu trebuie să lucrez trei luni ca să cîștig atîta, înțelegi?

Luă cutia metalică și pe cea cu bobinele.

— Ei! făcu Sofia mirată. Ce faci?

— Mă duc în fundul grotei. Am dreptul să mă izolez, nu?

— Da, însă de ce cu amplexul? Ce vrei să faci, Mirko?

Bărbatul pufni. Cînd Sofia apucă cutia cu bobine și o deschise, nu se împotrivi. O lăsă să se uite, pasiv, cît avea chef, să citească prezentările de pe casetele de plastic.

— Dar sînt filmele mele, Mirko! Dumnezeule, sînt aici toate! *Ceruri albastre*, *Seducție*, *Aventură în Ceylon*... Ai și o matriță, matrița filmului *Extaz*. E filmul tău preferat, nu-i așa?

Mirko lăsă ochii în jos fără să răspundă. Sofia închise cutia. O matriță era un lux pe care puține persoane și-l puteau permite. Onirofilmul obișnuit, odată vizionat, trebuia să-l arunci, pentru că trecînd prin punctele de recepție ale amplexului se demagnetiza. Matrița, în schimb, era eternă, absolut indestructibilă. Și costa o avere tocmai din cauza asta.

— Cînd ai cumpărat-o? întrebă Sofia.

Bărbatul ridică din umeri, plictisit.

— Termină! zise. Ești de o curiozitate bolnăvicioasă. Ce vrei să afli de la mine? Filmele tale se vînd în miiloane de còpii, pentru milioane și milioane de Consumatori. Eu sînt unul dintre ei. Am achiziționat o matriță a filmului *Extaz*. Ei bine? Ce găsești neobișnuit în asta? Filmul ăsta mi-a plăcut în mod deosebit. Eu...

— Continuă, zise Sofia strîngîndu-l de braț.

— Nu trece o zi în care să nu-l vizionez, declară pilotul pe un ton tăios. Și acum, dă-te la o parte, încearcă să dormi, pentru că imediat ce se face ziuă va trebui să pornim la drum lung. Eu mă duc în fundul grotei.

— Cu amplexul?

— Da, pentru Dumnezeu! De ce te amesteci? Vreau să vizionez filmul în liniște.

Sofia înghiți în sec. O cuprinse un sentiment neașteptat, de frustrare, ca și cum deodată n-ar mai fi avut nici un rost să trăiască. Imposibil, se gîndea, ce se întîmplă cu mine? Ce vreau, de fapt, de la bărbatul ăsta care are o mie de motive să nu mă învrednicească nici cu o privire?

Simți nevoia să-l rănească, să-i arunce în față insulte dure, să-l pălmuiască. Dar imaginea unui Mirko care o îmbrățișa învinse barierele inhibiției și îi încinse mintea.

— Sînt aici eu, se surprinse spunînd cu o voce ademenitoare.

Mirko se întoarse brusc.

— Ce-ai spus?

— Am spus că sînt eu aici. Mirko, în noaptea asta n-ai nevoie de bobine.

— N-am nevoie de ele?

— Nu. Mă poți avea pe mine, ca în vis. mai bine decît în vis...

Mirko începu să rîdă.

— Nu-i acelasi lucru, zise. Și, te rog, nu fi ridicolă cu discursurile astea de militant. Anti-Vis. Ai chef de glumă?

— Îți repet că îți stau la dispoziție.

— Iar eu îți repet că nu-i același lucru.

— Mirko! imploră femeia ca scoasă din minți. Tu ai nevoie de mine, în fiecare zi îți conectezi matrița și visezi, visezi, continui să visezi caverna asta, focul aprins, continui să visezi sărutările mele, corpul pe care acum ți l-am oferit. Totul e ca în film, imbecil blestemat ce ești! Ce mai aștepți de nu mă iei în brațe? Pot face pentru tine tot ce dorești, pot s-o fac eu, s-o fac cu adevărat...

O clipă Mirko păru indecis. Apoi scuturâ din cap și se îndreptă spre fundul cavernei.

— Mirko! strigă ea exasperată. Sînt Sofia Barlow! Sofia Barlow, înțelegi?

Își trase fermoarul salopetei. Umerii îi alunecară afară, își scoase furioasă îmbrăcămintea și o aruncă la pămînt.

— Privește-mă! strigă.

Era pasiunea, flăcări roșii și verzi care dansau frenetic și suav, o aromă pătrunzătoare de pădure primordială. Văzu mîinile bărbatului, strîngea pumnii, buzele îi tremurau ca într-o lungă, extenuantă suferință.

Mirko ezită încă o clipă, apoi aruncă bobinele în foc și veni spre ea.

* * *

Întîi lumina albastră, urmată de cea roșie. Apoi iar cea albastră. Cînd bobina se termină, întrerupătorul se declanșă automat.

Sofia își scoase casca amplexului. Avea tîmplele umede, inima îi bătea dureros, mîinile și picioarele îi tremurau. Mai ales mîinile. Nu reușea să și le stăpînească. Niciodată în viață nu trăise un „vis" cu atîta intensitate, un onirofilm care-i impusese să fie ea însăși. Trebuia să-i mulțumească lui Bradley, imediat.

Îl chemă la videotelefon. Dar în fața directorului de producție cuvintele i se opriră în gît; se bîlbîia, extrem de emoționată. Pînă la urmă izbucni în plîns.

Bradley așteptă, răbdător.

— Un mic cadou, Sofia. O nimica toată. Cînd o actriță ajunge la apogeul carierei sale, are dreptul la destule alte recompense. Și le vei avea, Sofia. Vei primi toate satisfacțiile care ți se cuvin. Fiindcă sistemul e perfect. Ireversibil.

— Da, Bradley. Eu...

— O să-ți treacă, Sofia. Li se întîmplă tuturor actrițelor, mai devreme sau mai tîrziu. Ultimul obstacol de trecut e întotdeauna vanitatea, te-ai gîndit și tu că un bărbat ar putea să te prefere visului, ai căzut în erezia cea mai periculoasă, însă noi ne-am dat seama și am luat măsuri. Darul ăsta. Matrița aceea te va ajuta să-ți depășești momentul de criză.

— Da, Bradley. Mulțumește tehnicienilor, operatorului, regizorului, mulțumește tuturor celor care au participat la realizarea onirofilmului. Mai ales actorului care a interpretat rolul pilotului...

— E unul nou, un băiat dintr-o bucată...

— Mulțumește-i. Am petrecut clipe minunate. Îți mulțumesc și ție, Bradley. Îmi închipui cît timp și cîți bani v-a costat filmul ăsta. E perfect. O să-l păstrez pe raftul de onoare al onirotecii mele.

— Prostii, Sofia. Tu aparții elitei. Îți poți permite onirofilme personale pe măsură. Noi, producătorii, ne putem permite cu toții. Sîntem mereu ajutați, pe rînd, nu? Un lucru însă aș vrea să ții minte.

— Ce anume, Bradley?

— Matrița aceea. E mai mult decît un cadou ,e un avertisment.

— De acord, Bradley. Cred că am înțeles.

— Nu cumva să uiți. Nimic nu poate întrece visul. Și numai în vis te vei putea iluziona în sens invers Sînt sigur că după cinci sau șase vizionări vei înțelege tot ce trebuie să înțelegi și vei arunca matrița aceea.

Consimți, printre lacrimi.

— Ne vedem mîine, în cabina de probă.

— Bine, în cabina de probă. Noapte bună, Bradley.

— Noapte bună, Sofia.

În românește de
Doina OPRIȚĂ

Ultima ființă imperfectă

de REGINA MIKLOS

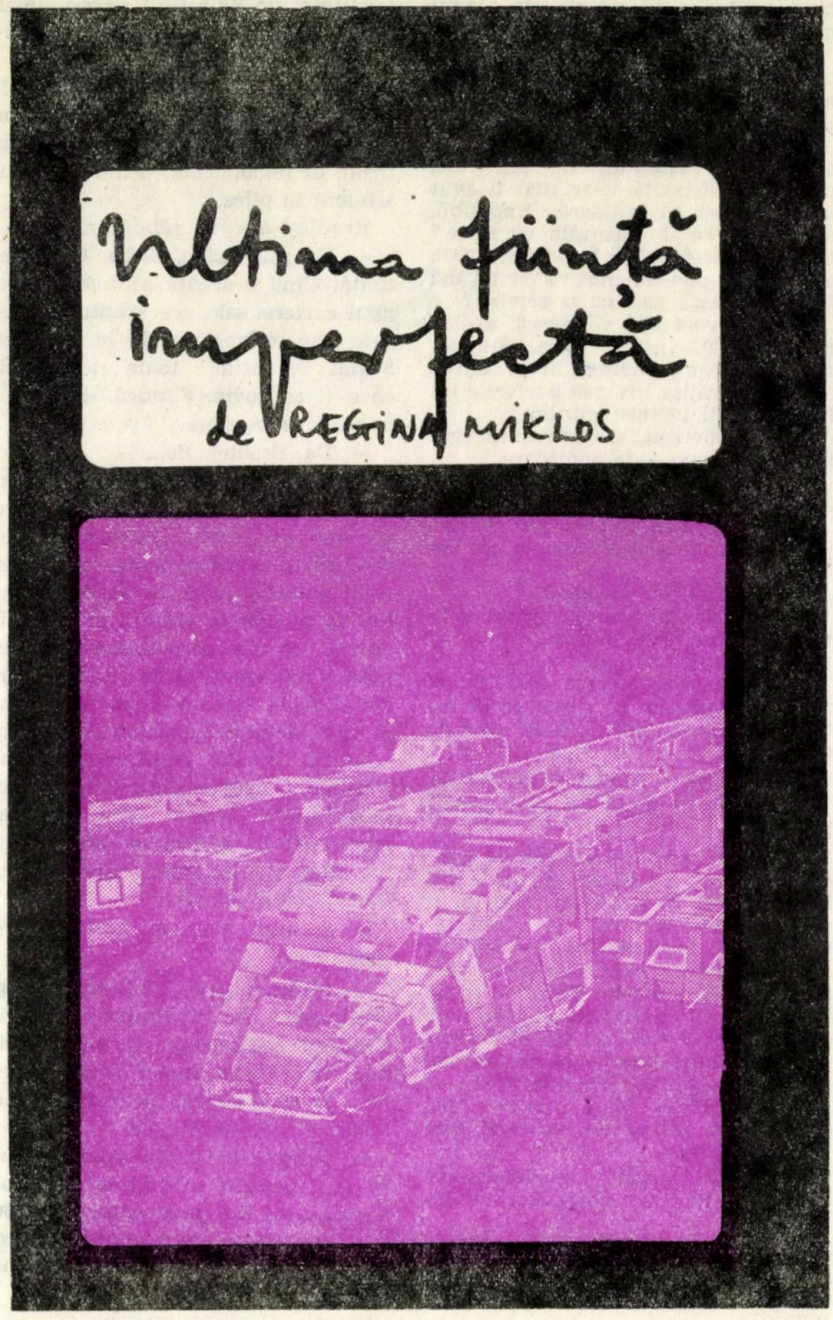

În cursul zilei, jaluzelele, confecționate din pînză groasă, vopsită într-un cafeniu aproape negru, erau trase închizînd ermetic orice fantă care ar fi permis pătrunderea luminii naturale : prea mult soare ar fi decolorat covorul și cuvertura de pat, cusute din același material cafeniu. De altfel, se știa de mult timp că ultravioletele provoacă — pe lîngă alarmanta rezistență față de viruși și microbi — o prea mare acumulare de energie fizică și psihică. Cancerul pielii, care nu era nici dureros, nici mortal, dar necesita tratamente costisitoare, era provocat mai ales de soarele amiezii.

Seara și-n cursul nopții era firesc să ținî jaluzelele trase — acest obicei devenise o tradiție păstrată cu rigurozitate din tată-n fiu.

Tatăl stătea la masa din sufragerie și răsfoia ziarul. Din cînd în cînd, citea cu glas tare, emițînd lungi „o"-uri, cînd mai înalte, cînd mai joase. Ascultîndu-l, mama ridica sprîncenele pînă aproape de rădăcina părului, astfel, după un exercițiu îndelungat, sprîncenele ei stăteau tot timpul ca două acoperișuri țuguiate deasupra ochelarilor, exprimînd o continuă uimire.

Știrile citite de tatăl exemplar se refereau la ora exactă, sfatul calculatorului și formule chimice culinare. În rest, ziarul editat printr-un sistem de computere specializate, conținea „tablouri" de puncte, icsuri, linii și cîteva ilustrații care-ți provocau reconfortante iluzii optice. De pildă, niște bare care privite din dreapta erau în număr de patru, iar din stînga însumau exact trei. Cercul privit o vreme fix se dovedea a fi o stea cu cinci brațe. Două dreptunghiuri îmbinate se dezvăluiau, după o contemplație, ca fiind nenumărate. Dacă după lectura ziarului priveai întinderea netedă, uniform colorată a covorului, descopereai și acolo nenumărate și dinamice îmbinări de cercuri, elipse, triunghiuri. „Adevărata viață — spunea deseori tatăl cititor — începe cu cifrele, cu formulele și cu figurile precise, geometrice".

Fiul, urmașul demn al familiei sale, asculta clipind rar și lent, privirea lui opacă se prelingea printre obiecte și sunete ca saliva unui bătrîn fără dinți. Trupul lui alb și moale se lăsa răsucit, înghesuit printre sfere, unghiuri echivalente și drepte paralele care se-ntîlnesc într-un punct.

Mama, lîngă sobă, croșetînd forme geometrice, asculta cu admirație comunicarea armonioasă dintre membrii familiei sale. Mîinile ei harnice aveau în loc de degete exact zece ace demontabile. Arta ei era de a face din ghemele negre, forme strălucitoare care provocau fermecătoare iluzii optice.

Fetița lor, ultimul descendent, cu trupul numai din oase acoperite de o piele transparentă, era zvăpăiata casei. Țipetele ei, uneori, vai !, de-a dreptul articulate, mișcările voluntare, aerul ei de curiozitate și nemulțumire provocau îngrijorarea mamei, îngîndurarea tatălui și panica fratelui. Dar mai ales faptul că uneori avea curiosul obicei de a-și da capul pe spate ridicîndu-și colțul buzelor, scoțînd, cu gura ușor întredeschisă, un fel de hohote neînțelese, li s-a părut cea mai penibilă reacție și, după o îndelungată computerizare, au aflat diagnosticul : „veselie, ris" (vezi, *Dicționarul enciclopedic și galactic exhaustiv și computerizat al secolului XX înaintea erei noastre,* pagina XYH). Pentru această anomalie genetică tratamentul nu fu găsit de tatăl cititor.

Hrana familiei era suficientă și bine dozată penrtu fiecare zi. Conținea procentul de proteine, glucide și lipide prevăzut în codul vieții cotidiene. Un sol de lichide reci potoleau cu desăvîrșire, dar mai ales preveneau cu precizie, chiar și cele mai neașteptate pofte.

După ce copiii erau trimiși la culcare și prin aplicarea unor scurte și intense șocuri electrice treceau de-ndată într-un somn profund, fără vise, cei doi adulți se așezau în fața unui ecran cu diagonala calculată în funcție de programul preferat. A fost greu doar pînă s-au hotărît dacă vor urmări jocul de lumini și umbre provocat de mișcarea Lunii între Pămînt și Soare sau rotirea unor spirale în jurul altor spirale și inele. Prima variantă era riscantă, căci orice defecțiune sau alterare a mișcării celor trei planete putea provoca neplăcuta situație de a nu avea ce viziona într-una din seri. Cea de a doua variantă avea, după cum bine afirmase

mama, o tentă pornografică. Bineînțeles că exista și varianta a treia : rostogolirea unor bile de aceeași dimensiune și culoare, pe un plan înclinat. Ritmul rostogolirii, densitatea bilelor erau constante și se aflau sub controlul unui creier specializat în acest sens. Familia a decis că a treia formulă se potrivea cu preocupările, cu aspirațiile sale, ca urmare au depus o cerere în formă de bilă. Acum, seară de seară puteau urmări în tihnă programul lor preferat.

După timpul regulamentar acordat vizionării, fericita pereche urma să se culce. Și se culcau. In urma unor examinări îndelungate li s-a prescris un pat comun. Erau obosiți, dar, conform programului, o dată pe săptămînă, își adresau unul altuia cîteva șoapte încărcate de icsuri și puncte de suspensie, după care se-ncolăceau apatici și culcați imitînd sferele care erau bare și dreptunghiurile care puteau fi de fapt bile. Iluziile optice se prelungeau și-n somn, căci spre fericirea lor, scăpaseră de dubioasele coșmaruri în care vedeau scurte imagini cu o plajă scăldată-n soare, cu ramuri înfrunzite și înmugurite, cu fluturi colorați și vii, cu zborul lin al porumbeilor. Dar aceste abateri, calculate de altfel după formula „abaterii standard" erau prevăzute și se aflau pe cale de dispariție totală.

La o oră cînd toată familia dormea scufundată-ntr-o pace paradisiacă, fetița se trezi pe neașteptate și se mișcă încet încet încercînd să coboare din pat. La fiecare mișcare, oasele ei se ciocneau emițînd sunete de zurgălăi s fluiere. Părăsindu-și patul alcătuit din electrozi, tranzistori și sîrme de diferite grosimi, fetița se apropie de patul părinților : tatăl părea scufundat în contemplarea unei bile, mama, cu acele deșurubate alături, dormea cuprinsă de uimire.

Se-ndepărtă și acum auzea un ciocănit înfundat, zgomotul unui obiect metalic lovit de un obiect solid („de pildă" – își spuse fetița, zîmbind în taină – „zgomotul unui vîrf de ac lovit de geamul unei ferestre-prin-care-se-vede !"). Pentru prima oară înaintă spre locul unde părea să fie o ușă – în cazul în care nu era tot o iluzie optică. Speriată, dar tremurînd și de curiozitate, se apropie de dreptunghiul pe care apăruse o mică pată de lumină. Pe măsură ce avansa vîrful strălucitor îi străpunse sternul, apoi spațiul fragil dintre două vertebre și, în cele din urmă, nici nu se mai zbătu, se destinse de tot și cu pupile congelate privi cum de fereastra-prin-care-se-vede se lipește eticheta „ultima ființă imperfectă de pe planetă".

În românește de
Maria MAILAT

Dimitrie Cantemir

Tot capul și sfîrșitul filozofiei este : Cineva pre sine, ce este, se cunoaște.

Cine-i mai cu multe vrednicii, veri din fire, veri din osteninţă împodobit, acela mai mare cinste trebuie să aibă.

Piatra din zidire cu vremea iară în zidire se pune.

Binefacerea„ cu cît este mai la primejdie și cu cît este mai curînd, cu atît mai bună și mai primită este.

De multe ori bucuria mare glasul astupă și ciuda peste măsură mintea risipește.

Pisma veche ca și cariul în inima copacului.

Mîndria, de tot oarbă fiind, precum peste cei mari, așa și peste cei mici dă.

Cel ce cu sufletul aievea în față își poftește lauda, nici o deosebire nu are de la cel carele prin gurile tuturor pre drept se hulește.

Sula de aur zidirile pătrunde și lăcomia își vinde neamul și moșia.

Vrajba neprieteniei, ca piatra cu var lucrată, pînă în 40 ani fierbe.

Femeia vicleană întîi din minciuna cuvîntului, apoi din vicleșugul lucrului se vădește.

Cu cît zlătarul mai mult în oală fierbe aurul, cu atît mai lămurit iese.

Tăcerea capul filozofiei este.

Mai pre lesne este soarelui răsărit razele luminii de pe fața pămîntului a-și spori, decît adevărul în veci cu minciuna a se acoperi.

Cine spune minciuna întîi obrazul își rușinează, iar mai pre urmă sufletul își ucide.

Pierderea vremii bune este maica și sămînța vremii rele.

Fericirea grabnică curînd obosește.

Norocul de multe ori cu un ochi ride, cu altul plînge ; cu o mînă trage, iar cu alta împinge.

* * *

Semnul înțelepciunii este : ca din cele văzute sau auzite, cele nevăzute sau neauzite a adulmeca ; și viitoarele din cele trecute a judeca.

Un nebun o pietricică în fundul mării aruncă, pe care o mie de înțelepți să o scoată vrednici nu sînt.

Toată prostimea lucrurile văzînd, precum le știe ; iar filozoful din ce și pentru ce așa sînt, cunoaște.

Știința înțelepciunei nu în scaune trufașe și înalte, ci în capetele plecate și învățate locuiește.

Din lauda gurilor multe, înțelepții ca albinele de fum fug.

Sufletele înțelepte se pleacă chiar și în fața dreptei socoteli a vrăjmașilor.

Precum peștele în mare, așa înțeleptul în lume : nici moșie, nici înstrăinare.

Pre cît este de folos la vremea de trebuință cuvîntul cuvios, cu atîta este de neputincios cuvîntul aceluia carele, de nimeni neîntrebat, toturor dă sfat.

Toate apele dulci în Marea amară amărăsc și toate pîraiele turburi în Marea limpede se limpezesc.

Lucrurile mari și cei ce nu le știu le știu ; iar lucrurile mici și cei ce le știu nu le știu.

Pietrii rotunde din vîrful dealului puțină urnire îi trebuie.

In lucrurile grele întîi sfetnicii, apoi sfaturile a așeza trebuie.

Nebun corăbier s-ar socoti acela carele pînzele împotriva vîntului a deschide ar îndrăzni.

Mihai Eminescu

Adevărul este stăpînul nostru, nu noi stăpînim adevărul.

Amiciția se-ntemeiază pe stimă, prin urmare pe calități ale sufletului. Amorul, pe calități ale corpului. Pentru o persoană cu suflet frumos putem avea multă amiciție – amor nu. Sărutarea pe care regina Margareta de Scoția a dat-o învățatului însă urîtului Alain Chartier a fost numai o grimasă.

Artele și literatura frumoasă trebuie să fie oglinzi de aur ale realității în care se mișcă poporul, o coardă nouă, originală, proprie pe bina cea mare a lumii.

Un caracter drept, viteaz și generos se moștenește și e o mare calitate politică, pe cînd inteligența se poate recruta din tot ce produce mai bun o generație, ea e aliata naturală a acestor caractere, dar din nefericire nu se moștenește cu atîta siguranță.

Nivelul culturii generale a naţiei nu-l poate ridica nimeni cu umărul – timpul şi munca umplu neajunsurile.

Fiecăruia-i dată de natură măsura de minte, pe care a fost s-o aibă. Educaţia poate să dezvolte puterile minţii existente, nu poate pune însă ceea ce nu-i.

Cel mai temeinic instinct de onestitate îl au femeile într-adevăr frumoase. Cele urîte ar vrea să fie, dar nu pot, cele frumuşele sunt totdeauna darnice.

O gîndire este un act, un cutremur al nervilor. Cu cît nervii se cutremură mai bine, mai liber, cu atît cugetarea este mai clară.

Adesea iau de la istorie, de la păzitorul ei cel posomorît al trecutului cheile lui de aur şi deschid porţile inimei mele.

A nu iubi nu-i nimica – a nu putea iubi e grozav.

Niciodată o vorbă nu poate înlocui o realitate, niciodată fraza culturii nu e echivalentă cu munca reală a inteligenţii, niciodată fraza libertăţii nu e echivalentă cu libertatea adevărată.

Titu Maiorescu

Cu cît se adaugă experienţa vieţii, cu atît pun caracterul mai presus de ştiinţă şi de talent.

Prima treaptă pe care ne înălţăm în lume e un altar de sacrificiu.

Păzeşte-te a doua zi după succes.

Numai durerea încheagă gîndurile şi le dă putere de-a pătrunde. Fulgii de zăpadă cad leneşi la pămînt, sloiul de gheaţă izbeşte.

Intr-un petec de grădină arunci sămînţa plantei şi te interesezi de florile ce ies. Şi să rămîi rece la înflorirea sufletească a elevilor tăi ?

Fereşte-te de a da sfaturi. Problema e prea grea şi responsabilitatea mare. Tu dai sfatul după propria ta natură. Aceasta însă rareori se potriveşte cu natura celui ce întreabă. Altfel spui tu, altfel înţelege el.

Adevărul cuprinde numai idei, pe cînd frumosul cuprinde idei manifestate în materie sensibilă.

Prin negura egoismului nu străbate lumina adevărului, nici căldura frumosului.

Înţelegerea răului este o parte a îndreptării.

Critica să fie şi amară, numai să fie dreaptă.

In fiecare om sînt cel puţin doi oameni : omul ideilor şi omul simţirilor (minte şi inimă). Vei greşi totdeauna dacă vei judeca pe om numai după ideile ce le exprimă, chiar dacă ai constatat că sînt adevăratele lui idei. Trebuie să aştepţi ocaziile de a-i constata adevăratele lui simţiri, cel puţin în problemele lui mai importante.

Omul trebuie înţeles ca un element de evoluţie. Să nu ne întrebăm ce este cineva. Să ne întrebăm ce devine...

Unde e o necesitate trebuie să fie şi o posibilitate.

Mihail Sadoveanu

Cine e atent vede şi aude pururi altceva ; fiecare fracţiune a vieţii îşi schimbă perspectivele necontenit – şi în sine şi în raport cu noi.

Se înşeală cine crede că o priveliştе e aceeaşi văzută în aceleaşi condiţiuni : că răsăriturile, amiezile şi amurgurile se repetă ; că clipele curg monoton.

Vînatul îşi are poezia lui ; dar această poezie e legată de clipă şi piere cu clipa. Amintirea ei e un surogat bun pentru poeţi.

Pentru oamenii de rînd e trebuinţă să se găsească cea mai potrivită alcătuire ca să se teamă şi să nu se mănînce unii pe alţii ca fiarele.

Dacă e necesar să fim noi într-adevăr, e neapărat necesar să rămînem în contact cu părinţii noştri, cu aceşti păstori simpli.

Fiecare zi, şi fiecare ceas, şi fiecare pas cuvine-se a le plini după datini. Aşa au trăit părinţii noştri în miile de ani, – aşa se cade să trăim şi noi.

Viaţa e mai bună pentru noi cînd e împodobită de un vis ori de un cîntec.

Aşa-i cinstit şi frumos, ca celui ce-ţi face bine să-i faci şi tu bine pentru binele ce l-ai primit, şi aşa trebuie să facă oamenii între dînşii.

Cel ce radiază în juru-i intenţii bune şi iubire nu poate fi privit decît cu simpatie şi cu braţele deschise.

Omul care vorbeşte şi rîde în cea mai dintîi clipă cînd te-a văzut nu are pentru sine nici viclenie, nici ascunziş.

Multe-s năvălirile valurilor mării, multe-s suflările cele calde ale apelor şi ale focului, greu lucru-i sărăcia, grele-s şi alte nenumărate rele, dar nimic nu-i aşa de greu ca muierea cea rea !

Nu pregeta să dai dragoste şi înţelepciune semenilor tăi.

Fără prieteni, viaţa n-ar preţui decît prea puţin.

Nicolae Iorga

Sufletele tari nu sînt cele răzimate pe multe proptele, ci acelea care stau numai pe temelia lor.

Orice lucrare aduce greşeli : greşelile sînt un îndemn spre a face mai bine ; vine o zi cînd lucrătorul moare zdrobit ; dar lumii i-a folosit şi munca lui şi durerile ce au adus o muncă nouă.

Dăruieşte semenilor tăi măcar zîmbetul de toate zilele ! Şi inima ta se va încălzi de dînsul de la o vreme.

Niciodată o cetate n-a fost cucerită cu un plan sau cu viclenie, ci cu vitejia celor dinafară sau cu prostia celor dinăuntru.

Eşti dator uneori să faci o greşeală, nu eşti dator niciodată să faci o prostie.

Vorba bună şi zîmbetul şi fapta binefăcătoare sînt raze ale soarelui răsfrînte în sufletul omului.

Oricine are dreptul să fie mîndru de strămoşii săi, dacă e în stare să-şi îndeplinească datoria de a-i imita.

Lumea se întemeiază pe dreptate, capătă căldura iubirii şi se luminează prin conştiinţă.

Nu răspunde răului prin rău decît după ce te-ai încredinţat că n-a fost o greşeală. Piatra de încercare e bunătatea.

Cînd un om ţi se pare aspru, gîndeşte-te totdeauna că o cetate întărită nu e şi o cetate duşmană.

Deprindeţi-vă a preţui pe oameni după faptele ce fac, nu după acele ce ar fi în stare să facă.

Cei care cer prietenia fără a o da în schimb sînt hoţi de suflete.

Pentru ca să-ţi recunoşti greşeala trebuie ca sufletul tău întreg să-i fi fost superior.

Gîndurile rele se alungă prin fapte bune.

George Enescu

Singurul progres care poate influenţa profund viitorul este cel care creşte din trecut.

Pentru mine, viaţa fără muncă nu-şi are raţiunea... Mulţumirea mea cea mai mare, singura mulţumire, este lucrul.

Omul este mai tare ca ursita.

Ceea ce e important în artă, e să vibrezi tu însuţi şi să-i faci şi pe alţii să vibreze.

Tinereţea nu este o perioadă a vieţii, e o stare de spirit, o calitate a imaginaţiei, o intensitate emotivă. Nu îmbătrîneşti din cauza anilor, ci pentru că dezertezi de la idealul tău ; bătrîneţea îţi brăzdează faţa, dar renunţarea la ideal îţi brăzdează sufletul.

Cel mai mult preţuiesc darul de a compune muzica şi nici un muritor nu poate poseda o fericire mai mare.

Ştiu din experienţă că cel mai bun, singurul mijloc de a cunoaşte pe cineva este să-l iubeşti.

A iubi este ceva grav. Şi mai ales definitiv.

Relaţii culturale trebuie să existe între toate popoarele iubitoare de pace, libertate, bună înţelegere şi frumos.

Menirea sfîntă a muzicii este să stingă urile, să potolească patimile şi să apropie inimile într-o caldă înfrăţire.

Arta viitorului va trebui să fie sinceră şi sinceră fiind, ea va corespunde năzuinţelor şi idealurilor estetice ale maselor...

Am fost fericit de cîte ori am putut dărui altora puţină bucurie.

Mihai BURDUJA

BABILONUL REVĂZUT

nuvelă de F. Scott Fitzgerald (fragmente)

Și unde-i domnul Campbell ? întrebă Charlie.

— Plecat în Elveția. Domnul Campbell e un om destul de bolnav, domnule Wales.

— Îmi pare rău să aud asta. Și George Hardt ? întrebă Charlie.

— Reîntors în America, plecat să muncească.

— Și unde-i Snow Bird ?

— El a fost pe-aici săptămîna trecută. În orice caz, prietenul lui, domnul Schaeffer e-n Paris.

Două nume familiare din lunga listă de-acum un an și jumătate. Charlie notă în grabă o adresă în carnetul său și rupse pagina.

— Dacă-l vezi pe domnul Schaeffer, dă-i asta, spuse el. E adresa cumnatului meu. Nu m-am instalat încă la un hotel.

Nu era total dezamăgit să descopere că Parisul era atît de gol. Dar lipsa de viață din barul Ritz era ciudată și prevestitoare de rău. Nu mai aducea nici măcar a bar american — simțea o bunăcuviință în el, dar nu ca și cînd acesta i-ar fi aparținut. Redevenise francez. Liniștea a simțit-o din momentul cînd a coborît din taxi și a văzut ușierul, de obicei într-un elan de activitate la această oră, flecărind cu un lacheu în livrea, la intrarea servitorilor.

Trecînd pe coridor, auzi doar o singură voce plictisită în încăperea odinioară gălăgioasă a femeilor. Cînd se întoarse la bar el străbătu cele douăzeci de picioare de covor verde cu privirea fixată drept înainte, după vechiu-i obicei ; și apoi, cu piciorul neclintit pe balustradă, se întoarse și cercetă încăperea, întîlnind în colț doar o singură pereche de ochi care se agitară în sus de pe un ziar. Charlie întrebă de barmanul șef, Paul, care în zilele din urmă ale creșterii prețurilor în acțiuni venise la muncă cu propria-i mașină făcută de comandă — coborînd totuși, cu delicatețea respectului, la colțul cel mai apropiat. Dar Paul era astăzi la casa lui de la țară, așa că Alix l-a informat.

— Nu, nu mai, spuse Charlie, o iau ușurel zilele astea.

Alix îl felicită :

— O luați destul de tare acum cîțiva ani.

— Am să mă abțin foarte bine, îl asigură Charlie. M-am abținut de data asta mai bine de un an și jumătate.

— Cum găsiți situația din America ?

— N-am fost în America de luni de zile. Am afaceri în Praga, reprezentînd acolo cîteva firme comerciale. Acolo ei nu știu despre mine.

Alix zîmbi.

— Îți amintești noaptea banchetului de licență a lui George Hardt de aici ? spuse Charlie. Apropo, ce s-a ales de Claude Fessenden ?

Alix își coborî vocea cu discreție :

— E-n Paris, dar nu mai vine pe aici. Paul nu permite asta. El a încărcat o notă de plată de 30.000 de franci, costul tuturor băuturilor și prînzurilor, de obicei și cina, timp de mai bine de un an. Și cînd Paul i-a spus în cele din urmă că trebuie să plătească, i-a dat un cec fals.

Alix își clătină capul cu tristețe.

— Asta n-o pricep, un tînăr atît de ușuratic. Acum e tot umflat în pene — El își făcu mîinile ca un măr rotund.

Charlie urmări un grup de femei frumoase și stridente, instalîndu-se într-un colț.

— Nimic nu le afectează, gîndi el. Acțiunile urcă și coboară, oamenii vagabondează sau muncesc, dar ele merg veșnic înainte. Localul îl deprima. Chemă casierul și strînse mîna lui Alix pentru băutură.

— Pentru multă vreme aici, domnule Wales ?

— Sînt aici pentru patru sau cinci zile, să-mi văd fetița.

— Oho ! Aveți o fetiță ?

Afară, firmele roșu aprins, albastru pîclos, verde ireal străluceau învăluite în fum prin ploaia liniștită.

Era după amiază tîrziu și străzile erau în agitație ; bistrourile licăreau. Luă un taxi la colțul Bulevardului Capucinilor. Place de la Concorde se desfășura în grandioasa-i splendoare ; traversară Sena cea adevărată și Charlie simți caracteristica neașteptat de provincială a malului sting.

Charlie îndrumă taxiul spre Bulevardul Operei, care nu era în drumul său. Dar dorea să vadă ora aceea albastră răspîndită pe fațada măreață, și să-și imagineze cornurile taxiului, cîntînd la nesfîrșit primele măsuri din „Le Plus que Lent" că erau trompetele celui de al Doilea Imperiu [1]. Se apropiau de gardul de fier din fața Librăriei Brentano, iar în spatele împrejmuirii cu gard viu, mici, elegante și burgheze a lui Duval, oamenii erau deja la cină. El nu mîncase niciodată în Paris, la un restaurant cu-adevărat ieftin. Cinci feluri la cină, patru franci și jumătate, optsprezece cenți, cu vinul inclus. Dintr-un motiv ciudat dorea s-o fi făcut.

Cum se îndreptau spre Malul Sting, iar el îi simțea provincialismul neașteptat, gîndi, „am răsfățat acest oraș pentru mine însumi. Nu mi-am dat seama de asta, dar zilele au venit una după alta, iar apoi s-au dus doi ani, și s-a dus totul, și m-am dus și eu".

Avea treizeci și cinci de ani și era plăcut la înfățișare. Mobilitatea irlandeză a chipului său părea gravă datorită unei cute adînci dintre ochi. Deoarece sunase la cumnatul său din Rue Palatine, cuta se adînci pînă cînd sprîncenele i se uniră ; avu o senzație de circel în pîntece. Din spatele femeii care deschise ușa țîșni o fetiță încîntătoare de nouă ani, care țipă „Tăticule !" și zbură, zbătîndu-se ca un pește în brațele lui. Îl trase de o ureche, înconjurîndu-i capul, și-și lipi obrazul de-al lui.

— Dragul meu papanaș, spuse el.

— Oh, tăticule, tăticule, tăticule, tăticuțule, tăticuțule, tăticuțule !

Îl trase în salon, unde aștepta familia, un băiat și o fată de vîrsta fiicei lui, cumnata și soțul ei. El o salută pe Marion potrivindu-și vocea cu atenție spre a evita ori un entuziasm simulat, ori o antipatie, însă răspunsul ei arăta în mod deschis mai puțină exaltare, deși ea își minimaliză expresia de neschimbată suspiciune, îndreptîndu-și privirea spre copilul lui. Cei doi bărbați își strînseră mîinile într-un mod prietenesc și Lincoln Peters și-o odihni un moment pe umărul lui Charlie.

Camera era caldă și liniștit americană. Cei trei copii se mișcau în jur cu familiaritate, jucîndu-se de la un capăt la celălalt al prelungirilor galbene care duceau spre alte încăperi ; se anunță veselă bătaia de ora șase, în trosniturile puternice ale focului și zgomotele activității franțuzești din bucătărie. Dar Charlie nu se destinse ; își simțea inima în mod rigid apăsată în trup și încrederea îi venea din partea fiicei sale, care, din cînd în cînd venea aproape de el, ținînd în mîini păpușa pe care i-o adusese.

— Într-adevăr extrem de bine, declară el ca răspuns la întrebarea lui Lincoln. Sînt acolo o mulțime de afaceri care nu merg de loc, dar noi o ducem chiar mai bine decît altădată. De fapt, ducă-se dracului. Luna viitoare o aduc pe sora mea din America să aibă grijă de casă în locul meu. Venitul meu a fost mai mare anul trecut decît era cînd aveam bani. Pricepi, cehii.

Lauda de sine avea un scop anume ; dar după o clipă, văzînd o ușoară nerăbdare în ochii lui Lincoln, schimbă subiectul :

— Sînt minunați copiii ăia ai tăi, bine dezvoltați, cu bună creștere.

— Noi credem că Honoria este de asemenea o fetiță bună.

Marion Peters se întoarse de la bucătărie. Era o femeie înaltă cu ochi mirați, care fusese odată înzestrată cu o încîntătoare prospețime americană. Charlie nu fusese niciodată sensibil la asta și era adesea surprins cînd oamenii vorbeau cît de drăguță fusese. De la început existase o antipatie instinctivă între ei.

— Ei bine, cum o găsești pe Honoria ? întrebă ea.

— Minunată. Am fost uluit cît de mult a crescut în zece luni. Toți copiii arată bine.

— N-am avut un doctor timp de un an. Cum îți place Parisul acum la întoarcere ?

— Pare nostim să vezi în jur atît de puțini americani.

— Sînt încîntată, spuse vehement Marion. Acum cel puțin poți intra într-un magazin fără ca ei să presupună că ești milionar. Am suferit la fel ca toți ceilalți, dar în ansamblu a fost în mare măsură mai plăcut. [2]

— Dar a fost amuzant cît timp a durat, spuse Charlie. Eram un fel de monarhie, aproape infailibilă, cu un soi de vrajă în jurul nostru. La bar, în după amiaza asta — el se poticni, văzîndu-și greșeala — nu era om pe care să-l cunosc.

Ea îl privi pătrunzător.

---

[1] Vals lent de Debussy. Era un capriciu pentru taxiuri să posede cornuri cîntînd fragmente din muzica familiară.

[2] Acțiunea pieții americane dădu faliment în 1929, cînd depresiunea a lovit Parisul, cu aproximativ doi ani mai tîrziu marea colonie americană dispăruse.

– Aș crede că ai avut destul de-a face cu barurile.

– Am stat doar un minut. Iau o singură băutură în fiecare după amiază, și nimic mai mult.

– Nu dorești un cocteil înainte de cină ? întrebă Lincoln.

– Servesc doar o singură băutură în fiecare după amiază, și mi-am luat-o.

– Sper să te ții de asta, spuse Marion.

Antipatia ei era vădită în răceala cu care vorbea și Charlie zîmbi doar ; avea planuri mai mari. Atitudinea ei agresivă îi oferea un avantaj iar el știa să aștepte suficient. Dorea să înceapă discuția despre ceea ce ei știau că l-a adus la Paris.

La cină nu putu hotărî dacă Honoria semăna mai mult cu el sau cu mama ei. Minunat dacă ea n-ar combina trăsăturile de la amîndoi care i-au dus la dezastru. Îl birui un mare val de a ocroti. Considera că știe ce avea de făcut pentru ea. Credea în tăria de caracter ; dorea să sară înapoi o întreagă generație și să se încreadă din nou în caracter ca element etern valoros. Orice altceva era depășit. Plecă curînd după cină, dar nu ca să meargă acasă. Era curios să vadă Parisul noaptea, cu ochi mai clari și mai judicioși decît aceia ai altor zile.

. . . . . .

Își aminti bacnotele de o mie de franci dați unei orchestre ca să cînte o singură bucată, bacnotele de o sută de franci aruncate unui portar ca să cheme un taxi.

Dar nu-i dăduse în zadar. Chiar suma irosită în modul cel mai nesăbuit fusese dată ca jertfă destinului, căci el nu-și putea aminti lucrurile cele mai de preț aducerii aminte, lucruri de care acum își va aminti mereu – copilul luat de sub controlul său, nevasta pierdută într-un mormînt din Vermont.

O femeie îi vorbi în lumina unei braserii. El îi cumpără cîteva ouă și cafea, iar apoi, evitîndu-i privirea încurajatoare, îi dădu o bacnotă de douăzeci de franci și luă un taxi pînă la hotel.

II

Se trezi într-o frumoasă zi de toamnă – vreme de fotbal.

Deprimarea de ieri dispăruse iar oamenii de pe străzi îi plăceau. La amiază ședea vizavi de Honoria la Le Grand Vastel, singurul restaurant pe care-l putea considera lipsit de amintirea cinelor cu șampanie și a meselor care începeau la două și se sfîrșeau într-un răsărit neclar și cețos.

– Acum, cum rămîne cu legumele ? N-ar trebui să servești ceva legume ?

– Ei bine, da.

– Iată spanac și conopidă și morcovi și fasole.

– Mi-ar place conopidă.

– N-ai dori două feluri de legume ?

– De obicei servesc doar un singur fel la prînz.

Chelnerul pretindea a fi excesiv de îndrăgostit de copii.

– Qu'elle est mignonne la petite ! Elle parle exactement comme une Francaise.

– Cît despre desert ? Să așteptăm și să vedem ?

Chelnerul dispăru. Honoria își privea tatăl în așteptare.

– Ce urmează să facem ?

– Mai întîi mergem la magazinul acela de jucării din Rue Saint-Honoré și-ți cumperi tot ce-ți place. Și apoi mergem la vodevil la Empire.

Ea șovăi.

– Îmi place ideea cu vodevilul, dar nu cu magazinul de jucării.

– De ce nu ?

– Ei, tu mi-ai adus păpușa asta. O avea cu ea. Și am o mulțime de lucruri. Și noi nu mai sîntem bogați, nu-i așa ?

– N-am fost niciodată. Dar astăzi urmează să ai tot ceea ce-ți dorești.

– Foarte bine, aprobă ea supusă.

Cît existase mama ei și o doică franțuzoaică era dispus spre severitate ; acum el însuși se îmbunase, înclinat spre o nouă îngăduință ; el trebuie să țină locul ambilor părinți și să nu-i îngrădească nici o comunicare cu exteriorul.

– Doresc să fac cunoștință cu dumneata, spuse el cu gravitate. Mai întîi permite-mi să mă prezint eu însumi. Numele meu este Charles J. Wales, din Praga.

– Oh, tăticule ! Vocea îi pocnea de rîs.

– Și cine ești dumneata, te rog ? insistă el și ea acceptă imediat rolul :

– Honoria Wales, Rue Palatine, Paris.

– Măritată sau nu ?

– Nu, nu-s măritată. Domnișoară.

El îi arătă păpușa.

– Dar văd că aveți un copil, doamnă.

Fără chef s-o dezmoștenească, ea o strînse la piept și spuse repede :

– Da, am fost măritată, dar nu mai sînt acum. Soțul meu este mort.

El continuă repede

– Și care-i numele copilului ?

– Simone. Asta după numele celei mai bune prietene de la școală.

– Sînt foarte mulțumit că mergi așa de bine cu școala.

– Sînt a treia luna asta, se lăudă ea. Elsie – care era vara ei – este doar cam a optsprezecea, iar Richard este cam pe la coadă.

– Îți plac Richard și Elsie, nu-i așa ?

– Oh, da. Îmi place Richard destul de mult iar ea îmi place foarte tare.

El întrebă precaut și într-o doară :

– Și mătușa Marion și unchiul Lincoln – care îți place cel mai mult ?

– Oh, cred că unchiul Lincoln.

El era tot mai conștient de prezența ei. Pe cînd intrară, un murmur de „...adorabilă" îi urmă iar acum oamenii de la masa de alături își îndreptară spre ea toată mutenia lor, privind tintă ca și cum ea era ceva nu cu mult mai conștientă decît o floare.

– De ce nu locuiesc cu tine ? întrebă ea dintr-o dată. Fiindcă mama-i moartă ?

– Trebuie să stai aici și să înveți mai multă franceză. I-ar veni greu lui tata să-ți poarte de grijă atît de bine.

– Nu am nevoie într-adevăr de nici un fel de grijă mai multă. Fac totul pentru mine însămi.

Ieșind din restaurant, un bărbat și o femeie îl strigară în mod neașteptat.

– Ei, bătrînul Wales !

– Salut, Lorraine... Dunc.

Dintr-o dată năluci ivite din trecut : Duncan Schaeffer, un prieten de la colegiu. Lorraine Quarrles, o blondă drăguță, palidă, de treizeci de ani ; una din mulțimea care îi ajutase să transforme lunile în zile în timpurile generoase de acum trei ani.

– Soțul meu n-a putut veni anul acesta, spuse ea, ca răspuns la întrebarea lui. Sîntem săraci ca dracu'. Așa că el mi-a dat două sute pe-o lună și mi-a spus că m-aș putea descurca cu asta în cel mai rău caz... Asta-i fetița ta ?

– Ce-ai spune să ne întoarcem și să ne-așezăm ? întrebă Duncan.

– Nu se poate.

Era bucuros să se scuze. Ca totdeauna el simți atracția pasionată, provocatoare a Lorrainei, dar ritmul său propriu era altul acum.

– Ei bine, ce spui de cină ? întrebă ea.

– Nu sînt liber. Dă-mi adresa și lasă-mă să te sun.

– Charlie, cred că ești treaz spuse ea nepărtinitoare. Cred într-adevăr cu sinceritate că-i treaz. Ciupește-l și vezi dacă-i treaz.

Charlie arătă din cap spre Honoria. Amîndoi rîseră.

– Care-i adresa ta ? spuse sceptic Duncan.

El ezită, nedorind să le dea numele hotelului.

– Nu sînt încă stabilit. Mai bine vă caut eu. Mergem să vedem vodevilul la Empire.

– Asta-i ! Iată ce doresc să fac, spuse Lorraine. Vreau să văd cîțiva clowni, și acrobați și jongleri. Exact asta o să facem, Dunc.

– Avem de făcut un drum mai întîi, spuse Charlie. Poate că ne vedem acolo.

– În regulă, snobule... La revedere, fetiță scumpă.

– La revedere. O scurtă din privire Honoria politicos.

Oricum, o întîlnire nedorită. Îl plăceau pentru că el era util, pentru că era grav ; doreau să-l vadă, căci el era mai puternic decît ei acum, pentru că doreau să aibă un sprijin sigur în puterea lui.

La Empire, Honoria refuză cu mîndrie să se așeze pe haina împăturită a tatălui ei. Ea era deja o persoană cu un cod al ei propriu și Charlie era din ce în ce mai preocupat să strecoare în ea puțin din el înainte de a se contura complet. Era zadarnic să încerci s-o cunoști într-un timp atît de scurt.

Între acte dădură peste Duncan și Lorraine în foaierul unde cînta orchestra.

– Bei ceva ?

– Perfect, dar nu sus la bar. Să luăm o masă.

– Tată desăvîrșit.

Ascultînd-o absent pe Lorraine, Charlie prîndi ochii Honoriei părăsind masa lor și-i urmă plimbîndu-se visători prin încăpere, minunîndu-se de ce vedeau.

Îi întîlni privirea și ea zîmbi.

– Mi-a plăcut limonada, spuse.

Ce-i spusese ? La ce se așteptase el ? Mergînd după aceea spre casă într-un taxi, o trase spre el pînă cînd capul i se odihni pe pieptul lui.

– Scumpo, te gîndești vreodată la mama ta ?

– Da, uneori spuse ea nesigur.

– Nu vreau s-o uiți. Ai vreo fotografie de a ei ?

– Da, așa cred. Oricum mătușa Marion are. De ce dorești să n-o uit ?

– Te-a iubit foarte mult.

– Și eu am iubit-o.

Tăcură o clipă.

– Tăticule, vreau să vin să locuiesc cu tine, spuse ea dintr-o dată. Îi tresări inima. Își dorise să se întîmple așa.

– Nu ești pe deplin fericită ?

– Da, dar te iubesc mai mult decît pe oricine. Și tu mă iubești mai mult decît pe oricine, nu-i așa, acum că mama-i moartă ?

– Se înțelege că da. Dar tu n-o să mă iubești totdeauna cel mai mult pe mine, scumpo. Vei crește mare și ai să-ntîlnești pe cineva de vîrsta ta și ai să te măriți cu el și ai să uiți că ai avut vreodată un tătic.

– Da, e adevărat, aprobă ea liniștită.

El nu intră. Se întoarse la ora nouă și dorea să arate proaspăt și nou pentru lucrul pe care trebuia să-l spună atunci.

– Cînd ești singură înăuntru, arată-te doar la fereastra aceea.

– Perfect. La revedere tăticule, tăticule, tăticule, tăticule.

Așteaptă pe strada întunecată pînă cînd ea apăru, caldă toată și îmbujorată, la fereastra de sus și-i sărută degetele, afară în noapte.

III

Așteptau. Marion ședea în spatele serviciului de cafea, într-o rochie de seară neagră și sobră care sugera vag doliul. Lincoln se plimba de ici colo cu însufletirea unuia care vorbise deja. Erau tot atît de nerăbdători cît și el să abordeze problema. El începu aproape imediat :

– Presupun că știți ce doresc să înțelegeți – de ce-am venit într-adevăr la Paris.

Marion se juca cu pietrele negre ale colierului și privea încruntată.

– Sînt teribil de nerăbdător să am o casă, continuă el. Și sînt foarte nerăbdător s-o am în ea pe Honoria. Apreciez că ați luat-o pe Honoria de dragul mamei ei, dar lucurile s-au schimbat acum – ezită și continuă apoi mai convingător – s-au schimbat în mod radical cu mine și doresc să vă cer să reanalizăm situația. Ar fi o prostie din partea mea să pretind că nu m-am purtat rău cu aproape trei ani în urmă.

Marion își ridică privirea grea spre el.

– Dar totul s-a terminat. După cum v-am spus, n-am servit mai mult de-o băutură pe zi de mai bine de un an, și o beau în mod deliberat așa că ideea alcoolului nu va mai lua amploare în închipuirea mea. Îmi pricepeți gîndul ?

– Nu, spuse pe scurt Marion.

– E-un fel de performanță pe care mi-am stabilit-o eu însumi. Ea păstrează echilibrul situației.

– Te înțeleg, spuse Lincoln. Nu vrei să admiți că mai prezintă vreo atracție pentru tine.

– Cam așa ceva. Uneori uit și nu mi-o iau. Dar încerc s-o beau. Oricum nu mi-aș putea permite să beau în situația mea. Oamenii pe care-i reprezint sînt mai mult decît satisfăcuți de ceea ce am făcut, și o aduc pe sora mea de la Burlington să aibă grijă de casă în locul meu și-mi doresc teribil s-o am și pe Honoria. Voi știți că nici atunci cînd mama ei și cu mine nu ne-am înțeles bine, n-am lăsat niciodată ca nimic din cele ce s-au întîmplat s-o afecteze pe Honoria. Știu că ține mult la mine și știu că sînt în stare să am grijă de ea și – ei bine, iată-vă. Cum vi se pare asta ?

El știa că acum va trebui să dea o luptă. Va dura o oră sau două și va fi greu, dar dacă și-ar schimba sila inevitabilă în atitudinea supusă a păcătosului îndreptat și-ar putea atinge ținta pînă la urmă.

Ține-ți firea, își spuse el. Tu nu dorești să ți se dea dreptate. Tu o vrei pe Honoria.

Lincoln vorbi primul :

– Am discutat despre asta încă de cînd am primit scrisoarea ta luna trecută. Sîntem fericiți s-o avem aici pe Honoria. Ea-i o mică ființă dragă, și ne bucurăm că sîntem în stare să o ajutăm, dar bineînțeles că nu asta-i problema.

Marion îl întrerupse deodată.

– Cît ai de gînd să fii cumpătat, Charlie ? întrebă ea.

– Totdeauna, sper.

– Cum ar putea cineva să conteze pe asta ?.

– Știi că niciodată nu am băut mult pînă cînd n-am renunțat la afaceri și am venit aici fără să am nimic de făcut. Atunci Helen și cu mine am început să ne pierdem cumpătul.

– Te rog las-o pe Helen. Nu suport să te aud vorbind despre ea în felul acesta. O privi lung, cu asprime ; nu fusese niciodată sigur cît de mult – s-au iubit surorile în viață.

– Beția mea a durat doar cam vreun an și jumătate – de pe timpul cînd am venit pînă cînd eu – m-am prăbușit.

– A durat destul timp.

– A durat destul, aprobă el.

– Datoria mea-i în întregime pentru Helen, spuse ea. Încerc să-mi închipui ce și-ar fi dorit să fac. În mod deschis, din noaptea cînd ai făcut lucrul acela teribil, n-ai mai existat cu adevărat pentru mine. N-am încotro. Ea a fost sora mea.

– Da.

– Cînd a murit ,mi-a cerut să am grijă de Honoria. Dacă atunci, n-ai fi fost într-un sanatoriu, s-ar fi putut salva situatia.

El nu avu nici un răspuns.

– Niciodată în viață nu am fost în stare să uit dimineata cînd Helen a bătut la ușa mea, udă pînă la piele și tremurînd și mi-a spus că ai încuiat-o afară.

Charlie strînse marginile scaunului. Era mai greu decît se asteptase ; dorea să se lanseze într-un lung protest de explicație, dar spuse numai :

– Noaptea cînd am încuiat-o afară – și ea îl întrerupse.

– Nu mă simt în stare să analizez asta acum.

După o clipă de liniște Lincoln spuse :

– Am epuizat subiectul. Dorești ca Marion să lase deoparte tutela și să-ți dea pe Honoria. Cred că principala problemă pentru ea este dacă să aibă sau nu încredere în tine.

– N-o condamn pe Marion, spuse greoi Charlie, dar cred că poate să aibă deplină încredere în mine. Am un trecut bun pînă acum trei ani. Bineînțeles, stă în posibilitățile umane că aș putea să calc strîmb oricînd. Dar dacă așteptăm mai mult voi pierde copilăria Honoriei și șansa mea de-a avea o casă. Își clătină capul. O voi pierde pur și simplu, nu înțelegeți ?

– Da, înțeleg, spuse Lincoln.

– De ce nu te-ai gîndit la toate astea înainte ? întrebă Marion.

– Cred că am făcut-o din cînd în cînd, dar Helen și cu mine ne înțelegeam rău. Cînd am fost de acord cu tutela, eram întins pe spate într-un sanatoriu și afacerile mă storseseră de bani. Știam că mă purtasem rău și credeam că dacă i s-ar aduce oarecare liniște Helenei aș fi fost de acord cu orice. Dar acum e altfel. Îmi îndeplinesc îndatoririle, mă comport al dracului de bine, atîta vreme cît.

– Te rog, nu mă-njura, spuse Marion.

Se uită la ea surprins. Cu fiecare observație, puterea antipatiei ei devenea din ce în ce mai vădită. Ea își clădise toată spaima de viață într-un singur zid și-l îndrepta spre el. Această admonestare vulgară era probabil rezultatul vreunor neplăceri cu bucătăreasa cu cîteva ceasuri înainte. Charlie devenea din ce în ce mai neliniștit ca s-o lase pe Honoria în această atmosferă de ostilitate împotriva lui ; mai curînd sau mai tîrziu va ieși la iveală, într-o vorbă ici, o mișcare de cap colo, și ceva din lipsa aceea de încredere se va implanta în mod definitiv în Honoria.

. . . . . .

–Fă ce vrei ! strigă ea, sărind de pe scaun. E copilul tău. Nu sînt omul care să-ți stau în cale. Cred că dac-ar fi copilul meu mai degrabă aș vedea-o. Izbuti să se stăpînească. Asta o hotăriți voi doi. Nu pot. Nu pot să suport asta. Mi-e rău. Mă duc să mă culc.

Ea ieși grăbită din cameră ; după o clipă Lincoln spuse :

– Asta o fost o zi grea pentru ea. Știi cît de mult o doare. Vocea îi era aproape ca o scuză : cînd unei femei îi intră o idee în cap...

– Se înțelege.

– Are să fie bine. Cred că ea înțelege acum că tu poți să-ți întreții copilul, așa că noi, pur și simplu, nu putem sta în calea ta sau a Honoriei.

– Îți mulțumesc, Lincoln.

– Mai bine aș merge să văd cum se simte.

– Eu mă duc.

Mai tremura încă atunci cînd ajunse în stradă, dar o plimbare în jos, pe Rue Bonaparte, îl restabili, și cum traversa Sena pe lîngă lămpile cheiului, se simțea tresăltînd de bucurie.

Dar întors înapoi în cameră nu putu să doarmă. Chipul Helenei îl obseda. Helen pe care o iubise atît, pînă cînd începuseră în mod prostesc să abuzeze unul de dragostea celuilalt și s-o sfîșie în bucăți.

În noaptea aceea teribilă de februarie, de care Marion își amintea atît de viu, o ceartă lentă durase cîteva ore. A avut loc o scenă la Florida și apoi a încercat s-o ia acasă, iar atunci ea, la o masă, îl sărută pe tînărul Webb ; după asta a urmat ceea ce-i spusese ea isteric. Cînd ajunse acasă el răsuci cheia în broască cu o furie sălbatică. Cum putea ști că o să sosească singură o oră mai tîrziu că o să fie un viscol prin care ea cutreiera în pantofi ușori, prea tulburată spre a găsi un taxi ? Apoi urmarea, vindecarea ei de pneumonie

printr-un miracol, şi toată groaza care-o însoţi.

Erau „împăcaţi", dar a fost începutul sfirşitului, şi Marion, care văzuse cu proprii ei ochi şi care şi-o imagina ca una din multele scene ale suferinţelor surorii ei, nu uitase niciodată.

IV

La ora cinci luă un taxi şi cumpără cadouri pentru toată familia Peters — o păpuşă nostimă de cîrpă, o cutie cu soldaţi romani, flori pentru Marion, batiste mari de in pentru Lincoln.

Cînd ajunse în apartament, văzu că Marion acceptase inevitabilul. Îl întîmpină acum de parcă era un membru recalcitrant al familiei, mai degrabă decît ca pe un intrus primejdios. Honoriei i se spusese că va pleca ; Charlie era bucuros să vadă că tactul o făcea să-şi tăinuiască fericirea extraordinară. Doar pe genunchii lui îi şopti încîntată întrebarea „Cînd ?" înainte de a se strecura afară cu ceilalţi copii.

El şi Marion rămaseră singuri în cameră pentru o clipă, şi vorbi într-un imbold plin de îndrăzneală :

— Certurile familiale sînt lucruri amare. Ele nu se întîmplă potrivit unor reguli. Ele nu sînt ca durerile sau rănile ; ele se aseamănă mai mult cu tăieturile în piele care n-au să se vindece pentru că nu-s suficient de palpabile. Sper că tu şi cu mine am putea fi în relaţii mai bune.

— Unele lucruri sînt greu de uitat, răspunse ea. E-o chestiune de încredere.

Nu urmă nici un răspuns la asta, şi ea întrebă îndată :

— Cînd propui s-o iei ?

— De îndată ce pot face rost de o guvernantă. Speram că poimîine.

— E imposibil. Trebuie să-i iau lucruri pe măsură. Nu înainte de sîmbătă.

El ceda. Întorcîndu-se în cameră, Lincoln îi oferi o băutură.

— Am să-mi iau whisky-ul de fiecare zi, spuse el.

Era plăcut aici, era un cămin, oameni împreună lîngă foc. Copiii se simţeau în siguranţă şi plini de importanţă ; mama şi tatăl erau serioşi şi grijulii. Ei aveau de făcut lucruri mai importante pentru copii decît vizita lui aici. O lingură plină de medicament era, la urma urmei, mai importantă decît relaţiile încordate dintre el şi Marion. Ei nu erau oameni banali, dar erau foarte mult implicaţi în lupta cu viaţa şi averea. Se întreba dacă n-ar putea face ceva să-l scoată pe Lincoln din rutina de la bancă.

Un sunet lung la soneria de la intrare. Femeia de serviciu trecu pe-acolo şi coborî în coridor. Uşa se deschise pe un alt sunet lung, şi apoi voci, şi cei trei din salon priveau în aşteptare ; Richard înaintă spre a aduce coridorul în raza lui vizuală, iar Marion se ridică. Apoi femeia de serviciu se întoarse de-a lungul coridorului urmată îndeaproape de vocile care deveniră în lumină Duncan Schaeffer şi Lorraine Quarrles.

Erau deşănţaţi, erau veseli, rîdeau în hohote. Charlie fu pentru o clipă stupefiat ; incapabil să înţeleagă cum vinaseră adresa familiei Peters.

— Ah-h-h ! Duncan îşi clătină degetul cu făţărnicie către Charlie. Ah-h-h !

Cei doi rostogoliră o altă cascadă de rîs. Neliniştit şi încurcat, Charlie dădu iute mîna cu ei şi-i prezentă lui Lincoln şi Marion.

Marion dădu din cap, abia vorbind. Se retrase un pas înapoi spre foc ; fetiţa ei stătea alături şi Marion îi puse o mînă pe umăr.

Cu enervare crescîndă pentru deranj, Charlie aştepta ca ei să se explice. După puţină concentrare Duncan spuse :

— Am venit să te invităm la cină. Lorraine şi cu mine insistăm ca toată, ha-ha, afacerea asta afurisită cu adresa ta să se termine.

Charlie veni mai aproape de ei, ca şi cum să-i scoată cu forţa înapoi pe coridor.

— Regret, dar nu pot. Spuneţi-mi unde veţi fi şi-am să vă sun într-o jumătate de oră.

Asta nu făcu impresie. Lorraine se aşeză deodată pe o latură a scaunului şi concentrîndu-şi privirea asupra lui Richard, strigă :

— Oh, ce băieţel drăguţ ! Vino-ncoace, puştiule.

Richard privi spre mama lui, dar nu se clinti. Cu o mişcare vădită din umeri, Lorraine întoarse spatele, către Charlie :

— Hai să cinăm. Se înţelege că verii tăi nu vor avea nimic împotrivă. Te văd atît de sumbru. Sau sobru.

— Nu pot, spuse Charlie tăios. Voi doi luaţi-vă cina şi-am să vă sun eu. Vocea ei deveni deodată neplăcută.

— Prea bine, o să mergem. Dar îmi amintesc cînd odată la ora patru după amiază ai bătut la uşa mea şi-am fost destul de amabilă să-ţi ofer o băutură Haide, Dunc.

Totuşi într-o mişcare înceată, cu feţe înceţoşate şi arogante, cu paşi nesiguri, ei se retraseră de-a lungul coridorului.

— Noapte bună, spuse Charlie.

— Noapte bună, răspunse afectată Lorraine.

Cînd se întoarse în salon, Marion şedea nemişcată, doar că acum fiul ei îi stătea în cercul celuilalt braţ. Lincoln o legăna încă pe Honoria înainte şi înapoi, asemenea unui pendul, dintr-o parte într-alta.

— Ce insultă ! izbucni Charlie. Ce jignire totală !

Nici unul din ei nu răspunse. Charlie se prăbuşi într-un fotoliu, îşi ridică băutura, o puse din nou jos şi spuse :

— Oameni pe care nu i-am văzut de doi ani şi care au nervi formidabili.

El se opri brusc. Marion oftă într-o singură răsuflare iute şi furioasă, îşi întoarse trupul cu o smucitură şi părăsi camera. Lincoln o puse jos cu grijă pe Honoria.

— Voi copii mergeţi înăuntru şi începeţi-vă supa, zise el. Iar cînd ei se supuseră, îi spuse lui Charlie :

— Marion nu se simte bine şi nu suportă şocurile. Felul acela de oameni i-au făcut într-adevăr rău fizic.

— Nu le-am spus să vină aici. Ei au obţinut numele vostru de la altcineva. În mod intenţionat ei.

— Ei, e foarte neplăcut. Motivările n-ajută la nimic. Scuză-mă o clipă.

Rămas singur Charlie şezu încordat în scaunul său. În camera de alături putea auzi copiii mîncînd, vorbind monosilabic, de la nepăsători la scena dintre cei mai vîrstnici. Auzi un murmur de conversaţie dintr-o cameră mai îndepărtată şi apoi ticăitul clopotului de la receptorul ridicat, şi el se mişcă înspăimîntat spre cealaltă parte a camerei, la o distanţă de la care se putea auzi.

Lincoln se întoarse după o clipă.

— Ascultă aici, Charlie. Cred că ar fi mai bine să amînăm cina din seara aceasta. Marion este în formă proastă.

— E supărată pe mine ? întrebă el.

— Într-un fel, spuse el aproape cu asprime. Ea nu-i rezistentă şi...

— Vrei să spui că s-a răzgîndit în legătură cu Honoria ?

— Tocmai acum ea e cam pornită împotriva ta. Nu ştiu. Sună-mă mîine la bancă.

— Sper să-i explici că nu mi-am închipuit niciodată că oamenii aceia or să vină aici. Sînt tot atît de supărat cît şi tine.

— Ei nu-i pot explica nimic acum.

Charlie se ridică. Îşi luă haina şi pălăria şi porni în jos spre coridor. Apoi deschise uşa de la sufragerie şi spuse cu o voce ciudată :

— Noapte bună, copii. Honoria se ridică şi alergă în jurul mesei ca să-l îmbrăţişeze.

— Noapte bună, iubito, spuse el cu nerăbdare, iar apoi încercînd să-şi facă vocea mai caldă, străduindu-se să îndrepte ceva.

— Noapte bună, copii dragi.

V

Se îndreptă spre telefon şi sună la apartamentul familiei Peters ; răspunse Lincoln.

— Te-am sunat pentru că lucrul acesta mă obsedează. A spus ceva hotărît Marion ?

— Marion e bolnavă, răspunse scurt Lincoln. Ştiu că lucrul acesta nu-i în întregime din vina ta, dar n-o pot vedea zdrobindu-se din cauza asta. Mă tem că va trebui să lăsăm să treacă vreo şase luni ; nu pot să-mi asum răspunderea s-o aduc din nou în starea aceasta.

— Pricep.

— Îmi pare rău Charlie.

Se întoarse la masa lui. Paharul de whisy era gol, dar îşi scuturâ capul cînd Alix îl privi întrebător. Nu erau multe de făcut acum, decît doar să-i trimită Honoriei cîteva lucruri ; mîine îi va trimite o mulţime de lucruri. El se gîndi cu furie că astea însemnau doar bani, dăduse bani la atît de multă lume...

— Nu, nu mai, spuse el unui alt chelner. Cît îţi datorez ? o să se-ntoarcă peste cîteva zile ; nu-l putea face să plătească timp de-o veşnicie. Dar îşi dorea copilul şi nimic nu merita acum mai mult decît asta. El nu mai era tînăr, cu o mulţime de gînduri frumoase şi vise care să-i aparţină. Era absolut convins că Helen nu şi-ar fi dorit să fie atît de singur.

Traducere de
Vanda IONESCU
(CHIRCULESCU)

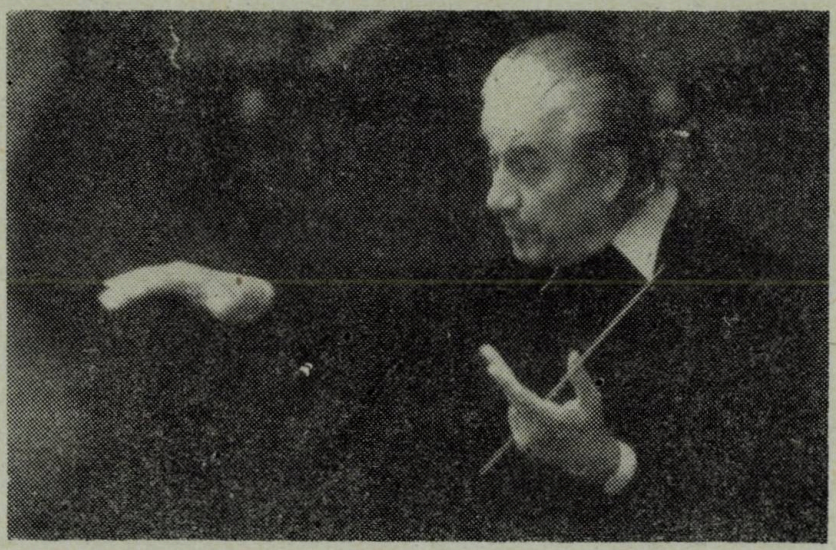

A trecut un înger...

Într-o emisiune aproape improvizată – interviu înghesuit între imagini dintr-o școală de muzică și actualități economice – Sergiu Celibidache a oferit, prin intermediul Televiziunii, cîteva adevăruri esențiale și dramatice : era o seară de la începutul lunii februarie și totul îndemna la o receptare a lumii mai ales sub specia calmului și a distractivului. Dar a apărut pe ecrane unul dintre cei mai mari dirijori ai tuturor timpurilor – și realitatea curentă a început să fie străbătută de un „fior supraterestru". Ce s-a întîmplat ? De fapt, nimic senzațional, am aflat lucruri pe care, în principiu, le știam dar pe care refuzam să le gîndim pînă la capăt. Iar luna februarie a început să însemne Timpul, cu majusculă.

Totul a pornit de la o întrebare puțin indiscretă : de ce Sergiu Celibidache nu face înregistrări, dacă nu este tentat și el de ideea „dăinuirii prin timp", a muzicii sale. „Bineînțeles că sînt", a răspuns calm Celibidache, „dar în ce fel să o realizeze ?" (S-a verificat, apoi, rapid, pradoxul wildean, potrivit căruia nu există întrebări indiscrete, ci numai răspunsuri indiscrete). Ceea ce a urmat nu a însemnat o suită de paradoxuri, cum ar fi părut la prima vedere, ci înfățișarea unei contradicții metafizice inextricabile.

Da ! Aparatele electronice deformează flagrant sunetul ! Da ! Marii dirijori se fac că nu observă acest lucru sau pur și simplu nu-l observă. Da ! Von Karajan „este surd" și ca el foarte mulți ! Da ! Nu-și dau seama în ce măsură un disc îi trădează. Însă toate acestea erau numai o introducere pentru magistrala lecție expusă în cîteva minute : – „Ce este muzica ?"

Logica lui Celibidache a devenit, imediat, o logică de fier : muzica înseamnă un reflex al cosmosului, un fragment, segmentat cu artă, al eternei deveniri la care asistăm : armonia ce cuprinde pe ascultătorul inițiat provine din faptul că un acidental corp muzical – coarda viorii – trimite impulsurile intime în spațiul înconjurat (fragment artistic izolat al cosmosului), care i le restituie. La fiecare concert vibrează o lume. Muzica nu înseamnă emisie de sunete, ci dialog perpetuu cu natura, cu infinitul. Cele cîteva sute de spectatori dintr-o sală de concert sînt tot atîtea microcosmosuri distincte, care trebuie făcute să vibreze, iar concertul se transformă într-un fenomen de *participare* la muzică.

Ce-i drept, izolat între pereții insonorizați ai unui studio de înregistrare, muzicianul produce și acolo un fel de muzică : dar va fi cu totul altceva decît simfonia sau concertul propriu-zis, făcut să prindă viață numai în dialog cu microcosmosurile și cu macrocosmosul. Imprimînd un disc, muzicianul oferă doar material pentru o invenție electronică – interesantă eventual – dar funciar străină operei muzicale. Înregistrat pe o bandă, concertul este – și mai ales nu este –, același lucru cu opera visată de compozitor. (Pitagorismul și spiritul gîndirii budhiste ilustrează, în conștiința lui Celibidache, paradoxul lui Borges despre *Don Quijote* copiat cuvînt cu cuvînt și devenit o nouă operă).

Celibidache se află instaurat într-o certitudine dezesperantă și are curajul de a trage singura concluzie cinstită : nu va face niciodată vreo înregistrare, difuzată ca atare ! În viziunea lui, ar însemna să trădeze arta și efortul cu care perfecționează – în spațiul sălii – fiecare mișcare, fiecare acord și fiecare notă. Preferă adevărul total și izolat al unei interpretări nerentabile, eternității trădătoare a discului. Supraviețuirea iluzorie de cîteva zeci de ani prin discuri va fi, pentru el, o facilitate a spiritului.

Într-un pariu metafizic, marele muzician român a ales deliberat soluția cea mai dificilă și, aparent, perdantă : un soi de „pari pascalien à l'envers" făcut cu absolutul artei. Pentru el, problema nemuririi a fost clasată : comuniunea de o oră cu Cosmosul și trezirea de vibrații consonante în alte cîteva sute de microcosmosuri înseamnă totul. Celibidache știe că nu se va inventa curînd, nici măcar într-un viitor previzibil, sistemul de înregistrare completă, în sensul său, a unui concert : și atunci, la ce bun să trișezi cu tine însuți ? Calmul și siguranța pe care le degajă personalitatea acestui mare dirijor – este suficient să-l vezi o singură dată pentru a-ți da seama – au, așadar, profundă explicație.

Puritatea și absolutul vor fi mereu incomode. Sînt prost văzuți cei care, alături de măreția noastră, ne indică tranșant și propriile limite. Iar într-o epocă de exuberanță tehnică, atunci cînd sofisticata instalație stereo îți trimite muzica în baie, în timp ce te bărbierești, mai există, din fericire, și cîțiva profeți izolați, care îți aduc aminte că muzica este ceva grav – un dialog subtil cu Nevăzutul. Care ascultă pe toți, dar răspunde doar la foarte puțini.

Mihai ZAMFIR

IRINA

EMANUELA

Semne bune anul are!

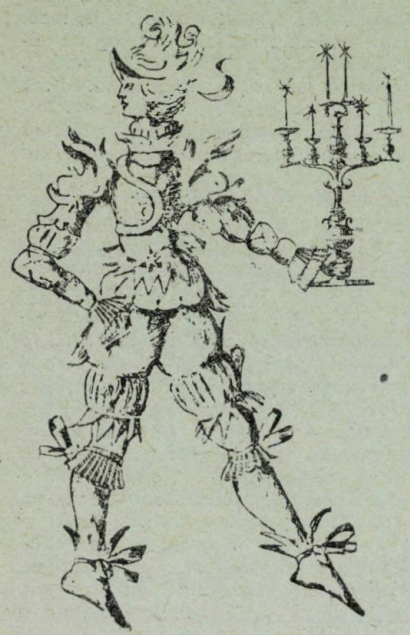

Devizele unor oameni de seamă

Mulți oameni renumiți și-au ales o deviză, o formulă călăuzitoare în activitatea și comportarea lor, pe care o respectau cu sfințenie.

SOLON – eminentul om de stat din Grecia antică, înțelept vestit care a trăit cu șase secole î.e.n. avea drept deviză : „Nimic peste măsură".

Pictorul APELLES : „Nici o zi fără linie".

Filozoful grec BIAS : „Tot ce-i al meu port cu mine".

HERACLIT din EFES : „Totul curge".

SOCRATE : „Cunoaște-te pe tine însuți". (Deviză care a devenit vestita inscripție de pe frontispiciul templului lui Apollo din Delfi.)

LUCREȚIU : „Omul dispare, opera rămîne".

DESCARTES : „Cuget, deci exist".

J. G. HERDER : „Lumină, dragoste, viață !"

LUDWIG FEUERBACH : „Religia mea – nici o religie".

VOLTAIRE : „Striviți infamul !" Expresia, deviză a filozofului în lupta pentru triumful rațiunii asupra superstiției, intoleranței și fanatismului religios, se întîlnește de mai multe ori în corespondența acestuia.

LAMARTINE : „Cît timp trăiești – speră".

FRANZ LISZT : „Frumos ori deloc".

VICTOR HUGO : „A face și a prefface". Multe din operele scriitorului purtau această deviză.

F. NANSEN (cuceritorul Polului Nord) : „Ai izbutit ? Continuă ! N-ai izbutit ? Continuă !"

Mihai BURDUJA

Cărțile își au soarta lor

La Biblioteca națională din Florența a fost descoperit cel mai vechi exemplar al „Cărții regilor", aparținînd poetului persan Firdusi. Exemplarul poartă data de 12 aprilie 1217, cu 60 de ani înainte de datarea unui alt exemplar aflat la British Museum. Cartea, cu dimensiunile de 47,5 pe 30,5 cm, n-a fost consultată mai bine de patru secole deoarece, în mod eronat, a fost clasată în rîndul lucrărilor arabe pe marginea coranului.

Înființată în forma sa actuală, în 1475, Biblioteca Vaticanului posedă în prezent 65 000 de manuscrise, din secolul al III-lea pînă în zilele noastre. Printre acestea se află Codexul B al Bibliei în limba greacă, unele manuscrise de Vergiliu și Dante, opt mii de incunabule, o biblie tipărită de Gutenberg pe pergament, pesțe o sută de mii de scrisori autografe, gravuri, hărți geografice și un milion de imprimate.

Francezul Bedoar avea o bibliotecă uriașă și de mare preț. El a organizat de cinci ori licitații la care se vindeau volumele prețioasei sale biblioteci. Participînd de fiecare dată la licitații, Bedoar își cumpăra din nou toate cărțile, astfel încît nici o carte nu lipsea din raft. Era un iubitor de carte atît de pasionat încît dorea să se convingă de fiecare dată de valoarea prețioaselor sale volume. O metodă de verificare ce poate fi înțeleasă numai de bibliofili.

„Don Quijote" – capodopera lui Cervantes a fost editată pentru a 2500-a oară de la prima ediție din 1605. Tradusă în majoritatea limbilor globului și editată în aproape toate țările lumii, această carte-monument a culturii universale va fi citită, fără îndoială, și în viitor cu tot atîta interes ca și pînă acum, cunoscînd noi și noi ediții. De remarcat că editorul Michel de l'Ormeraie a descoperit un Don Quijote cu 383 de ilustrații realizate în 1909 de Urrabieta Ortiz, despre care se spune că a refăcut drumul străbătut de eroul lui Cervantes. Cartea a fost reeditată în condiții grafice excepționale.

Cea mai grea carte din lume pare să fie lexiconul budist numit Tangym. Are 225 de volume de format 20 x 40 cm, a căror greutate totală ajunge la 3 400 de kg.

La editura K. G. Saur din München s-a pregătit publicarea unei cărți gigantice – a doua ca mărime din lume. Este vorba de un catalog cu toate operele tipărite de „British Library" din Londra, cu începere din secolul XV. Prin cele circa șapte milioane de opere consemnate, catalogul este depășit ca amploare, potrivit experților, doar de lucrarea în 600 de volume, „National Union Catalogue" din S.U.A., în care sînt inventariate stocurile de cărți din 1100 de biblioteci americane. Pentru realizarea noii ediții complete, într-un tiraj de 1000 de exemplare, au fost necesare 650 tone hîrtie și 65 km pînză de legătorie. Prețul unui exemplar al cărții gigant este de 39 000 mărci.

Este cunoscut faptul că telefonul a fost descoperit în anul 1876, dar puțini sînt aceia care știu că prima carte de telefon a apărut la Praga zece ani mai tîrziu. Aceasta este păstrată la Muzeul poștei din capitala Cehoslovaciei. Numărul abonaților era atît de redus, încît putea încăpea pe o mică coloană de ziar.

Arheologul Jigal Jadin, după o muncă intensă de șapte ani, a terminat traducerea unui faimos manuscris de la Marea Moartă, intitulat Manuscrisul Templului, care e cel mai lung – aproape de zece metri – din cele descoperite la Qumran. Jadin a relatat, în cursul unei conferințe ținută la Universitatea din Ierusalim, că a cumpărat manuscrisul în 1967, de la un anticar din Bethlehem, cu patru milioane de franci. Manuscrisul, care e foarte bine conservat, conține o versiune necunoscută, scrisă la persoana întîi.

Pentru alcătuirea „Ceremonialului mușain" care se păstrează la Erevan, fiind cel mai voluminos manuscris armenesc, cu file din pergament, s-au folosit 600 de piei de vițel de cea mai bună calitate. Cartea, veche de aproximativ 800 de ani, cîntărind 27,5 kg, conține 330 de discursuri, biografii, lucrări de istorie și literatură, fiind ilustrată cu numeroase miniaturi în culori. În urma numeroaselor sale „peregrinări", din manuscris au dispărut 60 de pagini, din care 16 sînt la Veneția iar 2 la Moscova.

M. B.

Deslegările jocurilor de cuvinte încrucișate de la paginile 80 și 81

„LUCIAN BLAGA"

ORIZONTAL : 1) Aforisme-Az. 2) Natura-Pași. 3) Apune-Sibiu. 4) T-E-Oat-Ra. 5) Pan-Cetăți. 6) A-Anod-Frac. 7) Răsărit-Ani. 8) Anton Pann-N. 9) D-E-I-Rosie. 10) Ieri-Dar-Sl. 11) Sfinte-Inie.

„AL. MACEDONSKI"

ORIZONTAL : 1) Logica-Emir. 2) Idila-Apuse. 3) Taru-Apolog. 4) E-Azi-Ad-Ne. 5) Ra-las-Ana. 6) Accente-Arc. 7) Tsi1 Ua-Adio. 8) Oarda-Ura-T. 9) Rm-Crini-Ce. 10) U-Anin-Poet. 11) Lui-Eclipse.

„TUDOR ARGHEZI"

ORIZONTAL : 1) Tara-Silabe. 2) Epitaf-Ogor. 3) Soți-Iarna. 4) Timpuri-Alb. 5) A-Ui-Sus-Ai. 6) Morții-Un-S. 7) Emi-Stelele. 8) Nu-Stup-Tur. 9) Tlan-Lumini. 10) Urît-Ri-GC. 11) Cîntare-Pia.

ERNEST HEMINGWAY
(1899—1961)

Hemingway se întorsese de la Paris. Era după apariția primului său roman „The sun also rises". Scriitorul părea stors de vlagă și nu-și afla locul. Se simțea complet nefericit.

– De ce nu te bucuri de carte ? A fost doar o muncă serioasă, l-a încurajat un amic.

– Literatura, a precizat Hemingway, este ca o vînătoare de lei. Întotdeauna te gîndești la leul următor !...

●

Imediat după ce s-a căsătorit, Hemingway a fost felicitat de o vecină.

– Soția dv. este încîntătoare. Rochia pe care o poartă e o adevărată poezie.

– O poezie ? – a răspuns puțin enervat scriitorul, care era încă foarte puțin cunoscut. Trebuie să știți că m-a costat 20 de poezii, 30 de schițe și o piesă de teatru.

●

Corespondentul unui ziar oarecare îl întrebă pe Hemingway despre viitoarele sale planuri literare.

– Pregătesc în prezent un roman, răspunse scriitorul.

– Ce temă are ? – întrebă corespondentul.

– Tema e destul de nouă pentru mine. Mi-a sugerat-o un film realizat după o povestire de a mea.

●

La un banchet, E. Hemingway stătea lîngă un om de afaceri, care se străduia să înfiripe o discuție cu marele scriitor.

– De fapt, care este cea mai bună metodă de a scrie, vru să știe bussinesmanul.

– De la stînga spre dreapta ! – mormăi scriitorul.

●

După cum se știe, Hemingway era un vînător pasionat.

Într-un rînd, povestind despre isprăvile sale vînătorești în Africa, unul din ascultători l-a întrebat dacă este adevărat că în junglă fiarele evită omul, în cazul cînd acesta ține în mînă o torță aprinsă.

– Oarecum – răspunse scriitorul – dar depinde cu ce viteză aleargă omul cu torța !...

ANATOLE FRANCE
(1844—1924)

Un venerabil academician îi spunea lui Anatole France :

– Te pretinzi vegetarian, colega, și te-am văzut ieri la restaurant cum înfulecai dintr-un antricot.

– Sst ! Nu-mi aduce aminte, ripostă scriitorul, ăsta-i fructul meu oprit !

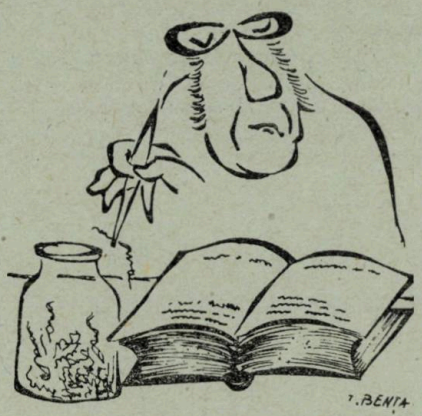

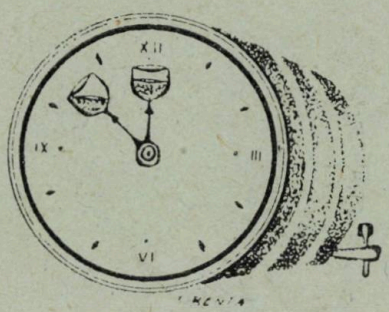

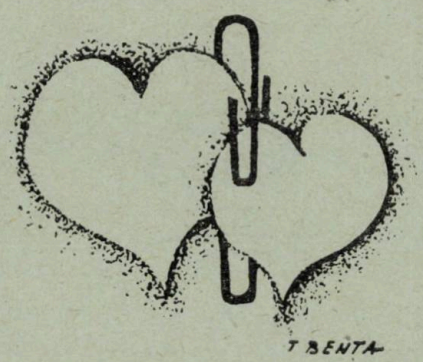

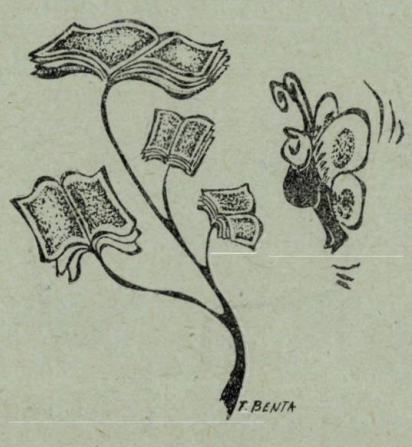

Într-un rînd, la Anatole France se prezentă o tînără care își propuse serviciile de stenodactilografă.

– Monsieur – se adresă ea scriitorului – știu să stenodactilografiez cu viteza de 150 de cuvinte pe minut.

– Bine, dar de unde o să iau eu pentru dumneata atîtea cuvinte ? !

●

Un general îl invită pe scriitor la cină. El îi solicită un autograf. Anatole France i-a scris : „Bucătăria franceză este cea mai bună din lume și gloria ei va crește și mai mult, atunci cînd omenirea înțeleaptă va pune frigarea mai presus de spadă".

●

Anatole France a fost întrebat odată cum poate să îndure conversația cu o prea frumoasă doamnă, care nu numai că vorbea mult, dar era și ultima expresie a prostiei. Fără a sta mult pe gînduri, maestrul a răspuns :

– O îndur cum nu se poate mai ușor ; îmi place mult s-o văd vorbind...

●

Poetul francez Jean Richepin dădea sfaturi unui coleg de la Academie cum să vorbească în public pentru a avea succes.

Anatole France, care era de față la discuție, interveni :

– Să nu uiți mai ales trucul cel mai de seamă !

– Care !

– După ce termini conferința, saluți auditoriul și te retragi în vîrful picioarelor.

– Dar de ce în vîrful picioarelor ?

– Ca să nu trezești pe nimeni !...

TRISTAN BERNARD
(1866—1944)

Se vorbea în prezența scriitorului despre minunile din scripturi și învierea lui Lazăr.

– În zilele noastre – interveni Tristan Bernard – medicina a făcut prea mari progrese pentru ca astfel de reîntoarceri la viață să mai fie cu putință !

●

Aflîndu-se ca invitat la un dineu, Tristan Bernard spuse galant gazdei :

– În fiecare zi sînteți tot mai tînără !

– De ce mă flatați ? primi doamna vădit satisfăcută complimentul.

– Atunci, să zicem, la fiecare două zile...

●

Sosit pentru scurtă vreme la Dover, scriitorul s-a grăbit să viziteze muzeul din localitate. Un trecător l-a oprit :

– Scuzați-mă Mister, nu știți cît e ceasul ?

– Nu știu, a răspuns Bernard, sînt străin de aceste locuri !

Un curios l-a întrebat pe scriitor, care este după el, deosebirea între capital și muncă ?

Asta-i foarte simplu : împrumut de la dumneata o mie de franci, care este un capital, iar munca va fi atunci cînd vei vrea să capeți banii înapoi !

●

Umoristul povestea, odată, următoarea scenă petrecută în prezența sa la un tribunal din provincie :

Președintele (către reclamant) : Recunoașteți această batistă drept aceea care v-a fost furată ?

Reclamantul : Da, e chiar batista mea.

Președintele : Totuși poate fi numai o asemănare. Poftim, și batista mea este tot la fel.

Reclamantul : Se poate, că de fapt mi s-au furat două !

ALBERT EINSTEIN
(1879—1955)

În societate, lucrurile se petrec ca în matematică, spunea Einstein, unde un zero bine plasat poate să înzecească valoarea unei simple cifre.

●

O doamnă snoabă l-a întrebat pe Einstein :

– Dv., care știți atîtea lucruri, ați putea să-mi explicați ce diferență este între timp și eternitate ?

– Desigur, doamnă : eu aș avea timp să vă explic dar v-ar trebui o eternitate ca să înțelegeți !

●

Întorcîndu-se acasă, savantul se adresă pe neașteptate portarului clădirii :

– Spuneți-mi, vă rog, unde stă profesorul Einstein ?

Nedumerit, portarul îi răspunse politicos :

– Da, imediat... însă dv. sînteți doar profesorul Einstein !

– Asta știu și eu. Dar am uitat la ce etaj stau !...

●

La un banchet, Einstein îi spuse unei doamne care insista să-i explice teoria relativității :

– Cum aș putea să-ți explic prepararea tăieteilor, dacă nu știi ce-i aia făină ?

●

Intrînd o dată într-un vagon restaurant ca să ia masa, ilustrul fizician a observat că și-a uitat ochelarii în compartiment.

L-a rugat atunci pe chelner să-i citească lista de bucate. Acesta, uitîndu-se cu compasiune la bătrînel, îi șopti la ureche :

– Îmi pare foarte rău, domnul meu, dar nici eu nu știu carte !

Ca să pară interesant, un tînăr ziarist se adresă lui Einstein :

– Știți care e culmea absurdului ?

– Da, spuse simplu savantul – să răspunzi la o asemenea întrebare.

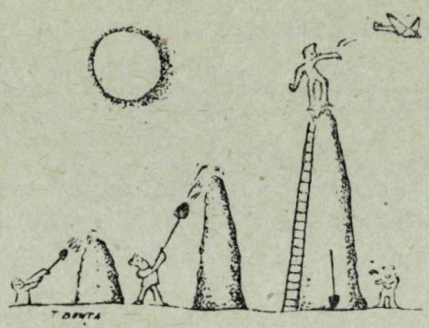

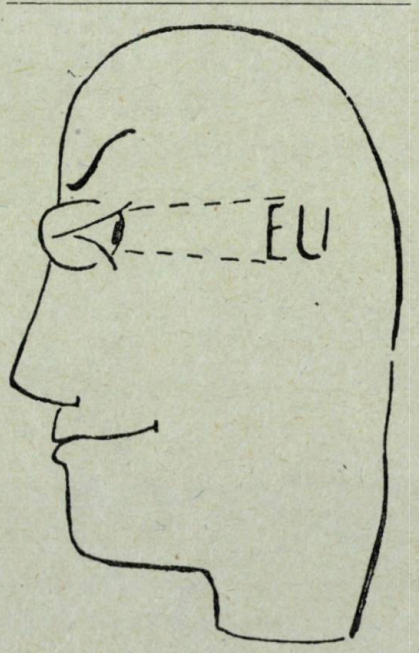

A. IACOBITZ

ALEXIS PIRON
(1689—1773)

Oamenii care nu se pot face înțeleși sînt niște imbecili – îi spuse grav un pedant lui Piron. Înțelegeți desigur că ei poartă vina izolării lor.

– Nu – răspunse Piron – nu vă înțeleg !

●

Un poet mediocru îi aduse lui Piron un fazan. A doua zi îl văzu, scoase din buzunar o lungă tragedie în versuri, pe care se pregătea să i-o citească.

– Dacă acesta-i sosul cu care trebuie să înghit fazanul, ți-l dau îndărăt, îi spuse Piron și trecu mai departe.

●

– Știi ? – se lăuda un scriitor față de Piron – ultima mea carte se vinde ca pîinea.

– Știu, – răspunse Piron – la kilogram !...

●

– Eu – spunea un autor – am bătut recordul : am scris o piesă de teatru într-o noapte...

– Exact ! – replică Piron. Și a căzut într-o oră.

●

La Condamine era surd. Odată, la o ședință a Academiei franceze, el adormi, în timp ce un coleg al său de nemurire, foarte plicticos, debita tot felul de banalități.

– Ia te uită – spuse cu glas tare Piron. La Condamine a adormit de parcă ar fi posesorul unui auz perfect !...

●

Un preot călărea pe un măgăruș. La un moment dat animalul, încăpățînat, refuză să mai meargă, iar preotul obosind să-l îndemne cu duhul blîndeții, începu să-l croiască cu o nuia. Piron, care tocmai trecea, se adresă preotului :

– Lasă-l părinte... Arată-te dumneata mai înțelegător...

ANTOINE de RIVAROL
(1753—1801)

Vicontele de Soubisse, întîlnindu-l pe Rivarol, îi ceru socoteală :

– Este adevărat că într-o familie unde toți au avut bunul gust să mă găsească spiritual, dumneata ai spus că sînt cu desăvîrșire lipsit de spirit ?

– Te pot asigura, domnule, că nu e adevărat. N-am cunoscut și nu cunosc nici o familie care să te fi găsit spiritual...

●

Cînd cunoscutul pamfletar francez află că arhiepiscopul de Toulouse, Lomenie de Broenn se otrăvise, a spus :

– Cu siguranță că a înghițit una din maximele sale !

●

Cineva îl întrebă pe Rivarol :

– E adevărat că vrei să te căsătorești cu domnișoara Marchandeau fiindcă are bani ?

– E o calomnie infamă – răspunse acesta. Vreau să mă căsătoresc cu ea fiindcă eu nu am bani !

Florian scosese de sub tipar unul din poemele sale, într-o ediție de lux, format mare, pe hîrtie velină. Textul, tipărit în coloană subțire, era paginat cu mult alb împrejur, fiind plasat în mijlocul paginii deosebit de mari. Rivarol, primind volumul, spuse :

– Jumătate din lucrare e în alb și este de altfel partea cea mai bună...

La o reuniune, într-un salon, Rivarol adipise.

– Să nu mai vorbim, ca să nu-l trezim, spuse unul din oaspeți.

– Dacă nu mai vorbiți, de ce să mai dorm, interveni Rivarol, deschizînd ochii.

Un doctor îi spuse odată spiritualului Rivarol, care obișnuia să se culce în zorii zilei :

– Amice, ia aminte, îți scurtezi zilele.

– Posibil, doctore – răspunse acesta – dar îmi lungesc nopțile !

BERNARD LE BOVIER de FONTENELLE (1657—1757)

Un medic îi interzise lui Fontenelle să bea cafea.

– Este o otravă – îi spuse acesta. Îți intoxică organismul..., îți scurtează viața...

– Cu cît ? întrebă Fontenelle, căci eu o beau de aproape 80 de ani !...

Filozoful făcea curte unei dansatoare care nici nu voia să știe de el. Un prieten îi spuse într-o zi :

– Dar, dragul meu, de ce te încăpățînezi ? Nu-i placi acestei femei... Ce plăcere poți găsi în societatea ei în aceste condiții ?

– Prostule ! – răspunse Fontenelle. Mie îmi place friptura de pui, și cînd o mănînc nu mă interesează dacă și eu îi plac puiului !

Odată scriitorul își mustra o strănepoată, fiindcă aceasta, după părerea lui, dădea dovadă de prea multă cochetărie :

– Pe timpul meu, strigă el, în cele din urmă, tinerele fete mai știau să roșească !

– Cine știe ce le spuneați ! îi ripostă strănepoata.

Fontenelle, nepotul lui Corneille, se duce într-o zi, dis-de-dimineață, în vizită la o doamnă cu care era prieten.

Doamna îl primește în capot și se scuză :

– Vedeți, domnule Fontenelle, mă scol pentru dv. !

– Da, dar te culci pentru altul, mormăi supărat filozoful, care avea atunci 92 de ani.

– Dv. puteți iubi dezinteresat ?

– Dacă e în interesul meu, da – răspunse egoistul Fontenelle.

O doamnă insista pe lîngă bătrînul octogenar să facă un vals cu ea.

– Haide, prietene, încearcă. Cum preferi valsul ? în doi sau în trei timpi ?

– Vai, doamnă, răspunse Fontenelle, valsul nu are decît un timp... și el a trecut de mult pentru mine !

Aflat pe patul de moarte, Fontenelle s-a adresat celor prezenți :

– Cred că a sosit timpul să părăsesc această lume, căci cu cei o sută de ani ai mei am început să văd lucrurile așa cum sînt !

GIOACCHINO ROSSINI (1792—1868)

Lebăda de la Pesaro, cum a fost poreclit Rossini de către admiratorii săi, a asistat odată la un recital dat de Franz Liszt la Paris.

– Cum ți se pare Liszt ? – l-a întrebat, în pauză, un prieten, pe Rossini.

– Nu știu. Cîntă atît de repede, încît n-am avut timp să-l ascult !

Un muzician începător i-a prezentat odată maestrului o romanță fără cuvinte, compusă în ajun. Rossini o examină, apoi înapoie autorului partitura :

– Văd bine că romanța dumitale nu are cuvinte ; dar unde este muzica ?...

Două parizience elegante și extrem de fardate, îl întrebară pe Rossini ce părere are despre frumusețea franceză.

– Doamnelor, replică celebrul compozitor, eu sînt muzician, nu mă pricep la pictură !

Într-o zi veni în vizită la Rossini nepotul compozitorului Meyerbeer pentru a-i prezenta partitura unui marș funebru, ce-l compusese la moartea unchiului său. Rossini străbătu calm partitura și apoi zise, clătinînd din cap :

– E o lucrare bună, dar ar fi fost și mai bună dacă ați fi murit dv. și ar fi compus unchiul dv. marșul funebru !

Deși compozitorul se găsea uneori în încurcături financiare, aflînd că admiratorii săi vor să-i ridice o statuie, le făcu o vizită.

– Cît o să vă coste statuia mea ? întrebă el.

– Zece milioane, i se răspunse.

– Zece milioane ! exclamă Rossini. Vă jur că, dacă îmi dați numai jumătate, mă sui eu pe soclu !

Regele Portugaliei îi făgăduise lui Rossini o ladă cu vin de Porto din pivnițele regale. Compozitorul așteptă o bucată de vreme, dar apoi, cu nerăbdarea ce-l caracteriza, scrise regelui : „Majestate, mi-ați promis vin de Porto. Știu că un suveran nu uită niciodată ceea ce promite, dar nici nu se grăbește. Eu însă sînt bolnav și bătrîn, și la vîrsta mea n-am timp să aștept". Neavînd încotro, suveranul se execută.

Mihai BURDUJA

Epitafuri celebre

Epitaful, inscripția care apare pe o piatră funerară, poate fi considerat – atunci cînd aparține celui pe mormîntul căruia a fost înscris – drept ultimul dar pe care-l face omenirii cel care o părăsește pentru totdeauna. Cele cîteva rînduri scurte și concise au la origine tradiția de a condensa viața și faptele marilor oameni. Cu privire la epitaf un scriitor francez din veacul al XVIII-lea spunea : „N-ar fi rău dacă fiecare om și-ar pregăti din fragedă tinerețe un epitaf pe care în restul vieții se străduie să-l aducă la îndeplinire și să fie demn de el".

Azi epitaful și-a pierdut aproape total caracterul său inițial, el adresîndu-se cu prioritate (și cu umor !) unor semeni aflați în viață, în plină forță creatoare. Totuși posteritatea a reținut cîteva epitafuri celebre, aflate pe mormintele celor dispăruți. Menționăm cîteva.

Sardanapal, împărat asirian :

„Am mîncat gustos, am băut dulce și m-am veselit din plin ; restului n-am dat nici o importanță".

Cardinalul Richelieu :

„Aici doarme faimosul cardinal, care a făcut mai mult rău decît bine ; binele l-a făcut rău și răul l-a făcut bine".

Isaac Newton :

„Această placă de marmoră arată că Newton este muritor, în timp ce Timpul, Natura și Cerul sînt martorii nemuririi lui".

Scriitorul german Herder :

„Licht, Liebe, Leben !" (Lumină, dragoste, viață !)

Antoine Rivarol (epitaf compus de scriitor înaintea morții) :

„Lenea ni l-a răpit înaintea morții".

La Fontaine (compus de el însuși) :

„Jean a pierit așa cum a venit".

Alexis Piron :

„Piron, aici, sub piatra grea,
Își doarme somnul funerar.
N-a fost nimic în viața sa,
Nici academician măcar !"

Molière :

„Nimic nu lipsește gloriei sale, el lipsea gloriei noastre".

B. MIHAI

un colț pentru copii

CAMPIONUL

O povestire filmică de Alecu Popovici

Ați văzut vreodată un cocoștîrc în pantofi de tenis, cu șosete Dior și cu o rachetă ultra-extra la subțioară. Un fir de mătase naturală suit pe un vrej. O umbrelă Hong-Kong închisă, o trestie de zahăr înainte de culeș.

El e ! Omul nostru ! Locuința lui e marcată pe trotuar de un Jaguar culoarea vișinei putrede ca un profil de felină tăiat în metal proptit între faruri.

E mîndria cartierului – cel mai renumit, cel mai, ce mai, marele campionisim Marin Tănase. „Acolo" i se spune însă „Merin".

E atît de mare încît lumea, și noi inclusiv, îi vedem mai ales picioarele lungi, numai mușchi, picioare virtuoase și arogante totodată.

În fiecare dimineață la ora 8 Campionisimul iese din bloc cu fraful de rachete la subțioară... E însoțit de un personaj mohorît, taciturn, poate partener de joc, manager sau secretar particular. Se îndreaptă agale urmat de acesta, spre mașină, deschide portiera, urcă, pornește aproape fără zgomot. În urma lui a rămas dreptunghiul de parcaj și un băiețel care-l privește cu ochi pierduți.

Dan, el e băiatul slăbuț și visător, care rămîne așa : nemișcat secunde sau minute... Apoi tresare hotărît ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva, o rupe la fugă.

Chioșc cu dulciuri și răcoritoare. O vînzătoare grasă și blîndă ca o bunică scoate capul la tejghea.

– Cu vanilie sau cu lapte ?

– O fotografie... Tot în culori !... Dar să fie de trei lei !

– A cîta de săptămîna asta ?

Acasă la Dan. O cameră-muzeu ? Peste tot fotografia campionului. În

alb-negru, în culori, decupată din ziare, din reviste, titluri de reportaje, interviuri, tanioane, legată cu ață, atîrnă deasupra patului o minge, poate pierdută cîndva de campion.

Dan caută deci preocupat un colț, un colț mic în care să prindă cu pioneze fotografia, și nu găsește nici unul liber. Se aude cascada apei, pe care a declanșat-o cineva la toaletă. O idee !... „Iată încă un loc !"... iese grăbit din cameră.

Pe palier Dan îl ține strîns de mînă pe Nucu, mic și grăsuț ca un cornuleț umplut cu nucă...

— Hai mă, nu mă lăsa singur...

Nucu ezită : ...Ne dă atară și ne bate !...

— Nu ne bate !

Sînt la ușa campionului.

— Sună tu !

— Ba sună tu !...

— Eu n-ajung, spune Nucu !...

Și în timp ce băieții continuă discuția, ușa se deschide și secretarul apare sumbru în prag.

— Nu dă autografe !... Valea !...

Dan încearcă să îngaime :

— Îl rugăm să ne lase la antrenamente ! Vrem să facem un grup de tenis...

— N-ați întins-o ? Vreți să vă ajut eu cu piciorul ?

Vocea Campionului : Cine-i acolo Mișule ?

Mișu : Nimeni ! (și închide ușa)

Nucu : Vezi dacă nu eram nimeni, ne dădea un picior !

Dan : El n-a știut că eram noi ! Băieții, destul de „plouați" au zburat jos în parcaj.

Dan : Te rog ! Numai așa ajung la antrenamente. Vreau să văd !

Nucu : Mă bagi în bucluc !

Dan : Taci !... (deschide portbagajul)... Eu am intrat ! Tu trage acum capacul !

Dan intră, se ghemuie în portbagaj. Tremurînd de frică, Nucu îi execută dorința. La timp. Campionul și secretarul sosesc la mașină.

Campionul (e acru și plictisit).

— M-am plictisit. Mă las de „chestia" asta... N-am chef de antrenament azi dimineață... Hai la lacuri la restaurant... la Pescăruș.

Secretarul : Dar șefule !... Să pun rachetele în portbagaj !...

Campionul : Hai !... Lasă-le pe banchetă. Mașina demarează ușor, ca de obicei.

Nucu e atît de consternat încît a rămas cu gura căscată : — „Pescăruș !"...

Agale trece un factor poștal cu o bicicletă.

Nucu : Nene cum se poate ajunge fulger la „Pescăruș" ?

Factorul : Cu o telegramă !

Nucu : Poți să mă duci și pe mine cu ea ?

Și iată, printre mașini, o bicicletă cu un factor și un copil pe ghidon !

Curtea restaurantului de o eleganță falsă. Nucu a găsit mașina. Bate de trei ori în portbagaj, i se răspunde la fel !...

Nucu (tare) : Hei, allo, mă auzi !

Un ospătar : Aud, ce vrei ?

Nucu : *Cico* aveți ?

Un ospătar : Așteaptă !...

Nucu : (lui Radu) Mă auzi ?...

Ospătarul : Nu înțelegi... Nu sînt surd. Ieși afară !... Adică aici sîntem afară !... Rămîi !

Nucu : Ai ajuns la Pescăruș !... La Pescăruș !...

(De departe, pare cel puțin ciudat, imaginea unui băiat care vorbește gesticulînd cu o mașină...)

Nucu : Nu-i nimic ! Te scot eu afară !... Afară !

Un ospătar : (care a adus Cico) : ...Gata, de mici, „dați afară"... Poate vrei și condica... 3 lei cu un leu remiza fac 5...

Nucu : Poftiți 4 și păstrați restul !

Ospătarul pleacă cu un aer stupid.

Nucu : Acum ! (Deschide portbagajul și își scoate amicul).

Dan e în fața televizorului urmărind un meci important... (Campionul joacă nervos. Trîntește mereu racheta de pămînt, amenință arbitrul cu pumnul. Mormăie ceva...). Dan e dezolat ! Atît de distrus încît închide ochii.

Și iată o inscripție : Wimbledon. Pe teren în uralele publicului apare celebrul cuplu „la dublu" : *Tănase și Dan !* Sînt amîndoi alături. Or fi ei adversarii niște tigri, dar Dan e și mai și... Respinge minge după minge. Au învins. La fel ca marii campioni sărută gazonul. O mînă i se așează pe umăr... El e ?... Nu, e mama !... „Ai adormit" (Băiatul are o pijama cu dungi ca un tricou sportiv)...

— Nu mamă !

— Unde e tigaia ?

— ?

— Tigaia cu coadă lungă !

Spăsit, de sub pat Dan scoate tigaia, cu mînerul împletit cu o sfoară ca o parodie de rachetă.

— Ar trebui să-ți prăjesc mingi în ea, spune mama furioasă !

Spre seară, Dan e singur cu Jaguarul în parcaj. Îl privește cu bucurie ca pe un vechi prieten. Apoi scoate o perie să-l șteargă ca și cum ar fi țesălat un cal.

Reveria îi este brusc întreruptă. Cineva, el, Campionul îl trage de urechi.

— Zgîrii mașina prostule ! Ai văzut doar ce marcă e ?

Lui Dan îi dau lacrimi, ar vrea să spună ceva, dar lacrimile i se înecă în gît...

Campionul se uită scîrbit la racheta pe care o ține în mînă. Vrea să dea cu ea iar de pămînt de parcă i-ar fi purtat ghinion ; cu un gest de silă o aruncă doar în coșul de gunoi. „Mi-a adus ghinion !... Mă las de tenis, da' mă las !..." A plecat.

Dan se apropie de coș, ridică racheta cu venerație, iar pe față i se citește toată fericirea lumii...

Ura ! Are o rachetă...

Îl săgetă un gînd sumbru !

O cercetează atent !

Dacă e stricată, sau spartă.

Aleargă ducînd-o în brațe așa cum își duce o mamă un prunc nou născut.

Intră într-o prăvălioară. Pe geam scrie : *„Remaiem artistic"*. Îi dă racheta remaiezei. Aceasta o cercetează cu un ochi profesoinal. Dă, din cap : „nu". Nu are nici un ochi dus !...

Fuga la bunica !... Bunica are o lupă cît toate zilele cu care cercetează plasa rachetei.

— Nu are nimic.

Tot blocul a intrat în alertă. Sună soneriii, se dau telefoane.

Așa cum aleargă un mic păianjen pe țesătura unei plase de nylon propriu, Dan suie, coboară etaje, sună la uși, ține liftul deschis.

E cuprins de o frenezie nebună ; de aceea sare cîte trei trepte odată și chiuie de bucurie.

Ura !...

7 capete de băieți sînt adunate într-un meleu demn de a fi invidiat pînă și de băieții din echipa de rugby din Țara Galilor. Meleul se desface !...

— Băieți avem modelul, ne facem rachete !

Au, au, ajutor, urlă un băiat !... Degetul meu !

— Vată !

— Tampon !

— Spirt !

— Și !...

L-au bandajat și acum are un deget gros cît un „polonez" prezentat drept cremvurst înainte de cura de slăbire.

— Ce s-a întîmplat ?

Hîrșt, hîrșt, hîrșt... băieții taie la traforaj palete — tip rachetă de tenis și cîntă :

Și după una,
Două
Trei, patru,
Cinci rachete
Vom spune
Că-s rachete
Rachete „os"
Pentru Rolland Garros !

În altă încăpere (parcă o uscătorie) 7 fetițe împletesc. Împletesc cu cîte două andrele uriașe ; în lumina înserării ele țes o plasă ca într-o pictură flamandă de Van der Borg Haas. (Numele poate fi luat în serios, autorul nu, pentru că el e inventat).

Să zicem că încearcă să împletească o plasă pentru tenis. Sînt atît de atente și concentrate împletind, încît chiar și Rembrandt le-ar fi dat atenție într-un „portret de grup". Și uite așa, plasa e gata !...

Pe locul de parcaj 7 b. + 7 f.(șapte băieți și șapte fete) marchează un mic teren de tenis.

Doi băieți preocupați, trasează liniile cu var...

— S-a terminat, var, var țipă unul...

— Ai răbdare, îi răspunde celălalt.

Un noctambul chefliu, calcă pe marcajul proaspăt cu var și îl duce în tălpi și pe două cărări...

Vine și o mașină avînd drept emblemă semnul de începător... Șoferul derutat se ia după (pașii) — semne cu var și intră în subsolul unui bloc...

— Taxi, taxi, ieși din beci, nu te ascunde, mormăie adoratorul lui Bachus.

S-a marcat terenul.

S-a întins plasa croșetată de fete. Dan cu racheta, băieții și fetele cu palete făcute de ei, mimează „mare-meci, mare"...

Mingea sare peste plasă, fetele luptă cu disperare, băieții fac față cu greu.

Fluier final !

Nu !... E fluieratul disperat al unui colocatar de la etajul 9. Cineva strigă în „limba armeană" :

– Hait s-a spart un geam !

Radu : (pe post de manager) Gata ! Toată lumea la culcare !... Am cîte o banană pentru fiecare... Are vitamine pentru mușchi... Și toți desfac serios bananele pe care le mestecă în tăcere ca pe o doctorie.

Campionul vine „călare". pe Jaguarul său.

Evident nu a băut nimic, doar două Wiskiuri mici. Intră rotund și triumfal cu mașina direct în plasa de tenis care închide parcajul. Lumina mașinii se stinge ; campionul a atins parbrizul cu capul, iar Jaguarul a făcut doi pași înapoi ; nu s-a întîmplat nimic ! O.K.

Secretarul : Ai ceva ?

Campionul : Nimic ! Un cucui ! Dar tu ?

Secretarul : Nasul !... S-a umflat. Ce contează un cucui în palmaresul unui mare campion. Contează !

Își aprinse o țigară. Se așează pe capota mașinei !...

S-a liniștit. Se îndreaptă spre casă. Dar face un salt brusc și o dublă piruetă... A călcat pe o coajă de banană...

Apoi, cuprins de o furie nestăpînită !...

Încearcă să rupă plasa în bucăți. Se impiedică în ea. Scoate un briceag și vrea să o taie ochi cu ochi... Merge greu...

De sus, de la o fereastră, în întuneric, un băiețel îl privește disperat.

Turbat de furie că nu poate rupe plasa mai repede, campionul își scoate șapca din cap și șterge furios marcajul trasat cu var...

Sus, la fereastră, băiatul murmură pentru el :

– Terenul nostru !...

Campionul și-a eliberat parcajul... Acum respiră greu...

Da, marele sportiv a înțeles pricina, și cine e vinovatul !

Urcă în lift și se oprește la apartamentul lui Dan.

Mama lui Dan deschide speriată.

– Sper că mă cunoașteți doamnă !

– Sînteți mecanicul de la bloc ! Ce-a mai făcut Dan ?

– Uitați-vă bine la mine !.., Nu mă recunoașteți ?

– Vine soțul meu. El știe cît...

– Mai uitați-vă odată !

– Bine, ce-a spart !...

– Ce oră este !

– 7 și ceva !

– Deschideți televizorul !

Mama deschide aparatul tocmai la Telesport.

– Eu sînt.

– O, dumneavoastră ?

– Da !... Și nu mai pot să mai suport ! Unde e răul ?

– Copilul meu... doarme !

Îi deschide ușa spre camera copilului. Da, dar doarme într-o pijama tip Tănase, pe pereți e Tănase, în aer e Tănase, pe pernă, cocoloș e racheta lui Tănase.

Mama e parcă rușinată : Știți, copiii vă iubesc... Ar vrea să fie grozavi ca dumneavoastră !

Și Tănase cel adevărat ?

Îl sărută pe frunte și băiatul surîzînd în vis strigă „Hai Tănase !"...

Hai !

Mare meci mare, adevărat. Tănase luptă, luptă din greu. Zadarnic, pierde ghem după ghem.

La pierderea primului set, după vechiul obicei aruncă cu racheta de pămînt.

Face un semn !

„Băiatul de mingi" îi aduce o altă rachetă.

Cine e băiatul cu racheta ?

Pariez că ați ghicit !... Da, da, el e !...

Și racheta e cea cu „ghinion".

...E racheta aceea... Nu e cu ghinion. Echipei noastre i-a adus noroc !"

Campionul... îl mîngîie pe păr. Băiatul îi surîde. Meciul continuă. Și ca în finalul fericit din filmele americane, campionisimul cîștigă ghem după ghem... A cîștigat ?

(Cred că apare acum și leul lui Goldwin Mayer).

Campionul face semn cu mîna : „nu e gata"...

Cu cealaltă mînă trîntește racheta de pămînt.

Se sparge ?... Nu !

Campionul îi surîde lui Radu :

– Mă !... și-i pune în brațe un snop de rachete, un vraf... „Aveți nevoie de un antrenor sever ? Eu sînt !...

Dan Hatmanu : „Joc de copii"

Versuri de AL. I. FRIDUŞ

Lecţie de desen

Din cîteva linii
Fac să răsară soarele
Cu cîteva culori
Aprind macii şi unduiesc
Lanul de grîu,
În faţa mea se răsfrînge
Ca-ntr-o oglindă
Lumea,
Imagine răsturnată-n desen,
Aşa cum albastrul cerului
Sau roşul asfinţitului
Se răsfrîng în pictura de rouă
În care îmi răcoresc
În fiecare dimineaţă
Sufletul
Înainte de a lua cu mine
Liniile şi
Culorile
Pentru a dărui ţării
Lumină.

Lectură

Copacii alcătuiesc, laolaltă,
Cuvinte,
Cuvinte — crengi,
Cuvinte — scorburi,
Cuvinte flori şi frunze,
Cărările pădurii adunîndu-le
În tot atîtea poveşti.
Le citesc pînă-n toamnă
Cînd ruginiul frunzelor
Se-aşterne
Ca o veche copertă, peste ultima filă,
Pădurea transformîndu-se într-o
Imensă bibliotecă
Din care, în fiecare primăvară,
Iau una şi aceeaşi carte
În paginile căreia
Mă întîlnesc cu părinţii mei
Şi cu legendele.

Drumurile

Am înnodat drumurile
La un capăt
Fluturîndu-le-n vînt
Ca pe o batistă.
În urmă sînt paşii
Imprimaţi în pămîntul reavăn
Al ţării,
În larg sînt chemările
Timpului,
În faţă e viitorul
În care se revarsă — rîuri
Izvorînd din Carpaţii vrerilor noastre —
Drumurile
Pe care le-am înnodat
La un capăt
Să-mi amintesc glasul înfiorat
Al depărtărilor
Recapitulînd, drum cu drum,
Lecţia iubirii de patrie.

Geometrie

Unde sfîrşeşte jocul de cuburi
Acolo începe geometria
Aceleaşi linii,
Aceleaşi curbe,
Aceleaşi miraculoase îmbinări
Amintesc arhitectura caselor,
Paralelele drumurilor şi
Verticalele brazilor,
Perimetrul voinţei
Unindu-ne
Ca definitoriu loc geometric.
Din fiecare punct
O tangentă
La harta patriei
Rotundă
Străluceşte sub lumină de August.

Algebră

Stau faţă în faţă
Cu mărunta cavalerie
A semnelor :
Scuturi, coifuri, lănci şi spade,
Oşteni galopînd
În bătălie,
Cîte unul, cîte doi, cîte trei,
Iată-mă conducînd această oaste
De basm
Spre victorie.
Învins
Zeul necunoscutelor
Deschide larg porţile
Lăsîndu-ne să intrăm, triumfători,
În ţinutul de taină.

Lecţia de fizică

Am strîns fulgerele
De pe cer
Toate
Purtîndu-le-n tolbă,
Pe spate,
Din cînd în cînd, pun
Cîte unul,
În arcul frunţii
Şi îl arunc
Pînă unde se-ngeamănă munţii,
Făcînd semn, pe pămînt,
Să se ştie,
Locul în care
Am să înalţ,
Ctitorie.

Simplă aritmetică

Cu ajutorul fracţiilor
Am împărţit lumea
Restul păstrîndu-l
Pentru mai tîrziu,
Cînd alte operaţiuni
Matematice
Mă vor ajuta
Să refac
Universul
După legile inimii mele,
Dăruindu-l apoi oamenilor
Într-o veşnică
Folosinţă.

Geografie

Toate rîurile țării
Izvorăsc
Din cartea mea de Geografie.
Auzi-le cum susură
Printre foi
Șlefuind prundișul literelor
Legănîndu-și alene valurile
Între abruptele maluri ale rîurilor,
În luciul apelor răsfrîngîndu-se
Pînă-n amețitoare adîncimi
Munții
Spălîndu-și obrajii
Sălciile
Înlănțuindu-se, ca-ntr-o veselă horă,
Orașe și sate, din coloratele poze din carte —
Școlari umplîndu-și privirile
Cu mîndrele priveliști
Ale meleagurilor mele natale, brăzdate de rîuri
Aidoma acelora pe care le-am strîns
În paginile cărții de Geografie
Să-mi răcoresc fruntea
Pe lungul drum al cunoașterii.

Gramatică

Am făcut, din cuvinte,
Un copac,
Vorbele-s rădăcină,
Substantivele — tulpină,
Adjectivele — crengi,
Prepozițiile — frunze...
Crește copacul,
De-abia-l cuprinzi
Cu brațele și cu sufletul,
Din cînd în cînd
Mă urc
În vîrful lui
Privind pămîntul rodnic
Și bun
Peste care-și plimbă, mîngîietor,
Umbrele,
În urmă-nflorind
Cîntece.

Botanică

Urcînd
În flori și în arbori
Ca în niște vase comunicante
Seva pămîntului
Cîntă din frunză
Straturile vechilor ierbare
Dezvăluindu-ne
Suprapuse
Etape ale reîntineririi naturii
Alergînd desculță
Prin anotimpuri
Pentru a nu întîrzia
La-ncununarea
Prin veacuri
A țării
Pe care împărătește
O înveșmîntă.

Din vol.: „Lecție de desen" în lucru la Ed. *Ion Creangă*

Privighetoarea și măgarul

O privighetoare și o găină
Se tot certau din nu știu ce pricină.
– Nu mică mi-e mirarea,
Spunea privighetoarea,
Cînd te aud cotcodăcind, de zor,
În do major,
De ce-i fi mîndră, soro, că ești găină,
Cînd de găini e curtea plină ?
Spunea, la rîndul ei, găina,
Cu pricina : Mă rog, și oare ce scofală-i ca să fii
Privighetoare,
O pasăre care nu știe decît să cînte și să zboare !
La urma urmei, dac-aș vrea, eu aș putea să cînt
La fel sau chiar mai bine,
Decît tine !
Și-nfuriate, l-au ales de-ndată pe măgar, să spună,
Care din două are voce mai bună.
Și-a spus măgarul, după o matură gîndire :
– E drept, găina cotcodăcește ea cumva, vădind simțire,
Iară privighetoarea, ce să zic, și ea, dacă ar vrea
Să exerseze,
Desigur, ar putea să progreseze,
Un pic. Nu mult. Că are glasul mic.
Și le-a lăsat în drum, spunîndu-le, într-un final
Monumental :
– Ce vreți, talentu-i lucru rar, nu șagă,
Din cîte știu, doar eu am har,
Și-a început să ragă.
Morala :
Măgaru-i tot măgar.

Eug. Al. IACOBESCU

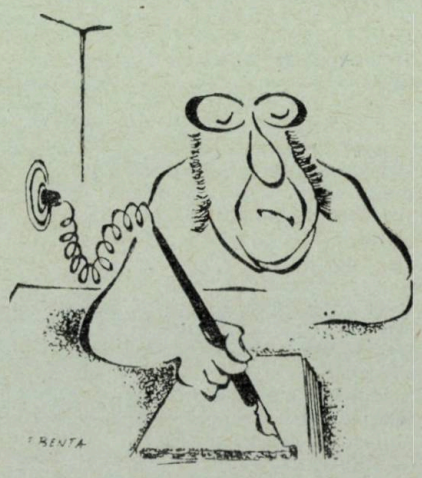

SPORT

OLIMPIADA — OLIMPIADA — OLIMPIADA — OLIMPIADA

Olimpiada în legende

Fără să fie arheolog sau istoric, oricine ştie că Jocurile Olimpice ce se desfăşoară din patru în patru ani sînt de origine greacă. Ceea ce n-a putut fi stabilit cu exactitate, şi probabil nu vom şti niciodată este data precisă a primei întreceri şi felul cum au început Jocurile atletice ale antichităţii. Vocaţia pentru legende şi febra mitică a grecilor antici şi-a găsit întruchiparea şi în disputele atletice ale stadioanelor din Corint, Delphi şi Olympia. Timp de 12 secole, elenii au reuşit să întreţină acea tensiune ideală a întrecerii, acel „agonistes", tradus în expresia modernă „cel mai bun să învingă".

Ziduri de cetăţi s-au năruit, pierind fără urmă în pulberea nemiloasă a timpului. Dar nimic n-a putut măcina pînă la nefiinţă mitul transmis, răzbătînd ca o ştafetă prin negura veacurilor, lăsîndu-ne moştenire mărgelele şirului de isprăvi eroice. Olimpiadele au promovat dintotdeauna ideea de pace. Imediat ce solii răspîndeau vestea apropierii Jocurilor Olimpice, în Grecia se instaura pacea. Pentru că ,orice am spune, cronica omenirii n-a fost alcătuită numai din războaie şi evenimente decisive. Terra înfierbîntată, presărată cu pajişti şi cîmpuri de bătaie, a lăsat loc îndestulător şi terenurilor de întrecere, pe care omul s-a jucat cu pasionată bucurie de a trăi. Vreme de 1170 de ani, pînă cînd în 394, creştinismul a interzis, timp de 1500 de ani, acest festival al sănătăţii, oamenii s-au întrecut în 293 de olimpiade, cu intenţia de a-şi oferi o plăcere firească, de a-şi exersa muşchii, de a-şi perpetua calităţile fizice cu gîndul la eforturile viitoare. Poate de aceea, dintre toate aspectele antichităţii, spiritul Jocurilor este mereu actual şi sportivul de azi se simte poate mai aproape de atletul palestrelor decît sculptorul modern de Fidias.

Despre originea Jocurilor Olimpice, tradiţia ne-a transmis mai multe variante. Unii spun că prima întîlnire a fost în anul 776 î.e.n., alţii cu vreo sută de ani mai devreme, în 884 î.e.n. Pindar crede că Jocurile din Olympia au fost o continuare a jocurilor funerare de la mormîntul lui Pelops, fiul lui Tantal şi nepot al lui Zeus. Pelops fusese ucis şi tăiat în bucăţi de tatăl său şi servit la un festin al zeilor. Isprava lui Tantal ajunsese însă la urechile venerabilului. Înduioşat, Zeus îl reînvie pe nefericitul Pelops. Acesta reveni între muritori, se însură cu Hipodamia, fiica tiranului Enomaos, pe care-l învinsese prin vicleşug într-o cursă ecvestră. Pelops ajunse rege al unui ţinut căruia îi dădu numele de Peloponez. Cînd muri a doua oară, Pelops fu înmormîntat pe malurile Alfeului, în acelaşi loc unde mai tîrziu va fi construită

Olympia, la cîțiva kilometri de Marea Ionică. Mormîntul lui Pelops a devenit un sanctuar unde se făceau sacrificii ; ceremonialul s-a transformat în lupte în care învinsul era ucis. Mai tîrziu aceste dueluri încetară să mai fie mortale și grecii se duceau la cripte să-și arate iscusința în exerciții fizice, aruncînd cu sulița și discul.

Alții atribuie originea Jocurilor lui Zeus însuși. Acesta pe cînd era ascuns la Olympia din pricina poftelor canibalice ale tatălui său, Saturn, cei cinci frați care îl păzeau s-au hotărît să se ia la întrecere la alergare ; aceasta ar fi fost actul de naștere al Jocurilor Olimpice.

Unii atribuie acest act unuia dintre dactyli, ori regelui Pisos, sau lui Hercule. Predestinat să devină atletul cel mai puternic din lume, Hercule nu-și dezamăgea „suporterii" ; ucidea lei, prindea tauri sălbatici, ținea pe umeri un munte, în sfîrșit realiza acele performanțe cunoscute sub numele de cele douăsprezece munci. În timpul liber, se înțelege, Hercule se distra făcînd sport : trăgea cu arcul, se lupta în palestre, alerga în curse cu frații săi și-i învingea ușor. La jumătatea cursei se oprea, smulgea din pămînt un măslin și-l planta pe linia de sosire, ca amintire a victoriei sale. Hercule pleca apoi să-și continue aventurile, dar locuitorii acelui loc i-au păstrat amintirea organizînd întreceri de alergări. Pe cei mai bravi îi încununau cu ramuri din măslinul sacru sădit de Hercule.

Cînd aici se născu Olympia și jocurile sale, helanodicii (arbitrii acelor vremuri) își dădură seama că Hercule nu plecase fără a lăsa urme. Sub pulberea arenei descoperiră urma gigantică a piciorului eroului, cu ajutorul căreia stabiliră prima probă atletică formată din 600 de tălpi ale lui Hercule, puse cap la cap. Distanța o numiră stadiu, măsură de bază a cursei de sprint, egală cu aproximativ 182 m. Varianta cu pașii lui Hercule și calitățile sale de sprinter este una din nenumăratele legende născute de fantezia prodigioasă a grecilor. Dar în contextul mitologic, nu e deplastă ideea ca invincibilul Hercule (personaj care în definitiv nici n-a existat aievea, fiind doar născut de fantezia aezilor) să fie considerat întemeietorul Jocurilor Olimpice. În sfîrșit, o altă versiune vorbește despre „o conferință la nivel înalt" menită să întrerupă zăngănitul armelor și impulsurile belicoase ale popoarelor Eladei. După cum se știe, între cetățile și statele din Grecia antică izbucneau deseori conflicte și războaie. Sătul de atîtea certuri într-o bună zi, Iphistos, cîrmuitorul Eladei, a întrebat-o pe Phytia, preoteasa lui Apolon, ce să facă pentru a pune capăt pustiitoarelor măceluri ? Aceasta i-ar fi răspuns : „Reînvie uitatele Jocuri Olimpice" !

Cum Elada se războia mai ales cu Sparta, Iphistos a propus legiuitorului spartan Licurg ca amîndoi să urmeze povața oracolului. Licurg a fost de acord și, împreună, au întocmit statutul unui armistițiu sacru, care prevedea ca în timpul unei serbări orice acțiuni vrăjmașe între cei care participau la ea trebuiau să fie oprite .Celor care se duceau și veneau din Olympia trebuia să li se recunoască dreptul de liberă trecere prin țările beligerante. Cei ce încălcau armistițiul erau pedepsiți cu amenzi mari și decăzuți din dreptul de a participa la întreceri.

Iphistos și Licurg sînt acum pentru noi personaje semilegendare, dar majoritatea specialiștilor moderni înclină să creadă că ei au existat aievea. Se pare că ar fi trăit în secolul IX î.e.n. Cum am văzut, nu era vorba de a organiza pentru prima oară, ci de a relua Jocurile Olimpice, ale căror izvoare se pierd în noaptea timpului. De aceea, anul 776 î.e.n., cînd a început să fie întocmită lista învingătorilor și a fost înscris pe o placă de marmoră numele unui cîștigător la alergări : bucătarul spartan Coroyba, poate fi socotit numai începutul perioadei istorice a Jocurilor Olimpice, și al Olimpiadelor în general.

Din febrele olimpiadelor

La vechii greci, de multe ori, tradiția recordurilor olimpice se transmitea din tată-n fiu, iar uneori și nepoților. Cei mai mari atleți au fost cei din familia Diagorizilor din insula Rhodos. Diagor, capul familiei, a cîștigat deseori la lupte. Fiii lui au fost și ei recordmeni, iar nepoții nu s-au lăsat nici ei mai prejos. Despre unul din ei, pe nume Peysedor, și mama lui, Callyptera, există următoarea legendă.

Callyptera și-a antrenat singură fiul pentru Jocurile Olimpice. Și, după luni de exerciții susținute, a sosit în sfîrșit și vremea ca tînărul să plece la Olympia. Sigură de succesul băiatului, mama dorea să fie de față la triumful lui. Dar ea nu putea trece pragul stadionului olimpic căci legile antice interziceau femeilor accesul, chiar și în calitate de spectatoare !

Nerespectarea acestei prevederi era pedepsită cu moartea. Dragostea mamei-antrenoare pentru fiul ei era însă mult prea mare ca s-o facă să respecte legea și să se teamă de moarte. Travestindu-se în bărbat, Callyptera s-a pierdut în mulțimea de spectatori. Acolo a avut fericirea să-și vadă fiul biruind în lupte cinci adversari. De fericire nemărginită și uitînd complet de primejdia ce-o aștepta, mama s-a repezit să-și îmbrățișeze fiul. Dar tocmai atunci, din cauza grabei și neatenției, veșmîntul i s-a desfăcut și înșelătoria i-a fost descoperită. Conform legii, Callyptera ar fi trebuit zvîrlită în mare din vîrful unei stînci. Dar judecătorii n-au avut tăria s-o facă, întrucît ea era fiică de campion olimpic, soră a unor învingători în aceste jocuri și mamă de recordmen olimpic. În aceste condiții Callyptera a scăpat cu viață. De cele mai multe ori, însă, judecătorii erau necruțător de severi. Ei pedepseau fără șovăire nu numai accesul fraudulos al femeilor pe stadion ci și pe atleții lași ori necinstiți. În listele de concurenți, care trebuiau trimise la arbitri cu un an înainte de începerea competițiilor, nu puteau fi înscriși calomniatorii, asasinii, rău platnicii de impozite și cei care trebuiau să fie judecați într-un proces. Era, de asemenea, interzisă uciderea adversarului cu premeditare sau chiar din imprudență. Cei care se făceau vinovați de crimă (chiar și învingătorii) erau privați de recompense și obligați să plătească amenzi mari. Iar în cazuri extrem de grave chiar executați. Întîrziații nu mai puteau participa la jocuri. Cei care încercau să-i mituiască pe arbitri erau biciuiți in public. La fel erau pedepsiți și cei care voiau să-și intimideze sau să-și mituiască adversarii. După cum foarte riscantă era și contestarea unei decizii a arbitrilor. Sportivii nemulțumiți de hotărîrea arbitrilor aveau dreptul să se adreseze Senatului olimpian și să ceară judecarea arbitrilor părtinitori, după părerea lor. Dar o făceau pe propriul risc, pentru că dacă nu aveau dreptate, erau pedepsiți aspru și numaidecît (vechilor greci nu le plăcea birocrația !).

Lîngă o colină din Olympia au fost ridicate în decursul anilor cîteva statui identice ale lui Zeus, turnate din banii proveniți din amenzile plătite de sportivii incorecți. Primele șase din acele statui au fost dezvelite după cea de a 98-a Olimpiadă, din anul 384 î.e.n. Luptătorul cu pumnul, Eupol, îl mituise pe adversarul său Agetor, apoi pe Prythanis și, în sfîrșit, pe Phormyon, învingător la Jocurile Olimpice precedente. Au fost pedepsiți exemplar toți patru, nu numai cu amenzi mari, dar și cu disprețul general. Și acum pe una din statui se poate citi inscripția : „Victoria în Olympia nu se dobîndește cu bani, ci cu iuțeala picioarelor și vigoarea trupului".

Dar grecii îi disprețuiau și pe atleții care încercau să folosească sportul ca mijloc de îmbogățire. La cea de a 218-a Olimpiadă, de pildă, a fost amendat Apollo, un luptător cu pumnul. În afară de faptul că încercase să-și mituiască adversarul, mai și întîrziase la jocuri. Appolo a invocat ca scuză a întîrzierii sale vîntul de vest care-i împiedicase corabia să ajungă la timp din Egipt în Grecia. În urma investigațiilor făcute s-a aflat că el întîrziase pentru că luptase pentru bani în Ionia. Așa stînd lucrurile, victoria a fost acordată fără luptă atletului Heraclid.

Grecii nu-i iertau nici pe lași. Sportivii care-și trădau orașul și conoțățenii erau disprețuiți pînă la ură, amendați și aspru pedepsiți. Cînd alergăto-

rul Astil din Croton, ieşit învingător, s-a declarat siracuzan (evident nu dezinteresat), crotonezii i-au transformat casa în închisoare şi i-au distrus statuia înălţată pentru recordurile precedente. Pentru o faptă similară, cretanul Sotada a fost surghiunit pe viaţă, ceea ce în vremea aceea nu era socotit de greci o osîndă la fel de aspră ca şi condamnarea la moarte.

Elenii preţuiau mult perfecţiunea fizică ; forţa, rezistenţa, agilitatea şi frumuseţea trupului, dar numai dacă ele erau îmbinate cu incontestabile calităţi morale. Uneori se întîmpla ca şi în cele mai critice momente grecii să uite de război din cauza unor întreceri sportive. După cum atestă documentele istorice, după bătălia de la Termopile un grup de dezertori eleni a trecut de partea perşilor. Cînd regele Xerses i-a întrebat cu ce se îndeletniceau în acel moment grecii, ei au răspuns că erau ocupaţi cu obişnuitele Jocuri Olimpice, că se delectau admirînd exerciţii de gimnastică şi întreceri hipice. Întrebaţi apoi care este răsplata învingătorilor, fugarii au răspuns : „Olimpicii primesc, ca de obicei, o ramură de măslin". Atunci unul dintre curtenii regelui a exclamat : „Vai nouă ! Împotriva cărui popor luptăm ! Ei nu se întrec pentru bani, ci pentru glorie !" Şi temerile persanului s-au adeverit curînd.

B. MIHAI

Personaje celebre pe arenele olimpiadelor

Se anunţa o lungă şi fierbinte zi de vară peloponeziană. Versantele colinelor care înconjurau stadionul din Olympia erau înţesate pînă la refuz de spectatori. La un moment dat, din templul lui Zeus au ieşit nouă inşi înveşmîntaţi în purpură. După ce au trecut pe lîngă un măslin enorm adus, spune legenda, de însuşi Hercule, şi devenit sacru, cei nouă s-au prezentat în faţa arbitrului. După verificările de rigoare, arbitrul a ridicat mîna şi i-a chemat pe doi dintre combatanţi în arenă. Ambii bărbaţi erau foarte sumar îmbrăcaţi. Peste puţin timp avea să înceapă cel mai captivant spectacol al Olimpiadei : lupta cu pumnii.

„Pumnii izbeau cu sete în fălci, năduşeala curgea şiroaie pe trupurile atleţilor" — aşa descrie lupta un poet antic. După o lovitură puternică primită drept în faţă, unul dintre combatanţi s-a prăbuşit la pămînt. Învingătorului i s-a înmînat pe loc o ramură de palmier. În ultima zi a sărbătorilor olimpice, care durau cinci zile, el urma să primească şi o cunună de măslin. Apoi crainicul a anunţat solemn mulţimii : „A învins Pytagora din Croton, fiul lui Mnesarh din Samos".

Da, e vorba chiar de marele matematician şi gînditor care — cum spunea Bertrand Russel — a jucat un rol extrem de important în dezvoltarea spiritului uman ; el dădea multă atenţie şi dezvoltării armonioase a trupului şi a dobîndit, cum afirmă legenda, titlul de campion la box la a 58-a Olimpiadă, care a avut loc în anul 548 î.e.n.

Cursele de care trase de cai au consacrat în arena olimpică şi trei capete încoronate : Filip al Macedoniei (tatăl lui Alexandru cel Mare), Tiberiu şi Nero. Pentru ultimul, scelerat cu idei delirante şi spirit megaloman, participarea la întrecerile olimpice devenise o idee fixă ; toată viaţa sa a fost un antrenament neîntrerupt şi progresiv în vederea marii reprezentaţii din Olympia. Cînd doar la cei 30 de ani ai săi, steaua lui Nero începuse să apună, în anul 67 e.n. împăratul a plecat în Grecia pentru a participa la a 212-a Olimpiadă şi a se acoperi de glorie. Ajuns acolo, helanodicii, supuşi, dar disprepuitori în sinea lor, îi acordă impasibil victoria în şase specialităţi : trei probe hipice, în concursul heralzilor (sunătorii din trompetă), recitare şi titeră. Conducînd cei mai buni cai din imperiu, în cursa cvadrigelor, Nero fu zvîrlit de pe car la un viraj pentru că, aşa cum va spune, mai tîrziu un rege francez, aceşti cai nu au o părere prea bună despre regi. Caii trecură singuri linia de sosire, urmaţi de împăratul tăvălit în praf. Dar asta nu l-a împiedicat pe Nero să se declare învingător şi să primească premiile şi cununile de lauri. Radia de fericire. Mic de statură, gras, cu ochii albaştri, miop, Nero îşi închipuia că dobîndise victoria prin luptă dreaptă, deşi nu avea nimic din prestanţa şi aplombul unui învingător olimpic. Dar adversarii lui cunoşteau soarta tragică a filozofului Seneca şi a poetului Lucullus, foşti prieteni ai împăratului, care muriseră pentru că îi umbreau gloria. Profanarea întrecerii olimpice a sporit ura împotriva tiranului, a cărui vanitate şi orgoliu erau nemăsurate. Întors la Roma, în locul unei primiri triumfale, pe „olimpicul" Nero l-a aşteptat... moartea. Cuvintele spuse de el înaintea tragicului sfîrşit, „quale artifex pereo" (ce actor moare odată cu mine), nu fac decît să confirme caracterul de histrion al acestui împărat roman de tristă memorie, cunoscut în istorie şi ca asediator al Romei.

Un alt personaj de pe scena Olympiei, întrucîtva asemănător la caracter cu Nero, a fost atenianul Alcibiade. Înrudit cu Pericle dinspre partea mamei, bogat, libertin, demagog, arbitru al eleganţei la Atena, ambiţios, cel care tăiase coada cîinelui ca să se vorbească despre el în cetate descinde în anul 416 în Olympia şi cîştigă toate cursele hipice, aliniind şapte echipaje. Această victorie va fi pretextul unei manifestări de exhibiţionism a unui matador olimpic de ocazie. Toţi participanţii la jocuri fură invitaţi la un prînz sardanapalic, plătit de Alcibiade, care în timpul ospăţului ţinu un discurs faimos reprodus şi în opera lui Tucidide.

„Strălucirea etalată aici în Olympia, spunea Alcibiade, va provoca invidia şi cleveteala concetăţenilor mei, dar pentru străini ea va fi o dovadă de forţă. Nu e inutil efortul omului care cu banii săi serveşte nu numai interesul personal dar şi interesul public şi al patriei sale".

Unii comentatori întrevedeau în faptele lui Alcibiade degenerarea ideologică care începea să macine organismul Olimpiadelor. Arbitrii jocurilor îl acuzară de a fi înscris în concurs sub numele său o cvadrigă aparţinînd unui alt proprietar, lucru interzis de regulamentul olimpic. Procesul tărăgănat mulţi ani nu s-a închis însă pînă la moartea lui Albiciade, ucis după cum se ştie, în anul 404, de un satrap al şahului Persiei, la curtea căruia se exilase.

Începînd cu a 84-a Olimpiadă (444 î.e.n.) în programul competiţiilor a fost inclus obligatoriu şi un concurs artistic, cu care prilej eroii olimpiadelor erau cîntaţi în proză şi versuri. Aşa se face că la Olimpiade au participat Herodot, Demostene, Socrate şi alţi greci de seamă. Toţi bărbaţii căutau să asiste la Olimpiade, accesul femeilor măritate — cu excepţia zeiţei Demeter, fiind interzis, încît era o înghesuială de nedescris. Cel dintîi „suporter" care, conform legendei, a murit în tribuna unui stadion olimpic, a fost însuşi Thales din Milet. Cei 90 de ani pe care-i avea nu-l împiedicaseră pe celebrul filozof şi matematician să plece pe mare spre a asista la Jocuri şi a murit chiar în cursul celei de a 58-a Olimpiade, în care a triumfat... Pytagora ! Dacă Thales din Milet a murit doborît de insolaţie şi de bătrîneţe, Chilone (şi el unul din „cei şapte înţelepţi" ai Eladei), a fost ucis de emoţie în timp ce-şi îmbrăţişa fiul învingător la concursul de pugilat. În epoca de glorie a Olympiei, Socrate, deşi foarte bătrîn, a venit pe jos de la Atena pentru a asista la Jocuri. Pe malurile Alfeului, Herodot, părintele istoriei, a citit în faţa mulţimii o parte din opera sa.

B. MIHAI

AH, POLITEHNICA DRAGOSTEA NOASTRA

Simionaş gata de luptă, Kaiser pare resemnat

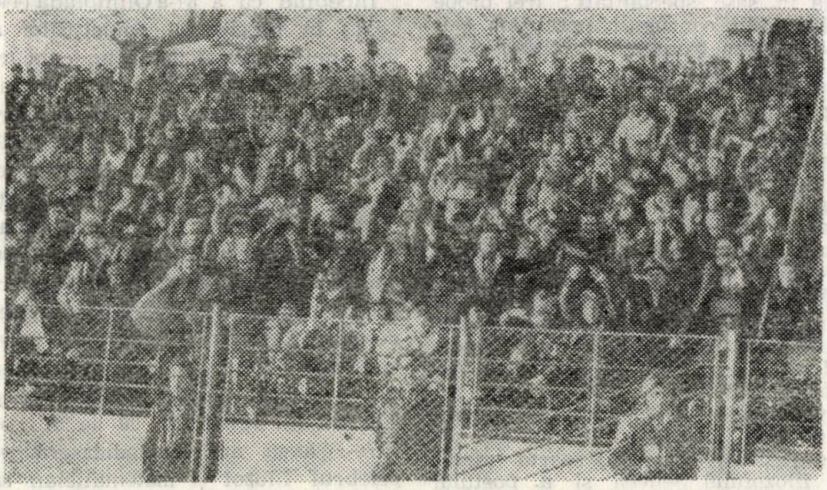

...dacă e gol, e gol !

In cuşca leilor, L. Antohi, e gata să evadeze...

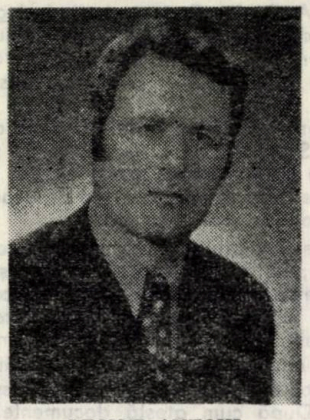

LEONID ANTOHI

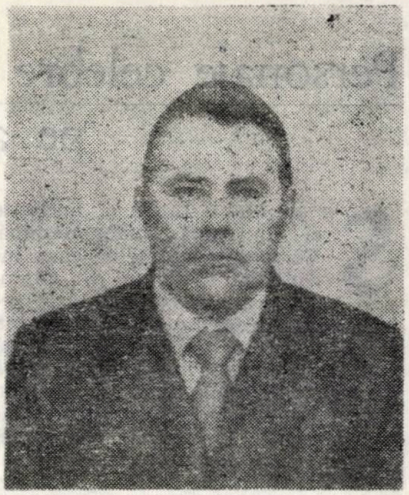

KURT GROSS

(Convorbire cu antrenorii echipei)

— Stimate Leonid Antohi şi stimate Kurt Gross, iată-ne la sfîrşitul unei noi ediţii a campionatului. Echipa dumneavoastră şi a noastră, dacă ne permiteţi, s-a clasat mai bine ca altă dată, deşi nu la nivelul scontat. Am vrea să comentaţi mai pe larg din punctul dumneavoastră de vedere acest succes şi acest „insucces".

● *Clasarea echipei în prima parte a campionatului divizionar A, a doua performanţă în cei 20 de ani de activitate, exprimă posibilităţile şi valoarea lotului pe care noi antrenorii l-am avut la dispoziţie. De la acest loc trebuie să privim viitoarea noastră comportare în primul eşalon, aceasta raportat ca obiectiv de performanţă. Nu neglijăm, ci, dimpotrivă, vom acorda atenţia cuvenită realizării de spectacole fotbalistice care să mulţumească pe iubitorii şi simpatizanţii „Politehnicii Iaşi".*

— Am vrea să mai facem o precizare : răspunsurile de faţă vor apărea de sub tipar, prin natura acestei publicaţii, abia după încheierea primei părţi a noului campionat. Nu ştim şi cred că nici dv. nu ştiţi, cei care lucraţi pe baza unor planuri riguros şi amănunţit studiate, care

Constantin Teașcă după 0—2 pe terenul fostei lui echipe

va fi situația de fapt. Fotbalul, mai mult ca oricare alt joc sportiv, îți dă sentimentul infinitului prin imprevizibilitatea sa aproape permanentă. El oferă o notă de certitudine, numai atunci cînd lotul constituit are o valoare intrinsecă verificată, cînd pregătirea este complexă, cînd jucătorii urmăresc cu luciditate și spontaneitate concretizarea momentană a ideii de joc stabilite de antrenori. Se ivesc însă unele situații care pot compromite munca intensă de pregătire a unui campionat, a unei partide chiar. De pildă, la începutul campionatului 1979/1980, încă din start, „Politehnica" nu a putut beneficia de serviciile a patru (!) titulari (bolnavi sau accidentați). Pot fi evitate asemenea situații cu totul neplăcute? Vor exista vreodată jucători de rezervă capabili să-i suplinească integral pe acei care și-au dezvoltat cu timpul o personalitate distinctă în cadrul echipei?

● *Intrebarea reflectă preocuparea de ce „Politehnica" n-a urcat mai sus în clasament, cu toate că i s-a oferit această posibilitate. Motivația: compartimentul defensiv, altădată omogen, puternic angajat în a rezolva situații dificile, a avut o comportare oscilantă, chiar derutantă pentru întreg ansamblul de joc al echipei. Ciocîrlan, după o dublă operație, a reintrat în echipă după o pauză de doi ani; de asemenea Munteanu tot după 2 ani — din cauza regulamentului de transferări; Ursu, după operația de ligament colateral intern, s-a refăcut foarte greu. Existînd această discrepanță între compartimente nu am reușit rezultatele pe care ni le-am propus, mai ales în deplasare. Mai limpede spus echipa a clacat în final de meciuri pe seama unor greșeli personale (să ne aducem aminte jocurile cu Argeș, Satu Mare, Tîrgoviște, Bacău, Galați, Steaua). În acest campionat ne-am străduit să completăm defensiva cu jucători tineri talentați proveniți din categorii inferioare care, alături de cei rămași din vechea gardă, să alcătuiască din toate punctele de vedere o echipă capabilă de rezultate pe care Iașul le merită.*

— Iașul (neuitîndu-i pe Mihăilescu, Streașină, Ghibănescu, Constantinescu, Iordache), și-a dobîndit categoric un renume în privința „școlii portarilor". Dată fiind valoarea apropiată a celor doi portari de clasă pe care îi avem în momentul de față. Naste și Bucu, personal mă așteptam să-i folosiți la intervale foarte scurte. Ați mers, însă, cum se spune, „pe mîna" cînd a unuia, cînd a altuia, etape în șir. Care a fost eficiența?

● *Iașul a dat și dă în continuare portari valoroși în fotbalul românesc. Portarii reprezintă un capitol special, însă, în activitatea fotbalistică și în cadrul unei echipe. Ceilalți jucători greșesc, și pot greși, toată lumea spunînd că este omenesc astfel. Portarii cînd greșesc înseamnă tot atîtea goluri. Deci nu numai procesul de instruire determină forma de joc a unui portar, există în acest caz o psihologie a omului cu mare răspundere, de luare de decizii spontane, rapide, eficiente. „Politehnica", într-adevăr, beneficiază de doi portari cu calități deosebite dar și cu caractere diferite. Un portar intrat în formă trebuie menținut, căpătînd el însuși încredere în el, cît și echipa. Doar o greșeală sau mai multe duc la înlocuirea lui.*

— Ce impresie aveți despre oamenii de litere care n-au mai recomandat loturilor naționale jucători de valoare recunoscută (inclusiv de la Iași), preferînd glorii efemere ale eșaloanelor inferioare?

● *Literații cu „condeie bune", iubitori ai sportului rege, nelipsiți de pe stadioane, văd, observă și dau sfaturi și sugestii. Nu este o treabă rea și nu poate să încurce, ci doar să ajute. Numai că selecția de fapt trebuie realizată de adevărații meseriași, ei fiind singurii răspunzători de comportarea oricărei echipe, inclusiv cea națională. Experiența a demonstrat că debutanții, precum și vîrfurile eșalonului diviziei B, n-au corespuns (Stan, Voicilă, Nedelcu și alții). Cît privește neselecționarea jucătorilor ieșeni cred că răspunsul ar trebui să-l dea cei în cauză. După prestația superioară a echipei în campionat, considerăm că jucătorul Simionaș nu ar fi trebuit să lipsească din linia de mijloc a echipei reprezentative, indiferent de vîrsta sa.*

— Personal cred că puteți fi exemplu pentru răbdarea manifestată așteptînd revenirea în formă a lui Mihai Dănilă, fost golgeter al echipei (și nu numai a lui). Ce puteți spune azi despre relația viață-sport-antrenament invizibil-randament în cazul jucătorilor dv.?

● *Sinceri fiind răbdarea ajunsă aproape de limită și încrederea acordată acestui talentat jucător a fost materializată în cele din urmă prin prestații superioare — de la care pot lua exemplu și alții. După doi ani de „tușă", poziție a jucătorului de rezervă, de huiduieli pe stadionul din Copou, de cuvinte jignitoare la adresa lui și antrenorului, am reușit să demonstrăm tuturor neîncrezătorilor că fotbalistul are nevoie de o anumită apropiere omenească ,de înțelegere și căldură proprie ființelor gînditoare, pentru a reveni pe culoarul de performanță. Dănilă a mai înțeles că trebuie să renunțe la prietenia cu Bachus, la nopțile pierdute precum și la „prietenii" care au întreținut în jurul său o atmosferă poluantă și dubioasă, — dușman feroce al fotbalistului de totdeauna.*

— Ce puteți spune despre prietenia dintre jucătorii dv. (cu adevărat o formație studențească în buna tradiție ieșeană), atît în viața particulară cît și în teren? Dacă totul este cît se poate de bine în această privință?

● *Nici nu se poate concepe realizarea unor obiective de care noi vorbim fără a asigura și realiza o unitate sufletească între componenții întregului lot, ilustrînd relația majoră jucător-antrenor — conducător-spectator. Necazul este că nu toți acești factori conlucrează deopotrivă. În ceea ce ne privește nu a fost ușor să realizăm o conduită marcată de un spirit realist între jucători, de a ne spăla rufele, cum se spune, la modul cel mai real, la nivelul vestiarului — acolo unde ne trăim mai mult de 75 la sută din întreaga noastră activitate. Sînt însă unii așa ziși binevoitori și simpatizanți care abia așteaptă o minimă fisură în conduita morală și de comportament a unor jucători ca să poată să declanșeze bîrfa; aceasta își are bine înrădăcinate originile la „doi tei" în Piața Unirii. Spiritul deschis, sincer, bazat pe corectitudine și muncă adevărată, ne-a făcut să depășim aceste momente dificile. care nu au fost puține în viața echipei.*

— Am mai discutat cîndva despre necesitatea îmbunătățirii pregătirii psihologice a echipei. Se întîmplă ca după o perioadă mai lungă de ineficacitate, ieșenii să

înscrie aparent decisiv. Urmează aproape invariabil o erupție vulcanică a deconectării premature, o îmbrățișare generală și prelungită care-l strivește realmente pe autorul golului, iar în minutul următor adversarii să marcheze ei. Oare în fotbal asemenea euforii nu pot fi amînate pînă la sfîrșitul meciului? Cineva dădea exemplul gimnasticii...

● *Nu!! Categoric: fotbalul nu poate și nu trebuie comparat cu alte sporturi. Jucătorii de fotbal din orice parte a lumii, după înscrierea golului, realizează acest ritual unic, indiferent de ce se întîmplă în momentul următor. Să nu uităm că și adversarul are șansa lui, dar cîteodată ne obișnuim să dăm vina pe aceste momente care nici într-un caz nu pot deconecta, ci mai degrabă ridică moralul întregii echipe.*

— Cînd se ratează sau se primește gol, în locul reproșurilor, ce n-au dispărut încă, urmează o mobilizare generală a tuturor forțelor? Cînd se vor debarasa jucătorii de parlamentările cu arbitrii și adversarii pe seama unei faze consumate și se vor concentra asupra celei următoare? Urmările duc de multe ori la stări de nervozitate și mai mari. Urmează cartonașele sau chiar înfrîngerea...

● *Aceste momente la echipa „Politehnica" Iași nu au fost puține, de multe ori ați fost martor la ele. Considerăm că și la acest capitol am reușit unele îmbunătățiri, făcînd din labilitatea psihică a unor jucători să se iște mobilizare și dăruire pînă la ultima picătură de energie fizică și psihică. Exemple: jocurile cu Timișoara, Craiova, „Dinamo", Baia Mare, Argeș.*

— Mai are echipa dv. „complexul" Craiova, de pildă?

● *Printr-o dăruire exemplară și o organizare superioară a jocului, fotbaliștii noștri au înțeles că un asemenea complex nu există, chiar dacă e vorba de echipa campioană. Rămîne ca jocurile din anii următori să confirme.*

— Cum colaborați cu celelalte asociații sportive, avînd secții de fotbal, în județ?

● *Într-un singur sens: „Politehnica" cedează an de an jucători tineri și nu primește nimic. Nu există nici un fel de preocupare pentru creșterea jucătorilor. În județul Iași, care este unul din cele mai dezvoltate și ca număr de locuitori, cu o pondere mare de tineri, asociațiile respective primesc, sezon de sezon, jucători crescuți de „Politehnica". Ex.: Constructorul, TEPRO, Nicolina, C.F.R. Pașcani, A. S. Armata ș.a. Sigur că mai apare cîte un caz izolat, dar este mult prea puțin pentru forța și capacitatea județului. Jucătorii cedați ne interesează și îi urmărim în scopul de a le vedea consolidată activitatea fotbalistică, dar, în loc de progrese, ne lovim de abateri atît în procesul de instruire cît și în viața socială. Exemple: Andreescu, Avram Paul, Bandac, Mihăilă ș.a.*

— Sînteți satisfăcuți de ajutorul primit din partea presei locale?

● *Excelentă colaborare cu organele de presă și cu Studioul de radio Iași cărora cu această ocazie le mulțumim pentru sprijinul și propaganda făcută pe parcursul întregului an, informînd cu date precise pe iubitorii și susținătorii echipei. Avem și o propunere: cu ocazia jocurilor în deplasare, formația studențească să fie însoțită de un ziarist care să informeze real și concret desfășurarea jocului pe teren străin fără a se mai apela la serviciile unor confrați binevoitori — și într-un fel și în altul.*

Eugen NISTOR

De la pepiniera clubului

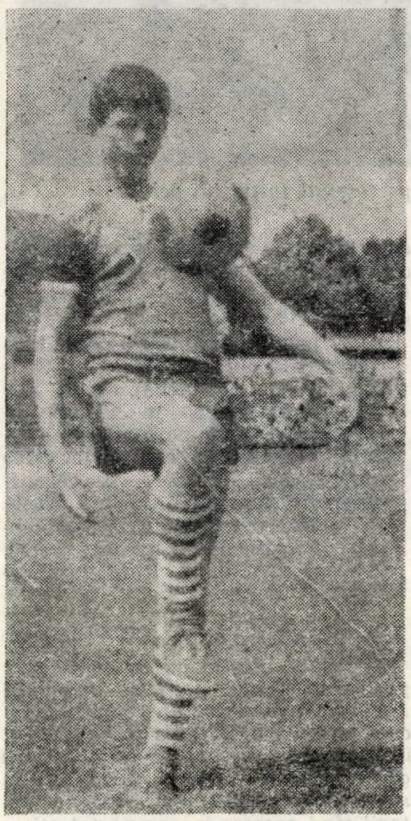

Mircea RADU
Un vîrf de atac de mare talent.

● Centrul de juniori și copii, unitate republicană și în același timp județeană, s-a înființat în 1965, an de referință în istoria națională. De atunci au fost testați circa 30.000 de candidați la gloria atleților în ghete cu crampoane. Desigur, corespunzători cerințelor fotbalului modern s-au arătat a fi mult mai puțini, dintre care doar 800 au activat ulterior în formațiile avansate (seniori, juniori, copii mari) ale clubului sau în echipe de nivel municipal (județean).

● Condițiile bune oferite pe plan local (terenuri, săli) au optimizat munca antrenorilor, dintre care s-au remarcat prin pasiune, stabilitate și eficiență M. Bârzan — 15 ani, N. Ursache — 10 ani, D. Romilă — 6 ani, Tr. Iordache — 5 ani, M. Beraru, C. Bordeianu, I. Manolescu, L. Antohi, K. Gross.

● Dacă în trecut s-au afirmat pe plan național și internațional jucători care activaseră și la echipe ieșene, precum Toma, Zeană, Dragoman, Gîrleanu II, Constantin, Dinulescu, Constantinescu, singurul produs ieșean sută la sută fiind Cornel Popa, în anii de la înființarea centrului au promovat la echipa națională Vasile Iordache, Mihai Romilă, Mihai Cernescu, Mihai Dănilă, la cea de tineret Paul Costaș, Dorin Naste, Constantin Sofian, iar alții la naționala de juniori. În momentul de față sînt 30 de promovări la divizia A și 21 la B. Un număr de 6 jucători sînt în loturile naționale de juniori, printre care se remarcă în mod deosebit golgeterul Mircea Radu, pregătit de antrenorul Dumitru Romila.

● Există o bună colaborare cu familia și școala. Se afirmă cu tot mai multă pregnanță, datorită acestui sprijin, G. Hlușcă, C. Hăisan, B. Dohot și copilul M. Pasnicu.

● Cu sprijinul material-metodic al F.R.F., îmbogățindu-și experiența și stilul de muncă, antrenorii centrului își propun sporirea eficienței muncii lor la unele capitole de bază cum ar fi: depistarea și selectarea permanentă a tinerelor talente; conducerea, organizarea și desfășurarea procesului instructiv-educativ pe grupe de vîrstă; promovarea — titularizarea la momentul oportun a vîrfurilor; perfecționarea relațiilor club-familie-școală; accentuarea educației jucătorilor în spiritul patriotismului socialist și a unei conduite sociale civilizată; perfecționarea profesională a cadrelor; permanenta dorință de afirmare fotbalistică a Iașului, a țării. (Date furnizate de către antrenorul M. Bîrzan).

E. N.

Ionel Teodoreanu despre sport

Sportul e în copii ca saltul în minge... Înotul și călăria sînt în noi ca pasul și gestul; calul și apa ne-aduc aminte numai.

Spectacolul sportiv e în convergența a doi factori: disputa și mulțimea împrejmuitoare.

Intelectualul refractar spectacolului sportiv, în care vede apriori, în numele culturii, numai o recapitulare a zoologiei — nu e înțelept, căci înțelepciunea derivă din cunoaștere, nu din trufașă și înfricoșată ignorare.

Alunecările patinelor dezmiardă aprig gheața, ca arcușul lăutarilor țigani coardele ceardașului ; lung, atît de lung că-ți piere respirația.

Pe gheață vastă și pustie, picioarele cu fulger de argint spun în trei clipe tot ce mîna țesătoare a Persiei a înscris cu ani de trudă pe șalurile și covoarele din moschei.

Bătăliile sportive de odinioară erau oina. Acesta era sportul epopeic al vremii. Mulțimile se adunau în jurul lui — nu numai cele școlare, dar și cele vîrstnice — participînd din plin la victorii și la înfrîngeri.

Selectate de Mihai BURDUJA

Dintr-un „palmares sportiv" al anului 1980

● In cadrul generos al competiției de masă „Sadoveniada" s-au remarcat păpșcănenii Const. Ciopraga (la probele pe distanțe lungi), Corneliu Sturzu (la cursele cu obstacole) și nemțeanul Constantin Munteanu (la case memoriale).

● Grigore Ilisei a transmis de la Radio Iași meciul Real Madrid — Foresta Fălticeni din finala cupei N.U.E.F.A.

● Schimbul de ștafetă Șt. Oprea — N. Turtureanu — Al. Pascu s-a făcut cu pierderea la turnantă a pixului mijlocaș. De atunci Al. Ionescu susține în „Cronica", printre altele, existența la rugbi a unui singur „demi".

● Schimbul de ghemuri Margareta Dolinescu — Val. Panaitescu se prelungi pînă toamna tîrziu.

● Pentru că la orice „coș" se entuziasma că e „gol", Horia Zilieru fu transferat la Piața Spiridoniei.

● Datorită confuziilor gambit-gambă, Damă-Doamnă și altele, Val Condurache obțin remiza printr-un norocos „pat".

● Foarte discutat ultimul record automobilistic al lui Andi Andrieș : 5 kile la oră !

● Echipa lui Ion Țăranu de la „Cronica" s-a calificat în etapa orășenească.

● Lovit sub centură, Al. Dobrescu făcu apel la masa injuriului. I s-a recomandat în exclusivitate ringul „Controverse".

● Tandemul Sânpetru-Chiric a cîștigat cursa „ditrec" Dunărea.

● Surprinzător, lui Const. Pricop i-au revenit mai multe turnee de baraj. Drept care „Ancheta Convorbirilor" continuă.

● La semifinalele de sabie, susținute cu frații M. și Gh. Drăgan, Virgil Cuțitaru s-a calificat „la o singură tușă".

● Pe foile de arbitraj la meciul de box D. Dimitriu — C. Coroiu s-a dat dinainte decizia de „non combat".

● Cea mai omogenă echipă feminină de popice perechi au alcătuit-o Iohana Botez și Alina Nour.

● În perioada de întrerupere a competiției, lui D. Ignea i s-a recomandat, pentru refacerea volumului, stațiunea Singeorzan-băi.

● Ajuns închizător de grămadă, Silviu Rusu a uitat c-a fost și trăgător la măsea.

● La categoria „cocoș" Al. Andriescu n-a avut adversari.

● Pentru faulturi repetate, Aura Mușat obținu eliminarea temporară a Anei Mâșlea.

● Vociferările de la tribuna a II-a ale lui D. Costea n-au impresionat arbitrariul lui Corneliu Ștefanache.

● Halfia Beldeanu — Damian — Ștefuriuc s-a impus prin deplasament și răbdare (la redacție și editură).

● Lucian Valea conduce autoritar un pluton de muzeografi la Botoșani. De acolo provoacă benucian : „Cînd oi da eu odată cu Bardieru..."

● Sprintul de cățărare pe dealul Asociației l-a cîștigat Ovidiu Genaru, urmat la o mustață de Sergiu Adam și la două lungimi de Calistrat Costin.

● In ultimul sezon slabă ca un cui de tei, apărarea de la C.U.I., încearcă refacerea cuplului central Barbu—Țațomir (ultimul promovat de la categoria „optiță" la „sfert").

● După ce i-a stricat viziunea în varianta siciliană, Maricica lui Scovarză l-a făcut M.A.T. pe Stelian Baboi.

● Adversar direct fiindu-i în-soț-itorul, Val. Gheorghiu a doborît recordul cartierului Păcurari la 400 m garduri.

● Nimeni nu-și lua răspunderea să execute penaltiul. Atunci Aurel Leon zise : „Fac eu !"

● La o partidă de vînătoare Mircea Radu Iacoban răni grav inima unei gîsculițe. Drept care fu internată de urgență la doctorul Ion Hurjui pentru îngrijiri de specialitate.

● Ca să poată trece de „apărarea franceză", Ioanid Romanescu s-a folosit de tu(r)nul „Diky Hertha".

● Nefiind selecționat în echipa olimpică de natație, Mihai Ursachi traversă de mai multe ori „Bistrița".

● Pentru nesolemnitate în joc și parodii atingătoare, Lucian Vasiliu fu retrogradat la „Panoramic editorial".

● Tripleta bucureșteană Manolescu-Simion-Iorgulescu a tras mereu pe lîngă cutia poștală.

● O angajare deosebită la efort pe terenurile publicațiilor străine a depus Haralambie Țugui.

● Din pepinieră proprie a fost promovată Maria Nicoară, iar de la tabăra internațională de juniori Andreas Rados.

● Al. Călinescu a făcut tot imposibilul pentru transferarea lui Țvetan Todorov.

● Eliminîndu-i pe Costin, Axinte și Neculce, Natalia Cantemir va disputa finala de ping-pong cu Damian Ureche.

● Avînd Apetroaie la rinichi, Al. Husar nu mai încalecă și își scrie amintirile în Doi-Peri.

● O nouă „ordine" a colaborării în teren, după sistemul 1-1-1-1-1-1-1-1-1-1, o va teoretiza în cadrul „Universiadei pentru toți" Ion Constantinescu.

● Mereu cu gîndul la Luceafăr și Cătălina, Ion Chiriac s-a impus ca observator sideral.

● La un concurs de tir cu privirea, Jeni Colman fu ochită de un poteraș. I-a cîntat pentru tămăduire George Popa.

● De la proba de dans individual compus Ana Vâlcu s-a retras neînvinsă.

● La proba de pentalon Georgeta Eftimie susținu existența a șase genuri literare și-l recomandă pe Sergiu Teodorovici ca unic arbitru judecător.

● Încă de la începutul campionatului Georgeta Sauciuc zise : „Pe mine să mă scutiți" !

● La piruete stilistice (liber alese și culese) s-au remarcat Maria Mailat și Mihai Dinu Gheorghiu.

● Căzut din cer, Vasile Mihăescu a preferat parașutismul din turn.

● Dan Mănucă organiză festivitatea de închidere cu defilarea caracudei (volumul 5).

● Duminică (matineu) va avea loc simpozionul mult amînat în cadrul căruia se vor prezenta comunicările : „Stagiritul și stagiul versificării în linia mediană" (Vasile Constantinescu) ; „Resorturile creativității în tactica avansării ca vîrf de atac" (Paul Balahur) ; „Șerpuirea Jiului văzută din balconul... clasamentului" (D. Florea-Rariște) ; „Antrenament și randament în jocul «trei-sferturilor» N. V. Turcu — C. Th. Ciobanu — V. Donose" (M. Novicov).

● Duminică (seara) la propunerea lui Florin Muscalu, avînd referatul lui Mircea Filip, va avea loc spectacolul „Cum s-a făcut de-a rămas *Politehnica* în divizia A" de Nelu Ionescu. Luni (dimineața) puteți citi cronica foarte dramatică a lui Vlad Sorianu, cu foto (amiaza) de Octavian Voicu.

pt. conf. **Mihai DUMBRAVĂ**

Vreți să deveniți selecționer ?

E vorba de fotbal, firește ! Acesta fiind domeniul sportiv prea bine cunoscut de dumneavoastră și în care vă descurcați cu atîta ușurință. Testul nostru vă va convinge. Pentru reușita deplină nu va trebui să sugerați Federației de specialitate, nici direct lui Ștefan Covaci, Constantin Cernăianu, Eugen Barbu, Adrian Păunescu, Al. Căprariu, Gh. Mitroi, Ștefan Obreja-Oprea, Belphegor-Cosașu, ori „neutrului" Ion Băieșu reprezentativa ideală, pentru că aceștia au fiecare criteriile lor desigur ideale. Va trebui doar să vă adresați nouă deoarece vă oferim dinainte cîteva criterii... fixe. Ca în orice test va trebui să le respectați cu strictețe și în același timp să dați frîu liber fanteziei d-voastră. Poate că nu va fi chiar atît de ușor, însă promitem ca selecționatele ce vor întruni punctajul maxim al subiectivității juriului să fie publicate în numărul viitor al almanahului, la loc de cinste, adică

prin colțuri de pagină. Nu uitați să ne trimiteți și adresa. Poate, cine știe, veți fi solicitat și de forul amintit.

Să trecem, deci, la obiect.

Atenție : nu se iau în considerație decît echipele complete.

Un prim criteriu („la noi...") ar fi rima. Dar nu chiar rime facile de tipul Bumbescu-Ștefănescu, ci dintre acelea care introduc și alte sugestii. De pildă, o echipă de breslași ai fotbalului ,care să știe „meserie" încă din Evul Mediu și să o practice în actualitate, cum este aceasta : Moraru—Cojocaru, Șalaru, Feraru, Pitaru—Pîslaru, Pescaru, Volaru—Majaru, Cămătaru, Chitaru. Poate găsiți un „11" redutabil rimînd Sameș—Terheș—Floareș, Simionaș—Coraș—Bădilaș, Carabageac—Mangeac, Iordache (Ursache) — Smarandache—Petrache—Enache ; un altul care să cuprindă jucători din toate provinciile : Olteanu—Moldoveanu—Munteanu ș.a.m.d. Nu vă va fi greu să alegeți o apărare de netrecut dintre Cheran, Cazan, Vișan, Pălținișan, Onuțan, Ciocan, Iordan, Cilean, Tulpan.

Părăsind rimele, puteți apela la internaționali ca Rusu—Maghiar—Turcu—Neamțu sau la multicolori ca Negrilă—Arapu — Bălan—Albu—Roșu—Gălbineț. Dacă vreți ca adversarii să piardă la scor n-aveți decît să-i introduceți în teren pe Ariciu—Șoarece—Ursu—Ciocîrlan — Prepeliță—Lupău și mai vedeți pe cine. Puteți propune și o echipă de scriitori din care să nu lipsească Ralea, Andrieș, Elisei, Iorgulescu, Cojocaru, Vlad, Suciu. Tot așa una — de la portar la extrema stîngă — cu numele de ispită Popa.

În sfîrșit un ultim criteriu (la fel de seducător) ar fi cel alfabetic. Aici considerăm necesare următoarele restricții suplimentare : 1) Pe cît posibil jucătorii propuși să activeze numai în Divizia „A" ; 2) Să fie titulari în echipele lor ; 3) Să apară în schemă pe posturile ce i-au consacrat ; 4) Să formeze cupluri bine sudate ; 5) Să fie preferați cei de valoare (re)cunoscută ; 6) În cazuri extreme pot fi acceptați jucători de la acele divizionare „B" pe care le anticipați că vor fi noile promovate ; 7) Nu se admit parantezele indicînd eventualele rezerve ; 8) Se admit paranteze numai în cazul omonimelor și al jucătorilor încă anonimi (indicîndu-se clubul sau asociația unde sînt legitimați).

Semnatarul acestor propuneri (care va asigura mai mult ca singur singur alcătuirea juriului), făcînd publice propriilei-i opțiuni, știe dinainte că va fi învins .Vă dorește mult succes mai ales la literele E, H, J, O. Ț, Z, asigurîndu-vă de imparțialitatea împărțirii premiilor.

Și acum defilarea celor mai omogene (deocamdată) echipe de fotbal :

Ariciu—Andrieș, Anton, Agiu, Anghelini—Aelenei, Alexandru, Augustin—Anghel, Antochi, Apostol.

Bucu—Borz, Bădilaș, Bumbescu, Barna—Beldeanu, Bozeșan, Bölöny—Biro I, Balaci, Both II.

Cavai—Cheran, Catargiu, Condruc, Ciocîrlan—Cărpuci, Cincă, Custov—Crișan, Cămătaru, Cîrțu.

Ducadam—Dănilă, Dragnea, Dinu, Demarcek—Dembrovschi, Dumitru, Donose—Dragomirescu, Dobrin, Deac.

Feher—Floareș, Fildan, Florea II, Filipescu—Furnică, Florean, Floarea-Florescu, Fanici, Florea I.

Gabriel—Gheorghe, Ghiță, Grigore, Gall—Ghencean, Geolgău, Greaca—Fl. Grigore, D. Georgescu, Glonț.

Iordache—Ivana, Iordan, Ispir, Ivan—O. Ionescu, Iordănescu, Iovănescu—Iamandi, Iorgulescu, Irimescu.

Katona—Körtessy, Kiss, Kukla, Koller—Kaiser, Karda, Kassay—Kiss, Kun II, Kallo.

Lung—Lepădatu, Lazăr, Lunca, Lucuță—Leac, Lixandru, Lața—Lupău, Lupu, Lucescu.

Moraru—V. Mureșan, Fl. Marin, I. Marin, Munteanu II—Moțoc, P. Manea, Mulțescu—M. Marian, Marinescu, Manea.

Naste—Nițu, Negrilă, Nicolae, Z. Naghi—Naom, Neculcea, Negoescu—Nadu, Nucă, D. Nicolae.

Pustai—Pinter, Pălținișan, Petrache, Purima—R. Pamfil, Panaite, Petcu—Prepeliță, Pîslaru, Pițurcă.

Răducanu—Rusu, Ralea, Roatiș, Radu—Romilă, M. Răducanu, Roșca—Radu II, Rosznay, Gh. Radu.

Speriatu—Sabău, Stancu, I. Solomon—Stoica, Stoichiță, Simionaș—Suciu, M. Sandu, Sălăjan.

Ștefan—I. Ștefănescu, Șulea, C. Ștefănescu, Șunda—Șoșu, Șerbănescu, Șerbănică—Șureghin, Șumulanschi, Șoarece.

Tănase—Tănăsescu, Tilihoi, Toma, Tulpan—Tonca, Tamaș, Terheș—Teleșpan, Tevi, Tisa.

Vunvulea—Vlad, Vișan, Volaru, Vigu—Vamanu, Varodi, Varga—Vergu, Vindican, Vrînceanu.

Contrapropunerile se primesc nu mai tîrziu de programarea returului actualului campionat.

Spiridon GRĂMĂTIC (II)

ȘAH

DESPRE ȘAH ȘI ȘAHIȘTI

Cu maestrul internațional Volodea Vaisman

● *Intreaga dv. activitate șahistă – de jucător practic, antrenor, scriitor și metodist, organizator și popularizator de șah – au suscitat totdeauna un interes deosebit. In acest context, vă propunem o discuție mai amplă despre șah, șahiști și, evident, despre dv. – pentru cititorii almanahului „Convorbiri literare".*

Pentru cunoscători, ascensiunea dv. șahistă este probabil cunoscută. Vă rugăm s-o reformulați – pe scurt – pentru iubitorii de șah mai puțin „specializați".

– Am învățat jocul de șah la 11 ani, practicîndu-l în anii de școală alături de atletism, volei, baschet, fotbal, tenis de masă, schi ș.a. M-am remarcat în în concursurile locale ale Botoșanilor și apoi ale Iașului (ca student la filologie) iar din anul 1961 (cînd am devenit candidat de maestru), mi-am început practic activitatea de performanță jucînd 13 finale (cele mai bune rezultate : 1973 – VI, 1974 – III-IV, 1978 – II), cîștigînd două titluri de campion național la șah prin corespondență (1967 și 1969), participînd la diverse turnee interne și internaționale (cu rezultate, în general, foarte bune) și reprezentînd țara la trei balcaniade, un campionat european și diverse meciuri pe echipe (cu un total de 14 puncte din 20 de partide).

● *Știu că aveți și o activitate publicistică susținută.*

– După cele două manuscrise predate („Bazele jocului în deschidere" – editura Junimea și „O idee străbate deschiderile" – editura Sport-Turism), am început să lucrez la un manual de deschideri pentru marea masă a jucătorilor de șah. Concomitent, continui să colaborez la „Revista română de șah", cu serialul „Maturi celebre" și rubrica „Școala măiestriei", iar sporadic și la alte reviste de șah din lume. Mă preocupă în continuare toate problemele teoretice și metodologice privind antrenamentul șahist și, evident, continui să profesez meseria de antrenor...

● *Am auzit că revista maghiară de șah v-a caracterizat drept un sportiv cu „...nervii confecționați din parimă iar tenacitatea se ia la întrecere cu rezistența oțelului de wolfram", în timp ce ca antrenor sînteți mereu în divergențe cu conducerile....*

– În orice activitate, trebuie să deosebim esențialul de secundar pentru a nu ne rătăci de la drumul drept sau să sacrificăm cauza de dragul efemerului. În timpul unui concurs, pentru mine nu contează decît partida de șah și caut să mă dedic cu trup și suflet rezultatului fără să mă „fure peisajul" – cum se mai întîmplă la unii. Ca om pot fi desigur îngăduitor față de defectele oamenilor dar ca antrenor nu pot accepta „trișorii" și jumătățile de măsură, fuga de răspundere dar, mai ales, politica antiperformanță a unora chiar dacă respectivii se ascund sub blindajul frazelor pompoase, al cifrelor aranjate și al „protecțiilor" de tot felul. Din păcate, ici-colo, mai găsim situații cînd antrenorul muncește cu competență și pasiune iar alții, să zicem, cinci (deși raportul este uneori și mai mare) se bucură de succese sau îl critică pe antrenor la insuccese, își trec în registre, rapoarte și dări de seamă, rezultatele sau măsurile (scriptic) luate, le împrăștie prin tot felul de mijloace de informare și... mai apasă pe frînă pentru ca să arate că fără ei nu se poate !

● *Îmi aduc aminte de un concurs mai slab al dv., comentat cam tendențios de unii „specialiști". Explicați-ne, cum poate totuși un maestru internațional să piardă la un jucător cotat mai slab ?*

– În șah, „firma" (titlul, coeficientul Elo, renumele) și rezultatul nu merg totdeauna mînă în mînă, la același nivel. Un jucător nu poate fi mereu în aceeași formă sportivă, performanța fiind influențată atît de vîrstă, starea sănătății, oboseală, cît și de existența sau lipsa stimulentelor de tot felul. În plus, un turneu poate reprezenta pentru unii o simplă obligație de participare sau, în cel mai bun caz, un antrenament în care rezultatul este pus pe planul doi, în timp ce pentru alții – o chestiune de „viață și de moarte", un prilej poate unic de a se remarca. În plus, mai sînt acești „tineri furioși" – dornici de afirmare rapidă și fără pic de considerație față de cei consacrați. De aici, surprize, rezultate contradictorii...

● *Acordați o importanță deosebită adversarului din fața dv. ?*

– Printre șahiști găsim diverse maniere de joc : unii caută să-și joace cît mai bine partida avînd în vedere doar pozițiile care rezultă pe tablă și făcînd abstracție de cine le stă în față. Alții – printre care mă număr și eu – tratează partida ca o luptă între doi oameni și – conștient că o fac sau nu, intenționat sau involuntar, fățiș sau mascat – au mereu în vedere caracteristicile individuale ale adversarului în vederea adoptării celei mai eficiente linii de joc. Se știe că pozițiile în șah au un caracter problematic și nu întotdeauna poate fi găsită mutarea sută la sută „cea mai bună" (dacă, în general, ea există !). Însăși alegerea ei depinde de experiența, cunoștințele, caracterul, temperamentul, stilul jucătorului. De aceea, studierea și cunoașterea adversarului îmi permit să intuiesc cu o mai mare probabilitate intențiile, slăbiciunile, preferințele sale și să aleg, în funcție de acestea, direcția și strategia corespunzătoare.

● *Se poate juca șah fără greșeală și, în general, care sînt cauzele acestora ? Dați-ne cîteva exemple din practica dv.*

– Proverbul universal „omul este supus greșelii" este aplicabil și în șah dar aici, spre deosebire de alte sporturi, greșeala are un caracter decisiv și de multe ori nu sînt suficiente 40 de mutări bune pentru a cîștiga o partidă în timp ce este de ajuns o singură greșeală pentru a pierde.

Aria greșelilor în șah este mare, ele avînd un caracter relativ, în funcție de forța de joc proprie și de capacitatea adversarului de a le exploata. Cauzele pot fi de ordin pur tehnic sau psihologic vizînd deficiențele personalității jucătorului : ignorarea sau necunoașterea unor principii sau reguli, tratarea antipoziționlală a pozițiilor, greșeli de ordin tactic, de apreciere, de calcul, „lăcomia" după material, automatismul mutărilor, necunoașterea unor greșeli făcute anterior de alții precum și neatenția, slaba concentrare, graba, goana după spectacol sau cîștig rapid, greșeli datorate jocului prin analogie sau dogmatismului gîndirii ș.a.

Iată, spre exemplificare, două miniaturi : în prima, negrul nu a cunoscut partidele anterioare jucate în această variantă, neavînd nici forța de joc necesară pentru a evita greșelile predecesorilor iar într-a doua, albul a omis existența unor posibilități combinative adverse...

VAISMAN–MARCOVICI, Iași 1965.

1. d4 d5 2. c4 d:c4 3. Cf3 Cf6 4. Cc3 c5 ? ! (4...a6, 4...Cc6) 5. d5 e6 6. e4 e:d5 ? 7. e5 ! d4 ? (relativ mai bine era 7...Ce48.C:e4 d:e4 9.D:d8+R:d8 10. Cg5 Ne6 11. C:e6 f:e6 12. N:c4 cu final net superior sau 7..Cfd7 8.Ng5 f6 9.e:f6 C:f6 10.N:f6 g:f6 11.C:d5 b5 12.De2+Rf7 13 0-0-0 cu atac puternic) 8. N:c4 Cc6 (Partida Preanișnikov–Zaițev, U.R.S.S. 1937 a continuat cu 8. d:c3 9. N:f7+ Re7 10. e:f6+g:f6 11. Nd5 ! Dc7 12. 0-0 Nd7 13. Cg5 Ng7 14. Tel+Rd8 15. Cf7+ Rc8 16. Cd6+ ! D:d6 17. N:b7+ Rc7 18. D:d6 ! R:d6 19. Nf4 mat) 9. e:f6 d:c3 10. De2+ Rd7 11. Ng5 ! (Partida Uhlmann–Wade, Hastings 1958/59 a continuat cu 11. Nf4, albul cîștigînd în 16 mutări...) c:b2 12. Td1+ Rc7 13. Nf4 Nd6 14. T:d6 ! 1–0.

BÖNSCH – VAISMAN, Halle 1976

1. Cf3 d6 2. d4 f5 3. g3 Cf6 4. Ng2 g6 5. 0–0 Ng7 6. c4 0–0 7. Cc3 c6 (7..Cc6) 8. b3 (8. Tel) Ch5 ! ? (o mutare nouă față de profilacticele 8..Rh8, 8..a5 sau mai angajantele 8..Dc7 și 8..e5) 9.Nb2 (9.e3 e5 !) f4 10.d5 c5 11.Cg5 ! f:g3 12.f:g3 ? ! (nu sesizează pericolul...) Nd4+ 13.Rh1 e5 ! 14.T:f8+ ? (aduce dama pe cîmpul ideal) D:f8 15.Dd2 C:g3+ ! (putea urma 16.h:g3 Dh6+ 17.Nh3 N:h3 și calul alb este legat) 0–1.

● *Șahul este sportul tuturor vîrstelor iar șahiștii au o mare longevitate. Care este vîrsta biologică propice marilor performanțe ?*

– Forța unui jucător de șah este o noțiune complexă angrenînd multe calități, deprinderi, cunoștințe. Unii sînt mai dotați, alții mai puțin dar, din momentul apariției noastre pe lume și, apoi, a contactului cu șahul, cu toții pornim într-o cursă „contracronometru" pentru a atinge, pe cît posibil, un nivel cît mai înalt de perfecțiune, ne înscriem într-o curbă de evoluție. Pe traiectoria ei deslușim un punct de pornire, o curbă a progresului, o „vîrstă de aur" a marilor performanțe, o „bătrînețe sportivă" (transformată uneori într-o „a doua tinerețe") și un declin progresiv.

Un viitor mare campion trebuie să învețe șahul o dată cu abecedarul, talentul manifestîndu-se de obicei la această vîrstă. Între 15–25 ani, este etapa consacrării internaționale, iar între 25–42 ani se obțin cele mai mari rezultate. Din păcate, în acest plin proces de perfecționare a unor factori și calități, altele încep să slăbească, să se diminueze, rezultatele încep să bată pasul pe loc și timp de 10–15 ani ele scad treptat.

Evident, există și excepții de la regula curbei de evoluție care se referă la precocitate șahistă, recuperare accelerată a întîrzierilor și de longevitate deosebită. Dintre marii jucători, Reshewsky dădea simultane la numai 6 ani, Capablanca a participat la un turneu internațional la 12 ani, Mecking a cîștigat campionatul Braziliei la 13 ani iar Fischer era campionul S.U.A. la 14 ani și mare maestru la 16 ani ! Din contra, Cigorin, Pillsbury, Rubinștein au învățat șahul la 16 ani, Blackburne – la 19 iar Steinitz abia la 23 ! Iar succesele constante, peste vîrsta de 50 de ani ale lui Lasker, Alehin, Botwinnik sînt binecunoscute, în timp ce Mieses, Sämisch, Bernștein au jucat pînă în jurul vîrstei de 80 de ani.

● *Fiecare sport are momentele lui de tensiune. La ce cote ajung acestea în șah ?*

– Șahul pare, la prima vedere, un joc liniștit, plăcut, reconfortant. Așa și este dacă avem în vedere jocul practicat de milioanele de amatori pentru a se distra sau odihni după orele de muncă.

La nivelul de dezvoltare și de informație din zilele noastre, șahul de performanță necesită o muncă titanică de pregătire și cercetare iar jucătorul de concurs este supus unei permanente uzuri nervoase. În timpul unui turneu, un maestru ambițios, dornic de rezultat, se află într-o permanentă tensiune psihică putînd fi comparat cu un instrument muzical bine acordat dar pe care chiar și un simplu cuvînt imprudent este în stare să-i slăbească „coardele", în timp ce o încurajare, un sfat, o glumă oportună pot să-l destindă, să-l descarce...

Partida de șah la nivel înalt este o luptă, e drept minunată, dar și acerbă, extenuantă. Aici, povara luptei, creației și rezultatului cad pe umerii unui singur om, jucătorul trecînd prin cele mai diverse stări psihice iar cînd pierzi o poziție cîștigată, clădită cu multă trudă, este groaznic, întocmai ca și cînd ți s-a făcut cea mai cumplită nedreptate !

● *Ce vă atrage cel mai mult în șah ?*

– Într-o partidă de șah, „eroii" par neînsuflețiți, „dialogul" lor este mut iar „schimbul de locuri" se desfășoară în tăcere. Gîndirea jucătorului însuflețeș-

te însă aceste figurine și – sub ochii noștri – ele oferă adevărate reprezentații – de fiecare dată altele – care generează cele mai diverse și profunde trăiri afective. Dar nimic nu poate concura – ca atracție și plăcere estetică – cu frumusețea *combinațiilor* șahiste : caracterul lor surprinzător, neobișnuit, de aparent paradoxal produce admirație și încîntare oricărui admirator al artei șahiste, deci și mie !

● *Ne puteți oferi cîteva combinații din practica dv. ?*

– Cu plăcere !

1. MARCOVICI – VAISMAN, Iași 1970

Rocade diferite, deci atac și contraatac : 14..c5 ! 15.d:c5 (15.Dg4 c4) Cc6 16.Nc4 Da5 17.T:d5 Rh8 18.Nf4 Da3+ (negrul a ajuns primul...) 19.Rd2 Ce7 20.Td3 C:f5 21.Te1 D:c5 22.Ne6 Tad8 ! 23.Rc1 (se amenință 23..D:c3+) Ch4 ! (combinația finală) 24.Dg3 T:d3 25.c:d3 D:c3+ 26. Rd1 a7.D:f4 D:e1+ ! 28.R:e1 Cg2+ 0–1.

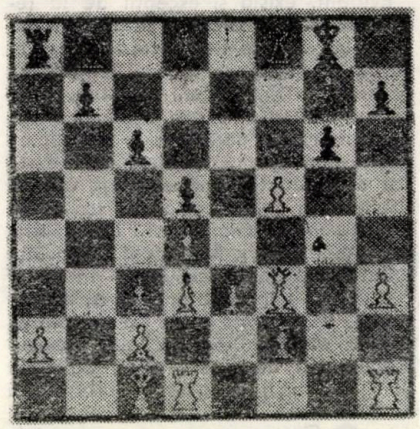

2. BREAZU – VAISMAN, Cluj 1971.

În loc să-și termine dezvoltarea prin Nd6 și 0–0, negrul sesizează posibilitatea unei combinații etxrem de ingenioase : 13..Cf3+ ! 14.g:f3 (sau 14.Rh1 Df5 urmat de Nd6 sau Dh5) Dh3 (amenință 15..e:f3) 15.C:d5 (15.f:e4 Cg4 !) Nd6 ! (nu 15..e:f3 16.C:f6+ g:f6 17. De4+) 16.Cf4 (după 16.f4 Rf8 ! ! 17.C:f6 – se amenința 17..Cg4 – g:f6, se deschide decisiv coloana „g") N:f4 17.e:f4 0–0 ! (iarăși, nu 17..e:f3 din cauza 18. Te1+ Rf8 19.Da3+ Rg8 20.Ce7+ Rf8 21.Cg6++ Rg8 22.Df9+ ! T:f8 23.Ce7 mat) 18.f:e4 ? (incheierea normală a acestei combinații era 18.Ce5 Tfe8 19.f:e4 Cg4 20.C:g4 D:g4+ 21.Rh! Df3+ 22. Rg1 Te6 23.f5 T:e4 cu cîștig) Cg4 0–1.

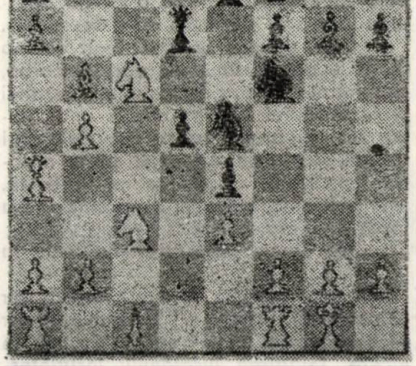

3. VAISMAN – ILIJIN, București 1973

O idee fantastică a încolțit în mintea albului : ce bine ar fi dacă aș reuși să deschid diagonala mare spre Th8 !

18.N:f5 ! e:f5 (nu mergea nici 18..g:f5 19.Dh5+ Rd8 20.Dg5+ Rc7 21.Nd6+ Rc6 22.Nc5 Da8 23. Tb6+ Rc7 24.Dg7 cu cîștig) 19.e6 ! Nc6 (sau 18.N:e6 20. Tfe1 Rf7 21.d5 ! N:d5 22.Dc3 Cf6 23. Te7+) 20.d5 ! Dd4 (pentru a închide drumul...) 21.d:c6 T:c6 22.Nb4 c3 23.Cf3 Dd5 24. Tbd1 Db5 25. Dh4 Db6 26.N:a5 D:a5 27.Dd4 (misiunea a fost îndeplinită !) 1–0.

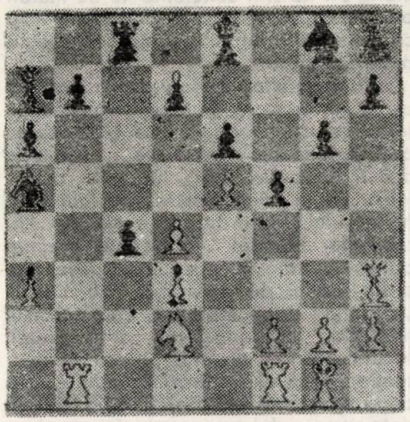

4. MACARIE – VAISMAN, București 1974.

„Tabără" albă este înconjurată și trebuie doar străpunsă linia ei de apărare : 35..Cb3 ! 36.o:b3 (la retragerea damei urma 36..Cd4) a:b3 37.Tb2 Ta1+ 38.Nb1 T:f2 ! ! 39.Dc3 (nu 39.D:f2 T:b1+ !) e4 ! ! (o frumoasă străpungere care se bazează pe varianta 40.T:f2 D:f2 41.D:a1 b2 42.Da3 e3 ! cu amenințări imparabile) 40.T:e4 Dh1+ 41.Te1 D:f3+ 42.D:f3 (se pare că totul s-a rezumat doar la un final favorabil dar urmează surpriza...) T:b2 ! ! (acum, după 43.D:f4+ Rg8 44.De4 Ta:b1+ 45.D:b1 T:b1+ 46.Re2 T:e1 47.e1 b2, pionul se transformă) 0–1.

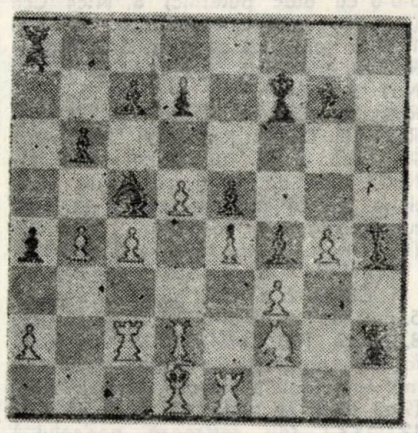

5. VAISMAN – LIANGOV, Sandomierz 1976

Albul exploatează prompt plusurile tactice ale poziției sale :

26.Ce6 ! f:e6 27.D:e6+ Rf8 (la 27.. Rh8 urma, desigur, 28.Rg2 !) 28.f5 ! Cc5 (sau 28..Dc7 29.f:g6 Cc5 30.N:c5 D:c5+ 31.Rg2 Dc7 32.Tf1 cu cîștig) 29. N:c5 g:f5 (nu mai este nimic de făcut : 29..d:c5 30.f:g6 Dc7 31.Tf1 De7 32. Nd1+ ! Re8 33. Na4+ sau 29..Nc8 30. D:g6 d:c5 31.f6 Dc7 32.Tf1 etc) 30. Nh5 ! Dc7 31.N:d6+ ! ! 1–0.

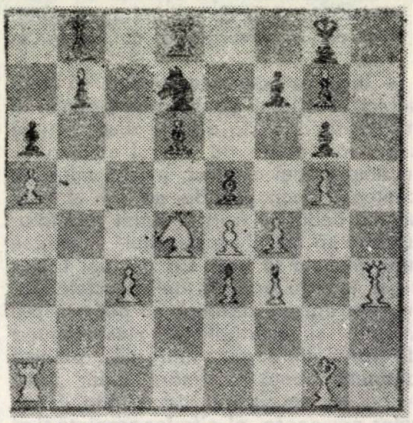

6. VAISMAN – BORKOVSKI, Sandomierz 1976.

Albul concepe o frumoasă combinație de peste zece mutări : 18.Cb5 Dc6 19. Dc2 f5 20.e:f6 C:f6 21.N:f6 N:f6 (sau 21..T:f6 22.Dh7+ Rf8 23.Dh8+ Rf7 24. Ce5+) 22.Cbd6 ! Td8 23.Dh7+ Rf8 24. Dh8+ Re7 25. Cf5+ ! (poanta) e : f5 26.D:d8+ (desigur, nu 26.T:d8 Ce6 27. Td6 O:d6 ! 29.C:d6 Na6+...) Rf7 27. Cd6+ Rg6 28.D:c8 ! D:c8 (sau 29.T:c8 29.N:f5+ Rh5 30. g4 mat) 29. C:c8 T:c8 30.g4 (acum, totul este clar și albul a cîștigat peste cîteva mutări) 1–0.

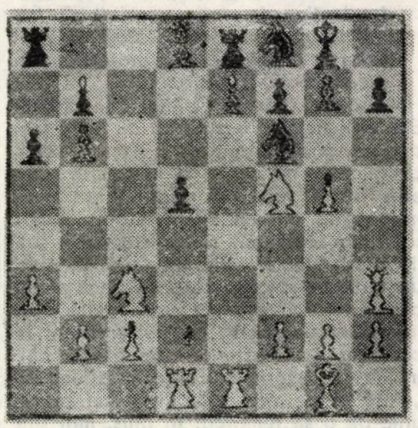

7. VAISMAN – KOJDER, Krosno 1978.

O combinație simplă dar spectaculoasă : 20.T:e7 ! T:e7 21.N:f6 g:f6 22. Dh6 și, în fața matului forțat : 22..Ce6 23.C:e7+ D:e7 24.D:h7+ Rf8 25.Dh8, negrul a cedat. (1–0)

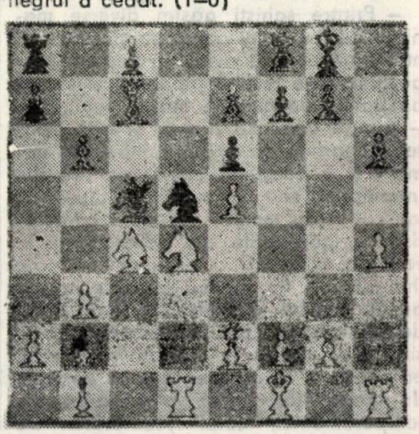

8. VAISMAN – ŞTEFANOV, Herculane 1979.

Regele negru este „tras de barbă" afară din birlogul său : 19.C:f7 ! Te8 (sau 19..R:f7 20.N:f6 g:f6 21.Dh5+ Rg7 22.D:h7 mat) 20.Df3 d:c4 („zarurile au fost aruncate" ! Oricum, şi după 20..d4 21.Ch6+ Rh8 22.Rh3 g:h6 23.N:d4 Ng7 24.N:f6 N:f6 25.D:h6, negrul era pierdut) 21.Ch6+ Nh8 22.D:f6 ! ! (un sacrificiu care nu poate lăsa nepăsător pe nimeni, indiferent cît şah ştie !) g:f6 (dama trebuie luată : 22..c3 23.Df7 ! Nb4 24.Dg8+ ! T:g8 25.Cf7 mat) 23.N:f6+ Ng7 24.Td7 ! (poanta sacrificiului de damă) De5 25.Cf7+ (putea urma 25..Rg8 26.C:e5 N:f6 27.N:h7+ şi 28. Cg6 mat) 1–0.

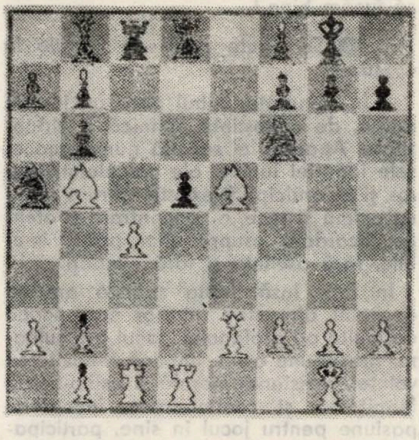

● *Mulţi amatori de şah – de la mic la mare – visează să ajungă la măiestrie. Ce calităţi sînt necesare pentru aceasta ?*

– Jucătorul de şah care năzuieşte să devină maestru trebuie să ştie că drumul spre vîrful piramidei şahiste este lung şi anevoios, cu ani de muncă şi luptă continuă. Reuşita, succesele şahiste sînt determinate de acţiunea simultană a mai multor factori, condiţii, cerinţe dar eu mă voi referi la cele de bază.

În primul rînd, respectivul trebuie *să joace bine şah* şi pentru aceasta sînt necesare talent şi o continuă pregătire de specialitate. Apoi, el trebuie *să ştie multe despre şah*, să-şi lărgească mereu cultura şi orizontul şahist, măcar pentru a putea înţelege toate subtilităţile şi profunzimile „meseriei". Mulţi cred că asta este de ajuns dar se înşeală ! Marii performeri se aleg din acei *care strălucesc în cea de a treia categorie de calităţi :* cei care au un caracter deosebit şi o voinţă puternică, care nu se tem de greutăţi şi merg cu curaj în întîmpinarea lor, care ştiu să se concentreze, să se autostăpînească şi să-şi mascheze emoţiile, care duc o viaţă cumpătată şi reuşesc să-şi menţină mereu forma sportivă. Evident, pentru a-şi şlefui şi pune în valoare calităţile, sînt necesare condiţii de viaţă, muncă şi antrenament adecvate, stimulente psihice, morale şi materiale dar deosebit de importante pentru un performer în devenire mi se par ambianţa familială, conlucrarea cu un antrenor priceput, aderenţa la un grup de jucători puternici, participarea intensivă la concursuri. Măiestria şahistă nu se dobîndeşte „cu carul" şi peste noapte ci „bob cu bob" şi în timp !

● *Prin ce se caracterizează marii jucători de şah ?*

– Marii jucători au fost şi sînt, cu mici excepţii, şi oameni deosebit de dotaţi. Ei ies în evidenţă printr-o inteligenţă deosebită, o dezvoltare multilaterală a personalităţii, exigenţă sporită faţă de sine şi înalt spirit autocritic, o uriaşă putere de muncă şi o nesecată pasiune pentru şah.

Din punct de vedere şahist, ceea ce îi caracterizează (şi îi deosebeşte în acelaşi timp) sînt particularităţile deciziilor pe care le iau bazate, pe de o parte, pe memoria şi atitudinea lor programatoare în ceea ce priveşte aprecierea poziţiilor, pronosticarea direcţiei şi a rezultatului luptei şi, pe de altă parte, pe intuiţia şi talentul lor improvizator reflectat în capacitatea de gîndire nestandardizată.

● *A existat vreodată un asemenea şahist perfect ?*

– Nici un om nu este perfect şi deci nici un şahist, oricît de mare campion a fost, nu a putut evita greşelile, nu a atins perfecţiunea. Dar omul nu încetează să caute idealul, măcar sub forma unui super-mare-maestru imaginar care să întrunească multe şi variate calităţi ale aşilor şahului.

Astfel, trecînd în revistă marile valori trecute ale şahului, Tartakower aprecia că : „...Greco a întruchipat fantezia, Phillidor – forţa, Staunton – soliditatea, Anderssen – amploarea, Morphy – strălucirea, Steinitz – profunzimea, Tarrasch – metoda, Capablanca – claritatea, Lasker – filozofia..."

În ceea ce priveşte maeştrii moderni, jucătorul ideal ar putea avea erudiţia lui Botwinnik, eleganţa lui Keres, tehnica lui Smîslov, fantezia lui Bronştein, dîrzenia lui Korcinoi ,truda lui Portisch, originalitatea lui Larsen, optimismul lui Fischer, universalitatea lui Spasski, romantismul lui Tal, practicismul lui Karpov...

● *Marii jucători lucrează de obicei cu antrenori redutabili...*

– „Antrenorul" de şah se aseamănă cu un antrenor – în acepţiunea cunoscută a cuvîntului – tot aşa ca şi şahul cu sporturile fizice. Şahul este „o lume invizibilă, plină de lacrimi" iar şahiştii sînt oameni interiorizaţi, fiecare cu felul său de a fi şi cu „secretele" lui. De aceea, cei mai buni antrenori de şah sînt, mai ales, psihologi fini, teoreticieni, enciclopedişti, secundanţi şi analizatori pricepuţi, sparring-parteneri de mare forţă. Antrenorul de şah trebuie să aibă mult tact şi pricepere pentru a-şi susţine elevul printr-un cuvînt, gest sau sfat cunoscute numai de el sau să acţioneze energic atunci cînd situaţia o impune. El trebuie să-i educe (şi să-i acorde) independenţă în gîndire, sentimentul răspunderii în studiu şi în joc, să creeze o atmosferă psihologică plăcută de creaţie şi tratare ştiinţifică a şahului. Antrenorul de tip dur-autoritar, pedagog-pisălog sau organizatoric-empiric nu-şi pot găsi, după părerea mea, locul în performanţa şahistă !

Se cunosc multe „cupluri" celebre : Karpov–Furman, Spasski–Bondarevski, Tal–Koblenţ ş.a. La noi, aceste lucruri simple şi evidente au fost înţelese (parţial) abia în ultimii ani, jucătorii au simţit nevoia de ajutor şi colaborare creatoare, au apărut „cupluri" redutabile...

● *Care este raportul de forţe în şahul mondial şi în mîinile cui este viitorul lui ?*

– De-a lungul istoriei sale, şahul a cunoscut perioade şi centre de mare avînt şi dezvoltare. De la mijlocul secolului XX, şahul mondial este dominat de şcoala de şah sovietică care a cîştigat aproape, toate titlurile de campioni mondiali şi europeni. La ora actuală însă, se mai remarcă şahiştii maghiari (care au cîştigat Olimpiada de la Buenos Aires 1978), cei iugoslavi şi – individual – mari maeştri din alte ţări, tot mai mulţi la număr şi din ce în ce mai buni.

Creşterea popularităţii şahului şi a numărului practicanţilor lui a atras, implicit, interes şi sprijin. Tot mai mulţi tineri dotaţi se dedică – cu întreaga lor capacitate şi speranţele de a cuceri gloria – artei şahiste, astăzi există condiţii superioare de dezvoltare a talentelor, o bună bază materială, cadre tehnice competente, un sistem competiţional echitabil şi bine pus la punct. Dintre cei mai buni, amintim pe sovieticii Gary Kasparov şi Arthur Iusupov, americanul Yaser Seirawan, argentinianul Marcelo Tempone, englezul Nandel Short, olandezul Van der Wiel, sîrbul Petar Nicolic, spaniolul Manuel Rivas – nume deja prestigioase pe arena internaţională. La fete, domină „şcoala gruzină" în frunte cu Maia Ciburdanidze, Nana Ioseliani şi Nino Gurieli.

● *Cum se prezintă şahul românesc ?*

– În general, în ascensiune. El se bazează pe cîteva valori internaţionale certe – Polihroniade, Baumstarck, Gheorghiu, Ciocâltea, Şubă, Ghiţescu – o generaţie de „mijloc" fluctuantă – Bogdan, Chiş, Stoica, Ghindă, Ştefanov şi cîteva tinere talente deja consacrate – Nuţu, Ilie, Pogorevici, Kantor, Jicman, Foişor, Negulescu ş.a. Dar, ceea ce mi se pare deosebit de important, s-a cristalizat deja o bună generaţie de antrenori şi specialişti (Neamţu, Radovici, Reicher, Nacht, Pavlov ş.a.) care ne oferă garanţia unor performanţe sigure şi în viitor.

● *Care este situaţia în judeţele din Moldova ?*

– Din păcate, mişcarea şahistă din aceste judeţe nu este încă la cotele dorite deşi avem o tradiţie bogată de apărat. Actualmente, pe acest teritoriu activează o echipă de categoria A (Universitatea Iaşi), două de B (Energo Bacău şi Nicolina Iaşi) iar celelalte luptă în meciurile de calificare interjudeţene. În secţiile de şah de aici joacă cinci maeştri – Margareta Perevoznic, Foişor, Dominte, Marcovici şi

Isachievici, paisprezece candidați de maeștri – Gabriela Olărașu, Cojocaru Drăgan, Popovci, Miron și Anițoaie (Iași), Ghilea, Mitrofan și Klosterman (Suceava), Diaconu și Murărașu (Botoșani), Florea și Rotaru (Piatra Neamț), Copăl (Bacău), mulți jucători și jucătoare de categ. I dintre care merită a fi menționați cîțiva tineri și tinere de perspectivă : cele două Daniele – Bejan și Solomon, Doina Morariu, Mihăilescu, Bozaru, Herșcu, Dumitruc ș.a.

● *În ultimul timp se vorbește despre „sistemul Elo" dar puțini cunosc esența lui...*

– Profesorul american de cibernetică și calculul probabilităților – Arpad Elo a imaginat și apoi perfecționat un sistem potrivit căruia rezultatele și forța fiecărui jucător de șah pot fi apreciate cifric. Acest sistem a fost adoptat de către F.I.D.E. în anul 1971 obținîndu-se astfel o apreciere mult mai precisă a forței efective, la un moment dat, a unui jucător și, implicit, a valorii turneelor decît prin sistemul tradițional bazat pe titluri sportive.

Avînd la bază teoria matematică a măsurării, teoria statică și a probabilităților, sistemul reușește să ofere o imagine obiectivă a valorii comparate chiar și între jucători care nu s-au întîlnit niciodată. El pleacă de la principiul teoretic potrivit căruia se poate stabili o scară de clasare pe care se găsesc distribuite mai multe măsurători ale performanțelor unui jucător și o relație între probabilitatea cîștigării unei partide și diferențele între indicii de clasificare acelor doi (sau mai mulți) adversari. Această relație poate fi reprezentată sub forma unei curbe „speranță-procentaj" (identică curbelor cumulative ale teoriei probabilității) ale cărei valori permit deducerea relațiilor între procentajul punctelor cîștigate și diferența între indicii de clasificare a jucătorilor. Scara și ecartul utilizat sînt : 1800–2000 pentru jucători de categ. I, 2000–2200 pentru candidați de maeștri, 2200–2400 pentru maeștri, 2400–2500 pentru maeștri internaționali și 2500–2700 pentru mari maeștri. Cu ajutorul a două tabele și a două formule, se poate stabili cu ușurință un coeficient al forței medii de joc a unui șahist pe o anumită perioadă sau un nou coeficient, față de cel avut înaintea unuia sau a mai multor turnee, evident mai bun sau mai slab.

F.I.D.E. calculează anual coeficienții jucătorilor participanți la turneele internaționale iar federațiile de specialitate – la competițiile interne. Practic, un jucător poate avansa pe această scară valorică dacă joacă bine și constant, mai ales în turnee de clasă superioară dar și invitarea lui la asemenea turnee depinde de nivelul coeficientului său !

● *Ce ne puteți spune despre mașinile electronice de jucat șah ?*

– Interesul pentru tehnică și în cazul de față, pentru crearea unor mașini care să joace șah este vechi. Sînt cunoscute chiar cîteva „automate" – celebrul „turc" al baronului austriac Wolfgang von Kempelen care a străbătut lumea între anii 1769–1854, „Ajeeb" – creat în 1868 de englezul Charles Arthur Hopper, „Mefisto" – conceput de Charles Gumpel în 1876 – în interiorul cărora au evoluat maeștri cunoscuți ca Allgaer, Weyle, Alexandre, Williams, Lewis, Günsberg ș.a. La începutul secolului nostru, berlinezul Lutze a încercat construirea unui automat veritabil pentru ca apoi spaniolul Torres Quevedo și olandezul Van den Poel să reușească mașini care demonstrau finalul elementar de rege și turn contra rege.

Apariția ciberneticii și a marilor mașini electronice de calcul face posibilă traducerea în viață a acestui deziderat și în 1950 marele matematician american Claude Shannon lansează ideea unui computer capabil să joace șah.

● *Vroiau, oare, savanții să se distreze puțin sau se urmăreau probleme științifice serioase ?*

După ce și-au încercat forțele în diverse domenii exacte, savanții încercau o extindere a sferei de calcul a computerilor asupra așa-numitelor *necunoscute inexacte*, șahul constituind în acest sens un excelent „cobai". Rezolvîndu-se aceasta, ar deveni posibilă elaborarea diverselor modalități și metode care să permită unei mașini orientarea în condițiile unor situații în permanentă schimbare și dependentă de un număr mare de factori nesubordonați calculelor mecanice. Pentru aceasta, trebuie elaborat un algoritm matematic șahist care să fie apoi transpus într-un limbaj tehnic special (adică programat).

Primele realizări sînt îmbucurătoare. În 1964, Graseman concepe un computer care rezolva în 4 ore un număr de 47 de probleme cu mat în două mutări iar alta – „Siemens 2002" de la Institutul din Tübingen – rezolva în 10 minute o problemă cu mat în două mutări și în 6 ore una cu mat în trei mutări. Între anii 1966–67 are loc un meci pe echipe (a cîte 4 mașini) U.R.S.S.–S.U.A. între Universitatea din Standford (California) și Institutul de fizică teoretică și experimentală din Moscova, cîștigat cu 3–1 de primii. Se organizează chiar și două campionate mondiale la Stockholm 1974 și Toronto 1977 care au fost cîștigate de „Caissa" (U.R.S.S.) și, respectiv, „Chess 4.6" (S.U.A.).

Principiul de bază al acestor computere este analiza tuturor posibilităților existente într-o anumită poziție (astfel, la rezolvarea unui studiu, „Chess 4.6" a analizat – mutare cu mutare – cca. un milion de mutări negăsind, cu toate acestea, soluția !). Desigur că nu voi intra în amănunte tehnice dar se pare că cibernetic ienii n-au reușit încă să implanteze în corpul insensibil al unui computer toate nuanțele gîndirii ființei umane. Teoria memorizată – deși impozantă ca dimensiune – este inadaptabilă, principiile (de exemplu : „orice se ia", „figura atacată se retrage" etc) sînt aplicate uniform și nediferențiat, creația este aproape cu desăvîrșire exclusă, calculul – deși perfect – este scurt și lipsit de intuiție. Măiestria în jocul de șah constă în capacitatea jucătorului de a separa mereu principalul de secundar, de a limita sfera de prospecție și cercetare, de a determina direcția căutărilor și a aprecia corect pozițiile. Or, savanții n-au reușit încă să elimine din sfera calculului mașinii mutările lipsite de sens, să-i ofere criteriile necesare de selecționare a variantelor ce urmează să fie calculate și de evaluare cu precizie a pozițiilor dar, mai ales, de alegere a unei mutări bune atunci cînd după efectuarea calculului nu se obține un răspuns clar !

Fostul campion mondial Mihail Botwinnik (care este și doctor în științe tehnice) caută să modeleze un nou program de șah după specificul gîndirii umane. „Pionier" are deja o mică bibliotecă din cele trei faze ale partidei de șah (celelalte programe cuprindeau numai teoria deschiderilor), poate să-și îmbogățească experiența din partidele jucate și posedă două metode de joc – un algoritm al căutării mutării în poziții cunoscute și altul pentru poziții originale etc. Cît de exact și complet va fi acest nou computer nu știm dar un lucru este clar : jucăm și ne place șahul tocmai pentru că nu știm precis cum să jucăm bine !

● *Se poate vorbi de creație în șah ?*

– În aparență, șahul pare un joc de rutină, de cunoștințe, tehnică și virtuozitate. Aparent, el solicită numai procesele ideației lucide, ale calculului riguros și al anticipării exacte, cere o rațiune calmă și rece, o concentrare și atenție încordată asupra unor poziții imobile, fără oscilații și fără evadări.

În fapt însă, lupta șahistă are un deosebit dinamism interior care scapă de multe ori profanului. Jocul are culoare, presupune avînt, implică tenacitatea voinței, rezistență morală și psiho-fizică, fermitatea și continuitatea încordării, pasiune pentru jocul în sine, participare emotivă – acea emotivitate înaltă, pură, a bucuriei estetice și a sentimentului personalității plenare care fac posibile creația. Este adevărat că jocul are multe elemente științifice, o teorie și drumuri deja bătătorite dar varietatea situațiilor, numărul practic nelimitat al continuărilor posibile permit oricui și oricînd o tratare originală, personală și creatoare a pozițiilor. Știința nu a îngrădit niciodată creația ci, din contra, a înlesnit-o. Cel care a studiat științific șahul, care a acumulat – cu discernămînt – cît mai multe cunoștințe și deprinderi, care și-a apropiat elementele măiestriei și este capabil să le generalizeze, numai acela poate, în minutele de elan intelectual, să improvizeze, să creeze atingînd culmile logicii fantastice.

Creația șahistului este un produs exclusiv al gîndirii, împrumută stilul personalității sale și se formează în condiții grele de timp limitat și de împotrivire acerbă a adversarului. Șahul este un joc al intelectului, o dispută filozofică care antrenează nu numai mintea ci și sufletul – lăcașul tuturor valorilor estetice. Jucătorul resimte și încîntarea creației și amărăciunea nereușitei, și extazul luptei și disperarea imprevizibilului. Dar dintre toate, cel mai puternic și profund este sentimentul frumosului. Frumusețea unei partide înseamnă ingeniozitatea ideilor, spectaculozitatea sacrificiilor, bogăția posibilităților, originalitatea conținutului, rigoarea logicii și claritatea inteligenței. Partidele frumoase sînt răsplătite cu aplauze în sălile de concurs și premii de frumusețe de jurii

special constituite, sînt analizate, comentate și oferite – prin mijloacele de popularizare – lumii întregi, rămînînd apoi pentru totdeauna în tezaurul valorilor universale pentru a încînta, de fiecare dată cînd sînt rejucate, inimile sensibile ale amatorilor de șah de pretutindeni.

● *Mulți oameni de artă – scriitori au iubit și practicat șahul. Prin ce se explică aceasta ?*

– Șahul a fost și este practicat de oameni de profesiuni și nivele diferite. Evident, nici scriitorii nu l-au ocolit. Dintre marile personalități, putem cita pe Cervantes, La Rochefoucauld, Voltaire, Lessing, Goethe, Pușkin, Poe, Kochanowski și Mickiewicz, Shakespeare, Dickens, Turgheniev, Tolstoi, Gorki, Cernișevski, Alehem, Zweig și mulți alții. La noi, generația scriitorilor de la 1848 considera șahul drept „cea mai plăcută și instructivă petrecere a timpului liber", îl practicau „junimiștii", iar la Iași – Codreanu, Topîrceanu, Teodoreanu, Botez și, mai ales, Sadoveanu care a așternut multe pagini minunate despre jocul care „...îți conferă o noblețe, o noblețe a liniștii și a îngăduinței..., îți dă dreaptă rînduială, liniște, zîmbet amical..."

Intre arta scrisului și cea șahistă există multe asemănări. Ambele reprezintă însăși viața, se bazează pe o teorie bine gîndită dar, în același timp, oferă cîmp larg de afirmare improvizației, fanteziei și artei creatoare, au o certă valoare educativ-formativă. Fiecare își are genurile ei : partida practică poate fi o piesă de teatru – dramă, tragedie sau comedie –, cu personaje, dialog, confruntări, deznodămînt și în care, de regulă, învinge binele ; șahul prin corespondență este un roman de mai mare întindere iar „blițul" sau partida ușoară – o schiță sau o nuvelă ; compoziția șahistă este însăși poezia, cu un conținut, o tematică și o idee profundă, o formă frumoasă și bogată, care trebuie să îndeplinească condițiile de originalitate și să ofere o satisfacție estetică ; evident, șahul feeric este literatura științifico-fantastică care solicită imaginația și fantezia creatorului și a consumatorului ! Analiza și comentarea unei partide aduce a critică literară, studiul teoriei șahiste are mult din truda documentării scriitorului, iar simultanele, demonstrațiile – cu obișnuitele dv. întîlniri cu publicul. În ultima instanță, scrisul și șahul constituie mijloace puternice de întărire a relațiilor dintre oameni și popoare !

● *Nimzovici, se pare, a spus că „teoria este practica maeștrilor" și, pentru a lega teoria de practică, vă rugăm să ne oferiți cîteva partide ale dv., evident dintre cele mai bune !*

– Cu plăcere !

VAISMAN – VANCSA, Bacău 1970

1. d4 Cf6 2. c4 e6 3. Cc3 Nb4 4. e3 b6 5. Cge2 Na6 6. a3 Ne7 7. Cf4 d5 8. c:d5 N:f1 9. R:f1 10 g4 ! c6 11. Df3 (11. g5 Cd7 12. h4 Nd6 13. e4 !) Ca6 12. g5 Cd7 13. h4 0–0 ? ! (13. Cc7) 14. e4 d:e4 15. C:e4 c5 16. g6 ! ! f:g6 (sau 16. h:g6 17. h5 g5 18. Cg6 ! Te8 19. h6 ! f :g6 20. Db3+ Rh7 21. Df7 cu cîștig) 17. h5 ! Cc7 (la 17. g5 urma 18. Db3+ Tf7 19. Ce6 Dc8 20. C4:g5 c4 21. Dc2 !) 18. Db3+ Tf7 19. Ce6 Dc8 20 C4:g5 c4 21. Dc2 !) 18. Db 3+ Tf7 (18. Rh8 19. C:g6+ h:g6 20. h:g6:Nh4 21. Cg52!) 19. h:g6 ! 1–0.

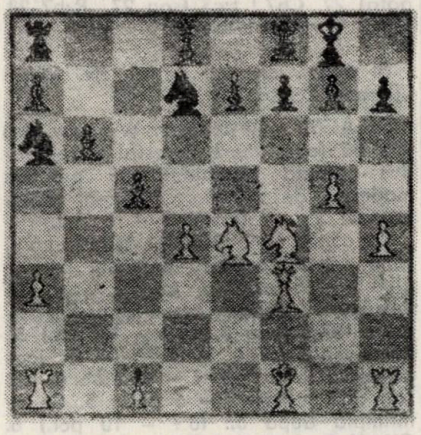

DRIMER – VAISMAN, Tg. Mureș 1970.

1. d4 Cf6 2. c4 c5 3. d5 e6 4. Cc3 e:d5 5. 1:d5 d6 6. e4 g6 7. Cge2 Ng7 8. Cg3 0–0 9. h4 Te8 10. f3 h5 11. Ng5 Ca6 12. Dd2 Cc7 13. 0–0–0 Tb8 14. f4 Ng4 15. Ne2 (15. Te1 Dd7 !) N: e2 16. D:e2 Dd7 17. f5 Cg4 18. Thf1 Ne5 19. Nf4 b5 (jocul s-a ascuțit...) 20. N:e5 T:e5 21. Df3 b4 22. Cce2 Cb5 ! (consecvent la atac, în locul calității : 22. Ch2) 23. Df4 c4 ! 24. Cg1 ? ! b3 25. a:b3 c:b3 26. Td2 Dc7+ 27. Dd1 27. Cc3+ ! 28. Re1 C:e4 ! ! 29. C:e4 Tbe8 30. Te2 Da5+ ! 31. Dd2 (31. Cc3 Da1 + 32. Cd1 T:e2+ ! 33. C:e2 Ce3 ! sau 31. Rd1 T:d5+ 32. Td2:e4 ! etc) Da1+ 32. Dd1 D:d1+ 33. R:d1 T:e4 34. T:e4 T:e4 35. Tf3 Ce3+ 36. Rd2 C:f5 37. T:b3 C:h4 38. g3 Cf5 39. Tb+ Rg7 40. Ce2 a5 41. Ta8 Tb4 42. Rc2 Tb5 43. Cc3 Tc5 44. Ta6 Ce3+ 45. Rb3 C:d5 46. Ce4 Tb5+ 47. Rc4 Cc7 48. T:d6 Tb4+ 49. Rd3 T:b2 0–1.

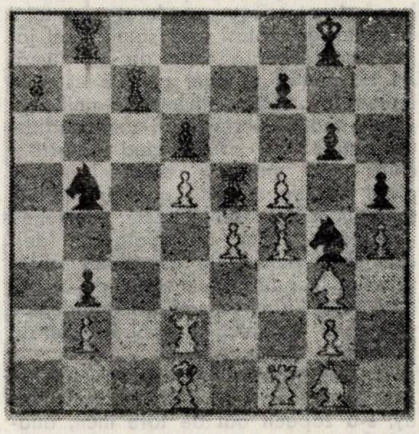

VAISMAN – KRYNICKI, Sanok 1973.

1. e4 e5 2. Cf3 Cc6 3. Nb5 f5 4. d3 f: e4 5. d:e4 Cf6 6. De2 Ne7 7. 0–0 d6 (7. 0–0 8. N:c6 d:c6 9. Td1 !) 8. Dc4 ! Dd7 9. Cc3 ! ? (o noutate ; de obicei, aici se joacă 9. Na4 a6 10. Nb3 etc) Nb7 13. Td1 Rd8 (se amenință 14. C: a6 10. Na4 b5 11. C:b5 a:b5 12. N:b5 e5) 14. Cg5 Rc8 (sau 14.. Te8 15. Ce6+ Rc8 16. Cc5 !) 15. Cf7 Td8 16. C:e5 d:e5 17. T:d7 T:d7 18. Ne3 Td6 19. Nc5 Cd4 (19.. Ca5 20. Df7 !) 20. N:d6 N:d6 21. Td1 ! (cu ideea 22. T: d4 e:d4 23. e5 N:e5 24. De6+) C:b5 22. D:b5 T:a2 23. f3 Ta6 24. c3 Tc6 25. h3 Rb8 26. Da4 Ta6 27. Dc4 Tb6 28. b4 Tc6 29. Db3 Tb6 30. Df7 g6 31. g4 și albul a cîștigat 1–0.

SZILAGYI – VAISMAN, Wroclaw 1974.

1. b3 e5 2. Nb2 Cc6 3. e3 (3. c4) d5 4. Nb5 Nd6 5. f4 De7 ! ? (inainte se juca 5.. Dh4+ 6. g3 De7 dar negrul își rezervă posibilitatea șahului pentru mai tîrziu...) 6. Cf3 f6 7. f:e5 f:e5 8. N:c6+ (nu 8. C:e5 N:e5 9. N: c6+ Rd8 !) b:c6 9. C:e5 Dh4+ 10. g3 Dh3 ! (pe această mutare se bazează ideea negrului) 11. De2 (11. d4 N:e5 12. d:e5 Dg2 13. Tf1 Nh3 sau 11. Df3 Cf6 12. d3 0–0 amenințînd Cg4 !) Cf6 12. Ca3 Cg4 ! 13. d4 0–0 14. 0–0–0 (sau 14. Tf1 T:f1+ 15. D:f1 D:f1+ 16. R:f1 Ce3+ 17. Re2 N:a3 !) Cf2 15. Thf1 N:e5 16. T:f2 (la 16. d:e5 cîștigă Ng4 !) Ng4 17. De1 (sau 17. T: f8+ T:f8 18. Dd2 N:d1 etc) T:f2 18. d: e5 (18. D:f2 Tf8 ș.a.m.d.) Taf8 0–1.

VAISMAN – GRABCZEWSKI, Wroclaw 1974.

1. Cf3 Cf6 2. c4 e6 3. Cc3 d5 4. d4 c5 6. e4 C:c3 7. b:c3 c:d4 8. c:d4 Cc6 9. Nc4 b5 ! ? 10. Ne2 ! (o noutate) a6 11. 0–0 Nb7 ? ! (11. Ne7) 12. a4 b4 13. d5 e:d5 14. e:d5 Ca5 15. Nb5+ ! ! a:b5 16. Te1+ Rd7 (sau 16. Ne7 17. d6 ! 17. Ce5+ Rc7 (17. Rc8 18. Dg4+ Rb8 19. Nf4 !) 18. Dc2+ ! Cc4 (sau 18. Rb8 19. Nf4 Nd6 20. C: f7) 19. C:c4 b:c4 (19. D:d5 20. Nf4+) 20. D:c4+ Rb8 21. Te8 ! ! (poanta) D: e8 22. Nf4+ Ra7 23. Dd4+ Ra6 24. Nc7 1–0.

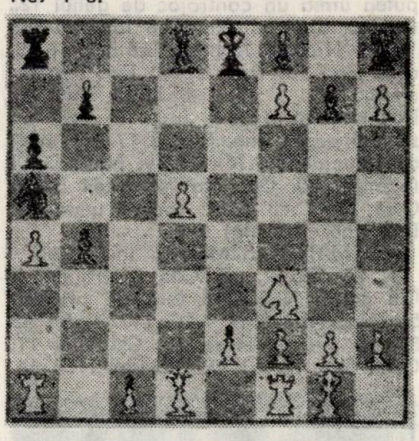

VAISMAN – LUTIKOV, Iași 1976.

1. d4 f5 2. g3 Cf6 3. Ng2 g6 4. b3 Ng7 5. Nb2 0–0 6. c4 d6 7. Ch3 ! ? Ch 5 (la 7.. Cc6 bș d5 și 9. Cf4) 8. Cc3 f4 ? ! 9. C:f4 C:f4 10. g:f4 T:f4 11. e3 Tf8 12. h4 ! (la atac !) c5 13. d5 Cd7 14. h5 Ce5 15. h:g6 h:g6 16. f4 Da5 17. Dc2 (evită complicațiile legate de 17. f:e5 N:e5 18. Dc2 Nf5 19. e4 Ng4 etc) Cg4 18. Re2 ! ! (regele pleacă din legătură, apără cîmpurile centrale și leagă turnurile...) Nf5 19. 19. Ne4 ! Tf7 20. N:f5 g:f5 21. Th5 Taf8 22. Tg1 Tf6 23. Ce4 ! Tg6 24. N:g7 T:g7 25. Cg5 Cf6 26. Thh1 Cg4 27. Ce6 Tff7 28. C:g7 T:g7 29. a4 ! Ch6 30. Tg5 T:g5 31. f:g5 Cf7 32. g6 Ce5 33. D:f5 1–0.

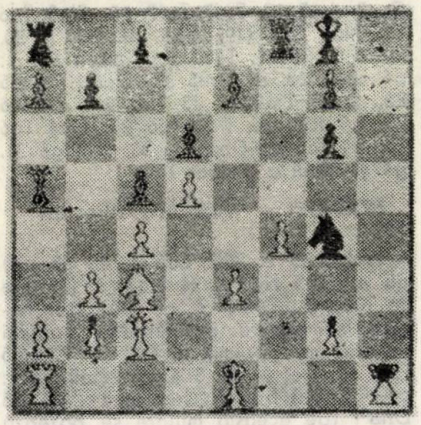

VAISMAN – KNAAK, Halle 1976.

1. d4 Cf6 2. c4 c5 3. d5 b5 4. a4 b:c4 5. Cc3 d6 6. e4 Na6 (6.. g6) 7. f4 e6 8. Cf3 e:d5 ? (trebuia 8.. Ne7) 9. e5 ! d4 (9..d:e5 10. f:e5 Cg4 11. D:d5 cu avantaj) 10. e:f6 d:c3 11. Dd5 ! Dc7 12. N:c4 N:c4 (12.. Nb7 13. Nb5+ Cd7 14. Dg5 !) 13. D:a8 g:f6 14. Rf2 Ne7 15. b:c3 0–0 16. De4 d5 17. Df5 Td8 18. h4 ! d4 19. Th3 Dd7 (se amenință 20. Tg3+ Rh8 21. Dg4 !) 20. Tg3+ Rh8 21. D:d7 C:d7 22. Na3 d3 23. Cd2 Na6 24. Te3 Nf8 25. Nae1 Tc8 26. c4 ! Cb6 27. Nb2 Tc6 28. Tg3 ! Cd7 29. T:d3 Td6 30. T:d6 N:d6 31 Te8+ 1–0.

BHEND – VAISMAN, Motana Crans 1976.

1. e4 e5 2. f4 d5 3. e:d5 e4 4. Cc3 Cf6 5. De2 Ne7 (5.. Nf5) 6. d3 e:d3 7. D:d3 0–0 8. Ne3 Ca6 9. 0–0–0 Cb4 10. Dc4 Nf5 11. Td2 ? (trebuia, desigur 11. d6 N:d6 12. T:d6 De7 ! cu complicații fantastice...) b5 ! (inițiativa cu orice preț !) 12. Dd4 (la 12. D:b5 putea urma un contrajoc de genul 12.. Ce4 13. C:e4 14. Nc4 Tb8 15. Da5 Nf6 16. c3 N:c3 ! 17. b:c3 Cc6 !) c ! ! 13. d:c6 (sau 13. De5 Cg4 !) Da5 ! (amenințînd 14.. C:c6) 14. N:b5 Tfd8 15. Dc4 Ne6 16. T:d8+ (punctul „a2" nu se mai poate ține...) T:d8 17. c7 ? ! N:c4 18. c:d8D+ N: d8 19. N:c4 Cg4 ! (poanta) 20. Cd1 (sau 20. Nd4 Df5 !) C:e3 21. C:e3 Sc5 ! (poate urma 22. Rd2 Nb6 cu cîștig) 0–1.

VAISMAN – SZMETAN, Iași 1978.

1. e4 Cf6 2. e5 Cd5 3. d4 d6 4. Cf3 g6 5. Nc4 Cb6 (era de preferat 5..c6) 6. Nb3 Ng7 7. Cg7 7. Cg5 ! d5 8. 0–0 0–0 9. f4 f6 10. Cf3 Ng4 11. Cbd2 Cc6 12. c3 Dd7 13. h3 N:f3 14.

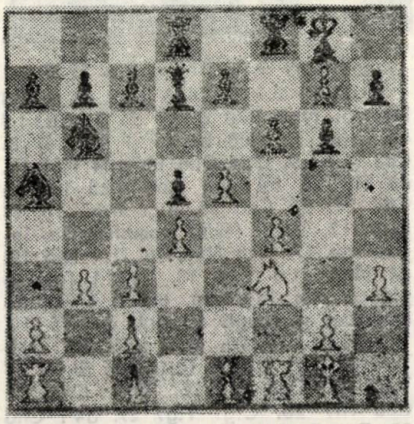

Executarea grafică a careurilor : Mihai Bujdei

C:f3 Tad8 ? ! 15. Nc2 Ca5 16. De1 Cac4 ? 17. b3 Ca5 18. e6 ! De8 19. f5 g5 20. h4 h6 21. Dg3 Tc8 22. Nd2 Cc6 23. Dh3 Cd8 24. Tae1 (ultimele rezerve pentru atacul final...) c5 25. h:g5 f:g5 26. C:g5 ! c:d4 (26..h:g5 27. f6 T:f6 28. Dh7+ Rf8 29. N:g5 cu poziție cîștigată) 27. Ch7 ! f:c3 (sau 27.. R:h7 28. f6+) 28. N:h6 ! 1–0.

Și acum, un test pentru dv. (după „Europe Echecs" nr. 6/1975)

SZLAGYI – VAISMAN, Wroclaw 1974

1 b3 (care mare maestru a reintrodus această deschidere în practica modernă de concurs : Larsen, Polugaevski sau Petrosian ? – 5 pct.)

1.. e5 2. Nb2 Cc6 (2. Asupra cărui cîmp central exercită presiune figurile albe ? – 5 pct.) 3. e3 (3. Cum s-a desfășurat partida Larsen–Spasski, Belgrad 1970 după 3. c4 ? – 15 pct.) 3.. d5 4. Nb5 Nd6 5. f4 De7 ! (4. Ce joacă albul la 5.. e:f4 ? – 6. e:f4, 6. Cf3 sau altă mutare ? – 5 pct. ; 5. Ce se întîmplă după 5.. f6 ? – 10 pct.) 6. Cf3 f6 7. f:e5 f:e5 8. N:c6+ b:c6 9. Ce5 (6. De ce sacrifică albul calul ? – 10 pct. ; 7. De ce albul n-a putut juca 8. N:e5 ? – 10 pct.) 9.. Dh4+ 10. g3 Dh3 11. De2 (8. Ce joacă negrul la 11. C:c6 ?–5 pct.) 11. Cf6 12. Cc3 Cg4 13. d4 0–0 14. 0–0–0 (9. Ce se întîmplă la 19. Tf1 ? – 10 pct. 14.. Cf2 15. Thf1 N:e5 16. T:f2 (10. Ce joacă negrul la 16. d:e5 ? – 5 pct.) 16.. Ng4 17. De1 T:f2 18. d:e5 (11. Cum se răstoarnă 18. D:f2 ? – 10 pct.) 18.. Taf8 (12. Poate albul să mute turnul din „d1" și de ce ? – 10 pct.). 0–1.

RĂSPUNSURI :

1. Larsen *2.* Cîmpul „e5" *3.* 3..Cf6 4. Cf3 e4 5. Cd4 Nc5 6. C:c6 d:c6 (5 pct.) 7. e3 Nf5 8. Dc2 De7 9. Ne2 0–0–0 (5 pct.) 10. f4 Cg4 11. g3 12. h3 h4 13. h:g4 h:g3 14. Tg1 Th1 15. T:h1 g2 16. Tf1 Dh4+ 17. Rd1 g:f1D+ (5 pct) 0–1 *4.* – *6.* N:g7 *5.* – Dh5+ g6 7. Dh4 *6* – 9..N:e5 10. Dh5+ Re7 11. D:e5+ *7.* După 8. N:e5 9. N:c6+ sau 9. Dh5+, negrul cîștigă prin 9.. Rd8 ! *8.* – 11.. N:g3) *9.* – 14.. T:f1+ 15. D:f1 D:f1+ 16. R:f1 C:e3+ 17. Re2 N:a3 18. N:a3 C:a3 C:c2 cu cîștig. *10.* – 10.. Ng4 ! *11.* – 17.. Tf8 ! urmat de 18.. N:d1 și 19.. Tf1 cîștigînd dama. *12.* – Nu poate din cauza 19.. Tf1.

30–50 pct. = Satisfăcător
50–65 pct. = bine
65–80 = foarte bine
80–100 = excelent

● *I-am mulțumit maestrului internațional Volodea Vaisman pentru amabilitatea cu care ne-a răspuns și i-am urat în continuare succes în activitatea competițională și publicistică.*

REPORTER

GAFE CELEBRE

Pentru unii șahiști mai puțin versați, criteriul forței de joc a unui maestru este numărul de mutări în care acesta învinge un jucător mai slab. Evident, este vorba de un criteriu pur formal, care nu ține seama de conținutul luptei, de modul în care gîndirea mai profundă a maestrului, experiența sa mai bogată, forța sa de joc mai puternică acumulează treptat sau accelerat avantajul care decide. Totuși fără să fie acel jalon caracteristic al forței de joc, numărul de mutări al unei partide este un indice în multe privințe semnificativ pentru modul desfășurării unei partide. Nu puține sînt cazurile cînd maeștri și chiar mari maeștri, campioni vestiți, pierd partide datorită unor incredibile și copilărești greșeli. Firește, asemenea „accidente" sînt întîmplătoare (deși exemplele pentru un asemenea material sînt inepuizabile !) și țin de caracterul luptei din respectivele partide, de momentul psihologic, orbirea șahistă ș.a.m.d.

În 1960 marele maestru sovietic Iuri Averbach, jucînd în Australia cu C. Purdy, s-a zăpăcit atît de tare încît, analizînd situația de pe tablă, a ajuns la concluzia că adversarul nu poate face rocada, deoarece turnul trecea peste un cîmp „bătut" (!). Cînd adversarul a făcut totuși mutarea, Averbach i-a făcut observație pentru ca, în clipa următoare, să-și dea seama că el greșise. În revista australiană de șah a apărut însă un articol care începea cu cuvintele : „Averbach scrie cărți de șah și nu știe nici măcar cum se face rocada..." Dealtfel, încă de pe vremea celebrului doctor Tarrasch, se știe că unul dintre cele mai grele lucruri în șah este să cîștigi... o poziție cîștigată ! Același mare șahist, referindu-se la aforismul „Niciodată nu este prea tîrziu să cedezi" ! (încetățenit în șah de foarte multă vreme !), în comentariul la partida Cigorin–Albin (Nürnberg, 1906), în care jucătorul român a continuat o rezistență fără sens, deși poziția sa era complet pierdută, observa sarcastic : „Negrul a cedat. Avînd însă în vedere că el a lăsat să-i scape pînă acum, de numeroase ori ocazii mult mai favorabile de a face acest lucru, nimic nu-l împiedica acum să aștepte liniștit matul".

În practica turneelor internaționale, sînt destul de dese cazurile cînd unul sau altul dintre marii maeștri, obosit de o luptă lungă și încordată, cedează tocmai în momentul cînd avea șanse reale de salvare, scăpîndu-și din mînă adversarul chiar în ultimul moment, cînd se părea că totul s-a terminat. Unul dintre cele mai cunoscute cazuri de cedare a unei partide în poziție de cîștig (!) este sfîrșitul tragic-comic al partidei Popiel–Marco jucată la turneul internațional de la Monte Carlo în 1902. În poziția din diagrama 1, după mutarea 36 Td1 a albului, negrul deplin convins că pierde inevitabil nebunul a cedat imediat jocul. În locul acestei decizii pripite el ar fi putut constata că avea un răspuns relativ simplu cu care nu numai că evita pierderea figurii dar și cîștiga cel puțin regina adversarului ! În această poziție frumoasă, mutarea

36... Ng1 ! ! ar fi răsturnat rezultatul acestei partide, care este menționată de atunci în numeroase cărți de șah. În poziția din diagrama nr. 2 s-a ajuns după mutarea 13 a2–a3 în partida disputată la Petersburg în 1909, între Mieses și Forgacs. Negrul a cedat, avînd în vedere varianta 13... Nd6 (sau e7) 14 Nd2 și 15 D:d5. Cu toate acestea Forgacs ar fi trebuit să încerce să continue lupta, deoarece el avea la dispoziție următoarea frumoasă posibilitate : 13 Nd6 14 Nd2,N:f3 15 N:a5,C:d4 și dacă 16 De3 ? atunci 16... C:e2+ 17 Rh1,Th5 și negrul dă mat ! Dacă albul ar fi jucat 15 N:f3, atunci negrul ar fi avut la dispoziție mutarea 15... Tb5. Albul ar fi fost silit să joace 16 N:f3 C:b3 17 N:d5 păstrînd avantajul.

În partida Capablanca–Thomas (Hastings 1919), după mutarea 28-a a negrului s-a ajuns la curioasa poziție din diagrama nr. 3.

Albul a jucat 29 Da6-a8 și Thomas, convins de precizia calculelor lui Capablanca, a cedat. Dacă el ar fi examinat însă mai critic poziția atunci, după toate probabilitățile, ar fi găsit mutarea 29... T:a2 ! prin care ar fi obținut avantaj ! De exemplu : 30 Db7,Ta4 ! etc. Trebuie totuși să observăm că în poziția din diagrama 3, albul are un cîștig forțat, dar nu cu mutarea jucată de Capablanca, ci prin 29 T:e8,D:e8 30 Da4 ! după care negrul nu se poate salva nici prin 30... Tc1+ 31 Rf2 !

Poziția din diagrama nr. 4 a survenit în 1947, într-o partidă dintre Rossetto și Euwe. În această situație clară de remiză s-a jucat : 1 Rf1,De4 ? (era necesar Dc4+ cu șah etern). A urmat : 2 Tb4,Dh1+ 3 Re2,c:d6 (Trebuia 3... h6 sau h5 după care albul trebuie să joace 4 N:c7,T:b7 5 T:b7,D:b7 sau 4 Ta7, C:d6 5 e:d6,Dc6 și în ambele cazuri negrul stă mai bine !) 4 Ta8 ! ! și negrul cedează. Surpriza e că după 4...,T:a8 urmează nu 5b:a8 ? ci b8D+ și mat.

Într-o partidă Bondarevski–Ufimțev din campionatul U.R.S.S. s-a ajuns la poziția din diagrama nr. 5. Negrul este cîștigat și, din dorința de a simplifica poziția prin Tg2, a jucat 41...,Nh3. A urmat 42 Th1,Ng2 ? 43 Th8+,Rf7 44 Ne8+ ! !,C:e8 45 Rg5 ! și negrul... a cedat pentru că nu poate evita matul la f8 !

La o finală a Campionatului de șah al U.R.S.S., în partida Nei–Bronstein a survenit un sfîrșit de partidă puțin obișnuit (diagrama nr. 6).

După ultima mutare a albului (Nei) se amenință cîștigarea fie a calului din e4, fie a pionului din f4. Negrul a jucat Cd2+ și Nei s-a grăbit să cîștige pionul R:f4. Dar a urmat o mare surpriză. Bronstein a jucat mutarea extrem de subtilă Nf2 ! și albul s-a văzut în neplăcuta situație că nu poate cu nici un chip para amenințarea de mat la g5 ! O adevărată poziție de studiu.

Într-un volum consacrat regretatului mare maestru sovietic Paul Keres, de Herbert Jenkins, editat în Anglia de marele maestru Harry Golombek, este povestit un interesant episod petrecut în timpul Campionatului U.R.S.S. din 1951. Era o rundă decisivă. Keres, cu albele, îl întîlnea pe Taimanov și avea neapărat nevoie de o victorie pentru a deveni campion. Jumătate punct, o remiză, ar fi dat posibilitatea altor adversari să-l ajungă. S-a jucat 1c4 Cf6 2 Cf3,e6 3 Cc3,d5 4 e3. O mutare neobișnuită prin dorința lui Keres de a complica jocul, evitînd deschiderea nimzo-indiană în care Taimanov este cunoscut ca un deosebit specialist. 4... Ne7 5 b3, 0–0 6 Nb2,b6 7 d4,Nb7 8 N:d3,d:c4 9 b:c4,c5 10 0–0, c:d4 11 e:d4,Cc6 12 De2,Te8. Nu mergea 12... C:d4 deoarece ar fi urmat 13 C:d4,D:d4 14 Cd5 ! cu avantaj pentru alb. 13 Tfd1,Tc8 14 Tac1,Dd6 15 Nb1,Df4 16 d5,e:d5 17 c:d5. La această mutare Keres a consumat mult timp de gîndire, pentru a analiza o variantă care rezultă după 17 C:d5 și în care există posibilitatea unui sacrificiu de regină. 17...,Cb8 18 Td4,Dd6 19 Tcd1,Nf8 20 Ce4,C:ed 21 T:e4,T:e4 22 D:e4,Dh6 23 Cg5,Nd6. La g6 urma sacrificiu C:f7 ! 24 h4,Cd7 25 Df5,Cf6 26 N:f6. În această poziție extrem de încordată s-a întîmplat un fapt ieșit cu totul din comun. Sala arhiplină cu spectatori care urmăreau cu încordare jocul și mai ales extraordinara criză de timp în care se aflau cei doi jucători – cîte un minut pentru 14 mutări ! – a început să vuiască, întrucît, după cum ușor se poate vedea, Keres putea cîștiga cu o simplă mutare, C:f7, pe care însă din cauza tensiunii mari în care se afla nu a mai văzut-o. Arbitrii turneului au reacționat

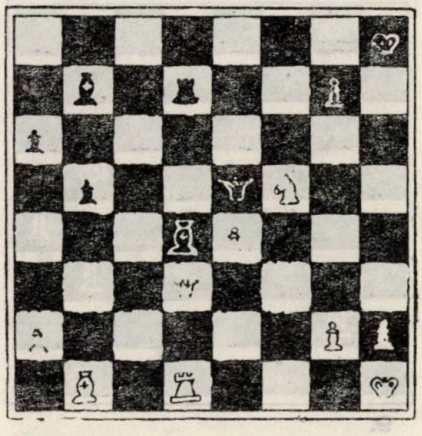

1.

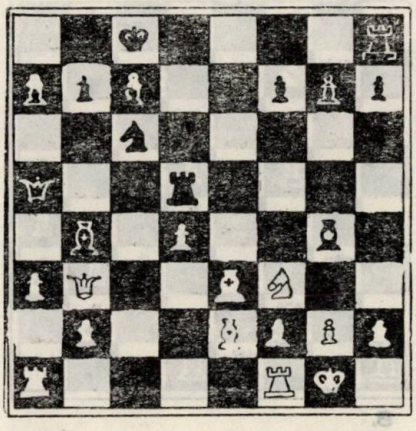

2.

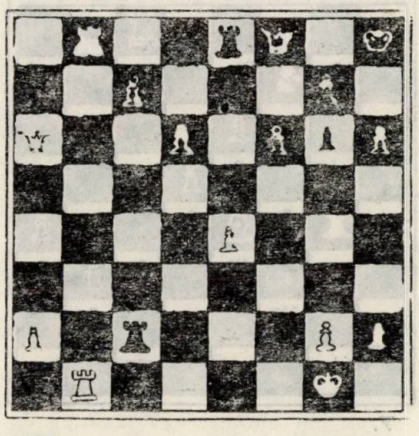

3.

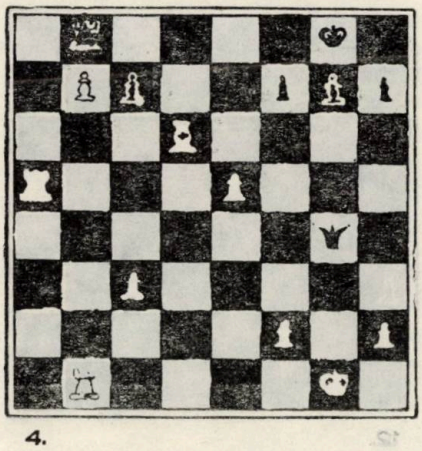

4.

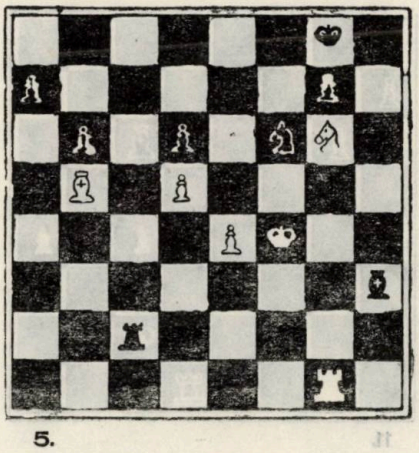

5.

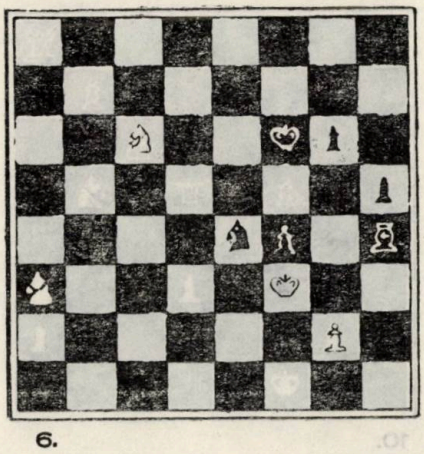

6.

prompt :au oprit ceasurile de control și au mutat cu rapiditate masa de joc într-o sală mică alăturată, fără public... 26...,g:f6 27 C:f7,Dc1 ! Mutările se succedau într-un ritm fulgerător și Keres nu a găsit nici cel mai ușor răspuns — C:d6 — continuînd cu 28 D:h7+,Rf8 29 C:d6,D:d1+ 30 Rh2,D:d5 31 C:b7, De5+ 32 g3,Tc7 33 Dh8+ Rf7 34 h5, T:b7 35 Dh7+,Re6 36 D:b7,D:h5+ 37 Rg2 și Taimanov a trebuit să se recunoască învins...

Momente dramatice au abundat și într-o partidă Polugaevski–Zaharov. Trei dintre ele sînt foarte interesante. În poziția din diagrama nr. 7, Zaharov ar fi putut intra în posesia premiului de frumusețe al campionatului, dacă ar fi jucat 35...TF:f3+ 36. g:f3,Td1+ 37 Re2 ! g2 38 R:d1,g1D+. N-a văzut însă, și după o serie de mutări inexacte (în criză de timp) partida s-a întrerupt. După reluare, la mutarea a 48-a a albului, s-a ajuns la poziția din diagrama nr. 8. Acum negrul putea cîștiga prozaic prin 48...Tab1+ 49 Tb2,T:b2+ 50 R:b2,Td2+ 51 Rb3,T:g2 și același pion „g" decide. În loc de aceasta, Zaharov a preferat să cîștige o figură prin 48...Tdb1+ 49 Tb2,c4+ 50 R:c4,T:b2 51 T:b2,Tc1+ 52 R:d5,T:c7 53 R:e5,Nc3+ 54 Rd6,N:b2 ? (Șanse de cîștig mai existau numai păstrînd turnurile) 55 R:c7,Rf7 56 Rd6,Rf6 57 Rd5,Rg5 58 Rc4 și s-a ajuns în originala poziție de remiză din diagrama nr. 9. Regele alb nu poate fi împiedicat să ajungă la f1, după care albul își poate permite chiar luxul de a se lipsi de pionii f3 și e4 !

La unul din tradiționalele turnee de la Hastings (Anglia), fostul campion mondial Mihail Botvinnik a fost învins de către foarte tînărul (pe atunci) maestru englez Keene, datorită unei grave greșeli comisă la mutarea 34. Iată partida, în care Botvinnik joacă cu negrele : 1 Cf3,g6 2 c4,Ng7 3 d4,Cf6 4 g3, 0–0 5 Ng2,c6 6 0–0, d6 7 Cc3,a6 8 a4, a5 9 b3Ca6 10 Na3,Cb4 11 e4,Ng4 12 Dd2,N:f3 13 N:f3,Cd7 14 Tab1,Db6 15 Tfd1,Tfd8 16 Ce2,e5 17 Nb2,Te8 18 d5, Cc5 19 Cc1,Tef8 20 Ng2,c:d5 21 c:d5, f5 22 e:f5,g:f5 23 Te1,Tac8 24 Nc3, Ce4 25 N:e4,f:e4 26 N:b4,Nh6 27 D:h6,D: f2+ 28 Rh1,Df3+ 29 Rg1,Df2 30 Rh1, Tc2+ 31 Dh3,Df3+ 32 Rg1,a:b4 33 Ce2, De3+ 34 Rh1,T:e2?? 35 Dg4+ și negrul cedează, pentru că pierde un turn.

La un turneu interzonal de la Amsterdam, într-o partidă Tal–Benkö a survenit poziția din diagrama nr. 10. Cu ultima sa mutare Benkö a avut nefericita inspirație de a lua un pion alb aflat pe cîmpul e5, după care a urmat o combinație de bliț : 19 Td8+,Re7 20 T:h8 (la 19...,R:d8 20 C:f7+), D:g5 21 Dd2 și negrul a cedat.

La poziția din diagrama nr. 11 s-a ajuns după o serie de mutări făcute în mare criză de timp de către marii maeștri Darga și Lengyel. Negrul ar fi putut continua cu 41... N:h4+, după care ar fi obținut un final cu șanse de cîștig. Lengyel a jucat însă 41... T6:e2+!? și... Darga a cedat, crezînd că după 42 T: e2,N:h4+ pierde o piesă. Ambii jucători n-au văzut că albul poate juca 43 Re3 și rămîne cu caltiatea în plus. După această întîmplare, cunoscuta jucătoare olandeză Fanny Heemskerk a făcut următorul comentariu : „Dacă și marii maeștri fac astfel de lucruri, atunci mai am și eu speranțe !"

Un caz curios de orbire șahistă a survenit într-o partidă jucată de marele maestru Igor Boleslavski (negru) cu candidatul de maestru Muhin, în finala spartachiadei popoarelor din 1965. În poziția din diagrama nr. 12, deși avea foarte mult timp de gîndire, Boleslavski a jucat automat 84... a2?? și după 85 Tb8+,Ra3 86 Rc2 a trebuit să cedeze. În loc de aceasta, remiza putea fi obținută ușor prin 84... Rb2! și dacă 85 Tb8+ atunci 85... Rc1 !

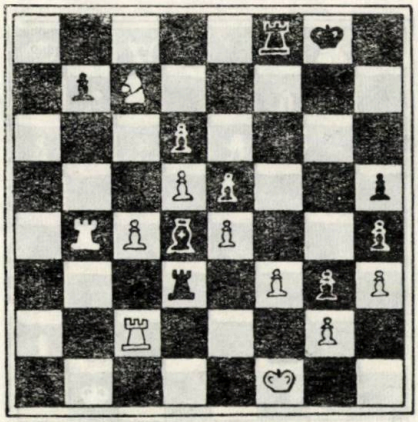

7.

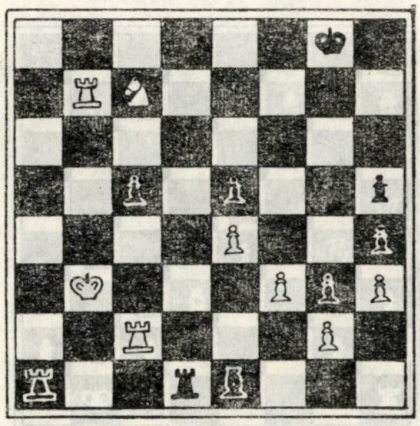

8.

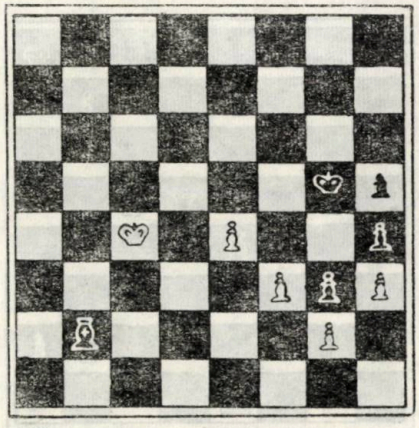

9.

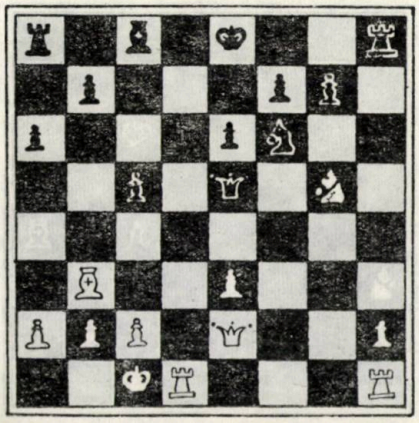

10.

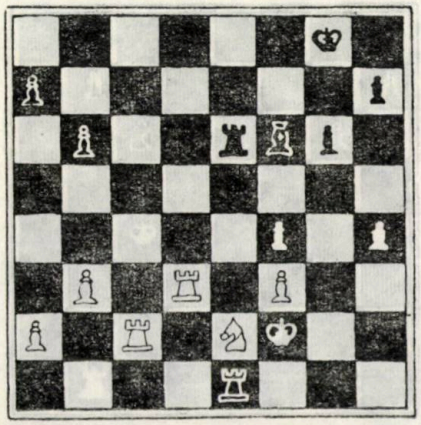

11.

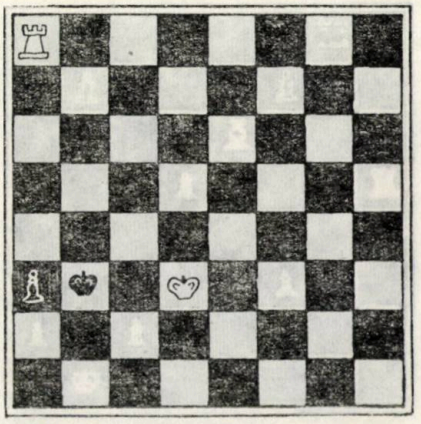

12.

Un alt caz și mai curios de orbire șahistă (amaurosis scacchistica, — cum o denumea Tarrasch) a încheiat o partidă Iudovici—Bebciuk, la un campionat al Moscovei. La cîteva mutări după reluarea partidei întrerupte cu două zile înainte, s-a ajuns la poziția din diagrama nr. 13. Aici, după oarecare gîndire, considerînd matul inevitabil, negrul a cedat. Mutarea destul de simplă 47... Rf8 ar fi salvat însă partida...

La turneul internațional de șah din 1979, de la Riga, partida Larsen—Ribli (despre care iubitorii șahului au putut lua cunoștință la timpul respectiv din presa de specialitate) a avut un deznodămînt neașteptat, tot datorită unui rar caz de „orbire șahistă", explicabil doar prin tensiunea extraordinară la care erau supuși cei doi jucători într-un moment crucial al partidei. În criză de timp, marele maestru maghiar Ribli, care avea o poziție mai bună, cu doi pioni în plus, a capturat un nebun cu turnul său, crezînd că obține un mat rapid. Spre marea și neplăcuta lui surpriză, Larsen nu a capturat turnul, ci a sacrificat la rîndul său un turn, obținînd matul la mutarea următoare !

Una din pozițiile clasice în finalurile de pioni, care figurează mai în toate manualele, este și cea din diagrama nr. 14, în care pionii albi se dovedesc a fi mai tari decît cei negri. În această poziție, albul cîștigă jucînd 1 b6 !,a:b6 2 c6 ! !,b:c6 3 a6 și pionul se transformă în damă la 1... c:b6 urmează 2 a6 ! cu același rezultat !

O situație întrucîtva asemănătoare a survenit și în finalul unei partide jucată la un turneu internațional de la Buienos Aires între Wade și Korcinoi. În poziția din diagrama 15 s-a ajuns după o luptă agitată survenită într-o variantă foarte rar jucată din gambitul damei acceptat (1 d4,d5 2 c4,d:c4 3 Cc3,Cc6 4 Cf3,Cf6) în care Korcinoi a consumat pentru primele patru mutări o oră și cinci minute de gîndire ! Korcinoi a intrat într-o acută criză de timp, avînd timp, la un moment dat, doar două minute de gîndire pentru opt mutări. În poziția din diagramă el urma să facă mutarea 36. Neavînd timp suficient de gîndire, Korcinoi n-a mai avut răgaz să sesizeze asemănarea dintre situația sa și poziția clasică din diagrama 14. El a jucat fulgerător 36... Rg5 ? După care a urmat însă 37 b5 ! Rh5 (nu trebuie permis regelui alb să vină pe g4) și, apoi, surpriza : 38 a5 !, mutare care l-a determinat, pe bună dreptate, să se recunoască învins. La 38... b:a5 ar fi urmat 39 b6 !,c:b6 40 d6 și pionul se transformă. Apărarea corectă pentru Korcinoi ar fi fost sacrificiul de pion 36... b5 ! iar după a:b5 37 b6 ! ar fi blocat poziția permițînd obținerea remizei.

O situație oarecum similară (necunoașterea subtilităților unui studiu de Seyboth) s-a petrecut și într-o partidă jucată la Moscova între maeștrii Neustadt și Volkevici. În poziția : Alb — Rd6,Th1,pc4 ; Negru — Re4,Th5,ph2 Neustadt a pierdut rapid jucînd 1 c5 ? A urmat 1... Th6+ 2 Rd7,Rd5 3 c6, Th7+ 4 Rd8,Rd6 și negrul a cîștigat. Albul ar fi putut prelungi rezistența cu 2 Re7,Rd5 3 Rf7,R:c5 4 Rg7,Th3 5 Rg6,Rd4 6 Rg5, Re3 etc. Dar dacă albul ar fi cunoscut studiul publicat cu peste 80 de ani în urmă de Seyboth, și prezentat în diagrama nr. 16, ar fi salvat partida. Acesta prezintă o interesantă manevră prin care albul, în luptă într-un final de turnuri împotriva unui pion pe cale de transformare, reușește să obțină remiză, după cum urmează : 1 Rc4 !,Rd2 2 Rb3, Tb8+ 3 Rc4 ! Tb2 4 Th1 ! !,Rc2 5 Ta1 ! și negrul nu mai poate forța trecerea pionului cu Tb1. Cu 1 Rb4 ? partida nu se mai salvează : 1... Rd3 2 Rb3,Tb8+ 3 Ra3 (sau 3 Ra2) Rc2 și albul este făcut mat sau regele negru vine pe cîmpul b2 forțînd cîștigul. Folosind planul de joc din studiul lui Seyboth, Neustadt ar fi realizat remiza în felul următor : 1 Re6 ! !, Rd4 2 Rf6,R:c4 3 Rg6, Th8 4 Rg5,Rd3 5 Rf4 ! !,Re2 6 Rg3,Tg8+ 7 Rf4,Tg2 8 Ta1 ! și remiză.

Acceptările premature ale remizei în partidele de concurs sînt foarte numeroase. Dar cu ce preț ?...

În partida Tarrasch—Blumich (Breslau 1925) după cea de a 81-a mutare a negrului s-a ajuns în poziția din diagrama 17. Varianta 82 h6,Tb6 83 Th5, a2 84 h7,Tb8 i s-a părut albului atît de convingătoare, încît a cedat partida. Dacă Tarrasch ar fi calculat numai cu o mutare mai departe, ar fi constatat că a cedat într-o poziție de remiză. Într-adevăr, după 85 Tb5+,T:b5 86 h8D+ albul dă șah etern. Negrul nu poate obține cîștigul nici după 83... Tb8 (în loc de 83... a2) 84 h7,Th8 85 Rg4,a2 86 Tb5+, nici după 82... Tb8 83 Rg4 ! etc.

La turneul internațional de la Budapesta din 1896, între Walbrodt și Charousek (negrele) s-a ajuns la poziția din diagrama nr. 18. În această poziție albul jucase Df3 și, cu doi pioni în plus, era sigur de victorie, întrucît amenința schimbul damelor sau matul. Celebrul jucător Charousek în această situație a spus :

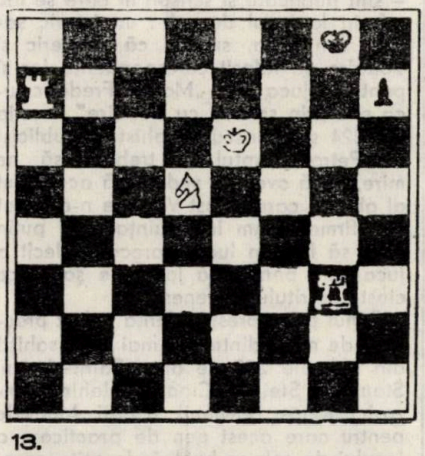

13.

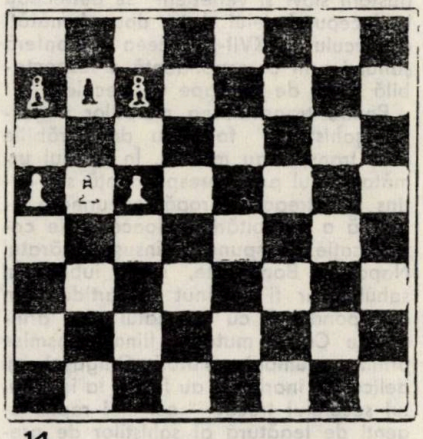

14.

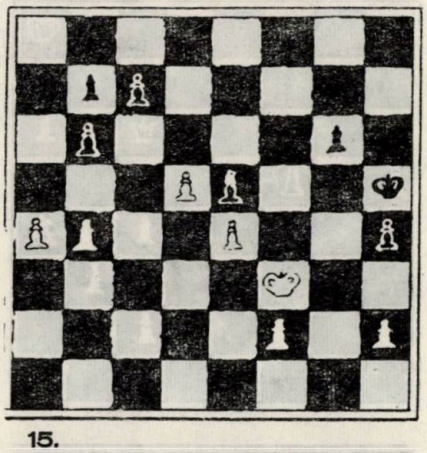

15.

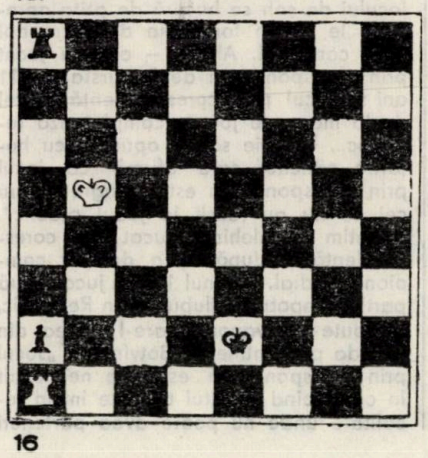

16

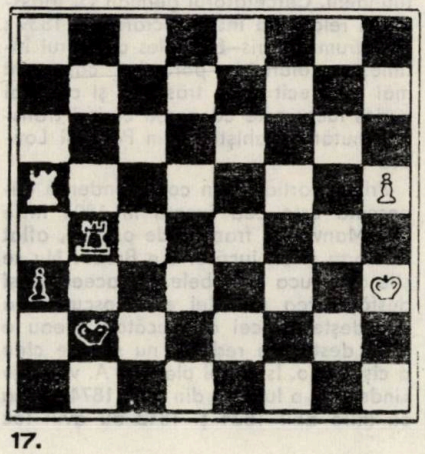

17.

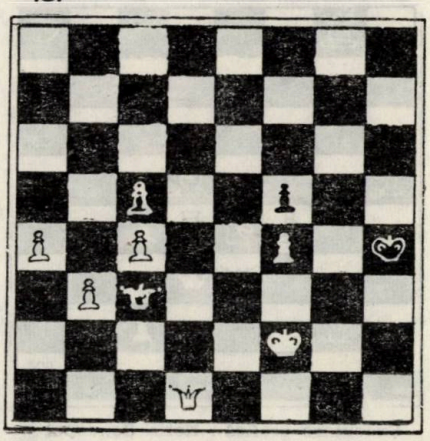

18.

– Vă propun remiză...

– Cum îndrăzniți ? E o insultă ! Am doar doi pioni în plus...

– Îmi pare rău, nu am vrut să vă jignesc, dar veți vedea că am dreptate...

A urmat De1+ ! ! Rg2 (la R:e1 pat) Dh1+ și remiză prin șah etern.

Poziția din diagrama nr. 19 a survenit la Olimpiada din 1952 de la Helsinki, în partida dintre Danielsson și Lange. Cel din urmă își dăduse seama că are o poziție pierdută dar, bun psiholog, el a căutat intenționat să ajungă în criză de timp, pentru a-l determina și pe Danielsson să mute rapid (de obicei, cînd un jucător este în criză de timp, adversarul său mută și el repede, pentru ca să nu-i dea răgaz de gîndire). Lange mai avea puține secunde pînă să-i cadă steagul ceasului de control. Albul a jucat foarte grăbit 50 Dd5, pentru ca după forțarea schimbului cu De5 să ducă comod partida la ciștig. Numai că el nici nu visa lovitura de teatru care a urmat : 50... T:g3 șah ! ! Negrul nu poate lua turnul pentru că urmează D:h4 și, dacă se ia regina, negrul rămîne în poziție de pat. Partida a continuat 51 Rf1,Da1+ 52 Re2,Te3+ 53 R:e3,De1+ 54 Rf3,De3+ 55 f:e3 pat ! ! Albul putea ciștiga ușor jucînd 50 Dh5, în loc de 50 Dd5, cu intenția de a forța schimbul reginelor cu 51 De5. Pat-ul, acest cuvînt exclamativ, marchează de obicei sfîrșitul surprize al unei partide de șah : unul din parteneri nu mai are ce muta ! Lupta se încheie la egalitate deși, pe tablă, una din părți poate avea avantaj consistent. Dar nu întotdeauna regulamentul a dat o astfel de interpretare poziției de pat. În India, în urmă cu 1200 de ani, jucătorul care era făcut pat devenea ciștigătorul partidei ! Cînd șahul a pătruns în Europa, regula aceasta nu s-a mai păstrat. Totuși, abia în 1820, regulamentul adoptat în mai multe țări a specificat în mod expres că patul înseamnă remiză.

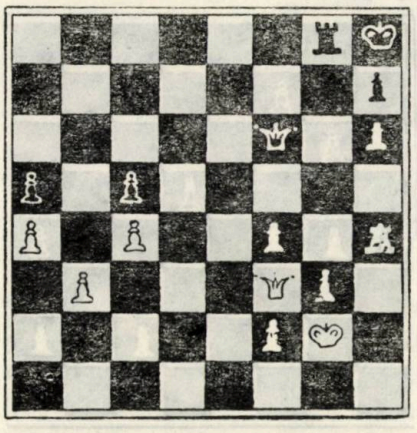

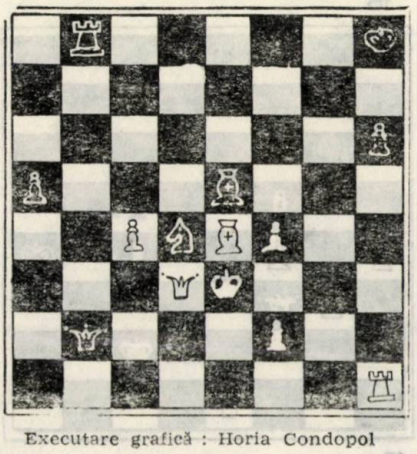

Executare grafică : Horia Condopol

În încheierea selecției noastre de gafe celebre, prezentăm un interesant exemplu de cedare... la momentul potrivit ! La turneul de la Nürnberg din 1896, partida Steinitz–Yanovsky a ajuns după mutarea 41-a a negrului la poziția din diagrama nr. 20. Steinitz, obosit de o lungă și dificilă apărare după 41... N:e5 a mai dat un șah – „de răzbunare" – 42 T:h6+, – după care a cedat partida, deoarece credea că după f:e5 pierde dama prin Tb3. Comentatorul cărții turneului, Tarrasch, a arătat că albul a cedat în poziție de remiză dînd în susținerea afirmației sale următoarea variantă : dacă după 42 f:e5 negrul ar fi jucat Tb3, atunci albul ar fi dat un foarte original șah etern prin 43 T:h6+,Rg7 (sau 43... Rg8 44 Nd5+) 44 Th7+ și acum dacă regele negru încearcă să scape de șahuri la e6, atunci urmează Th6+ și dacă R:e5 ? atunci f4 mat. Dacă însă regele se îndreaptă spre coloana „b", atunci Tb8+ și schimbul turnurilor.

Totuși Steinitz a avut dreptate, deoarece negrul joacă în varianta indicată 43... Rg8 44 Nd5+ Ce6 ! și ciștigă.

M. BURDUJA

Șah prin corespondență

„...Și mi s-a spus că negustorii slavi și venețieni deși trăiesc în locuri depărtate au plăcerea să joace șah prin corespondență ; o scrisoare este trimisă pentru fiecare mutare și se cere timp celor doi jucători ca să termine o partidă..."

Aceste rînduri apărute în cartea „De ludibus orientalibus", tipărită la Oxford în anul 1694, de un cunoscut orientalist al vremii, englezul Thomas Hyde, constituie cea mai veche mărturie privind vechimea jocului de șah prin corespondență. Ținînd seama că lucrarea lui Hyde fusese gata în manuscris încă din anul 1673, cum s-a confirmat din alte surse, se poate ajunge la concluzia că cele ce i s-au spus cu privire la „negustorii slavi și venețieni" se petreceau la începutul celei de a doua jumătăți a veacului al XVII-lea, ceea ce conferă șahului prin corespondență o respectabilă vîrstă de aproape trei secole...

Pentru transmiterea mutărilor negustorii-șahiști se foloseau de corăbiile care transportau mărfuri. În secolul următor șahul prin corespondență s-a extins în întreaga Europă, ca urmare firească a dezvoltării mijloacelor de comunicație. Se spune că însuși împăratul Napoleon Bonaparte, mare iubitor al șahului, ar fi susținut o partidă prin corespondență cu cumnatul său, arhiducele Carol, mutările fiind transmise prin... porumbei călători. Gingașele și delicatele înaripate au fost – la începutul secolului trecut – cei mai rapizi agenți de legătură ai șahiștilor de pretutindeni. Cercetătorul german G. Massmann relatează într-o lucrare din 1839 : „Pe drumul Paris–Bruxelles călătorul întîlnește stoluri de porumbei care sînt mai iuți decît orice trăsură... și cel mai curios lucru este că acești curieri transmit mutările șahiștilor din Paris și Londra".

Prima partidă prin corespondență cunoscută este cea jucată în 1804 între von Manvillon, francez de origine, aflat la Haga și un jucător din Breda. Nu se știe cine juca cu albele. De aceea, deși desfășurarea partidei e cunoscută (ea dovedește că cei doi jucători aveau o forță destul de redusă) nu se știe cine a ciștigat-o. Istoricul olandez A. van der Linde, într-o lucrare din anul 1874, arăta că între anii 1824 și 1842 au avut loc nu numai puțin de 15 meciuri între șahiștii din diferite orașe ale Olandei, Germaniei și Angliei.

La începutul secolului al XVIII-lea – după cum afirmă istoricul șahist dr. Bruno Bassi – a avut loc un meci între jucătorii englezi și francezi în condiții intrucitva originale : în poziția inițială regele și regina își schimbau reciproc locurile iar prima mutare trebuia să fie 1 e3 ! În revista „Le Palamède" (1836) un faimos jucător de șah al timpului, La Bourdonnais, scria că „multă lume mă întreabă dacă am acceptat să continui o partidă prin corespondență începută cu 60 de ani în urmă de Philidor". În volumul „Corespondența dintre Frederic cel Mare și Voltaire" – Leipzig – sînt publicate și scrisori în care se fac referiri la jocul de șah ; un istoric șahist, von Lasa, susține că Frederic și Voltaire au folosit corespondența lor și pentru a juca șah. „Marele Frederic juca șah prin scrisori cu Voltaire" – scria în 1824 și cunoscutul șahist și publicist rus Petrov. Faptul nu trebuie să ne mire, dacă avem în vedere că acel prinț al gîndirii care a fost Voltaire n-a ezitat să afirme : „Am întrebuințat mai puțin timp să fac un lucru oarecare, decît a juca șah, pentru că jocul de șah face cinste spiritului omenesc".

Șahul prin corespondență a fost practicat de mulți dintre cei mai mari șahiști din ultimele 200 de ani : Saint–Aman, Staunton, Steinitz, Ciaorin, Alehin, Nimzovici, Keres, Botvinnik și alții. Motivele pentru care acest gen de practicare a jocului de șah se bucură de atîta apreciere le găsim formulate de către doi mari campioni. Alehin – care a jucat prin corespondență de la vîrsta de 11 ani : „Jocul prin corespondență și cel de la masa de joc se completează reciproc... Trebuie să ne opunem cu hotărîre criticilor care afirmă că jocul prin corespondență este refugiu pentru cei ce nu au reușit în jocul practic". Amintim că Alehin a jucat prin corespondență și după ce a devenit campion mondial. (În anul 1931 a jucat două partide împotriva Clubului din Reykjavic, începute pe vaporul care-l ducea din Islanda pe continent). Botvinnik : „Jocul prin corespondență este de neînlocuit în cazul cînd șahistul trăiește într-o localitate unde nu poate avea parteneri

puternici... În jocul prin corespondență se poate gîndi mult, se poate analiza liniștit, folosindu-se manuale și diferite cărți. Jucătorul prin corespondență nu suferă de tensiunea nervoasă nelipsită la aproape toți șahiștii din jocul practic, care de multe ori distruge cele mai interesante idei creatoare".

În secolul al XIX-lea șahiștii au început a folosi intens căile ferate, telegraful, telefonul, cablurile transatlantice, radioul... Scrisorile conținînd mutările partidelor nu mai vehiculează lent : prin mijloace hipo – în Europa sau prin elefanți – în India (meciul Madras – Haidarabad, 1828–1829).

Primul meci oficial prin corespondență – la cinci mese – a avut loc între anii 1824–1828 între echipele orașelor Londra și Edinburg. Inițial, echipa londoneză urma să joace cu o reprezentativă a Parisului, conform unei propuneri făcute de șahiștii cercului parizian Phillidor, dar acest meci nu a putut fi pînă la urmă organizat. Sahiștii din Edinburg au cîștigat întîlnirea cu 3–2 (două victorii, două remize și o înfrîngere). Nu-i lipsit de interes că într-una din partide a survenit o amplă neînțelegere privind expedierea unei scrisori și calcularea timpului de gîndire ! La început timpul de gîndire n-a fost limitat, astfel încît partidele se prelungeau mulți ani. Se cunoaște o partidă dintre francezul Robert Alliaque și englezul Richard Britton, care a durat aproape 50 de ani ! Prin deceniile trei-patru a început a se reglementa timpul de gîndire, aplicîndu-se sancțiuni celor ce-l depășeau : amenzi sau pierderea partidei. În aprilie 1845 se joacă prima partidă prin telegraf electric – Westminsters Papers. Amintim că prima linie telegrafică fusese instalată în America cu numai un an înainte. Partida a avut loc între două stații de telegraf din jurul Londrei. La una juca Staunton, campionul Angliei, iar la cealaltă, Evans, de la care a rămas faimosul gambit care-i poartă numele. Partida, terminată remiză, a durat opt ore, fiind prima care a durat mai puțin de o zi. Trei decenii mai tîrziu, apare telefonul. În a sa „Foaie de șah" (1880), Cigorin relatează că în America s-a jucat în anul 1878 prima partidă „cu ajutorul noii invenții, care transmite sunetele la distanță". Aceeași sursă informează că în Europa prima partidă prin telefon s-a jucat în Anglia în anul 1880. Anglia este țara în care s-a dezvoltat cel mai mult în secolul trecut șahul prin corespondență – și nu numai această ramură a șahului. La Londra a luat ființă un club al cărui unic obiectiv era „dezvoltarea și stimularea șahului prin corespondență". Prin deceniul al optulea au început să joace și „tinerele englezoaice"...

Spre sfîrșitul secolului, instalîndu-se cabluri transatlantice, încep a fi organizate „meciuri prin cabluri" – 1896. În anul 1902 se joacă prima partidă de șah prin radio între amatorii de șah de pe vapoarele Compania și Philadelphia, care se aflau în Atlantic la o distanță de 8 mile unul de altul. Șahul prin corespondență ia un avînt continuu. Se organizează tot mai multe turnee individuale în Franța, Anglia, Rusia, Austria, S.U.A. ș.a. La un asemenea turneu, disputat sub patronajul revistei franceze „La Stratègie" (între anii 1898–1902) a participat și cunoscutul șahist și problemist Victor Costin (1872–1939), profesor universitar la Iași. Prima partidă prin corespondență între un român și un străin a fost susținută în anul 1884 de către A. Armand împotriva lui H. Kerner, iar prima partidă de șah prin corespondență jucată în țara noastră pare a fi aceea desfășurată, în 1898, între Jules Sachetti din Odobești și Victor Costin din Iași. Din inițiativa celui din urmă s-au organizat și primele concursuri de șah prin corespondență, pentru avansați și începători, patronate de revista „Recreațiunea", apărută la Iași la 1 decembrie 1912, sub direcția aceluiași Victor Costin. Inimosul propagandist al șahului a organizat și primul concurs de șah prin corespondență la noi în țară, cu 21 de participanți, un fel de campionat neoficial al României, care s-a disputat în anul 1913 și s-a terminat cu victoria profesorului Gheorghe Nestian din Bîrlad. Se cuvine amintit că între șahiștii care au îndrăgit și au sprijinit șahul prin corespondență s-a numărat și marele scriitor Mihail Sadoveanu. Prima ediție oficială a campionatului republican masculin de șah prin corespondență s-a desfășurat între anii 1962–1963, campion devenind inginerul Aurel Anton, pe atunci domiciliat în Iași. În ediția V-a (1966–1967) și a VII-a (1968–1969), lașul a dat pe cel de al doilea campoin republican la șahul prin corespondență, în persoana actualului maestru internațional Volodea Vaisman. La femei ediția I-a (1962–1963) a fost cîștigată de profesoara Tereza Urzică din Vatra Dornei, edițiile a V-a și a VI-a de către Grety Altman (Tarnowietzki) din Gura Humorului, ediția a VII-a (1971–1972) revenindu-i jucătoarei Elena Florea din Piatra Neamț.

În prezent șahul prin corespondență în țara noastră a cunoscut un ritm de dezvoltare nemaiîntîlnit. Sistemul de organizare al șahului prin corespondență fiind excelent, aceasta a dat pretutindeni un puternic impuls șahului cu mutări transmise prin poștă. Jucătorii români au repurtat nenumărate succese internaționale, situînd România în elita șahului mondial prin corespondență.

Dăm în continuare cîteva dintre partidele unor jucători moldoveni la șahul prin corespondență. Plăcerea comentariului și a concluziilor o lăsăm pe seama cititorului.

Apărarea siciliană. Alb : Andrei Ghilea (Suceava) – Negru : Bernd Hauffe (R.D.G.) Preliminariile Cupei Mondiale I.C.C.F.)

1 e4,c5 2 Cf3,d6 3 d4,c5:d4 4 C:d4,Cf6 5 Cc3,g6 6 Ne3,Ng7 7 f3,0–0 8 Dd2,Cc6 9 Nc4,Nd7 10 h4,h5 (! ?) 11 0–0–0,a6 12 a4,Cc6–e5 13 Nb3,Da5 14 g:h5,C:h5 15 Td–g1,Rh7 16 Tg2,b5 17 Th–g1,Ce5–c6 18 Cd4–e2,Cc6–e5 19 f4 !,Cf3 20 Dd1, C:g1 21 D:g1,Dd8 22 f5,Ne8 23 Cd5,e6 24 Ne3–b6 ! Dd8 :h4 25 Tg2–g4, Dh3 26 Cd5–f4,Nh6 27 Ne3,Df3 28 Th4,e5 ? 29 N:f7 !,g5 30 Nf7:h5,N:h5 31 T:h5 e5:f4 32 Dg1:g5,D:h5 33 D:h5 f:e3 34 Dh5–g6 negrul cedează.

Apărarea scandinavă. Alb : Andrei Ghilea (Suceava) Negru : Pavel Kolek (Cehoslovacia) (Preliminariile Cupei Mondiale I.C.C.F.)

1 e4,d5 2 e:d5,Cf6 3 d4,Cd5 4 c4,Cb4 5 Da4+,Cc6 6 a3,Ca6 7 Ne3 !,Nd7 8 Dc2 e6 9 Cf3,Dc8 10 Nd3,g6 11 h4,Ng7 12 h5,Ce7 13 Cc3c5 14 Ce4,Cf5 15 h: g6,h:g6 16 T:h8,N:h8 17 Ng5 !,Dc6 18 Cf6,,N:f6 19 N:f6,c5:d4 20 Ne4,Db6 21 Ce5 Cc5 22 0–0–0, Na4 23 Ta–h1 ! negrul cedează.

Apărarea Alehin : Andrei Ghilea (Suceava) – Negru : Bernardt Rainer (R.F.G.) (Campoinatul Europei – clasa maeștri).

1 e4,Cf6 2 e5,Cd5 3 d4,d6 4 c4,Cb6 5 f4,Nf5 6 Cc3,e6 7 Ne3,d:e5 8 Fe5,Nd4 9 Tac1,Dh4+ 10 g3,De4 11 Df3,D:f3 12 C:f3 Ca4 13 a3,C:c3 14 Cf3–d2 ! ! a5 15 Ng2,Cc6 16 Tc–a1 !,Ca4 17 a:b4, a:b4 18 N:c6,b:c6 19 b3,Cb6 20 Ta1:a8,Cb6: a8 21 c5,Nd3 22 Cc4,Nc2 23 Ca5,f6 24 Rd2,Ne4 25 Th–a1,Rd7 26 Cc4,Th–b8 27 Nf2,Nd5 28 Rd3,Tf8 29 Ne3,Tf–b8 30 Nd2,f5 31 Ta4,Ne4+ 32 Re2,Nc2 33 Ca5, Tb5 34 N:b4,Cb6 35 c:b6,c:b6 36 Cc4,c5 37 Ta7+ și negrul cedează (amenințarea Cc4–a3 decide).

Alb : V. T. Aronov (Krivoi–Rog URSS) Negru : Andrei Ghilea (Suceava).

(Cupa E. Delannoy – preliminarii campionat pe echipe – masa I-a)

1 d4,Cf6 2 c4e6 3 g3,d5 4 Ng2,Ne7 5 Cf3,0–0 6 0–0,Cb–d7 7 Db3,b6 8 c:d5 e:d5 9 Cc3,c6 10 Nf4,Nb7 11 Ce5,C:e5 12 d:e5,Cd7 13 Tf–d1,g5 ! ? 14 Nc1, C:e5 15 e4,d4 16 f4,Cg6 17 e5,Dd7 ! ! 18 Ne3,c5 19 Cd5,Tad8 20 C:e7+ D:e7 21 N:b7,D:b7 22 Nd2,g:f4 23 g:f4 d3 ! ! 24 Rf2,De7 25 Rg2,Td4 26 Tf1,Rh8 ! 27 Ne3,c4 28 Dc3,Te4 29 Tf3,Ch4+. Albul a cedat. După 30 Rf2,Cf5 31 e6 f6 32 Tg1,D:e6 33 Dd2,Te8 34 Te1,C:e3 35 T: e3 se schimbă toate piesele și negrul cu doi pioni în plus cîștigă.

Apărarea siciliană : Alb : Isac Copăl (Piatra Neamț) Negru : Mihai Nemeth (Oradea) (Campionatul României categoria maeștri).

1 e4,c5 2 Cf3,Cc6 3 d4,c5:d4 4 C:d4, g6 5 Cc3,Ng7 6 Ne3,Cf6 7 Ne2 0–0 8 f4 (pînă aici s-a jucat ca în partida Fischer–Reshevsky, Campionatul S.U.A.) 8... Da5 ? 9 Cb3,Dd8 10 e5,Ce8 11 Dd2, d6 12 0–0–0, Ne6 13 e:d6, C:d6 14 Rb1 !,Cc4 15 De1,Db8 16 Nc1,b5 17 h4, Db6 18 h5,a5 (atac pe flancuri adverse) 19 h:g6,a4 20 g:f7+,T:f7 21 N:c4, N:c4 22 Ne3,Db8 23 Cc5,e5 24 f5,Cd4 (Dacă 24... T:f5 25 Dh4 și pionul din h7 e pierdut, la h5 26 g4) 25 Dh4,Nf6 26 Dh5,Db6 27 Cc3–e4,Ne2 ? ! 28 D:f7+!! (colosal), R:f7 29 T:h7+, Ng7 (La 29... Rg8 urma Tdh1) 30 T:d4 ! (al doilea sacrificiu spectaculos) e:d4 31 N:d4 (amenințînd T:g7+), Tg8 32 Ce6,Da5 33 Cc3 Ng4 34 C:g7,Db4 35 Ce6+,Re8 36 Nc5 și negrul cedează, neavînd de ales între pierderea damei și mat !

Partida spaniolă – Alb : Isac Copăl (Piatra Neamț) – Negru : Racolta Petre (Baia Mare) (Campionatul României – categoria maeștri)

1 e4,e5 2 Cf3,Cc6 3 Nb5,a6 4 Na4, Cf6 5 0–0, Ne7 6 Te1,b5 7 Nb3,d6 8 c3, 0–0 9 h3,Cb8 (Varianta Breyer) 10 d4,Cbd7 11 Cbd2,Nb7 12 Nc2,Te8 13 Cf1,Nf8 14 Cg3,g6 15 a4,c5 16 d5 (pînă aici ca în partida Karpov–Gligorici – Milano, 1975) 16... c4 (în partida sus menționată s-a continuat cu 16... Cb6 17 De2,C:a4 18 N:a4,b:a4 19 T:a4,Ng7 cu joc mai bun pentru alb). 17 Ne3,Cc5 18 Ch2,Dc7 19 Ng5,Ng7 20 Df3,Ccd7 21 h4,h5 22 De3,Rh7 23 Rh1,Dc5 24 De2, Nh6 25 Tf1,Tf8 26 f4,Cg8 27 f5,Cd–f6 28 Tf2,Ng5 29 hg5,h4 ? ! 30 Cf1,Ch5 31 f6, Cf4 32 T:f4 ! și negrul a cedat deoarece

urmează 32... e:f4 33 Dg4 cu pierderi de material și mat imparabil.

Deschidere neregulată – Alb : Huțu Toader (Dornești) – Negru : Corbu Mihai (Petrești) (Campionatul României – jucători de categoria I-a).

1d4,e6 2 c4,b6 3 e4,Nb7 4 Cc3,Nb4 5 Dc2,Cf6 6 Nd3,Cc6 7 Ce2,e5 8 d5,Cc6 e7 9 0–0,Ce7–g6 10 a3,Ne7 11 f4,e:f4 12 N:f4,d6 13 Ta–e1,Cf–d7 14 Ce2–d4 ! Ne7–f6 15 e4–e5 ! !,Cg6:e5 ! (unică) (La 15... Cd:e5 16 Ce4 !,0–0 17 C:f6,g:f6 18 N:e5,f:e5 19 N:g6,h:g6 20 Ce6 ! La 15... Ne5 16 Ce6 !,Dh4 17 g3, Dh3 18 Nf5 ! 16... g:e6 17 N:g6+ La 15... d:e5 16 N:g6,h:g6 17 Ce6 !) 16 N:h7 Rf8 ! (unică) 17 N:e5 Cd7:e5 ? (La 17... d:e5 18 Cc6,N:c6 19 d:c6, Cc4 20 Cd4,e4 ! ! rezistența se prelungea) 18 Cd4 ! Cc4 (aici se juca numai Cg4 !) 19 Ce6+ !,f:e6 20 C:f6,Ce5 21 Cg8+,Re8 22 T:e5 ! și negrul cedează.

Apărarea Alehin – Alb : Cernei Constantin (Cîmpulung Moldovenesc) Negru : Eugen Szabò (Timișoara) (Concurs cu deschidere obligatorie).

1 e4,Cf6 2 e5,Cd5 3 d4,d6 4Cf3,Ng4 (mutările obligatorii) 5 Ne2,Cc6 6 0–0, e6 7 c4,Cb6, 8 e:d6,c:d6 9 Cc3,Ne7 10 b3,0–0 11 h3 ?,N:f3 12 N:f3,e5 13 N:c6, b:c6 14 d5,c5 15 f4 !,f5 16 f:e5,d:e5 17 Ne3 !,Nd6 18 Cb5,f4 19 Dg4 ! !,Tf6 20 Nf2,e4 ? 21 Nh4,Ne5 22 N:f6,D:f6 23 Te1,a6 24 Ca3,Te8 25 Cc2e3, 26 C:e3 ! !, Nd4 27 T:f4 ! !,T:e3 28 Rf1,De5 29 T:e3, D:e3 30 De6+,D:e6 31 d:e6,Nf6 32 Tf5, Ne7 33 Tf7,Cc8 ? 34 Re2,h5 35 Rf3,g5 36 h4 !,g:h4 37 Rf4,a5 38 Re5,Ng5 39 Rd5, Ce7+ 40 R:c5,Cg6 41 Rd6 și negrul cedează, pionul c4 nu poate fi oprit.

Gambitul damei – Alb : Cernei Constantin (Cîmpulung Moldovenesc) Negru : Szathmary Carol (Reșița).

1 d4,d5 2 c4,e6 3 Cc3,Cf6 4 Ng5,Cd7 5 e3,c6 6 c:d5,e:d5 7 Cf3,Ne7 8 Nd3, 0–0 9 Dc2,Te8 10 0–0,Cf8 11 Tae1,g6 12 Ce5,Ce6 (pînă aici conform teoriei) 13 f4 !,Cg7 14 Tf3 !,Nf5 15 N:f5,g:f6 16 Nh6, Ce4 17 C:e4,f:e4 18 Tg3,Nf8 19 f5,f6 20 Tf1,Te7 21 De2,De8 22 Dg4,Tc8 23 Dh4, f:e5 24 f6,Tf7 25 N:g7,N:g7 26 T:g7+,T: g7 27 f:g7,De6 28 Tf6,Dd7 29 d:e5,D:g7 30 e6 !,Tf8 ? 31 T:f8,D:f8 32 Dg5+,Rh8 33 e7,De8 34 g4 ! și negrul cedează.

Apărarea siciliană – Alb : (Burduja Mihai – Negru : Vasile Voiculescu (Ploiești).

1 e4,c5 2 Cf3,Cc6 3 d4,c:d4 4 C:d4,g6 5 Cc3,Ng7 6 Ne3,Cf6, 7 Nc4,Da5 8 0–0, 0–0 9 Nb3d6 10 h3,Nd7 11 Tf–e1 !,Ta–c8 12 f4,Te8 13 Df3,Dh5 14 Df2,b5 ! 15 Cd:b5,C:e4 16 Cc3:e4,Dh5:b5 17 Ta–d1, Nf5 ! 18 Cg5 !,Tf8 19 g4,Nd7 20 f5 !,Ce5 21 f:g6,h:g6 ? 22 Td1–d5 ! și negrul cedează nîtrucît după 22... d7 sau c6 urmează 23 T:e5,d:e5 24 Dh4,Tf–d8 25 Dh7+,Rf8 26 N:f7+ urmat de mat imparabil cu dama la g8.

Apărarea siciliană – Alb : Chiesa Marcello (Genova Italia) Negru : Burduja Mihai (Campionatul Europei – categoria I-a).

1 e4,c5 2 Cf3,d6 3 d4,c:d4 4 C:d4,Cf6 5 Cc3,a6 6 Ng5,e6 7 f4,Ne7 8 Df3, Dc7 9 0–0–0, Cb–d7 10 Nd3,h6 11 Dh3,Cd–b6 12 f5,e5 13 Cd–e2,Nd7 14 Rb1,Nc6 15 Ne3,Cbd7 16 g4,0–0–0 17 Dh–f3 (pînă aici s-a jucat după ultimele noutăți ale teoriei deschiderilor) 17... b7–b5 ! (o mutare surprinzătoare, începutul unui plan de joc profund, adoptat de jucătorul român) 18 a2–a4,Dc7–b7 ! 19 Ce–g3,b5–b4 20 De2,Cd–b8 21 Ca2,d6–d5 ! 22 e:d5,T:d5 23 Th–f1,N:a4 24 Nc4, Ta5 25 N:f7,Nb5 26 Nc4,Dc6 27 Nd3, Th–d8 28 Td–c1, 29 b4–b3 ! ! albul cedează.

Deschiderea Sokolski – Alb : Adorjani Zoltan (Tirgu Mureș) Negru : Mihai Burduja.

1 b4,c6 2 Nb2,Db6 3 a3,a5 4 c4,a:b4 5 c5,Dc7 6 a:b4,T:a1 7 N:a1,Cf7 8 Cf3, Ca6 9 Db3,d6 10 Cg5,e5 11 d4,e:d4 12 N:d4,Cd5 13 e4,C:b4 14 N:a6, C:a6 15 0–0,C:c5 16 N:c5,d:c5 17 Tf–d1,b5 ! 18 C:f7,c4 19 Df3,D:f7 20 Td8+,Re7 21 D: f7,Rf7 22 T:c8,c5 23 g4,b4 24 Rf1,c3 25 Cb:c3,b:c3 26 Re2 Re6 ! 27 f4,g6 28 Rd3,Rd7 29 Ta8,c4+ ! 30 Rc2,Rc6 ! 31 Tc8+,Rd7 32 T:c4, g5 ! 33 f5,Ng7 34 Ta4,Te5 ! 35 Ta5,Th–e8 36 h3,Te7 37 a6,Td4 ! 38 Rd3, T:e4 ! 39 R:e4,c2 40 R: d4,c2–c1D 41 Th6,Dd2+ 42 Re4,Dd4+ 43 Re5,Dc5+ 44 Re4,Df8 ! 45 Te6,Da8+ albul cedează. La 46 Re5 sau d4 urma Da1+ iar la 46 Re3 sau d3,Da3+ cu cîștig în ambele cazuri.

M. BURDUJA

Un cal pentru un regat

DIN „ARHIVELE LUI HOLMES"

Dacă ar fi trăit, neuitatul erou al nuvelelor și povestirilor lui Sir Arthur Conan Doyle anul acesta ar fi împlinit matusalemica vîrstă de 126 de ani ! Pentru prima dată, numele său a devenit cunoscut cînd avea 33 de ani, adică în anul 1887. Atunci a apărut romanul „Studiu în roșu", scris de tînărul medic din Portsmouth, Arthur Conan Doyle. Personajul principal era cel care avea să devină marele, faimosul și imbatabilul detectiv Sherlock Holmes. De atunci milioane de cititori din lumea întreagă s-au delectat cu extraordinarele aventuri ale perspicacelui dezlegător de enigme, care între timp l-a întrecut în celebritate pe însuși creatorul său. Cu toate că o revistă de... șah din Anglia încerca să demonstreze cu ani în urmă că detectivul participase cu un nume de împrumut la un turneu internațional de șah, cititorii de pretutindeni nu-și amintesc ca acesta să fi trecut măcar o singură dată prin fața careului cu 64 de pătrate !... Și totuși... Detectivul își rezolva adesea problemele prin deducții analoage celor din compoziția șahistă ! Așa stînd lucrurile, nu-i de loc exclus ca lungile seri cețoase ale Londrei să-l fi îmbiat pe detectivul de pe Baker Street 221 b la aprige confruntări pe 64 de pătrate cu inseparabilul său amic dr. Watson. Unul din biografii lui Holmes ne sugerează chiar ideea că celebrul detectiv ar fi fost un foarte activ practicant al „sportului-rege". Dar nu numai atît. Se spune că șahul l-ar fi ajutat pe Holmes să înfrîngă pe unul din cei mai periculoși criminali urmăriți de el în întreaga carieră, anume sinistrul Moriarty.

Biograful pretinde că lupta decisivă între Sherlock Holmes și Moriarty nu s-a desfășurat în momentul descris de Conan Doyle în nuvela respectivă. Nu corp la corp ar fi luptat cei doi rivali, ci – într-un mod mult mai subtil – așezați în fața unei table de șah. Partida-pariu ar fi fost propusă de Moriarty (care se considera un geniu în toate domeniile intelectului), iar Holmes a primit provocarea (fiind convins cu toate fibrele ființei sale că binele trebuie să triumfe întotdeauna).

Primele mișcări ale partdiei au fost calme de ambele părți, dar desfășurarea ulterioară a ostilităților nu s-a aflat sub auspicii prea favorabile pentru intrepidul detectiv. Deși atacul său dezlănțuit asupra rocadei mari a lui Moriarty a avut drept consecință scoaterea regelui negru pe coloana „a", totuși mare avantaj din asta nu părea să fie. Piesele albe conduse de Holmes, se aflau la un moment dat sub puternicul atac advers și poziția detectivului se clătina, trosnind din toate încheieturile, gata să se prăbușească. (În nuvelă Holmes ajunge la un moment dat în strînsoarea necruțătoare a lui Moriarty, împins la marginea unei prăpastii stîncoase, dar se desface fulgerător printr-o figură de judo, cunoscută numai de el *n.n.*). Partida ajunsese în punctul culminant. Poziția-cheie era următoarea :

Alb Holmes : Ra1, Df2, Tc7, Tg5, Cd5, Cd6, Ng2, pb2.
Negru Moriarty : Ra6, Dh7, Te5, Tf8, Ce6, Ng7, pa7, b6, b3, c5, f3.

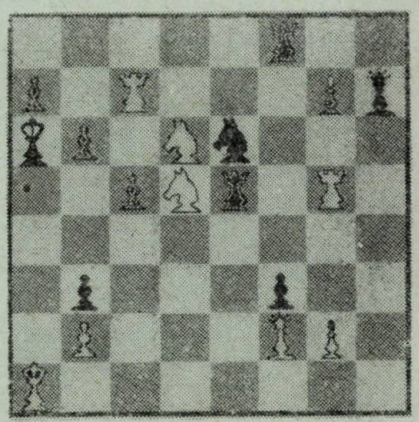

Negrul – geniul răului – la mutare, observă că luarea unuia din turnuri îl expunea la pericole inutile. De aceea se decide la un beneficiu mai modic, capturînd nebunul lui Holmes : 36... f:g2 ! ?

„Ei, Mister Holmes, e timpul să cedezi !..." scrîșni diabolicul Moriarty. „Te amenință cu mat, ambele turnuri sînt în priză, am un pion pe linia 2-a imun la captură, ca să nu mai vorbesc de cei patru pioni avantaj..."

Situația lui Sherlock Holmes era într-adevăr foarte dificilă, părînd definitiv compromisă. Dar aici își făcu loc incomparabilul său spirit analitic și curajul proverbial. Renunțînd la materialul de prisos pentru a face loc ideii, Holmes întreprinse acea combinație scînteietoare, pe care Conan Doyle a descris-o ca figură de judo, probabil pentru a putea fi înțeles de masa citi-

torilor săi neșahiști. Vă cerem să indicați mișcările salvatoare care au dat loc combinației, transpuse în limbaj șahist...

Răspunsul nu-l veți trimite desigur maestrului cu pipă de pe Baker Street 221 b din Londra, pentru că secretara sa ar putea să vă răspundă : Maestrul e plecat din Londra ; în momentul de față Sherlock Holmes urmărește un fioros ucigaș ; expertul nostru a fost convocat la Scotland Yard etc.

RĂSPUNS LA COMBINAȚIA LUI... HOLMES :

„Șah !..." a spus impasibil detectivul, fără a scoate (bineînțeles) pipa din gură.

37 De2+ ! ! (Primul sacrificiu și nu cel mai puțin elegant și lipsit de spectaculozitate). 37... T:e2 (Nu că tentația ar fi fost prea mare, dar altfel urmează matul imediat cu dama la b5). 38 Cb4+ ! ! (Al doilea sacrificiu, poate și mai subtil decît primul). 38... c:b4 (La 38... Ra5 39 Cc6+ cu mat la mutarea următoare). 39 Ta5+ ! ! ! (Poanta finală a combinației demnă de Sherlock Holmes !). Văzînd cu uimire că atît după 39... b:a5 cît și după 39... R:a5 negrul este făcut mat cu turnul în ambele cazuri, Moriarty se predă deznădăjduit...

Într-adevăr, binele învinge totdeauna !

B. MIHAI

ÎNCĂ O AVENTURĂ ȘAHISTĂ A LUI SHERLOCK HOLMES

În vreme ce se afla în apartamentul său din Baker Street 221 b și discuta cu nedespărțitul său amic dr. Watson, telefonul sună prelung. Celebrul detectiv primi vestea morții subite și oarecum suspecte a baronetului N. Fără a mai sta mult pe gînduri, se deplasă la locuința acestuia, unde își găsi în plină acțiune pe inspectorii Scotland Yard-ului. Aceștia îl informară cu promptitudine despre constatările ce le făcuseră.

– Atac de cord, concluzionă unul dintre ei.

Baronetul, al cărui nume se afla însemnat de multe generații în Anuarul curții și care era cunoscut ca unul din cei mai bogați oameni din Londra, își dădu obștescul sfîrșit în timp ce juca o pasionantă partidă de șah. Avea piesele negre și se stinse imediat după ce efectuase ultima mutare. Acest amănunt îl confirma atît partenerul de joc al baronetului, un nepot care urma să-l moștenească, cît și doi respectabili gentlemeni care asistau la disputa ce li se păruse extrem de interesantă.

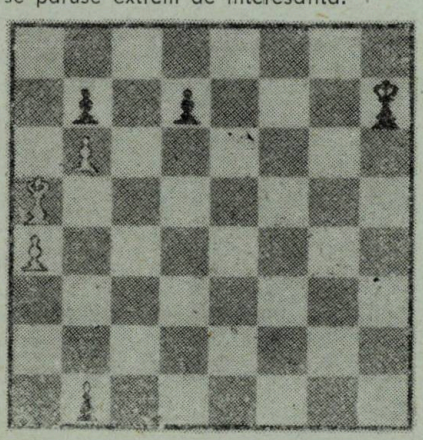

Holmes examină cu atenție tabla de șah, păzită cu strășnicie de un polițist și constată poziția pe care o reproducem aici.

Holmes începu să cerceteze cu minuțiozitate și luare aminte încăperea și descoperi cîteva amănunte pe care polițiștii le trecuseră cu vederea. Chiar în apropiere de fotoliul pe care șezuse nepotul baronetului, faimosul detectiv găsi un nebun alb și un pion negru, precum și o bucată de șmirghel pe care abia se zăreau cîteva pete dintr-o substantă. „Curara, faimoasa otravă orientală", constată în sinea lui Holmes și se așeză tăcut în fața tablei, trăgînd vîrtos din pipă.

După cîteva minute, Holmes se adresă cu voce singură inspectorului șef de la Scotland Yard, care-l urmărea cu atentie fără să priceapă nimic.

– Inspectore, baronetul a fost ucis !

– Dar nu există nici un indiciu.

– Există destule ! Asasinul este chiar nepotul !...

– Imposibil, replică furios inspectorul, erau doar și cei doi gentlemeni de față.

– Totuși așa s-a întîmplat. Iată cum s-au petrecut lucrurile...

Baronetul avea un pion pe „c2", gata să-l transforme, iar nepotul avea un nebun alb pe „a2", cele două piese pe care le-am găsit pe jos. La mutare era asasinul. Înainte de a muta, el a luat un nebun negru, l-a ros în vîrf cu bucata de șmirghel și l-a uns cu curara...

– Dar de unde știa el că baronetul va atinge nebunul, că doar de pe tablă nebunii au fost schimbați ?

– El se pregătea să joace Nb1 – ceea ce a și jucat dealtfel – și știa că baronetul, jucător puternic, nu va transforma pionul c, luînd obligatoriu la „b1", într-o regină sau un turn, care ar fi creat o situație de pat.

...Cercetările ulterioare dovediră că, într-adevăr, și de data aceasta, Sherlock Holmes se dovedise cu mult mai perspicace decît inspectorul de la Scotland Yard.

(După o schiță a compozitorului problemist dr. A. Wotawa)

B. MIHAI

DESCHIDERILE

Capitolul „deschideri" este un domeniu vast, dacă nu chiar inepuizabil ! Azi se cunosc în lume circa 900 sisteme și variante de deschideri. Marea lor majoritate au fost sistematizate și analizate de către cei mai redutabili teoreticieni ai șahului contemporan în vasta „Enciclopedie a deschiderilor" editată de federația de specialitate iugoslavă.

Fără să fie un erudit în materie, inventatorul A. Ceremnih, șahist pasionat din orașul Perm (U.R.S.S.), după ce a sistematizat mii de partide, jucate la cele mai mari turnee, a întocmit o cartotecă de deschideri, pe care a introdus-o într-o instalație mecanică concepută și construită de el. Toată arhiva poate fi consultată în numai cîteva minute, ceea ce ajută la găsirea replicii optime la orice mutare a negrului sau albului, în toate variantele posibile la începutul partidei.

La fiecare turneu internațional marii maeștri de pretutindeni aduc noutăți interesante, idei noi, inovații prețioase în faza de început a partidei. Reabilitarea unor mutări considerate înainte slabe, precizarea unor noi linii de joc, găsirea de noi resurse în poziții aparent studiate și răsstudiate – iată eforturi creatoare care îmbogățesc mereu repertoriul deschiderilor, care fac ca lupta în deschidere să fie mereu nouă, mereu pasionantă. Majoritatea jucătorilor trec, de obicei la începutul „carierei", printr-o perioadă de încredere absolută în infailibilitatea teoriei. Înarmați cu cele mai recente manuale și reviste de șah, ei învață pe dinafară sute de variante și sînt obsedați de ideea de a-și „prinde" adversarul chiar de la începutul partidei pentru a obține o victorie ușoară, ba uneori chiar imposibilă, ca să nu mai vorbim de cazurile cînd manualele exprimă păreri contradictorii sau greșite despre aceeași variantă.

Fiecare deschidere, cunoscută sub o denumire sau alta, își are istoria, autorul (sau autorii) ei. De obicei, o deschidere sau o variantă de debut a primit numele fie al țării sau localității unde s-a jucat prima oară la un turneu de anvergură pentru a stîrni ecou cel puțin într-o revistă de specialitate, fie al jucătorului care a introdus-o în practica turneelor oficiale, fie, în sfîrșit, al unei piese care joacă un rol central în respectiva deschidere.

Apărarea Alehin – 1 e2–e4, Cg8–f6. Această apărare a negrului a fost întîlnită și la începutul secolului trecut, dar după înaintarea 2 e4–e5 negrul retrăgea calul înapoi la g8. Abia în primul sfert al veacului nostru (turneul de la Budapesta, 1921) Alehin a fost primul care a inaugurat o nouă linie de joc mutînd calul nu la g8 ci aducîndu-l mai activ în joc la d5. Deschiderea Byrd – 1 f2–f4. Jucătorul englez H. G. Byrd a fost primul care a folosit acest debut, în cea de a doua jumătate a secolului trecut.

Apărarea Cigorin – 1 d2–d4,d7–d5. 2 c2–c4,Cb8–c6. Sistem de joc aparținînd maestrului rus Cigorin, bazat pe ideea atacării accelerate și cu ajutorul figurilor, a centrului de pioni alb.

Gambitul Evans 1 e2–e4,e7–e5 2 Cg1-f3,Cb8–c6 3 Nf1–c4,Nf8–c5 4 b2–b4. Acest sacrificiu de pion, pe care l-a adus în practica jocului căpitanul de marină englez Evans, urmărește să permită albului o dezvoltare mai rapidă și ocuparea centrului prin c2–c3 urmat de d2–d4.

Contragambitul Falkbeer – 1 e2–e4, e7–e5 2 f2–f4,d7–d5. Variantă agresivă adoptată de negru la nu mai puțin agresivul sacrificiu de pion oferit de alb. Falkbeer, jucător austriac, a trăit între 1819–1885. Într-un timp, pentru a combate marele număr de remize „de salon" pe care le făceau marii maeștri (fenomen care, spre regret, este și astăzi destul de frecvent la unele concursuri din occident), organizatorii obligau pe jucători să utilizeze această deschidere. Jucînd gambitul regelui – respec-

tiv contragambitul Falkbeer – își spuneau organizatorii – marii maeștri nu vor avea încotro, vor trebui să intre în tumultul combinațiilor, se vor juca partide frumoase, interesante și... nu se vor face remize !

Unul dintre aceste turnee cu deschidere obligatorie a dat prilej marelui specialist al gambitelor, M. I. Cigorin, să obțină o strălucită victorie (Viena, 1903), iar Alehin a cîștigat un meci la Levițki (în 1913). Dar speranțele în puterea „animatoare" a jocurilor de gambit s-au spulberat curînd. La un astfel de turneu, organizat la Baden (lîngă Viena) în 1914, marele maestru Schlechter a „reușit" să facă 14 remize (din 18 partide jucate ! – restul de patru le-a cîștigat) demonstrînd clar că nu deschiderea contează...

Apărarea franceză – 1 e2–e4,e7–e6 își are originea în partida prin corespondență jucată între orașele Londra și Paris în anul 1834, cîștigată de francezi cu negrul.

Apărările indiene – sub acest nume este cunoscut un grup de deschideri (Indiana–Nimzovici sau Nimzo-indiana, Indiana Goriinfeld, Indiana damei, Indiana regelui, Gambitul Budapesta) în care la 1 d4, negrul răspunde cu 1... Cf6. Ideea acestei mutări constă în aceea că negrul, în lupta pentru centru, renunță la controlul cîmpului e4 cu ajutorul mutării d5 și asigură acest control prin calul plasat pe f6. Corespunzînd noilor idei strategice apărute după primul război mondial (Reti, Nimzovici) apărările indiene prilejuiesc un joc interesant și reprezintă un capitol important în teoria modernă a deschiderilor. Trebuie menționat că nu există nici o legătură logică între numele acestui grup de deschideri și jocul propriu-zis. Răspunsul 1... Cf6 la 1 d2–d4 a părut la început multora atît de bizar, atît de neobișnuit, încît deschiderilor grefate pe această mutare li s-a dat numele de „apărări indiene" (de către dr. Saviely Tartakover), cu sensul de „neobișnuit", „surpriză", „necunoscut".

Denumirea de apărare olandeză (1 d4,e6 2 c4,f5) a intrat în teoria deschiderilor după jucarea partidei prin corespondență disputată între orașele Londra și Amsterdam (1848–1849).

Una din cele mai vechi apărări la nearu este populara apărare siciliană. Teoreticianul J. H. Sarrat a publicat în 1808 o lucrare dedicată deschiderilor („A Treatise on the Game of Chess" în două volume). În al doilea volum, ocupîndu-se de apărarea siciliană, el afirmă că acest sistem de joc a fost practicat de doi jucători din Sicilia. Istoricul completează informațiile, susținînd că această deschidere figurează într-un manuscris din secolul XVI si că se găseste în unele partide ale lui El Greco.

Partida scoțiană (1 e4,e5 2 Cf3,Cc6 3 d4) s-a jucat pentru prima dată în meciul prin corespondentă dintre orașele Edinburg (Scotia) și Londra, (23. 04.1824 – 28.07.1828) terminat cu victoria scoțienilor.

Mutarea 1 c2–c4 care caracterizează deschiderea engleză s-a întîlnit pentru prima oară în partida prin corespondență dintre orașele Londra și Viena (cîștigată de alb) între anii 1872–1874.

Au fost cazuri cînd, dintr-o simplă eroare, a fost omis adevăratul părinte al deschiderii. Așa s-a întîmplat într-o partidă Staunton – St. Amant din 1843, cînd, pentru prima dată la 1 d2–d4 negrul a răspuns cu 1... c7–c5. Un cronicar a denumit din greșeală această mutare „gambitul ...Staunton" (deci nu după numele celui care a efectuat-o), cum a fost cunoscut acest debut în secolul trecut, iar în zilele noastre deschiderea este notată drept „apărarea Benoni"...

Consultînd manualele de specialitate vom avea satisfacția să găsim și un debut de partidă care poartă numele unui român : maestrul Albin, autorul volumului „Amiculu Joculu de Shach, Theoreticu și Practicu", București 1872". Este vorba de interesantul contrasacrificiu de pion 2... e5 ! care intervine după 1 d4 d5 2 c4, denumit în nomenclatorul deschiderilor „contragambitul Albin".

Dar, de la Albin încoace, și, mai ales, în ultimii 25 de ani, șahiștii români au efectuat numeroase analize interesante și au adus și ei contribuții în teoria deschiderilor, cum ar fi varianta Najdorf din apărarea siciliană și altele. Datorită ideilor noi, originale pe care le-au experimentat șahiștii români în diferite deschideri, nu o dată, ei au obținut succese de mare prestigiu și răsunet. Dar dacă majoritatea marilor maeștri aduc mai la fiecare turneu lucruri noi, creatoare în faza de debut a partidei, aceasta nu înseamnă că nu există și pseudoteoreticieni care, fie din neputință, fie din extravaganță își îndreaptă eforturile în domenii sterile, făcînd reclamă unor deschideri bizare, care încalcă principii elementare ale jocului de șah. Tentative sterile s-au făcut pentru răspîndirea deschiderii „hipopotamului", unde albul evită orice luptă directă și își creează un dispozitiv defensiv cu mutările f3, g3, Ch3, Cf2, e3, c3, d3, Ne2, Cd2, b3 (șirul de pioni de pe rîndul al treilea sugerează cumva spinarea hipopotamului). Care este însă frumusețea, care este eficacitatea unei asemenea deschideri în care un jucător, cu bună știință, predă inițiativa și rămîne la latitudinea atacurilor puternice și, în majoritatea cazurilor, victorioase ale adversarului său ? Desigur, explicații logice nu există.

În Olanda s-a tipărit o carte consacrată în exclusivitate gambitului Blackmar–Diemer, care constă în mutările : 1 d4, d5 2 e4 ! ? Acest gambit experimentat încă la sfîrșitul secolului trecut de maestrul polonez Ignace de Popiel și considerat încă de atunci incorect, a fost reluat în anii din urmă pe ici pe colo dar fără nici o acoperire. În ciuda unor succese pe care maestrul olandez E. J. Diemer, autorul cărții amintite, le-a obținut jucînd acest gambit, încercările de a face „respirație artificială" deschiderii au... sucombat în marea lor majoritate.

În urmă cu mai mulți ani jucătorul american Robert Durkin, în dorința de a aduce ceva cu desăvîrșire nou, a încercat să elaboreze bazele unei deschideri neobișnuite în practica turneelor. Acest nou sistem de joc începea cu paradoxala mutare 1 Cb1–a3 ! ? Desigur această mutare contravine principiilor îndeobște cunoscute după care valoarea, puterea unei figuri crește proporțional cu raza sa de acțiune. Or, spre deosebire de mutarea normală 1 Cc3, datorită căreia calul controlează opt cîmpuri, între care două centrale, calul instalat pe a3 are sub control doar patru cîmpuri (b1, c2, c4, b5), valoarea sa este adică exact pe jumătate. Ca argument în favoarea acestei mutări Durkin aduce o partidă jucată în compania lui Fuster la unul din campionatele „open" ale S.U.A. 1 Ca3,d5 2 f4, Cf6 3 e3,g6 4 Cf3,Ng7 5 Ne2,0–0 6 0–0 c5 7 d3,Cc6 8 De1,b6. Această deschidere – se argumentează – este un fel de deschidere Byrd cu calul plasat pe a3 în loc de c3, schimbare avantajoasă, deoarece negrul nu mai poate juca Cb4, cîmpul c2 fiind apărat. Cu toate succesele înregistrate (nu prea multe și nici în compania unor jucători de primă mînă) „descoperirea" lui Durkin n-a putut convinge pe nimeni de viabilitatea ei. Este evident că negrul poate alege numeroase alte sisteme în care să valorifice la maximum poziția lipsită de perspectivă a calului de pe a3 și, în general, poziția mai închisă, mai slabă a albului.

Cea mai mare și mai recentă curiozitate în deschidere o prezintă partida dintre campionul lumii Anatoli Karpov și marele maestru englez A. Miles, jucată la Finala Campionatului european interechipe, Skara, 1980. Conformîndu-se unor uzanțe cunoscute, Miles, care avea împotriva campionului lumii un scor negativ, destul de sever, fiind întrecut cu avantaj consistent încă din deschideri, a căutat să evite pregătirea de acasă, jucînd după 1 e2–e4 mutarea complet surprinzătoare a7–a6. Deși Karpov a obținut o poziție cu o nuanță mai bună, el a greșit încercînd să „pedepsească" repede și în forță extravaganța partenerului său, intrîndu-i astfel în jocul psihologic ! 2 d4 d5 3 Cf3 Nb7 4 Nd3 Cf6 5 De2 e6 6 a4 c5 7 d:c5 N:c5 8 Cbd2 b4 9 e5 Cd5 10 Ce4 Ne7 11 0–0 Cc6 12 Nd2 Dc7 13 c4 b:c3 14 C:c3 C:c3 15 N:c3 Cb4 16 N:b4 N:b4 17 Tac1 Db6 18 Ne4 0–0 19 Cg5 h6 20 Nh7+–?! (Dacă în jurul partidei „n-ar fi plutit" atmosfera de pedeapsă pentru sistemul de deschidere adoptat de negru, Karpov ar fi devenit realist, încercînd singura cale care i-ar fi dat o egalitate sigură : 20 N:b7 D:b7 21 De4 D:e4 22 C:e4, contînd pe faptul că pionul înapoiat de la b2 este compensat de slăbiciunea d7). 20... Rh8 21 Nb1 Ne7 22 Ce4 Tac8 23 Dd3 ? (Poziția albului a devenit, chiar înaintea ultimei mutări, cît se poate de vulnerabilă. Lipsa bunei dispoziții de joc a campionului lumii este evidentă, construcția strategică a partidei fiind complet neglijată). 23... T:c1 ! 24 T:b2 25 Te1 D:e5 26 D:d7 Nb4 27 Te3 Dd5 ! 28 D:d5 N:d5 29 Cc3 Tc8 30 Ce2 g5 31 h4 Rg7 32 h:g5 h:g5 33 Nd3 a5 34 Tg3 Rf6 35 Tg4 Nd6 36 Rf1 Ne5 37 Re1 Th8 ! 38 f4 g:f4 39 C:f4 Nc6 40 Ce2 Th1+ 41 Rd2 Th2 42 g3 Nf3 43 Tg8 Tg2 44 Re1 N:e2 45 N:e2 T:g3 46 Ta8 Nc7. Aici partida s-a întrerupt și Karpov a cedat-o fără să mai reia jocul. Faptul că marele maestru englez A. Miles a obținut victoria, experimentînd această deschidere bizară, desigur, nu poate fi concludent. Teoria nu admite extravaganțe, singurul criteriu de valabilitate rămînînd în continuare practica marilor maestri, îndeluna verificată în marile turnee. Oricum, după această partidă, teoria deschiderilor s-a îmbogățit cu o nouă denumire : „Apărarea „Birmingham", în onoarea orașului în care s-a născut Miles.

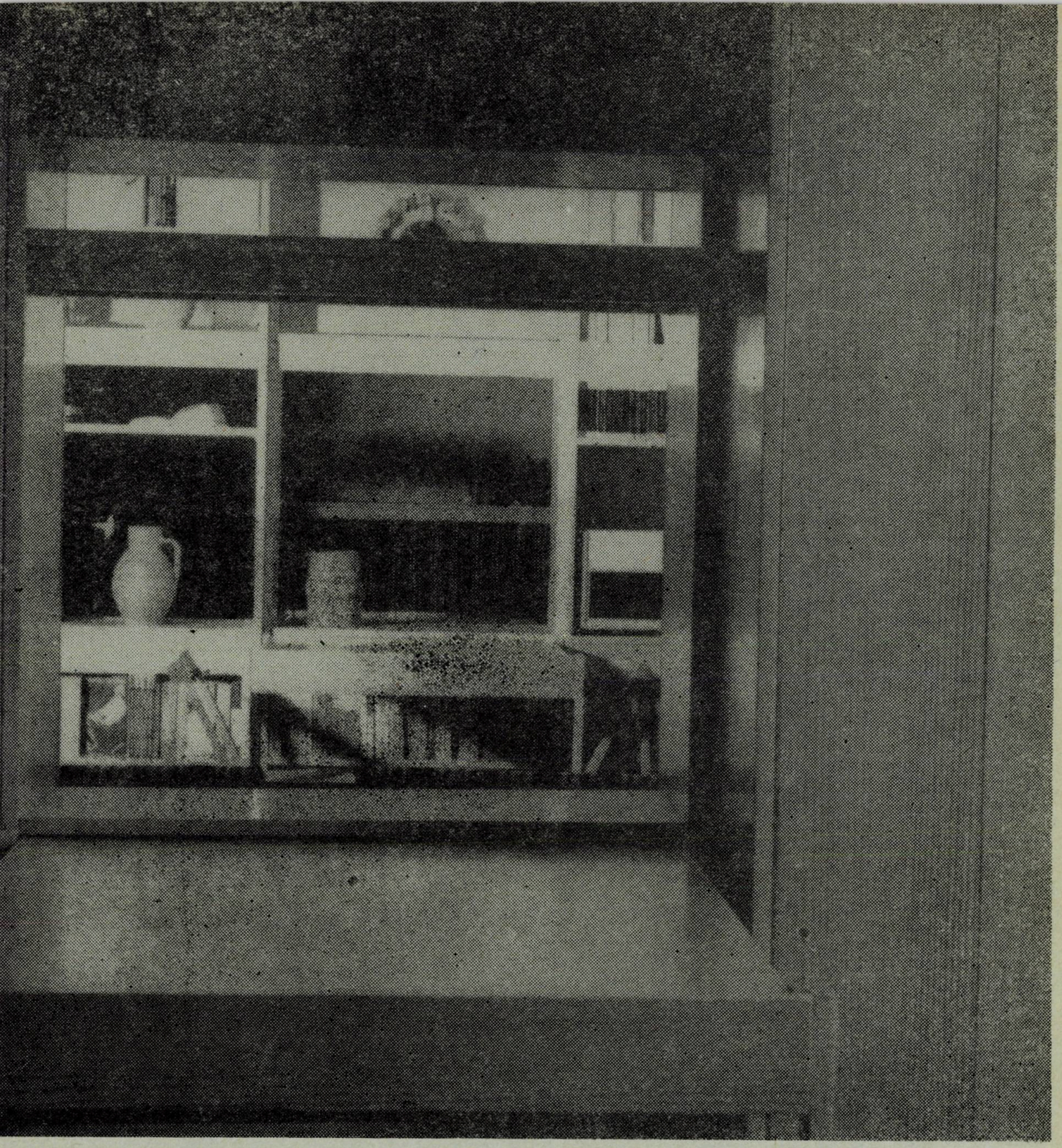

LOCUINȚA NOASTRĂ

confort și frumusețe

„Militant de cîțiva ani în design privind mobilierul și obiectele uzuale din locuințe, arhitectul Gh. Anton recurge, de astă dată, la un experiment, care demonstrează concretețea proiectelor sale, Gh. Anton a operat, într-un apartament de bloc transformări interioare fără a viola structurile de bază ale clădirii, după care l-a mobilat, după gustul și ingeniozitatea sa, apelînd pentru aceasta la colaborarea inginerei Ana Maria Lucanu, din colectivul de proiectare al Întreprinderii de prelucrare a lemnului – Iași, cît și a inginerului Petre Necula, directorul I.P.L.".

(Aurel Leon, Cronica, 7, martie 1980)

Locuința exprimă celula socială familială, dă caracterul de permanență în configurația unui oraș și constituie în același timp problema centrală a urbanismului. Studiul personalizării spațiului arhitectural trebuie concentrat deci, pe locuință. Dintre toate tipurile de locuință, locuința colectivă constituie fondul locativ cel mai important al țării noastre și al majorității țărilor lumii datorită limitării extinderii urbane, densității mari pe suprafață redusă de teren și adăpostire a unui număr cît mai mare de persoane în timpul cel mai scurt posibil.

Suprafața locuibilă pe cap de locuitor din cadrul unui apartament, impune o apreciere precisă a spațiului în raport cu cantitatea mobilierului conținut. Aceasta aduce după sine, eliminarea oricărei piese de mobilier care nu reprezintă o strictă necesitate de uz continuu (de exemplu, masa de sufragerie și toaleta din dormitor) precum și proiectarea unui mobilier care să satisfacă mai multe funcțiuni, deci un mobilier multifuncțional. Numai un astfel de mobilier poate să utilizeze rațional spațiul, care să satisfacă atît activitățile unei familii ce se desfășoară ziua, cît și a timpului de odihnă din timpul nopții.

Lupta este pentru cîștigul de spațiu ! Crescînd spațiul crește confortul, cresc și posibilitățile de a-l personaliza. În acest context, imaginile din fig 1-12 prezintă experimentul privind optimizarea spațiului de locuit prin mobilier, realizat la Iași, într-un apartament, al unui bloc de locuință cu structura de rezistență pe cadre lamelare. La baza acestui experiment a stat un studiu științific privind analiza minuțioasă a funcțiilor locuinței, iar în cele din urmă o justă ierarhizare a lor, în funcție de spațiul repartizat fiecărei persoane în parte.

Structura pe cadre laminare a apartamentului – experiment a avut avantajul lipsei pereților portanți, fapt care a creat posibilitatea recompartimentării spațiului conform noilor cerințe de exploatare. Prima posibilitate care s-a oferit a fost înlocuirea zidurilor neportante cu „pereți-mobilă" despărțitori, în care s-a introdus mobilierul multi-funcțional, rezultînd un cîștig de spațiu, cu toată grosimea sporită a pereților de mobilă. Mobilierul multifuncțional, multiform, modulat, flexibil, interșanjabil a dat posibilitatea satisfacerii acelorași funcții, în spații mai reduse și cu o eficiență sporită. La dimensionarea pieselor s-a ținut cont de numărul de tipo dimensiuni de panouri, în sensul ca acestea să fie cît mai reduse și să permită combinarea prin alăturare și suprapunere a componentelor, încît să se poată realiza un număr cît mai mare de variante funcționale și estetice. Piesele de mobilier, în totalitate, sînt realizate în construcție demontabilă, pentru a permite mecanizarea și automatizarea ambalării și transportului containerizat, economie de spații de depozitare, montare ușoară și rapidă etc. Cu un asemenea mobilier, care poate fi fabricat într-o gamă largă de culori, un apartament se poate „îmbrăca" mai estetic, cu un confort sporit față de mobilarea obișnuită.

Nu vom face o prezentare amănunțită a aranjării mobilierului. Cert este că orice colțișor este utilizat la maximum, nefiind o simplă însumare de module, ci o legătură structurală estetică.

Să separi camera de zi de bucătărie cu un perete nu este soluția cea mai optimă. Crearea unei perte-mobilă cu ghișeu (fig. 2 și 4), în care să funcționeze o masă tip bar, (cu spații de depozitare dedesubt), face posibil ca gospodina să nu-și părăsească invitații ieșind mereu la bucătărie. Cît despre micul dejun în familie, el se ia în bucătărie, ca și cum ar fi în sufragerie. De asemenea, timpul petrecut de mama în bucătărie fiind mare, este de dorit, ca pe parcursul acestei activități, relația ei cu restul familiei (mai ales copii) să fie asigurată. Peretele din uși armonice așezate deasupra barului permite, la nevoie, izolarea bucătăriei de camera de zi. (tip. 4). Bucătăria a căpătat o nouă dimensiune, printr-o justă aranjare tehnologică a mobilierului. Suprafața destinată mesei festive (sărbători, evenimente) se realizează așezînd în prelungirea meselor rabatate din peretele mobilă (fig. 5 și 6) masa joasă din camera de zi (fig. 10) extinsă pe verticală (fig. 9). Dacă mai luăm în considerație și masa rabatabilă spre camera copiilor din al doilea perete-mobilă (fig. 7) așezată în același ax vizual (fig. 8), înseamnă că masa festivă străbate trei camere.

În altă ordine de idei, funcțiunea de studiu părinți poate fi completă cu funcțiunea de odihnă părinți. Astfel, patul se poate restrînge în timpul zilei (fig. 11), oferind loc mesei de lucru care, de exemplu (fig. 5) se poate rabata din bibliotecă. Cu alte cuvinte, dormitorul tradițional al părinților și camera de studiu pot fi grupate într-un singur spațiu.

Mesele care asigură suprafața necesară studiului părinților (fig.5) și copiilor (fig. 7), se poate restrînge în timpul neutilizării lor. În camera copiilor acest lucru este foarte important, spațiul ocupat de mesele de lucru fiind preluat de spațiul necesar jocului și odihnei (fig. 12).

Suprafața destinată funcțiunii de depozitare a fost micșorată prin mărirea pe verticală a corpurilor de depozitare (fig. 11) și micșorarea suprafeței lor de așezare. Ușile dulapurilor sînt armonice pentru a micșora suprafața spațiului măturat prin deschiderea ușii.

Obținerea în interiorul locuinței a unei sinergii spațiale, ca deziderat al comunicării și exploatării optime a spațiului, permite atît individualizarea unor funcțiuni, diferențiate psihologic, cît și realizarea unui spațiu total unitar. Astfel, spațiile pot comunica, realizîndu-se adevărate axe vizuale (fig. 4, 7 și 8), precum se pot și izola prin închiderea (de la caz la caz) a ușilor și meselor (glisante sau rabatabile) pe verticală. Mobilierul este modulat (modul de 15 cm corelat cu modulul construcției de 60 cm), în vederea unei producții standardizate.

Eficiența economică poate fi evidențiată de fiecare factor interesat în parte. Mobilarea, în noua variantă a unui apartament cu trei camere, față de mobilarea cu piese existente în comerț, poate fi mai ieftină cu aproximativ 17.000 lei. Constructorul economisește 3.622 lei, ce reprezintă valoarea pereților despărțitori și-l predă beneficiarului înainte de termen. Fabrica de mobilă va înregistra economii prin reducerea rabatului comercial care reprezintă 10 la sută din valoarea mobilei și prin reducerea cheltuielilor de ambalare (3 la sută din valoarea mobilei).

S-a redus și consumul de material lemnos. Majoritatea mobilierului, cu excepția elementelor de rezistență, este realizat prin înlocuitori de lemn, furniruit cu brad natur, finisat mat. Cîteva piese de ceramică românească întregesc decorația sugerată de lemnul de brad ușor polizat, metal și faianță, după cum griul discret al mochetei oferă o bază sigură de susținere a cromaticii lipsită de orice exces.

Modul de realizare al locuințelor în sistem „hotelier", nu poate să satisfacă complexitatea vieții de familie. Locuința trebuie să devină – o casă, în sensul că trebuie să ofere, în spațiul ei posibilitatea unor relații elastice de comunicare. Ea trebuie să fie o reflectare, „în mic", a socialului, față de care familia trebuie să se adapteze și să coexiste într-un tot organic. Realizarea unui astfel de cadru în locuință, face ca familia și mai ales copiii să fie pregătiți în a se implica pozitiv în arena vieții sociale. Replica tradiției o găsim în casa țărănească, unde tinda nu este un simplu coridor între cele două încăperi, ci o „vatră-cuptor" intermediar, care realizează prin cele două uși așezate în ax cu ferestrele încăperilor, un circuit al soarelui, care intră dimineața prin camera dinspre răsărit, și iese seara din camera dinspre miazănoapte. Casa este situată astfel într-un circuit biologic cu natura și cosmologic cu universul.

A prelua din tradiția casei țărănești, „duhul" spațiului interior, subtilitatea relațiilor de ansamblu din cadrul compoziției (forma-cadru), reprezintă un mod superior de a înțelege tradiția, față de preluarea formelor elementelor în sine. Elementele de bază ale mobilierului popular românesc : laviță, poliță și țesătura, se regăsesc aici într-o nouă interpretare. În spațiul interior, accentul se pune pe varietate și interes, pe o atmosferă caldă și umană. Gradul de confort a devenit problema-cheie. Noua preocupare pentru funcția și confortul interior, precum și proiectarea specială a camerelor și organizării lor – sparge închistările formale și-și exercită influența și asupra formelor exterioare.

Arh. Gh. ANTON

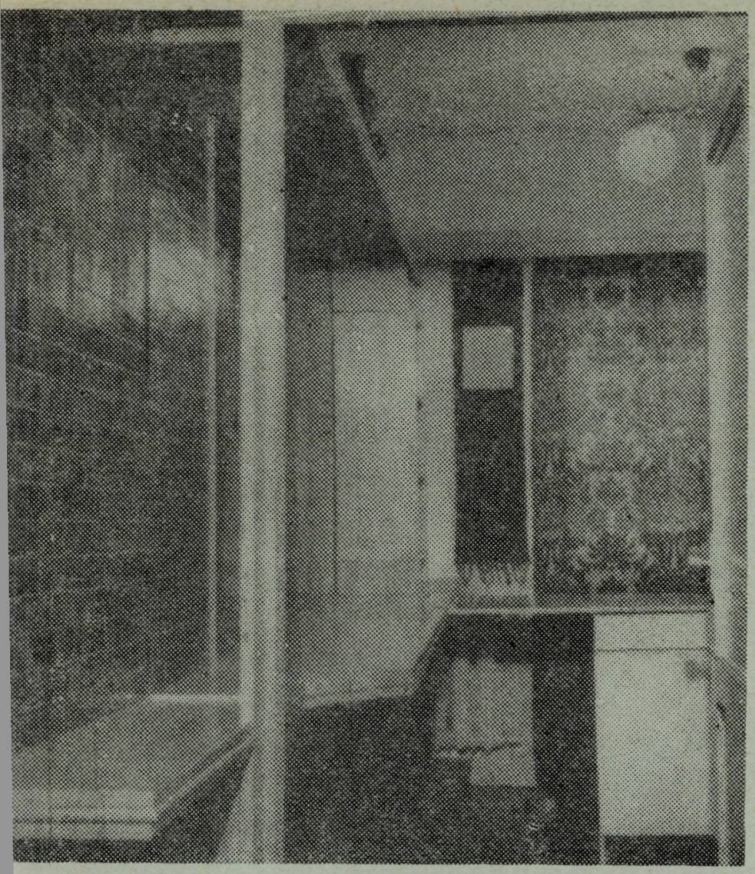

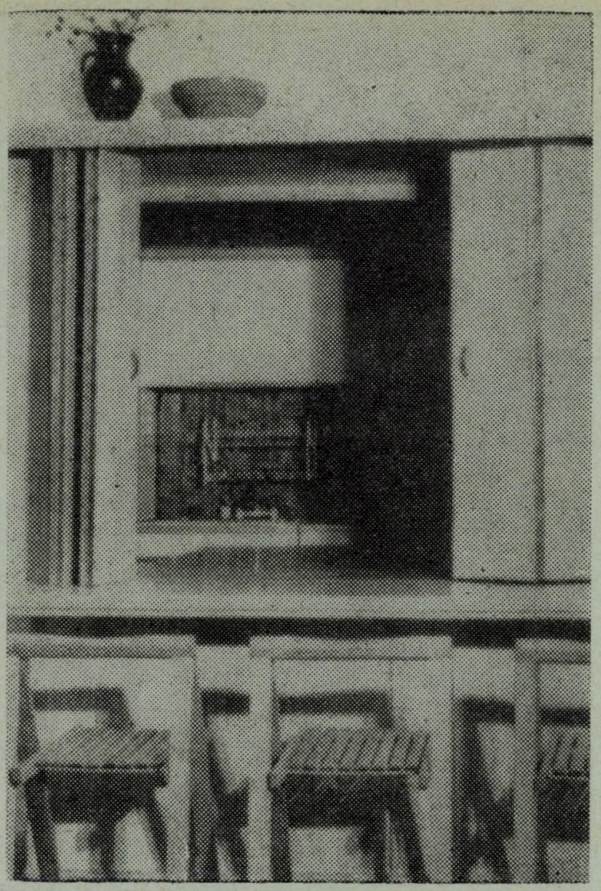

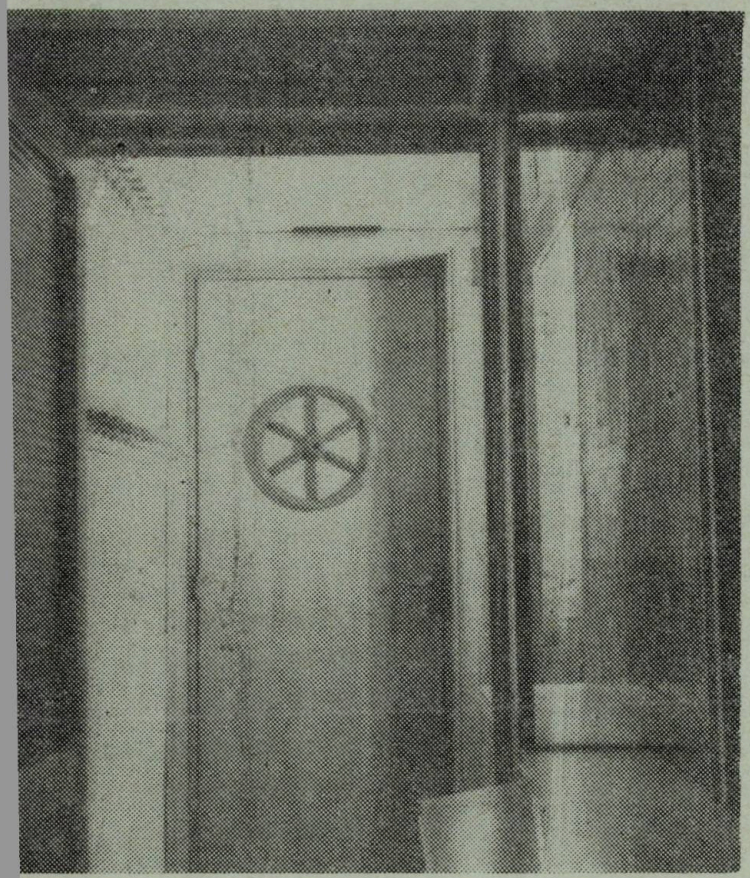

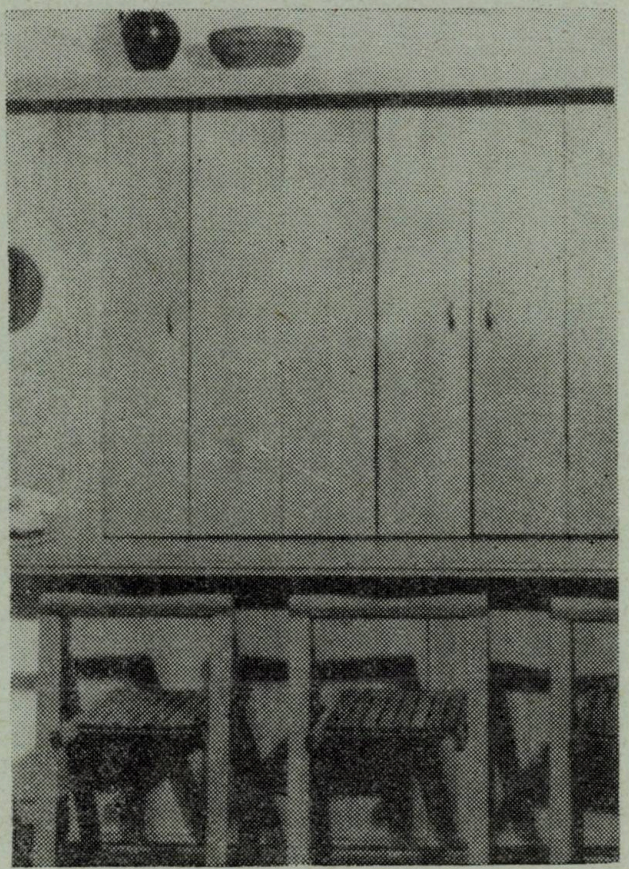

1 | 2
3 | 4

1. *Relaţia vestibul-bucătărie*
2. *Masa tip-bar (loc de luat masa). Poziţie închis. (În imagine se vede o jumătate din deschiderea ei).*
3. *Relaţia bucătărie-vestibul*
4. *Idem cu fig. 2, cu excepţia poziţiei deschise a uneia din uşile armonice*

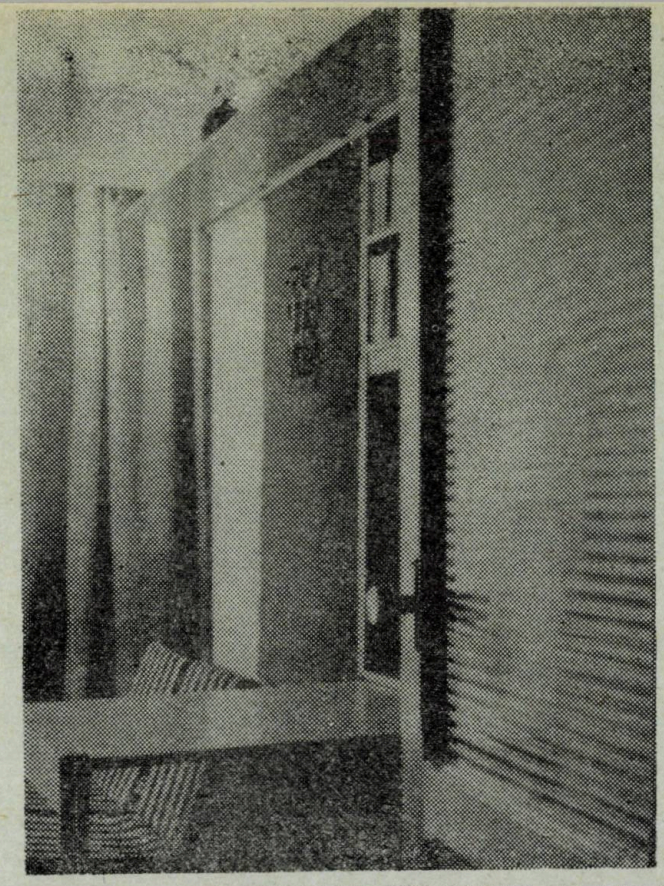

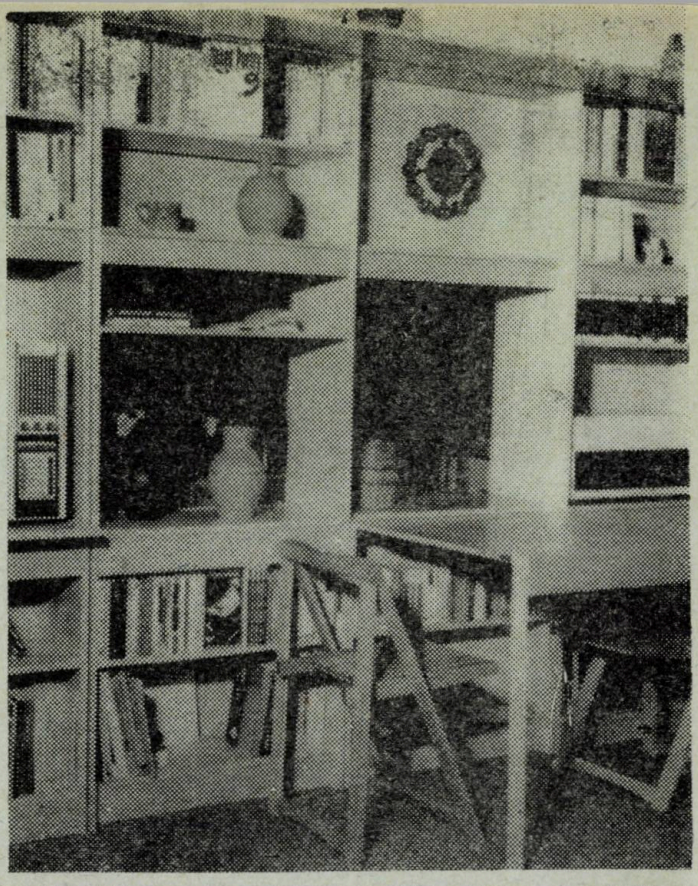

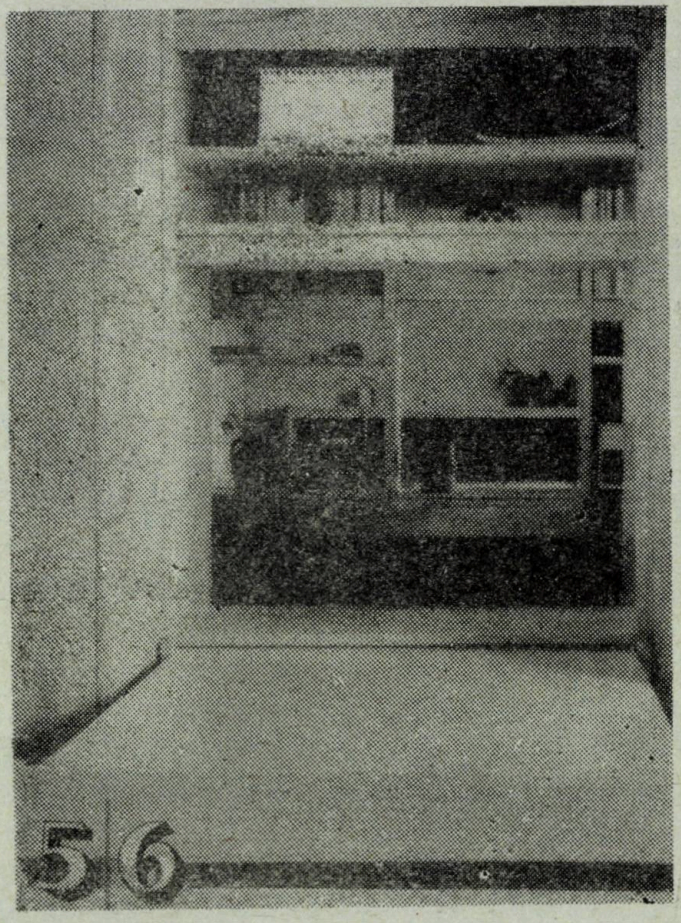

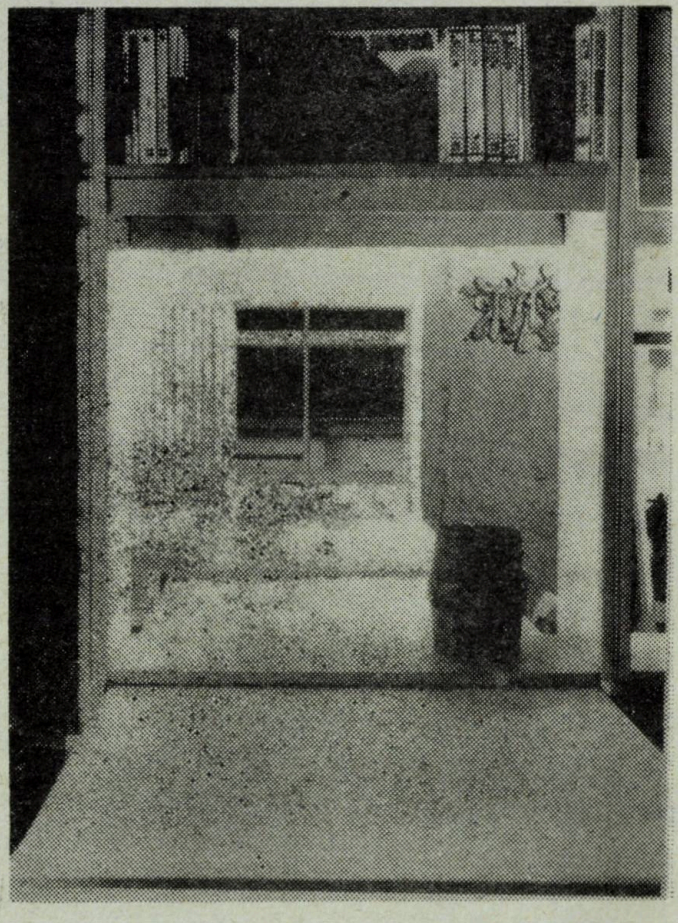

5 6

7 8

5. Perete mobilă (1) văzut din dormitor. Fața 1)

6. Perete mobilă (1), văzut din camera de zi. Fața 2)

7. Axul vizual : camera copiilor — camera de zi — camera părinților

8. Axul vizual : camera părinților — camera de zi — camera copiilor

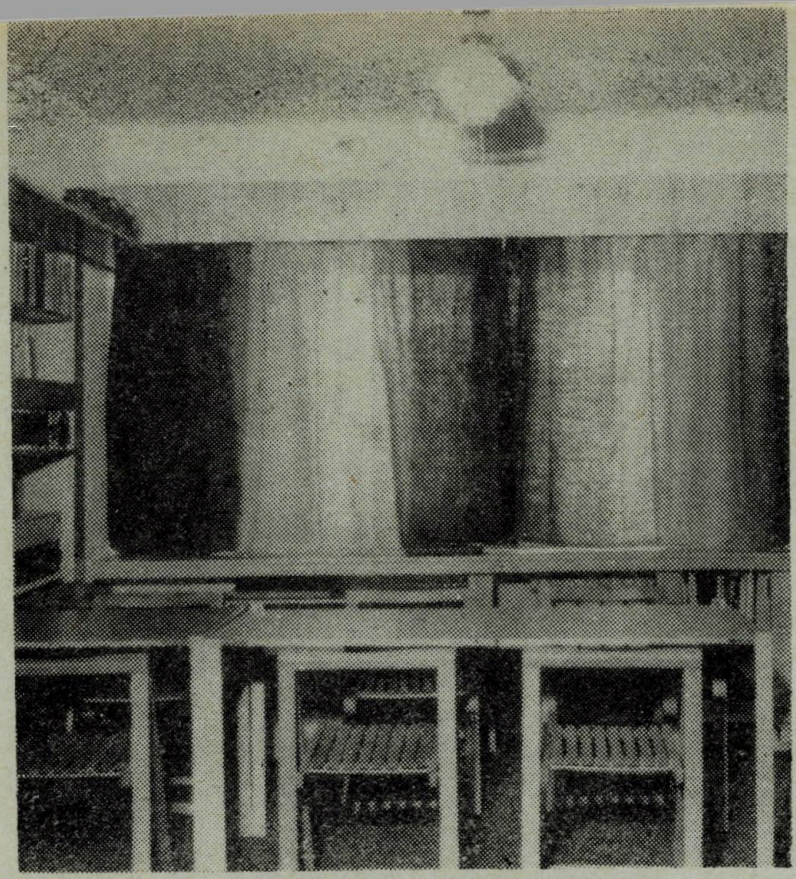

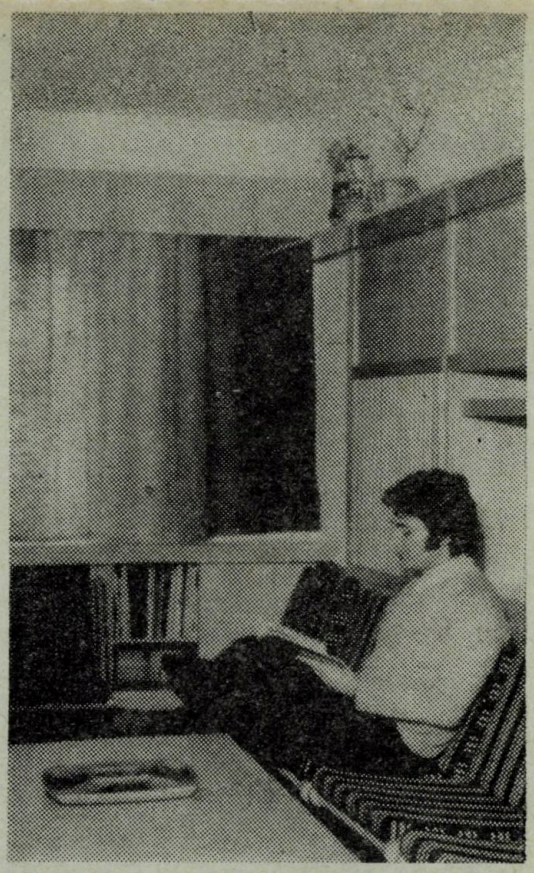

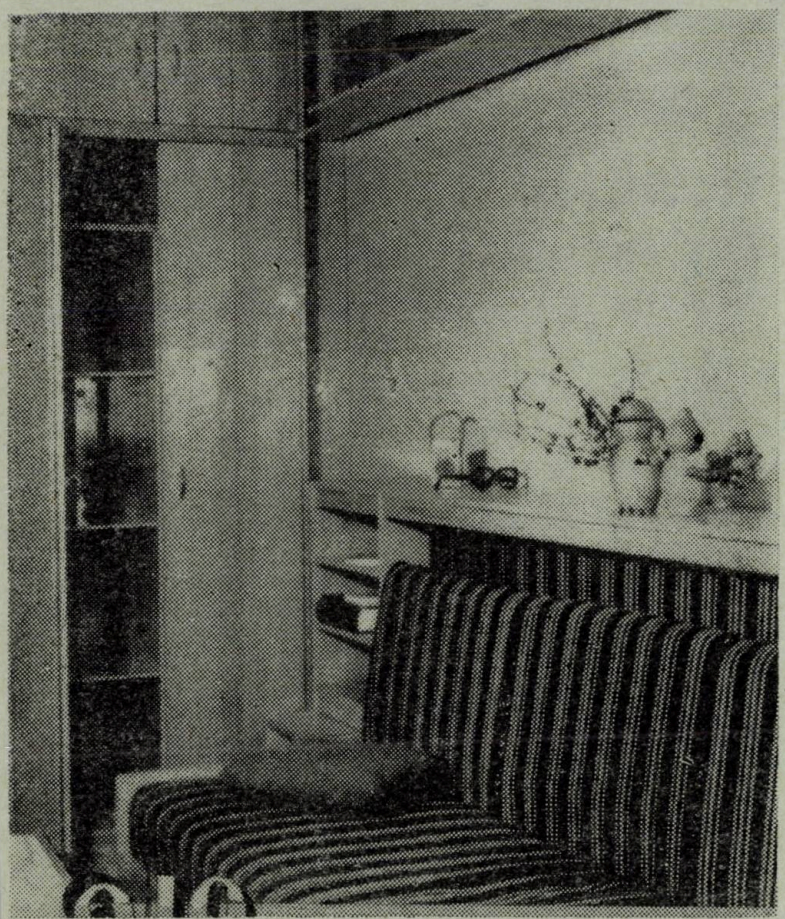

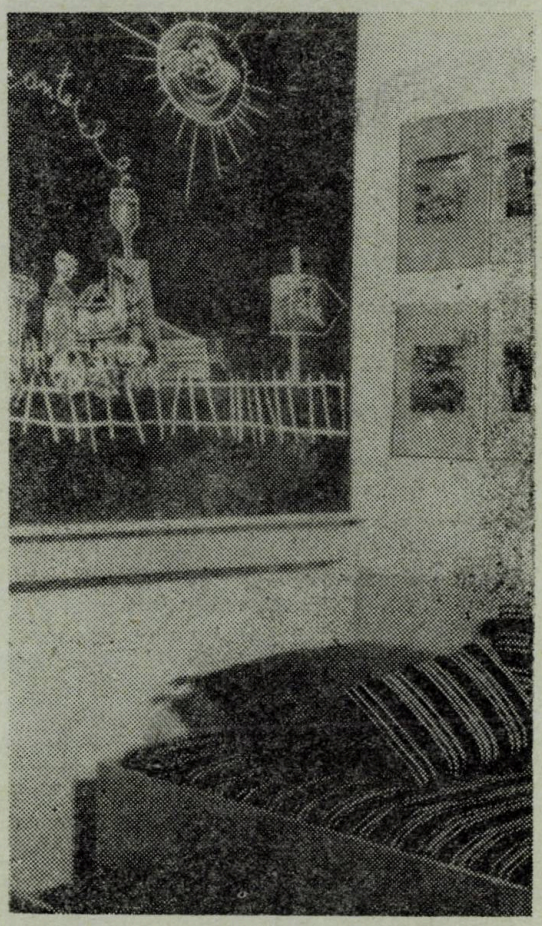

9. *Camera de zi (detaliu). Masă festivă*
10. *Camera de zi (detaliu). Masa joasă din fața banchetei se extinde pe verticală și se așează în prelungirea mesei rabatate din peretele mobilă (fig. 9)*
11. *Camera părinților. În imagine patul-matrimonial în poziție restrînsă și peretele — dulap*
12. *Camera copiilor cu cele două paturi-sertar și tabla de scris. Pe peretele cu tablă se mai află și un spalier pentru gimnastică iar de tavan se agață, la nevoie, un leagăn pentru copii.*

GOSPODÎNA
LA
EA
ACASĂ

Un tort pentru sărbători

Cantităţi pentru blat : 4 ouă, 250 gr zahăr, 300 ml lapte, 25 gr gelatină, 1—2 linguri rom, lămîie rasă, coji de portocală confiate, 1/2 kg frişcă bătută, pişcoturi de şampanie.

Zahărul, ouăle, laptele se bat iute pe foc într-un vas corespunzător, se adaugă apoi gelatina care a fost pusă cu cîteva ore înainte la înmuiat în puţină apă, iar la urmă, în crema răcită, încorporăm uşor 1/2 kg de frişcă. Crema astfel obţinută o turnăm într-o formă de tort (platou sau farfurie cu marginile mai înalte) îmbrăcată în prealabil cu biscuiţi de şampanie. Acest blat se dă la rece.

Cealaltă jumătate de tort e alcătuită din tot soiul de fructe scoase din compoturi ca : vişine, piersici, ananas, portocale, mere, caise. Cantitativ, compoturile vor fi cam 2—2 şi 1/2 kg cu tot cu lichid. Reuşita acestui tort depinde de răbdarea cu care vom lucra.

Vom avea grijă ca şi aici să avem din vreme puse la înmuiat 3—4 linguri de gelatină în puţin lichid din compot. Sosul din compoturile respective îl vom separa de fructe şi treptat vom obţine al doilea tort în felul următor : într-o cratiţă (identică de mărime cu cea de la blat) punem, ca de 2 cm înălţime, zeamă de compot în care s-a adăugat o parte din gelatină, atît cît prin încercare la rece se încheagă lichidul ; dăm apoi şi o parte din fructe prin compot gelatinat şi le aşezăm peste sosul deja întărit la frigider, dînd din nou forma la rece. Cu aceeaşi grijă ca fiecare rînd de sos sau fructe să fie gelatinate, vom întregi acest al doilea blat fragil, alternînd sos şi fructe pînă la epuizarea cantităţii de compot. Apoi dăm totul la rece.

O atenţie deosebită vom mai avea la răsturnarea blatului de fructe peste cel de cremă, iar tortul astfel obţinut îl vom orna cu frişcă şi-l vom ţine la frigider pînă în momentul prezentării la masă.

Reţinem că pentru estetica ornamentului, putem acoperi cu frişcă numai jumătate de tort, cealaltă rămînînd să delecteze ochiul cu transparenţa lichidului colorat prin care se întrezăresc fructele.

Cîteva reţete de băuturi

Coups-urile

Băuturi care potolesc setea ; sînt plăcute, răcoritoare, se pot servi atît dimineaţa, cît la amiază şi seara.

Se servesc în pahare cu picior, fie de vin sau de şampanie.

Şampanie coups

Se pune la gheaţă mărunţită într-un pahar de 26 cl. pînă la jumătate, 3 pahare mici (cît o înghiţitură) de coniac, o linguriţă de zahăr pudră încă trei pahare mici de Curaçao, coji fine de castraveţi şi melise. Umplem apoi paharul cu şampanie, amestecăm cu linguriţa şi servim cu pai.

Acest amestec se poate prepara pentru 6 persoane astfel :

Într-o sticlă de 1 l se pun : un pahar pentru lichior cu alcool, o linguriţă de zahăr pudră ; o portocală, o jumătate de lămîie, un pahar lichior Curaçao, fragi, ananas, struguri, coji de castraveţi, cireşe, fragi, melise, o jumătate sifon sau apă minerală. Se lasă la macerat o oră la ghiaţă. Se adaugă o sticlă de şampanie foarte rece, amestecîndu-se. Se serveşte cu lingura în cupe.

Padmiton coups

Tăiem în bucăţi (felii) un castravete de mărime mijlocie, curăţat de coajă, un vîrf de cuţit muscad, 120 gr zahăr, o sticlă de vin roşu (de calitate). După ce se dizolvă se răceşte o oră la ghiaţă. Se adaugă sifon şi îl putem servi în pahare de apă.

Claret coups (pentru o persoană)

Într-o cupă sau pahar de 28 cl punem : gheaţă pisată (pînă la jumătate), 3 păhărele (f. mici) de Curaçao, 3 păhărele de marasquin, felii de portocală, strujitură (pelure) de castraveţi. Umplem cupa cu vin roşu şi amestecăm. Îl servim cu pai.

Cantităţi pentru 6 persoane :

Într-o sticlă cu gîtul larg punem feliile de la o portocală şi o jumătate de lămîie, fragi, ananas, struguri, cireşe, 1 pahar de lichior de Curaçao, un pahar de lichior cu marasquin, o sticlă de vin roşu. Lăsăm timp de o oră la macerat, la rece, conţinutul. Se adaugă un litru de apă minerală şi gucăţi de gheaţă (cîteva). Se serveşte în cupe.

Crusta

O băutură care are la bază brandy, gin sau whiski.

Burăm (înmuiem gura paharului) marginea paharului cu zeamă de lămîie şi zahăr pudră şi fixăm pe marginea paharului o spirală de coajă de lămîie la un capăt, iar celălalt capăt al spiralei îl introducem în pahar. Apoi cu grijă introducem boabe de cireşe, cîteva cuburi de gheaţă. Această băutură se serveşte cu pai.

Semne bune anul are!

Mariana

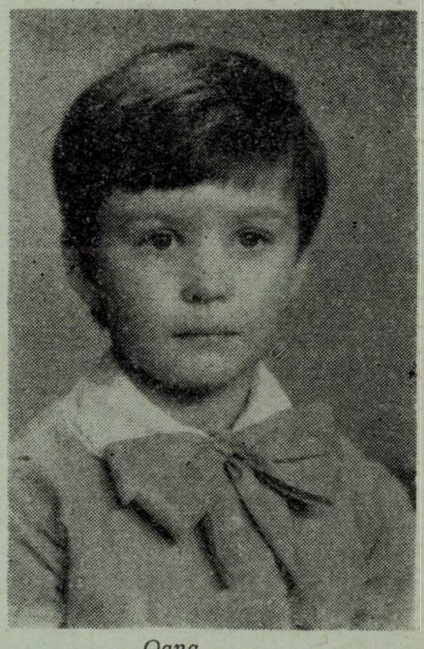

Oana

Rețetă pentru 100 ml

Triple sec 0,025 l gin englezesc, 0,050 l lămîie, 0,100 kg zahăr tos (ornament), 0,010 kg; Fernet Branca 0,002 kg; zahăr farin 0,010 kg.

Brandy crusta (125 ml)

Fernet Branca 0,002 l; Triple sec 0,025 l; Coniac 5 stele 0,075 l; zahăr farin 0,010 kg; lămîie 0,100 kg.

Pe teme gospodărești

SĂ NU ARUNCĂM COJILE DE PORTOCALĂ!

Aceste coji de portocală le ținem două-trei zile în apă rece, cu grijă să schimbăm apa din cînd în cînd. Apoi le scurgem și le fierbem. În alt vas preparăm un sirop (spre exemplu dintr-un litru de apă și un kilogram de zahăr; de reținut însă că la acest prim clocot vom pune numai o cincime din cantitatea de zahăr). În acest sirop punem cojile de portocală să dea un clocot, apoi dăm vasul deoparte și le lăsăm în sirop pînă a doua zi, cînd vom scurge lichidul, vom adăuga a doua cincime din cantitatea de zahăr, apoi siropul va mai da un clocot împreună cu cojile de portocală pe care le vom lăsa iarăși în acest sos pînă a doua zi. Vom repeta această operație încă de trei ori, fără a uita să adăugăm porția de zahăr, care pus astfel se impregnează treptat în coaja de fructe spre a le confia. Preparate astfel, aceste coji parfumate se păstrează în borcane la rece, și tăiate în bucăți mici se pot întrebuința spre a da gust bun prăjiturilor, cremelor, checurilor.

UN CHEC IEFTIN, FOARTE BUN

Cantități: 5 ouă întregi, o jumătate kg zahăr, un pachet margarină (topită în prealabil), un borcan mare de iaurt, 600 g făină, puțină sare, o linguriță bicarbonat — dizolvat în zeamă de lămîie — (sau praf de copt), cîteva miezuri de nuci (prăjite sînt mai gustoase), fructe din dulceață. Spargem ouăle într-un vas smălțuit, adăugăm zahărul și batem compoziția cu telul, pe foc mic, dar foarte repede, spre a nu se prinde de vas și a nu se strica compoziția. Cînd vasul s-a înfierbîntat, continuăm bătutul fără foc și adăugăm, turnînd cîte puțin, margarina, iaurtul, bicarbonatul, mirodenii (rom, coajă rasă de lămîie, zahăr vanilat), apoi făina. La urmă adăugăm nucile și fructele scurse din dulceață.

Compoziția aceasta ajunge pentru două checuri pe care le coacem în tăvi înguste, tapetate dinainte cu margarină și făină. La un foc moderat, în 60 de minute, checurile vor fi gata.

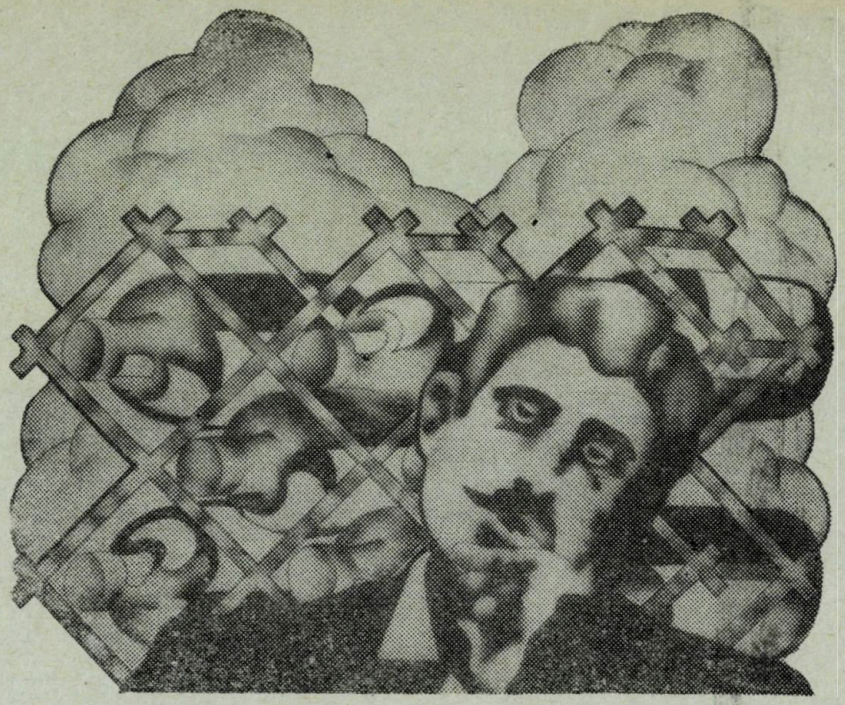

Ceaiuri medicale

În litiază biliară
(afecțiuni ale veziculei biliare)

1) 30 gr rădăcină de pir, 50 gr rădăcină de cicoare, 100 g frunze de anghinare, 100 g iarbă de troscot.

Într-o jumătate de apă clocotită se pune o lingură plină de amestec din aceste plante și se fierb 4 minute. Se consumă strecurat, înainte de cele trei mese principale cîte 100 ml ceai.

2) 100 gr iarbă de cicoare, 100 gr iarbă de mugurași, 100 gr frunze de anghinare, 50 gr frunze de salvie.

Infuzia se prepară din 300 ml apă clocotită cu o lingură din plantele în amestec. Din acest ceai, îndulcit sau nu, bem jumătate de cantitate dimineața, pe stomacul gol, iar cealaltă porție cu o jumătate de oră înainte de masa de prînz.

În hepatită epidemică

100 gr iarbă de troscot, 100 gr iarbă de centaură, 50 gr flori de gălbinele, 100 gr frunze de anghinare, 50 gr flori de mușețel, 50 gr frunze de patlagină, 50 gr frunze de coada calului, 50 gr iarbă de sunătoare, 50 gr iarbă de rostopască.

Se prepară o infuzie de 500 ml apă clocotită, infuzînd 10 minute o lingură din amestecul tuturor acestor plante.

După *faza acută*, cînd bolnavului i se administrează cîte 100 ml ceai între mese, de două ori pe zi, el va consuma înainte de fiecare masă principală — timp de 20 de zile — cîte un pahar din acest ceai, îndulcit. Va face apoi o pauză de 10 zile și tratamentul se reia pînă la totala restabilire.

În combaterea obezității

Frunze de frasin 100 gr, rădăcină de cicoare 100 gr, coajă de crușin 100 gr, fructe de ienupăr 100 gr, rădăcină de brusture 100 gr, frunze și rădăcină de păpădie 100 gr, rădăcină de pir 100 gr, flori de soc 100 gr, iarbă de coada calului 100 gr.

La un 1 de apă, din acest amestec, punem patru linguri și lăsăm să fiarbă cinci minute. (Ceaiul acesta se consumă totdeauna cît mai cald, chiar reîncălzit). Împărțit în trei porții se va bea cîte una, după fiecare masă principală. Chiar și atunci cînd renunțăm să luăm gustarea de dimineață, ceaiul totuși îl vom consuma.

Folosirea acestui ceai, întocmit pe principiul reglării arderilor în organism, mărește diureza, ușurează purgația și depurarea și nu comportă restricții de ordin alimentar.

Despre alimentație mai pe înțelesul tuturor

Trofinele sînt elemente nutritive pe care le conțin alimentele; trofinele calorigene (care ajută la arderile din corp) dau calorii corpului omenesc. Ele sînt formate *(din trei mari grupe:* prima e alcătuită din glucide, protide și lipide; a doua grupă o alcătuiesc substanțele minerale din alimente; a treia grupă o constituie vitaminele.

Protidele sînt cele mai importante substanțe nutritive. Ele dau naștere în corp la niște părticele foarte mici și foarte active numite *aminoacizi.* Sînt și aminoacizi care se nasc în corpul omului, din trofine, care nu provin din alimentele consumate. Acestea sînt secretele laboratorului celulei.

Corpul omenesc are nevoie de opt aminoacizi de bază, care dacă lipsesc, se produc dezechilibre de funcții și forță.

PROTEINELE care conțin aminoacizi sînt furnizate de alimentele de origine animală: carne, brînză, lapte, ouă, pește. Acestea sînt proteine complete. Și vegetalele conțin proteine

de bază. Dar cele care repară uzura organismului și crează materia nouă sînt proteinele de origine animală. Tot proteinele ajută la crearea unor fermenți necesari arderilor din corp, la metabolism.

Proteinele animale combinate cu cele vegetale, pe care organismul nostru le are prin alimente, dau materie primă glandelor endocrine cum ar fi hipofiza, tiroida, pancreasul — laboratoare care creează hormoni și care hormoni ajută la buna funcționare a organismului. Tot din proteine celula își fabrică arme de luptă (anticorpi) contra microbilor și virusurilor. Tot proteinele dau putere organismului să neutralizeze și să elimine toxinele.

Consumate în cantitate mai mare decît necesarul consumului normal, proteinele sînt transformate în căldură iar surplusul eliminat prin rinichi și prin transpirație.

Dintre trofinele calorice, glucidele și lipidele sînt cele ce dau energie calorică. Ele sînt ușor suportate de rinichi.

Proteinele necesare organismului uman pentru întreținere se calculează per kilogram în 24 ore. Exemplu : pentru un bărbat în greutate de 70 kg sînt necesare 70—105 gr proteine (adică 1—1,5 gr proteine pentru fiecare kilogram de greutate). Ceea ce presupune ca el să mănînce zilnic : brînză — 50 gr, 1 pahar cu lapte, 300 gr pîine, 150 gr friptură. Copiii, femeile gravide consumă 2—25 gr proteine per kilogram de greutate, ceea ce presupune ca ei să consume zilnic în meniu 70—80% carne, ouă și brînzeturi.

În regiunile foarte reci se consumă foarte multe grăsimi ca : untură, carne grasă de porc, de oaie, de vacă, seu. Acestea sînt alimente ce conțin acizi nesintetizabili. Ouăle, ficatul, creierul, untul conțin cea mai mare cantitate de colesterol.

Aceste două grupe de alimente consumate nerațional mai ales la vîrstici mărește colesterolul în sînge provocînd boli ca : hipertensiunea arterială, infarct cardiac, scleroza coronariană, ateromatoza, arterioscleroza.

LIPIDELE (=grăsimile)

Pentru o persoană care duce o viață fără muncă deosebită se calculează 1gr lipide pe kilocorp în 24 ore. Dacă duce o viață de muncă obișnuită calculăm 1,5—2 per kilocorp. Dacă muncește din greu și în condiții de frig rația de lipide o mărim pînă la 2,5 kilocorp.

GLUCIDELE în care intră dulciurile sînt substanțe calorigene (=energetice). Ele trebuie să constituie în alimentație două treimi, deoarece organismul își ia substanțe energetice și din proteine și lipide. Dulciurile sînt cea mai ieftină sursă de calorii. De reținut și faptul că glucidele ajută la asimilarea mai bună de către organism a proteinelor și lipidelor.

Cantitativ, proporțional cu munca în 24 de ore, sînt necesare : 350 gr glucide pentru omul care muncește moderat ; 600—700 gr pentru cel care muncește susținut.

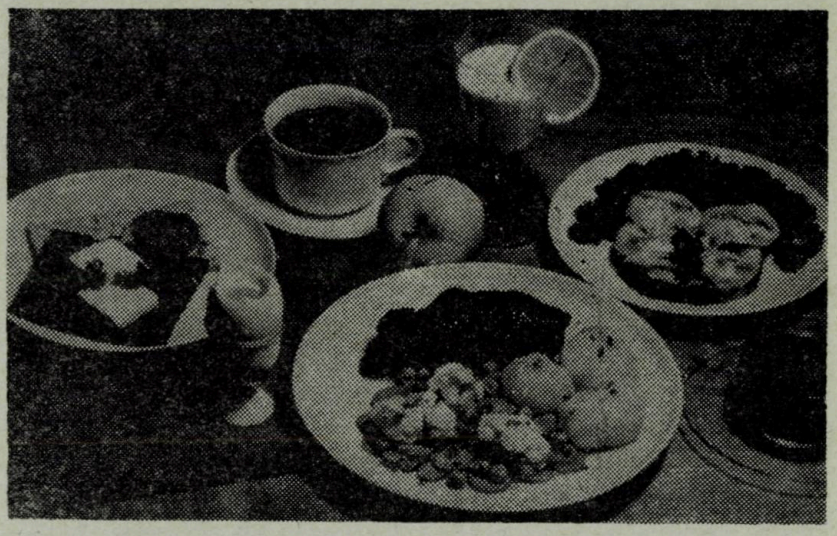

Glucidele ajută ficatul să funcționeze mai bine, ajută organismul să aibă rezistență împotriva toxinelor.

Eșalonate ,aceste 8 grupe s-ar împărți :

I lapte, brînzeturi ; II carne, pește ; III ouă ; IV produse derivate din cereale (pîine, macaroane, fidea și patiserie etc, precum și legume uscate — fasole, mazăre, linte) ; V legume, fructe ; VI zahăr, bomboane, dulciuri ; VII grăsimi ,untură, unt, undelemn ; VIII băuturi alcoolice.

Laptele conține 20—22% lipide (la (la vacile negre — lapte gras) 3,5% proteine.

Brînza (cașcaval) calitatea I-a conține 900—1200% calciu.

Brînza de vaci conține 50—60% calciu.

Laptele conține toate vitaminele necesare corpului omenesc.

100 gr brînză grasă și foarte grasă produce 300—400 de calorii.

Carnea de oaie, de porc, de capră, de vacă, de pasăre conține fier și fosfor — elemente foarte folositoare pentru organism. Fier, fosfor găsim în ficat ; în carne și în pește găsim toate grupele de vitamina B, vitamina PP (bună împotriva pelagrei) ; în ficatul de pește găsim vitaminele A și D.

CUM CALCULĂM RAȚIA ALIMENTARĂ

Rația alimentară se calculează în raport cu vîrsta, cu necesitățile calorice, plastice și biocatalitice, conținutul alimentelor în factori de nutriție plastici și energetici este exprimat în grame ; factorii de nutriție biocatalitici, în unități, microgame, miligrame și grame ; valoarea energetică pentru fiecare aliment este exprimată în calorii. Spre exemplu un gram de protide și de glucide aduce 4 calorii, iar 1 gram de lipide 9 calorii. Ca să aflăm cantitatea totală de protide, glucide, lipide dintr-o cantitate dată a unui aliment. înmulțim numărul gramelor de protide, glucide, lipide cu cantitatea aflată într-o sută de grame alimente ; iar pentru a afla valoarea calorică a respectivului aliment aceste cifre obținute le înmulțim cu valoarea calorică respectivă a gramului de protide, glucide și lipide și aflăm valoarea totală a cantității alimentului dat.

Exemplu : 100 gr lapte conține :
— protide : 3,3 gr
— glucide : 5 gr
— lipide : 4 gr

Ca să aflăm ce protide, glucide și lipide avem într-o jumătate (500 gr) lapte, calculăm :

3,3 x 5 = 16,5 gr protide
5 x 5 = 25 gr glucide
4 x 5 = 20 gr lipide

Pentru a calcula caloriile ce provin din ingerarea acestor 500 gr lapte vom calcula : 16,5 gr *protide* le înmulțim cu 4 (nr. de calorii la un 1 gr de protide) și vom obține 66 de calorii ; pentru *glucide* : cele 25 gr glucide × 4 (nr. de calorii) obținem 100 de calorii ; 20 gr lipide × 9 (nr. de calorii pentru glucide) obținem 180 de calorii. Deci 500 gr lapte aduc 346 calorii.

În felul arătat mai sus ne putem calcula valorile protidelor, glucidelor și lipidelor, valoarea lor calorică într-un meniu ce-l alcătuim pentru prînz, cină.

Într-un meniu e nevoie ca felurite alimente să intre în anume proporții, corespunzătoare cerințelor fizice și psihice ale organismului. Spre exemplu, meniul să nu conțină prea multă pîine, cartofi sau făinoase în detrimentul legumelor și glucidelor. Nici prea multă carne sau lactate. Meniul e bine să fie *echilibrat*, să răspundă nevoilor de calorii ale organismului. Alimentele de origine animală trebuie să se condiționeze reciproc cu cele de origine *vegetală*.

Alimentele de origine animală, care au o compoziție aminoacidă mai apropiată de cea a omului, acoper mai bine nevoia de proteine pentru organismul uman aducînd și vitaminele A și D în formă naturală. Deficitare în glucide și vitamina P, alimentele de origine animală ne aduc o importantă cantitate de vitamine din grupa B, fier, calciu (elemente minerale). Sărace în acizi esențiali, au în conținut lipide.

În schimb, alimentele de *origine vegetală* constituie principala sursă

de *glucide* — amidon, zaharoză, glucoză, fructoză ; bogate în lipide consistente, conțin acizi grași esențiali.

Pentru cel care alcătuiește meniul în familie este foarte necesară cunoașterea rolului trofinelor într-o alimentație dietetică. Astfel, cunoscînd bine cele 8 grupe de alimente, respectînd o anume proporție a lor în alcătuirea meniurilor, gospodina va putea face înlocuiri, substituiri, în funcție de alimentele ce le are la îndemînă, după gust, fără a se teme de un dezechilibru de nutriție. Spre exemplu în *alimentația unui adult*, proporția celor 8 grupe de alimente trebuie să fie următoarea :

— grăsimi alimentare 12%
— lapte și brînzeturi 15%
— legume și fructe 15%
— cereale și legume uscate 40%
— produse zaharoase 8%
— carne, pește 6%
— ouă 2%

Asocierea alimentelor în meniu, eșalonarea lor într-o săptămînă este foarte importantă. De aceea e bine să se alcătuiască și în familie meniul pe toată săptămîna, spre a nu repeta de la o zi la alta aceleași preparate și de a face chibzuit aprovizionarea alimentelor incluse în meniu.

Se recomandă ca legumele și fructele să fie consumate crude spre a înlocui astfel pierderile de trofine din celelalte alimente care le pierd parțial prin preparare.

Pentru copii vom servi zilnic 5 mese, adică între prima masă și prînz mai avem și o gustare. Pentru ceilalți membri calculăm *4 mese*, din care trei principale și o gustare după amiază. Proporțional din rația calculată pe zi, cantitativ vom servi astfel : 25% — masa de dimineață ; 40—45% — masa de prînz ; 10% — gustarea ; 25% — cina.

Pentru cei corpolenți sau în caz de obezitate vom căuta nu să reducem mesele, ci să echilibrăm caloriile în funcția de cheltuiala de energie a individului, reducînd cantitățile de alimente ingerate.

Temperatura preparatelor servite la masă : cele calde să nu depășească 35—45°, iar cele reci să nu aibă o temperatură mai scăzută de 10—12°.

CÎTEVA POSIBILITĂȚI DE ÎNLOCUIRE A ALIMENTELOR cu valoare nutritivă echivalentă :

100 gr pîine intermediară putem înlocui cu : 25 gr cartofi, sau 100 gr magiun, sau 95 gr fructe uscate, sau 53 gr biscuiți, sau 35 gr nuci, alune, 70 gr miere sau fasole uscată, sau 25 gr ulei (untură) sau 65 gr mălai ori paste făinoase, orez glasat, sau arpacaș, sau mazăre decorticată.

100 gr carne macră (proaspătă) corespunde cu 550 gr lapte, 125 gr parizer sau crenvurști, cu 110 gr salam popular, sau pește, sau 100 gr brînză telemea, 85 gr mușchi țigănesc sau 3 ouă.

ȘTIAȚI CĂ :

1) putem obține *100 de calorii* din fiecare cantitate de aliment în următoarele alternative :

— 13 gr unt, margarină sau
— 28 gr mălai, sau paste făinoase, sau orez glasat, ori făină sau arpacaș
— 30 gr leguminoase, (sau smîntînă obținută la separator)
— 100 gr cartofi
— 44 gr pîine intermediară, fructe uscate
— 15 gr nuci.

2) 100 mg *calciu* se pot obține din :

— 200 gr morcov
— 180 gr prune uscate
— 150—170 gr legume-frunze (salată, varză)
— 250 gr lămîi, portocale, fasole verde
— 500 gr vișine, cireșe
— 400 gr fragi, căpșune, mazăre verde
— 80 gr lapte
— 15 gr cașcaval
— 10 gr lapte praf
— 75 gr nuci uscate
— 3 ouă

3) 10 gr de *proteine animale* se pot obține din :

— 60 gr brînză de vacă, parizer, urdă
— 300 gr lapte
— 50 gr. brînză telemea, sau carne macră, viscere, salam, pește
— 40 gr brînză de burduf, șuncă fiartă, mușchi țigănesc, cașcaval.

4) 3 mg. de *fier* obținem din :

— 125 gr pîine intermediară
— 100 gr mălai
— 150 gr salată verde, mazăre verde, fasole verde
— 200 gr șuncă (jambon)
— 90 gr carne
— 40 gr linte
— 50 gr. fasole uscată
— 33 gr rinichi
— două ouă
— 22 gr ficat

5) 10 mg *vitamina C* se pot obține din :

— 80 gr vișine, piersici
— 100 gr cireșe, caise, mere, corcodușe, afine, pepene
— 50 gr cartofi noi, praz, fasole verde
— 40 gr tomate, mazăre verde, ridichi
— 10 gr coacăze negre
— 7 gr mărar, ardei gras verde, păpădie
— 15 gr căpșuni, conopidă, fragi
— 25 gr zmeură, salată verde, spanac, ceapă verde, usturoi, varză albă, agrișe
— 5 gr pătrunjel frunze, ardei gras roșu.

Georgeta SAUCIUC

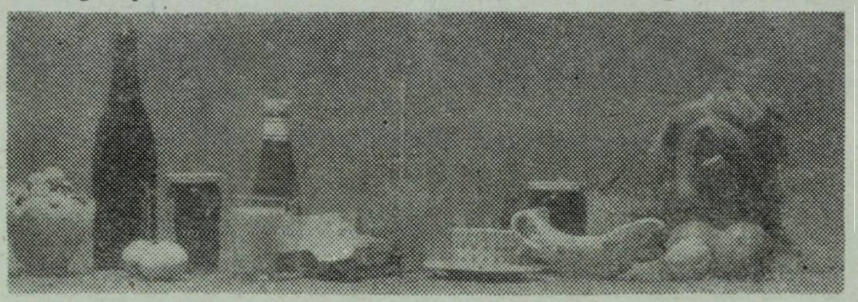

Semne bune anul are!

Catrinel-Vasilică

Dana-Maria

vîrsta scriitorilor

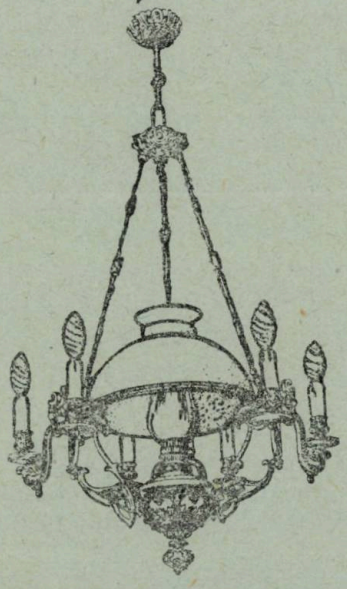

97 de ani

C. T. Niculescu-Varone (15.XII.1884, București)

94 de ani

Mihail Cruceanu (n.13.XII.1887, Iași)

93 de ani

Cella Delavrancea (n.15.XII.1888, București)
Iorgu Iordan (n.28.IX./11.X.1888, Tecuci)
Virgil Tempeanu (n.10.IX.1888, Focșani)

92 de ani

Bernard Capesius (n.16.XI.1889)
Ionel Pop (n.24.XI.1889)

91 de ani

Molter Károly (n.2.XII.1890, Vrbas)

90 de ani

Salamon László (n.10.VII.1891, Oradea)
Alexandru Vițianu (n.4.IX.1891)

89 de ani

Ionel Clopoțel (n.10.1892, Poiana Mărului — Brașov)

88 de ani

Mihail Celarianu (n.30.VII.1893, București)
Endre Károly (n.27.IV.1893, Timișoara)
Alice Gabrielescu (n.30.IX.1893)
Titus Stoika (n.14.X.1893, Buzău)

86 de ani

Lucia Borș-Bucuța (n.1.IX.1895)
Paul Constant (n.30.I.1895, Craiova)
Gh. N. Dumitrescu-Bistrița (n.15.IX.1895 Bistrița-Mehedinți)
Agatha Grigorescu-Bacovia (n.8.III.1895, Mizil)
Alexandru Rosetti (n.20.X.1895, București)
D. I. Suchianu (n.2.IX.1895)
I. Valerian (n.1.VIII.1895, Tecuci)

85 de ani

Iosif Cassian Mătăsaru (n.25.II/8.III.1896, Galați)
Mihail Moșandrei (n.29.I.1896, București)
D. Murărașu (n.26.XI.1896, Botoșani)
Marcel Olinescu (n.17.IX.1896)

84 de ani

Laura Dragomirescu (n.19.I.1897)
Nicolae I. Popa (n.5.II.1897, Puiești-Vaslui)
Alexandru Rally (n.7.IX.1897)
Margareta Sterian (n.16.III.1897, Buzău)
Ștefana Velisar Teodoreanu (n.17.X.1897, Saint-Moritz)

83 de ani

Iosif H. Andronic (n.14.IV.1898, Suharău — Botoșani)
Barth Peter (n.2.VII.1898, Mașloc — Timiș)
Sandra Cotovu (n.9.I.1898)

Ioader Hrib	(scriitor, țăran, n.1898, Arbore — Rădăuți)
Virgiliu Monda	(n.22.XII.1898, Ploiești)
. D. Mușat	(Ion Dimoftache, n.I.1898, Podu Turcului — Bacău)
Mircea Ștefănescu	(n.11.IV.1898, București)

82 de ani

Georgeta Mircea Cancicov	(n.29.V.1899, Godinești — Bacău)
Gheorghe Cardaș	(n.1.IV.1899)
Franz Liebhard	(n.6.VI.1899, Timișoara)
Jonathan Schneider	(n.3.V.1899)
Petre Strihan	(n.27.V.1899, Mizil)
Vasile M. Theodorescu	(n.5.V.1899)

81 de ani

Dem. Bassarabeanu	(n.24.IX.1900, Craiova)
Vlad Bănățeanu	(n.22.VIII.1900, Timișoara)
Eugenia Cioculescu	(n.3.V.1900)
Elena Eftimiu	(n.25.X.1900)
Alexandru Graur	(n.9.VII.1900, Botoșani)
Henry Jacquier	(n.25.IX.1900, Grenoble)
Veronica Obogeanu	(n.30.X.1900, Boteni — Argeș)
Grigore Popiți	(n.13.III.1900, Pătraș — Banat)
Henriette Yvone Stahl	(n.9.I.1900, St. Avald)
Ana Carenina Stoenescu	(n.1.X.1900)

80 de ani

Aurel Cosma	(n.25.III.1901)
Alena Davidescu	(n.5.X.1901)
Mihail Drumeș	(Mihail Dumitrescu, n.26.XI.1901, Ohrida)
Kacsó Sándor	(n.21.II.1901, Călugăreni — Mureș)
Mihail Magiari	(n.14.V.1901)
Elena Mătasă	(n.6.IV.1901, Bistrița)
Liviu Rusu	(n.9.XI.1901, Sărmașu — Mureș)

75 de ani

Radu Boureanu	(n.9.III.1960, București)
Ștefan Dima	(n.23.XI.1906)
Al. Gheorghiu-Pogonești	(n.20.VIII.1906, Pogonești — Vaslui)
Emil Giurgiuca	(n.27.XII.1906, Diviciorii Mari — Cluj)
Alfred Kittner	(n.24.XI.1906, Cernăuți)
Paul B. Marian	(n.3.V.1906)
Ioana Petrescu	(n.10.X.1906, București)
Ion Popescu-Puțuri	(n.28.V.1906, Puțuri-Castranova — Dolj)
Profira Sadoveanu	(n.22.V.1906, Fălticeni)

70 de ani

Aurel Chirescu	(n.11.1911, Craiova)
Mariana Crainic	(n.28.IV.1911)
George Drumur	(n.14.III.1911)
George Ivașcu	(24.VII.1911, Certești — Vaslui)
Eugen Jebeleanu	(n.24.IV.1911, Cîmpina)
Alexandru Jar	(n.21.XI.1911, Iași)
Korda Istvan	(n.11.X.1911, Arad)
Aurel Leon	(n.13.IX.1911, Cucuteni — Iași)
Pericle Martinescu	(n.11.II.1911, Viișoara — Constanța)
Miko Imre	(n.27.III.1911)
Theodor Al. Munteanu	(n.13.X.1911)
Șerban Nedelcu	(n.13.II.1911, Putineiu — Ilfov)
Mihail Șerban	(n.18.VII.1911, Fălticeni)
G. G. Ursu	(n.25.I.1911, Bîrlad)

65 de ani

Alexandru Balaci	(n.12.VI.1916, Aurora — Mehedinți)
Constantin Ciopraga	(n.12.V.1916, Pașcani)
Vintilă Corbul	(n.26.V.1916, București)
Laurențiu Fulga	(n.2.XI.1916, Fulga de Jos — Prahova)
Nicolae Jianu	(n.12.XI.1916, Fălticeni)
Méhes György	(Nagy Elek, n.14.V.1916, Odorheiu Secuiesc)
Ion Larian Postolache	(n.18.XI.1916, Adjud — Bacău)
Ion Potopin	(n.2.IX.1916, Potopinu-Dobrosloveni — Olt)
Haralambie Țugui	(n.10.1916, Dorohoi)

60 de ani

Valeriu Anania	(n.17.III.1921, Glăvile — Vîlcea)
Alexandru Amzulescu	(n.4.XII.1921, Valea Stanciului — Dolj)
Nicolae Barbu	(n.15.XII.1921, Iași)
Israil Bercovici	(n.20.XII.1921)
Vladimir Colin	(n.1.V.1921, București)
Traian Coșovei	(n.24.III.1921, Somova — Tulcea)
Ovid S. Crohmălniceanu	(n.16.VIII.1921, Galați)
V. Em. Galan	(n.15.II.1921, Săveni — Botoșani)
Kovács János	(n.29.X.1921, Ginta — Biho)
Ioan Lungu	(n.18.VI.1921, Valea Mare — Arad)
Adrian Marino	(n.5.XI.1921, Iași)
Eugen B. Marian	(n.21.VI.1921)
Ion Mihăileanu	(n.1.VII.1921, Iași)
Ion Negoițescu	(n.10.VIII.1921, Cluj)
George Nestor	(n.18.V.1921, Stănișești — Bacău)
Horia Panaitescu	(n.18.V.1921, București)
Alexandru Popescu	(n.22.VIII.1921, Drăgășeni)
Marin Porumbescu	(n.12.V.1921, București)
Adrian Rogoz	(n.18.IV.1921, București)
Alexandru Sever	(n.21.I.1921, Moinești — Bacău)
Alexandru Struțeanu	(n.14.III.1921, București)
Virginia Șerbănescu	(n.10.VI.1921)
Traian Uba	(n.30.V.1921, Tr. Măgurele)
Olga Zaicik	(n.8.XI.1921, Lodz — Polonia)

55 de ani

Al. Andriescu	(n.12.I.1926, Valea Seacă — Iași)
Ștefan Bănulescu	(n.8.IX.1926, Făcăieni — Ialomița)
Maia Belciu	(n.22.V.1926, Lugoj)
Leonid Dimov	(n.11.I.1926, Ismail)
Viniciu Gafița	(n.1.III.1926, Baia — Suceava)

Tudor George	(n.3.II.1926, Ulmeni — Ilfov
Ştefan Gheorghiu	(n.3.VII.1926, Bucureşti)
Haralambie Grămescu	(n.18.I.1926, Pleniţa — Dolj)
Aurel Martin	(n.15.V.1926, Jiboi — Sălaj)
Alexandru Miran	(n.1.X.1926, Deda — Mureş)
Romul Munteanu	(n.18.III.1926, Călanul Mic — Hunedoara)
Octavian Paler	(n.2.VII.1926, Liza — Braşov)
Ion Petrache	(n.19.II.1926, Bucureşti)
Ion Ruse	(n.1.XI.1926, Turtucaia)
Mircea Sântimbreanu	(n.7.I.1926, Băiţa — Hunedoara)
Horia Stancu	(n.8.VIII.1926, Salcia — Teleorman)

50 de ani

Gheorghe Achiţei	(n.14.II.1931, Bodeşti — Neamţ)
Paul Anghel	(n.18.VIII.1931, Răcătău — Bacău)
Petru Anghel	(n.4.IV.1931, Ciugud — Alba)
Balogh József	(n.18.VII.1931, Bucureşti)
Barboricâ Corneliu	(n.5.IV.1931, Drobeta Tr. Severin)
Băleanu Andrei	(n.13.I.1931, Bucureşti)
Băran Vasile	(n.20.I.1931, Pojogeni — Gorj)
Berlogea Ileana	(n.16.VIII.1931, Jidvei — Alba)
Căldăraru Emilia	(n.7.VIII.1931, Tulcea)
Cerneţ Laurenţiu	(n.11.V.1931, Cerneţi — Mehedinţi)
Ciobanu Nicolae	(n.4.VIII,1931, Dochia — Neamţ)
Miron Georgescu	(n.6.VI.1931, Brăduleţ — Argeş)
Dan Grigorescu	(n.13.V.1931, Bucureşti)
Hedi Hauser	(n.26.I.1931, Timişoara)
Ion Hobana	(n.25.I.1931, Sînicolau Mare Timiş)
Nora Iuga	(4.I.1931, Bucureşti)
Rodica Iulian	(n.21.XII.1931, Craiova)
Ştefan Iureş	(n.7.V.1931, Iaşi)
Mircea Ivănescu	(n.26.III.1931, Bucureşti)
Sonia Larian	(n.15.V.1931, Bucureşti)
Marosi Barna	(n.21.IX.1931, Tg. Mureş)
Nicolae Neagu	(n.18.VII.1931, Ioneşti — Dîmboviţa)
Alexandru Oprea	(n.5.VII.1931, Gorunesti — Vîlcea)
Valeriu Ripeanu	(n.28.IX.1931, Ploieştiori — Prahova)
Traian Reu	(n.28.IV.1931, Bucureşti)
Valeriu Sîrbu	(n.18.IX.1931, Bujoreni — Vîlcea)
Vlad Sorianu	(Vasile Sporici, n.14.I.1931, Comăneşti — Bacău)
Petre Stoica	(n.15.II.1931, Peciu Nou — Timiş)
Ilie Tănăsache	(n.29.IV.1931, Independenţa — Galaţi)
Mihai Tunaru	(n.14.IX.1931, Buşteni)
Victor Vîntu	(n.9.V.1931, Chişinău)

Cornel CATANĂ

Semne bune anul are!

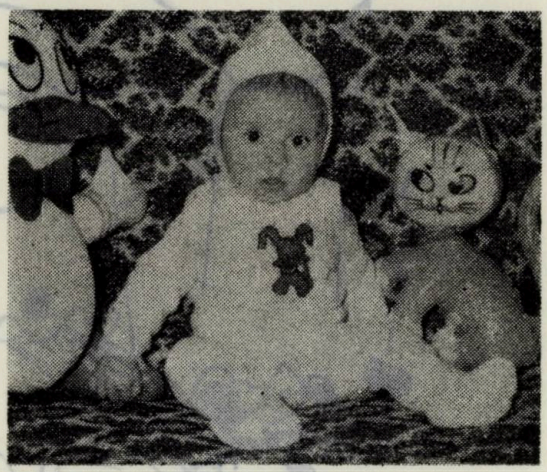

Alexandru

Adina

Manuela

Liviu Suhar : Omagiu Republicii

Sentiment de țară

Cobori la miezul nopții dintr-un film străin
ca dintr-o virstă veche-a altora.
Izbește pasu-n caldarim și-n urmă
asculți cum se ridică iarăși firele de iarbă
Și deodată se stîrnește vînt
stingînd luminile în cinematografe
și-o casă cu pridvor te-ntîmpină.
Lancea de-argint a gîndului izbește
în stîlpul porții și-năuntru
se face zi.

Tu mîngii marginile ei rotunde
ca sinii de iubită, duios și îndrăznești,
sfielnic, așa cum doar minunile se-ntîmplă
în somnul nou, de iulie, al țării.
Și poate doar așa
umil, mai îndrăznești legendele
să le trezești, calm aprinzînd lumina-n
oglinzile-aplecate ca-ntr-un sfat,
în jurul tău și hotărîndu-ți soarta.

Corneliu STURZU

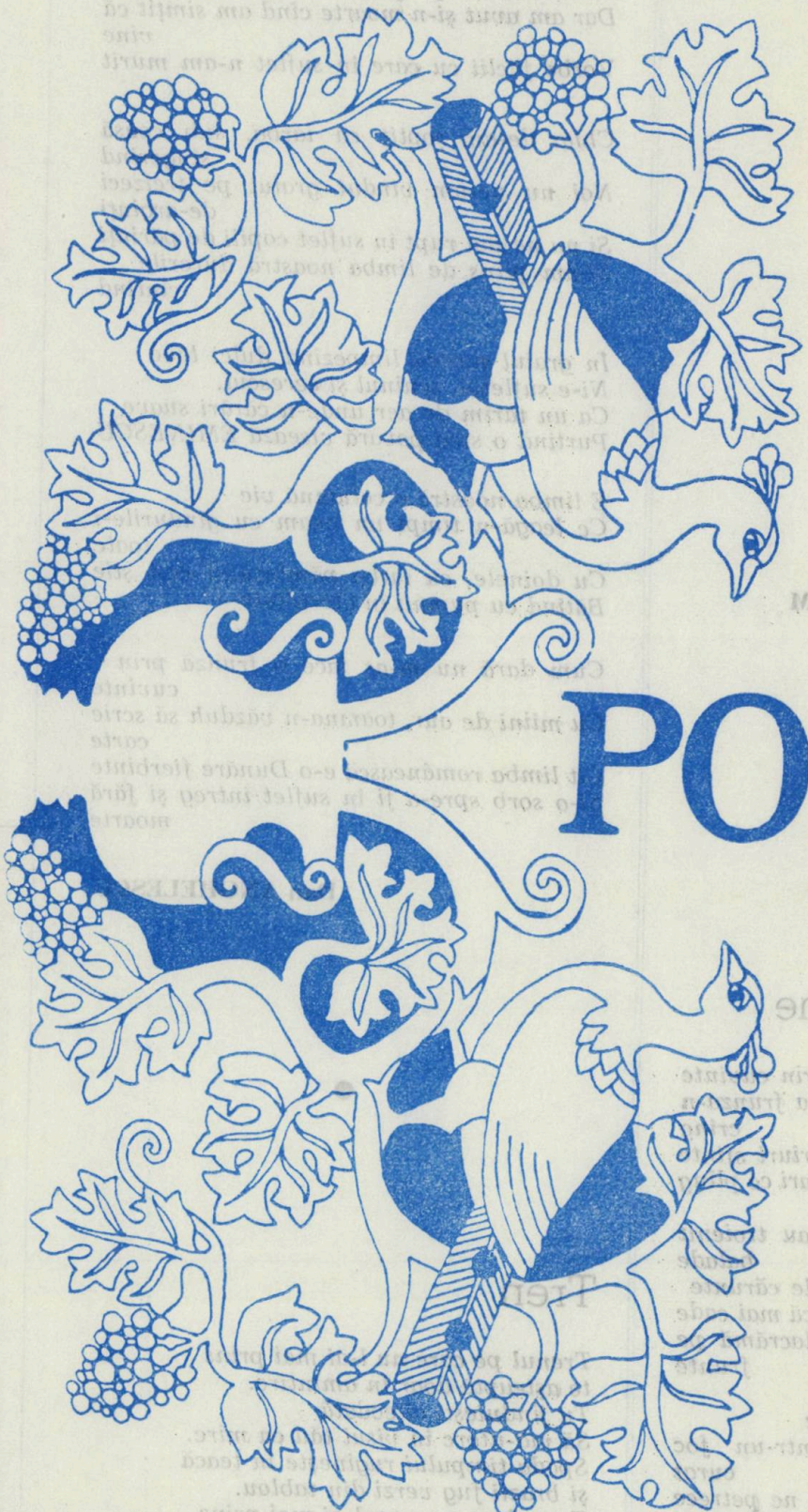

POESIS

Țăranii

Îi văd trecînd îngînduraţi,
Arar rostind cîte-un cuvînt
Şi parcă-n venele umflate
Nu sînge-ar curge, ci pămînt.

În urma lor dau pomi în floare
Colinde izvorăsc sub geam
Şi rîurile cîntă-n matcă
Şi stelele se coc pe ram.

Aspriţi de vînturi şi de ploi,
Nebărbieriţi, cu faţa trasă,
Ei ne trimit ca pe-o scrisoare
Zilnica pîine de pe masă.

Pe marile cîmpii de sînge
Ei s-au jertfit fără simbrie
Iar osul lor înlăcrimat
Stă pururi ţării temelie.

Sergiu ADAM

Odă limbii române

De-atîta dor m-aş face o apă prin cuvinte
Din clătinarea doinei să curg ca frunza-n crîng
Părinţii ne-au turnat pe buze rîuri sfinte
De grai cu ceruri albe şi stele mari ce plîng

Pe-un continent de suflet ne-au troienit balade
Ori de năluci senine ni-s pletele cărunte
Iar dacă un luceafăr spre noi încă mai cade
Noi ştim că ochiul lumii ne lacrămă pe frunte

Foşnind ca grîul prin vecia rece
Adîncul vorbei noastre arde-ntr-un foc curat
Şi dacă prin pămînturi tăcerea ne petrece
În noi sînt mii de toamne ce-n bronz de gonguri bat

De-am fost sub vremi, pustia cu vorbele-i străine
Venind călări pe glasuri tăioase ne-a lovit
Dar am avut şi-n moarte cînd am simţit că vine
Vorbe făclii cu care în suflet n-am murit

Chiar de-am şoptit ca iarba, sub coasă sîngerînd
Noi nu ne-am vîndut graiul pe treizeci de-arginţi
Şi nu ne-am rupt în suflet copiii de părinţi
Şi-am plîns de limba noastră durerile cîntînd

În graiul nostru limpezind dulci lave
Ni-e sufletul, seninul şi cerescul,
Ca un tărîm de aer unde-n cărări suave
Purtînd o stea povară visează EMINESCU

E limba noastră o columnă vie
Ce leagă-n timpi un neam cu gîndurile-i toate
Cu doinele, cu iarba pămîntului ce-l ştie
Bătînd cu pumnii în eternitate

Cum dară nu m-aş face o frunză prin cuvinte
Cu mîini de aur, toamna-n văzduh să scrie carte
Cît limba românească e-o Dunăre fierbinte
Şi-o sorb spre-a fi în suflet întreg şi fără moarte

Dan ANGHELESCU

Tren

Trenul pe care nu l-ai mai prins
te aşteaptă doar în amintire.
Tu jinduieşti cîteodată
Să mă-ntorc în visul tău ca mire.
Spada timpului ruginește în teacă
şi brazii fug verzi din tablou.
Trenul pe care nu l-ai mai prins
trezeşte într-una ecou...

— Cine știe dacă
dorul mai poate să tacă.
Vom pleca dincolo
cu toate regretele —
cum păstorii cu turma
prin toate nucetele...

Ion Alex. ANGHELUȘ

●

Pe mări

Ființa nopții arde peste foi
Pe care nu mai știm să le citim
Sau poate noaptea însăși scrie-n noi
Cerneluri dulci către un cînt sublim.

Se face-atunci tăcere, nouri, goi
Coboară fluturînd mari depărtări
Alt soare să ne strige înapoi
Ca aurora sîngerînd pe mări.

Ființa nopții scrie peste vis
Poeme despre liniște și nori
De-aceea poate-i tristă uneori
Lumina lunii ca un alb abis

Încît uităm că mîine-n proaspeți zori
Poeme mari luceferii au scris.

Antoaneta APOSTOL

●

Cîntec de primăvară

Fără izvoare m-aș simți străin,
Fără semințe aș muri sihastru,
Luminile s-ar stinge lin cînd vin
Încălecat pe noaptea unui astru.

Fără aripi aș fi bolnav de luturi,
Fără păduri aș suspenda în vînt,
Și aș rătăci mereu spre începuturi
Fără să știu vreodată cine sînt.

Fără de tine-aș fi fără izvoare
Și viața mea ar pierde ne-ncetat
Miza pe verbe continuatoare.

Fără de tine-aș fi fără semințe
Și dorul meu, ca fiara la vînat,
Ar fi arcașul propriei-mi credințe.

Paul BALAHUR

Despre tăcere

Despre tăcere numai cuvintele
Mai pot alcătui întîmplări.

Bătrînii mei sînt acum tăcere
Rotesc amîndoi într-o luncă
Fără întoarcere
Unul e-n amurg, celălalt pogoară
Din noapte
Și eu nici nu mă încumet să încerc
A ști de unde începe
Călătoria acestor suave amintiri

Pot înțelege doar clipa împăcării
Urcînd peste fruntea lor albă
Ca o ușoară minsoare
Cît lacrima mea să nu moară.

Ion BELDEANU

●

Depărtări

Mia de ani
Prin care-am străbătut în sus
Mia de ani... S-a cam dus
Vreme rămuroasă pîndește
Există și-un trunchi
Dar, simt, cerul mileniului trei năvălește
Și nu mă mai ațin cu auzul,
Cu glasul,
Cu pleoapele
E ca-ntr-un vis cînd, pe mare, cu sapele
Prășeam apele
Retezînd fără milă tulpina
Valului celui mai mic.

Așează-te-n fagurii carului, zic
Așează-te-n fagurii humii.
După amar de viață
Ce limpezi se văd începuturile lumii,
Ce limpezi de parcă vor fi,
De parcă nu le-ar fi supt nici o ceață
Și cum stau pe-acest trunchi
De stejar prăbușit peste drum
Mi-i teamă să mă ridic căci nu știu
Cît de înalt mai sînt eu acum
Și cu cît aș face să fie azi prea tîrziu
Istoricul ceas pe care l-am așteptat
Istoricul ceas care s-a depărtat
Pînă și de clipa în care sînt viu.

Ion CHIRIAC

Merg după tine, iluzie

Merg după tine, iluzie. Sînt cerb și pasăre
și toată pădurea nu adie de vînt
încît îmi pot trece ușor, dintr-un trup în altul,
sufletul plăpînd.

Încerc încă o dată. Din pasăre
într-altă făptură a pădurii
să duc mica zbatere
care mișcă toate pînzele naturii.

Oare sufletul meu cum s-ar simți
într-un alt trup, cu bolți mai înalte ?
Dacă izvoarele firii sînt așa tăinuite
să rodească și altfel, încalte...

Ion CHIRIC

●

Poem cu algoritm

O, muzica din lucruri ce nu se pot gîndi
— cum să mă apropii de tainicul Logos
al universului ? Iată, sub privirile mele
o cămilă aleargă — șapte astfel de semne
rămînîndu-mi pe frontispiciul memoriei.
Aud cum zeii lovesc cu ciocanele-n stele
și sufletul meu e ca o parașută
spînzurînd în Pomul Cunoașterii. Nimeni
în Eden nu-și mai plimbă ființa
cu săgeata lui Zenon — reține atenția
doar aspectul empiric al luminii.
Nu, nu mai regăsesc în mine începutul
ce se numește Cuvînt — din rîșnița timpului
ca un cîine dresat mă latră natura.
Cum să mă apropii de tainicul Logos
al universului ? Înger fără aripi — și sufletul
parașută spînzurînd în Pomul Cunoașterii.
O, muzica din lucruri ce nu se pot gîndi...

Vasile CONSTANTINESCU

●

Fîntîni

Neodihnit am tot săpat fîntîni
Și în izvoare-am răsădit copaci —
Ce gest mai simplu ai putea să faci
Decît să sapi neodihnit fîntîni ?

Izvor de suflet îmi strecor prin mîni
În mîngîierea ce-aș voi s-o fac
Și-n scoarța preadoritului copac
Să mă strecor ca un izvor prin mîni.

Copacii, iată, au ajuns bătrîni
Și de frunzare toamna se desfac —
Ce doină tristă aș putea să tac
Decît din frunză de copaci bătrîni ?

De s-ar putea ca toamna s-o amîni
Ori în fîntîni izvoare s-o prefaci,
Atîta dor ar arde prin copaci
De s-ar putea ca toamna s-o amîni.

În neodihnă îmi tot sap fîntîni
Și-mi fac din palme ciuturi pe colaci —
Ce gest mai darnic dinspre cei săraci
Decît averea de-a săpa fîntîni ?

Vasile FILIP

●

Vreau să vreau

Stoluri de oxizi meningea întunecă
de pe ziduri îmi șterg sărutările
flori de acetilenă aprind în copaci
Cioc cioc cetățene bat la fereastră
mă bănuie mă sfidează că-l recitesc pe Jean Jaques
(mîine la orele trei vreau să mă joc cu pietricelele rîului
vreau să umblu cu iarba în gură
vreau să-ți atîrn melci în păr
vreau să vreau să renunț la analiză)

Și totuși și totuși
buldozerul își rupe șenila într-o carte...

Ovidiu GĒNARU

●

Evoluție

Astăzi, de ziua ta, sînt într-o oarecare dilemă
Neștiind cum pot fi mai evident în zona iubirii pure,
în apropierea iubitei sau dimpotrivă (în cucernicie
absolută ca un sfînt).
Îmi privesc ridurile și sînt din ce în ce mai sigur
că pot da sfaturi !

„Iubito ! fii astfel cum mi-am dorit
dintotdeauna,
o fată demnă și fii atentă fauna masculină
circulă".

Ea, iubita, a lăcrimat, mi-a căzut în brațe,
m-a sărutat
arătînd cum nu se poate mai cucernică.
Astfel am găsit calea către inima ei !
Vai, dar nu s-a mai întors.

Pe fluviu circulă lemne mari, coloși luați
de ape,
după inundații. Eu îi arăt fetei, în
închipuire,
ravagiile apei și lemnele acelea — zic —
uite

crocodilii ! Vin crocodilii !
Horațiu la o masă învecinată vorbea tare
exact despre același subiect, cu prietenul
său...

El a lăcrimat și, neștiind cum să-și ascundă
teama
că o va pierde iarăși pe Euridice, i-a zis :
„stai aice că vin imediat" și dus a fost.

Ion HURJUI

●

Ulcior

Mă usuc înverzînd în codri de ploaie,
în lumini violente-ncolțesc,
spre genunchii tăi albi se îndoaie
trupul meu-aluat țărănesc.

Frămîntîndu-l în orele grele
de lumini și de griji citadine
vei simți cum se năruie-n tine
de miresme, pădurile mele.

Diademe-o să-ți faci din izvoare,
îți vor crește pe sîni curcubeie,
să-mi păstrezi amintirea-n ulcioare-i
datoria ta de femeie.

Și-n amurguri de bronz și de platină
la o masă mai veselă poate
o să bei carnea mea pe-nsetate
carnea mea care-n grîie se clatină.

Ion Iancu LEFTER

Continuați

Nu mai știu pe ce parte a străzii
citiți ziarele de dimineață
(ieri mi-am sărutat iubita
în plin trafic rutier)

— noaptea se plimbă prin birouri
pe străzile lunecoase ale periferiei
prin creșele cu program prelungit —

Ce v-ați fi făcut
Fără previzibilul meu refuz
de a-mi vedea liniștit de gospodărie ?
(sînt singurul care pot tăia ceapa cu
tandrețe)

Continuați sau luați-o de la capăt
stabiliți-vă puncte de sprijin
Tulburarea mea este un semn
de generozitate

Nicolae MANEA

●

Dacă ninge-n casa noastră..

Dacă ninge-n casa noastră cu petale de
magnolii
Pe cînd în pereți respiră trupurile de granit
Se dilată pe retină, fără suflu reci orgolii
Și-i atîta sărbătoare ca în miezul unui mit

Geamurile, precum pînza unui fluture apar
Cu atîtea taine parcă s-ar rosti de înviere
Prafuri calde peste mese, vinuri tulburi în
pahar
Toat-această lume-mi pare pentru tine că
mă cere.

Pînză de păianjen țese apariția-ți ciudată,
Ca de-o poartă de sideriu ochii noștri se
lovesc
Se dilată pe retină chipul tău a amintire
Trupul tău încet mi-apare ca un dar
dumnezeiesc.

Dacă ninge-n casa noastră cu petale mari
de flori
E atîta sărbătoare, sînt atîtea sărbători.

Emilian MARCU

Copac să fiu

Copac să fiu pustiu și mut
de la sfîrșit la început,
să umble seva solitară
prin foamea mea de cer amară.

Să fiu cîntat, năpăstuit
de cîte-un fulger rătăcit,
să pot cînta în grai de floare
pentru cădere și-nălțare.

Și să mă nărui cînd și cînd
în ochii unui lup flămînd.
La setea ierbii să mă-nchin
cîte puțin, cîte puțin.

Rostogolindu-mă-n pădure
greul iubirii să mă fure
din rădăcină să m-ascult
cît mai duios și cît mai mult.

Și oglindit în clar de ape
să-mi doarmă stelele în pleoape.
Copac să fiu pe cer plîngînd
din cînd în cînd, din cînd în cînd...

Ana MÂȘLEA

●

Cuvintele limpezi ale limbii române

Cine o clipă nu mai iubește
limpezi cuvinte — sîmburi în cronici,
nu le mîngîie, le tăvălește
prin colbul lumii, zișii ironici,

pe care viața nu-i înfioară
dacă-n hrisoave litera plînge,
sînt partea scrisă zilnic să moară
necum sămînța acestui sînge.

Limpezi cuvinte fără de moarte
prin universuri văi de petale
fost-au de domnii noștri purtate
din începuturi sublime zale.

Pururi ne-nvie și stau de pază
acolo unde ca-n albe crînguri
viețile noastre rază din rază
se petrecură în zeci de rînduri.

Vasile MIHĂESCU

Păunii

Înaintînd cu albul cap plecat
De-o viață dăruiți visătoriei,
Pe-un cîmp de rouă, tulburi, ei dansau
Un fel de menuet melancoliei.

Pășeau în pîlc și oamenii-i priveau
Și cozile, un lanț de munți în seară,
Chiar dansul propriu îl întunecau.
Păunii-aveau paloarea toamnei, rară.

Ca o armată pasul îl băteau,
Înaintînd cu albul cap plecat.
Și după muzica aripilor dansau
Păunii, care niciodată n-au zburat.

Florin MUSCALU

●

Hibernală

Zăpezile din fiecare an
Se troienesc în vîrste lungi
Pe geam
Și e ascunsă-n alba lor tărie
O grea blîndețe care te sfîșie.

Iarna-noapte a vremii
Încap în visul ei
Năluci și dulci vedenii
Dansînd jos pe zăpezile-azurii
Atunci cînd și vremea visează
Ceva ce nu poate trăi.

Lucia OLARU NENATI

●

Călătorie de noapte

Despic o noapte pînă-n nordul ei
se bîlbîie creionul după sine,
sau gîndurilor — încă pe polei
li-e teamă-n mers să poarte trup din tine ;

prea mult le-ai pus în lan sperietori
semințe putrezesc de abundență
și păsările, știi de cîte ori
au dat cîntînd, tributuri de demență ?

Așa s-abate sufletul din cale
ca flacăra de-a lungul unui vînt ;
eu am găsit, tu încă nu, cu cale —
să ne-așezăm — cuvînt lîngă cuvînt.

Paul SĂN-PETRU

Floare sălbatică

Ploaia poartă numele meu
și eu aștept o altă primăvară,

iubita să mă-mbrățișeze
cu floare sălbatică pe pleoape

și dragoste și durere
să-mi pună pe tîmple,

cu mirosul acela de rodie
să mă-nvăluie

și să mă țintuiască-n
ținutul pierdut al libertății eterne.

Corneliu POPEL

●

Fără o pădure

De cînd tot tac, de cînd tot tac
sînt c-o pădure mai sărac

ea mai bătea cu frunza-n ușă
vrînd sîngele să mi-l cunoască

dar s-a uscat, și-i azi cenușă
și nimeni nu-i s-o povestească.

De cînd tot tac, de cînd tot tac,
paianjenii au tors un veac

s-au clătinat în lut străbunii
și au trecut din unii-n unii

prin stele clatină rugina
și noaptea razei și lumina

osul de fluier cade-n lupi
ca o unealtă care-o rupi

De cînd tot tac pămîntul crapă
cărarea pasului întreg

și simt nevoia lui de apă
chiar dacă n-o mai înțeleg...

Dumitru PRICOP

* *
*

Tăcere a milioane de porți închise,
dăruiește iluzii puternice singurătății,
aprinde memoria fiilor săi
înainte ca ei să se nască,
retează cu grijă
arborii în care dorm hamadriade,
închide-mă încă o dată în lăuntrul
ființei care sînt — să nu mai știu ce sînt —
și luminează astfel pentru totdeauna
pînă departe clipa morții mele

Ioanid ROMANESCU

●

Voi, cititori

Voi cititori în nisipuri
spuneți-mi unde
sînt eu cel care
fost-am cîndva zidit
în cetatea de lîngă mare

citiți-mi întîi
în piatră
aventura care v-ar putea pierde
pe totdeauna călcînd în pustiu
pentru că tot astfel
intrînd eu în focul din vatră
m-am zidit arzînd de viu

în nisip însă alfabetul
pare mai puțin ascuns
aici bolovanii sînt cuminți
și așezați la distanțe egale
printre ei cuvintele
pot săpa cale

Silviu RUSU

●

Ochiul treaz în ceasul

pîndește vremea să ne pască
ne ard în degete făclii
ne-apucă anul două mii
tot căutînd păpuși de iască
pentru ai zeilor copii

mă vei găsi-ntr-o zi pe stradă
dormind sub cap cu pumnii goi
mă vei găsi-ntr-o zi și-apoi
va trece somnul să mă vadă
umbrit de stele și de ploi

mai scaldă-ți ochiul treaz în ceasul
împătimit de mersu-i mult
mai stai tăcerea să-ți ascult
întunecată ca popasul
în sînul clipei de-nceput

Valeriu STANCU

Frumosul trup

Mestecenii își duc iubitele în nori,
Frumosul trup se umple de petale,
Luna visează adolescenți șerpuitori
Să-i culce într-un strigăt de nelumească
vale.

Sîngele-i laș, de Lună nu mă scapă
Cînd vine noaptea mă aprind
Mestecenii frămînt-o apă
Și somnul e un lux pe care nu îl prind.

Să fii adolescent nu-i un obiect de rînd
Vin fetele din Lună, te cumpără, te vînd...

Constantin ȘTEFURIUC

●

Penelopa

În asfințitul stors de putere
în liniștea care aleargă bezmetică
în această cutremurare
în această speranță înșelată
în parfumul mortal al crinilor
care așteaptă deschiderea
în orașul ilariant
în orașul cu traficanți de țigări
și de sentimente
la marginea sudică a lumii
acolo unde imprudența este un modus
vivendi
pe scările care nu duc nicăieri
sub acoperișul vopsit cu cerneală
simpatică
între țipătul copiilor de mingi
și fluieratul trenurilor arbitrare
între plecare și-ntoarcere

într-o cămașă de in
cu altițe și ciucuri
cusută la mașina de scris
literă cu literă, ochi îndeochi
într-o cămașă nesfîrșită, iluminată
într-o cămașă de noapte albă

penelopa și-a terminat poemul

părul ei naște fluturi.

Nicolae TURTUREANU

Pe bulevarde, harfa...

Pe bulevarde, harfa... Cu gîndurile-aiurea
Orfeu plutea-n mulțime — zănatic pieton.
Claxoane nevropate mugiră în pădurea
De sticlă și neliniști, de spaime și beton.

De la volan privindu-l, metropola frînase
Metalic lîngă pieptul prepusului miop.
Orfeu, orbit de faruri, văzuse printre case
Cîmpii la semnul verde, roș asfințit la stop

Neguțător de lacrimi ! Cu-o harfă, bat-o
vina,
El strînge-n sac destine și inimi vechi,
parbleu —
Vocifera o mască crispată ca smochina
Din Mercedes-ul negru capitonat în bleu.

L-am mai surprins odată trișînd la
strune-n stradă
Mitologiei : cîinii, pisicile veneau
Să-l zgîrîie, să-l muște, să-i spulbere
bravada
C-un tunet de hau-hau-uri și-un ropot de
miau-miau...

La rendez-vous întîrzii, m-așteaptă coafeza,
Scrîșnea din dinți de fildeș o altă mască
șic,
Stingînd țigării mucul și sîngelui viteza
Cerută de dorință și galbenul Buick.

Un trubadur lunatic în evul electronic
Cînd Armstrong stă pe lună săltînd ca un
copil !
Frîngîndu-și slăbiciunea, lucidul secol tonic
Să-și țină vagabonzii nevolnici în azil...

Orfeu simțea... Din inimi, metropola
zvîrlise
Căldura, ca pe-o zdreanță. Un viscol
troienea
Parbrizele din suflet, motoarele de vise,
Pietrificînd mașina și tainele din ea.

Dar dacă-aceste blocuri de gheață sunt
heralzii
Cetății Poeziei ? Din harfă am să scot
Un sunet mai fierbinte, ca aburii lui —
calzii —
Să se strecoare-n secol, în inimi, peste tot.

Nicolae ȚAȚOMIR

Spre aceste cuvinte

N-am să vă las din sîngele meu nici o
lacrimă !
Pămîntul îmi este singura bucurie
și singurul glas, prin care voi trece
mîndru și tandru, în veșnicie.

Am iubit ca și voi soarele, viața —
dar prea adesea neantul mă colinda
ca un „alter ego", noaptea și dimineața
cu aripi de umbră, cu sînge de stea.

Am fost fiul și fratele tuturor,
cu blîndă lumină-n privire și-n gînd ;
dar voi nu ați ascultat glasul meu
cel cu abur de vis și de lacrimă, sfînt.

Voi, ah voi iubiților, neiubiților —
pentru ce mai priviți în zadar
spre-aceste cuvinte neauzite,
rămase-n văzduh ca lumina-n calcar ?

Haralambie ȚUGUI

●

Poeme de dragoste

XII

Pe gura coasei, mîna mea
Prinde-o margine de moarte

Cine-o fi pus, cine,
Bulgăre de pămînt aurit ca luna
Sau floare de mac în degetul meu ?

XIII

Mai mult decît o rană, e-o absență,
Numai ochii tăi mari, fantomatici,
Îngropați în focul toamnei,
Mai trag de ancora vîrstei...

Mă chinuie absența ta
Cum demutl, în copilărie,
Urma osului de șarpe.

St. VICOL

●

Periplu

Aștri puberi îți bat geamul
pe cînd tu în jilțul vechi
găsești de prisos orice poruncă.
Rămas de peste noapte
ești aici în univers.
Ai speranței au fost
numai îngerii moi
adormiți sub laurul înrourat
Trezește-i cu o floare
să-și ajungă la vreme hotarele...

Octavian VOICU

●

Țară

în trup îngenunche mugind
mugind măcel
de sînge acel
taur
minotaur

tu mergi cu bastonul cel orb
pe funii de in
c-un înger vergin
licorn
unicorn

un vuiet de fețe e-n jur
pe tîmplele lor
grăbire de nori
plîngînd
cu pămînt

vezi dinții genunii de foc
și goale femei
fac schimb de scîntei
din sîni
preabătrîni

o ! tată pe unde mai ari ?
în graiul sărman
mînîndu-ți pogan
plăvani
bolovani

cu spicul de grîu te-am căutat
copilul curat
în el e-nfășat
un bob
dintr-un rob

mă spală de mîlul de jos
cu roua de sus
și-n lacrimă pus
în har
îți răsar

Horia ZILIERU

Citiţi

CONVORBIRI LITERARE

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

În anul 1981 „Convorbiri literare" va publica:

- VERSURI
- SCHIŢE, NUVELE, POVESTIRI, semnate de cunoscuţi autori contemporani
- PAGINI INEDITE DE ISTORIE LITERARĂ
- STUDII, ESEURI, ARTICOLE
- LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Rubrici:

Ancheta noastră, Universitaria, Jurnal literar. Interviu, Eminesciana, Arhiva „Convorbirilor", Cenaclu, Panoramic editorial, Din literatura lumii etc.

CONVORBIRI LITERARE: REDACŢIA
Iaşi str. Dimitrov nr. 1 tel. (981) 16242 — Republica Socialistă România

Semne bune anul are!

Mihaela
Gelu
Gabriela
Alina
Adriana

Ancuța

Cristina

Cristina
Petronela
Mădălina

Aurelian Ilie : „Fata în verde"

Semne bune anul are!

Matei

Ancuța

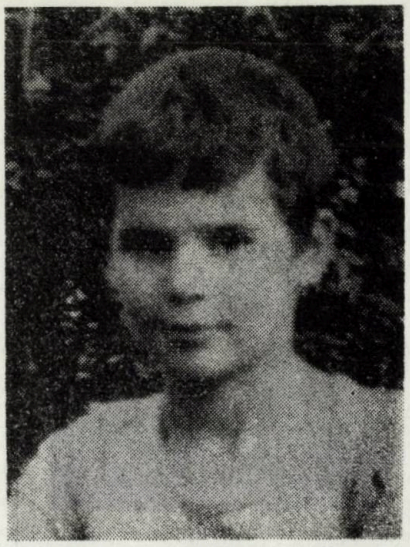

Dan

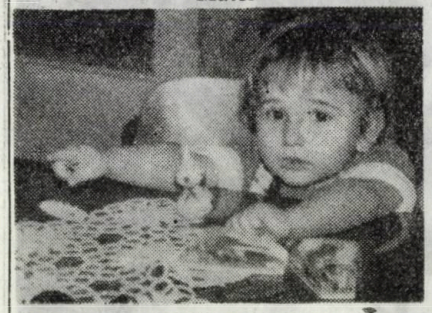

Dragoș

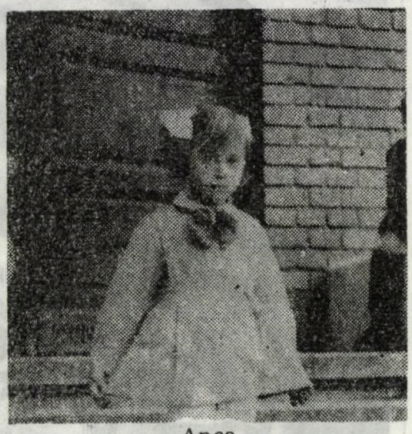

Anca

Anca

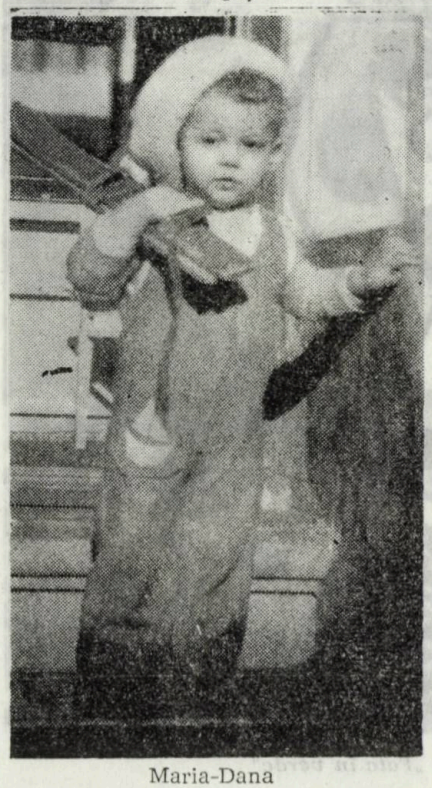

Maria-Dana

Sorin

Elena-Monica

SUMAR

CONVORBIRI LITERARE : „Semne bune anul are“, *7*
Lucian DUMBRAVĂ : *„Retrospectivă Convorbiri '81, 9*
Constantin COROIU : „Despre continuitate“, *19*
I. DUMITRU : Nicolae Iorga și orașul Iași“, *23*
Anghel POPA : „Contribuția Iașului la serbarea de la Putna, în lumina unor documente inedite“, *29*
Mihai BURDUJA : „Cînd zîmbesc scriitorii“, *32*
Costache PLĂCINTĂ : „Varia“, „Epigrame“, *35*
Doru SCĂRLĂTESCU : „Istorie și legendă“, *36*
Mihai ZĂPODEANU : „Anecdote“, *39*
Tahsin GEMIL : „Așa vă place istoria literară ?“, *42*
D. IVĂNESCU : „Dosarul Maiorescu“, *44*
M. BURDUJA : „Cogito Moldav“, *49*
Emil NICOLAE : „Un anume spirit al locului“, *51*
Constantin COROIU : „Leningrad, artă și istorie“, *53*
M. B. : „Cogito moldav“, *55*
Ion ARHIP : „Un loc uitat“, *56*
Maeștrii anecdotei zîmbesc : „Diogene din Sinope“, *60*

MAPAMOND :

Constantin POPA : „America, prima impresie“, *61*

UMOR POLONEZ :

Ianus OSENKA : „Refuzat la export“. „Ineficiența competenței“, „Cerc vicios“, *64*
Jeremi PRZYBORA : „Scrisoare din stația de taxi“, „Scrisoare de la o expoziție de cîini“, „Scrisoare din Paris“, *67*
Jerzy WITTLIN : „Cum să ne descurcăm cu o slabă cunoaștere a limbii străine în țară și peste hotare“, *69*
Ion MUGUREL : „Visul unei săniuțe“, *70*
CIFRE ÎNCRUCIȘATE, *71*
G. K. CHESTERTON : „Cinstea lui Israel Gow“, *75*
CUVINTE ÎNCRUCIȘATE, *80*
SCRIITORII... SCRIU !
Mircea POPA : „Confesiuni lovinesciene“, *83*
Pavel ȚUGUI : „Scrisori ale lui Al. O. Teodoreanu către N. M. Condiescu“, *85*
Alexandru VERONIA : „Dialoguri neadevărate cu scriitori adevărați, sau...“, *90*
Costache PLĂCINTĂ : „Scriitori și opere“, *93*
Grigore ILISEI : „Amintirile lui George Lesnea despre Magda Isanos și Eusebiu Camilar“, *94*
Viorica UNGUREANU CERNEI : „Maxime și cugetări“, *97*
Să rîdem cu : Slawomir MROZEK : „Cocoșul, vulpea și eu“, *100*
MOLDOVA GYÖRGY : „Atomul“, *102*

LITERATURĂ DE AVENTURI :

Colin ROBERTSON : „Crima din funicular“, *104*
Edmund CRISPIN : „Proteza auditivă“, *107*
Henry SLESAR : „Ziua execuției“, *108*
Leonardo SCIASCIA : „Joc de societate“, *111*
Ion CHELARU : „Bună seara, copii !, *114*
Iancu GOLDȘTEIN : *Cuvinte încrucișate, 115*
Gheorghe GROSU : „Rondelul chiulangiului“, *118*
Radu FELECAN : „Rondelul versului, cu adresă“, *118*

PROZĂ ROMÂNEASCĂ

60 de ani de la întemeierea Partidului Comunist Român :
Elena Zafira ZAMFIR : „Cu prețul vieții“, *120*

Areta ȘANDRU : „Vedere dintr-un balcon franțuzesc“, *125*
Ion ȚĂRANU : „Vederi“, *127*
Alina NOUR : „Institutul de dezrădare“, *128*
Virgil CUȚITARU : „Scrisori către doamna R.“, *131*
Andrei Ciurunga : *Idei și invers*, *133*
Gheorghe GROSU : „Fără supărare“, „Nu-i totuna“, *133*
D. C. Mazilu, Andrei Ciurunga și Costache Plăcintă : *Epigrame*, *134*
Mihai BURDUJA : „Scriitori și moduri de creație“, *135, 136*
Centenarele anului 1981 : „Ion Minulescu“, „Octavian Goga“, „Contemporanul“, „G. Bacovia“, „E. Lovinescu“, rubrică realizată de Gh. CATANĂ, *139*
Mapamond : Grigore ILISEI : „Itinerar iugoslav“, *143*
Livia COTORCEA : „Siracuza rediviva“, *146*
Dana DIACONU : „Cordova secretă“, *148*
Andrei CIURUNGA : „Șarje cvasiumoriste cu privire la reviste“, „Sinonime literare“, *150*
D. C. MAZILU : „Epitafuri“, *150*
Mihai BURDUJA : „Eroarea nu are limită“, „Mic atlas geografic al politeții“, *151*
Iacob MOLDOVEANU : „Nituri“, *153*
PARODII semnate de Ion Costache, Eugen Al. Iacobescu, *154*
Teodor Maricaru : *EPIGRAME*, *156*

LITERATURA ȘTIINȚIFICO-FANTASTICĂ

Ștefan P. NICOLAE : „O întîlnire neașteptată“, *158*
Isaac ASIMOV : „Senzația puterii“, *164*
Lino ALDANI : „Noapte bună, Sofia“, *167*
Regina MIKLOS : „Ultima ființă imperfectă“, *174*
F. Scott FITZGERALD : „Babilonul revăzut“, *177*
Mihai ZAMFIR : „A trecut un înger“, *181*
M. B. : „Devizele unor oameni de seamă“, „Cărțile își au soarta lor“, *182*
B. MIHAI : *Epitafuri celebre*, *185*

UN COLȚ PENTRU COPII :

Alecu POPOVICI : „Campionul“, (O povestire filmică), *186*
Al. I. FRIDUȘ : „Lecție de desen“ (versuri), *189*

SPORT

B. MIHAI : „Olimpiada în legende“, „Din febrele olimpiadelor“, „Personaje celebre pe arenele olimpiadelor“, *191*
Eugen NISTOR : „Ah, Politehnica, dragostea noastră“, *194*
Mihai DUMBRAVĂ : „Dintr-un palmares sportiv al anului 1980“, *196*
Spiridon GRĂMĂTIC : „Vreți să deveniți selecționer ?“, *197*

ȘAH

Reporter : Despre șah și șahiști : Cu maestrul internațional Volodea VAISMAN, *198*
M. BURDUJA : „Gafe celebre“, „Șah prin corespondență“, „Un cal pentru un regat“, „Deschiderile“, *204*
Arh. Gh. ANTON : „Locuința noastră, confort și frumusețe“, *213*
Georgeta SAUCIUC : „Gospodina la ea acasă“, *218*
Cornel CATANĂ : „Vîrsta scriitorilor“, *223*
Corneliu STURZU : „Sentiment de țară“, *226*

POESIS, semnează : Sergiu ADAM, Dan ANGHELESCU, Ion Alex. ANGHELUȘ, Antoantea APOSTOL, Paul BALAHUR, Ion BELDEANU, Ion CHIRIAC, Ion CHIRIC, Vasile CONSTANTINESCU, Vasile FILIP, Ovidiu GENARU, Ion HURJUI, Ion Iancu LEFTER, Nicolae MANEA, Emilian MARCU, Ana MĂȘLEA, Vasile MIHĂESCU, Florin MUSCALU, Lucia Olaru NENATI, Paul SĂN-PETRU, Corneliu POPEL, Dumitru PRICOP, Ioanid ROMANESCU, Silviu RUSU, Valeriu STANCU, Constantin ȘTEFURIUC, Nicolae TURTUREANU, Nicolae ȚAȚOMIR, Haralambie ȚUGUI, Șt. VICOL, Octavian VOICU, Horia ZILIERU.

PUBLICITATE

EDITURA

PERSONALITATEA UNEI EDITURI

Generosul climat al acestui deceniu s-a răsfrînt, cum era firesc și în apariția sub egida Editurii din Iași a unor prestigioase lucrări de literatură social-politică, științifică, literară. Prin cele aproape 700 titluri publicate, casa de editură din înfloritorul oraș al Moldovei, supranumit de Călinescu „Florența României", a devenit un autentic ferment de cultură, o conștiință activă a spiritului creator din această parte a țării, un catalizator de energii intelectuale. S-au făcut cunoscute colecțiile și seriile Editurii : *Eminesciana, Humanitas, Esculap, Reporter XX, Arlechin*, ale căror titluri se așază de pe acum în rafturile unei remarcabile biblioteci, întemeiate pe coordonate clare : aura tradiției și exigențele actualității. Instituția ieșeană s-a preocupat de asemenea de promovarea creației (științifice și artistice) a tinerilor, lansînd, de la înființare, peste 200 de nume noi.

Intrată deja în cel de-al doilea deceniu de existență, Editura *Junimea* dovedește nu numai deplină consonanță cu marile direcții de dezvoltare ale spiritualității românești, dar și o permanentă racordare la nevoile acute ale culturii noastre socialiste. Avînd un profil complex, publică lucrări din cele mai diverse, manifestînd o deschidere largă spre valorile naționale din trecut și de azi, înscriindu-se, astfel, în efortul general de afirmare a creației în toate domeniile.

COLECȚIA EMINESCIANA

Editura *Junimea* a inițiat în 1974 colecția *Eminesciana*, menită să releve modul în care a fost evaluată în trecut și este receptată astăzi opera lui Mihai Eminescu. S-a pornit de la reeditarea unor contribuții fundamentale (Ibrăileanu, Călinescu, Vianu, Dragomirescu), fără să fie neglijate cercetările mai puțin cunoscute, semnate de autori români (Vasile Gherasim, Gr. Scorpan etc.) și străini (în volumele *Eminescu în critica italiană*, Alain Guillermou — *Geneza interioară a poeziilor lui Eminescu*, Amita Bhose — *Eminescu și India*, Iurii Kojevnikov — *Eminescu și problema romantismului în literatura română*).

O atenție deosebită se acordă noilor exegeze contemporane. Sînt de semnalat unele deja publicate, aparținînd lui Edgar Papu, Gh. Bulgăr, D. Irimia, I. D. Marin, ca și acelea aflate în curs de apariție, datorate lui I. Negoițescu, Eugen Todoran, Mihai Drăgan, Virgil Cuțitaru, I. Constantinescu.

După editarea a două volume din opera poetului (*Poezii, Scrieri pedagogice*), urmează să fie tipărite (*Corespondența, Eminescu despre literatură și artă*, precum și o antologie cuprinzînd scrierile lui Eminescu despre istorie. În continuare, se vor repune în circulație alte pagini din bibliografia eminesciană (G. Bogdan Duică, Iorga, I. Scurtu, Perpessicius, D. Popovici, Pompiliu Constantinescu), acordîndu-se un spațiu mai mare studiilor propuse de criticii și istoricii literari de azi.

ÎN CURÎND VOR APARE :

- G. Bogdan-Duică, *Eminescu* (studii și articole)
- N. Iorga, *Eminescu* (studii, articole, conferințe, note)
- Ion Scurtu, *Mihai Eminescu* (studii și articole)
- * * * *Eminescu și antichitatea greco-latină* (antologie)
- D. Caracostea, *Creativitatea eminesciană*
- Mihai Drăgan, *Eminescu. Interpretări*
- Ștefan Avădanei, *Eminescu și literatura engleză*

JUNIMEA

FINISATĂ PRIN BROŞARE, LEGARE SAU ÎN EDIŢIE DE LUX CU ÎNALTĂ ŢINUTĂ ARTISTICĂ, ESTE ACCESIBILĂ TUTUROR.

COMPLECTAŢI-VĂ BIBLIOTECA DVS. CU VOLUMELE DIN COLECŢIA

EMINESCIANA

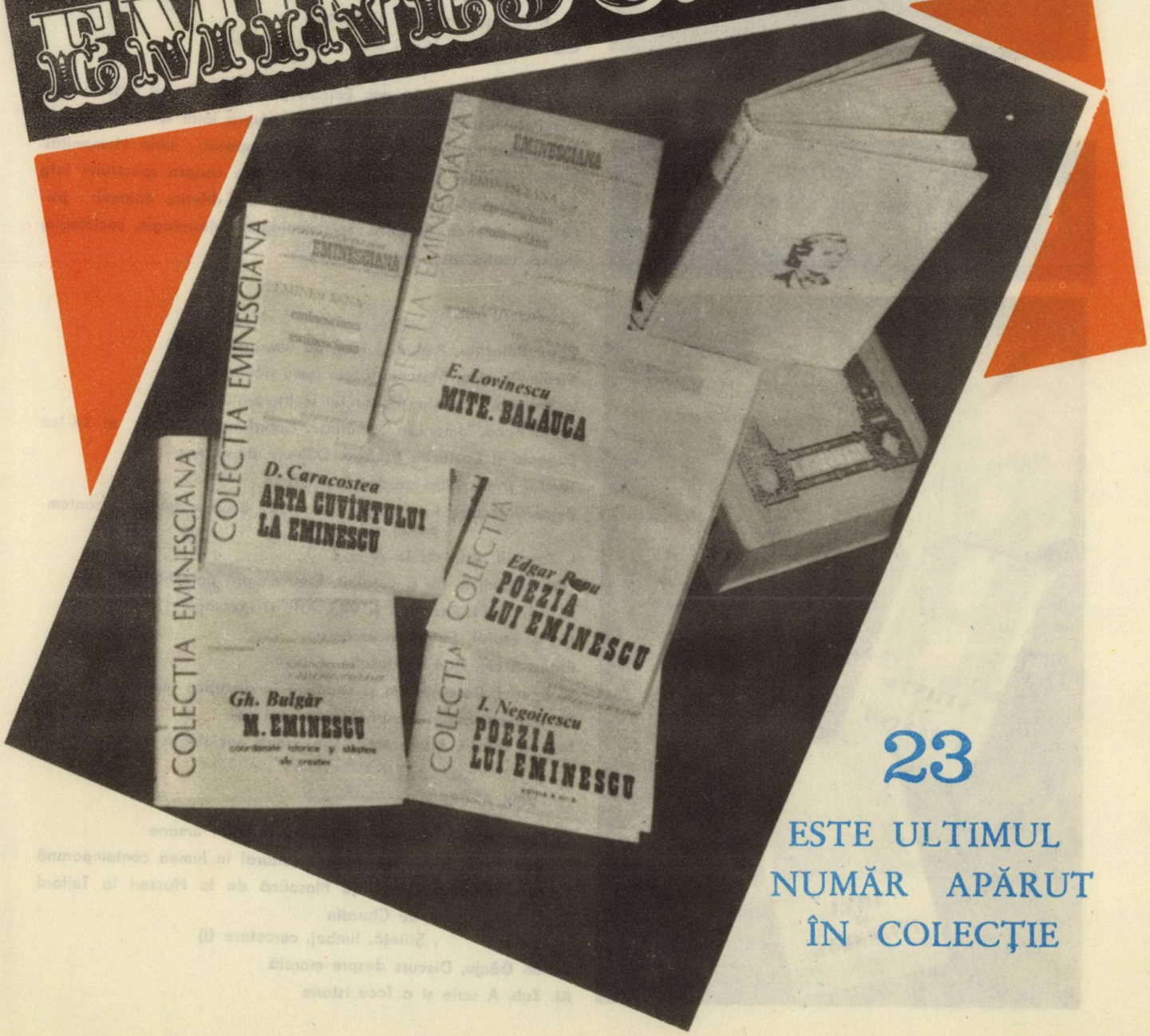

23

ESTE ULTIMUL NUMĂR APĂRUT ÎN COLECŢIE

REPORTER XX

Dialogul viu și cuprinzător cu psihologii și aspecte diverse ale structurii sociale contemporane este întreținut de seria Reporter XX. **Interviuri, reportaje, impresii de călătorie, anchete sociale sînt modalități de investigare a faptelor aparent banale, a unor biografii obișnuite, dar caracteristice epocii pe care o trăim. Citeva titluri semnificative : Sinziana Pop,** Propuneri pentru paradis ; **Grigore Ilisei,** Stampe europene ; **Dorin Tudoran, E. Seceleanu,** Martori oculari ; **Augustin Sandu,** Arpegii pentru patru anotimpuri ; **Gloria Lăcătușu,** Zăpezile calde ; **Gh. Fărtăiș,** Vieți pe scara de serviciu ; **Romulus Rusan,** America ogarului cenușiu ; **Ovidiu Ioanițoaia,** Bărbați cu obiceiuri de eroi ; **Nelu Ionescu,** Pledoarii ; **Grigore Ilisei,** Privelișți moldave ; **Valentin Ciucă,** Colocvii pentru mai tirizu ; **Ion Biberi,** Lumea de azi, **etc.**

IN CURÎND VOR APARE :

Augustin Sandu, Arpegii pentru patru anotimpuri, II
Neagu Udroiu, Sita lui Eratostene
Al. I. Friduș, Intersecții spirituale
Gloria Lăcătușu, Visuri prin poarta de corn

Seria HUMANITAS

In urmă cu patru ani, Editura junimea **a lansat o serie care cuprinde lucrări de natură estetică asupra unor teme fundamentale vizînd problematica omului contemporan : seria** Humanitas. **Titlurile tipărite pînă acum oferă o idee asupra spectrului larg de preocupări ale cercetării actuale din diferite domenii : psihologie, estetică, filozofie, epistemologie, culturologie, sociologie, logică, teoria artei etc.**

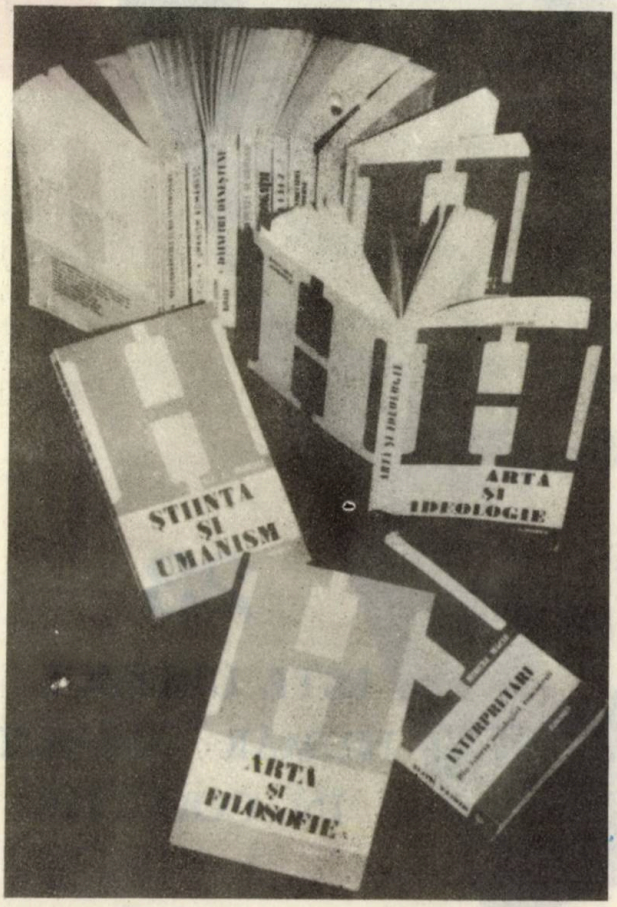

AU APĂRUT :

Petre Botezatu, Preludiul ideii de libertate morală
Vasile Pavelcu, Metamorfozele lumii interioare
L. Volovici, Apariția scriitorului în literatură română
Elena Puha, Umanism românesc. Coordonate ale sec. al XX-lea
Eugenia și Costache Buraga, Dăinuiri dănești
Teodor Dima, Între prudență și eroare
Petre Botezatu, Interogații. Convorbiri asupra spiritului contemporan
I. Pascadi, Arta de la A la Z
Tiberiu Rudică, Eu și celălalt. Eseu asupra personalității
Al. Tănase, I. Rebedeu și alții, Artă și ideologie
Gr. C. Moisil, Știință și umanism
Ernest Stere, Artă și filosofie
V. Sporici, Determinism și structură în genetica modernă
D. Tiutiuca, Eseul. Personalitatea unui gen
Mircea Mâciu, Interpretări. Din istoria sociologiei românești

VOR APARE :

C. Pavel, André Malraux, Literatura valorilor umane
George Radu, Ideea de progres cultural în lumea contemporană
Tudor Ghideanu, Conștiința filosofică de la Husserl la Teilard de Chardin
x x x , Știință, limbaj, cercetare (I)
Traian Gânju, Discurs despre morală
Al. Zub, A scrie și a face istorie

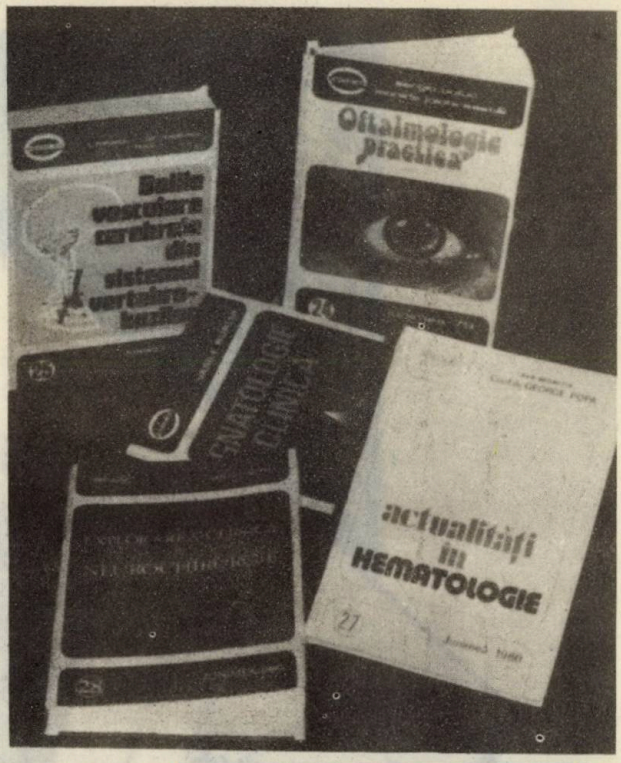

Problematica vastă cu care se confruntă medicina actuală a determinat Editura *Junimea* să pună în valoare contribuțiile remarcabile ale școlii medicale ieșene. Între altele, au apărut :

Carol Stanciu, *Gastroenterologie practică, I–II*

Marțian Cotrău, *Toxicologie*

I. Fl. Dumitrescu, D. Constantin, *Acupunctura științifică modernă*

D. Lacatiș, Gh. Crețeanu, *Obezitatea*

G. Russu, *Nefrologie practică*

S. Buiuc, L. Jolobceastâi, *Oftalmologie practică*

L. Popoviciu, Gh. Pendefunda, I. Pascu, *Bolile vasculare cerebrale din sistemul vertebro-bazilar*

Mihai Rusu, *Explorarea clinică în neurochirurgie* etc.

T. Obreja, *Hematomul intracerebral primar*

IN PREGĂTIRE :

Cristian Dragomir, *Chirurgie plastică și reparatorie*

Gr. Teodorovici, A. Ivan, *Probleme de epidemiologie contemporană*

I. Grecu, Maria Neamțu, L. Enescu, *Implicații biologice și medicale ale chimiei anorganice*

Romeo Răileanu, *Patologia peritoneului*

Seria ESCULAP

Cronici, articole și eseuri teatrale, creații originale sau traduceri, amintiri din teatru fac obiectul unei serii inaugurate nu demult de Editura *Junimea* : *Arlechin*.

Seria ARLECHIN

AU APĂRUT :

Petru Comarnescu, *Scrieri despre teatru*

Otilia Cazimir, *Scrieri despre teatru*

Marin Sorescu, *Răceala. A cold* (ediție româno-engleză)

Carol Isac, *Teatrul și viața*

Anny Braesky, *Cu grimonul pe oglindă*

Ștefan Oprea, *Martor al Thaliei*

Mihaela Tonitza-Iordache, *Despre joc*

George Genoiu, *Teatrul de toate zilele*

Paul Tutungiu, *Dialoguri despre teatru*

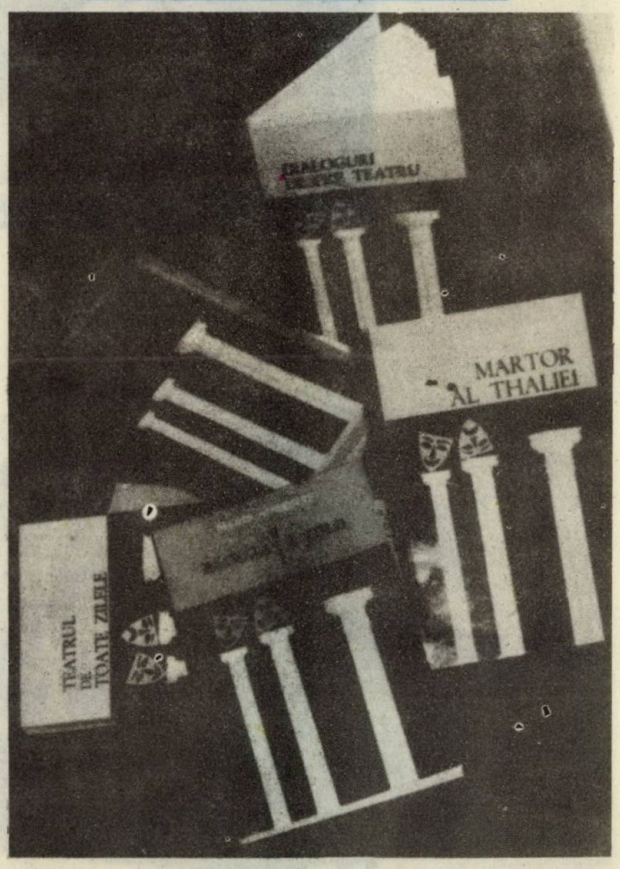

VOR APARE :

Ileana Berlogea, *Teatrul românesc – teatrul universal Confluențe„ I*

Carol Isac, *Permanențe în dramaturgie*

Mihai Rădulescu, *Stilistica spectacolului*

CARTEA SOCIAL-POLITICĂ

JUNIMEA
IAȘI-ROMÂNIA

IAȘI
Str. Gheorghe Dimitrov, 1
Telefon 981, 1 72 90
Cod 6600

MUZEUL DE LITERATURĂ A MOLDOVEI

STR. I. C. FRIMU NR. 4, IAȘI

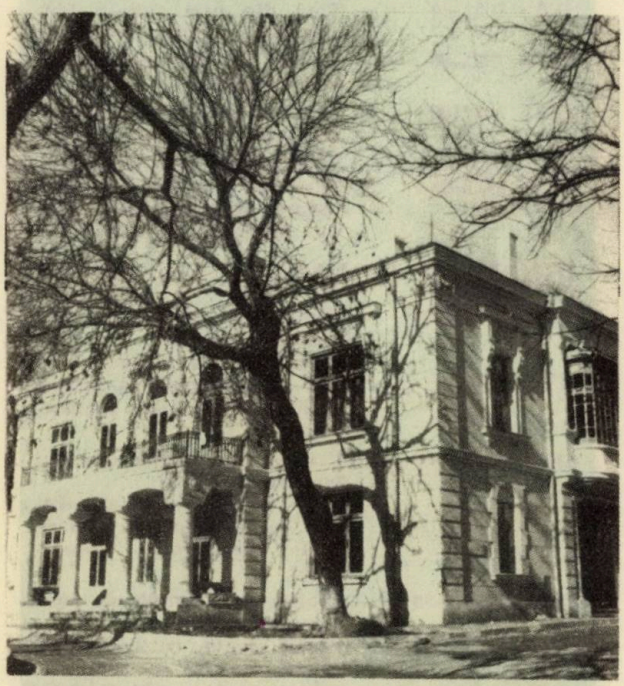

Casa „Vasile Pogor", sediul central al Muzeului literaturii din Iași (str. I. C. Frimu nr. 4)

Muzeul literaturii Iași : aspect din salonul „Junimii".

Cel mai mare muzeu cu acest profil din țară, cu majoritatea obiectivelor date în circuitul național în ultimii 10 ani, pune la dispoziția vizitatorilor de pretutindeni renumite mărturii privind dezvoltarea literaturii române de-a lungul veacurilor, cu precădere pe teritoriul Moldovei.

Muzeul cuprinde 8 obiective de mare prestigiu :

— Casa Dosoftei (în imediata apropiere a Palatului Culturii), unde se află secția de literatură română veche ;

— Casa V. Pogor (strada I. C. Frimu nr. 4), cu secțiile de literatură română și contemporană ;

— Muzeul teatrului din Moldova (strada V. Alecsandri, nr. 6) ;

— Bojdeuca I. Creangă (strada Simion Bărnuțiu nr. 5) ;

— Casa M. Codreanu (str. Rece nr. 5) ;

— Casa O. Cazimir (strada Bucșinescu nr. 4) ;

— Casa V. Alecsandri (comuna Mircești) ;

— Se află în curs de organizare Muzeul memorial M. Sadoveanu de la Copou.

Vizitatorii care trec pragul acestor obiective muzeale pot lua contact cu : cel mai vechi manuscris românesc datat, cea mai veche și mai valoroasă copie a Letopisețului Țării Moldovei de Grigore Ureche, copii din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea ale Letopisețelor lui Miron Costin și I. Neculce, tipărituri de Coresi, Lorinț, Filip Moldoveanul, D. Liubavici, Varlaam, Simeon Ștefan, Dosoftei, frații Radu și Șerban Greceanu, Antim Ivireanul, D. Cantemir, manuscrise de cărți populare, cărți didactice, documente, fotografii, manuscrise ale celor mai mari scriitori moderni și contemporani, obiecte personale etc.

Toate obiectivele au următorul program de funcționare :

Marți, miercuri, joi, vineri, sîmbătă și duminică între orele 10—17, luni închis.

DUMITRU VACARIU

TEPRO
ÎNTREPRINDEREA METALURGICĂ IAŞI

Telefon 981 (36320 ; 30370)

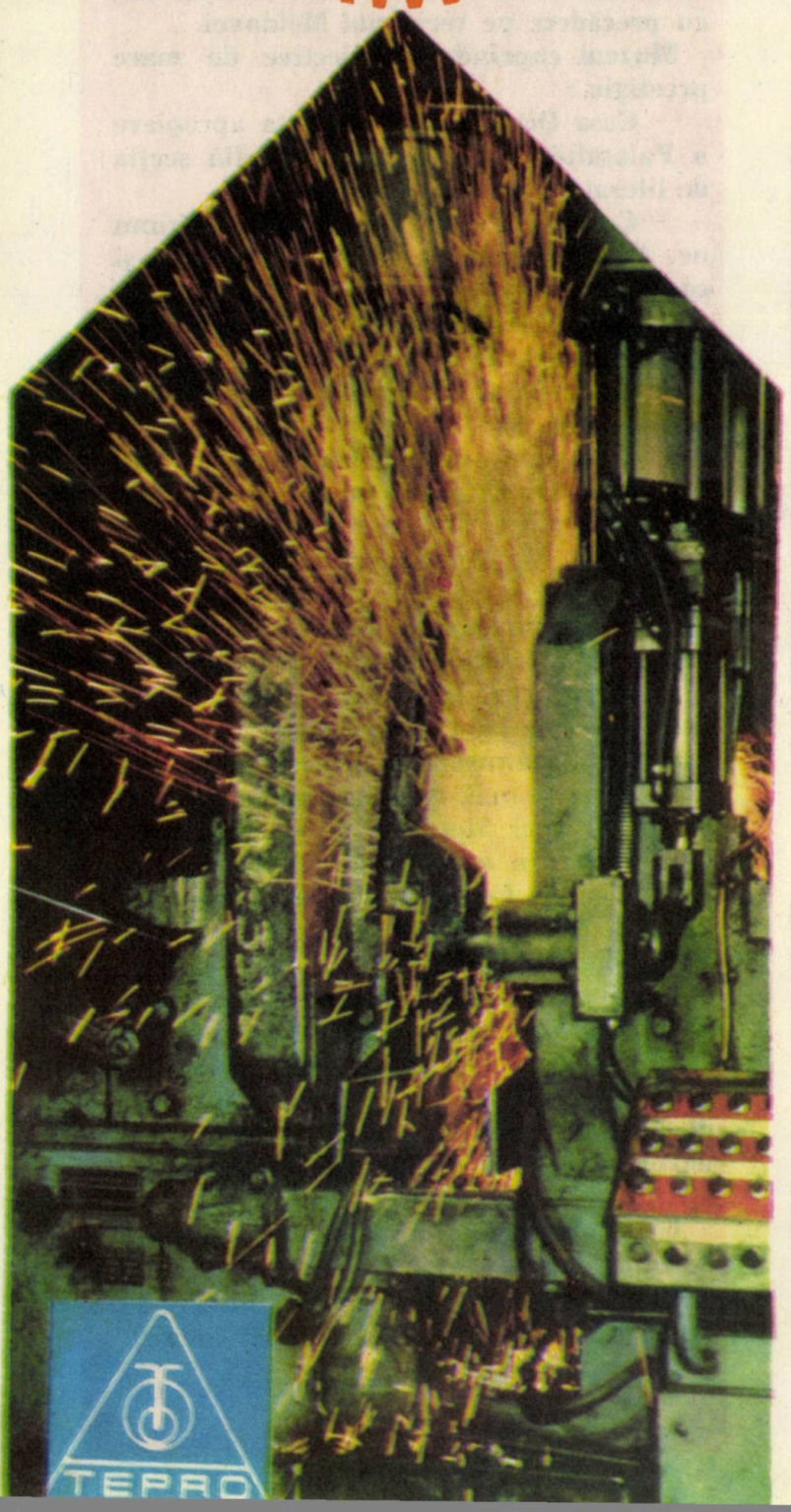

PRODUCE ŞI

ŢEVI DIN OŢEL SUDATE LONGITUDINAL ŞI PROFILE FORMATE LA RECE DIN BANDA DE OŢEL

Toate produsele I.M. Iaşi au fost supuse acţiunii de tipizare prin DECRETUL nr. 99/1980 al Consiliului de Stat privind tipizarea mărcilor şi produselor din oţel în scopul ridicării nivelului tehnic şi calitativ al producţiei, creşterii eficienţei economice şi valorificării la un nivel superior al metalului, reducîndu-se la strictul necesar atît mărcile cît şi tipodimensiunile de produse din oţel.

Standardele pentru produsele tipizate din oţel, sînt :

PRODUSE TUBULARE

STAS 7656-80 — Ţevi din oţel sudate longitudinal pentru instalaţii.

STAS 7657-80 — Ţevi din oţel sudate longitudinal pentru construcţii.

STAS 7933-80 — Tuburi de protecţie (PEL) cu manşoane.

STAS 7941-80 — Ţevi pătrate şi dreptunghiulare dn oţel, sudate longitudinal.

STAS 8726-80 — Ţevi de precizie din oţel, sudate longitudinal, trase sau laminate la rece.

PROFILE FORMATE LA RECE

STAS 7835/1-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil U cu aripi egale, din oţel cu rezistenţa la rupere pînă la 490 N/mm^2. Dimensiuni.

STAS 7835/2-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil U cu aripi egale, din oţel cu rezistenţa la rupere peste 490 N/mm^2. Dimensiuni.

STAS 7836/1-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil cornier cu aripi egale, din oţel cu rezistenţa la rupere pînă la 490 N/mm^2. Dimensiuni.

STAS 7836/2-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil cornier cu aripi egale, din oţel cu rezistenţa la rupere peste 490 N/mm^2. Dimensiuni.

STAS 8249-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil T cu aripi egale. Dimensiuni.

STAS 8250-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil cornier cu aripi negale. Dimensiuni.

STAS 8296-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil Z cu aripi egale. Dimensiuni.

STAS 8326-80 — Profile din bandă de oţel formate la rece. Profil rotund deschis. Dimensiuni.

LIVREAZĂ

STAS 8367-80 — Profile din bandă de oțel formate la rece. Profil omega cu aripi egale. Dimensiuni.

STAS 8609-80 — Profile din bandă de oțel formate la rece. Profil Z cu aripi neegale. Dimensiuni.

STAS 8610-80 — Profile din bandă de oțel formate la rece. Profil U cu aripi neegale. Dimensiuni.

STAS 9142-80 — Profile din bandă de oțel formate la rece. Profile pentru tîmplărie metalică.

Condițiile tehnice pentru profilele formate la rece sînt stabilite prin două standarde și anume :

STAS 8426-76 — Profile din bandă de oțel, formate la rece. Condiții tehnice generale de calitate.

STAS 11401-80 — Profile din bandă de oțel zincată, formate la rece. Condiții tehnice de calitate.

Nominalizarea sortotipodimensiunilor de produse metalurgice și a mărcilor de oțel din care se realizează, se află cuprinse în nomenclatoarele produselor tipizate, aprobat prin același decret. Aceste nomenclatoare cuprind și produsele tipizate care se execută în baza unor norme tehnice de ramură, indicîndu-se și furnizorul.

Normele tehnice de ramură pentru unele produse ce se execută la I.M. Iași, sînt :

PRODUSE TUBULARE

NTR 67-77 — Țevi din oțel sudate longitudinal electric pentru transformatoare.

NTR 140-78 — Țevi pătrate și dreptunghiulare cu jgheab (falț), din oțel sudate longitudinal.

NTR 183-79 — Țevi din oțel sudate longitudinal, ovale, plate, semiovale și eliptice.

NTR 222-74 — Țevi din oțel sudate longitudinal electric, trase sau laminate la rece, pentru biciclete și motorete.

NTR 302-80 — Țevi de precizie din oțel sudate longitudinal pentru arbori cardanici.

NTR 306-79 — Țevi de precizie din oțel sudate longitudinal pentru role transportoare.

NTR 307-79 — Țevi trapezoidale din oțel sudate longitudinal.

NTR 331-80 — Țevi din oțel sudate longitudinal pentru conducte.

PROFILE FORMATE LA RECE

NTR 347-80 — Profile din bandă de oțel formate la rece, de tip C cu aripi egale.

NTR 348-80 — Profile din bandă de oțel zincată, formate la rece, de tip jgheab pentru sere metalice.

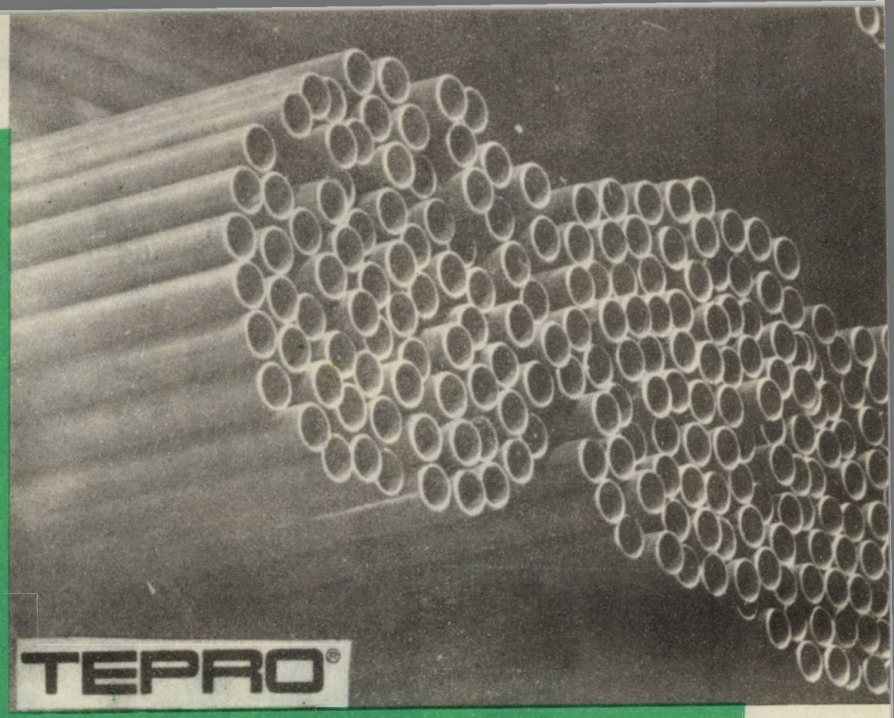

AFIRMAREA METALURGIEI IEȘENE

În cadrul natural, pitoresc și original al așezării municipiului Iași, pe cele șapte coline, atribuindu-i comparația cu Florența sau Roma, în străvechea cetate a culturii românești, la interferența vechilor drumuri comerciale care legau Moldova de provinciile vecine, s-a dezvoltat o mare platformă industrială ce cuprinde numeroase unități productive, dintre care se desprinde Întreprinderea Metalurgică Iași ca reprezentant al metalurgiei pe aceste meleaguri.

La începutul lunii noiembrie 1963 a apărut aici prima țeavă sudată, marcînd punerea în funcțiune a investiției inițiate în primăvara anului 1962, iar din 1964 dezvoltarea în ritm impetuos a asigurat Întreprinderii Metalurgice Iași locul de frunte în industria metalurgică a țării, fiind cea mai mare unitate producătoare de țevi, cu o pondere de peste 45% din totalul producției naționale de țevi din oțel.

Avînd ca obiectiv al activității sale producerea unei game variate de țevi sudate longitudinal și profile formate la rece, Întreprinderea Metalurgică Iași își sporește continuu capacitățile de producție prin mobilizarea eficientă a colectivelor de lucru, introducerea tehnologiilor moderne de fabricație, mecanizarea și automatizarea proceselor, cît și prin utilizarea mai rațională a spațiilor de producție și completarea capacităților existente prin mijloace proprii, astfel ca în cincinalul 1981-1985 să se depășească nivelul producției de 800 000 tone anual.

Cerințele pe plan mondial de material tubular și profile formate la rece rămîn în continuă creștere, chiar și în actuala conjunctură economică, ceea ce justifică eforturile depuse pentru dezvoltarea producției atît cantitativ cît mai ales calitativ.

Trecerea de la cantitate la calitate implică abordarea domeniilor de virf ale tehnicii, ale tehnologiilor avansate, ca obiective ale evoluției dinamice a economiei industriale românești, utilizînd noile cuceriri ale revoluției tehnico-științifice moderne, concomitent cu conducerea cibernetizată a proceselor tehnologice.

Mărirea competențelor și răspunderilor întreprinderii, prin aplicarea noului mecanism economic de autofinanțare și autogestiune, permit realizarea unei ample activități de asigurare a calității produselor, de transformare a cantității într-o nouă calitate.

În acest context trebuie relevate eforturile însemnate depuse pentru ridicarea calității produselor și competitivității acestora pe piața internațională, care s-au concretizat în noi tehnologii și utilaje realizate cu forțe proprii. Astfel s-au realizat utilaje și tehnologii pentru protecția anticorozivă prin lăcuire exterioară, aflate în curs de extindere, cît și pentru uleierea exterioară a țevilor.

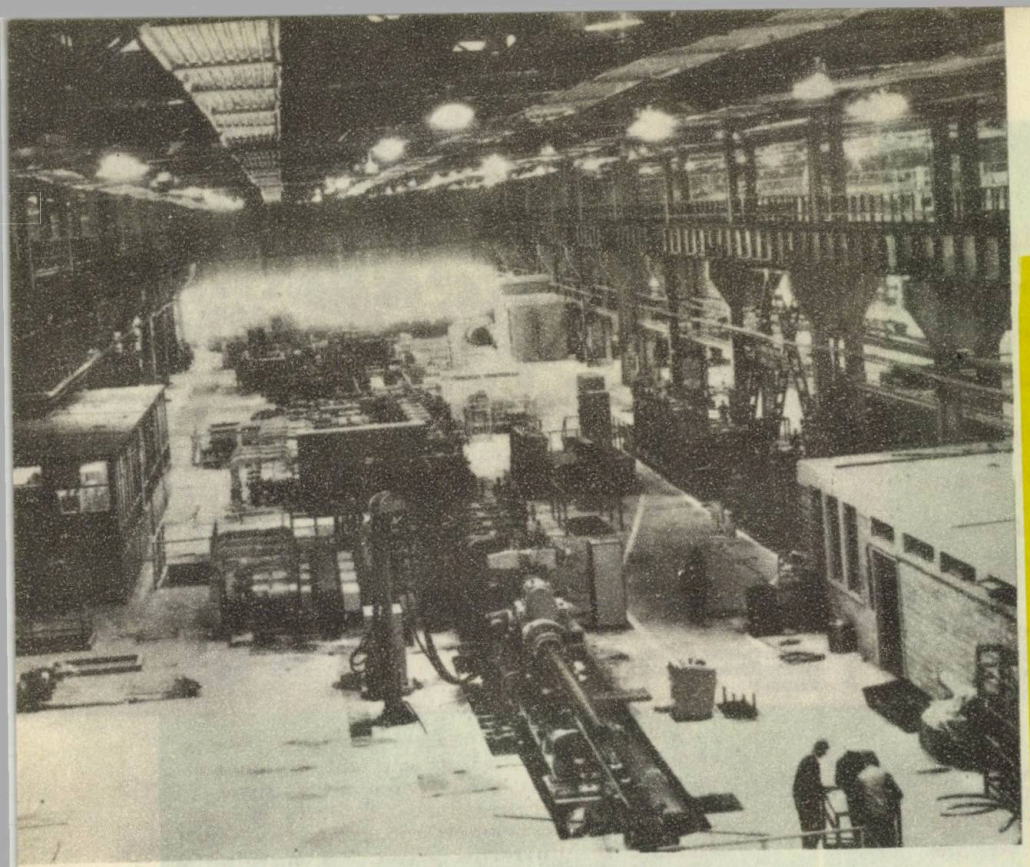

Privire generală din secția a III-a — I. M. Iași.

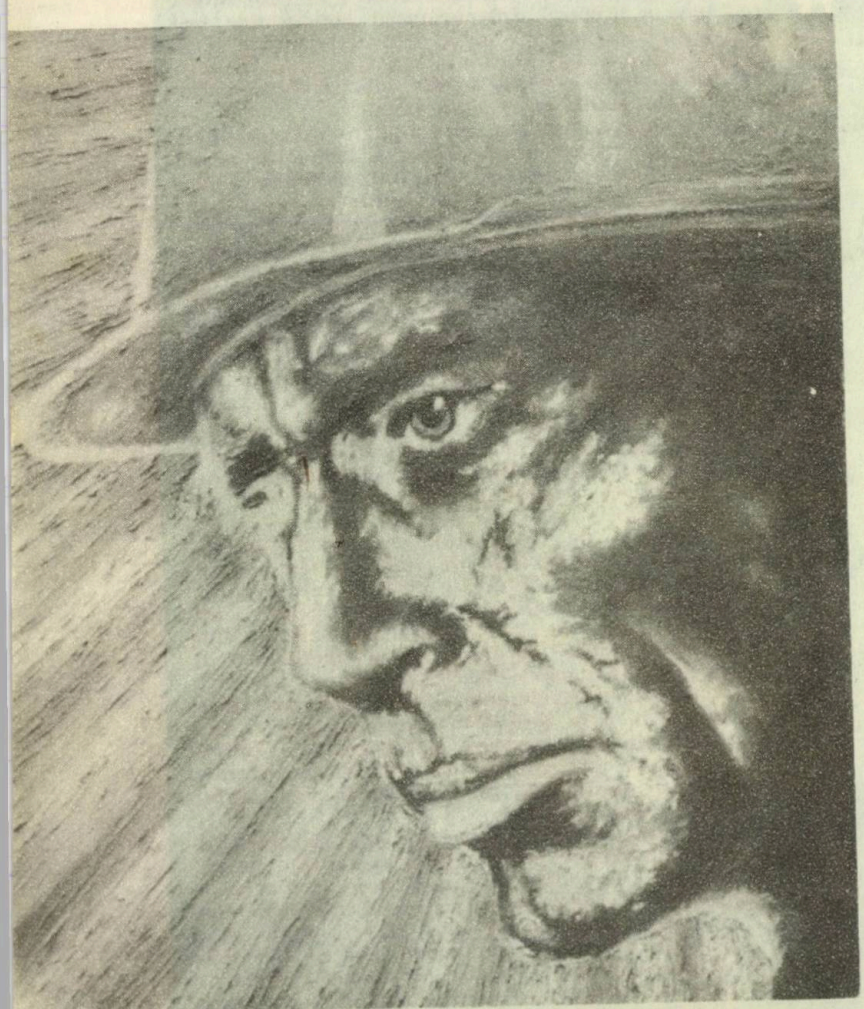

„Laminorist de țevi" (pictură în ulei), lucrarea pictorului Pîine-dulce Costică de la I. M. Iași, premiată la ediția a II-a a Festivalului național „Cîntarea României".

Debavurarea interioară a cordonului longitudinal de sudură al țevilor se realizează în prezent pe trei linii tehnologice în fluxul de fabricație atît pentru produsele destinate exportului, cît și pentru asimilarea unor produse ce se importau.

Fabricarea țevilor de precizie, sudate longitudinal, pentru arbori cardanici, destinate industriei de autocamioane permite reducerea completă a importului acestor produse începînd cu anul 1981, așa cum încă din anul 1980 s-a redus complet importul țevilor de precizie destinate rolelor pentru transportoarele cu bandă de mare capacitate. Dacă asimilarea completă în țară a profilelor formate la rece destinate autocamioanelor ROMAN și DAC este una din realizările intrate demult în arhivele întreprinderii, în actualitate se află asimilarea țevilor de precizie pentru noul autoturism OLTCIT spre care sînt îndreptate toate eforturile industriei românești.

Realizarea produselor pentru export constituie o preocupare cotidiană, din moment ce procentul acestora a depășit 50% din producția întreprinderii, fiind în continuă creștere, ceea ce duce și la schimbarea opticii asupra calității, în competiție cu produsele similare de pe piața externă.

Diversificarea producției ca cerință obiectivă a dezvoltării societății implică preocupări permanente în sistemul învățămînt-cercetare-producție de ale cărui rezultate fructuoase se bucură și Întreprinderea Metalurgică Iași.

Permanența diversificării nu contravine tipizării, ci se completează reciproc în ansamblul factorilor tehnico-economici și organizatorici de conducere planificată a economiei naționale.

Dezvoltarea întreprinderii cuprinde însă și aspecte social-culturale, dintre care se remarcă participarea la Festivalul Național „Cîntarea României" în fiecare din etapele sale, atît a oamenilor muncii din întreprindere, cît și a elevilor de la Liceul Metalurgic și Școala Profesională a întreprinderii, care au contribuit la formarea și afirmarea valorilor spirituale ale metalurgiștilor ieșeni.

Ing. A. EUG. TEODORIU

O MARCA, O GARANȚIE!

Şos. ȚUȚORA Nr. 132, Telefon 981 3.63.20; 3.03.70

Telex 2.22.68 TEPRO — R cod. 6600-IAŞI

TEPRO

Privire generală din secția a I-a de țevi sudate longitudinal — I. M. Iași.

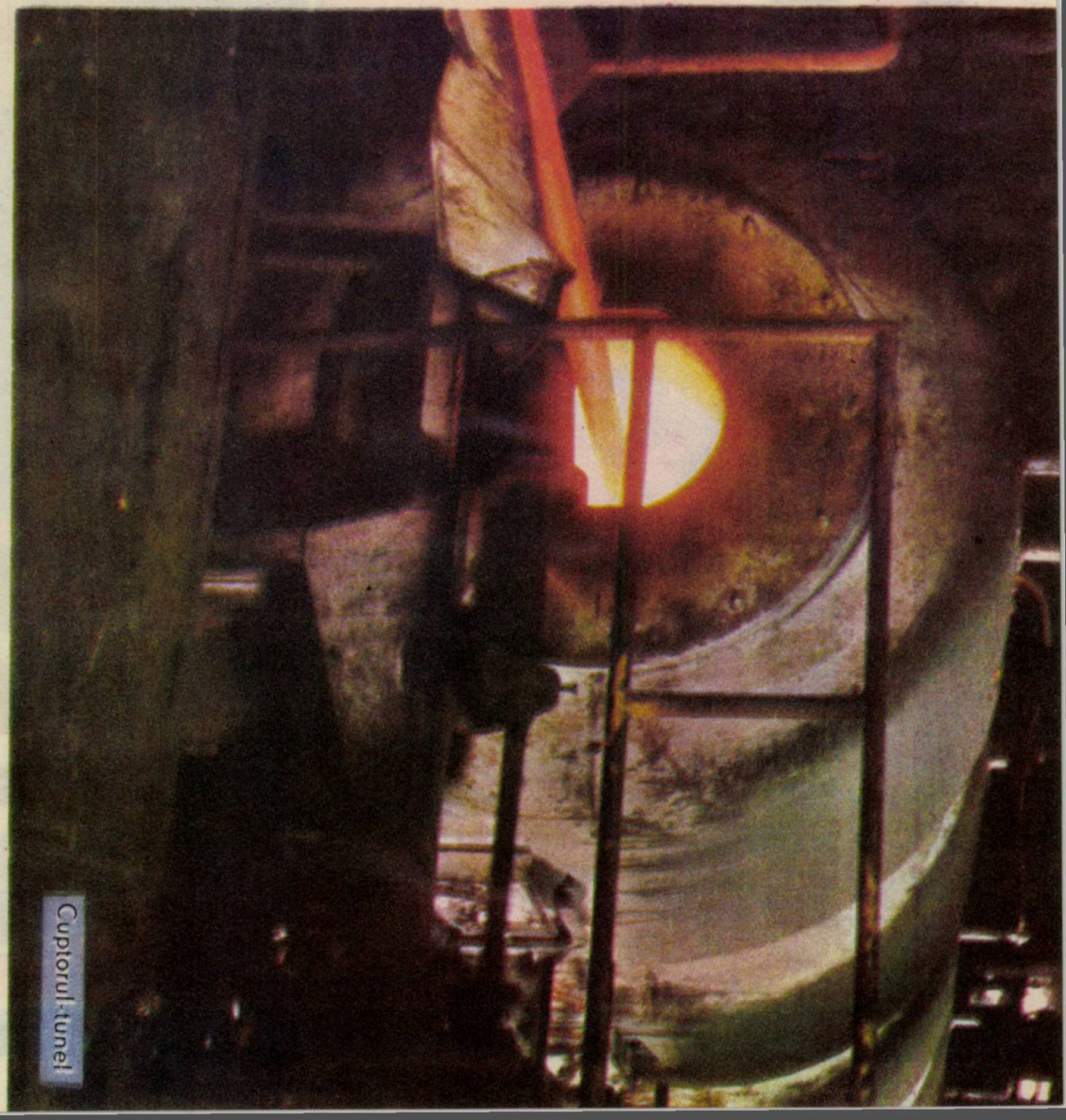

Cuptorul-tunel

MAȘINĂ DE FREZAT ȘI CENTRUIT ARBORI/AXE/tip M.E.C. 160-2

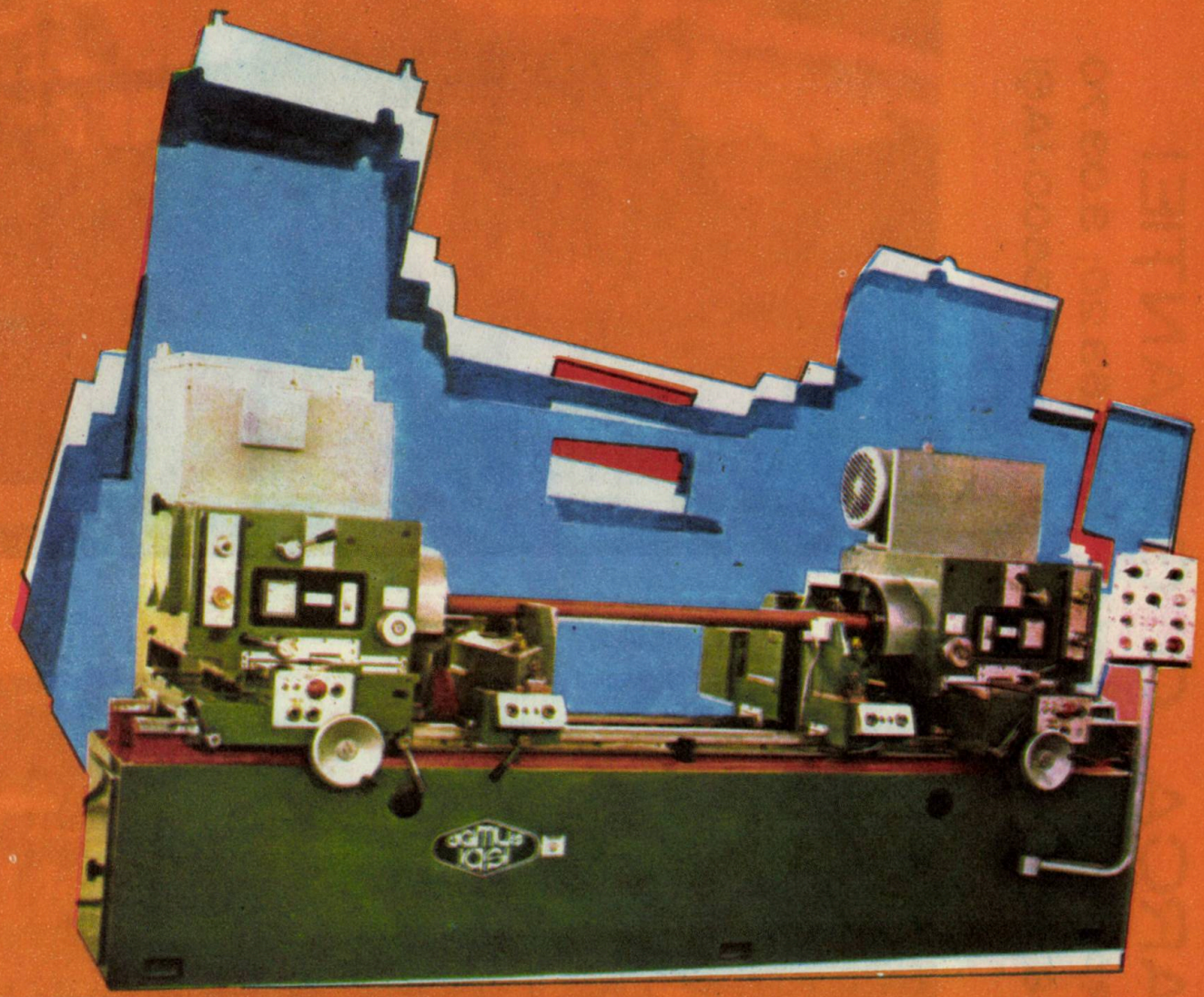

agmus iași

intreprinderea de masini agregat si masini unelte speciale

MFC·160·2 MFC·160·2

MFC·160·2 MFC·160·2 MFC·160·2 MFC·160·2 MFC·160

MFC·160·2 MFC·160·2 MFC·160·2 MFC·160·2 MFC·160

MAȘINA DE FREZAT ȘI CENTRUIT AXE - M.F.C.

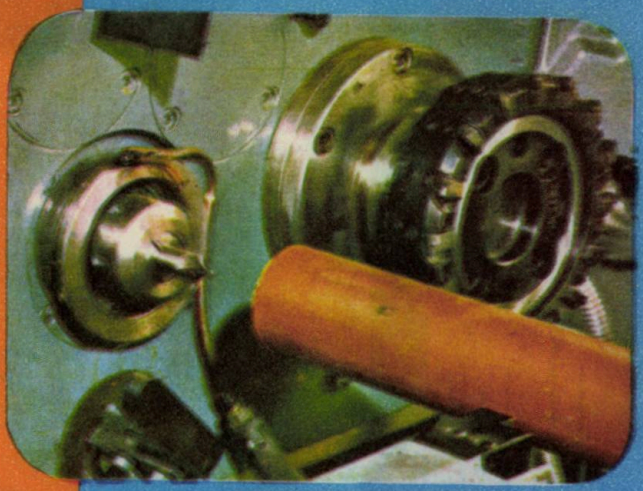

— Destinată frezării și centruirii (amborării) capetelor unor piese cu aspect de arbori cu secțiune circulară, cu diametrele în punctele de strîngere egale sau diferite, precum și pentru fuzete, arbori cotiți, butuci de roți și alte piese din aceeași familie.

Prelucrarea se poate face individual sau automat, într-o singură parte sau la ambele capete, atît prin frezare și centruire, cît și separat, numai prin frezare sau numai prin centruire.

Mașina poate fi dotată, la cerere, cu dispozitive speciale, pentru a putea fi încadrată în linii semiautomate și automate.

Întocmit,
ing. pr. CROITORU AMULIU
Grafica pr. DAN POPA

agmus iasi

INTREPRINDEREA SI MASINI

● SOSEAUA TUTORA NR 32

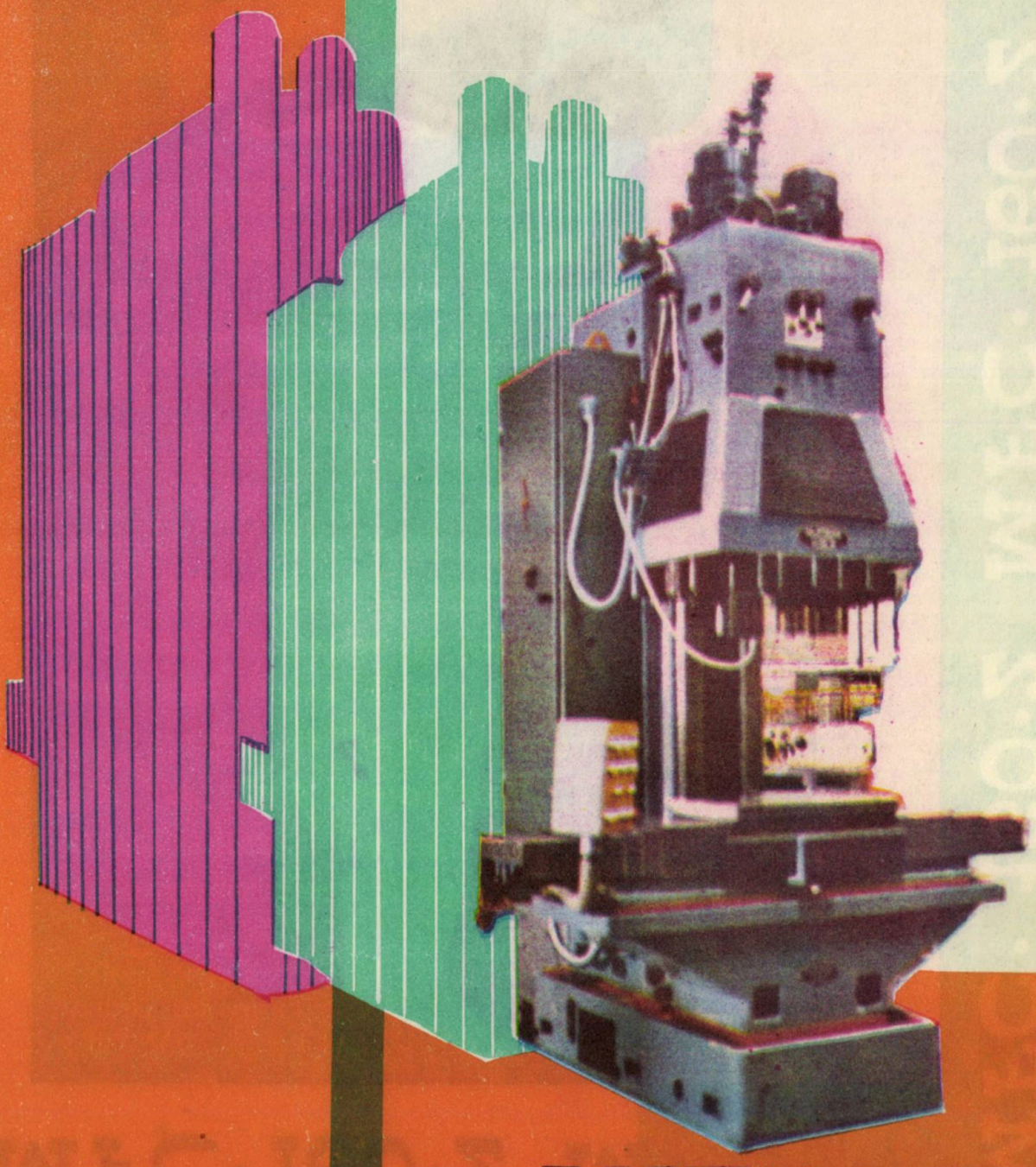

ANTRAXE

DE MASINI AGREGAT UNELTE SPECIALE IASI

TELEFON 981/35651 TELEX 22300 IASI COD 6600

PRODUCE

Mașini de găurit cu antraxe reglabile (M.G.A.R.) de 11 KW, 7,5 KW și 4 KW. Aceste mașini execută operații de găurire, lărgire, filetare, alezare etc., sau combinații ale acestora. Mașinile lucrează pe principiul mașinilor agregat (ciclu automat, prelucrare cu mai multe scule, alimentare cu piese în timpul lucrului), avînd un grad mare de universalitate prin ușurința de adaptare la cerințele tehnologice de prelucrare.

Mașinile se pretează la prelucrarea pieselor în serii mici și mijlocii în special în familii de piese.

Mașinile de acest tip sînt concepute în sistem modular din unități tipizate, ceea ce permite încadrarea lor în mașini agregat sau linii de transfer.

I.M.A.M.U.S. MAI PRODUCE

— Elemente tipizate pentru mașini unelte speciale, agregate sau linii de transfer:

- — sănii cu avans hidraulic S. A. H.
- — sănii cu avans mecano-hidraulic S. A. M. H.
- — reductoare cu roți de schimb și cu roți baladoare
- — capete de forță pentru găurire

Mașini unelte speciale și agregate la cererea și cu proiectul beneficiarului.

MASINA DE GAURIT CU REGLABILE

M. E. F. M. C.
C. U. P. S. BUCUREŞTI

ÎNTREPRINDEREA DE UTILAJE, PIESE SCHIMB ŞI REPARAŢII • I A Ş I

Şos. Ţuţora nr. 34 • Telefon : 32499 – 33090 • Telex : 022274

PRODUCE ŞI LIVREAZĂ

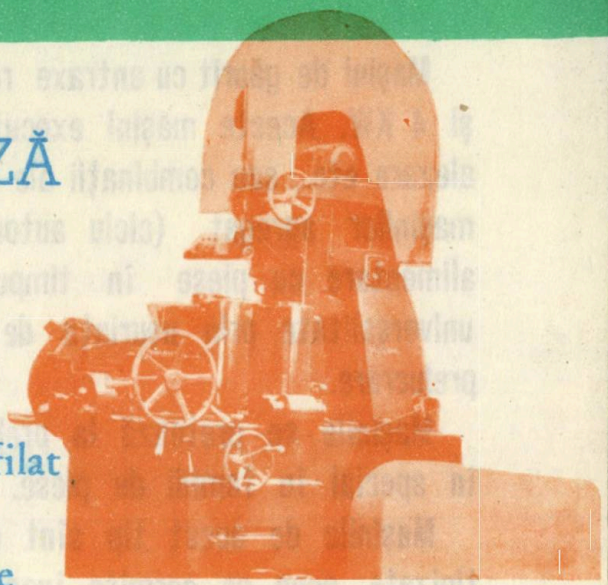

Ferăstrău panglică de spintecat F.P.S.—1100

— Ferăstrău Panglică F P 8
— Ferăstrău panglică F P 6,3
— Ferăstrău panglică F P 4
— Maşină de şlefuit canturi profilat M. S. C. P.
— Instalaţie de extras uleiuri eterice din cetină, proiect U. 165
— Funicular mobil F. U. M. O. 403
— Scurgător de must înclinat S.M.G.O.
— Echipament mecanic metantanc proiect B. 1211 variante I-II-III-IV-V
— Exterior vibrator produs 3542 proiect B 4835.0
— Amestecător proiect M. 1049-M. 1053-M. 1058-M. 1060-M. 1050
— Utilaje de prelucrare a lemnului - familia ferăstraie şi maşina de şlefuit canturi profilate.

SE LIVREAZĂ PE BAZA REPARTIŢIEI EMISE DE CENTRALA UTILAJE ŞI PIESE SCHIMB BUCUREŞTI BULEVARDUL PRECIZIEI NR. 20 SECTOR 6

Text întocmit de : **M. S.**

TEHNOTON

ÎNTREPRINDERE PENTRU PRODUSE RADIOTEHNICE
DE LARG CONSUM ȘI ECHIPAMENTE
DE RADIOCOMUNICAȚII PROFESIONALE

IAȘI ȘOSEAUA ȚUȚORA 43 – TELEFON : 35660 – TELEX 022273

Bunuri de larg consum, producție 1981

PAS — 2

Picup cu amplificator stereo.

— putere nominală : 2 x 4W ; — alimentare : 220 V/50 Hz ; — reglaje : ton joase, ton înalte, balans, volum (compensat fiziologic). ; — realizat cu C.I.

R.R. BUCUR 8,9

R.R. staționar, stereofonic, clasa a II-a de calitate cu decodor stereo în două variante.

— tranzistorizat ; — cu C.I. βA 758.

— Game de undă : UL, UM, US1, US2, US3, UUS.

— Putere de ieșire : 2 x 15 W.

— Sensibilitatea limitată de zgomot : — UL : 125 μV ; — UM : 80 μV ; — US1, US2, US3 : 60 μV ; — UUS : 5 μV.

— Alimentare la rețea de c.a. : 220V/50 Hz.

BUCUR 8 — casetă din lemn cu furnir natur finisat lucios.

BUCUR 9 — casetă din lemn cu furnir natur finisat lucios și având contururile sculptate.

Incintă recomandată tip. IA 30/32-4.

R.R. DERBY

Radioreceptor de buzunar cu două lungimi de undă (UL, UM).

— Alimentare : baterie de capacitate mărită — 3R12P (4,5V).

— Sensibilități bune pe ambele game și o putere de ieșire de 0,150W.

— Bornă pentru audiție la cască ; — Un design modern, plăcut.

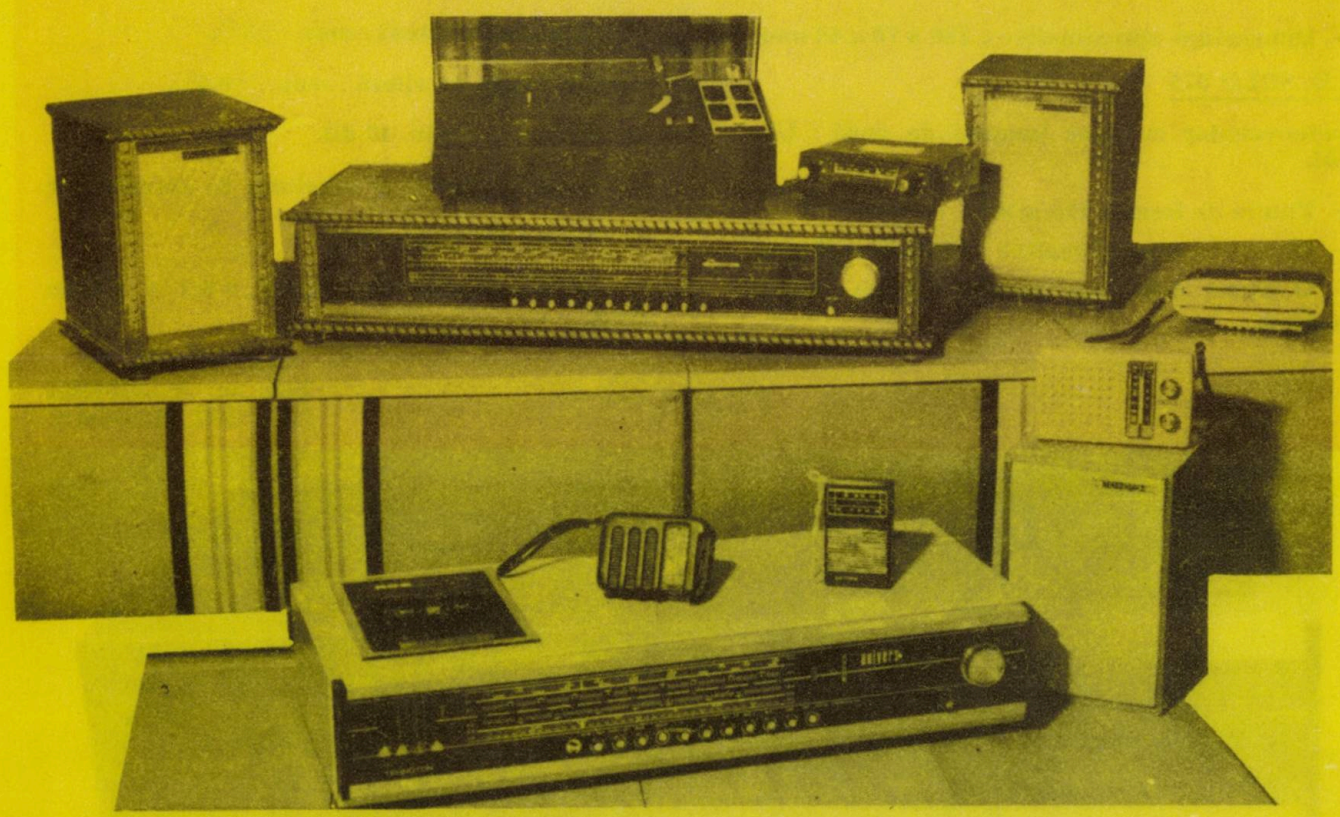

TEHNOTON

ÎNTREPRINDERE PENTRU PRODUSE RADIOTEHNICE
DE LARG CONSUM ȘI ECHIPAMENTE
DE RADIOCOMUNICAȚII PROFESIONALE

IAȘI ȘOSEAUA ȚUȚORA 43 – TELEFON : 35660 – TELEX 022273

R.R. LIRA

Radioreceptor auto cu trei game de undă : UL, UM, US.

- **— Putere de ieșire : 4W ; Sensibilitate limitată de zgomot : UL : 150 μV ; — UM : 50 μV ; — US : 50 μV.**
- **— Clasa a II-a de calitate.**
- **— Alimentare : 12V de la bateria de acumulatoare.**
- **— Dimensiuni : 180 x 160 x 48 mm.**
- **— Greutate : 1,25 kg.**
- **— Prezentare : mască neagră cu inscripționări în relief, iar incinta difuzorului cu o formă atrăgătoare.**

R.R. GAMMA

Radioreceptor cu două lungimi de undă : UL, UM.

Putere de ieșire : 75mW.

— Dimensiuni aproximative : 180 x 70 x 40 mm.

R.R. SOLO 075

Radioreceptor cu două lungimi de undă : UL, UM.

— Putere de ieșire : 100 mW.

— Dimensiuni aproximative : 115 x 82 x 39 mm.

— O formă deosebită, plăcută cu un design modern.

R.C.S. UNIVERS

Radiocasetofon staționar, tranzistorizat destinat recepției emisiunilor cu MA și MF, precum și redării și înregistrării de casete cu benzi magnetice de tip C60, C90 sau C120 pe două piste monofonic.

Radiocasetofonul poate înregistra :

— direct de la propriul radioreceptor ; — de la un alt radioreceptor ; — de la un picup ; — de la alt casetofon sau magnetofon ; — de la un microfon.

Game de undă : UL, UM, US1, US2, US3, UUS.

— Sensibilitatea limitată de zgomot :

UL : mai bună de 125 μV ; UM : mai bună de 80 μV ; US1, US2, US3 : mai bună de 60 μV ; UUS : mai bună de 5 μV.

— Deviație de viteză : max. ±3%.

— Fluctuația de viteză : max. ±0,4%.

— Dinamica : min. 40 dB.

— Reglaj automat al nivelului de înregistrare.

— Putere de ieșire : 6W.

— Incintă recomandată tip IA 8/8-1 — 4 ohm/ 8VA.

text întocmit de :
Teh. pr. **V. OPREA**
foto : **GH. BIDAȘCU**

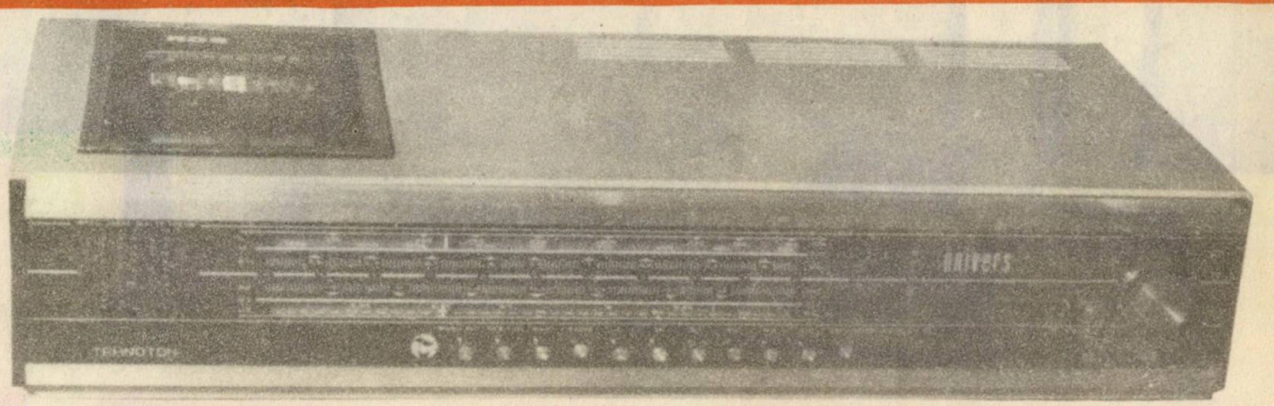

I. C. S. MARFURI METALO CHIMICE IAȘI

- **CAMERE DE DORMIT:** Violeta, Aura II, TM Lux, Filipa, Oana, Ms, Măgura, Prospect, Simleu, Ambianța, Tebea, Vlăduț.
- **CAMERE DE TINERET:** Ostrov, Anemone, Nina, Sorin, Sandina.
- **CAMERE DE ZI ȘI SUFRAGERII:** Luciana, Aura II, Filipa, Florida, Petrișor I, Petrișor II, Ghiocel R, Nina, Balada, Ambianța, Păunița.
- **BUCĂTĂRII:** Zena I, Zena II, Nora I, Nora II, Anemone, Mugur, Adam, Anca, Liliana.
- **HOLURI:** Mălina, Anda, M. 517, Nona, 623 Styl.
- **BIBLIOTECI:** M.S., Faty, Modern, Ana.

NOU NOU NOU

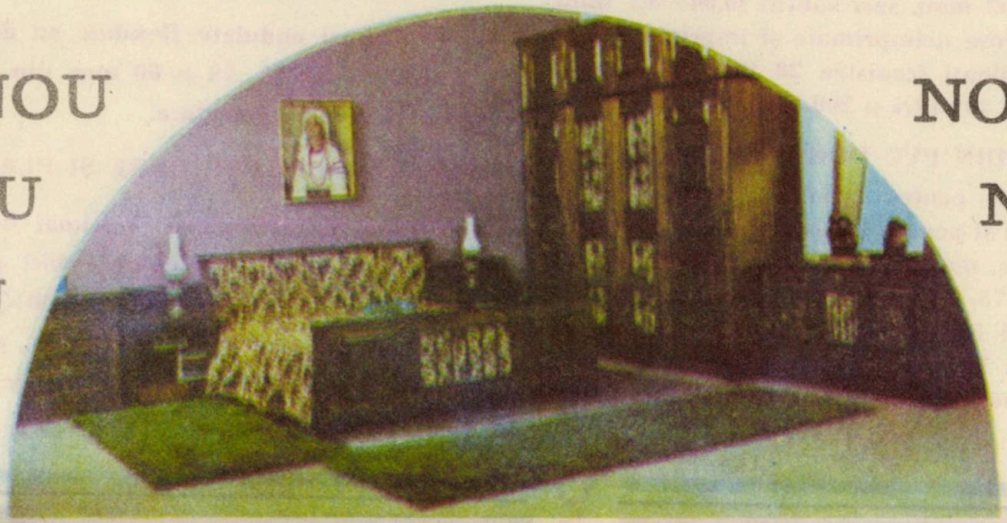

NOU NOU NOU

I.C.S. Mărfuri Metalo Chimice — Iași întîmpină cumpărătorii prin unitățile sale de desfacere cu o gamă variată de garnituri de mobilă avînd o linie modernă de utilizare multifuncțională.

Moldoplast IAȘI

INTREPRINDERE DE PRELUCRARE MASE PLASTICE

ȘOS. ȚUȚORA 23 COD 6600
TEL. 3.28.49 TELEX 022.266

PRODUSE DIRIJATE

PRODUSE DIN POLIETILENĂ DE MICĂ ȘI MARE DENSITATE

— Folii cu grosimi intre 0,02—0,30 mm, saci groși (0,2—03 mm), saci subțiri (0,04—0,1 mm), pungi și sacoșe neimprimate și imprimate 1—4 culori, recipienți (canistre 20 litri, butoaie 30 litri, 60 litri, 100 litri și 200 litri).

PRODUSE DIN PVC DURE ȘI PLASTIFIATE

— Granule pentru izolație cabluri electrice și telefonice și pentru industria de încălțăminte, țevi tip ușor, mediu și greu, cu diametrele : 32, 40, 50, 63, 75, 90, 110, 125, 140, 150, 160, 210 mm., tuburi izolație tip Bergman—Pantzer cu diametrele : 11, 13, 16, 18, 20, 25, 32, 40, 50 și 63 mm., profile, folii vacumabile transparente și opace.

PRODUSE DIN COPOLIMER ABS ȘI POLISTIREN ANTIȘOC PAS-4

— Plăci cu grosimi intre 1,3—6 mm.

PRODUSE NEDIRIJATE

— Tuburi ondulate flexibile cu diametrele : 11, 13, 16, 23, 36, 48 și 60 mm. din polietilenă de mică și mare densitate.

PRODUSE DIN PVC DURE ȘI PLASTIFIATE

— Covor neimprimat și imprimat într-o gamă variată de modele și culori, plăci presate cu grosimi 5—20 mm., format 2000×1000 mm., plăci extruse cu grosimi 2—10 mm., plăci ondulate diverse culori, tuburi plastifiate armate și nearmate de diverse diametre.

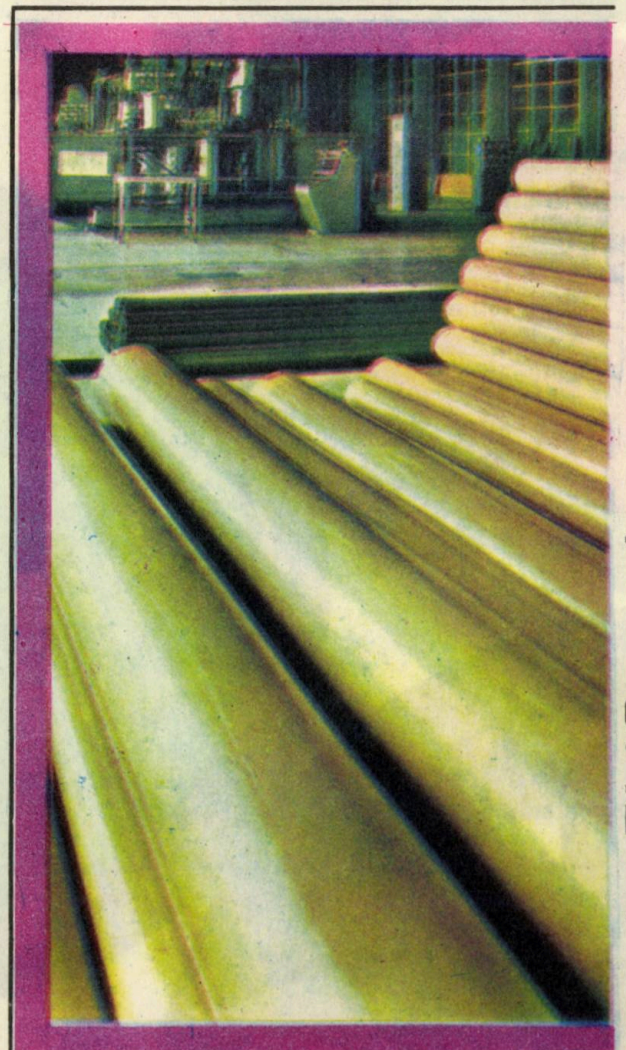

Țevi din PVC rigid

Plăci ondulate din PVC

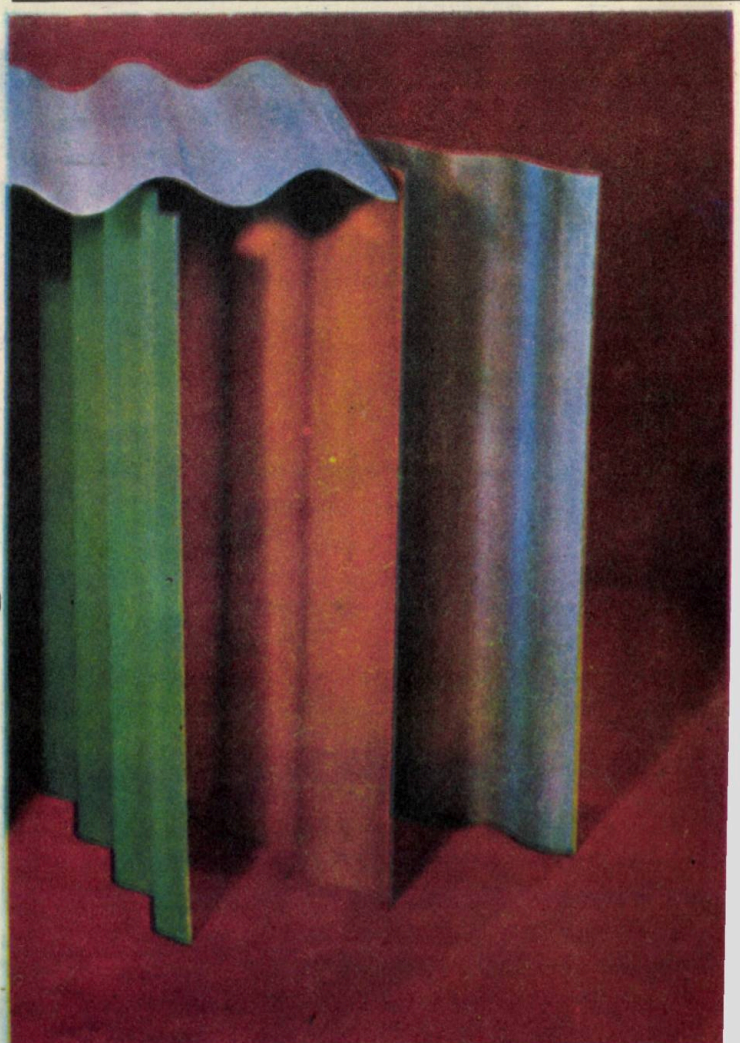

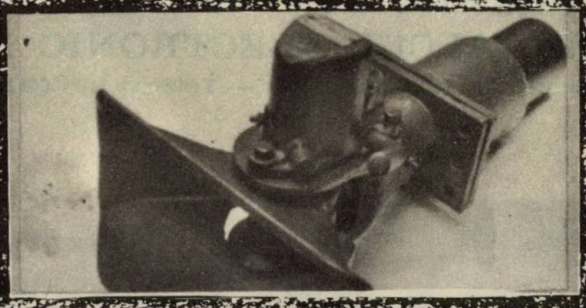

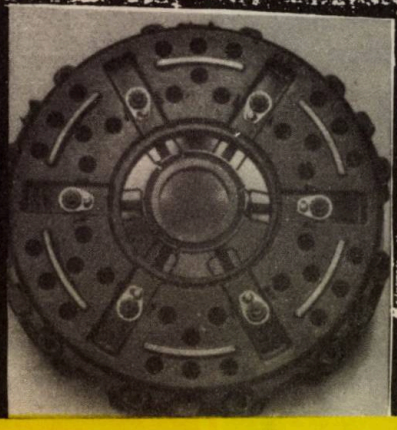

ÎNTREPRINDEREA DE PIESE AUTO IAŞI

STR. AUREL VLAICU NR. 77
TELEFON: 981/42089

Produce şi livrează:

1. Troliu hidrostatic ans. 89.42.300.6032

pentru :

— autoscoatere în caz de împotmolire ;
— tractarea unor sarcini care necesită o forţă de tracţiune de 10 tf. la autocamioanele grele şi autoremorchere.

caracteristici tehnice principale :

— viteza de înfăşurare a cablului la turaţia nominală 10 m/mit.
— viteza de înfăşurare-desfăşurare în gol 13/m/min
— raportul de transmitere la reductorul melcat $i_m = 34$
— raportul de transmitere la reductorul planetar $i_p = 5$
— necesarul de ulei pentru schimb . . . . 8 litri
— masa proprie a troliului . . . . . 550 kg

2. Cuplaj de remorcare ans. G. 140—81.42.001.6020

domeniu de folosire :

— produsul se foloseşte ca piesă de legătură între autovehiculul trăgător şi remorcă sau între remorci cu cuplare şi decuplare automată.

caracteristici tehnice principale :

— greutatea maximă autorizată remorcată 18 t
— diametrul maxim al pivotului de cuplare 89 mm
— masa proprie a cuplajului 34+1 kg

3. Ambreiaj ∅ 420 I — 81.30.000.6288
II — 81.30.000.6270

domeniu de folosire :

— produsul se foloseşte pentru cuplarea respectiv decuplarea transmisiei de la motor la cutia de viteză a autocamionului ROMAN 19.215 DFK

caracteristici tehnice principale :

— momentul transmis . . . . . 760 Nm.
— momentul de frecare . . . . . 1290 Nm.
— presiunea pe disc . . . . . 11 N/cm²
— forţa dezvoltată la arcurile de presiune 11160 N.
— forţa de rulment de presiune . . . . 2100 N.
— dimensiunile discului de fricţiune :
∅ ext. . . . 420 mm
∅ int. . . . 220 mm
grosimea . . 3,5 mm
— masa proprie a ambreiajului . . . . . 55 kg

4. Mecanisme de direcţie ans. 12F.103 tip melc globoidal cu rola triplă.

domeniu de folosire :

— se montează pe toate autoutilitarele T.V. fabricate de I. Autobuzul Bucureşti

caracteristici tehnice principale :

— raportul de transmisie . . . . . 21,8 : 1
— cursa utilă a levierului . . . . . 90°
— nr. de rotaţii a volanului 5,5
— capacitatea de alimentare a casetei . . 0,8 litri
— momentul necesar rotirii melcului în angrenare cu rola . . . . . 0.06—0.12 daNm
— sarcina maximă pe axa directoare . . 2200 daN.
— masa proprie . . . . . 14.5 kg

Produsele pot fi achiziţionate prin comenzi directe

CENTRUL TERITORIAL DE CALCUL ELECTRONIC BACĂU

Strada Dr. Aroneanu 150 — Telefon 931 (3 16 00)

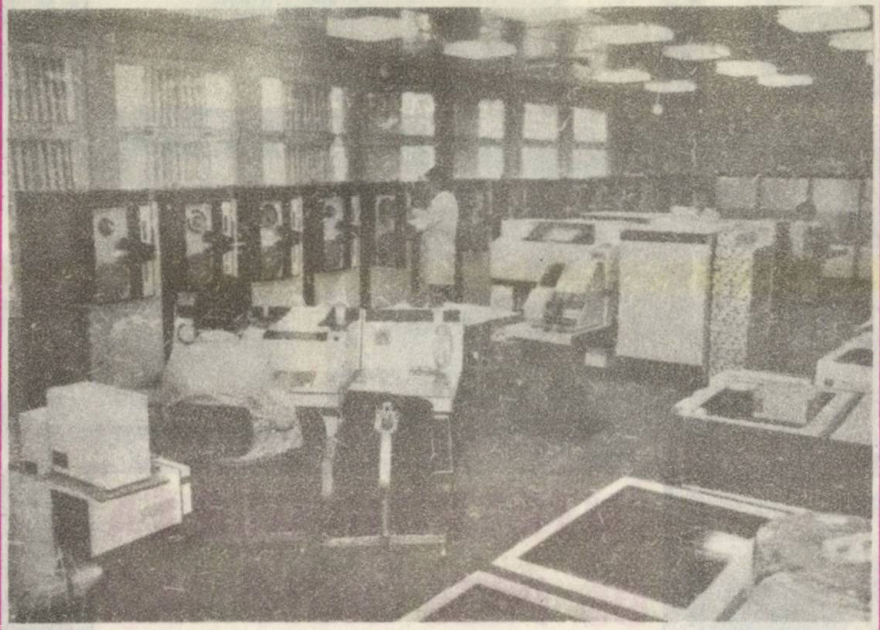

Aspecte din sala calculatorului

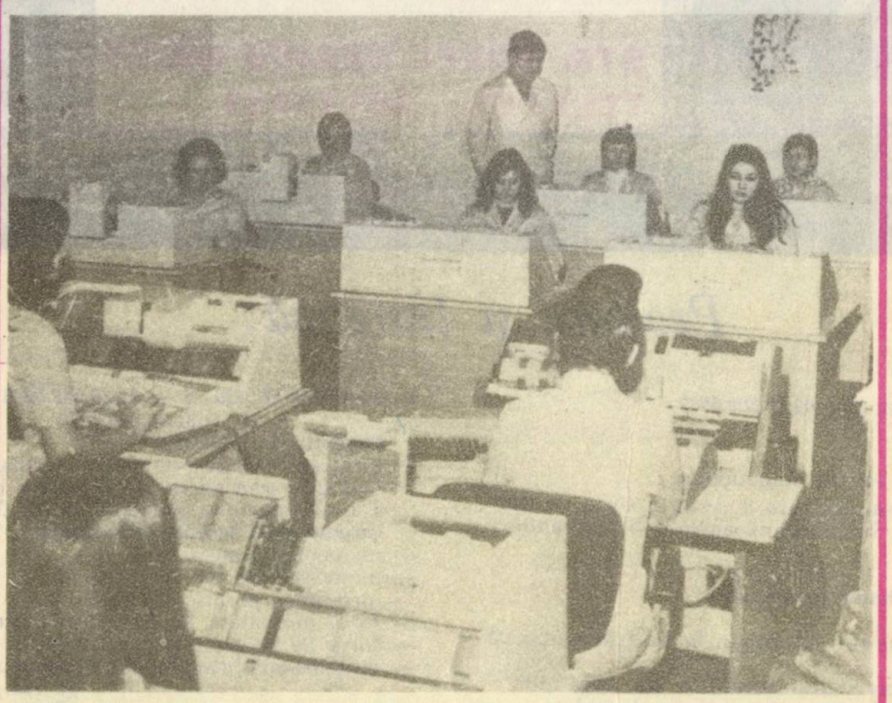

Aspecte din sala de perforare cartele

IMPORTANT!

Centrul teritorial de calcul electronic Bacău aduce la cunoştinţa celor interesaţi următoarele:

Execută, pentru întreprinderi din orice ramură economică, pe bază de contract sau comandă, proiecte de produse informatice şi implementarea lucrărilor de prelucrare automată a datelor din domeniile:

- *planificare*
- *aprovizionare-desfacere (comercial);*
- *pregătirea tehnică a fabricaţiei;*
- *programarea, lansarea şi urmărirea producţiei;*
- *evidenţa financiară, contabilă şi statistică;*
- *cercetare-dezvoltare;*
- *inginerie tehnologică.*

Precizăm că acţiunea de contractare pentru anul 1982 se desfăşoară pînă la 30 iunie 1981. Intrucît capacitatea de proiectare şi implementare a CTCE este limitată, prioritate în acceptarea comenzilor şi încheierii contractelor se dă în ordine cronologică.

Text întocmit de V. I.

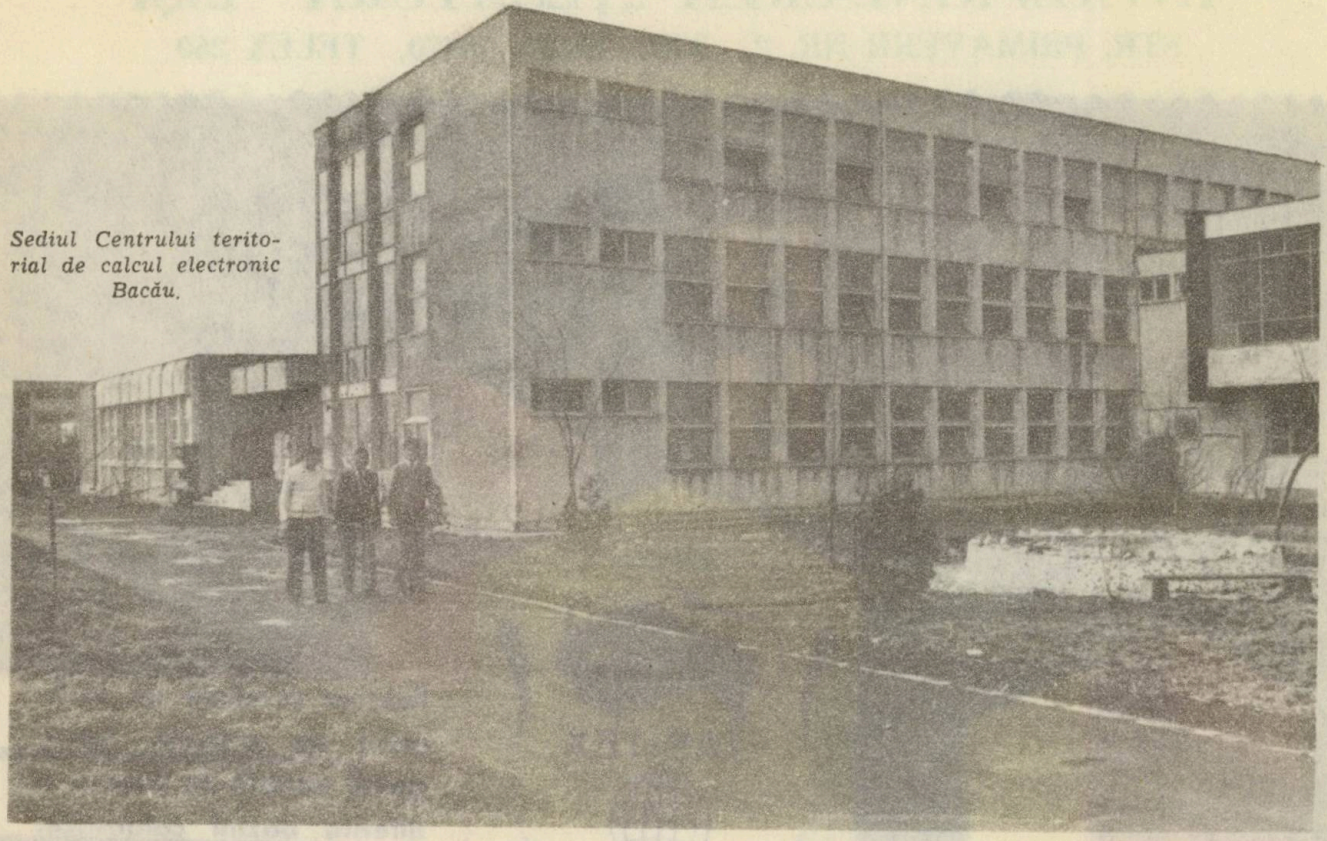

Sediul Centrului teritorial de calcul electronic Bacău.

Oficiul teritorial de calcul electronic Gheorghe Gheorghiu-Dej unitate de informatică aflată în subordinea Centrului teritorial de calcul electronic Bacău, cu sediul în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, str. Republicii 41-43 telefon 933|13280, va împlini la 1 ian. 1981 aproape 2 ani de existență. În scurta perioadă de activitate, colectivul acestei noi unități de informatică a realizat numeroase prestații de specialitate, pentru unități economico-sociale din Domănești, Comănești, Tg. Ocna și Gheorghe Gheorghiu-Dej, sprijinind astfel realizarea programului special de sisteme informatice, pentru perioada 1978-1980. Deci, pentru realizarea sistemelor informatice la nivelul unităților economico-sociale, unitățile de pe valea Trotușului pot apela cu încredere la OFICIUL TERITORIAL DE CALCUL ELECTRONIC GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ, pentru prestații de:

- proiectare si implimentare de sisteme (subsisteme, aplicatii informatice)
- pregătire cadre de nivel mediu pentru activitatea de informatică
- pregătire date
- programare masini de facturat și contabilizat
- întreținere în exploatare (control date și asamblare a lucrărilor exploatate pe sisteme de calcul Felix C-256)

text întocmit de V. [illegible]

INTREPRINDEREA „ȚESĂTURA" IAȘI

STR. PRIMĂVERII NR. 2, TEL. 30420, 30470, TELEX 260

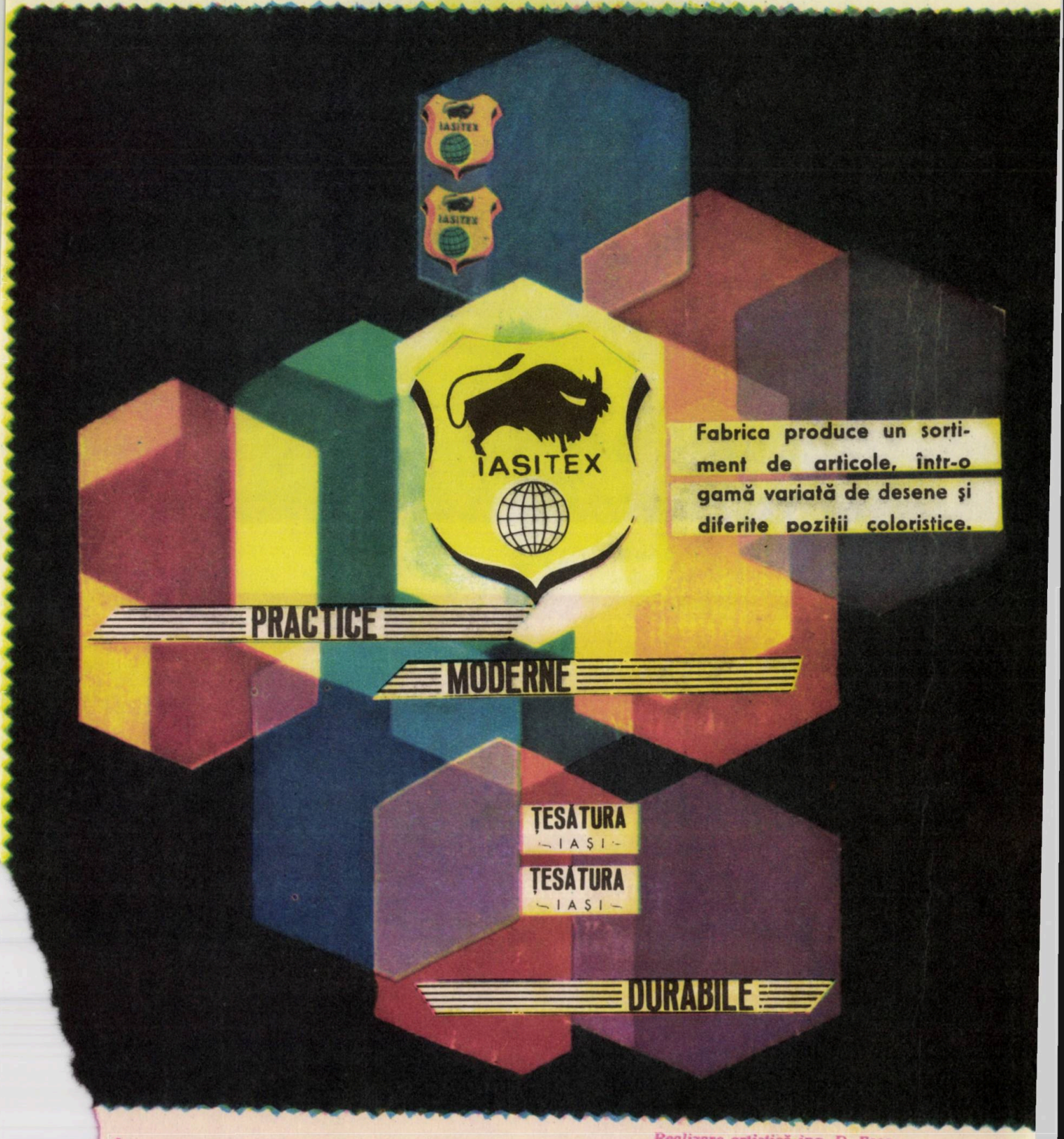

Realizare artistică ing. D. Foca.

Întreprinderea integrată „Țesătura" — Iași este specializată în producția de țesături, de o largă varietate și la cel mai înalt indice de calitate, pentru cămăși, bluze, ...chii, pijamale, confecții pentru copii și ...lescenți, îmbrăcăminte exterioară de tip ...bac. Țesăturile de bumbac în amestec ...e chimice, se realizează într-un co... ...dern, cu finisaje superioare.

Tehnologiile moderne de fabricație conferă țesăturilor calități superioare, apreciate în țară și peste hotare.

Marca IASITEX este cunoscută și apreciată în peste 30 de țări. Produsele cu această marcă sînt prezentate la cele mai prestigioase tîrguri și expoziții internaționale.

ÎNTREPRINDEREA DE MĂTASE
VICTORIA
Şos. Ţuţora nr. 22, Tel. 33299
IAŞI

MĂTĂSURILE care poartă marca „Tomiris" garantează calitatea.

Întreprinderea de mătase „Victoria" Iaşi vă oferă o gamă variată de ţesături pentru toate vîrstele, pentru toate gusturile, pentru toate ocaziile.

Vă propunem cîteva din ultimele noutăţi realizate de colectivul de creaţie al întreprinderii, pe care le găsiţi şi în acest an în toate magazinele universale şi textile din ţară.

— Ţesături cu efect „dobby" din fire artificiale şi sintetice, deosebit de moderne într-o gamă variată de desene şi poziţii coloristice rafinate şi elegante — articolele Cristina, Floricel, Floramina.

— ţesături de mătase artificiale şi sintetice, uşoare, fluide, mate sau lucioase, neşifonabile pentru rochii, bluze, uni şi imprimate, în peste 200 desene şi 1200 poziţii coloristice + articolele Filipa, Şcheia, Tiberia, Silvina.

— o gamă variată de căptuşeli din fire artificiale, sintetice şi mixte pentru toate tipurile de îmbrăcăminte : fuste, rochii, costume, pardesie şi balonseidere, articolele Serena, Gruia, Betunia, căptuşeală acetat.

— ţesături din fire sintetice peliculizate metalizate, lucioase impermiabile pentru haine sport, haine ploaie, scurte uşoare de vînt — articolele Cosmonaut, Paseina, Posada.

— stofe din poliester texturat pentru costume-pardesie, articolele Fulger, Castana, Petronela, Stupca.

— decoraţiuni interioare : Tania, Anica.

Text întocmit de
Ing. Eugenia Ciocoiu

COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE IAȘI
Șos. Țuțora nr. 27; Telex: 022250; Telefon: 30020

terom®

Unitate modernă de primă mărime a industriei chimice românești, produce și oferă :

— fibre poliesterice tip bumbac, lînă, in cu pilling redus, albe, lucioase și colorate ;

— fire poliesterice textile normale albe (răsucite) pentru perdele, țesături ;

— fire poliesterice texturate albe și colorate pentru tricotaje, țesături și stofe ;

— fire poliesterice etirate pentru ață ;

— fire poliesterice pentru diverse articole tehnice ;

— folii poliesterice transparente și ușor matisate pentru industria electronică și construcții ;

— utilaje specifice prelucrării fibrelor sintetice precum și utilaje specifice industriei chimice, confecții metalice, agregate pentru producerea frigului, mașini de bobinat cu licența Schweiter.

C.F.S. Iași realizează :

— prelucrări de piese pe mașini-unelte agregat și mașini-unelte speciale ;

— prelucrări de carcase, mașini de găurit în adîncime pentru axe.

COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE IAȘI

C.F.S. Iași execută : la comandă operații de tratament pe instalația de ionitrare, cauciucări de piese pe suport metalic, turnări în aluminiu sub presiune în matrițe și cochilie, danturări speciale de roți dințate.

C.F.S. Iași execută și livrează valțuri de tăiere pentru mașinile de transformat cablu din fire sintetice în banda pe convertere tip RIETTER.

Exportul produselor Combinatului de fibre sintetice Iași se realizează prin :

ÎNTREPRINDEREA SPECIALIZATĂ DE COMERȚ EXTERIOR „ROMANOEXPORT", Serviciul 471, telex : 11186 și 11400 BUCUREȘTI

Pentru orice alte relații privind produsele sale, cît și pentru acțiuni de servire, combinatul stă la dispoziția tuturor solicitanților.

PRODUCĂTOR : COMBINATUL DE FIBRE SINTETICE IAȘI
ȘOSEAUA ȚUȚORA Nr. 29
TELEFON Nr. 30020, telex : 022250

ÎNTREPRINDEREA DE CONSTRUCȚII ȘI MONTAJE SIDERURGICE GALAȚI

Cu sediul pe platforma Combinatului Siderurgic de la Galați

ÎNCADREAZĂ

imediat și în cursul anului, din toate județele țării

- MUNCITORI CALIFICAȚI, lăcătuși, sudori, instalatori, dulgheri, zidari și fierar-betoniști
- MUNCITORI NECALIFICAȚI (bărbați) vîrsta 18—50 ani, studii 7—12 clase pentru calificare în meseriile : sudor, lăcătuș, instalator, dulgher, zidar și fierar-betonist
- ABSOLVENȚI AI TREPTEI I de liceu industrial

pentru formare prin practicantură, ca muncitori calificați, în meseriile specificate mai sus.

IMPORTANT !

Se asigură retribuții corespunzătoare, cazare la căminele speciale pentru nefamiliști și masă la cantina întreprinderii, contra cost.

RELAȚII SUPLIMENTARE, la telefon 3 23 91, interior 185 sau 186 — Prefix : 934

ÎNTREPRINDEREA DE INDUSTRIALIZARE A LAPTELUI IAȘI

STIMAȚI CONSUMATORI!

Întreprinderea de industrializare a laptelui Iași, Bulevardul Metalurgiei 8 tel. (981) 3 25 99, vă oferă un bogat sortiment de înghețate și torturi din înghețată, produse prin pasteurizarea și răcirea puternică a unui amestec format din lapte, smîntînă, zahăr și diferite ingrediente stabilizatoare și arome.

Aceste produse sînt alimente de larg consum, datorită însușirilor gustative deosebite, valorii nutritive ridicate și prețului accesibil.

Valoarea nutritivă a înghețatei se datorește conținutului bogat, în zahăr proteine, grăsimi, vitamine, săruri minerale și în special calciu și fosfor.

Astfel 100 gr. înghețată cu 10% grăsime, furnizează organismului cca 200 calorii, aceasta înseamnă că 1 kg. înghețată poate înlocui din punct de vedere energetic cca. 435 gr. pîine, 738 gr. carne de bovine sau 3,3 l. lapte.

Înghețata și torturile din înghețată realizate de Industria laptelui Iași au o structură cremoasă, datorită aerului înglobat și repartizat în particule foarte fine în masa înghețatei, produsul are stablitate la topire, particolele de aer jucînd un rol de izolant termic.

Întreprinderea de industrializare a laptelui Iași produce înghețată cu diferite procente de grăsime, substanță uscată și zahăr, fiind recomandată copiilor, adolescenților precum și adulților.

Dintre sortimentele pe care le realizăm enumerăm doar cîteva și anume: înghețata extra, polar, sport, precum și torturile din înghețată polar cu gemuri și dulcețuri și select cu fructe. Aceste sortimente se pot cumpăra la tonetele stradale și magazinul propriu, cofetării, precum și la magazinele alimentare specializate.

Dintre produsele întreprinderii noastre vă recomandăm de asemeni produsul nou omologat de I. L. Iași sub denumirea de brînză „Bucium" realizat din caș din lapte de oaie și caș din lapte de vacă cu înglobarea albuminei, ceea ce conferă produsului calități gustative deosebite.

Produsul se livrează prin magazinul propriu din B-dul Independenței nr. 25 precum și magazinele de specialitate ale organizațiilor comerciale.

text întocmit de :
ing. **Max. MOSCOVICI**

LAPTELUI
IAȘI

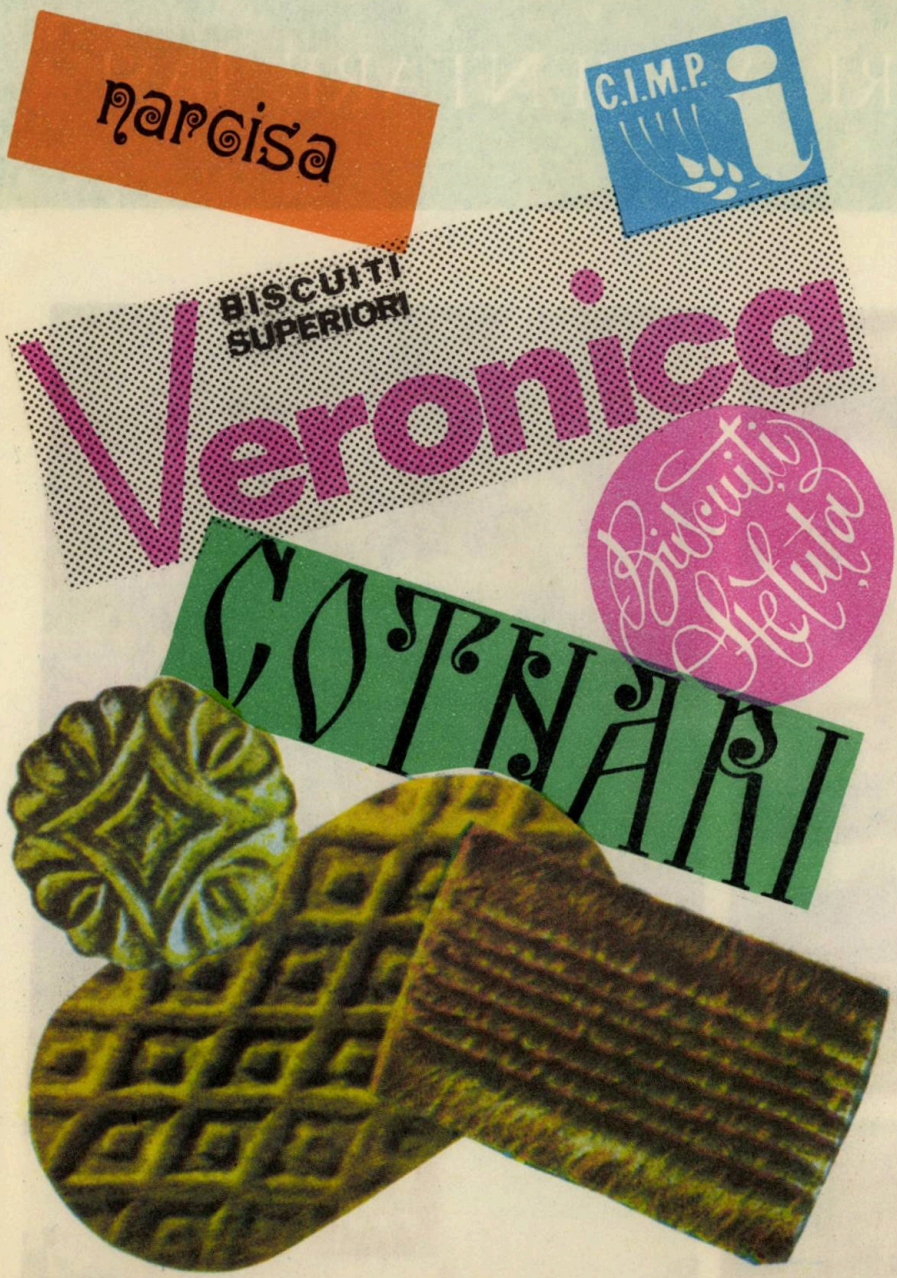

ÎNTREPRINDEREA DE MORĂRIT, PANIFICAȚIE ȘI PRODUSE FĂINOASE

Șoseaua Țuțora nr. 33, telefon 981-36570

Produce o largă gamă de sortimente de biscuiți de calitate superioară, cu valoare nutritivă ridicată, preambalați în hîrtie metalizată ;

— biscuiți „Narcisa" și „Veronica" în pachete de 200 g la prețul de 3,85 lei bucata ;

— biscuiți „Cotnari" în pachete de 235 g la prețul de 5,15 lei bucata ;

— biscuiți „Poieni" glazurați cu ciocolată în pachete de 60 g la prețul de 1,70 lei bucata ;

— biscuți „Steluța" în pachete de 205 g la prețul de 5,35 lei bucata.

ÎNTREPRINDEREA DE IN ȘI CÎNEPĂ

Șoseaua Ștefan cel Mare nr. 4

Întreprinderea de in și cînepă „Textila" Iași, șoseaua Ștefan cel Mare nr. 4, produce fire de cînepă și iută, țesături groase din fire de in și iută, saci textili și sfori de cea mai bună calitate.

Livrarea se face pe bază de repartiție emisă de CENTRALA INDUSTRIEI MĂTĂSII, INULUI ȘI CÎNEPEI BUCUREȘTI, BULEVARDUL GHENCEA Nr. 134 SECTOR 6.

I.C.S. MĂRFURI ALIMENTARE IAȘI

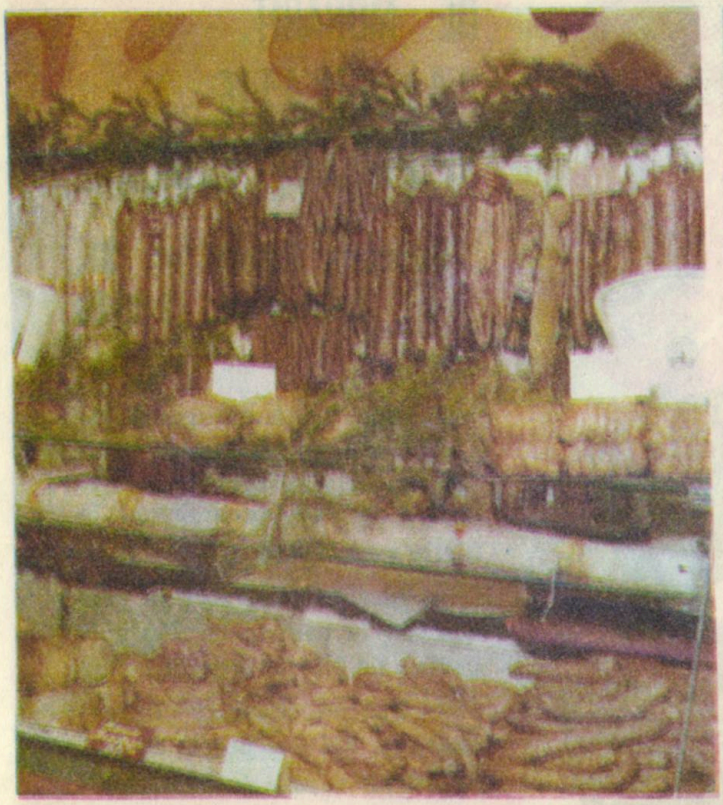

1 | 2
3 | 4

1. Magazinul 43 (UNIC) din Piața Unirii.
2. Magazinul 23 (MERCUR) din Podul Roș.
3. Magazinul 39 (DELTA) din cartierul Dacia.
4. Magazinul 43 (UNIC) vitrină tematică.

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU ALIMENTAȚIE PUBLICĂ GALAȚI

STR. CULTURII NR. 10

Oferă consumatorilor, prin unitățile sale (restaurante, linii de autoservire, „Gospodina", bufete, cofetării, patiserii, snack-baruri, chioșcuri), un bogat sortiment de preparate culinare, produse de cofetărie, patiserie, preparate și semipreparate tip „Gospodina", băuturi răcoritoare îmbuteliate, precum și citronadă și nelipsita cremă de bragă, băutură tradițională, apreciată de gălățeni și de turiști.

TURIȘTI!

În drumul dumneavoastră spre mare și Deltă, „POPASUL DE LA DUNĂRE", situat în vecinătatea bacului care asigură traversarea fluviului spre județul Tulcea, vă oferă o largă și diversă gamă de preparate calde și reci, îndeosebi pește, carne de pasăre, băuturi răcoritoare etc. În plus, pentru turiști, se asigură cazare în căsuțe.

Nu uitați! Înainte de a traversa Dunărea vizitați cu încredere popasul cu același nume.

Restaurantul-cramă-bar de zi „CANTINENTAL", unitate reprezentativă a întreprinderii noastre, vă invită să petreceți momente plăcute în ambianța deosebită creată prin liniile arhitectonice tradiționale ale impunătoarei clădiri, prin eleganța interiorelor, prin rafinamentul bucătăriei, prin condițiile impecabile de servire și agrementare. Vă invităm să petreceți o seară plăcută la restaurantul „Continental".

Restaurantul „VALURILE DUNĂRII", situat pe frumoasa faleză, renovat și intimizat, asigură o bună servire a consumatorilor, oferindu-le zilnic o gamă largă de preparate culinare specifice: crenvurști cu hrean, preparate din pește, diferite gustări calde la comandă, bere la pahar, băuturi răcoritoare.

Puteți petrece la restaurantul „Valurile Dunării" ore plăcute, în intimitatea unui local bine aprovizionat și cu o servire ireproșabilă!

„LIBERTATEA"

Vă invită să petreceți ore plăcute de destindere și recreere în ambianța confortabilă a vasului „LIBERTATEA", ancorat la frumoasa faleză a Dunării. Atît în cele șapte saloane intimizate diferit, cît și pe coverta din pupa se servește zilnic minuturi, preparate culinare din pește, sub produse din carne, salate, deserturi, băuturi răcoritoare, bere!

CONSUMATORI!

Recent s-a dat în folosință la parterul blocului BR 1 A din str. Brăilei, o nouă unitate de alimentație publică „DÎMBOVIȚA", ea cuprinde 80 locuri în sală, o terasă cu 200 de locuri, o secție de patiserie-brăgărie.

Unitatea este dotată cu mobilier comercial modern și oferă un bogat sortiment de preparate la minut, preparate culinare din carne și legume, produse de patiserie și renumita cremă de bragă, băuturi răcoritoare.

INVITAȚIE LA ȘNECK-BAR

Noua unitate a întreprinderii noastre, dotată cu cel mai modern mobilier comercial, oferă publicului consumator un bogat și variat sortiment de gustări calde și reci pregătite în fața clienților, precum și băuturi la pahar.

Vizitați cu încredere „Șneck-barul", situat pe str. Brăilei.

Puteți petrece o seară plăcută la RESTAURANTUL „CAZINO" din Grădina publică, unitate în care ambianța este plăcută, reconfortantă, prin intimizarea interiorului, cît și a terasei. Aici se poate servi o gamă variată de preparate la grătar și băuturi alese. Servirea ireproșabilă, muzica, antrenul oferă clipe de neuitat, invitația de a reveni la „Cazino".

CONSUMATORI! Recent s-au dat în folosință restaurantul și cofetăria din cartierul „Dunărea", în incinta plajei Turn. Restaurantul vă oferă diverse preparate din pește, de grătar, băuturi răcoritoare, iar cofetăria, o gamă largă de dulciuri.

Aflîndu-vă în plimbare pe faleza Dunării, nu ocoliți RESTAURANTUL „PESCARUL", unitate cu specific, reprezentativă a Galațiului. În compania, orchestrei, puteți servi preparate din pește proaspăt, însoțite de băuturi alese.

În RESTAURANTUL UNIVERSITĂȚII, din centrul Galațiului, se pot organiza petreceri colective, familiare. Unitatea oferă diferite preparate culinare pregătite în bucătăria proprie, precum și o gamă variată de băuturi.

Nou pentru gălățeni! RESTAURANTUL OLIMPIC dispune de o frumoasă terasă, recent dată în folosință, unde consumatorii pot petrece clipe plăcute. Berea rece, preparatele la grătar, servire promptă vor fi pe deplin apreciate de consumatori!

DIRECȚIA COMERCIALĂ JUDEȚEANĂ IAȘI

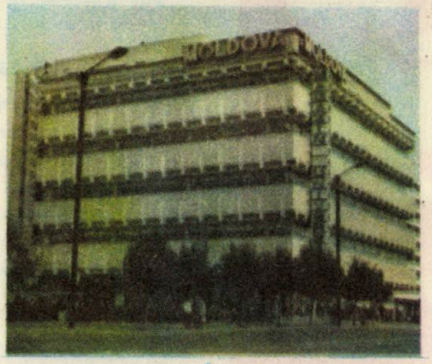

1

● Impunătoarea clădire a magazinului universal „Moldova“ din Iași are toate atributele unei construcții moderne.

În magazin se practică cele mai avansate forme de prezentare și desfacere a mărfurilor de textile-încălțăminte și de metalo-chimice : expunerea liberă a produselor și autoservirea, putîndu-se spune, pe bună dreptate, că întregul magazin reprezintă, de fapt, o mare expoziție de mărfuri, desfășurată pe cele 5 nivele ale sale.

2

● Complexul de alimentație publică CINA-OPERA, situat în plin centrul municipiului, la parterul unui frumos bloc de locuințe, are în componența sa un restaurant clasic, o cramă, un bar de zi și o cofetărie, dotate cu mobilier și utilaje moderne, în care un personal cu înaltă calificare, amabil și binevoitor, vă oferă tradiționale preparate moldovenești și renumite vinuri din podgoriile județului.

3

1. Magazinul universal „Moldova“.
2. Complexul de alimentație publică „Cina-opera“.
3. Hala centrală.

● Hala Centrală din Iași este considerată unicat pe țară. Concepția modernă de mare complex comercial, desfășurat pe aproape 11 mii m p, rezolvă în mod corespunzător problemele de aprovizionare a populației cu produse agroalimentare și unele mărfuri de textile-încălțăminte și metalo-chimice. În cuprinsul halei funcționează 11 magazine reprezentînd aproape toate profilele comerciale mult solicitate de populație.

Actuala Hală Centrală ridicată în anul 1977 continuă bunele tradiții ale fostei hale ieșene construită cu un veac în urmă.

Text întocmit de :
Ionescu CONSTANTIN
Foto : Gh. CULICOVSCHI
Dan MIRONESCU

VĂ INVITĂ SĂ VIZITAȚI:

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU ALIMENTAŢIE PUBLICĂ I A Ş I

Interior Cofetăria patiserie „OPERA"

In municipiul Iaşi, restaurante ca renumitele „Bolta rece", „Casa vînătorului", noul complex de alimentaţie publică „Dunărea" oricînd îşi întîmpină consumatorii cu cele mai alese vinuri de regiune şi preparate culinare proaspete şi gustoase, specifice fiecărei unităţi în parte. Dar nu uitaţi COMPLEXUL DE ALIMENTAŢIE PUBLICĂ „CINA" din str. Ştefan cel Mare, cu un modern şi spaţios salon-restaurant, o cramă, un bar-cafe şi terasă care, prin băuturile sale de calitate, prin preparatele culinare specifice, unele de mare rafinament, se recomandă singur. Astfel la *barul de zi*, puteţi servi renumita CIOCOLATINĂ (specialitate unică în unităţile de alimentaţie publică ieşeană, avînd în compoziţie înghetată de cacao, de vanilie, de zmeură, cu adaos de fructe confiate, frişcă, ciocolată rasă şi langue de chat). Restaurantul „Cina" vă oferă produse gastronomice unicate, ca : *specialitatea bucătarului-şef* : muşchi de porc impănat cu sos de sardele ; *preparate tradiţionale moldoveneşti* : tochitură, chişcă şi cele mai gustoase *pîrjoale moldoveneşti* (preparate după primul reţetar românesc alcătuit la 1848 de scriitorii Negruzzi şi Mihail Kogălniceanu).

La începutul anului 1981, în apropiere de Casa Presei, se va redeschide Restaurantul „Moldova", cu 412 locuri, renovat şi modernizat cu finisaje speciale, cu pardoseli de marmoră şi încadramente de ipsos pe motive florale şi naţionale. La parterul clădirii, în dreapta intrării principale, va funcţiona o elegantă *Cofetărie* de categoria I, cu 32 de locuri, iar la stînga intrării o modernă *Patiserie* cu 32 de locuri. *Restaurantul* clasic, de categoria I-a cu o spaţioasă sală de consumaţie (108 locuri), va avea şi 6 *separeuri* cu un număr de 228 locuri. Vi-l recomandăm, spre a petrece aici clipe agreabile !

„OPERA", una din cele mai moderne cofetării-patiserii ale municipiului Iaşi, situată la parterul impunătorului bloc de lîngă Teatrul Naţional îşi întîmpină zilnic consumatorii, cu un serviciu prompt prestat de un personal calificat şi politicos, cu cele mai proaspete şi apetisante preparate din laboratorul propriu ca : SPECIALITĂŢI DE CIOCOLATĂ – prăjitura „Opera", rulada, regiave, „Richard", „Caraiman", torturi şi alte specialităţi

- profiterol şi parfeuri de mandarine, Cherry Brady, cacao, ananas ;
- PRODUSE cu SPECIFIC MOLDOVENESC : baclava, trigoane, sărăilie, plăcintă cu mere, plăcintă cu brînză ;
- o bogată gamă de fursecuri cu unt şi alte sortimente de patiserie pe bază de noi şi moderne reţete puteţi solicita oricînd pentru a le lua acasă sau în drumeţie.

Restaurantul „Moldova"

Interior „CINA" Restaurant

ÎNTREPRINDEREA PENTRU LEGUME ŞI FRUCTE IAŞI

Vreţi să fiţi sănătoşi şi puternici?

Consumaţi zilnic legume şi fructe în stare proaspătă, un izvor nesecat de vitamine

Vizitaţi cu încredere magazinele I.L.F. care vă pun la dispoziţie un bogat sortiment de conserve cu înalte calităţi nutritive

Unitatea Nr. 4, Piaţa Unirii — Iaşi.

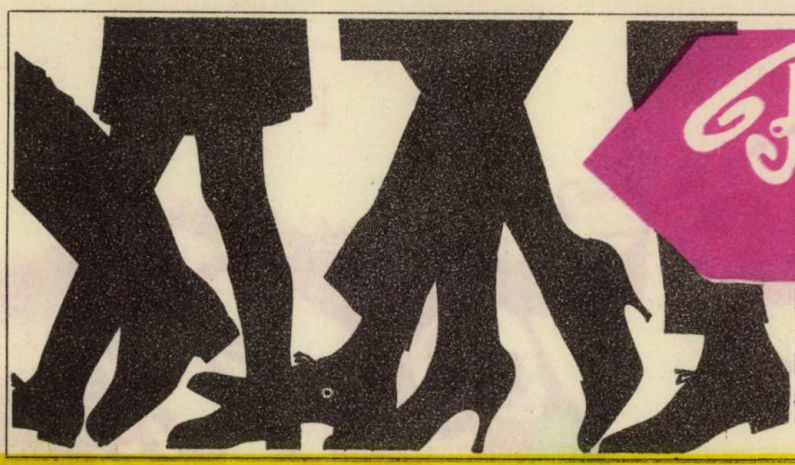

România Hușana

ÎNTREPRINDEREA
DE ÎNCĂLȚĂMINTE
ȘOSEAUA HUȘI—DRÎNCENI Nr. 3
Telefon 984 71040 Telex 26712

Înființată în 1974, întreprinderea ocupă un loc de seamă în industria orașului Huși și a județului Vaslui. An de an, tînărul colectiv a obținut realizări tot mai mari pe linia îmbunătățirii calității și a diversificării sortimentale, cîștigînd tot mai mult aprecierile beneficiarilor interni și externi.

ÎNTREPRINDEREA PRODUCE DIN:

PIELE NATURALĂ, PIELE SINTETICĂ, ÎNLOCUITORI (TEXTILE)

ÎNTR-O BOGATĂ GAMĂ SORTIMENTALĂ

PANTOFI – GHETE – SABOȚI – CISME

Pentru: BĂRBAȚI — ADOLESCENȚI — COPII

„H U Ș A N A" - încălțăminte comodă, ușoară, practică, durabilă, modernă, în ton cu ținuta vestimentară.

Text întocmit de
Ing. Paula CIOBANU
Foto : Leonid STRATULAT

CUMPĂRĂTORI!

I.C.S. Mărfuri industriale Galați vă invită să vizitați noile magazine de desfacere, aflate la dispoziția dumneavoastră pe strada Brăilei din municipiul Galați:

STIREX - Noul magazin de cristaluri, recent deschis, în care puteți găsi: porțelanuri fine, articole din faianță pictate manual-unice în țară, oglinzi stil venețian cu rame din ceramică, alte bogate sortimente din cristaluri veritabile.

- Magazinul de articole mărunte din metal — deschis la parterul blocului BR 3.
- Magazinele cu articole de menaj, uz casnic și articole electrice și electrocasnice de la parterul blocului F 2 (cartier „Dunărea").
- De asemenea, vă invită să vizitați magazinul universal „MODERN" din Galați, într-o nouă formă de organizare a raioanelor sale de la parter, raioane de gablonz - bijuterii lenjerie femei și marochinărie etc.

ÎNTREPRINDEREA COMERȚULUI CU RIDICATA TEXTILE-ÎNCĂLȚĂMINTE DIN GALAȚI

prin unitățile proprii, precum și prin magazinele comerțului de stat și cooperației de consum din județele Brăila, Galați și Vrancea, oferă un larg sortiment de:

Țesături pentru îmbrăcăminte pentru toate sezoanele, pentru femei, bărbați, adolescenți și copii. Rezistente și neșifonabile cu un colorit modern.

— Tricotaje din poliester, pentru femei, bărbați și copii în culori și modele variate, atrăgătoare, ușor lavabile, practice și durabile, precum și tricotaje din MISCHGARN care se remarcă, printr-o nouă compoziție fibroasă, avînd un procent ridicat de lînă.

— Confecții pentru femei, bărbați, adolescenți și copii în diverse contexturi și imprimeuri, cu diverse accesorii, cu croială modernă, în concordanță cu ultimele noutăți ale modei.

— Încălțăminte din înlocuitori și fețe textile, ușor de întreținut în măsură să satisfacă gusturile cele mai exigente ale consumatorilor.

— Articole de galanterie, într-o bogată paletă coloristică precum: „FLAVIA", „NONICA", „NORA", „NADIA", „GIGI" — ultimele modele de pălării pentru adolescente, femei și bărbați.

Stimați turiști!

Str. Nicolae Bălcescu nr. 1. Telefon: 1 22 27; 1 73 12, prefix: 934.

Doriți să vă petreceți un concediu cît mai agreabil și util? Adresați-vă cu încredere OFICIULUI JUDEȚEAN DE Turism GALAȚI care vă stă la dispoziție cu o gamă largă și variată de servicii în toate anotimpurile.

Pentru însorita lună septembrie — MARI REDUCERI DE PREȚURI PE LITORAL. În perioada 1—15 septembrie se percepe 65 lei pe zi iar în perioada 16—30 septembrie 57 lei de persoană pe zi. Cazarea se efectuează la hoteluri de categoria I, iar masa se servește la restaurante.

— Pentru trimestrul IV, O.J.T. dispune și oferă, la prețuri accesibile, locuri în toate stațiunile balneo-climaterice din țară — odihnă sau cură balneară. Pentru vacanța dv. procurați-vă din timp bilete.

— La cerere, pentru grupuri organizate din întreprinderi, instituții, școli etc. O.J.T. vă poate organiza excursii de una, două sau mai multe zile pe diferite trasee sau pentru obiective propuse din țară. Transportul se poate efectua cu trenul, autocarul sau vaporul. Se asigură servicii de calitate — cazare, masă și îndrumare ghid competentă.

— Vă puteți petrece zile de neuitat într-o excursie peste hotare. Vă veți întoarce cu impresii deosebite despre oameni, monumente arhitectonice, zone turistice. O.J.T. organizează excursii în grup — pentru întreprinderi, instituții, școli etc. sau individual în U.R.S.S., R.P.P., R.P.U., R.S.C., R.D.G., R.P.B. etc. sau excursii combinate — două sau trei țări.

— Pentru informații și înscrieri adresați-vă Agenției de turism din Galați, str. N. Bălcescu nr. 1 tel. 1 22 27 sau 1 73 12 și Filialei de turism din Tecuci, hotel „Tecuci", tel. 1 11 41.

INTREPRINDEREA PENTRU PRODUCEREA ŞI INDUSTRIALIZAREA LEGUMELOR ŞI FRUCTELOR GALAŢI

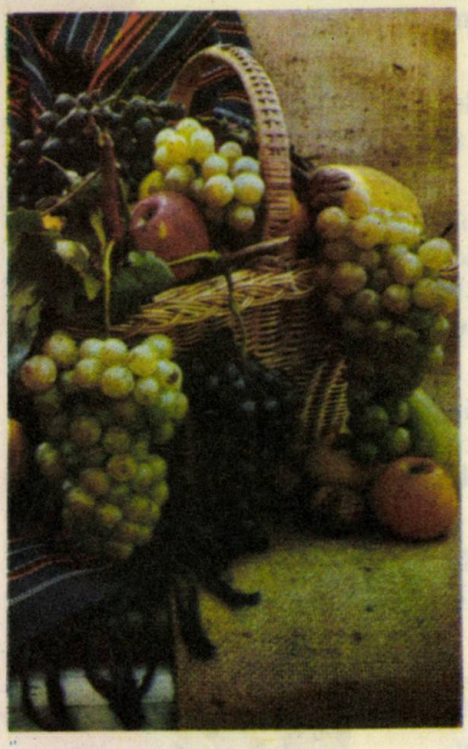

Pune la dispoziţia cumpărătorilor, prin unităţile sale din municipiile Galaţi şi Tecuci, precum şi din alte localităţi ale judeţului, importante cantităţi de:

- LEGUME
- FRUCTE
- VERDEŢURI semipreparate

bogate în vitamine şi alte principii nutritive.

GOSPODINE!

Preferaţi produsele preambalate, bine sortate şi de bună calitate, oferite în toate anotimpurile, produse ale

Întreprinderii pentru producerea şi industrializarea legumelor şi fructelor Galaţi

---

UNIUNEA JUDEŢEANĂ A COOPERATIVELOR DE CONSUM IAŞI

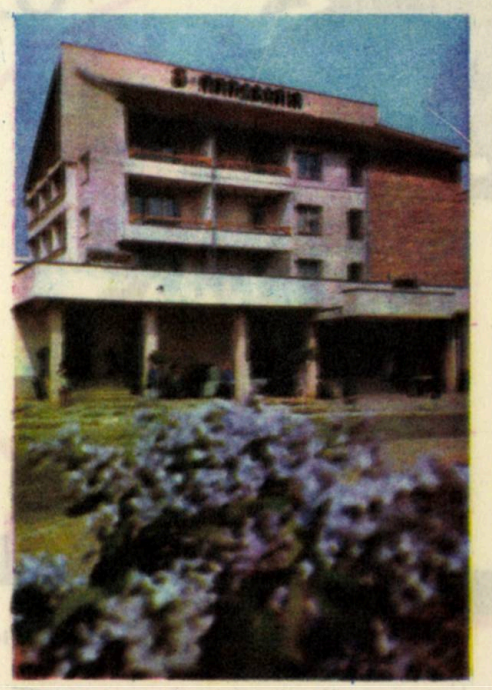

Hanul turistic „RĂREŞOAIA"

HÎRLĂU JUDEŢUL IAŞI

— Situat în oraşul Hîrlău, pe DN Tg. Frumos — Hîrlău — Botoşani, (DN 28 şi DN 28 B, km 74 de la Iaşi)

— cat. I, 57 de locuri, încălzire centrală

— hotelul dispune de restaurant cat. I (cu 160 de locuri în sală şi 60 de locuri pe terasă), berărie (60 de locuri), cramă (80 de locuri), cofetărie (60 locuri în sală, 60 locuri pe terasă).

Împrejurimi: în oraşul Hîrlău biserica Sf. Dumitru (monument istoric), ctitorită la 1535 de domnitorul Petru Rareş, „Feredeul Domnesc" — ruinele curţii domneşti din sec. 14.

BUCIUM

Podgoria Bucium își îmbogățește sortimentul cu un nou produs – „Bucium" – vin spumant Muscat. Făcînd parte din categoria spumantelor (șampanii), este produsul unei tehnologii moderne, în premieră pe țară.

Preparat din cele mai bune fracțiuni de must de Muscat ottonel este de o deosebită calitate, cu o aromă fină și suavă avînd un conținut ridicat în zahăr de strugure (60–80 g/l) și o tărie alcoolică scăzută (7,5–8,0% alc. în vol.). O excelentă băutură de desert care se servește foarte bine frapată (4–5°C).

CENTRUL DE VINIFICAȚIE I.A.S. BUCIUM IAȘI

MARGARITAR

VIN SPUMANT AROMAT

obținut printr-o tehnologie specială din soiul Muscat ottonel

demidulce

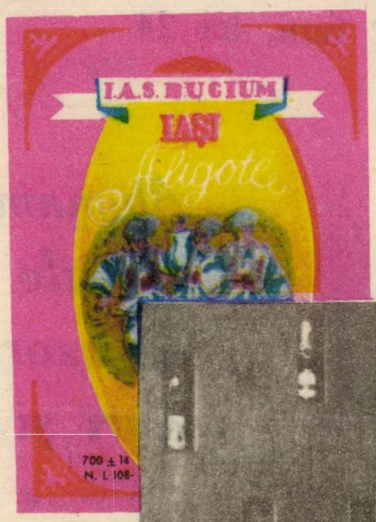

TRUSTUL I.A.S. BUCIUM IAȘI

Șoseaua BUCIUM nr. 57

Unitățile agricole de stat din Județul Iași produc o gamă variată de produse agro-alimentare, printre care, la loc de frunte se situează renumitele vinuri albe de Cotnari și Bucium, vinurile roșii din Copou, fructe, produse zootehnice etc.

Renumitele vinuri din podgoriile Iași și Cotnari au adus faimă acestor meleaguri încă din secolul al XVI-lea.

O apreciabilă dezvoltare cunoaște sectorul pomicol și cel de industrializare a prelucrării produselor animaliere, pentru obținerea de sortimente calitativ superioare.

Masivele plantații de livezi și vii de pe dealurile din arcul Iașului și din renumita podgorie Iași vă oferă, prin Trustul I.A.S. Bucium, o gamă variată de produse de certă calitate.

Text întocmit de Marcel CODLER

Sala de degustare

Abonaţi-vă

LA REVISTA „CONVORBIRI LITERARE"

Preţul unui abonament:

- Pe 3 luni, lei 6
- Pe 6 luni, lei 12
- Pe 12 luni, lei 24

Abonamentele se primesc la toate oficiile poştale precum şi la difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii.

Prezentare grafică : D. ZAHARIA

Apărut 1980. Format 8/61×86. Coli tipo 35.
Bun de tipar, la 8.XI.1980.
Redacţia „CONVORBIRI LITERARE".
str. Dimitrov nr. 1, tel. (981) 1 62 42.
IAŞI – ROMÂNIA

Tipărit sub c-da nr. 5229/980
la Întreprinderea poligrafică
Bacău, str. Eliberării nr. 63
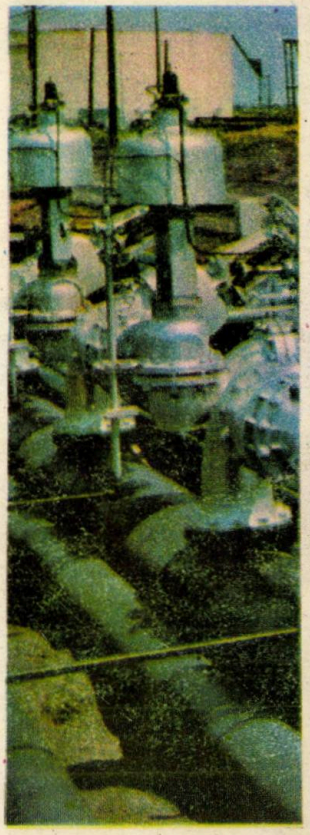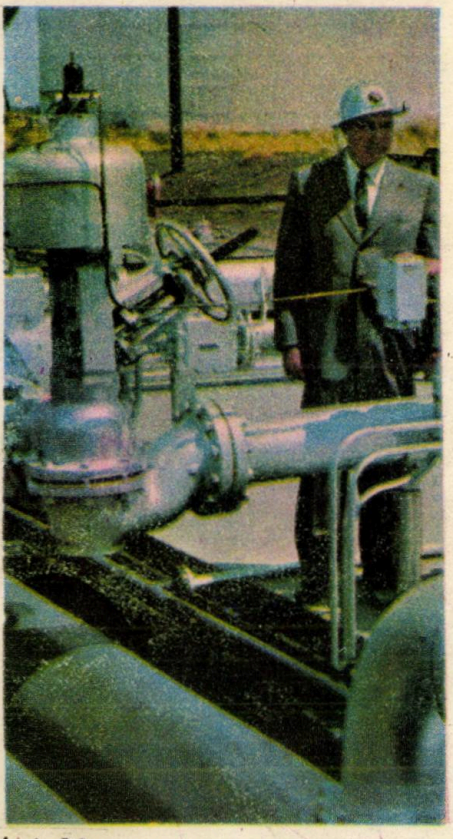
lulie
L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24 31
D 4 11 18 25
Iunie
L 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
J 3 10 17 24
V 4 11 18 25
S 5 12 19 26
D 6 13 20 27
Mai
L 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
M 5 12 19 26
J 6 13 20 27
V 7 14 21 28
S 1 8 15 22 29
D 2 9 16 23 30
August
L 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
M 4 11 18 25
J 5 12 19 26
V 6 13 20 27
S 7 14 21 28
D 1 8 15 22 29
9
Aprilie
L 5 12 19 26
M 6 13 20 27
M 7 14 21 28
J 1 8 15 22 29
V 2 9 16 23 30
S 3 10 17 24
D 4 11 18 25
Septembrie
L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26
1
2
Martie
L 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24 31
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28
Octombrie
L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31
8
Februarie
L 1 8 15 22
M 2 9 16 23
M 3 10 17 24
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28
Noiembrie
L 1 8 15 22 29
M 2 9 16 23 30
M 3 10 17 24
J 4 11 18 25
V 5 12 19 26
S 6 13 20 27
D 7 14 21 28
Decembrie
L 6 13 20 27
M 7 14 21 28
M 1 8 15 22 29
J 2 9 16 23 30
V 3 10 17 24 31
S 4 11 18 25
D 5 12 19 26
Ianuarie
L 4 11 18 25
M 5 12 19 26
M 6 13 20 27
J 7 14 21 28
V 1 8 15 22 29
S 2 9 16 23 30
D 3 10 17 24 31